BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
25 iunie 1990
Nr.
23—24

Fer. Augustin — Cuvîntul CCIV

La Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel

Copilaşii mei, auziţi-ne pe noi şi vă veţi face slobozi.

Alergaţi pentru voi la izvorul învăţăturii, şi aceasta ne va fi garanţie sigură şi nouă şi vouă.

Obştească va fi bucuria noastră, dacă vă vom vedea îmbrăcîndu-vă în Hristos.

Tineri şi fecioare, bătrîni şi tineri grăbiţi-vă spre har, Maica noastră (Biserica) se arată a nu face deosebire de vîrstă.

Ea însăşi l-a născut pe Petru, însăşi a născut pe toţi apostolii ea însăşi l-a născut pe Pavel, în aşa fel ca din lup să devină miel.

Şi s-a născut Saul, a crescut şi s-a făcut mare. A fost botezat de către Mamă, luminat de Tatăl şi a început a dori să-l vadă pe Petru, şi cu cît îl căuta mai mult să-l vadă, cu atît Petru se temea mai tare de el.

A auzit deci Petru că Saul îl căută. Nu te teme fericite Petre, că nu Saul te caută, ci Pavel vasul alegerii doreşte să te vadă.

O Sfinte Petre binecuvintează-l pe Tatăl, şi primeşte-l pe fratele tău şi ai să poţi să-ţi aperi Mama (Biserica).

O fericite Petre, te miri că s-a întors Saul; precum eşti tu aşa va fi şi acela şi una vă va fi vouă ziua naşterii pentru cer.

Cel care a făcut din Saul pe Pavel, Acela a făcut şi din Simon pe Petru.

Unul v-a cinstit pe voi şi Unul vă va şi încununa.

S-a schimbat prigonitorul, s-a schimbat şi pescarul, dar mai întîi tu Petre, iar acela mai pe urmă, totuşi la amîndoi Unul v-a dăruit cinstea.

Vino Sf. Pavele, vino de-l urmează pe Petru, dar învăţînd şi nu fugind.

Fugea Petru doar atunci cînd nu te cunoaştea.

Căci preafericitul Pavel precum citim în cartea Faptelor Apostolilor, la glasul ceresc s-a aruncat la pămînt. Pe cînd, ieşit din minţi, turbînd de mînie lupul venea la staul, pe cînd înverşunat de ură prigonea numele Mielului nevinovat, pe cînd căuta să sfîşie şi să tulbure turma, a auzit din înălţime glas: „Saule, Saule de ce mă prigoneşti"?

De ce lupţi în zadar şi nebuneşte împotriva numelui meu şi ai ucis pe Martirul meu?

Odată trebuia să te pierd, dar Ştefan al meu s-a rugat pentru tine.

Şi Saul a zis: Cine eşti Doamne? Şi Domnul a zis „Eu sînt Iisus Nazarineanul pe care tu îl urmăreşti" (Fapte 9; 4, 5).

Capul din cer a strigat pentru mădular.

S-a neliniştit trupul şi din cer a tunat Hristos: „Saule, Saule de ce mă prigoneşti". Ce este oare că bolta cerului a răsunat în taină, şi contra furiei lui Pavel s-au plîns oştile cereşti, decît că cel care nu crezuse în Cel Înviat, cel puţin să creadă în cel care stă în cer?

Căci zisese lui Anania, Domnul „Mergi la el (la Saul) şi însemnează-l cu semnul Meu, căci multe va pătimi pentru numele Meu" Şi acela a zis „Doamne am auzit de la mulţi despre acest om, că multe rele a făcut sfinţilor Tăi". A zis Domnul iarăşi „Du-te fiindcă este vas al alegerii mele" (F. Ap. 13, 15).

O fericite Anania pe bună dreptate ai tremurat... Dar a căzut trufia şi s-a ridicat sfinţenia. A venit Anania, l-a botezat pe Saul şi l-a făcut Pavel. A botezat lupul şi s-a făcut miel, şi de acum avem propovăduitor pe cel pe care l-am avut persecutor.

De acum a început să-l propovăduiască pe Hristos, căruia înainte i se împotrivea, s-a pregătit să sufere pentru El, împotriva căruia mai înainte se lupta.

Saul a ucis cu pietre, Pavel a fost lovit cu pietre. Saul a bătut cu vergi pe creştini, Pavel pentru Hristos, 40 fără una a primit, de cinci ori. Saul a persecutat Biserica lui Dumnezeu, Pavel a fost zidit la temelia ei.

Saul a învins, Pavel a fost învins. Şi pe cînd Saul furios căuta să micşoreze numărul creştinilor, Pavel s-a alăturat la numărul mărturisitorilor.

Şi acelaş care căuta pe alţii să-i ucidă, a primit el însuşi moarte pentru Hristos.

Şi pe cînd intra ca lup răpitor în staul să sfîşie, el însuşi s-a făcut oaie.

Căci pe preafericitul Petru pescarul cu genunchii plecaţi îl cinstesc împăraţii, iar pe groaznicul persecutor Pavel îl cinsteşte mulţimea celor care au crezut dintre neamuri, în Domnul nostru Iisus Hristos, care împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh trăieşte şi domneşte în vecii vecilor. AMIN.

Col. 2124-2125.
Trad. ierod. drd. *Visarion Bălţat*

Moment important din viaţa „OASTEI DOMNULUI" la Sibiu

A devenit deja tradiţie ca în ziua de Rusalii membrii ai „Oastei Domnului" din întreaga ţară să se întîlnească în număr mare la mormîntul părintelui Iosif Trifa din cimitirul central al oraşului Sibiu, pentru a cinsti memoria animatorului acestei mişcări de regenerare duhovnicească din sînul Ortodoxiei româneşti, care îşi regăseşte astăzi, după mai bine de patru decenii de persecuţie, locul ei firesc în cadrul Bisericii noastre străbune.

Cu prilejul întîlnirii din anul acesta am dorit să marcăm această regăsire în libertate a tuturor: episcop, preoţi şi credincioşi-ostaşi, să mulţumim lui Dumnezeu pentru darul libertăţii de care ne-a învrednicit şi să punem un început nou lucrării de înnoire spirituală în duhul Evangheliei, prin săvîrşirea împreună a Sf. Liturghii. Căci prin slujirea Sf. Liturghii noi devenim cu adevărat Biserica lui Hristos, Trupul Său Tainic, formînd o singură unitate, un singur organism viu, în care fiecare mădular nu-şi are raţiunea de a fi decît în legătură cu celelalte. Şi tot numai prin Liturghie putem aduce mulţumirea cea mai plăcută lui Dumnezeu, căci o facem prin Iisus Hristos, Fiul Său, care se jertfeşte nesîngeros pe masa Sf. Altar. De altfel cuvîntul însuşi de *Euharistie* înseamnă în traducere românească mulţumire. Am săvîrşit deci Sf. Liturghie în ziua de Rusalii, 3 iunie a.c., în mijlocul cimitirului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi ca şi de o mulţime de „ostaşi" veniţi din toată ţara şi chiar de peste hotare. Minunea Pogorîrii Sfîntului Duh s-a întîmplat şi cu noi, căci „inima şi sufletul mulţimii era una" (F. Ap. 4, 32), lăudînd şi preamărind pe Dumnezeu. Bucuria regăsirii în libertate a umplut sufletele tuturor, iar inimile noastre erau arzînd „la auzul cuvintelor de zidire duhovnicească ale fraţilor care tîlcuiau Scripturile" (cf. Lc. 24, 32) şi ale mulţimii care interpreta cîntările atît de duioase, specifice „Oastei Domnului". După Sf. Liturghie, şirul cuvîntărilor a fost deschis de către părintele Vasile Mihoc, profesor de Noul Testament la Institutul Teologic din Sibiu, care a tîlcuit semnificaţia marelui praznic al Pogorîrii Sf. Duh, subliniind necesitatea înnoirii personale şi colective prin Duhul lui Dumnezeu care sălăşluieşte întru noi de la botezul nostru, cînd am primit Ungerea cu Sf. Mir, adevărată cincizecime personală. Au vorbit apoi mai mulţi fraţi din diferite zone ale ţării care au elogiat în cuvinte calde memoria părintelui Iosif Trifa şi a fratelui Traian Dorz, iniţiatorul şi respectiv sufletul „Oastei Domnului" din perioada de persecuţie; au evidenţiat rolul acestei asociaţii în cadrul Bisericii, ca mişcare de reînnoire evanghelică şi au chemat pe toţi credincioşii la o mărturie comună a Mîntuitorului Iisus Hristos în Duhul Sfînt, prin pilda unei vieţi curate de comuniune permanentă cu Dumnezeu. Au vorbit de asemenea cîţiva fraţi din străinătate care au îndemnat pe „ostaşi" la unitate în sînul Bisericii. Între cuvîntări, mulţimea lăuda pe Domnul prin cîntări, iar mai mulţi copii şi tineri au rostit poezii religioase.

La sfîrşitul întîlnirii am împărtăşit celor prezenţi un cuvînt de zidire sufletească, îndemnîndu-i să se simtă şi să activeze ca mădulare vii ale Bisericii lui Hristos, fiecare avînd o responsabilitate personală pentru binele comun al obştei creştine din care face parte. Dacă în perioada persecuţiei s-a creat uneori un hiatus între membrii „Oastei Domnului" şi preoţi, ceea ce a generat suspiciuni şi neîncredere reciprocă, astăzi trebuie să ne unim forţele în slujirea comună a Bisericii pentru a cîştiga pe cei indiferenţi sau rătăciţi. Preoţii nu trebuie să vadă în „ostaşi" nişte credincioşi cu tendinţe spre sectarism după cum nici „ostaşii" nu trebuie să vadă în preoţi sau în ierarhia bisericească duşmanii lor. Sfîntul Sinod al Bisericii noastre şi-a exprimat convingerea că „Oastea Domnului", prin accentul pe care-l pune pe cunoaşterea Cuvîntului lui Dumnezeu şi pe lupta împotriva păcatului care degenerează fiinţa umană şi societatea, va contribui substanţial la renaşterea spirituală a poporului nostru, pe care o dorim cu toţii. Am subliniat pentru toţi fraţii „ostaşi" nevoia fundamentării lor, ca şi a tuturor creştinilor, pe Sf. Taine ale Bisericii şi îndeosebi pe Sf. Liturghie, în afara cărora nu există Biserică, nu există creştinism autentic. Euharistia sau „frîngerea pîinii" a fost de la început inima cultului creştin (F. Ap. 2, 42) şi va rămîne pentru totdeauna semnul celor ce sînt ai lui Hristos.

Am simţit în cele peste şase ore de împreună petrecere cu „ostaşii" că Duhul lui Dumnezeu era în noi şi printre noi. Am citit pe feţele lor mulţumirea de a fi avut un ierarh şi preoţi în mijlocul lor şi sînt convins că fiecare s-a întors acasă regenerat sufleteşte şi cu dorinţa şi mai fierbinte de a sluji lui Dumnezeu şi oamenilor cu toată dragostea şi smerenia.

Bunul Dumnezeu să binecuvinteze lucrarea de zidire sufletească a „Oastei Domnului" şi să facă din fiecare membru al ei un martor al Împărăţiei Sale!

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

Naşterea Sfîntului Ioan Botezătorul

Ziua de 24 iunie este sărbătoarea creştină a naşterii Sfîntului Ioan Botezătorul. În tradiţia poporului nostru, ea poartă denumirea de *Sînziene*, primindu-şi acest nume de la latinescul *Sanctus Dies Iohannis*. E sărbătoarea care ne aminteşte felul minunat în care s-a născut cel din urmă, dar şi cel mai mare dintre profeţii mesianici: un înger îl vesteşte; o femeie stearpă, Sfînta Elisabeta, îl naşte, tatăl, unul dintre arhiereii slujitori la templu, prooroceşte apariţia sa în lume; pruncul se umple, în pîntecele maicii sale, de Duhul Sfînt, înainte de a veni pe lume. „Adevărat zic vouă — spune Mîntuitorul Iisus Hristos însuşi —: Nu s-a ridicat între cei născuţi din femei unul mai mare decît Ioan Botezătorul" (Matei 11, 11). Întrebarea e, în ce constă, în esenţă măreţia acestei naşteri? Potrivit cuvintelor din Evanghelie, Sfîntul Ioan, profet şi vestitor al împărăţiei lui Dumnezeu, înaintemergător şi botezător al Domnului, pregăteşte calea venirii Mîntuitorului (Luca 1, 75). Ba chiar mai mult, el şi Sfînta Fecioară Maria sînt această cale, sînt scara lui Iacob (Facere 28, 12), pe care Fiul lui Dumnezeu, Cuvîntul veşnic, pogoară în lume, părăsind „piscul tăcerii" şi venind în cea mai apropiată comuniune cu oamenii, ca să le aducă, astfel, cerul pe pămînt.

Înainte de minunata sa naştere, înainte chiar de binecuvîntata sa zămislire, numele Sfîntului Ioan este descoperit ca atare tatălui său Zaharia, în vremea în care se afla, în calitate de mare preot, slujind la altarul templului din Ierusalim. Numele „Ioan" se traduce cu cuvintele: „Dumnezeu dă dar". Între nume şi cel rînduit ca să-l poarte, în cazul de faţă, este o perfectă acoperire. Semnul alegerii şi chemării sale este arătat de către îngerul Gavriil cu aceste cuvinte: „Încă din pîntecele mamei sale se va umplea de Duhul Sfînt" (Luca 1, 15). Într-adevăr harul pe care proorocii Vechiului Testament l-au primit doar la maturitatea lor i-a fost dat Sfîntului Ioan odată cu venirea sa în lume. De fapt, primirea Duhului este dovada neîndoielnică şi tare că toate proorociile cele de demult ating o culme. Toţi au fost cuprinşi de spaimă: „Ce va fi, oare, acest copil?" Semnele îl însoţesc: „Mîna Domnului este cu el" (Luca 1, 66). Menirea lui, însă, este mare. El însuşi devine această mînă, degetul Domnului, pentru a-l arăta personal şi a zice: „Iată Mielul lui Dumnezeu" (Ioan 1, 36).

Pruncul Ioan vine în lume „să dea poporului cunoştinţa mîntuirii întru iertarea păcatelor" (Luca 1, 77), să anunţe cercetarea Răsăritului celui de sus (Luca 1, 78). Sfînta Liturghie îl numeşte stea strălucitoare a cărei apariţie precede aurora. Nu prin simpla amintire a faptelor petrecute la naşterea Sfîntului Ioan, ci prin însăşi prezenţa tainică a acestor fapte, legate strîns de evenimentele care pregătesc „Căile Domnului", trăim astăzi clipe de sărbătoare. Ne regăsim în spusele profetice ale Evangheliei: „Mulţi se vor bucura de naşterea Lui" (Luca 1, 15). În Sfînta Biserică, bucuria de care sîntem cuprinşi are o tonalitate cosmică: „Deşertule, bucură-te! Toată făptura, tot pămîntul sînt pline de bucurie". E bine să ne dăm seama că exact peste o jumătate de an vom sărbători marele praznic al Naşterii Domnului. Iată semnificaţia zilei pe care o trăim.

Pr. prof. *Ilie Moldovan*

„FAMILIA" (125 DE ANI DE LA APARIŢIE)

Iniţiativa cărturarului Iosif Vulcan în anul 1865 de a edita „Familia" a reprezentat un act cultural de o însemnătate deosebită pentru românii de dincoace de Carpaţi, mai ales după încetarea tipăririi la Braşov a revistei „Foaie pentru minte, inimă şi literatură", fondată de G. Bariţiu. Noul periodic cu conţinut enciclopedic şi beletristic, ce apărea la Budapesta, îşi propunea propagarea culturii şi întărirea solidarităţii româneşti, devenind o nouă punte de legătură a românilor de pretutindeni. Prestigiul revistei s-a datorat colaboratorilor numelor de rezonanţă ale culturii româneşti în frunte cu M. Eminescu, V. Alecsandri, G. Bariţiu, T. Cipariu, B. P. Haşdeu, T. Maiorescu, D. Bolintineanu, I. L. Caragiale, Il. Chendi, G. Coşbuc, O. Goga, B. Delavrancea, Al. Vlahuţă, Şt. O. Iosif şi nu în ultimul rînd I. Vulcan. Prin conţinutul său variat şi calitativ „Familia" s-a impus în cultura românească, bucurîndu-se de succes în rîndurile tuturor cititorilor.

Ţinem să precizăm că în cadrul revistei literatura a ocupat un loc aparte, despre a cărei importanţă în viaţa unei naţiuni episcopul A. Şaguna a reliefat-o în şedinţa de constituire a Astrei: „...popoarele mai-nainte au putut trăi fără literatură, iar astăzi aşa ceva este curat cu peste putinţă". Colaborările poetului unic al literaturii noastre au contribuit la creşterea faimei „Familiei", în coloanele acestei reviste a debutat M. Eminescu în 1866. I. Vulcan a fost mîndru toată viaţa pentru acest debut, dînsul fiind acela care i-a definitivat numele literar, acceptat şi de autor: EMINESCU. În preajma îmbolnăvirii poetului (1883) I. Vulcan i-a publicat în „Familia" cîteva poezii (S-a dus amorul, Cînd amintirile, Ce e amorul, Pe lîngă plopii fără soţ, De-acum) apariţie ce l-a impresionat pe Eminescu, aşa cum rezultă dintr-o scrisoare din care redăm un fragment: „Mulţumesc pentru onorariul trimis *cel dintîi pentru lucrări literare pe care l-am primit vodat-n viaţă*". În România domneşte demagogia şi în politică şi în literatură, precum omul onest rămîne aci necunoscut în viaţa publică, astfel talentul adevărat e înecat de buruiana rea a mediocrităţilor. ... Iartă-mi stimate amice, acest ton polemic, dar te asigur că a fost pentru mine o rară mîngîiere de-a mă vedea remunerat dintr-un colţ atît de îndepărtat al României, din Oradea-Mare — cînd în ţara mea proprie nu voi ajunge nicicînd să însemnez ceva, excepţie făcînd de cercul restrîns

Mihai Sofronie

(Continuare în pag. a 2-a)

MIHAI EMINESCU ŞI TIMOTEI CIPARIU

Scrierile filologice şi istorice ale lui Timotei Cipariu (1805—1887) au fost cunoscute de M. Eminescu încă din biblioteca gimnaziştilor români din Cernăuţi. Apoi în timpul şederii sale la Blaj (mai—sept. 1866), se poate să le fi cercetat în biblioteca lui Ion Micu Moldovanu şi în cea a seminarului blăjean.

La Blaj, în vara anului 1866, M. Eminescu dădea tîrcoale casei în care locuia T. Cipariu, iar apoi l-a urmărit şi la Alba Iulia (27—28 august 1866), în cadrul adunărilor „ASTREI" (Asociaţia transilvană pentru literatura şi cultura poporului român), pentru a-i asculta cu atenţie memorabila disertaţie privind unificarea ortografiei limbii române.

Oricum, poetul deţinea între cărţile din biblioteca sa, unele din operele învăţatului ardelean, pe care le va fi cunoscut şi din timpul directoratului la Biblioteca centrală din Iaşi (1874—1875).

Cu ocazia acordării distincţiei *(Medalia benemerenti)*, prin *Decret* domnesc (1876), lui T. Cipariu şi altora, M. Eminescu — redactor al *Curierului de Iaşi* — se referă mai pe larg asupra activităţii ştiinţifice a acestuia:

„Părintele canonic Cipariu — scria poetul — *este autorul multor scrieri cunoscute, din care citäm numa[i] vreo cîteva din memorie: Gramatica (etimologică) a limbei româneşti; Analecte literare, reproducere diplomatică de modele de limbă din secolii trecuţi; o culegere de documente privitoare la istoria bisericei române din Transilvania (atingătoare mai cu seamă de mitropolia Albei-Iulii); o istorie bisericească; Organul luminării (foaie politică dar în mare parte şi literară); „Archivul" culegere de documente istorice. O traducere a compendiului de filozofie de W. Krug (3 volume), un manual de metrică şi versificaţie, o gramatică latină pentru licee, disertaţii istorice ţinute la adunările generale ale Asociaţiunii Transilvane* ş.a.".

Citîndu-le *„din memorie"*, poetul insistă asupra conţinutului lor, fără a cita, dintre scrierile mai importante: *Elemente de limbă română după dialecte şi monumente vechi*, Blaj, 1854. El cunoştea şi publicaţiile scoase de T. Cipariu: *Organul luminării* (1847—1848) şi *Arhivu pentru filologie şi istorie* (1867—1870, 1872), specificînd că prima n-a fost numai foaie politică, ci şi literară.

În perioada ieşeană (1874—1877), poetul îi împrumută din biblioteca sa cărţile lui T. Cipariu, filologului H. Tiktin, pe cînd acesta strîngea material şi începuse a lucra la întocmirea dicţionarului român-german. Părăsind ţara, H. Tiktin le-a luat cu el, iar poetul, în perioada bucureşteană (1877—1883), se gîndea să-i scrie, rugîndu-l să-i înapoieze cărţile, la care ţinea mult, aşa cum reiese din manuscrisul 2255, f. 303: *„Să scriu lui Tiktin pentru Boiadgi şi Cipariu ..."*.

Referindu-se într-un articol la dicţionarul latinizant al limbii române de A. T. Laurian şi I. C. Massim, poetul apreciază gramatica ciparianä: *„In privirea acestui dicţionar însuşi părintele canonic Cipariu au declinat onoarea de-a-l fi inspirat cumva în tendenţele sale. Şi filologul din Blaş a şi avut drept să decline asemenea onoare, căci gramatica sa, desigur o lucrare foarte serioasă, n-au îndreptăţit pe nimenea la clădirea babiloniei academice"*.

După cum s-a observat, M. Eminescu cunoştea bine cartea lui T. Cipariu: *Elemente de poetică. Metrică şi versificaţiune*, Blaj, 1860, pe care o menţiona: *„un manual de metrică şi versificaţie"*, şi care a figurat printre cărţile sale, cu semnătura sa. E cea dintîi poetică românească amplă, studiind „natura" şi „forma" poeziei, adică ceea ce constituie obiectul artei literare şi exprimarea artistică.

În această carte, autorul elogia poezia populară şi dădea indicaţii metodologice asupra culegerii folclorului, ridicîndu-se împotriva acelora ce-i alterează autenticitatea. El susţinea *„continuarea adunării poeziilor populare"*, fiindcă *„naţiunea are dreptul de a pretinde ca editorii să-şi comunice operele cum le-au compus poeţii ei"* şi de asemenea *„poezia populară să rămînă populară, nu literară"*.

Numele lui T. Cipariu este invocat de M. Eminescu ca autoritate în materie de lingvistică şi istoria arheologiei, relevînd caracterul de pionierat.

Poetul menţionează într-o recenzie (1878) că **„Crestomaţia sau analectele** *canonicului Cipariu (Blaj, 1858) coprind transcrieri exacte din vechi tipărituri româneşti. Texturile cărţilor bisericeşti din suta a XVI-ea şi a XVII-ea i-au servit învăţatului filolog la compunerea gramaticei sale istorice, cunoscute sub titlul de* **Principiă de limbă"**, menţionînd şi scăderile acestei cărţi. Poetul i-a citit şi cercetat scrierile, iar rîndurile scrise despre T. Cipariu arată preţuirea de care se bucura învăţatul ardelean în ochii lui, înserîndu-l astfel între oamenii de seamă ai neamului.

Graţian Jucan

Teiul lui Eminescu

În Copou înfloare-un tei
Unde-ncepe veşnicia,
Ninge raiul de miresme
La un loc cu poezia.

Orice frunză e o doină
Scrisă-n pravila iubirii,
Împăratul poeziei
Tace-n apa amintirii.

Numai florile şi teiul
Dinspre vremi tot cînt respiră,
Unde-o frunte arde-n stele,
Unde suferă o liră.

Şi coboară veşnicia
Pînă-n vaduri de vocale,
Unde stoluri mari de aripi
Trec cu gîndurile sale.

Lîngă teiul fără iarnă
Lîngă flori şi lîngă rază
Prin luceafăr Eminescu
Din adînc de timp veghează.

Gheorghe Şora

„Unde sînt cei care nu mai sînt?"

Cuvintele de mai sus reprezintă titlul unei poezii, al cărei autor a fost profesorul mai vechilor generații de teologi și totodată unul din poeții de frunte din perioada interbelică, precum și director al prestigioasei reviste „Gîndirea", *Nichifor Crainic*.

Din spusele unora care l-au cunoscut, direct sau indirect, în anii de detenție, reiese că această poezie a fost concepută în acei ani și că circula din gură în gură datorită miracolului unei *culturi orale* deosebit de vii. Această cultură orală a constituit unul din suporturile morale care au salvat de la abrutizare pe deținuți, în condițiile neverosimil de inumane instaurate de regimul comunist, care mulți ani interzisese cartea și orice unealtă cît de rudimentară de scris în gulagurile staliniste.

Poezia nu are decît trei strofe, dar fiecare cuvînt și figură de stil s-ar putea spune că au valoarea unei revelații. Toată poezia, dar mai ales ultimele versuri sînt de o acută actualitate, fiind vorba de miile de deținuți politici — intelectuali, muncitori și țărani, dar mai ales intelectuali — care și-au găsit sfîrșitul în morminte fără cruce sau în gropi comune, cu deosebire la infernalul Canal care a fost pus la cale mai ales cu un scop politic, acela de a extermina pe adversarii politici și mai ales intelectualitatea românească.

Ceea ce mai trebuie precizat e faptul că acestei frumoase poezii i s-a adăugat o melodie pe măsură, al cărei autor a fost cunoscutul etnomuzicolog *Harry Brauner*, fost deținut politic și el, unul din discipolii apropiați ai marelui nostru muzicolog și etnomuzicolog de renume european, Const. Brăiloiu. Acest lucru l-am aflat de la o persoană apropiată lui Harry Brauner, acesta stingîndu-se din viață în ultimii ani, după ce dăduse la iveală „o carte fermecătoare", cum a caracterizat-o critica de specialitate, cu conținut folcloric, avînd titlul: „Să auzi iarba cum crește" (Edit. Eminescu, 1979). Iată textul poeziei:

Întrebat-am vîntul, călătorul,
Bidiviu pe care-aleargă dorul:
Unde sînt cei care nu mai sînt?
Unde sînt cei care nu mai sînt?
Zis-a vîntul: aripile lor
Mă doboară nevăzut în zbor.

Întrebat-am minunata ciocîrlie,
Candelă ce leagănă-n tărie
Untdelemnul cîntecului sfînt:
Unde sînt cei care nu mai sînt?
Unde sînt cei care nu mai sînt?
Zis-a ciocîrlia: S-au ascuns
În lumina Celui nepătruns.

Întrebat-am bufnița cu ochiul sferic,
Ooarba care vede-n întuneric
Unde sînt cei care nu mai sînt?
Taine necuprinse de cuvînt:
Unde sînt cei care nu mai sînt?
Zis-a bufnița: vei vedea
Cînd marele întuneric va cădea!

Acum, după ce am văzut minunea căderii „marelui întunerec", trebuie să se descopere și *unde sînt cei care nu mai sînt*.

Ioan Apostol Dragoslavele

Avram Iancu

Chipeș tînăr moț de la Abrud,
Fiu al unui neam de impilați,
Rosu-te-a un gînd, sub jugul crud:
Sol să fii la curți de împărați.

Cei loviți de crunte nedreptăți,
Biruri și momeli împărătești,
Te-au visat, sub ziduri de cetăți,
Te-au văzut în platoșe cum crești.

Visul lor, al tău, s-au întîlnit
Unde-n văi, prin munții Apuseni,
De amar, de plîns, au răsărit
Numai spini, pe straturi buruieni.

Chipul lor de ceară, ca de Criști,
Ți-a umplut viața cu nesomn.
Ai tot vrut în anii goi și triști,
Ei să fie peste plaiuri domni.

Strîns-ai, strîns, cu tulnic lung de foc,
Sumănarii tăi de aspru stei.
Să le faci — viteaz — sub soare loc,
Să alungi urîții ani și grei.

Iancule, habsburgii te-au mințit!
De atunci cu fluiera-n desagi,
Tot cîntat-ai, și ai tot doinit
Pe sub rămuriș uscat de fagi.

Kaizerii azi, Iancule, s-au dus ...
Urmă nu mai vezi din ei pe plai.
Plaiul, peste veacul lor apus,
Cîntă cîntec vesel, mîndre Crai!

Petre Pascu

„FAMILIA"

(Continuare din pag. 1-a)

al cîtorva amici. Ș-apoi să nu fiu pesimist".

Alături de Eminescu au publicat numeroși scriitori din rîndul cărora ne oprim asupra cîtorva: V. Alecsandri, G. Coșbuc, Șt. O. Iosif, O. Goga, I. L. Caragiale, B. Delavrancea, Al. Vlahuță și alte personalități.

Concomitent cu promovarea literaturii românești I. Vulcan s-a străduit prin intermediul revistei să familiarizeze cititorii cu pagini memorabile din cultura clasică și universală prin traduceri din Eschil, Ovidiu, Horațiu, Dante, Hugo, Goethe, Schiller, Heine, Pușkin, Turgheniev și alți scriitori de renume. Cu ajutorul traducerilor se urmărea nu numai lărgirea orizontului cultural al românilor, ci și desăvîrșirea educației estetice și morale atît de necesare națiunii, despărțită prin granițe nedrepte.

Tot în paginile revistei în vederea înlăturării superstițiilor și explicarea unor fenomene și invenții s-a pus accent pe popularizarea științei și îndeosebi au fost prezenți corifeii ei în frunte cu Darwin, Edison, Pasteur, Roentgen, Humbold, Faraday și alții.

O altă latură importantă a publicației a constituit-o informațiile cu privire la societățile culturale românești: Asociațiunea transilvană (Astra), Academia Română, Societatea pentru fond de teatru, reuniuni culturale. Îndeosebi se publicau corespondențe cu prilejul adunărilor generale și se popularizau hotărîrile și principalele realizări.

O rubrică foarte apreciată a fost prezentarea biografiilor oamenilor de seamă români, inclusiv portretele lor: Barițiu, Papiu Ilarian, Xenopol, Tocilescu, Densușeanu, Iorga, Babeș, Kogălniceanu, Marienescu și alții.

În genere în revistă au fost tratate diferite domenii — lingvistică, artă (pictură, muzică), teorie și critică literară, etnografie și folclor, învățămînt, economie (industrie, agricultură), subiecte cu o mare valoare documentară. Această publicație s-a bucurat de un larg sprijin din partea intelectualilor, colaborînd aproximativ 1900 autori, iar I. Vulcan, directorul revistei, a redactat circa 1000 de articole, o muncă enormă depusă pe altarul propășirii românești.

În cultura românească modernă revista „Familia", prin conținutul său, ocupă un loc distinct, de necontestat, iar inițiativa lui Iosif Vulcan s-a dovedit extrem de oportună în lupta desfășurată pentru dreptate națională și progres social.

430 ani de la editarea celei dintîi cărți în limba română de către DIACONUL CORESI

CATEHISMUL ROMÂNESC (1559–1560)

După ce „nește creștini buni socotiră și scoaseră cartea den limba sîrbească pre limba românească — se menționa în prefață — să înțeleagă toți oamenii cine-s români creștini", diaconul Coresi, conștient că „în sfînta besearecă, mai bine e a grăi 5 cuvinte cu înțeles, decît 10 mie de cuvinte neînțelese în limba striină", editează la Brașov cea dintîi carte a sa în limba română, *Catehismul românesc*, care, în ciuda unei circulații deosebite în spațiul românesc, a fost multă vreme pierdut, generînd atît de multe controverse în literatura de specialitate.

Descoperit în 1921 de profesorul șagunist Andrei Bîrseanu, cu prilejul expoziției „Astra" din Sighetul Marmației, în cadrul unui Miscelaneu, cunoscut sub numele de „Codicele de la Ieud", textul Catehismului coresian cuprinde doar 11 file (f. 158 r—169 v din „Codicele de la Ieud"), în format 4°, tipărit pe aceeași hîrtie brașoveană și în aceeași manieră grafică cu „Tetraevanghelul românesc" (1560—1561), „Pravila coresiană" (1560—1562) și „Tetraevanghelul slav" (1562), conținînd prefața (incompletă), Decalogul, Crezul, Tatăl nostru și două din cele șapte taine ale bisericii (botezul și cuminecătura), nelipsind comentarii asupra noțiunilor de creștin, creștinătate, prezente în toate catehismele timpului.

Cercetări ulterioare lui Andrei Bîrseanu au încercat să pună în relație cartea coresiană cu numeroasele ediții sau manuscrise ale Catehismelor din epocă: manuscrise slave, grecești, ediția din 1544 a „Catehismului grecesc" al lui Valentin Vagner de la Brașov; al lui Honterus din 1546; Catehismul Sturzan sau cel Martian etc. și în funcție de relația găsită, să opteze pentru o influență sau alta. O mare parte dintre acești cercetători (Nicolae Drăgan, I. Sbiera, I. Gheție ș.a. au considerat fără ezitare patronajul luteran asupra cărții coresiene, invocînd ca izvor Catehismul lui Luther, în timp ce Nicolae Sulică și D. R. Mazilu propune ca izvor catehismul reformat maghiar de tip luteran. La polul opus se situează rezultatele cercetătorilor: Hașdeu, N. Cartojan St. Ciobanu, I. Crăciun, Al. Procopovici, Pandele Olteanu, D. R. Mazilu ș.a. care dovedesc caracterul pur ortodox al Catehismului coresian, propunînd un izvor slavon, întrucît — după afirmația lui D. R. Mazilu „textul lui Luther nu poate fi socotit nici măcar izvor parțial al Întrebării creștinești" și în acest caz exclude și filiația cu Catehismul sibian din 1544.

Este firesc să ne întrebăm, cît de luterană putea fi cartea coresiană, care nu-l pomenește pe Luther și în care, pînă și crezul este cel nicenian-constantinopolitan ortodox și nu cel apostolic al lui Luther, ba mai mult, între interdicții figurează cu valoare de mare păcat: „iară cine va mînca pîne spurcată sau carne, sau va bea apă din vas jidovesc sau *de la latini* ...". Dacă diaconul Coresi a folosit unul sau mai multe texte ale Catehismelor în circulație, aceasta e făcut-o în măsura în care acestea serveau cultul ortodox, după cum el însuși mărturisește în „Tîlcul evangheliilor": „Și dac-am cetit, bine am ispitit și socotit și am aflat că toate tâlcuiesc, adevereză și întăresc cu Scriptura sfîntă și mie tare plăcură și am scris cu tiparul voao frații lor, românilor, să fie pre învățătură și vă rog ca frații miei, să cetiți și bine să socotiți, că veți vedea voi înșivă, cum că e mărgăritariul și comoară ascunsă ...".

Chiar dacă cronicarii timpului Simion Massa, Marcus și Joseph Teutsch afirmau că în 12 martie 1559 judele Johanes Benkner a încercat să reformeze biserica valahilor din Șchei, ultimul dintre cronicarii amintiți spune clar: „es half, aber wenig", deci nu a ajutat la nimic „oferta" autorităților brașovene. Și aceasta pentru că diaconul Coresi, mînat de idealuri puse în slujba ortodoxismului, pentru a sluji limba poporului, cu 430 de ani în urmă a tipărit „Cartea de învățătură creștinească" — cum i se spunea Catehismului — tocmai pentru a anula implicațiile pe care le-ar fi putut avea Catehismul luteran de la Sibiu din 1544.

Prof. *Vasile Oltean*

DOUĂ MII DE ANI DE CREȘTINISM

Teologii și chiar și credincioșii ar trebui, măcar din cînd în cînd, să-și oprească gîndurile, după aproape două mii de ani, asupra stării doctrinare, morale, sociale și practice a Creștinismului, singura religie întemeiată pe un altar însîngerat de jertfă. Două mii de ani este un timp enorm, cînd ne gîndim la alte religii care au apus cu zecile în zorii Buneivestiri a Domnului nostru Iisus Hristos. Nu se poate afirma că timpurile și locurile au avut o influență și asupra Creștinismului. De la început, se impune o departajare netă între supranaturalul creștin și naturalul creștin. Ele conlucrează în mod armonic, cînd sînt respectate înaltele principii ale Mîntuitorului.

Între principiul obiectiv soteriologic și între eforturile de însușire a mîntuirii lucrurile nu se prezintă așa cum le-a dăruit Domnul Iisus Hristos Bisericii și prin ea nouă. Credincioșii au încercat, în decursul celor două milenii, tot atîtea norme de mîntuire, cîți dintre ei au adormit întru Domnul. Imensa majoritate a credincioșilor și-au restrîns lucrarea mîntuirii lor la simplitatea vieții, dusă după învățătura Domnului.

Adeseori, Domnul a fost ispitit de cărturarii vremii Sale. Ei căutau să-l prindă în cuvînt, de aceea și Domnul a fost foarte prudent cu ei. De n-ar fi fost așa, poate că Domnul Iisus Hristos ne-ar fi dăruit nenumărate nestemate din tezaurul său de viață dătător. Și mai tîrziu, Sfîntul Apostol Pavel, și nu numai el, a fost ispitit în cuvînt și în faptă, de aceea unul din preceptele valabile în timpul acela și valabil și acum este: *„Pune, Doamne, strajă gurii mele"!* Asta nu înseamnă că un principiu de bază al noii religii a fost simplitatea doctrinară. Cuvintele Domnului erau adînci și, observînd că este vînat în cuvînt, a recurs la alte mijloace de propovăduire, iar cînd socotea că înțelesul este prea ascuns, atrăgea atenția ascultătorilor: „Cine are urechi de auzit să audă!"

Față de cărturari avea cuvinte grele: „Feriți-vă de cărturari, cărora le place să se plimbe în veșminte lungi și să li se plece lumea în piețe ... Aceștia mai grea osîndă vor lua" (Marcu XII, 38—40). Domnul nostru Iisus Hristos știa că este urmărit de farisei, de saduchei și de irodiani. Mulțimile se țineau însă după El și zadarnic lua măsuri de retragere, ca să n-aibă altă pricină de ură dușmanii Săi, El se îndura și le vorbea. Cuvintele care cuprindeau Legea cea Nouă nu-i tulbura atît de mult cît faima minunilor pe care le făcea.

Și astăzi se aud aceleași obiecțiuni, fără să fie adîncite temeiurile lor șubrede. Unele „fracțiuni protestante" impută Creștinismului lipsa de minuni și profeții. Ne întrebăm însă dacă s-a constituit vre-o comisie a vreunei Biserici, care să ateste cu dovezi că timpul nostru este lipsit de minuni. Universul este atît de puțin cunoscut de oamenii de știință, încît o asemenea problemă nici n-are sens să se pună. Necunoscutul înconjoară încă pe omul de știință din toate părțile și nu acestor cărturari li se adresează cuvintele Mîntuitorului.

Nici asupra învechirii învățăturii Mîntuitorului n-au ce spune oamenii de știință și chiar și teologii. Unii dintre teologi vor să acomodeze teologia cu știința (cu de la sine putere). De tare mult s-a încercat a se transforma viața Domnului nostru Iisus Hristos într-un „mit" religios. Să recunoaștem că acest mit vehiculează în spiritualitatea europeană de aproape două mii de ani și principiile sale încă nu s-au închistat sau învechit. Ele sînt valabile, în întregimea lor, și astăzi, fără rezerve mitologizante sau neomitologizante.

Sîntem încă datori cu unele clarificări. Simplitatea (nu simplismul) credincioșilor noștri nu impune neapărat și cunoașterea teologiei savante. Cine știe mult i se va cere mult, cine știe puțin i se va cere puțin, pe măsura mîntuirii sale subiective. Sfintele Evanghelii, dacă ar fi cuprins toate cîte le-a propovăduit Domnul în scurta Sa viață „n-ar fi încăput cărțile pe pămîntul acesta" (Ioan, XXI, 25). Așa că toată cărturăria cade de la sine, lipsindu-ne atîtea izvoare originare.

Fiind unul dintre ostenitorii teologi, mi-am dat seama că și învățătura față de simplitate își are rostul ei de care Maica Biserică se îngrijește. Adică Biserica Ortodoxă s-a dezbărat de toate instituțiile feudale, care mai înfloresc sub alte chipuri în alte locuri. Libertatea este o realitate în Biserica Ortodoxă, fără putință de contestare. Ne străduim ca să ne apropiem de chipul lui Iisus, folosindu-i cu credincioșie toate cîte ni le-a dăruit din tezaurul Său dumnezeesc.

Petru Rezuș

Din cuvintele părintelui Arsenie Boca

Mulți dintre dreptmăritorii creștini, din părțile Făgărașului și ale Brașovului, din părțile Sibiului și ale Hațegului, au cunoscut pe părintele Arsenie Boca, de pe vremea cînd își desfășura activitatea în cadrul Mănăstirii Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus (1939—48) sau la Mănăstirea Prislop (1948—1959). Părintele Arsenie a fost căutat ca un „om cu dar de la Dumnezeu" de credincioși și în vremea cînd a lucrat, ca pictor de icoane, în cadrul atelierelor de pictură ale Patriarhiei din București, pînă în anul 1969, precum și la biserica parohială din satul Drăgănescu, de lîngă București, pe care a împodobit-o cu o minunată pictură, și unde iubitorii de învățătură și de osteneală au putut să-l găsească, în anumite zile, pînă în anul 1988. În Mănăstirea Brîncoveanu mai sînt și acum cîțiva călugări, care și-au început viața călugărească la îndemnul și cu îndrumarea părintelui Arsenie. Părintele Arsenie este prezent în amintirea și în conștiința multora dintre credincioșii pe care i-a îndrumat și care se gîndesc la el cu dragoste și cu respect. Pentru cei care l-au cunoscut și îl iubesc, ca și pentru cei ce au dorit să-l cunoască, dar n-au ajuns să-și împlinească dorința aceasta, prezentăm mai jos cîteva din gîndurile dînsului, rămase în conștiința celor pentru care au fost spuse, sau consemnate de părintele însuși, în scrierile care au rămas de la el, cîte au ajuns la mine. Începutul îl facem cu ultimul cuvînt ajuns la mine, din cele spuse de părintele Arsenie. El mi-a fost predat de un tînăr, care, ca student, și pe o vreme friguroasă, s-a prezentat la părintele, avînd capul descoperit. Părintele Arsenie i-a spus:

— „Să-ți fereștî capul de frig și de prostie". E un cuvînt care merită să fie știut și urmat, el putînd fi de folos tuturor celor ce nu iau aminte la ei înșiși, tutror celor ce vreau să braveze și nu se gîndesc la urmările pe care le pot avea, spre răul lor, niște atitudini care nu sînt destul de bine gîndite și controlate. Să luăm deci aminte la cuvîntul de mai sus și să-l împlinim în cele două laturi ale lui.

— „Concepția de viață creștină", cîtă o avem, ne statornicește în gîndul și dorința de a ne ridica mai presus de fire, de a îndumnezeii firea, prin harul și îndurările și iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Tocmai de aceea folosim și resursele firești cîte le avem la îndemînă, aerul, aerul bun, hrana rațională, somnul și energia vitală, pe care nu vrem s-o risipim pe plăceri, ci vrem s-o canalizăm spre binele nostru material și spiritual. Așa dorea părintele Arsenie, care a formulat îndreptarul de viață, pe care l-a predat tinerilor și oricui care vrea să ia aminte la el.

— „În mintea strîmbă și lucrul drept se strîmbă", obișnuia să spună părintele Arsenie, care urmărea pentru oameni o minte dreaptă și lucruri drepte și îndreptate de mintea cea bună. Valoarea acestui cuvînt o intuiesc toți cei ce îl aud, și asta se întîmplă des, căci noi îl aducem înaintea vizitatorilor și închinătorilor noștri, mai ales atunci cînd au prilejul să vadă o pictură a părintelui Arsenie reprezentînd Adormirea Maicii Domnului, pictură în fața căreia se opresc cu admirație mulți dintre cei ce vizitează Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta. Mintea se strîmbă în urma patimilor și se îndreaptă pe măsura curățirii de patimi. Cînd mintea se îndreaptă, vede lucrurile drept, deci așa cum sînt ele.

— „Cea mai lungă cale este calea care duce de la urechi la inimă", adică de la informație la convingere. Oameni de informație religioasă sînt mai mulți decît cei ce au convingeri religioase. E necesară și informația, care adeseori se face prin auzire. Dar a rămîne la informație înseamnă doar a fi la începutul drumului „la urechi". Pînă la inimă mai e o cale lungă, „cea mai lungă cale".

„Un suflet trist este cu luminile stinse". Cuvîntul acesta al părintelui ne aduce aminte de un cuvînt asemănător, cu circulație mai ales în lumea din Apus: „Un sfînt trist este un trist sfînt". Părintele a fost totdeauna pentru optimism, pentru bucurie, credința noastră fiind „izvor de bucurie", creștinismul fiind „religia bucuriei". Domnul Hristos le-a spus ucenicilor Săi: „Acestea vi le spun ca bucuria Mea să fie întru voi și ca bucuria voastră să fie deplină" (Ioan 15, 11).

— „Bobul lui se preschimbă în tăciune, iar el se crede grîu nedreptățit". Așa caracteriza părintele Arsenie pe omul care se abate de la cele bune și care nu caută și nu primește îndreptarea, ci își explică el mai bine cele pentru sine condamnînd pe cei ce vreau să-l îndrepte. Începutul oricărei îndreptări este să-ți recunoști greșala. „Cînd greșala s-a făcut în tine *așezare* și *adevăr*", — cînd o ai ca deprindere și o mai și justifici, — atunci „nu mai e greșală, ci e păcat de moarte". Într-o astfel de situație, cel ce se crede a fi drept, fără să și fie de fapt, nu mai e bob de grîu, ci doar tăciune.

— „Mustrarea învinge, dar nu convinge". E și aceasta o cugetare a părintelui Arsenie, la care e bine să luăm aminte. Are și mustrarea rostul și puterea ei, dar ea, ca constrîngere, doar învinge, însă de convins nu convinge. De la învingere pînă la convingere e o cale lungă; poate tot atît de lungă cît cea de la informație la convingere, cît cea de la urechi la inimă.

— „Dragostea lui Dumnezeu de cel mai mare păcătos este mai mare decît dragostea celui mai mare sfînt față de Dumnezeu". Cu o astfel de afirmație, părintele Arsenie ne dă încredere în bunătatea lui Dumnezeu, în iubirea lui Dumnezeu față de noi, păcătoșii, căci se afirmă și în rugăciunile de dezlegare ale sfintei noastre Biserici, că mila lui Dumnezeu este tot atît de mare, tot atît de infinită, cum este de infinită și mărirea Lui, de vreme ce se spune: „Că precum este mărirea Ta, așa este și mila Ta". Cuvîntul spus de părintele Arsenie, în formularea de mai sus, ne aduce aminte și de ceea ce spune Psalmistul, prin cuvinte ca acestea: „Cît e de sus cerul de-asupra pămîntului atît de mare e bunătatea Lui (a lui Dumnezeu) spre cei ce se tem de Dînsul. Cît de departe e Răsăritul de Apus, atîta a depărtat El de noi fărădelegile noastre. Cum miluiește un tată pe copiii săi, așa miluiește Domnul pe cei ce se tem de Dînsul" (Ps. 102, 11—13).

Să ne împodobim mintea prin astfel de gînduri și să ne îndreptăm viața prin ele și fericiți vom fi.

Arhim. *Teofil Părăian*

Teologia unei expresii românești

Ca de la cer la pământ

Expresia definește o distanță enormă între două locuri, momente, caractere sau chiar poziții sociale. N-avem posibilitatea să stabilim cînd a apărut în limba română, cu atît mai mult cu cît documentele de limbă vorbită nu ni s-au consemnat decît foarte tîrziu. Oricum, expresia este destul de veche, dacă avem în vedere fondul de idei, pe care-l exprimă.

Mii de ani oamenii au crezut că cerul este întins peste pămînt ca o pînză de cort, de care sînt agățate candelabre menite să asigure iluminatul pămîntului: soarele, luna, stelele. Atît Vechiul, cît și Noul Testament sînt scrise în spiritul acestei concepții. În cer erau locurile lui Dumnezeu, ale îngerilor, ale drepților, pe pămînt ale oamenilor, iar sub pămînt ale diavolilor și păcătoșilor condamnați la chinurile iadului. Dumnezeu a creat cerul și pămîntul (Fac. I, 1), numai El fiind Dumnezeul cerului și al pămîntului (Deut. IV, 39). Cerul are temelii (II Sam. XXII, 8); din cer se pogoară foc și mistuie păcătoșii, cît și lucrarea lor de pe pămînt (2 Reg., I, 10); cei drepți sînt ridicați la cer (2 Reg., II, 1); cerurile sînt simbolul curățeniei, al purității (Iov. XV, 15), doar slava Domnului fiind mai presus de ceruri (Ps. VIII, 1). Din cer privește Dumnezeu asupra pămîntului și oamenilor (Ps. XIV, 2). Între cer și pămînt este distanță mare (Ps. CIII, 11). Chiar Lucifer a căzut din cer (Is. XIV, 12), ca și ploaia și zăpada (Is. IV, 10). Cerul are porți, dar poate fi și despicat prin voia lui Dumnezeu (Is. LXIV, 1; Mat. III, 16). La cer s-a înălțat Mîntuitorul după patruzeci de zile de la Înviere (Marc. XVI; Luc. XXIV, 51). Din ceruri se pogoară pîinea vieții, care dă viață lumii (Ioan, VI, 33). Uneori chiar și oamenii pot vedea cerul deschis (Fapt. X, 11), iar Sfîntul Pavel a fost „răpit pînă într-al treilea cer" (II Cor. XII, 2). Cerurile nu sînt veșnice. La ziua judecății de apoi cerurile vor trece cu vuiet mare (II Petr. III, 10), și va fi un cer nou și un pămînt nou (Apoc, XXI, 1). Toate aceste citate (în Sfînta Scriptură sînt și alte multe de acest gen) ne relevă tocmai ideea aceasta a cerului ca un fel de „tavan" sau „planșeu" al lumii acesteia văzute, materiale, deasupra căruia viețuiește lumea nevăzută, spirituală. Între pămînt și cer e posibilă legătura fie prin înălțări miraculoase, fie printr-o scară, asemănătoare celei a lui Iacob.

În sensul celor menționate din Sfînta Scriptură expresia românească își are rostul ei bine definit și justificarea ideatică. Ea este produsul gîndirii și expresiei unui popor profund religios, crescut în spiritul Sfintei Scripturi și al Sfintei Tradiții. Alături de această expresie avem numeroase legende și basme, care vorbesc despre cer și pămînt în același spirit al Sfintei Scripturi. Geocentrismul a fost la modă în concepția lumi vechi de-a lungul a multe mii de ani și de aceea nu trebuie să ne surprindă expresiile și citatele menționate.

Evoluția științei a dus la răsturnări structurale în concepția lumii despre existență, despre viață. Heliocentrismul a dus la perimarea geocentrismului și se părea că însăși baza religiei creștine se clatină. Ultimele descoperiri astronomice au dus la concluzia că de fapt nu Soarele este centrul universului, ci doar al unei galaxii. La rîndul lor galaxiile se rotesc într-un anumit ritm, pe anumite traiectorii. Ideea cerului „ca un cort" întins deasupra pămîntului s-a destrămat. Pămîntul a devenit o planetă oarecare, rotindu-se în jurul soarelui și al propriului său ax, ca oricare altă planetă. Între galaxii, planete și corpuri cerești sînt distanțe inimaginabile pentru o minte neobișnuită cu calculele astronautice. Unitatea de măsură a distanțelor este „anul-lumină"! Și cînd ne gîndim că într-o secundă lumina parcurge trei sute de mii de kilometri! Putem cuprinde în mintea noastră cîți kilometri sînt într-un an-lumină?! Aceste descoperiri ne-au alungat cerul!

În fața teologului modern și oricărui om de bine a fost necesară o revizuire a anumitor teze și concepții. Printre acestea a fost și aceea de *cer*. Explicațiile date textelor din Sfînta Scriptură privitoare la cer au fost simpliste, bazate pe concepția specifică vremii. Ele nu mai corespund azi. Nu este o modificare a dogmei, ci o aprofundare a ei, o cunoaștere mai realistă. În paralel cu descoperirile științifice, teologii au re-descoperit Sfînta Scriptură. Cerul, în acest caz, nu a mai rămas un postament, tavan sau firmament material, ci el a redevenit ceea ce a fost de fapt dintotdeauna: *lumea nevăzută*. Pămîntul cu toate cele de pe el, soarele, luna, stelele și toate corpurile cerești, planetare constituie lumea văzută, materială, materia. Dumnezeu, îngerii și sufletele celor decedați constituie „cerul", adică lumea nevăzută. Omul este un intermediar între cele două lumi, prin natura sa psihocorporală. Între cele două lumi nu mai este o distanță incomensurabilă. De fapt, nici nu știm precis unde se află lumea nevăzută. Știm despre Dumnezeu că se află pretutindeni, în ciuda legilor timpului și spațiului, în virtutea ubiquității Sale, dar ceilalți componenți ai lumii nevăzute, ai cerului? Sfînta Scriptură nu ne spune cu precizie și, de fapt, nici nu era necesar pentru mîntuirea noastră. Se pune însă, firesc, întrebarea: cît de mare este, oare, distanța aceasta de la cer la pămînt și invers? Să fie, oare, lumea nevăzută în afara spațiului galactic, în afara cosmosului? Nu, categoric nu! Atît lumea văzută cît și cea nevăzută sînt creații ale lui Dumnezeu. Ele nu se exclud reciproc, ci se completează. *Sînt două forme diferite de existență.* Cunoaștem lumea nevăzută din cele descoperite nouă din Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție. Ne întrebăm: oare, pînă la sfîrșitul lumii acesteia materialele vor rămîne numai la acest stadiu de cunoaștere? Știința nu va putea ajuta cu nimic căutările noastre în acest sens? Credem că da! Primii pași au fost făcuți. Observăm că la vremea cînd a fost scrisă Sfînta Scriptură cunoașterea omului se reducea la datele furnizate de simțurile sale: văzul, auzul, mirosul, pipăitul, gustul. Datele și terminologia cu care operau scriitorii biblici trebuiau să se refere la această cunoaștere senzorială, pentru ca textul să fie accesibil omului de atunci. Progresele științei au fost imense. Omul a învins multe dintre legile spațiului și timpului, iar senzorii săi au căpătat puteri nebănuite. Omul se „plimbă" azi de pe o planetă pe alta; omul aude azi, prin intermediul radiofoniei și telefoniei, zgomote și sunete care se produc la distanțe enorme; vede, prin intermediul televiziunii, cele ce se petrec în oricare alt punct al pămîntului. Este suficient ca să regleze niște butoane, niște antene și o lume de sunete și imagini năvălește în camera lui!

În contextul acestei explozii științifice, ne întrebăm cu îndreptățire: oare, cît timp va mai trece pînă cînd vom avea posibilitatea să intrăm în relație directă, în comunicare cu lumea nevăzută, cu cerul, prin intermediul unor aparate? Sau, poate, aparatul acela miraculos vom fi noi înșine, oamenii, prin stimularea unor bioenergii, unor potențe native, pe care încă nu ni le cunoaștem în prezent. Poate distanța dintre „pămînt" și „cer" înseamnă doar o „perdea", o „fereastră", prin care se trece între cele două lumi, între cele două forme de existență. Citeam zilele trecute rezultatele unor cercetări științifice (vezi „Transilvania", Sibiu, 1990, 3, p. 54—55) asupra celor care „fuseseră cu un picior în groapă", cum ar spune românul, și mă uimise imaginea „văzută" de muribunzi: lumina, care inunda cu dragoste, căldură și stare benefică. „Eu sînt lumina lumii" (Ioan, VIII, 12), spunea Mîntuitorul. Această Lumină luminează și întunericul morții „și întunericul n-a biruit-o" (Ioan, I, 5), micșorează distanțele între oameni și între lumi prin iubire. Oare, de ce n-am recunoaște că *iubirea* este lungimea de undă, pe care s-a bazat întotdeauna legătura dintre oameni, dintre Dumnezeu și oameni. Cu cît această iubire este mai intensă, mai profundă, cu atît distanțele în timp și spațiu sînt reduse pînă la dispariție, iar expresia „ca de la cer la pămînt" ar putea, într-un asemenea caz, să semnifice apropierea. Vom ajunge, oare, clipa, cînd oameni își vor spune, conform cu adevărul și realitatea, fără pic de ironie: „— Sîntem atît de apropiați unii de alții, întru dragostea lui Hristos ca de la cer la pămînt!"

Pr. *Al Stănciulescu-Bîrda*

Momente taborice la mănăstirea Sibielului

Sub aspect geografic, Taborul a rămas colina binecuvîntată, din Țara Sfîntă, pe culmea căreia a strălucit lumina dumnezeirii lui Iisus Hristos, dîndu-le celor de față clipa de fericire, pe care n-ar fi voit s-o mai piardă: *„Bine este nouă să fim aici!"*...

Istoric, Taborul a rămas colină spirituală, pe care ne putem întîlni cu singura condiție pe pămînt a oricărei fericiri: Iisus Hristos.

O asemenea clipă ni s-a dat s-o trăim marți, în 5 iunie, a treia zi de Rusalii, la tradiționala slujbă, de la: „Schitul Chilii", fosta Mînăstire a Sibielului, slujbă îmbogățită de data aceasta cu prezența: *P.S. Sale Serafim Făgărășanul,* tînărul arhiereu vicar al Sibiului, înconjurat de un frumos sobor de preoți și diaconi.

Chilia rămasă din sec. XVII, devenită un frumos paraclis, s-a arătat mult prea mică pentru mulțimea credincioșilor, veniți din jur și de mai departe — un autocar venit de la Mediaș cu 50 de credincioși — motiv pentru care s-au săvîrșit sfintele slujbe pe pajiștea din jur, în mijlocul unei mărețe catedrale a munților.

Succesiv s-au oficiat: Sf. Liturghie, parastas pentru călugării morți la mînăstire și sf. maslu, pentru revărsarea darului și milei lui Dumnezeu peste cei de față și pentru toți care s-au pomenit.

După Sf. Liturghie, pr. paroh *Zosim Oancea,* iconom stavrofor, a schițat un scurt istoric al Mînăstirii Sibielului, existentă cel puțin din a doua jumătate a sec. XVII, dovadă poziția de înaintată cultură la anul 1716, cînd *Ieromonahul Varlaam* copia, aici, un „Triodion", aflat azi în colecția de documente Bianu, de la București.

Despre Mănăstirea Sibielului relatează istoricul *Ștefan Meteș* că era la această mînăstire școală pentru preoți, pentru dascăli și pentru toți cei care voiau să învețe carte.

Scăpată de urgia dărîmării, dezlănțuită în Transilvania de generalul Adolf Bucow, trimisul Vienei în sprijinul uniației cu Roma, la 1760, Mînăstirea și-a continuat viața pînă în jurul anului 1800, cînd au fost împrăștiați călugării de către aceleași autorități politice străine, care socoteau mînăstirile ortodoxe: *„cuiburi de tîlhari"*.

Funcțiunea spirituală a Mînăstirii nu s-a sfîrșit o dată cu împrăștierea călugărilor. Ea a continuat în tot cursul sec. XIX și XX, pe o rază întinsă în jurul ei. Ca la un etern Tabor, ca la toate mănăstirile de pe fața Țării, se urcau din sat și din jur, să ceară aici darul și mila lui Dumnezeu, pentru toate suferințele personale, ca și ale neamului românesc de pretutindenea.

Chilia, devenită paraclis, s-a sfințit în anul 1940 și s-a îngrijit în continuare, pînă s-a ajuns la starea în care se găsește azi.

Pr. Zosim Oancea mulțumește *P.S. Sale Prea Sfințitului Serafim* pentru dragostea și osteneala, de a se sui la acest modest Tabor al Sibielului, și-și exprimă speranța, că ziua de azi să însemneze începutul perioadei de refacere a vechei Mînăstiri a Sibielului.

Vorbește apoi Păr. prof. Ilie Moldovan, plecînd tot de la Tabor: „Bine este nouă să fim aici!"... arătînd însemnătatea și binecuvîntarea rugăciunii, în viața personală a omului și a comunității creștine, în general.

P.S. Sa Serafim, într-o frumoasă și elocventă cuvîntare, a arătat funcțiunea călugărului în viața comunității creștine și a lumii, în general. A început cu o veche zicere, că lumea stă pe spatele a patru călugări, ca să sintetizeze apoi rolul călugărului în două aspecte esențiale:

1. Rugăciunea pentru sine și pentru toți, atît cei din veac, cît și cei care se prezintă în fața lui Dumnezeu, fără să aibă pe pămînt pe cineva, care să se roage pentru ei;
2. Viața, asceza, faptele lui, prin care se stabilește contrabalansul păcatelor celor mulți, menținînd astfel echilibrul în trupul universal al omului.

Face aprecieri asupra stadiului, în care se află Schitul și mulțumește, nominalizînd, celor care s-au ostenit.

Pr. *Zosim Oancea*

Un modest început de activitate catehetică

Între multiplele îndatoriri ale preoției noastre, în condițiile noi în care libertatea de manifestare a bisericii nu mai este îngrădită, se numără și aceea a catehizării copiilor, acțiune care în Sibiu a început cu cîteva luni în urmă, în mai multe școli.

Între cei care au întreprins ceva în această direcție se află și semnatarul acestor rînduri. În data de 7 martie 1990 am ținut prima oră de „cunoștințe religioase" cu elevii claselor I—IV de la Liceul Pedagogic și de la Școala nr. 2, într-una din sălile acestei școli, de pe strada Avram Iancu din Sibiu. Începerea fiind arhiplină, am hotărît, împreună cu părinții copiilor, să facem două grupe. În prima grupă am inclus elevii claselor I—II cu care am făcut ora de religie, miercurea de la 17—18,30, iar cu cea de-a doua, clasele III—IV, făceam joia, tot la aceeași oră, avînd în total 160 de elevi.

Primele ore le-am consacrat noțiunilor elementare de cunoștințe religioase, respectiv despre felul cum trebuie să ne închinăm, de ce trebuie să ne închinăm, despre rugăciune, despre comportamentul copiilor acasă, în școală, la biserică, în societate etc.... Le-am oferit apoi 160 de cărți de rugăciuni de unde am învățat aproape toate rugăciunile, Crezul și cele 10 porunci dumnezeiești. Începeam și terminam ora întotdeauna cu rugăciunile: Doamne, Doamne ceresc Tată și Toți cu inima curată.

Pentru mai multă receptivitate am folosit istorioare cu teme religioase sau laice. Și cum copiilor le place să asculte muzică dar și să cînte, am reușit să învățăm în aceste puține ore mai multe cîntece religioase de la Sf. Liturghie ca și de la Vecernie. Am învățat cîte ceva despre nașterea, viața și activitatea Sf. Ioan Botezătorul, a Maicii Domnului și a Mîntuitorului. Pentru fixarea acestor cunoștințe am folosit și mijloace tehnice audio-vizuale, proiectînd casete cu cuprins religios, în sala de sport, unde au putut participa și alți elevi din clasele mai mari.

În încheierea acestor cursuri am pregătit o scurtă serbare cu caracter catehetic, unde copiii răspundeau la întrebările puse din materia făcută în fața colegilor dar și a părinților lor, deci, un fel de examinare. Unii dintre ei au recitat și poezii religioase dedicate mamei, eroilor din timpul Revoluției etc. Alții au cîntat frumoase pricesne, au citit lecturi biblice și din înțelepciunea populară.

Pentru vacanță ne-am propus, pe lîngă participarea la Sfintele slujbe, și cîteva excursii la diferite monumente bisericești, mănăstiri etc.

Pe lîngă cuvintele calde de mulțumire și de felicitare adresate copiilor pentru tot ce și-au însușit în acest interval scurt de timp, fiecare elev a primit cîte o iconiță și o cruciuliță.

Sîntem conștienți că-n fața noastră se deschide o pagină nouă de istorie, se deschid căi noi de afirmare și de muncă pentru întreg clerul Bisericii Ortodoxe Române. De aceea consider că avem fiecare datoria sfîntă de a readuce pe Domnul Hristos în toate sectoarele vieții, în spitale, în azile, în școli. Să facem în așa fel încît să înlocuim „dispozițiile" de pînă mai ieri, cu adevărurile veșnice ale Sf .Evangheliii care au călăuzit viața neamului românesc timp de două milenii.

Împreună, cler și credincioși, va trebui să contribuim la renașterea spirituală, duhovnicească, a întregii țări. Și consider că primul pas trebuie făcut cu copiii.

Să ne ajute bunul Dumnezeu!

Diac. *A. Băcilă*

Arhive epistolare: TIMOTEI POPOVICI

În ultimii ani, documente și studii de muzicologie au pus în lumină un număr important de scrisori autograf semnate de compozitorul, dirijorul și profesorul Timotei Popovici (1870—1950).

Așa de pildă, numeroase epistole ale muzicianului sibian au fost adresate, urmare a unor legături prietenești și profesionale compozitorilor, muzicologilor și folcloriștilor: D. G. Kiriac, Mihail Gr. Poslușnicu, George Breazul, Gh. N. Dumitrescu-Bistrița, Ștefan Mărcuș și în cîte alte direcții pe care nu le cunoaștem, încă. Din surse colegiale mai știm, de exemplu, că profesorul Dumitru Jompan din localitatea Marga, județul Caraș-Severin se află în posesia unui impresionant număr de asemenea documente, semnate de Timotei Popovici, care urmează să fie încredințate unei edituri din țară.

Recent, etnomuzicologul Marin Marian deschide în *Revista de Etnografie și Folclor,* București, Tomul, 34, nr. 5, 1989, seria unor articole, componente ale unui studiu mai amplu, avînd ca titlu: *„Marginalii la istoria folcloristicii românești. Opt decenii de știință și umanitate oglindite în arhiva epistolară „Ioan R. Nicola"*, p. 459—466. Și după cum vom observa, îl vom întîlni aici pe Timotei Popovici într-un dialog de înaltă ținută științifică cu folcloristul din Cluj-Napoca, Ioan R. Nicola (1913—1981) publicîndu-i-se deocamdată 5 scrisori concepute și expediate în perioada: ianuarie 1925 — mai 1944.

Deși, „n-a publicat niciodată folclor la modul academic, strict științific" — apreciază Marin Marian, muzicianul Timotei Popovici dispunea de largi cunoștințe în acest domeniu, de puncte de vedere imbatabile. Era un om deosebit de meticulos, concret și neiertător față de superficialitatea întîlnită în unele culegeri de folclor, în editarea unor volume din acest fermecător domeniu al culturii noastre populare. Sublinierile critice făcute în scrisoarea din 20 iunie 1938, pe marginea volumului de *Folklor basarabean, adunat din județele Soroca, Bălți, Orhei de Tatiana Gălușcă, profesoară de l. română* [...], Bălți, 1938, sînt demne de cunoscut mai ales pentru faptul că și azi, pe aiurea, ne mai întîlnim cu asemenea mostre.

Din corespondența publicată în studiul lui Marin Marian se poate identifica în personalitatea lui Timotei Popovici un om cu o largă observație științifică, susținător al unor puncte de vedere moderne în ceea ce privește culegerea (înregistrarea) folclorului muzical. Așa de exemplu, apreciindu-i hotărîrea de culegere a nestematelor populare, Timotei Popovici avea să-i transmită colaboratorului său, folcloristul I. R. Nicola, la 21 iunie 1938, aceste recomandări metodologice: „[...] să fii atent. Bine ar fi dacă ai avea un fonograf. Mai grele de cules sînt cîntecele cu formă de doină, cele cu text dar cu ritmul liber. La acestea se fac cele mai multe greșeli. Mai ușoare sînt colindele și cîntecele de joc. La acestea cînd le cîntă din instrumente, mai ales din fluier și clarinet, încă sînt foarte multe podoabe, dar astea se pot totuși prinde mai ușor, și se pot chiar și ignora în bună parte.

Se face în special abuz neiertat de triolete, care în cîntecul veritabil românesc nu există, numai doar în cele împrumutate de la alții, dar mai ales le scriu culegătorii din pricina că nu pricep cîntecul românesc, nu-l pătrund în tainele lui intime".

În finalul acestor însemnări, sîntem siguri că paginile ce vor urma, datorate lui Marin Marian, vor proiecta noi lumini asupra mersului folcloristicii românești la al cărei prestigiu și-au adus aportul, cu demnitate și conștiință patriotică, atît Timotei Popovici cît și Ioan R. Nicola.

Brașov, 25 februarie, 1990

Constantin Cătina

Un valoros disc cu muzică patriotică:

„Sfînta zi de libertate"

Un dar de o rară frumusețe și de-o mare valoare patriotică și artistică ne-a fost oferit după REVOLUȚIA din 22 Decembrie 1989: discul cu titlul simbolic: „SFÎNTA ZI DE LIBERTATE", înregistrat direct din concertele publice, de către specialiștii Radioteleviziunii Române Libere. Cuprinde piese care au fost difuzate la Radio în zilele de 24—28 decembrie 1989.

Sînt înregistrate în total 12 coruri dintre cele mai valoroase de acest gen. Discul este o EPOPEE NAȚIONALĂ a unei perioade de 200 ani de luptă pentru libertatea poporului nostru de sub jugul otoman, austro-ungar și comunist.

Cel mai reprezentativ imn, care are o vîrstă de 150 de ani este „Deșteaptă-te române", devenit în urma Revoluției imnul de Stat al României. Autorul muzicii este ANTON PANN; Acesta a compus-o pentru cîntecul religios „Din sînul maicii mele". Melodia este influențată din opera lui G. Rossini — „TANCRED", care se juca la București în anul 1838. Versurile cîntecului „Deșteaptă-te române" sînt semnate de Andrei Mureșanu. Acest imn se identifică cu însăși istoria neamului românesc și dorința lui de libertate și are o circulație extrem de mare în numeroase țări balcanice (Cehoslovacia, Rusia, Ungaria, Canada și S.U.A.) — grație emigranților români.

Din lucrările compozitorului Ionel Brătianu figurează pe disc: „Imnul eroilor" și „Pui de lei".

Compozitorul ploieștean Ioan Danielescu are pe discul de față corul de o mare expresivitate artistică „Voința neamului", compus în anul 1918. Între anii 1920—1940 se cînta la postul de radio București.

Compozitorul Flechtenmacher figurează pe disc cu corurile: „Sfînta zi de libertate", „Cîntecul unirii" și celebra „Hora UNIRII". Ultima bucată de pe disc nu este amintit numele compozitorului. Totuși cei mai mulți cercetători, în frunte cu Gh. Breazul, Viorel Cosma, Gh. Ciobanu o atribuie lui Flechtenmacher.

Din creația lui Ciprian Porumbescu figurează pe disc piesele: „Tricolorul" și „Românul".

Gavriil Muzicescu ne oferă corul care a avut o mare înrîurire asupra bravilor ostași din Războiul de Independență de la 1877: „Trompetele răsună".

Tumultosul compozitor bănățean, Ion Vidu care a suferit anii închisorii pentru dorința sa fierbinte de unire a tuturor românilor de la 1918, se află înregistrat pe disc cu celebrul cor de mare valoare și profundă înduioșare a sentimentelor patriotice:

„Răsunetul Ardealului", avînd ca solistă pe soprana de renume european Emilia Petrescu, prof. universitară la conservatorul din Ancara.

Toate cele 12 coruri sînt interpretate cu mult suflet, de corurile Radioteleviziunii Române Libere, „Doina" al Armatei, corul Academic al Tineretului, și corul conservatorului din București.

Discul „Sfînta zi de libertate" este unul dintre cele mai valoroase realizări artistice, care generează o mare înălțare patriotică, și se adresează prin graiul universal al muzicii inimilor însetate de adevăr și frumos, tuturor care iubesc istoria patriei noastre și libertatea.

Ploiești, iunie 1990

Muzicolog *Florian V. Ion*

Erol ai revoluției

GÎNDILĂ DAN GHEORGHE

Cei care au participat în mod direct la desfășurarea Revoluției în orașul Sibiu au putut vedea, în primele rînduri ale demonstranților, un tînăr bine legat, cu o înfățișare plăcută și alură de sportiv.

Era Gîndilă Dan Gheorghe, în vîrstă de 21 de ani, muncitor lăcătuș la „Drapelul Roșu", întreprindere la care lucrează și mama lui, tot ca muncitoare.

Prin gesturile largi pe care le făcea cu mîinile, prin toată comportarea lui se vedea că este un conducător al grupului de tineri de care era înconjurat.

În ziua de 22 decembrie 1989, pe la orele amiezii, grupurile de demonstranți se aflau în fața sediului miliției și securității din Sibiu.

În fața clădirii securității, la circa doi metri de intrarea principală, era postată o tanchetă. Dînd dovadă de un curaj deosebit și cu mișcări de adevărat sportiv, acest tînăr s-a urcat pe tanchetă și a început să strige bine cunoscutele îndemnuri revoluționare: „Fără violență" și „Armata e cu noi".

Armata făcuse deja dovadă că este cu poporul, deoarece chiar ea favorizase pătrunderea demonstranților spre clădirea miliției și securității.

La aceste îndemnuri pașnice, din clădirea Securității s-a răspuns însă cu focuri de armă automată.

Un glonte i-a pătruns în șold, explodînd în interior, rupîndu-i mușchi, oase și țesuturi vitale.

Transportat la spital, cu toate îngrijirile medicale, a decedat după 10 zile, lăsînd în urma lui o mamă îndoliată, un tată suferind și o iubită înlăcrimată...

Și ce gînduri frumoase avea...

Urma să se căsătorească. Dar i-a fost dat să se cunune cu glia strămoșească.

Tineri, cînd treceți pe Aleea Eroilor din Cimitirul Comunal, la crucea lui de lemn (deocamdată) așezați o lumînare.

Prof. *D. Costea*

COMITETUL PENTRU CINSTIREA EROILOR

Credința strămoșească

Credință strămoșească nu ai egal în lume
Tu ești o floare rară cu zeci și zeci de nume:
În nopțile de vară ești cerul plin de stele
Izvoare cristaline prin cringuri și vîlcele

Te văd pe vîrf de munte Troiță solitară
Prin neguri și zăpezi o strajă pentru Țară!
În denii și prohoade, în cîntec de colindă
În dangăt de aramă și glas de toacă blîndă

În mîna ta de mamă porți smirnă și tămîie
Ne aperi zi și noapte de boale și urgie
În cruce busuioc și tei pe la fereastră
O, cît de minunată e credința noastră!

În post și rugăciune, agheazmă și prescură
Prin nopți de priveghere cu slove din Scriptură
Cu lacrimi la Altare. O, Doamne-a cîta oară
Spre Tine Preacurată și pururea Fecioară!

La drum spre schituri vechi, spre sihăstrii în munți
Pornesc în valuri, valuri tineri și cărunți
E crezul unui Neam ce s-a născut creștin
Și care s-a legat de-al Cerului destin!

Tu ești o veche oază, pronaus, scară sfîntă
Pe care trubadurii prin muza lor o cîntă
Aici e prima școală prin dascăli de la Strană
Aici cultura noastră, aici de suflet hrană...

Spre tine avem gîndul și inima și dorul
La sînul tău de mamă privește tot poporul
Cădem în fața ta, în brațe dulci ne poartă
În mîna ta ne punem întreaga noastră soartă!

Credință strămoșească — doar știe azi ori cine
Că tot ce-am fost și sîntem sînt daruri de la tine
Mereu te vom urma în sacru jurămînt
Din leagănul prunciei și pînă la mormînt!

Iunie 1990

Preot *T. Bodnar*

ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII — ŞTIRI — INFORMAŢII

● Din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică, 10 iunie 1990, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, a pus piatra de temelie la biserica ce urmează a se construi în cartierul Valea Cetăţii din Braşov, unde în momentul de faţă sfintele slujbe se săvîrşesc sub cerul liber, răspunsurile fiind date de obştea credincioşilor.

După slujba punerii pietrei de temelie s-a oficiat Sf. Liturghie, în cadrul căreia la priceasnă P. C. Pr. prof. M. Păcurariu a rostit predica zilei. A vorbit de asemenea P. C. pr. paroh Cornel Gârbacea, iar P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a rostit un ziditor cuvînt de învăţătură.

A fost de faţă şi dl. ministru al cultelor, prof. Dr. Nicolae Stoicescu.

În după masa aceleiaşi zile, P. S. Sa a săvîrşit slujba vecerniei la parohia Braşov-Noua, parohie înfiinţată şi păstorită cu frumoase roade vreme îndelungată de P. C. pr. I. Popiţa, acum retras la pensie, avînd ca paroh pe C. pr. S. Cibian.

● Duminică, 17 iunie 1990, în cadrul Sf. Liturghii săvîrşită în catedrala mitropolitană din Sibiu, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei a rostit un cald şi ziditor cuvînt de învăţătură.

Plecînd de la textul evanghelic, cu chemarea la apostolie, şi motivînd că ne aflăm în postul Sf. Apostoli Petru şi Pavel, Î. P. S. Sa a zăbovit cu deosebire asupra uriaşei personalităţi a Sf. Apostol Pavel, marele teoretician al învăţăturii Mîntuitorului Iisus Hristos, insistînd cu deosebire asupra textului: „Fără cuvînt de apărare eşti tu, omule, care judeci pe altul căci în ceea ce judeci pe altul însuţi te osîndeşti de vreme ce tu, cel ce judeci săvîrşeşti aceleaşi lucruri“ (Rom. 2, 1), text căruia i-a făcut o amplă exegeză, pe care a aplicat-o la viaţa noastră de zi cu zi.

Să ne judecăm pe noi înşine înainte de a judeca pe alţii, a spus între altele Î. P. S. Sa, şi atunci vom fi mai blînzi, mai toleranţi, mai deschişi unii faţă de alţii, mai în armonie unii cu alţii.

Al 138-lea an de apariţie neîntreruptă

La Centrul mitropolitan din Sibiu a apărut în aceste zile *„Îndrumătorul bisericesc pe anul 1990“*, al 138-lea ani de apariţie neîntreruptă a acestui „Calendar“ înfiinţat de marele mitropolit Andrei Şaguna, spre a fi „o publicaţie... la îndemîna credincioşilor din toate straturile sociale, pe care a urmărit să-i ţină aproape de Biserică, să le dea informaţii cu privire la aceasta şi, în acelaşi timp, să le ţină trează conştiinţa ortodoxă şi cea românească“ — cum potrivit arată Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului în „Cuvîntul înainte“ (p. 5).

Cei ce vor zăbovi asupra lui îşi vor da seama că, prin bogatul şi foarte variatul său conţinut religios-moral, patriotic-cetăţenesc, literar etc., Îndrumătorul bisericesc pe anul 1990 răspunde şi el destul de potrivit scopurilor mai sus arătate. Aceasta, cu atît mai mult cu cît, datorită noilor condiţii create în Ţara noastră de Revoluţia Română din decembrie 1989, prin conţinutul său şi această publicaţie a păşit cu acest an într-o nouă eră, nădăjduim a libertăţii adevărate, a omeniei, a minţii luminate, a credinţei în Dumnezeu, a muncii cinstite şi dragostei între oameni, valori care să nu mai fie sugrumate niciodată pe meleagurile noastre.

Evenimentele istorice din 16—22 decembrie 1989, cu urmările lor ziditoare, sînt oglindite în rubrica *„Patria, vatra noastră străbună“*, prin articole ca: Sărbătoarea învierii neamului; „Saltă dar şi dănţuieşte scumpă Românie“; Cuvînt de suflet şi credinţă creştină; O revoluţie spirituală ş.a.

După o *„Cronică bisericească“* privitoare la unele evenimente mai deosebite din viaţa Arhiepiscopiei Sibiului, Îndrumătorul bisericesc pe care îl semnalăm cuprinde rubrica: *„Aniversări — Comemorări“*, în care sînt evocate, cald şi ziditor pentru noi cei de astăzi, chipuri luminoase, ca acela al neîntrecutului nostru istoric Nicolae Iorga, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la trecerea sa pe tărîmul veşniciei, al bardului de la Mircești, Vasile Alecsandri, cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la chemarea sa la Domnul ş.a.

Marea problemă a zilelor noastre, poluarea fizică şi morală, este abordată într-un material de la rubrica: *„Întru apărarea vieţii pe Pămînt“*.

Mult căutate sînt de preoţii noştri mai ales articolele de la rubrica: *„Experienţe pastorale“*, care în acest an cuprinde titluri ca acestea: Jaloane ale slujirii preoţeşti; Gînduri pentru angajarea credincioşilor în viaţa religios-morală a Bisericii; De vorbă cu preoţii tineri; Importanţa Sf. Maslu în pastoraţie ş.a.

„Din învăţăturile Bisericii noastre“ este, desigur, capitolul cel mai bogat al Îndrumătorului arătat, în care şi în acest an întîlnim o seamă de binevenite materiale, ca: Profeţii V. Testament, făclieri ai voii lui Dumnezeu şi ai dragostei Sale faţă de om; Cu privire la existenţa şi lucrarea celui rău; Tîlcuiri la unele texte evanghelice; „Feriţi-vă de prooroci mincinoşi“ (Matei 7, 15); Înţelesuri ale Sf. Taine a Botezului ş.a.

„Chipuri luminoase de slujitori ai Bisericii româneşti din Transilvania“, *„Prin penel în slujba Bisericii“*, *„Din Sf. Părinţi“* şi *„Tabel statistic-sematism“*, sînt următoarele rubrici ale Îndrumătorului bisericesc pe anul 1990, care, pe lîngă materiale ca cele specificate mai sus, cuprinde un bogat mănunchi de versuri religioase şi patriotice, cugetări ale unor oameni de seamă, istorioare morale, întîmplări diverse etc.

Autorii articolelor sînt ierarhi, profesori de Teologie, consilieri, preoţi de parohie, alţi iubitori de condei.

Prin toate ale sale, cartea semnalată* îndeamnă, aşadar, la lecturare, răsplătind pe cititor cu un plus de lumină şi un spor de îndemn spre ceea ce ne este atît de necesar astăzi: pace lăuntrică şi între noi, muncă ziditoare, dragoste faţă de pămîntul străbun şi de tot ceea ce este frumos şi ziditor în lume.

* Cartea poate fi găsită la fiecare parohie din Arhiepiscopia Sibiului şi la Librăria eparhială Sibiu, str. 1 Mai nr. 35, unde poate fi comandată şi ramburs.

APEL

Parohia ortodoxă română „Sfîntul Ioan Botezătorul“ din Noua-Braşov a fost înfiinţată în 1944 — timp de război şi începutul epocii de dureroasă aducere aminte pentru noi şi ţară.

De atunci — strîmtoraţi într-o capelă, timp de 45 de ani — ne străduim în zadar să ne construim sfînt lăcaş de slujire lui Dumnezeu şi întărire în lupta cu greul vieţii. Am fost respinşi mereu cu duritate.

Astăzi, cînd, cu preţ scump de sînge nevinovat, sîntem liberi, am pornit cu zel să ridicăm sfînt altar întru pomenirea noilor martiri ai libertăţii: Braşov 15.XI.1987 (stegarii Revoluţiei) — Timişoara, Bucureşti şi toată Ţara (22.XII.1989). Conştiinţa şi testamentul jertfei lor ne obligă pe toţi creştinii profund iubitori de patrie. Rugăm călduros pe cei ce pot să ne stea în ajutor şi veţi fi peste veacuri în rugăciunile viitorului sfînt lăcaş. Obolul Dv. poate fi trimis poştal pe adresa: Parohia Noua-Braşov, str. Brazilor 40, cod 2200, cont CEC Suc. Braşov 45.11.08.9.

Paroh, pr. Simion Cibian.
Prot. Ioan Popiţa, cons. onorific.

*

Acelaş cald apel îl face şi parohia *Braşov-Valea Cetăţii*, pr. Cornel Gârbacea, parohie care nu are lăcaş de închinare şi unde au început lucrările de ridicare a unei sf. biserici.

Cei ce doresc să contribuie pot trimite obolul lor în cont nr. 45.11.08.77; CEC-Braşov, parohia Valea Cetăţii Braşov.

● — ● — ● — ● — — ● —

Cu privire la postul religios

Zicem *post religios*, pentru că postul este şi de altă natură: *medical*, cînd pacientului i se prescrie regim alimentar, *profesional*, cînd unui muncitor e oprită cu desăvîrşire consumarea băuturilor alcoolice ca de exemplu unui şofer în timpul muncii. Aceste restricţii sînt obligatorii şi nu benevole.

Postul religios este înfrînarea totală (ajunarea) sau parţială (mîncarea de post şi apă) de la mîncările de frupt şi de la băuturile alcoolice pe un timp determinant, în vederea iertării păcatelor şi a patimilor.

Este necesar postul religios pentru un creştin? Pentru un creştin care voieşte mîntuirea sufletului său, postul religios nu numai că este necesar, dar chiar obligatoriu, fiindcă mîntuirea sufletului nu se poate concepe fără post, afară de cei bolnavi şi cazuri motivate (Matei 9, 14—15; Matei 12, 3—4).

Mîntuitorul Hristos a postit total patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi. El nu a avut nevoie de post, pentru că a fost fără de păcat. Totuşi a postit ca să ne dea nouă exemplu să postim. El zice: „Acest neam de demoni nu iese decît numai cu rugăciune şi cu post“ (Matei 17, 21). Sînt patimi atît de înrădăcinate în sufletul şi trupul omului care pentru a fi scoase, reclamă, necesitatea postului (ajunare). De exemplu *beţia* nu se poate vindeca decît numai prin neconsumarea totală de băuturi alcoolice şi prin post şi rugăciune din partea familiei.

Despre rostul postului religios, Sf. Ioan Gură de Aur spune: „Postiţi? Arătaţi-mi-o prin fapte. Cum? De vedeţi un sărac, aveţi milă de el, un duşman, împăcaţi-vă cu el, un prieten înconjurat de un nume bun, nu-l invidiaţi... Nu numai gura şi stomacul vostru să postească ci şi ochiul, şi urechile, şi picioarele şi mîinile voastre şi toate mădularele trupului vostru. Mîinile voastre să postească, rămînînd curate de hrăpire şi lăcomie, Picioarele nealergînd la privelişti urîte şi în calea păcătoşilor. Ochii, neprivind cu ispitire frumuseţile străine... Gura trebuie să postească de sudalme şi de alte vorbiri ruşinoase“ (Învăţătura de credinţă creştină ortodoxă, Bucureşti 1952, p. 341—342).

După Sf. Ioan Gură de Aur, postul ca să fie valid, trebuie asociat de alte fapte bune şi ferit de fapte rele.

În Evanghelia duminicii lăsatului de brînză (Matei VI, 14—21) unde este vorba despre post, este vorba şi despre iertarea greşelilor aproapelui nostru şi despre milostenie. Deci, cuvintele Sf. Ioan Gură de Aur au temei biblic.

Noi în zadar postim dacă nu iertăm din inimă pe aproapele nostru. Noi în zadar postim dacă nu facem milostenie săracilor, fie de natură trupească, fie de natură sufletească (Vezi Cartea de rugăciuni).

Postul religios are prieteni, dar are şi duşmani. Unii îl condamnă pînă la desfiinţare. Aceştia sînt creştini numai cu numele. „Nu ce intră în gură spurcă pe om“ (Matei 15, 11) este lozinca lor. Dacă „nu ce intră în gură spurcă pe om“, de ce strămoşii neamului omenesc Adam şi Eva mîncînd din pomul oprit s-au spurcat şi au fost scoşi din rai? Ce s-ar întîmpla dacă bolnavii şi muncitori amintiţi la începutul acestui articol ar ţine seama de lozinca „nu ce intră în gură spurcă pe om“? Ce se poate întîmpla şi creştinilor care cred în lozinca „nu ce intră în gură spurcă pe om“ oare nu ca şi strămoşilor din rai?.

Dacă postul medical este obligatoriu pentru anumiţi pacienţi, dacă postul profesional este obligatoriu pentru anumiţi muncitori, postul religios este obligatoriu pentru creştinii păcătoşi.

Mîntuitorul Hristos a fost fără de păcat, totuşi a postit dînd pildă să postim şi noi.

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

ÎNDREPTARE: La Telegraful Român nr. 19—20/1990 — art. Sf. Paşti în detenţie, pag. 2; col. 3, rîndul 52, în loc de monumentului se va citi *momentului;*

col. 3, rîndul 57, în loc de seara se va citi *scena;*

col. 3, rîndul 64, în loc de gard se va citi *grad.*

„Au muncit mîinile acestea“

F. Ap. 20, 34)

Apostolul care s-a citit la Sf. Liturghie din ultima Duminică din luna mai ne-a adus în atenţie una dintre cele mai mişcătoare scene din viaţa marelui Apostol Pavel.

Se afla în a treia sa călătorie misionară şi, după ce petrecuse iarna anului 57/58 în Corint, Sf. Apostol Pavel se îndrepta spre Ierusalim. In portul Milet de pe ţărmul Asiei Mici face un scurt popas, chemînd la sine pe slujitorii bisericeşti din părţile Efesului. Presimţind că sfîrşitul zilelor sale pămînteşti se apropie, marele, neobositul şi plinul de rîvnă pentru cele ale lui Dumnezeu Apostol evocă în faţa acestora lucrarea sa de evanghelizare din Asia, făcută „cu toată smerenia şi cu multe lacrimi şi ispite“ (F. Ap. 20, 19), stăruind în a-i îndemna ca şi ei, slujitorii bisericeşti chemaţi de el la Milet, unii hirotoniţi poate chiar de el, să-i urmeze pilda, „ostenindu-se“ şi ei spre binele turmei duhovniceşti lor încredinţate. Între alte multe şi extrem de ziditoare gînduri, cu acest prilej le spune şi următoarele cuvinte: *„Voi singuri ştiţi că pentru trebuinţele mele şi ale celor ce sînt împreună cu mine au muncit mîinile acestea“* (F. Ap. 20—34).

Textul Apostolului din Duminica amintită ne readuce în atenţie, aşadar, nu numai extraordinarul foc evanghelic al Apostolului Pavel, care se cuvine să ne încendieze şi pe noi din cînd în cînd, preoţi şi credincioşi deopotrivă, mai ales în aceste clipe de profundă redresare religios-morală la care sîntem chemaţi cu toţii, ci şi faptul că Sf. Pavel era în acelaşi timp şi un neobosit *„muncitor manual“*, cum bine l-a numit un venerabil dascăl de Teologie ortodoxă românească (pr. prof. Gr. Marcu). Era bunul obicei la poporul evreu din vechime ca orice tînăr, indiferent pentru ce carieră se pregătea, să cunoască şi o meserie manuală, potrivit principiului că *„cine nu învaţă pe fiul său o meserie manuală îl învaţă să fure“*, iar tînărul Saul învăţase pe aceea de a face corturi, articol care în acel timp era mult căutat. Or, pentru a nu leza cumva lucrarea sa de propovăduitor al Mîntuitorului Iisus Hristos cel înviat, pentru a nu prejudicia cu nimic lucrarea sa de evanghelizare, Sf. Pavel îşi împlinea nevoile sale materiale, şi nu numai ale sale ci şi ale întregului său echipaj misionar, practicînd din plin meseria pe care o învăţase în tinereţe. S-a spus, în acest sens, de către unii specialişti, că între orele 5 şi 11 dimineaţa Sf. Pavel lucra în atelier, iar între orele 11 şi 5 d.m., uneori pînă noaptea tîrziu, propovăduia Evanghelia.

În felul acesta, cu adevărat putea spune preoţilor şi diaconilor din părţile Efesului de acum aprox. 1 950 de ani şi, desigur, nouă tuturor: *„Voi singuri ştiţi că pentru trebuinţele mele şi ale celor ce sînt cu mine au lucrat mîinile acestea“* pe care nu ni le putem imagina decît bătucite, arse de soare şi uscate de vînt.

De altfel, Sf. Apostol Pavel arată acest lucru şi cu alte prilejuri. „Vă aduceţi aminte, fraţilor — scrie el Tesalonicenilor — de ostenelile şi nevoinţele noastre, că *lucrînd ziua şi noaptea ca să nu îngreunăm pe vreunul dintre voi*, v-am propovăduit Evanghelia lui Dumnezeu“ (II Tes. 2, 9), sau: *„Ostenim, lucrînd cu mîinile noastre“* — cum scrie Corintenilor (I Cor. 4, 12). Astfel de realităţi îl făceau de bună seamă pe Sf. Ioan Gură de Aur să ne lase şi el gînduri ca acestea: „Să nu ne ruşinăm de cismar, de vopsitor sau de alţi meseriaşi, pentru că şi noi (creştinii) sîntem ucenici ai pescarilor, ai vameşilor, ai făcătorilor de corturi, ai Aceluia care a crescut în casa unui tesîar“. De aceea, „cînd vezi un lemnar, un fierar sau hornar să nu-i dispreţuieşti din această cauză, ci pentru aceasta cu atît mai mult să-i preţuieşti“.

*

Prilejuite de Apostolul amintit, am socotit necesar să încrestăm rînduri ca cele de mai sus avînd în vedere una din barbariile pe care le-am trăit în ultimele decenii şi pe linia celor de mai sus. Adică, în diverse moduri „orînduirea cea mai dreaptă“ cum îi plăcea să se numească şi „stat al oamenilor muncii“, cultiva de fapt disprețul faţă de muncă şi, în primul rînd, faţă de munca manuală.

Se vedea acest lucru din sfidarea în atîtea chipuri a celor ce munceau efectiv, prin neplata muncii lor, prin nepromovarea lor dacă nu stăteau bine „cu organele“, prin lipsirea lor de hrana cea de toate zilele, prin aducerea lor de atîtea ori şi Duminica la lucru etc.

Se mai vedea acest lucru şi din faptul că meseriaşii se răriseră foarte mult, ca să nu mai spunem că în urmă cu aprox. 20—25 ani la o piesă de teatru transmisă la televizor ne-a fost dat să auzim pusă în gura unui tată care-şi mustra fiul, mai puţin înclinat spre ale cărţii, această replică: „Dacă nu înveţi, te trimit la strung“. Cu alte cuvinte, munca la strung era o pedeapsă nu o muncă nobilă şi onorantă ca oricare alta.

Disprețuită mai ales era munca fizică din cîmp, munca de la ţară, ca de altfel şi ţăranul însuşi. Nu o dată ni s-a întîmplat, cu ani în urmă, ca unii credincioşi de-ai noştri de la ţară, care ne cercetau pe la birou cu unele păsuri pe care le aveau, să le fie frică şi ruşine parcă să spună că sînt ţărani.

Îngrozitor lucru, nu numai pentru că, aşa cum am spus, orice muncă trebuie respectată, dacă este prestată cinstit, dar mai ales că munca de la ţară este într-un fel sfîntă şi sfinţitoare. „Sfîntă muncă de la ţară, izvor sacru de rodire / Ce legi omul cu pămîntul într-o dulce înfrăţire“ — spune atît de potrivit Vasile Alecsandri în „Plugurile“, aceasta pentru că munca în mijlocul naturii creează raporturi de reciprocitate între om şi firea înconjurătoare, că ea apropie mai mult de Dumnezeu, domesticind mai mult pe oameni, căci „tot ce-i înconjoară deal, luncă, şes, izvor / E pacinic ca blîndeţea din sufletele lor“, tot după spusa lui Alecsandri (Păstorii şi plugarii).

*

Încheind aceste cîteva gînduri vom reţine, aşadar, că „nimic nu este mai bun pentru om decît să mănînce şi să-şi desfăteze sufletul cu mulţumire din munca sa“ (Ecleziast 2, 24), că, adică, munca este o necesitate vitală pentru fiecare om, că orice muncă este onorantă dacă este prestată cinstit, încredinţîndu-ne de aceasta şi înţelepciunea populară prin cuvintele: „Munca, cînd ţi-o cauţi bine / E şi Dumnezeu cu tine“ — şi invers: „Cine-n lene se tîrăşte / Dumnezeu îl părăseşte“.

Şi în aceste zile, ca totdeauna de altfel, ţara are mare nevoie de munca noastră a tuturor, de munca noastră conştientă şi responsabilă, de munca minţii, dar şi de munca braţelor noastre, indiferent unde este prestată, inclusiv pe ogoare care, în nici un caz, nu trebuie să ne ruşineze, dimpotrivă, să fim încredinţaţi că ea ne dă un plus de demnitate. Vom spune deci tot cu Sf. Apostol Pavel: „Nevoiţi-vă a trăi în linişte, să vă faceţi datoria şi să lucraţi cu mîinile voastre“ (I Tes. 4, 11).

Arhid. *Gh. Papuc*

Din începuturile muzicii bisericeşti moderne în Transilvania: Dimitrie Cunţan

Pentru viaţa muzicală a Transilvaniei, secolul al XIX-lea a constituit începutul apropierii de această artă a unei largi mase de oameni, înfiinţarea unor asociaţii muzicale şi a unor şcoli unde se învăţa cîntatul la instrumente şi se înfăptuia o educaţie muzicală teoretică.

O rămînere în urmă, însă, se observă în ceea ce priveşte dezvoltarea instituţionalizată a muzicii bisericeşti. Despre studiul cîntărilor bisericeşti în cadrul Seminarului teologic-pedagogic din Sibiu se face pomenire abia începînd cu anul 1849 cînd se preconiza, prin regulamentul de funcţionare al şcolii, ca în fiecare zi, după rugăciunea de seară, să se predea în capelă cîte o oră cîntările bisericeşti. Pentru această activitate îi găsim nominalizaţi pe Ioan Bobeş (1852—1858), Nicolae Begnescu (1858—1860), Ioan Dragomir (1860—1864), melodiile fiind învăţate „după auz“, în acea perioadă necunoscîndu-se cîntatul după partitură, nici unul dintre profesori neavînd pregătirea profesională necesară.

Începînd cu anul 1864 catedra la cîntări bisericeşti este ocupată de Dimitrie Cunţan. Născut în anul 1837 în Dobîrca, judeţul Sibiu, a urmat şcoala elementară în satul natal, şcoala nemţească la Miercurea Sibiului şi gimnaziul catolic la Sibiu. Tot aici, în anul şcolar 1858—1859, este înscris în rîndul studenţilor de la Seminarul teologic-pedagogic. În perioada 1860—1864 este învăţător la şcoala parohială din Sibiu iar începînd cu anul 1864, pînă la moarte, *(27 iunie 1910)*, profesor de cîntări bisericeşti la seminar.

Dimitrie Cunţan a înţeles modul empiric în care s-a predat muzica bisericească în seminar pînă la el, aceasta şi datorită puţinelor cunoştinţe de specialitate pe care le aveau dascălii. Din această cauză însuşi a început să se pregătească, în particular, cu Ottomar Neubner, absolvent de conservator, fost organist şi dirijor de cor la biserica romano-catolică din Sibiu.

Înarmîndu-se, astfel, cu cunoştinţele necesare se aşterne la greaua dar folositoarea lucrare de culegere şi notare a tuturor cîntărilor bisericeşti de la strană, în uz prin bisericile ortodoxe din Sibiu şi împrejurimi, în felul acesta punînd în practică o dorinţă mai veche a mitropolitului Andrei Şaguna ca „melodiile cîntărilor bisericeşti de strană să fie fixate prin punerea lor pe note“. Melodiile, de origine bizantină, conform celor mai recente cercetări, dar cu evidente influenţe ale muzicii româneşti populare şi a celei culte, le învăţase, după auz, de la profesorii săi Ioan Bobeş şi Ioan Dragomir şi aşa îi învăţa şi el, „lecţiune de lecţiune“, pe elevii săi. După o muncă asiduă de douăzeci de ani, Dimitrie Cunţan prezintă Consistoriului arhiepiscopesc, la data de 15 martie 1889, manuscrisul lucrării *Cîntările bisericeşti, după melodiile celor opt glasuri*, lucrare de importanţă capitală pentru muzica bisericească din Ardeal, prima de acest fel, prin care i s-a dat muzicii bisericeşti o bază ştiinţifică şi fixă. In ea sînt cuprinse melodiile fundamentale ale celor opt glasuri, podobiile, cîntările de la vecernie, utrenie şi liturghie, irmoasele sărbătorilor domneşti şi cîntările la mormîntul Domnului. Lucrarea a văzut lumina tiparului, în urmă cu un veac, în imprimeria lui Joseph Eberle, din Viena, în anul 1890, şi de atunci, cu unele revizuiri impuse de trecerea timpului, a constituit manualul de bază pentru studiul cîntărilor bisericeşti în seminarul arhidiecezan şi apoi în Institutul teologic din Sibiu, pînă azi, punîndu-se capăt, astfel, metodei învăţării cîntărilor „după auz“.

O dată încheiată această amplă muncă, Dimitrie Cunţan se angajează să umple un alt gol în sectorul cîntărilor bisericeşti. După modelul celor opt glasuri compune, pentru cor la două voci, *Cîntările Liturghiei Sf. Ioan Gură de Aur*, lucrare pe care o va tipări la Sibiu, în anul 1903. Tot în acel an va tipări *Cîntări funebrale pentru cor de bărbaţi*, culegere cu atît mai importantă cu cît, în acea vreme, nu exista în Transilvania nici un fel de îndrumar privitor la cîntecele funebre.

Cu prilejul sfinţirii bisericii catedrale din Sibiu, în anul 1906, Dimitrie Cunţan a tipărit lucrarea *Cîntări religioase la cununii, hirotoniri şi la sfinţirea bisericilor*, cuprinzînd cîntările bisericeşti ocazionate de evenimentele respective, aranjate pentru cor bărbătesc la patru voci. Cartea a fost dedicată, după cum reiese din cuvîntul autorului, memoriei mitropolitului Andrei Şaguna celui care „prin activitatea sa rodnică, prin individualitatea sa aleasă a dezrobit biserica sa, o a organizat şi o a dotat cu toate mijloacele de subzistenţă, cu toate bunurile morale şi materiale“.

Spre sfîrşitul vieţii mai tipăreşte *Dumnezeul nostru*, text de Ioan Lăpădat, *La intrarea în biserică*, text Zaharia Boiu, pricesnele *Ochiul* şi *Cu trupul*. În manuscris vor rămîne *Rugăciune*, text Zaharia Boiu şi cîteva irmoase la sărbătorile domneşti de peste an.

Dimitrie Cunţan a fost luptătorul al cărui nume istoria epocii Şaguniene l-a impus definitiv în mişcarea de înviorare a muzicii bisericeşti din Ardeal, de aşezare a acesteia în tipare noi, moderne. Dorim ca aceste rînduri să se constituie, acum cînd se împlinesc optzeci de ani de la moartea sa şi o sută de ani de la apariţia lucrării sale capitale *Cîntările bisericeşti, după melodiile celor opt glasuri*, într-un cald omagiu adus activităţii sale de pionierat în muzica bisericească, vast domeniu al istoriei muzicii româneşti. *Nicolae Scutea*

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu 44 206

BIBLIOTECA „ASTRA" SIBIU

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138

SIBIU
1 iulie 1990

Nr. 25—26

Religia în şcoală

Au trecut aproape cincizeci de ani de cînd s-a început să fie frustraţi elevii tuturor şcolilor noastre, de o *disciplină* capitală, care este religia sau educaţia religioasă în şcoală, strangulîndu-se, cu bună ştiinţă, accesul copiilor la o învăţătură de noblețe a sufletului lor. Un adevărat atentat asupra personalităţii umane în devenire!

Omul, ca structură psiho-fizică, fără a mai putea fi contestat acest adevăr, nu se poate realiza ca persoană umană, în contextul social al nici unei epoci, fără o educaţie echilibrată, axată pe necesităţile vitale ale celor două componente majore: trupul şi sufletul, care ne caracterizează pe fiecare.

Ori de cîte ori şi ori de cine s-a acordat atenţie forţată uneia sau alteia din părţi, în detrimentul celeilalte, făptura umană s-a trezit spoliată şi condamnată unui declin inevitabil, cu implicaţii grave nu numai în aria personală a individului, ci şi în viaţa de ansamblu a societăţii.

Preot *Nichifor Todor*

(Continuare din pag. a 2-a)

Regula comportamentului în lume*

Începutul, originea şi afirmarea a tot ce există este iubirea faţă de Dumnezeu. Dar la noi acest început se află la sfîrşit; şi noi iubim, dar iubim tot ceea ce există în lume mai mult decît pe Dumnezeu. Or, trebuie să-l iubim pe Dumnezeu în aşa fel, încît tot restul lucrurilor, tot ceea ce se află în afara Lui, să fie considerat secundar şi nu primar, încît legile Lui să fie pentru noi toţi mai presus decît hotărîrile omeneşti, sfaturile Lui să fie mai presus decît toate sfaturile, iar ca să-L mîhneşti pe El să fie considerat mult mai grav decît să mîhneşti un om oarecare. A iubi pe Dumnezeu înseamnă a-L iubi mai mult decît îţi iubeşti tatăl, mama, copiii, soţia, soţul, fratele sau prietenul; noi însă nu-L iubim nici măcar atît cît îi iubim pe aceştia. Cine IL iubeşte pe Dumnezeu, acela îşi iubeşte cu mult mai mult şi tatăl, şi mama, şi copiii, şi fratele, decît acela care se leagă de ei mai mult decît de însuşi Dumnezeu. Iubirea celui din urmă este doar o înşelăciune optică, este o iubire trupească, senzuală, este doar o dragoste pătimaşă. O astfel de iubire nu poate acţiona raţional, întrucît ochii ei sînt orbi. Iubirea însă este lumină şi nu întuneric. În iubire se află Dumnezeu şi nu duhul întunericului: acolo unde este lumina este şi liniştea, unde este întunericul este şi răzvrătirea. Şi de aceea iubirea provenită de la Dumnezeu este puternică şi aduce tărie în caracterul nostru şi ne face pe noi înşine puternici; iar iubirea care nu provine de la Dumnezeu este şubredă şi răzvrătită şi ne face şi pe noi şubrezi, fricoşi şi slabi. Iată de ce direct din iubirea divină trebuie să izvorască orice altă iubire pe pămînt.

Iubirea pămînteaşcă, izvorîtă din cea divină, devine mai înălţătoare şi mai cuprinzătoare, prin faptul că ne povăţuieşte să ne iubim aproapele şi fratele mult mai mult decît îi iubim: ea ne sfătuieşte să le acordăm nu numai un ajutor material, ci şi unul spiritual, să ne preocupăm nu numai de trupul lui, ci şi de sufletul lui, să-l deplîngem nu pentru neplăcerile pe care ni le face, ci pentru că prin fapta sa îşi aduce singur nenorocire în sufletul său. Pentru că păcatul lui planează şi asupra noastră: noi trebuia să-l învăţăm, să-l îndrumăm, să-l instruim, să-l educăm. Dar cum putem să facem toate acestea de vreme ce noi înşine sîntem slabi şi neajutoraţi? Pe calea iubirii divine totul este posibil: în lipsa ei totul este greu. Ca să-i educăm pe alţii, trebuie mai întîi ca noi să ne autoeducăm.

Cum să ne educăm pe noi înşine? Educaţia trebuie să aibă loc prin cugetarea neîncetată asupra îndatoririi noastre, prin citirea acelor cărţi în care este înfăţişat omul într-o stare aidoma celei în care ne situăm noi, în acelaşi mediu, societate şi condiţie socială, în aceleaşi împrejurări — iar toate acestea să fie întrebuinţate şi comparate fără încetare cu legea lui Hristos: ceea ce nu-l contrazice pe Hristos, să fie acceptat, iar ceea ce nu corespunde legii lui, să fie respins: întrucît tot ceea ce nu vine de la

Traducere de *Tetean-Vinţeler Diana*

(Continuare din pag. a 2-a)

Pomenirea lor din neam în neam

Vineri, 22 iunie 1990, la împlinirea a şase luni de la Revoluţia Română din decembrie 1989, ţara întreagă şi-a unit nu numai glasul clopotelor, care, în această zi s-au pus în mişcare în toate bisericile din România, ci ea s-a unit şi în rugăciune, pentru odihna sufletelor ostaşilor, eroilor şi martirilor care şi-au dat viaţa pentru libertatea, dreptatea şi demnitatea poporului român.

Parastas închinat memoriei acestor eroi s-a săvîrşit şi în Piaţa Revoluţiei din Sibiu, de către P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, prezente fiind oficialităţi ale judeţului şi municipiului Sibiu, care au depus şi coroane de flori, membri ai familiilor celor căzuţi în Revoluţie, cetăţeni ai Sibiului de toate vîrstele, elevi şi studenţi.

După slujba parastasului, la care s-au pomenit cu numele toţi cei căzuţi la Sibiu în zilele lui decembrie 1989, pentru care rugăciuni au fost rostite şi în l. germană de către dl. prof. H. Pitters de la Institutul teologic evanghelic din Sibiu şi în l. maghiară, de dl. pastor reformat, P. S. Episcop-vicar Serafim a rostit un cald cuvînt de evocare a acestora, subliniind ideea de unitate la care sîntem chemaţi în aceste zile toţi fiii ţării, indiferent de limba pe care o vorbim şi credinţa pe care o avem, întărind această idee cu exemplul unităţii existente în Sf. Treime.

Rugăciuni de pomenire a făcut apoi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul înconjurat de preoţi şi diaconi, şi în cimitir, la mormintele eroilor din decembrie 1989.

Redăm în continuare, pomelnicul eroilor care au căzut în data de 22 decembrie 1989, la Sibiu:

Nr. crt.	Numele şi prenumele	Anul naşterii
0	1	2
1.	Mititel Ioan	1955
2.	Diaconu Vasile	1956
3.	Luft Richter	1955
4.	Sărac Victor	1938
5.	Deutschlander Iohann	1958
6.	Bragă Ioan	1949
7.	Fărcaş Nicolae	1951
8.	Gavril Gheorghe	1961
9.	Mihali Ioan	1970
10.	Heintz Reinhardt Wilhelm C.	1971
11.	Oancea Mihai	1967
12.	Ciul Ioan Marinel	
13.	Papacică Ioan Nicolae	1958
14.	Boantă Valeriu	1960
15.	Coma Ioan	1944
16.	Andronic P. Constantin	1968
17.	Bogdan Ioan	1954
18.	Homescu Ioan	1916
19.	Neagoe Anişoara	1967
20.	Botei Gheorghe	1962
21.	Dîrlescu Daniela	1969
22.	Croitoru Dumitru	1953
23.	Istrate Nicolae	1968
24.	Vicaş Teodor	1937
25.	Nemeş Ioan	1925
26.	Ganţă Nicolae	1949
27.	Curăraru Vasile	1925
28.	Folea Andrei Marian	1968
29.	Stancu Dumitru Constantin	1967
30.	Niţă Cătălin	1970
31.	Chirca Paul Alin	1986
32.	Talpoş Ioan	1968
33.	Mitiţi Dan	1971
34.	Cîrpătorea Gh. Cristian	1970
35.	Giura Nicolae Liviu	1966
36.	Posa Toma	1968
37.	Sebeş Mihai	1960
38.	Cîrdăneanu Gheorghe	1972
39.	Munteanu Ioan	1929
40.	Szentkovitz Erika	1971
41.	Lutsch Hans Werner	1957
42.	Nedelca Tiberiu	1946
43.	Bunaciu Petru	1964
44.	Sedenciuc Cristian Ioan	1968
45.	Mihai Adrian Mircea	1969
46.	Tîrnoveanu Dumitru	1965
47.	Ştefan Nicolae	
48.	Constantin Mihai	1938
49.	Onu Ioan	1951
50.	Gîndilă Dan Gheorghe	1968
51.	Lupea Constantin	1909
52.	Hoza Marcel Vasile	1943
53.	Bulea Nicolae	1943
54.	Colhon Elena Victoria	1923
55.	Răspop Petru	1941
56.	Marcu Ioan	1947
57.	Sobius Tibor	
58.	Damian Florian	1955
59.	Niţă Octavian	1957
60.	Almen Werner	
61.	Mihu Dumitru	
62.	Roman Valentin Ion	1967
63.	Tudor Nicolae	1952
64.	Galaftion Nicolae	1947
65.	Motica Victor	1953
66.	Cioran Victor	1962
67.	Radu Valentin	1960

Alegerea şi instalarea noului întîistătător al Episcopiei Evanghelice C. A. din România

Scaunul de episcop al Episcopiei Evanghelice C. A. din România, devenit vacant în urma trecerii la cele veşnice a regretatului episcop Albert Klein, a fost completat, în data de 13 mai 1990, prin alegerea în înalta funcţie de episcop a prof. dr. dr. h. c. *Christoph Michael Klein.*

Născut în 1937, noul episcop a studiat, între 1954 şi 1959, teologia, la Cluj şi Sibiu. Din 1959 şi pînă în 1962 a urmat cursurile de doctorat.

Activitatea pastorală şi-a început-o în parohia Cata-Rupea, unde a funcţionat din 1960 pînă în 1964, iar de aici trece preot la Sibiu, slujind în această calitate pînă în 1968. În toamna acestui an este promovat lector la Institutul Teologic Protestant din Sibiu, iar în anul următor îşi ia doctoratul în Teologie la Cluj. Revine în pastoraţie în 1972 cînd este numit prim-preot la Sibiu. După patru ani, respectiv în 1976, se titularizează ca profesor de Teologie sistematică la Institutul Teologic Protestant din Sibiu. În 1978 este numit decan al acestui institut iar din 1982 va îndeplini şi funcţia de vicar episcopesc.

Ca o recunoaştere a temeinicei sale pregătiri va fi cooptat ca membru în Comisia pentru Burse şi Schimbul Cadrelor în Federaţia Lutherană Mondială (1974—1985). În continuare va funcţiona ca membru în Comisia pentru Credinţă şi Constituţie şi deopotrivă în Comisia pentru Misiune şi Evanghelizare ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor (1985—1990).

Pr. prof. *D. Abrudan*

(Continuare din pag. a 2-a)

Să urmăm pilda eroilor noştri*

Se împlinesc astăzi şase luni de la Revoluţia din decembrie care ne-a descătuşat dintr-o amară robie materială, dar mai ales spirituală. Comemorarea acestei sfinte zile de 22 decembrie se face în aceste momente în toată ţara prin slujba de pomenire a eroilor martiri, căci prinosul rugăciunilor noastre este cea mai mare cinstire pe care le-o putem aduce. Pomenindu-i cu numele pe cei ce au căzut la Sibiu am remarcat că aceştia au fost în marea lor majoritate români, dar şi cîţiva germani şi maghiari. Eroi români, germani, maghiari înfrăţiţi în moartea pentru aceeaşi cauză comună: libertatea, demnitatea şi dreptatea tuturor fiilor acestor meleaguri strămoşeşti pentru fiecare! A fost voia lui Dumnezeu ca să trăim aici în Transilvania o treime de popoare de origini diferite, cu daruri şi virtuţi specifice dar cu un destin comun, izvorît din calitatea noastră de creştini: desăvîrşirea (plinătatea) vieţii în şi prin Iisus Hristos-Domnul nostru. Este înscrisă în firea omului această tindere spre plenitudinea vieţii care este Dumnezeu însuşi. Căci numai El singur este „Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6) la modul superlativ. Dar Dumnezeu este plenitudinea vieţii tocmai pentru că El n-o posedă în mod egoist. În Dumnezeu viaţa este identică cu dragostea (cf. Ioan 4, 8), iar dragostea se cere împărtăşită şi numai împărtăşindu-se ea rămîne mereu vie, mereu nouă şi deplină. Darul vieţii — care este dragostea — pleacă veşnic din Tatăl, se revarsă în Fiul şi se oglindeşte în Duhul Sfînt. La rîndul lor, Fiul şi Duhul Sfînt întorc Tatălui darul dragostei cu pecetea personalităţii lor, realizîndu-se astfel acea comuniune veşnică de iubire între cele trei Persoane divine, care este izvorul şi modelul oricărei comuniuni autentice între oameni, începînd cu familia, continuînd cu popoarele şi sfîrşind cu omenirea în ansamblul său. Comuniunea de dragoste a Persoanelor Sf. Treimi ne-a fost descoperită şi ni se împărtăşeşte mereu în Persoana Mîntuitorului Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, care a venit în maximă apropiere faţă de noi, făcîndu-se om pentru ca „tot cel ce crede în El să nu piară ci să aibă viaţă, şi s-o aibă din belşug" (Ioan 3, 15; 10, 10). De aceea numai în Hristos şi prin Hristos putem avea plenitudinea vieţii cu tot ceea ce ea implică: libertatea, demnitatea, dreptatea, fericirea, adevărul, binele... Or Mîntuitorul Hristos ne-a dovedit prin pilda Sa că viaţa înseamnă dragoste şi că dragostea este dăruire de sine mergînd pînă la jertfa supremă care nu înseamnă încetarea vieţii, ci plenitudinea ei în forma infinit superioară a vieţii veşnice. Martirii noştri ne-au arătat această dragoste supremă jertfindu-se pentru noi şi tocmai de aceea ei sînt vii, cu mult mai mult decît noi! Chemarea lor este ca şi noi să avem mai multă viaţă, silindu-ne să avem mai multă dragoste unii pentru alţii. Dumnezeu a înzestrat fiecare ins şi fiecare popor cu daruri diferite, rînduind fiecăruia timpul şi locul petrecerii în lumea aceasta. Prin Fiul Său, Iisus Hristos, El ne împărtăşeşte darul comuniunii divine al Sf. Treimi pentru ca pe pămînt să trăim ca şi în cer. De aceea El nu vrea uniformitatea oamenilor şi a neamurilor, ci unitatea lor cea mai perfectă în diversitatea lor cea mai mare. Ceea ce este posibil numai prin dragostea unora faţă de alţii.

† *Serafim Făgărăşanul*
Episcop-vicar

* Cuvîntare rostită în Piaţa Revoluţiei la Parastasul de 6 luni (22 iunie 1990).

UN STUDIU DESPRE EMINESCU DIN 1889

În anul cînd se stingea din viaţă, Luceafărul poeziei româneşti, la numai cîteva luni, un tînăr profesor de la Braşov, Vasile Goldiş, publica în Tribuna de la Sibiu primul studiu amplu despre Eminescu, intitulat *Pesimismul în poeziile lui Mihai Eminescu.*

Apreciind lirica eminesciană ca o „visterie a frumuseţilor limbii noastre naţionale", declarîndu-se de acord cu opinia lui Maiorescu (din prefaţa volumului de poezii pe care acesta l-a editat) că în cazul versurilor „sub al lor farmec limba română pare a primi o nouă viaţă". Goldiş nu se opreşte doar la acest aspect. El subliniază şi profunzimea de cugetare, existentă în substraturile acestei creaţii, în paralel cu „puterea poetului de a exprima ideea atît de clar de parcă o vedem întrupată înaintea ochilor noştri", harul de a fi ştiut să spună „cuvîntul ce exprimă adevărul" şi totodată consonanţa sensibilităţii şi gîndirii eminesciene cu „spiritul timpului". Declarîndu-se împotriva opiniei lui Vlahuţă ,care, în articolul *Amintiri despre Eminescu* (din Revista nouă, anul II, nr. 7), susţinea că marele poet a depăşit cadrele istorice şi sociale ale perioadei în care a trăit şi reţinînd doar la suprafaţă conţinutul acestei afirmaţii (absolut valabilă, de fapt, în sens filosofic şi estetic). Goldiş scrie „Eminescu nu s-a ridicat deasupra timpului şi a societăţii în care a fost născut. Din contră, el s-a adîncit în acel timp şi societate", ceea ce este tot atît de adevărat.

Una din strînsele legături ale poetului cu lumea contemporană lui ar fi fost realizată în planul concepţiei despre viaţă. Analizînd „pesimismul eminescian", Goldiş îi atribuie atît vieţii nefericite a poetului („împrejurările sale personale"), cît şi atmosferei spirituale a epocii („timpul în care trăim"). Căci, după părerea autorului, „optimismul fără margini" caracterizează raţionalistul secol al XVIII-lea. Mai apoi visurile s-au năruit, iar credinţa în forţa raţiunii (vezi filosofia lui Kant ori Schopenhauer) s-a spulberat.

Fără îndoială că, în anumite cercuri intelectuale (destul de largi), o asemenea stare psihică exista. Goldiş, însă, generalizează neîntemeiat, dînd o monotonă imagine sumbră unui secol care cunoaşte apreciabile victorii ale minţii umane, în ştiinţă şi tehnică.

O anumită unilateralitate şi rigiditate dovedeşte Goldiş şi în descoperirea influenţelor kantiene şi schopenhaueriene în opera lui Eminescu. Acestea, incontestabil, există, şi Goldiş le distinge uneori, cu fineţe şi pătrundere. Ecouri directe din teoria lui Kant asupra spaţiului şi timpului găseşte el în Sărmanul Dionis („Nu există nici timp, nici spaţiu, — ele sînt numai în sufletul nostru". Tot aci vede cu temei şi teza lui Schopenhauer, potrivit căreia numai legătura logică deosebeşte viaţa de vis („In faptă lumea e visul sufletului nostru"). Reflexe puternice ale concepţiilor acestui filosof citeşte Goldiş şi în poeziile *Împărat şi proletar, Scrisorile I* şi *IV, Glossa* etc.

Dar marea originalitate a lui Eminescu n-ar fi existat fără suportul unei profunde gîndiri personale. Pe aceasta, Goldiş o vede mai puţin. La poetul român nu apare o abdicare intenţionată de la exercitarea voinţei, aşa cum o cere Schopenhauer şi cum crede a o surprinde Goldiş. Poezia *Melancolie*, de pildă, exprimă oboseala la capătul unor crude lupte cu viaţa, nu indiferenţa celui autoexilat în liniştea absolută a sufletului. *Mortua est* aduce frămîntata îndoială hamletiană între „a fi sau a nu fi" („... cine ştie, de este mai bine / A fi sau a nu fi?"). Iar finalul din *Luceafărul* e numai o aparenţă şi iluzorie retragere în lumea de dincolo de pasiuni.

Din asemnea frămîntări sufleteşti şi spirituale, din această, în fond, continuă dragoste de viaţă a lui Eminescu (fireşte complex şi multilateral exprimată), se realizează, în mare măsură, individualitatea sa literară puternică.

Lectura lui Vasile Goldiş — după cum am văzut: unilaterală —, dovedeşte, totuşi, capacitatea de a surprinde nuanţat anume aspecte, pe baza unei temeinice culturi filosofice, a unor apreciabile deschideri estetice şi a unei evidente şi serioase originalităţi de gîndire. Geniul poetic eminescian a însemnat, înainte de toate, pentru Vasile Goldiş, un catalizator al energiilor spirituale româneşti, îmbold şi punct de plecare spre noi cuceriri artistice, în perspectiva dezvoltării limbii şi culturii noastre naţionale.

Evident, ca profesor, acesta a urmărit, prin familiarizarea ele-

Prof. Dr. *Gheorghe Şora*

(Continuare din pag. a 2-a)

Închinare Sibiului-Martir

Onoarea ţi-ai plătit-o-n sînge
Iar faima ta — prin demnitate,
Oraş — martir tu ai a-ţi plînge
Doar jertfa pentru LIBERTATE.

Martirii biruinţei sfinte
Sînt unguri, saşi lîngă români
Uniţi vărsînd sînge fierbinte
Ca noi să devenim stăpîni.

În Calendarul Veşniciei
Vi-s numele cu aur scrise,
Sînteţi simbolul vitejiei
Şi-a celor mai frumoase vise.

Cu Gheorghe Lazăr împreună
Jeleşti eroi căzuţi în Piaţă —
Şi le-mpleteşti cu el cunună
Celor plecaţi spre-o altă Viaţă.

Luptînd eroic, strămoşeşte
Tu ai învins prin fiii tăi,
Martiriul tău, SIBIU, trăieşte
Pe veci în noi, în munţi şi văi.

8 martie 1990

Dr. *Vasile IACOB*

Trei zburătoare

de Panait CERNA

Din larg apus, trei zburătoare
S-au îndreptat înspre Calvar,
S-aducă laudă şi dar
Durerii celei roditoare ...
Dar cea dintîi veni-n zadar,

Zbura aproape de pămînt;
Îşi căuta ceva de hrană,
Şi n-avea vreme, nici avînt,
Să urce pînă-n vîrful sfînt, —
La Omul fără de prihană.

Iar cînd s-a şters de tot din zbor,
Veni o ciocîrlie-n ora
Cînd Crist cerea un ajutor —
Cînd duhul morţii da fior
În sufletele tuturora.

Urcă-n văzduh ca pe o scară,
Şi smulse cîntec din tărie ...
Un imn de blîndă primăvară
Îi alină durerea vie;
Îi ajută lui Crist să moară ...

E pace; ca-n străvechi altare —
Duiosul, sfîntul cîntăreţ
Căzu din slăvi ameţitoare; —
Şi iată vulturul măreţ,
Scăldat în cald apus de soare.

Porni din culmi, ca o furtună;
Dar şi-a-nfrînt avîntul, jos,
Tăind cerc larg şi maiestuos —
Făcînd din zborul său cunună
Deasupra crucii lui Cristos ...

Poezie publicată în „Sămănătorul", III, nr. 4, 25 ianuarie, 1904 şi comunicată nouă de

Prof. *Aurel Toader*
din Medgidia

NOI PUBLICAŢII ORTODOXE

Cu bucurie semnalăm primirea la Redacţia „TELEGRAFULUI ROMÂN" a două noi publicaţii ortodoxe:

1. „TOMISUL ORTODOX", periodic al Arhiepiscopiei Tomisului, Anul I, Nr. 1, aprilie 1990.
2. „ÎNVIEREA", foaie religioasă editată de Arhiepiscopia Timişoarei şi Caransebeşului, Anul I, nr. 1, mai 1990.

Alegerea şi instalarea noului Întîistătător al Episcopiei Evanghelice C. A. din România

(Continuare din pag. 1-a)

În anul şcolar academic 1987—1988 va activa ca profesor-oaspete la catedra de Teologie sistematică a Facultăţii de Teologie Evanghelică a Universităţii din Viena, universitate care îi va conferi în 1990 titlul de doctor honoris causa.

Rezultă din această succintă prezentare a momentelor esenţiale din viaţa noului ales episcop că Eminenţa Sa şi-a agonisit o temeinică pregătire teologică şi a desfăşurat o meritorie activitate în domeniul pastoral-administrativ şi în învăţămîntul teologic. S-a remarcat de asemenea în cadrul ecumenismului, atît pe plan local cît şi pe plan general-creştin.

Instalarea în fruntea Episcopiei Evanghelice C. A. din Sibiu a avut loc Duminică, 24 iunie a.c., în cadrul slujbei oficiată în catedrala evanghelică din localitate.

A participat Dl. prof. dr. Nicolae Stoicescu, ministrul Cultelor.

Din partea celorlalte culte din ţară au luat parte Inalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, dr. Szederssy Pál, episcop al Bisericii

Sinodo-Presbiteriene din Cluj-Napoca, dr. Kovacs Lajos, episcop al Bisericii Unitariene, prot. romano-catolic Otto Nutz, din Sibiu, arhid. prof. dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic din Sibiu.

Evenimentul a fost cinstit şi prin prezenţa unui însemnat număr de oaspeţi de peste hotare, precum: Prof. dr. Joachim Henbach din partea Bisericii Lutherane din R.D.G., dr. Dieter Knall, episcop al Bisericii Lutherane din Austria, dr. Johannes Hempel, episcop evanghelic din Dresda, dr. Heinz Joachim Held, episcop evanghelic din Hannovra — R.F.G., dr. Theodor Gloser, din partea Bisericii Evanghelice din Bayern (München).

Autorităţile locale au fost reprezentate atît la nivel judeţean cît şi municipal.

Încrezători în faptul că noul ales episcop dr. *Christoph Michael Klein* va lărgi şi adînci relaţiile de colaborare dintre Bisericile noastre, dorim să-i facem aleasa urare de sănătate şi îndelungată slujire ca Întîistătător al Bisericii Evanghelice C. A. din România.

Întru mulţi şi fericiţi ani!

Cateheza despre rugăciune

I. *Introducerea* (Pregătirea aperceptivă)

La baza oricărei religii stă legătura dintre Dumnezeu şi om. Dumnezeu se descoperă omului comunicîndu-i voia Sa şi ajutîndu-l în acelaşi timp să intre în comuniune cu El. Cum îl putem noi cunoaşte pe Dumnezeu? (Pe de o parte pe calea naturală, din creaţia Sa: „Cerurile spun mărirea lui Dumnezeu şi facerea mîinilor Lui o vesteşte tăria"; iar pe de altă parte, pe cale supranaturală, prin descoperirea directă pe care Dumnezeu însuşi o face aleşilor Săi şi în special prin Fiul Său întrupat, prin Domnul nostru Iisus Hristos (Evrei 1, 1—2)). Care este rezultatul cunoaşterii lui Dumnezeu (Prin cunoaşterea lui Dumnezeu noi putem intra în comuniune cu El, ca un copil cu Părintele Său, Căruia îi, poate spune totul, şi de la Care primeşte ajutor). De ce numai omul poate să-L cunoască şi să intre într-o astfel de comuniune cu El? (Fiindcă numai omul poartă chipul lui Dumnezeu în el, iar ca şi coroană a creaţiei divine, numai în om a suflat suflare din suflarea Sa).

De aceea Dumnezeu i-a dat omului puterea de a crede în El, a-L iubi şi cunoscîndu-L, să intre în comuniune cu El).

II. *Anunţarea temei.*

Acest dar oferit omului este rugăciunea.

III. *Tratarea.*

Fiind specifică oricărei religii, rugăciunea exprimă necesitatea sufletească a credinciosului de a intra în legătură cu divinitatea. Rugăciunea a existat ca o practică a religiei şi a evlaviei şi înainte de venirea Domnului. Mîntuitorul însă arată care sînt trăsăturile ei caracteristice. Face acest lucru tocmai fiindcă acestea lipseau din felul în care credincioşii acelor vremuri îşi exprimau pietatea. De pildă, la păgîni legătura cu divinitatea se baza pe teamă, iar dorinţele erau exprimate prin multe şi întortocheate cuvinte, neînţelese chiar de cei care se rugau. Nici în cultul religios al poporului ales, rugăciunea nu exprima în mod sincer simţămintele interioare, dorinţele şi bucuriile sufleteşti, ca şi întreg clocotul inimii care cere ajutorul în nevoi, sau care se înalţă în admiraţie faţă de frumuseţea creaţiei în care vede bunătatea Ziditorului. Rugăciunea devenise o formalitate. De pildă, fariseii timpului mergînd în sinagogi şi aşezîndu-se pe scaunele din faţă, rosteau rugăciuni din dorinţa de a fi auziţi şi apreciaţi de ceilalţi; şi tot din aceste motive, cînd nu ajungeau la timpul prescris la sinagogă, se opreau din drum, se aşezau pe colţurile străzilor pe unde trecea mai multă lume spre a fi văzuţi şi admiraţi. Mîntuitorul arată că Dumnezeu este „Tatăl", Părintele bun şi iubitor cu care oricine poate intra în legătură de iubire. El îi aşteaptă pe toţi şi iubindu-i pe toţi la fel ca pe copii Săi, le cunoaşte nevoile, le ştie apăsarea inimii, le vede faptele bune sau rele. De aceea, îi va răsplăti pe fiecare „la arătare". Dumnezeu fiind Părinte, iar credincioşii fii, rugăciunea trebuie să exprime tocmai această realitate de apropiere, de comuniune sinceră şi discretă, plină de încredere în atotbunătatea lui. (Matei 6, 5—8). În felul acesta Mîntuitorul petrece zile şi nopţi în rugăciunea către Tatăl (Luca 21, 37), îndemnînd şi pe cei ce cred în El: „în toată vremea să se roage" (Luca 21, 36; vezi şi I Tes. 5, 17). Deşi Domnul ne arată că nu trebuie să „bolborosim ca păgînii", sau să practicăm rugăciunea adevărată ca un mijloc de neîntreruptă legătură cu Dumnezeu Tatăl: fie prin cuvinte simple şi sincere pornite din suflete curate sau chinuite de păcate; fie numai prin gîndul fiecăruia; sau chiar numai prin suspinul tăcut şi adînc sucombat de neputinţă şi amărăciune . . .; Ori admiraţia sufletului copleşit de frumuseţea şi bunătatea divină. De aici vedem că rugăciunea poate fi de laudă, de mulţumire şi de cerere. Noi îl lăudăm pe Dumnezeu pentru mărirea, puterea şi sfinţenia lui (Ps. 134 şi 135), ataşîndu-ne astfel întregii creaţii, care prin însăşi existenţa ei laudă pe Cel ce a plăsmuit-o (Ps. 18, 148, 150). Îl lăudăm pe Dumnezeu că este milostiv şi bun, „că în veac e mila Lui" (Ps. 135, 1). Tot pentru bunătatea darurilor sale, (Iacob I, 17), noi aducem lui Dumnezeu în semn de recunoştinţă şi rugăciunea de mulţumire.

Apoi rugăciunea de cerere în nevoi şi în necazuri trebuie să fie totdeauna de stăruinţă şi încredere în bunătatea Părintelui ceresc. După felul de exprimare al rugăciunii, ea este particulară sau publică. Rugăciunea particulară este o adresare directă, intimă şi discretă lui Dumnezeu prin care intrăm în legătură cu El, lăudîndu-L, mulţumindu-I, sau cerîndu-I ajutor în nevoi. Rugăciunea comună sau publică, aparţine comunităţii credincioşilor. Ea uneşte întreaga Biserică în acelaşi duh de laudă, de cerere sau de mulţumire. Practic ea se împlineşte prin cultul divin public, în biserică, cuprinzînd Sfînta Liturghie, cele şapte Laude, slujbele Sfintelor Taine, şi Sfintelor Ierurgii.

Pentru ca o rugăciune să fie bine primită de Dumnezeu şi să-şi aducă roadele aşteptate, ea trebuie să aibă mai multe însuşiri sau caracteristici. In primul rînd să pornească din credinţă: „Toate cîte veţi cere, rugîndu-vă credeţi că veţi lua şi le veţi avea", spune Mîntuitorul (Marcu 11, 24; Matei 21, 22). Această credinţă trebuie să fie stăruitoare şi plină de încredere, ca a femeii cananience, ca a femeii cu scurgere de sînge, sau ca a sutaşului, care cere vindecarea slugii sale. În toate aceste cazuri rugăciunea porneşte din inimi sincere şi conştiinţe curate, nu vizează scopuri egoiste îndreptate contra vieţii semenilor , ci în favorul lor. Astfel de rugăciuni nu cer, „semne din cer" ca să poată crede, ci credinţa lor este asemenea unui torent plin de putere care le-a cuprins întreaga fiinţă. Pe de altă parte, în toate aceste cazuri vedem că rugăciunea este pornită din smerenie, asemenea aceleia a vameşului din Sfînta Evanghelie. Rugăciunea „gîndului smerit", ca cea a Sfîntului Efrem Sirul, (Doamne şi Stăpînul vieţii mele...) are oricînd puterea de a ierta greşelile ce ne vin din partea semenului, pomenindu-l chiar în

Pr. prof. *Sorin Cosma*

(Continuare în pag. a 4-a)

Regula comportamentului în lume

(Continuare din pag. 1-a)

Dumnezeu nu este adevărat. De vom găsi ceva îndoielnic şi nu vom şti ce hotărîre să luăm, va trebui să mai aminăm pentru un timp şi să nu ne sfiim: acesta este un semn că noi nu sîntem însă pregătiţi şi că ochii noştri vor primi o claritate a lucrurilor mai tîrziu, pe măsura perfecţionării noastre. De controverse trebuie să ne ferim ca de foc, oricît de tare ne-ar contrazice cineva, oricît de neadevărată ar fi părerea care ni s-ar expune, nu trebuie în nici un caz nici să ne ieşim din fire, nici să încercăm să demonstrăm contrariul: mai bine este să taci şi, retrăgîndu-te în tine să cîntăreşti toate cele spuse şi să le examinezi cu sînge rece. Dar şi după cercetare să nu vorbim, dacă simţim că nu putem să o spunem în aşa fel încît să fie pe înţelegerea acelui om cu care discutăm, sau dacă simţim că nu o putem spune cu sînge rece şi fără furie. Adevărul spus la mînie iritä şi nu supune. Aşadar, a-i educa pe altul şi a-i acorda un ajutor spiritual vom putea doar atunci cînd am atins noi înşine trepta cea mai înaltă a lipsei de duşmănie, cînd nici un fel de insultă nu ne mai poate jigni. Atunci şi Dumnezeu ne va ajuta la fiecare pas, învăţîndu-ne care sînt mijloacele adevărate împotriva oricăror rele. Pe acestea se bazează şi viaţa: să înveţi singur şi să-i înveţi pe alţii, şi singur să te înalţi şi pe altul să-l înalţi spre Dumnezeu.

În toate începuturile şi acţiunile noastre trebuie să ne ferim cel mai mult de unul din cei mai puternici duşmani ai noştri. Duşmanul acesta este mîhnirea. Această stare este ispita duhului întunericului cu care încearcă să ne cucerească, ştiind cît de greu îi este omului să se lupte cu ea. Mîhnirea este contrară lui Dumnezeu. Ea este urmarea unei lipse de iubire faţă de El. Mîhnirea duce la disperare, care este o crimă a sufletului, mai rea decît toate fărădelegile înfăptuite de om, deoarece suprimă toate căile de salvare şi de aceea mai mult decît orice alt păcat este detestată de Dumnezeu. Pentru aceasta şi în rugăciunile de fiecare zi cerem să ne dea Dumnezeu o inimă cumpătată, minte viguroasă, gînd luminos şi să alunge din noi spiritul amărăciunii.

Cîteodată neliniştile şi tulburările sufleteşti, asemănătoare mîhnirii, se sînt trimise de Dumnezeu pentru a ne pune la încercare, dacă ne-am întărit caracterul; altădată pur şi simplu pentru a ne pune, încercînd să găsim mijloace de a scăpa de o astfel de nelinişte şi mîhnire, să căutăm să facem ceva deosebit, ceva ce n-am fi făcut nicidecum înainte. Întrucît Dumnezeu încearcă în toate felurile să ne povăţuiască şi ne cere să depunem un oarecare efort pentru a cunoaşte voia Lui. Şi de aceea mulţi dintre cei care s-au educat în atmosfera emoţiilor ne sfătuiesc în astfel de clipe să ne întoarcem privirea spre toată viaţa noastră precedentă şi să încercăm să ne amintim tot ceea ce ne-a scăpat din vedere sau am aminat pentru altă dată, iar amintindu-ne să începem să ne ocupăm nu de treburile noastre obişnuite de zi cu zi, ci tocmai de acelea pe care le-am scăpat din vedere, şi să ne ocupăm în continuu de ele cît mai bine toată perioada, atît timp cît durează amărăciunea şi tulburarea. Şi să nu ne ocupăm de ele de parcă noi ni le-am fi impus, ci ca şi cum ne-ar fi fost date de către Dumnezeu şi nu de altcineva, şi să le îndeplinim aidoma unui călugăr care îndeplineşte fără murmur, ca un rob orice încercare dată de stareţ şi stăpînul său.

Viaţa noastră pămîntească nu poate fi nici pentru o clipă liniştită, lucru pe care trebuie să-l ţinem minte întotdeauna. Grijile vin una după alta, astăzi unele, mîine altele. Sîntem chemaţi în lume la luptă, nu la praznic; victoria o vom sărbători pe lumea cealaltă. Aici va trebui să luptăm voinicește, fără să cădem cu duhul, ca să primim mai multe recompense, mai multe preamăriri, îndeplinind totul ca pe o datorie a noastră, cu multă liniște raţională, privind de fiecare dată în jur şi comparînd totul cu legea lui Hristos — stăpînul nostru. Nu mai avem cînd să ne gîndim la smerenie sau la fuga de pe cîmpul de luptă: la fiecare pas avem de realizat o faptă creştină de curaj, fiecare faptă de curaj fiind o nouă treaptă pentru dobîndirea Împărăţiei Cereşti. Cu cît sînt mai mari primejdiile, cu atît mai mult trebuie să ne adunăm forţele şi să înălţăm cu mai multă putere rugăciunea către Dumnezeu. Aflîndu-te în toiul luptei, nu uita nici o clipă acest lucru, cînd eşti gata de luptă, pregăteşte-te pentru ea din timp. ca să pleci treaz la drum, plin de viaţă şi vesel. Mai mult curaj! Pentru că la capătul drumului se află Dumnezeu şi fericirea veşnică. Dar, ca şi nebunii, nepăsătorii şi neprevăzătorii, noi nu privim la capătul drumului, şi de aceea nu simţim nici vioiciune, nici forţă ca să mergem pe această cale. Noi vedem doar obstacolele, fără să observăm că tocmai ele sînt treptele renaşterii noastre. Iar cel mai adesea vedem totul altfel: movila ne pare un munte, un lucru de nimic ni se pare un lucru de seamă, mirajul — realitate, totul apare exagerat în ochii noştri şi ne sperie. Pentru că ţinem ochii plecaţi în jos şi nu dorim să-i ridicăm. Dacă i-am fi ridicat pentru cîteva clipe în sus, am fi văzut mai presus de toate numai pe Dumnezeu şi lumina ce vine de la El, care luminează totul în înfăţişarea sa reală şi am fi ris singuri de orbirea noastră.

Orice lucru şi început să-l însoţim întotdeauna de o rugăciune sufletească lăuntrică: nu de rugăciuni cum ne-am obişnuit să repetăm zilnic, fără să încercăm să pătrundem în înţelesul fiecărui cuvînt; o astfel de rugăciune care să iasă din toate forţele sufletului nostru şi după care, blagoslovindu-ne şi făcîndu-ne cruce, să putem să ne apucăm dintr-odată de treaba propriu-zisă.

Nimeni să nu cadă în amărăciune dacă Dumnezeu nu ne va îndeplini imediat, în urma rugăciunii, dorinţa noastră şi dacă darul nu va pogorî în urma rugăciunii: din contră, atunci trebuie să fim mai plini de viaţă şi veseli, să ne rugăm şi să acţionăm. Tocmai atunci va creşte mai mult puterea speranţei noastre. Deoarece Dumnezeu, mînat de marele înţeles al lucrurilor, le dă unora la sfîrşit ceea ce altora le dă în început. Dar fericit, de cîteva ori mai fericit e acela căruia îi este sortit, după multă şi îndelungată trudă, să guste ceea ce altuia i se dă după o muncă mai puţină: sufletul lui este mai pregătit, mai vrednic şi poate să îmbrăţişeze şi să cuprindă toate bucuriile mai mult decît sufletul celuilalt. „Cel ce va răbda pînă la urmă, se va mîntui" — a spus Mîntuitorul — şi cu aceasta ne-a arătat taina vieţii, la care noi nici nu dorim să ne uităm cu ochii, darămite să o înţelegem.

Trebuie să încercăm să ne luminăm sufletul şi nu să-l întunecăm. Dumnezeu este lumină şi de aceea şi noi trebuie să tindem spre lumină. Dumnezeu este bucuria supremă şi de aceea şi noi trebuie să fim senini şi veseli. Să fim fericiţi tocmai atunci cînd totul se ridică împotriva noastră, pentru a ne tulbura şi întrista. Altfel nu avem nici un merit: nu este greu să fii vesel cînd totul în jurul nostru este vesel; atunci oricine ştie să se veselească: şi cel care nu e pătruns de credinţă şi cel care nu are tărie de caracter, şi cel care nu este creştin, şi păgînul — toţi ştiu atunci să fie liniştiţi şi să se veselească. Dar valoarea creştinului decurge din faptul că şi în tristeţe ştie să fie cu sufletul senin. Altfel care ar fi deosebirea dintre el şi un păgîn?

Totul să se conducă deci la iubirea faţă de Dumnezeu. Fie ca ea să se înfăţişeze veşnic în faţa ochilor minţii noastre ca un far! Fericit este cel ce şi-a început faptele mîntuirii sale din iubirea către Dumnezeu. Mai repede decît toţi ceilalţi el va zbura pe drumul său şi va învinge tot ceea ce altuia i se pare de netrecut şi imposibil. Atunci întreaga lume îi va apărea într-o altă lumină, în adevăratul său aspect: de lume va fi legat doar pentru că Dumnezeu l-a trimis în lume şi i-a poruncit să se ataşeze de ea; dar şi în lume el va iubi ceea ce este după chipul şi asemănarea Domnului. Şi iubirii pămînteşti i se va închina nu aşa cum se pleacă un om neinstruit în faţa icoanei, închipuindu-şi-o ca pe însuşi Dumnezeu, ci cum se închină icoanei un om luminat de credinţă, care o consideră numai o palidă imagine, pusă doar pentru a ne aminti că trebuie să ne înălţăm către Cel a cărui chip ne este dat să-l vedem cu ochii noştri păcătoşi. Tot astfel trebuie să privim şi oricare alte iubiri pămînteşti ale noastre, oricît de pure şi minunate ar fi ele, trebuie privite ca nişte semne vizibile şi insuficiente ale nemărginitei iubiri divine. Acestea sînt doar nişte scîntei, nişte margini ale acelei minunate odăjdii, în care s-a întrupat iubirea divină fără de margini şi fără de sfîrşit, pe care nimic n-o poate cuprinde, după cum nimic nu-l poate cuprinde pe însuşi Domnul Dumnezeu.

* Lucrarea de mai sus aparţine ilustrului scriitor rus N.V. Gogol, autorul cunoscutului roman *Suflete moarte*, a piesei *Revizorul*, precum şi a mai multor opere nemurtioare. Deşi autorul a trăit între anii 1809—1852, opera de mai sus a văzut lumina tiparului abia în 1910, iar fragmentar în 1965 în revista „Russkaja literatura", nr. 3. Noi am efectuat traducerea după „Literaturnaja gazeta" nr. 17 (5291) din 25 aprilie 1990, p. 5. Sîntem de părere că în această lucrare vor găsi unele răspunsuri oamenii (creştini şi atei) secolului nostru şi dacă vor citi cu atenţie vor deveni mai blînzi, mai buni, mai sensibili la întrebările pe care le pune omenirea în zilele noastre.

Religia în şcoală

(Continuare din pag. 1-a)

În această mare a vieţii, plină de viforniţe, am putea asemăna omul cu o navă plutitoare, care dacă e supusă unei încărcături neechilibrate şi repartizate numai pe-o parte, greu va ajunge la destinaţie şi mai de grabă la naufragiu.

Conştientizarea omului de îndatoririle ce-i revin este minima obligaţie a unei pedagogii strict obiective. Şi aceasta nu se poate face numai ocazional sau benevol, ci într-o succesiune normativă, pe linia tradiţională a învăţămîntului românesc, verificat între cele două războaie şi apreciat pe plan mondial, în baza programei sale analitice şi a rezultatelor benefice care s-au implantat în societatea românească.

Integritatea morală a omului creştin în urma educaţiei religioase primite în şcoală, ca o continuare şi perfecţionare a începutului din familie, a contribuit la realizarea omului-om de încredere. Astfel, cuvîntul era cuvînt şi nu minciună; onoarea era conştiinţă integră şi nu destrămare morală; respectul faţă de om şi bunul altuia era ca o lege a sufletului. Datoria faţă de muncă era o cinste, o onoare, o întrecere. Promovarea frumosului, a ordinei şi curăţeniei, nu erau valenţele hazardului, ci ale unui echilibru lăuntric, axat pe factorul educaţional care nu l-a privat pe copil de această noblеţe a caracterului, ci dimpotrivă, l-a ajutat să-şi contureze personalitatea în totală armonie, ca beneficiar al educaţiei religioase primită în şcoală, într-o împletire de vîrstă cu celelalte obiecte de studiu. Aşa s-a sudat bagajul cunoştinţelor lui pentru viaţă!

Abstracţie făcînd de aceste considerente logice, nu trebuie să uităm cel mai important motiv care ne determină să abordăm o asemenea problemă de viaţă. Şi anume: sîntem unicul popor din lume, un *popor miracol*, care ne-am născut creştini. Spre deosebire de toate popoarele europene, sîntem unicul popor format din simbioza geto-daco-romană, popor de gintă latină şi de lege ortodoxă. Nu avem două date de referinţă. Ne-am născut români creştini ortodocşi. E un adevăr istoric de necontestat. Cultul sacru pentru istoria noastră bimilenară a fost esenţa vieţii şi dăinuirii noastre. În mod special, viaţa poporului român din Transilvania a dăinuit şi s-a afirmat şi în cele mai vitrege conjuncturi ale istoriei, ca o viaţă de *„lege românească"*. Şi prin aceasta s-a înţeles şi neamul şi credinţa în Dumnezeu, învăţată în şcolile confesionale.

Respectul faţă de istorie este un comandament suprem şi chezăşia demnităţii şi a trăiniciei noastre. A fracţiona această „lege românească", ignorînd sau subestimînd adevăratul ei suport, credinţa în Dumnezeu, e tot una cu a te lepăda de legea bunilor şi străbunilor şi a da frîu liber nelegiuirilor de tot felul pe care nicidecum nu le poate promova o omenie românească, ci dimpotrivă le înfiorează.

Fără să împietăm asupra atîtor generaţii care n-au beneficiat de-o educaţie religioasă, e de netăgăduit acel vid, cu toate consecinţele lui, care se resimte în societatea contemporană. E vremea să ne întoarcem acasă. La noi! Noi, românii sîntem ca noi. Nu ni se potriveşte nici o haină străină, nici pe trupul şi nici pe sufletul neamului. Să nu ne fie frică de-a fi autentici, de-a fi ca noi aşa cum au fost ai noştri atunci cînd au putut respira liber într-o Românie Mare şi cînd s-au putut organiza după cele mai nobile principii democratice, încît alături de noi, s-au simţit ca acasă, toate minorităţile. Ne considerăm fiii aceluiaş Părinte ceresc, căruia toţi, ca fraţii, îi spunem TATĂL NOSTRU.

Dimensiunea morală şi socială a poporului nostru nu se poate restabili fără o educaţie religioasă pe care o reclamă însăşi structura noastră ancestrală. Iar realizarea unui profil umanitar al tinerei generaţii, piatră de temelie a viitorului nobil al poporului nostru, stopează dacă nu va fi contrabalansată actuala „poluare" cu o inundaţie de streinisme haotice, împinse pînă la desmăţ. În acest început de libertate gustată în mare măsură fără discernămînt, omul nostru nu se poate reaşeza între gardinile fireşti ale cuminţeniei, fără respectul faţă de suflet, fără a-L cunoaşte pe Dumnezeu şi fără a ne încadra în linia testamentară pe care ne-au lăsat-o Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul, Constantin Brîncoveanu şi nemurtiorul Eminescu.

Educaţia religioasă în şcoală, e un deziderat suprem al credincioşilor, e un imperativ sacru al întregului nostru popor, e cumpănă de destin între generaţii.

Să nu uităm că nici un fel de educaţie temeinică, nu se poate realiza fără un program analitic şi fără un sistem de învăţămînt bine gîndit.

Experienţa pe care am făcut-o de-a programa educaţia religioasă a copiilor în biserică, cum s-a dispus în ultima vreme de fostul regim dictatorial de tristă şi dureroasă amintire, ne-a convins că am fost dirijaţi ca majoritari în ţară, pe o linie moartă. Există dintotdeauna o psihologie a minorităţii, indiferent de credinţa ei, de-a reacţiona în caz de obstrucţie, de-a fi la un loc chiar şi în privinţa educaţiei religioase, copiii participînd masiv la ora de religie din bisericile respective.

Cu totul altfel e situaţia majorităţii. Intervine delăsarea. Practic nu se poate realiza o educaţie religioasă eficientă a copiilor, la ora de religie în biserică. Copiii nu vin regulat, oricum te-ai strădui, dacă nu-i prinzi într-un program şcolar de învăţămînt public. Se duc la joacă, îi absoarbe televizorul, scapă de sub controlul părinţilor angajaţi. Şi prin absurd, chiar dacă ar veni, nu-i poţi programa pe clase într-o biserică de cartier, fiind prea mulţi. Am avut şi cazul cînd după multe strădanii, ne-au venit peste şase sute de copii deodată, dar a fost un vacarm, neputîndu-se realiza o educaţie religioasă progresivă şi cu temei, la vîrstele lor diferite. Copiii dîndu-şi seama că n-au condiţiile comode din şcoală, n-au mai venit decît într-un număr redus şi astfel se compromite toată educaţia lor religioasă.

De aceea, avem mare încredere în factorii de conducere ai ţării noastre şi nu ne îndoim că vor aprecia rezonabil aceste deziderate legitime şi deodată cu începerea noului an şcolar 1990/1991, vor restitui poporului român dreptul de a-şi educa iarăşi copiii în şcoală, prin ora de religie programată ca materie de învăţămînt. E magnifică şansa de-a contribui la formarea integră a omului de bine şi la asigurarea demnităţii vrednicului nostru popor care aşteaptă.

Un studiu despre Eminescu din 1889

(Continuare din pag. 1-a)

vilor cu poezia eminesciană, un scop instructiv, dar şi unul politic. El a căutat să descifreze în opera poetului acele simboluri capabile să dinamizeze conştiinţa naţională, să mobilizeze eforturile de luptă ale poporului. Scopul popularizării lui Eminescu era, în concepţia lui Vasile Goldiş, regenerarea conştiinţei naţionale, fertilizarea gîndirii transilvănene cu preţioasele idei, ale poetului, în vederea potenţării luptei pentru drepturile sociale şi naţionale. Nu întîmplător, din încredinţarea lui Iosif Vulcan, în cadrul unei adunări generale a „Societăţii pentru crearea unui fond de teatru român", organizată la Caransebeş la 30 septembrie 1889, Vasile Goldiş vorbeşte, în „Casina română", despre viaţa şi opera poetului. El evoca pe Eminescu dintr-o nevoie lăuntrică de certitudine, ca să ne primenim sufleteşte şi să ne întărim conştiinţa specificităţii noastre. Vasile Goldiş era convins încă de pe atunci că, numai datorită lui Eminescu şi prin dialogul implicit deschis de el cu valorile culturii europene şi universale, cultura românească a dobîndit o însemnătate perenă, trainică şi de durată. Evenimentul a fost consemnat şi în revista „Familia", ca un omagiu adus memoriei marelui poet: „În şedinţa a doua, înainte de-a se asculta rapoartele comisiunilor s-a cetit frumosul studiu literar intitulat „Pesimismul în poeziile lui Eminescu" de dl. Vasile Goldiş, actualmente profesor la Gimnaziul românesc din Braşov, care s-a ascultat cu cea mai mare atenţiune şi la sfîrşit fu acoperit cu aplauze". Din programele Gimnaziului din Braşov mai reiese că profesorul Vasile Goldiş, în cadrul cursului de stilistică, la clasa a V-a, a analizat piese din opera lui Eminescu şi Alexandru Odobescu.

Dragostea şi pasiunea pentru frumos, coordonate esenţiale ale personalităţii lui Vasile Goldiş, împletite cu aspiraţia de a face din artă o tribună militantă în slujba idealurilor noastre naţionale, au generat o admiraţie constantă pentru cultura şi literatura română şi a altor popoare. Sentimentul apropierii de operamarilor scriitori, între care Mihai Eminescu ocupă locul de frunte. Privite şi analizate din unghi istoric, opiniile sale despre viaţa şi opera genialului poet îşi demonstrează cu prisosinţă actualitatea.

Între criticii şi eseiştii români din secolul trecut Vasile Goldiş se dovedeşte a fi primul exeget autorizat al lui Eminescu aici în Transilvania şi Banat. Fie că ne referim la studiul şi articolele închinate lui Eminescu, judecata critică a lui Vasile Goldiş nu se abate niciodată de la menirea ei înaltă, a artei lui Eminescu. Evocîndu-i magia, „chipul său lunar şi amar zîmbitor", în stare să dea expresie simţurilor moderne şi româneşti şi cu fluierul său poetic să ducă aspiraţiile noastre pretutindeni, *„peste ape, peste punţi, peste codri de pe munţi"*.

Cu Domnul Iisus, în închisoare

Perioada postrevoluționară pe care a străbatem, marcată de atîtea frămîntări, instabilitate și chiar confuzie, pare că-i face pe oameni să uite de atîtea vieți tinere și nevinovate, jertfite la revoluție, și cu atît mai mult să uite de cei mai îndepărtați, de miile de români, mai ales intelectuali, morți în închisorile comuniste sau la sinistrul Canal. Dar supraviețuitorii acelor decenii de batjocură și împilare nu putem uita calvarul prin care am trecut, *nu avem dreptul să uităm.* Totodată avem obligația să povestim celorlalți cele ce am pătimit, cu toate că multe întîmplări par de necrezut, pentru ca generațiile de azi și de mîine să afle de ce a fost în stare „cea mai dreaptă dintre orînduiri".

O întrebare care se pune în mod firesc, avînd în vedere teribilele încercări pe care le-am suportat, este următoarea: *Cum de am putut rezista, ce putere ne-a ajutat să supraviețuim și să rămînem oameni?*

La această întrebare, gîndul mă îndreaptă spre „cazul" lui Ion Dincă, unul din cei patru mari lideri comuniști, judecați, singurul care s-a comportat demn și responsabil în fața justiției. Dar Dincă este interesant și prin unele declarații făcute ca deținut unui ziarist (declarații apărute în „România liberă" din 3.03.1990). Ziaristul respectiv, arătînd că l-a abordat pe Dincă după ce acesta citise pagini din Vlahuță, reține de la el următoarele: „Ne declară că nu poate să se plîngă de nimic. Hrana este suficientă, tratamentul corespunzător, *dar viața în închisoare i-a distrus moralul"* (s.n.). Are deci de toate, nu-i lipsește nimic, dar simpla privare de libertate l-a dărîmat, l-a distrus. Iar acestea, *numai după cîteva luni de detenție.* Dar e o diferență ca de la cer la pămînt între ceea ce am pătimit noi, foștii deținuți politici, și ceea ce „pătimește" Dincă și ceilalți ca el. Să fii întemnițat pe termen nelimitat, de multe ori fără nici o judecată, să n-ai nici o legătură cu familia, lipsit total de carte sau unelte de scris, înfometat ani de-arîndul, supus la munci îngrozitoare ca cele de la Canal, chinuit și torturat de fiare cu chip de om etc. etc., poate fi vreo asemănare între condițiile detenției lui Dincă și ale detenției victimelor comunismului?

Și totuși noi am rezistat, nimic nu ne-a „distrus moralul". *Care a fost secretul acestei rezistențe?* Secretul a stat în ceea ce nu au Dincă și ai lui: *credința în Dumnezeu.* Poate că la unii a mai fost și altceva care i-a susținut: poate încredințarea că sufăr pentru o cauză dreaptă, poate convingerea că o asemenea monstruozitate cum a fost comunismul nu poate dura, poate că și altceva. Dar, mai precis de toate, credința în Dumnezeu și în dreptatea Lui a fost ceea ce ne-a susținut moralul și ne-a întărit pe cei mai mulți. Oricine a trecut prin închisorile comuniste poate da mărturie despre propria experiență și despre forța care l-a susținut în situațiile-limită prin care a trecut.

Autorul acestor rînduri a făcut parte și el din cohortele de năpăstuiți, încăpuți pe mîna hîdă a călăilor întunericului. După închisori ca: Aiud și Ocnele Mari și după infernalul Canal, în anii 1954—55 am fost încarcerat pentru așa-zise „cercetări" în închisoarea de la Pitești (cum am mai arătat și în alte împrejurări). Rupt de familie și de lumea din afară, între niște pereți umeziți și insalubri, cu fereastra astupată, fără drept de „plimbare" zilnică, fără carte, creion sau hîrtie, cu o mîncare mizerabilă, fără nimic ce ar putea „să omoare timpul", eram pîndit de un dublu risc: pe de o parte prăbușirea fizică, pe de alta descompunerea psihică, abrutizarea, ceea ce se și urmărea.

Dar a intervenit puterea credinței, aspirația fierbinte către Dumnezeu, chemarea patetică, din adîncurile ființei, a ajutorului Domnului Iisus. In împrejurările cele mai grele simțeam că Mîntuitorul e tot mai aproape de mine, că dragostea Lui mă împresoară, *că nu sînt singur.* La un moment dat am simțit nevoia să meditez la menirea izbăvitoare a lui Iisus pentru omenire, în general, pentru mine însumi. Și nu numai să meditez, dar să și însăilez, mintal, un șirag de versuri despre Domnul Iisus. A fost greu pînă am reușit să definitivez strofa întîi, cu lungimea versurilor, cu ritmul și rima ce mi s-au părut potrivite. Restul a urmat de la sine. Așa s-a rotunjit poezia *Iisus* cu 22 de strofe. E o poezie fără pretenții poetice de mare performanță, dar a fost rezultatul unei profunde trăiri în duh și, mai presus de orice, are valoarea de *mărturie* și de *document sufletesc* dintr-un moment de răscruce al vieții mele. În perioada de detenție următoare, mai ales în clipele grele, o reluam mintal și aflam în ea însăși suport moral și mîngîiere sufletească. Este poezia care urmează, publicată totuși odată, și anume în *Almanahul* pe anul 1979 al *Parohiei ortodoxe române din Viena:*

Ai coborît din Cerul de lumină,
Cela ce ești eternul Răsărit,
Și îmbrăcat în omeneasca tină
Ca om și printre oameni ai trăit.

Ca lumii să-i aduci o nouă Lege
N-ai apărut în vreun măreț palat
Și n-ai venit ca împărat sau rege
În purpură și-n aur îmbrăcat.

Cînd te-ai născut în ieslea-n loc de casă
Aveai ca așternut un braț de fîn —
Și Te-ncălzea în noaptea friguroasă
Suflarea boului cu ochi blajini.

În casa de teslar cu mîini trudite
Agonisit-ai pîinea în sudori,
Iar mai tîrziu, pe drumuri colbuite,
Nici căpătîi n-avei adeseori.

Mereu pe urma oilor pierdute,
Flămînd poate c-ai fost și însetat —
Și-n apăsarea clipelor durute
Tu Te-ai simțit adesea-mpovărat;

Iar cînd pe Cruce-ai fost bătut în cuie
Și moartea ai răbdat pe Golgota,
Ce limbă, oare, ar putea să spuie
Tot chinul și singurătatea Ta?

Ca unul dintre noi ai fost, Iisuse,
Și-ai sorbit paharul pîn' la fund...
Tu știi poverile pe umeri puse
Și-a noastre inimi ce dureri ascund.

Cînd colindai — sublimă caravană! —
Cîndva cu ucenicii prin popor,
Oriunde-n cale-Ți sîngera o rană
Te abăteai cu sprinten pas și zor

Să vindeci răni, să dai învățătură,
Să duci sărmanul om către liman —
Și toți se-mpărtășeau cu-o picătură
Din harul Tău, Ceresc Nazarinean!

De-aceea, Doamne, oropsiții vieții
În Tine văd un frate — cel mai bun...
Tu însoțești pe aspre căi drumeții
Și dai speranțe celor din surghiun,

Pe cei ce plîng nicicînd Tu nu-i înlături
Și-aprinzi din lacrimi zori de suflet nou,
Cei prigoniți Te simt cu ei alături
Și-și fac icoană din calvarul Tău;

Pe cei împovărați îi chemi la Tine
Iar celor istoviți le dai puteri,
Și-un frate bun Tu vezi în orișicine
Îndură lovituri și-ngenuncheri.

Ca omului să-i dărui mîntuirea
Te-ai îmbrăcat în slăbiciunea sa
Și i-ai adus, o, Doamne, din iubire
Cuvîntul, Jertfa și Iubirea Ta.

Prietenilor Tăi le-ai dat poruncă
— Și-aceia-Ți sînt adevărați urmași —
Să se iubească între ei — și încă —
Să poată a-i iubi chiar pe vrăjmași!

Iar flacăra în suflete aprinsă
Topit-a munți de zgură și păcat,
Prin dragostea de oameni necuprinsă
Crescut-ai sfinți din lutu-nnobilat.

Și-așa Tu ne-ai lăsat o cale-anume
Și-o seară de cleștar spre înălțimi,
Din hîrburi ai clădit o nouă lume
În revărsări de haruri și lumini.

Meșteșugite-nvățături deșarte
N-avură-n timp nici viață și nici spor.
În inimi și-n a vremurilor carte
Tu ai rămas unic Învățător.

S-au stins împărății cu faimă mare,
Pierdute-n prăbușiri și vijelii
Și pulberea-nghiți biruitoare
Coroane fără seamăn și domnii;

Pe-atîția-i proslăviră pămîntenii,
Ca tot ei să-i prăvale, cît mai jos...
Tu Te înalți slăvit peste milenii
Și crești de-apururi tot mai luminos.

Pribeagul om, mereu în căutare,
Flămînd de fericire și-adevăr,
În drumul său spre marea împăcare
Nu a găsit un alt Mîntuitor.

Mulțimi de credincioși nenumărate
În Tine văd un *Om* și-un *Dumnezeu*
Și-Ți murmură adînc înfiorate
În zvon de rugăciuni Numele Tău.

Cînd toate trec și lumea-i amăgire
Tu n-amăgești și nici nu Te petreci...
Izvor ceresc de veșnică iubire,
Ești viu mereu și-Același ești în veci!

Ion Apostol
Dragoslavele

„VENIȚI DUPĂ MINE" (Matei 4, 19)

Cei ce am fost la biserică Duminică, 17 iunie a.c., a doua după Rusalii, am auzit citindu-se la Sf. Liturghie pericopa evanghelică cu chemarea la apostolie a celor două perechi de frați: Simon-Petru și Andrei și pe cei doi fii ai lui Zevedei: Iacob și Ioan.

Textul evanghelic ne spune că Iisus-Domnul nostru se afla pe malul lacului Ghenizaret, sau Marea Galileii, ori Marea Tiberiadei, cum i se mai spune, mult sub nivelul mării și ea, ca și Marea Moartă, dar, spre deosebire de aceasta, Marea Galileii, ceva mai mică decît șesul Făgărașului, are apă dulce, extrem de curată și plină de pești chiar și astăzi. De aceea pescuitul era ocupația de căpătîi a multor locuitori din preajma acestei mări, iar dintre aceștia Iisus-Mîntuitorul și-a recrutat pe unii dintre ucenicii și Apostolii Săi de mai tîrziu. Între primii au fost Simon-Petru și Andrei, precum și Iacob și Ioan, pe care îi întîlnește tocmai în exercitarea meseriei lor și cărora le spune cît se poate de simplu: *„Veniți după mine"* (Matei 4, 19). Aceștia, fără nici o ezitare, fără nici o tocmeală, fără să pună condiții sau altceva de acest fel au lăsat toate, plasele de pescuit, corăbiile cu care pescuiau, chiar și pe unul din părinți, cum este cazul lui Iacob și Ioan, și, așa cum ne spune textul Evangheliei, *„au mers după Dinsul"* (Matei 4, 22).

Primul lucru care ne impresionează, care ne izbește atenția este, precum vedem, spontaneitatea sau graba cu care cei patru pescari răspund chemării care li s-a făcut. Lucrul însă nu este greu de înțeles, dacă ne gîndim că glasul care îi chema nu era un glas oarecare, nu era vocea unui om oarecare, ci era glasul lui Dumnezeu.

Să nu uităm că același glas care a chemat pe Apostoli a potolit furtuna pe mare, l-a chemat din mormînt, înviindu-l, pe Lazăr mort de patru zile, pe fiul văduvei din Nain, pe fiica sutașului, a alungat demonii etc. Aceasta pentru că era glasul Celui ce „a făcut tot neamul omenesc", „așezînd vremurile și hotarele", adică legile de viețuire a tot ce există văzut și nevăzut, ca Unul în care „viețuim și sîntem", după spusa Sf. Apostol Pavel (F. Ap. 17, 16, 28). Era, așadar, glasul marelui nostru Ziditor, era voința Creatorului nostru, care a adus din neființă la ființă toată această minunăție pe care noi o numim viață, cu nesfîrșitul său șir de ființe.

De aceea răspunsul celor chemați de Iisus-Domnul nostru a fost atît de prompt, iar acest răspuns n-a fost de-o zi—două, n-a fost pentru o săptămînă sau pentru un an, ci a fost de o viață întreagă, cu tot ceea ce a implicat acest răspuns, cu toate certitudinile, cu toată măreția, cu toate luminile, cu toată pacea și puterile lăuntrice pe care le aduce răspunsul la această chemare, dar și cu toate neajunsurile, cu toate suferințele, cu toate sîngerările văzute și nevăzute pe care le implică ea și despre care va vorbi mai tîrziu Sf. Apostol Pavel în termeni ca aceștia: „Mi se pare că pe noi Apostolii Dumnezeu ne-a arătat ca pe cei de pe urmă oameni, ca pe niște osîndiți la moarte, pentru că priveliște ne-am făcut lumii, și îngerilor și oamenilor... Pînă în ceasul de acum flămînzim și însetoșăm și sîntem goi și pătimim și sîntem pribegi și ostenim lucrînd cu mîinile noastre. Ocărîți fiind, grăim de bine: prigoniți fiind, răbdăm; huliți fiind, mîngîiem" (I Cor. 4, 9, II—12).

Cei chemați de Iisus-Mîntuitorul au răspuns și pentru că prin acest răspuns ființa lor se împlinea, se realiza moral, viața religios-morală fiind, după cum știm și vedem, cheagul și suportul vieții omenești; prin acest răspuns ființa lor și a tuturor celor ce fac la fel se apropie de obîrșia ei, de izvorul ei. Căci, asemenea unei plante, care, pe lîngă umezeală, are nevoie și de căldura și lumina Soarelui, la fel și făptura omenească are nevoie de Soarele spiritual, care este Iisus-Domnul, Dragostea, Adevărul, Înțelepciunea, Blîndețea, Binele absolut, valori după care sufletul nostru însetează permanent și spre care tinde totdeauna. O spune Psalmistul atît de potrivit cînd zice: „În ce chip dorește cerbul izvoarele apelor, așa te dorește sufletul meu pe tine, Dumnezeule" (Ps. 41, 1), sau cum arată în altă parte: „Tu ești așteptarea mea, Doamne; Domnul este nădejdea mea din tinerețele mele" (Ps. 70, 6). Iată că cei chemați vedeau acum toate acestea direct, față către față, ceea ce reprezenta o mare, o negrăită binecuvîntare, cu adevărat o fericire. Le-o va spune și Iisus mai tîrziu: „Fericiți sînt ochii voștri care văd cele ce voi vedeți" (Luca, 10, 23).

„Ba mai mult, într-un anumit context, în care poate uneori ne putem afla și unii dintre noi, Iisus „a zis celor doisprezece: nu cumva vreți să vă duceți și voi?" (Ioan, 6, 67), adică, nu vreți cumva să mă părăsiți, să plecați la ale voastre, cuvintele mele părîndu-vi-se prea grele, drumul meu prea spinos, calea mea prea anevoioasă etc., întrebări la care unul dintre Apostoli, unul dintre cei chemați în Evanghelia din Duminica arătată, răspunde: „Doamne, la cine ne vom duce. Tu ai cuvintele vieții celei veșnice...", căci „noi am crezut că tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu" (Ioan 6, 68—69). Cu alte cuvinte, Tu ne-ai luminat, Tu ne-ai spus tot ce trebuie să știm spre a ne împlini menirea în această lume, Tu ai deschis ochii noștri ca să ne întoarcem de la întuneric la lumina minții aici și la Lumina cea fără de sfîrșit din veșnicie, căci „nu este alt nume sub Soare prin care noi să ne mîntuim", cum va spune mai tîrziu Sf. Apostol Pavel, adică să scăpăm de păcat, de puterile răului.

*

Încheind aceste cîteva gînduri, se cuvine să reținem în chip special faptul că, prin glasul Bisericii Sale, de două mii de ani Iisus-Mîntuitorul cheamă neîncetat la Sine pe toți fiii Pămîntului, fără nici o deosebire. *„Veniți după mine"* — ne spune, ne cheamă El și pe noi cei de astăzi. Ca într-o permanentă noapte de Înviere, El ne spune: „Veniți de luați lumină", lumină din lumina mea, din dragostea mea față de voi, din înțelepciunea mea, de care aveți atîta nevoie, din cuvintele mele de care duceți atîta lipsă.

„Veniți la mine toți cei osteniți și împovărați și eu vă voi odihni pe voi" (Matei 11, 28) — ne cheamă cu atîta stăruință Iisus-Domnul nostru, cu atît mai mult cu cît se pare că am ieșit destul de „osteniți și împovărați" din cei peste patruzeci de ani de îndoctrinare forțată atee, de stîlcire sau siluire a adevărului, de cultivare a suspiciunii ajunsă pînă și între membrii aceleeași familii, de frămîntările care ne urmăreau zi și noapte, de răsturnarea totală a valorilor morale, de zeificare a „conducătorului" etc., din care motiv ne dorim acum atît de mult liniștea lăuntrică, liniștea între noi, liniștea în țară și în lume.

„Luați jugul meu asupra voastră — continuă El cu îndemnul Său — și vă învățați de la mine că sînt blînd și smerit cu inima și veți afla odihna sufletelor voastre. Căci jugul meu este bun și sarcina mea ușoară" (Matei 11 29—30). Un gînditor bisericesc din vechime are și aceste cuvinte: Anima humana naturaliter christiana, adică: Sufletul omenesc în chip firesc este creștin, ceea ce ne ajută să înțelegem mai bine că învățătura Mîntuitorului Iisus Hristos se așterne sau corespunde întru totul aspirațiilor sufletului nostru și, în felul acesta, sarcina pe care ne-o cere responsabilitățile pe care trebuie să ni le asumăm, urmîndu-L sînt cu adevărat ușoare, la purtarea acestui „jug" ajutîndu-ne desigur și dragostea noastră față de El.

Să răspundem deci chemării Mîntuitorului Iisus Hristos. Să reintroducem în ființa noastră lăuntrică, în relațiile noastre de zi cu zi cu semenii noștri, la locurile noastre de muncă frica de Dumnezeu, de care societatea noastră de astăzi are atîta nevoie, frică ce înseamnă conștiința prezenței lui Dumnezeu în viața noastră, a voii și judecății Lui, așadar o viețuire superioară, deplin conștientă și responsabilă cu efecte binefăcătoare pentru ins și pentru obște, aici și-n veșnicie.

Arhid. *Gh. Papuc*

În amintirea celui care a fost arhimandritul IOAN DINU

Anul trecut în luna decembrie, s-au împlinit zece ani de cînd a trecut la cele veșnice cel ce a fost arhimandritul Ioan Dinu. El s-a mutat din această viață la scurtă vreme după ce a împlinit vîrsta de 88 de ani. Dintre cei 88 de ani de viață, ultimii 27 de ani i-a petrecut la Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, unde s-a stabilit în toamna anului 1952, ca pensionar. Timp de mai bine de 15 ani (mai 1955—octombrie 1971), arhimandritul Ioan Dinu a fost starețul Mănăstirii Brîncoveanu.

Părintele Ioan — cum obișnuia să se prezinte, cînd făcea o nouă cunoștință — a venit la Mănăstirea de la Sîmbăta, cînd și-a încheiat activitatea publică, pensionîndu-se din postul de vicar administrativ al Arhiepiscopiei de Iași. Mitropolitul Sebastian, care dorea să-l aibă și pe mai departe colaborator, l-a întrebat pe cel la care ne este acum luarea aminte, de ce ține să se pensioneze. El a răspuns zicînd că, pe lîngă faptul că a ajuns la vîrsta pensionării (avea 60 de ani împliniți), se gîndește că „postul pe care îl deține conferă multă cinste celui ce îl ocupă" și că dorește „ca și altul să se învrednicească de cinstea pe care a avut-o el".

„Părintele Dinu", cum îl știau și îl numeau cei mai mulți dintre cunoscuții lui, sau „Prea Cuviosul", — cum îl numeam noi, cei de la mănăstire, cînd vorbeam despre el, — și-a început activitatea publică în anul 1911, ca învățător, în Cetatea de Baltă, județul Alba, unde a lucrat doar un an școlar. În următorul an școlar, 1912—1913, a fost învățător în localitatea Drăguș, din părțile Făgărașului. După aceea a prestat serviciul militar, fiind repartizat la școala de ofițeri, dar în anul 1914 a fost trimis pe front, în primul război mondial, unde, în primele luni de front, a căzut rănit și a fost luat prizonier. S-a întors în țară abia în anul 1921. Între anii 1921—1925, a studiat Teologia, în Sibiu, la Academia Andreiană, Institutul Teologic de azi. Ca absolvent de Teologie, în anul 1925, a fost hirotonit diacon, treaptă în care a slujit vreme de 13 ani. Din 1925, pînă la plecare la Oradea (1937), părintele Dinu a avut mai multe îndatoriri, între care pe cea de catehet, la mai multe școli din Sibiu și pe cea de director al internatului de fete de la școala normală, îndatoriri pe care și le-a îndeplinit cu cinste și cu demnitate. La Oradea, vreme de zece ani, — pînă în anul 1948, — a fost vicarul episcopiei, rămînînd chiar conducătorul administrativ al eparhiei, pe timpul celor patru ani de ocupație străină. A fost tuns în monahism în 4 octombrie 1938, iar în ziua următoare, a fost hirotonit preot. Hirotesia de arhimandrit a primit-o la sărbătoarea Bunei-Vestiri, în anul 1943. Între anii 1948—52, a îndeplinit rostul de vicar administrativ la Episcopia din Constanța și Galați și la Arhiepiscopia de Iași.

La Mănăstirea de la Sîmbăta, părintele Ioan a venit cu o bogată experiență ,cu niște concluzii bine stabilite, cu un orizont larg și cu niște vederi pe care numai un om cu experiență lui putea să se aibă. Era de o legalitate dusă la extrem. Avea o conștiință ecleziastică bine conturată; se știa membru al Bisericii, se simțea subordonat ierarhiei bisericești. „La locul competent" și „în forma reglementară" erau expresii pe care le folosea adeseori vădind prin aceasta preocupările pe care le avea în perspectiva legalității.

Ca slujitor la altar, avea o prestanță care impunea respect. Se vedea interesat pentru a atmosferă proprie cu sfînta slujire. Avea o dicțiune remarcabilă și un recitativ liturgic expresiv și didactic.

De la părintele Dinu ne-au rămas și unele cuvinte de învățătură, precum și unele amintiri care ne însoțesc de-a lungul anilor noștri de viață. De la el știm că, cu prilejul sfințirii catedralei din Sibiu, în anul 1907, fiind invitat și istoricul Nicolae Iorga și neavînd autorizația să vorbească celor ce erau de față, a spus doar atît: „Acest popor este vrednic de o dragoste fără hotare!" Vorbea cu plăcere despre evenimente din vremea copilăriei sale. Pomenea adeseori de orele de limba română de la Liceul Gheorghe Lazăr, din Sibiu, unde a urmat gimnaziul, liceu, pe atunci cu limbă de predare maghiară. Orele de limba română erau facultative, dar la ele participau toți elevii români. Profesorul maghiar le citea elevilor poezii scrise de poeți români și spunea: „Cît e de frumos!"

Ne-a rămas de la Prea Cuviosul Ioan Dinu și cuvîntul, pe care îl repeta adeseori, că „sănătatea o avem de la Dumnezeu, prin părinți". Avea adeseori și prilejul să spună că „ce este între soț și soție numai ei și Dumnezeu știe".

Astfel de gînduri îmi vin în minte acum, cînd, la zi comemorativă, facem pomenirea celui ce a fost arhimandritul Ioan Dinu. Părintele Dinu, Părintele Ioan Prea Cuviosul, rugînd pe bunul Dumnezeu să-l odihnească cu drepții și cu sfinții și să-i facă veșnică pomenire. Pomenirea lui să fie din neam în neam.

Arhimandritul *Teofil Părăian*

O lucrare inedită de Theodor Glatz

(Înmormîntarea episcopului V. Moga)

În depozitele Galeriei de Artă Brukenthal se conservă numeroase opere (pictură, grafică, sculptură, artă decorativă) ce conțin nu numai o valoare artistică, ci și una documentară. Între lucrările de pictură și grafică se înserează și cele ale pictorului și graficianului Theodor Glatz, născut la Viena în ziua de 10 decembrie 1818 unde a frecventat Academia de Artă, iar după aceea s-a stabilit ca profesor la Sibiu, oraș în care se stinge la 3 aprilie 1871.

Între operele sale de pictură și grafică (portrete, peisaje) se remarcă un desen în tuș (peniță și laviu), rămas inedit, semnat Th. Glatz și datat [']846, avînd dimensiunile de 24,5×20,4 cm., iar în partea inferioară se află un text explicativ în limba germană: „Leichenzug des walachische nichtunirten Bischofs zu Hermannstadt (Convoi funebru al episcopului valah neunit la Sibiu)." Desenul reprezintă prima parte a cortegiului funerar al episcopului ortodox Vasile Moga, iar privitorii sînt mulți orășeni sași și români în portul lor național, ce stau pe ruinele fostei porți a Cisnădiei, demolată la începutul secolului al XIX-lea. Cortegiul este în dreptul fostei cazarme 90 și se îndreaptă spre cimitirul Bisericii din groapă, unde arhiereul a fost înmormîntat. Procesiunea l-a impresionat într-o așa măsură pe tînărul artist vienez, încît l-a determinat să transpună momentul într-o lucrare de grafică.

Episcopul Vasile Moga după o activitate intensă de aproape 35 de ani, în parohia edversităților, izbutise să se impună prin înfăptuirile sale materiale și spirituale din care redăm cîteva mai însemnate: stabilirea sediului episcopiei și reședinței sale nu numai la Sibiu, ci și în centrul orașului (cu ajutorul împăratului), sprijinirea învățămîntului primar, reorganizarea seminarului, testarea averii sale de circa 100 000 florini în folosul episcopiei, la care se adaugă numeroasele memorii pentru drepturi naționale.

Prin publicarea pentru prima oară a unei lucrări de grafică, semnată de Th. Glatz, s-a încercat să se prezinte o nouă mărturie referitoare la episcopul Vasile Moga, rămasă de foarte multă vreme necunoscută.

Mihai Sofronie

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

— Din încredințarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, Duminică, 17 iunie 1990, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul, însoțit de P.C. pr. prof. I. Moldovan și C. diac. A. Băcilă a săvîrșit Sf. Liturghie în parohia Noul Român, prot. Sibiu, cu care prilej a sfințit și o troiță ridicată în mijlocul acestei parohii de către fam. Dr. Gh. Telea, în memoria eroilor căzuți pentru libertatea și demnitatea poporului român.

În după amiaza aceleiași zile, P.S. Sa a săvîrșit slujba vecerniei în parohia Arpașul de Sus, prot. Sibiu.

— Tot din încredințarea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, Duminică, 24 iunie 1990, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a oficiat Sf. Liturghie arhierească în parohia Covasna, prot. Sf. Gheorghe, cu participarea unui mare număr de credincioși localnici și străini, aflați la tratament în această vestită stațiune balneoclimatică de la curbura Carpaților.

La priceasnă a predicat P.C. cons. Gh. Papuc, iar la sfîrșit cuvînt de învățătură a rostit P.S. Sa. Au mai vorbit: P.C. prot. A. Suciu și P.C. paroh local Gh. Olteanu.

În după amiaza aceleiași zile, înconjurat de un mare sobor de preoți și diaconi, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a săvîrșit slujba vecerniei în parohia Sita Buzăului, prot. Sf. Gheorghe, după care s-a slujit și un parastas în amintirea eroilor noștri din decembrie 1989.

Au vorbit: P.C. cons. Gh. Papuc, P.C. prot. A. Suciu și P.C. paroh local D. Comșa, însuflețitor cuvînt de învățătură adresînd credincioșilor, care umpleau monumentala biserică din Sita Buzăului, P.S. Episcop-vicar Serafim.

O scrisoare — document

Posed o carte poștală editată la 1894 de Poșta din România cu un conținut, care depășește interesul colecționarilor-filateliști și de aceea, cred că, merită să fie cunoscut. Este vorba de o corespondență din 13 martie 1897 trimisă de ziarul „TIMPUL" din București, ziarului „Telegraful Român" din Sibiu. Redau conținutul: „Domnule Administrator Vă rugăm să bine voiți a ne trimite un exemplar din „Telegraful Român" în care a apărut articolul relativ la moartea d-lui Al. Lahovari. Vă mulțumim și vă salutăm cu toată stima.

„TIMPUL" Administratorul ss. indescifrabil".

Al. Lahovari, om politic român, ca ministru de justiție sub guvernarea conservatorilor a făcut reforma Codului penal din 1873—1876 și s-a aflat, în perioada respectivă, între marii oratori români.

Cartea poștală respectivă este un document care atestă atît circulația ziarului sibian în România, dar și aprecierea de care se bucura. Păcat că sursa de informare a celor de la „TIMPUL" nu a format-o direct ziarul „Telegraful Român".

Ioan Opriș

GEORGE DIMA
creator de școală muzicală românească

Odată cu cele trei scrisori semnate și expediate, în anul 1932—1933, de Maria Dima (1862—1934), pe adresa tînărului muzician Constantin Zamfir (1908—1987), cel care peste ani le va publica în pertinentul său studiu, *Atitudinea lui G. Dima față de muzica populară* (1958) și apoi în monografia, *George Dima* (1974), am primit de la doamna Eprad Zamfir (soția etnomuzicologului român C. Zamfir) și o emoționantă scrisoare autograf semnată de profesorul, dirijorul și compozitorul Dumitru D. Botez (1904—1988), personalitate de frunte a muzicii românești, privitor la cîteva aspecte ale vieții și operei compozitorului George Dima.

Atrăgîndu-ne atenția însemnarea lui D. D. Botez că, „Păcat că o mare parte din compozițiile sale nu pot fi executate!" am înțeles în intimitatea acestei sublinieri că este vorba despre o amplă sancțiune a operei compozitorului George Dima (1847—1925), pe nedrept neglijată și nu departe de a fi chiar uitată de interpreții ei, și anume muzica corală religioasă.

Deși acest gen de lucrări, compuse cu o admirabilă măiestrie, au fost evidențiate în scrierile de muzicologie semnate de Viorel Cosma, Ana Voileanu-Nicoară, Constantin Zamfir doar cîntările *Liturghiei Sfîntului Ioan Gură de Aur* se puteau asculta în execuția cîtorva coruri bisericești în comparație cu multe, foarte multe pagini de muzică sacră rămase necunoscute bunilor noștri creștini.

Ca dirijor al reuniunilor de cîntări din Sibiu și Brașov însuși George Dima a interpretat în concertele corale publice lucrări de amploare precum, *Fericiți sînt cei goniți pentru dreptate, Pre tine te lăudăm, Heruvicul, Doamne Iisuse Hristoase* sau lucrări similare semnate de Ciprian Porumbescu — *Adusu-mi-am aminte,* Gavriil Musicescu — *Concert bisericesc, op. 15,* Augustin Bena — *Lăudați pre Domnul,* etc.

De fapt, o ultimă apariție editorială postumă a lucrărilor religioase semnate de G. Dima s-a săvîrșit acum 60 de ani (în 1930), prin contribuția bănească a Ministerului Cultelor și Artelor, la „Scrisul românesc" din Craiova, prilej cu care au fost tipărite 42 de titluri, compactate în 11 caiete de formatul 35×27 și anume: *Cîntări bisericești* (două caiete cu 26 de cîntări), *Patru pricesne, Cîntări funebre* și interesant, în ciclul de *Cîntece pentru voce și pian,* încă două lucrări cu text religios: *Cînd de pre lemn* și *De frumusețea fecioriei tale* alături de *Se bate miezul nopții,* pe versurile poetului național Mihai Eminescu.

Un interes deosebit — apreciază reputatul muzicolog George Breazul — o au postumele lui George Dima lucrate în vremea întemnițării din timpul primului război mondial (1917—1918). Sînt cuprinse aici — remarcă același om de știință — armonizări și prelucrări făcute asupra melodiilor bisericești bizantine publicate de Dimitrie Cunțan în 1890 (deci acum o sută de ani), așa cum au fost ele în cultul ortodox ardelenesc, rămînîndu-le, peste veacuri, încă din etosul lor primitiv și sacru.

O sumară analiză a cîtorva pagini corale religioase semnate de George Dima ne conferă amploarea unor elaborări polifonice și armonice din cele mai inspirate și măestrit șlefuite, încadrate riguros în forme autentice de exprimare artistică elevată precum: *Irmosul Adormirii Maicii Domnului, Cu sfinții odihnește Hristoase, Veniți fraților, Cu trupul lui Hristos, Gustați și vedeți, De tine se bucură,* etc.

Pornind de la unisonuri și armonii viguroase, în multiple nuanțe și ipostaze, trecînd frecvent prin tonalități ferme și inflexiuni modulatorii muzica corală religioasă semnată de compozitorul G. Dima rămîne un model de realizare artistică și de conștiință profesională și umană neînfrîntă.

Desfășurînd o amplă și consistentă analiză asupra lucrării pentru cor mixt, *Fericiți sînt cei goniți pentru dreptate,* muzicologul Octavian Lazăr Cosma avea să concluzioneze: „Cine dorește să cunoască fantezia și arta corală a compozitorului transilvănean [Gheorghe Dima], să înțeleagă nivelul atins de arta componistică românească în domeniul corului, trebuie neapărat să asculte această minunată muzică, demnă de cel mai ilustru maestru al polifoniei vocale" *(Hronicul muzicii românești,* vol. VII, București, Editura Muzicală, 1986, p. 274).

Pornind de la această destăinuire de credință tainică semnalată de D. D. Botez, se poate aprecia că muzica corală religioasă își păstrează încă multe necunoscute prin care compozitorii români Ciprian Porumbescu, Eusebie Mandicevski, D. G. Kiriac, Gheorghe Cucu, Dimitrie Cuclin, Sabin V. Drăgoi, Ion Vidu, Timotei Popovici, Ioan Gr. Danielescu, Anton Sequens, Ioan D. Chirescu, Paul Constantinescu, Gheorghe Șoima, Dimitrie Cunțan, au îngemănat inedite și profunde vibrații umane și spirituale semnificative pentru cultura artistică românească, din toate timpurile.

Constantin Catrina

MĂNĂSTIREA PUTNA
loc de veșnică odihnă al voievodului ȘTEFAN CEL MARE

Hărăzită a fi un important centru cultural și religios, ba chiar loc de refugiu și apărare în caz de primejdie, reședință și necropolă domnească, Mănăstirea Putna reprezintă și astăzi, după de cinci ori seculara ei existență, o mărturie a dăinuirii poporului nostru pe aceste meleaguri străbune.

Valoarea acestei mănăstiri se datorește, în primul rînd faptului că Putna este păstrătoarea osemintelor lui Ștefan cel Mare, așezate aici la 2 iulie 1504, în cripta de marmoră pregătită de el cu 12 ani înainte de moarte. Dar umbra sa măreață plutește nevăzută, însă simțită de toți fiii patriei noastre. Este viu și trăiește prin faptele sale în conștiința poporului nostru, neștirbit în imensul său prestigiu, cu care l-a încununat Țara, în trecerea anilor. Cu cît ctitorul crește în conștiința românească, ca întruchipare a aspirațiilor de unitate, libertate, dreptate și prosperitate ale poporului nostru, pe atît se amplifică și faima frumoasei sale ctitorii.

Astăzi Mănăstirea Putna își are acea înfățișare pe care i-au dat-o cele peste cinci secole scurse, de cînd vîrful săgeții lui Ștefan cel Mare, dirijat de Dumnezeu, indicase locul pentru zidire la 10 iulie 1466.

Prefacerile ulterioare n-au făcut altceva decît să permanentizeze istoria, să o integreze în sfera ei nepieritoare și să țină vie recunoștința generațiilor de români față de marele străbun.

Putna a dăinuit peste veacuri cu marile ei valori și rămîne în continuare o permanență a simțirii românești și așa va fi și pentru cei ce vor veni după noi. Cu toate că fiecare epocă și-a lăsat propria sa pecete, ea a rămas aceeași, izvor nesecat de înflăcărare patriotică și credință vie în Dumnezeu pentru toate timpurile.

Cu temeliile adînc statornicite în cel ce a întruchipat în cel mai înalt grad atributele de: cel Mare, cel Bun, cel Sfînt, eroul creștinătății, atletul lui Hristos, soarele, protectorul și părintele Moldovei, a străpuns secolele cu o tărie de nestăvilit. Vremurile, cu necontenitele lor prefaceri, n-au izbutit să-i mistuie, să-i erodeze înțelesurile adînci izvorîte din însăși ființa milenară a neamului nostru.

Îmbrăcată astăzi în haină nouă prin munca migăloasă și strădania unor specialiști de cele mai diverse profesiuni: arheologi, istorici, arhitecți, ingineri, Putna ne apare ca cea mai grăitoare mărturie a trecutului, pentru prezent.

Căci Putna nu este numai mănăstire. Ea este săgeată de foc, flacără nestinsă peste timp. Putna, este inima aprinsă de iubire față de glia strămoșească a acestui sfînt Părinte al Moldovei. Este un mesaj fundamental, un exemplu, o chemare, un îndemn din partea celui ce nu a obosit niciodată să-și iubească Țara și odată cu ea, credința ortodoxă a fiilor acestor meleaguri.

Iată de ce, aici, în dulcea Bucovină, Ștefan cel Mare și-a ales reședința pentru veșnicie. Iată de ce candela de la mormîntul său nu s-a stins o clipă. Din ea s-a aprins torța geniului eminescian în clocotitor elan patriotic. Această flacără a făcut să vibreze corzile inimii lui Ciprian Porumbescu. Aici, generații după generații s-au lăsat pătrunși de idealurile sfinte de unitate, independență și suveranitate.

Chiar de n-am vorbi noi, aici la Putna totul vorbește. Trebuie, doar să asculți. Să simți românește. Să te reculegi. Să te convingi că pășești pe urmele marilor strămoși. Aici, la Putna, fior adînc de taină și istorie te învăluie la tot pasul.

Știm și sîntem convinși că Ștefan cel Mare, n-a precupețit nimic pentru a ne lăsa o istorie frumoasă. De asemeni, Eminescu prin entuziasmul său patriotic ne-a lăsat o limbă curată românească, încît nici nu se poate vorbi de Ștefan, fără să rostești și cuvîntul Putna, iar de vorbești de Putna, este de neconceput să nu amintești de Ștefan cel Mare, de Daniil Sihastru, de Eminescu sau de Ciprian Porumbescu, care a cîntat „Daciei întregi", aici, la Putna.

Putna, mîndrie a artei și culturii noastre vechi românești, slăvită și cîntată de preoți, studiată de istorici, întreținută și îngrijită de popor, cercetată și vizitată permanent de credincioși constituie o mărturie elocventă a cinstirii marelui ei ctitor, la cei 486 ani de la moartea sa, soroc la care ea se află integrată adînc și pe veci în conștiința românească.

Ierodiacon *Ciobică Teofilact*
Mănăstirea Putna

Stătuse timpul

Stătuse timpul, prinse să se nască
Întîiul semn de vatră românească,
Geneza sfîntă a acestui plai,
Cînd se încheagă neamul, trup și grai.

Stătuse timpul, glia legendară
Învață tainic să se cheme Țară,
Într-un izvor etern se modelează
Din cosmosul trecutului o rază!

Stătuse timpul, între munți și locuri,
Iar suflul nostru a suit spre veacuri,
Așa cum urcă marmura-n statuie,
Și focuri mari se-aprind din flăcăruie.

Stătuse timpul, se ridică-n zare
Meleag român între Carpați și mare,
În litere de aur să rămînă
În piatra vremii, patria română!

Gheorghe Șora

ITINERAR PASTORAL

— În ziua de vineri 29 iunie a.c., praznicul Sf. Apostoli Petru și Pavel, Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, însoțit de la Centrul eparhial de P. Cuv. Arhid. Visarion Bălțat, secretar eparhial, a descins în mijlocul credincioșilor din parohia „Sf. Petru și Pavel" din Sibiu, păstorită de P.C. Sa Pr. Sămărghițan Mihai și P.C. Sa Pr. Traian Bîrsan.

Î.P.S. Sa a asitat la Sf. Liturghie, iar apoi în fața unei numeroase asistențe care a umplut pînă la refuz biserica, a rostit un cuvînt înălțător de învățătură, scoțînd în relief activitatea și rîvna misionară a celor doi mari apostoli, îndemnînd în același timp pe bunii credincioși ai parohiei la o viață curată și evlavioasă, trăită în duhul Evangheliei propovăduite de cei doi corifei ai Bisericii.

În încheiere Î.P.S. Sa a recitit din cap. 13, al epistolei I Cor. imnul dragostei, cel mai sublim și mai pătrunzător dintre cîte s-au scris vreodată în legătură cu această virtute creștină.

Vizita Î.P.S. Sale va rămîne pe bună dreptate ca un moment de neuitat în viața parohiei și a credincioșilor prezenți la sărbătoarea hramului bisericii „Dintre brazi".

— În ziua de 1 iulie a.c. Î.P.S. Sa a luat parte la sfințirea bisericii din parohia Orlat, prot. Sibiu cu hramul Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, îmbrăcată într-o frumoasă haină picturală prin strădunița parohienilor sub îndrumarea părinților parohi Radu Bot și Ioan Peană.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, oficiată de P.S. Episcop Serafim Făgărășanul, Î.P.S. Sa a rostit cuvînt de învățătură stăruind asupra înțelesului bisericii ca locaș de închinare și a rugăciunii care trebuie să-l definească pe adevăratul creștin.

La sfîrșit Î.P.S. Sa a stropit cu apă sfințită troița în care se află lemnul ce are însemnat în el Semnul Crucii, lemn descoperit în decembrie 1989. A fost vizitată apoi biserica restaurată, în care I.P.S. reția răsplății, dacă te gîndești că ție-ți faci bine, nu vrăjmașului, taina Sf. Botez.

Ierod. *Visarion Bălțat*

COLȚUL PATRISTIC
Iubirea de vrăjmași
de Sfîntul Ioan Gură de Aur

în românește de *Pr. D. Fecioru*

Cît de mare e virtutea iubirii de vrăjmași se vede din răsplățile pe care le-a făgăduit Dumnezeul universului celor ce săvîrșesc această virtute. Că după ce a spus: *„Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvîntați pe cei ce vă prigonesc, rugați-vă pentru cei ce vă supără"* (Matei, 5, 44) a adăugat: *„Ca să fiți asemenea Tatălui vostru celui din ceruri, că răsare soarele Lui peste răi și buni și plouă peste drepți și nedrepți"* (Matei, 5, 45). Ai văzut cu cine se aseamănă, după puterile omenești, cel care nu numai că nu se răzbună pe vrăjmași, dar chiar se străduiește să se roage pentru ei? Să nu ne lipsim, dar, din pricina trîndăviei noastre de niște daruri ca acestea și de niște răsplăți care depășesc orice cuvînt, ci în tot chipul să căutăm să săvîrșim virtutea aceasta, silind și învățînd cugetul nostru să se plece poruncii lui Dumnezeu. De aceea fiecare din noi să-și dea toată silința, dacă are vreun vrăjmaș să se împace cu el, arătîndu-i multă dragoste. Să nu-mi spui mie că l-ai rugat odată și de două ori și n-a vrut să se împace. Dacă facem lucrul acesta din toată inima, apoi nu vom înceta pînă ce nu-l vom birui cu stăruința noastră mare, pînă ce nu-l vom atrage și pînă ce nu-l vom face să lase ura ce ne-o poartă. Crezi că îi faci cu asta aceluia vreun bine? Nu! Nouă ne facem bine! Cu fapta aceasta atragem bunăvoința lui Dumnezeu asupra noastră, dobîndim mai dinainte iertare de păcate și dobîndim multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Dacă ne vom împăca cu vrăjmașii noștri, vom putea rosti cu conștiința curată și cu îndrăznire cuvintele cuprinse în Rugăciunea Domnească: *„Și ne iartă nouă greșalele noastre precum și noi iertăm greșiților noștri"* (Matei, 6, 12). Dar dacă ne vom trîndăvi și vom face fapte potrivnice cuvintelor rugăciunii, de cîtă osîndă nu vom fi noi vrednici că îndrăznim să rostim la întîmplare și de mîntuială cuvintele rugăciunii? Nu vom aduna, oare, mai mult foc pe capetele noastre? Nu vom chema, oare, asupra noastră mînia Stăpînului? Vindecarea sufletelor noastre, leacul ranelor noastre, calea cea mai bună pentru a bineplăcea lui Dumnezeu, semnul cel mai mare al unui suflet iubitor de Dumnezeu este să faci totul de dragul legii Stăpînului, să nu te lași tîrît de slăbiciunea gîndurilor, ci să fii mai presus de patimi, gîndindu-te la binefacerile pe care în fiecare zi le face Dumnezeu cu noi. Dar oricît ne vom gîndi, nu vom putea spune nici cea mai mică parte din binefacerile date nouă de Dumnezeu, fie cele date pînă acum, fie cele ce ni le dă în fiecare zi, fie cele gătite nouă. Numai să voim să împlinim poruncile Lui! Căutați, deci, ca fiecare să se împace cu dușmanii săi, să se grăbească tare ca spre o mare comoară, să nu zăbovească deloc. Dacă trebuie să se ostenească, dacă trebuie să-l caute pe vrăjmașul său, dacă trebuie să facă cale îndepărtată, dacă sînt greutăți, să caute să ridice din cale toate aceste obstacole. Un singur lucru să urmărim: cum putem împlini porunca aceasta a Stăpînului, ca să primim răsplata ascultării. Credeți că nu știu ce greu și anevoios este să te duci la vrăjmașul tău, să-i stai în față și să-i vorbești? Dar dacă te gîndești la vrednicia acestei porunci, la măreția răsplății, dacă te gîndești că ție-ți faci bine, nu vrăjmașului, atunci toate îți vor părea lesnicioase și ușoare.

Cateheza despre rugăciune

(Continuare din pag. a 2-a)

rugăciunea noastră, pentru a primi și noi iertarea lui Dumnezeu. (Marcu 11, 25; Matei 6, 44—48) alungă întristarea devenind expresia iubirii noastre (Matei 5, 44—48) alungă întristarea păcatului, sădind în suflet bucuria și pacea, cum remarcă un Părinte al Bisericii. „Semințele rugăciunii se seamănă cu lacrimi pe pămîntul inimii în nădejdea bucuriei secerișului ce va urma".

IV. *Recapitularea — Aprecierea.*

Cum am împărțit rugăciunea după cuprins? (În rugăciune de laudă, de mulțumire și de cerere). Dar după felul în care este exprimată? (În rugăciune particulară și publică). Ce trebuie să reținem că ne-a învățat Mîntuitorul atunci cînd ne rugăm? (Că adevărata rugăciune pornește din credință sinceră, stăruitoare, plină de încredere; și din smerenie plină de iubire față de semeni, care nu judecă, ci iartă... Pe de altă parte, că rugăciunea trebuie să pornească din adîncul sufletului, să fie simplă, sinceră, cu discreție ca a unui copil către părintele său). Care este avantajul rugăciunii publice? (Practicînd această rugăciune credincioșii se simt pătrunși de duhul iubirii și bucuriei duhovnicești, aprinzîndu-se unii de la alții, ca și cărbunii — după expresia unui Părinte al Bisericii — aflați pe aceiași vatră de jăratec.) Se pune problema: dacă Dumnezeu știe de ceea ce noi avem nevoie, mai sînt necesare rugăciunile de cerere? (Sînt necesare întrucît Dumnezeu nu lucrează contra voinței noastre. Este asemenea situației cînd un părinte vrea totdeauna binele unui copil, dar trebuie să-l dorească și să-l exprime și copilul). De ce nu ne sînt îndeplinite totdeauna rugăciunile de cerere? (Fiindcă nu întotdeauna noi „știm ce cerem". Adică dacă ni s-ar împlini o cerință sau dorință în prezent, ea poate nu ne-ar fi favorabilă totdeauna și în viitor. De aceea în rugăciunile de cerere trebuie să urmăm modelul rugăciunii Mîntuitorului — arată Părinții Bisericii — spunînd la sfîrșit: „Facă-se voia Ta, sau: după voia Ta", știind „că toate se lucrează spre binele celor ce-L iubesc pe Dumnezeu (Romani 8, 29). Sfîntul Apostol Pavel spune că rugăciunea de cerere trebuie îmbinată cu cea de laudă și mulțumire în sensul că rodnică. Pe plan duhovnicesc rufie „cu mulțumire întru toate" (Filipeni 4, 6).

V. *Asocierea.*

Intrînd prin rugăciune în comuniune cu Dumnezeu care este Binele suprem, de la care ne vine „toată darea cea bună și orice dar desăvîrșit" (Iacob 1, 17) se cuvine ca rugăciunea să fie însoțită de fapte ale binelui, ale voii lui Dumnezeu.

Intrînd prin rugăciune în comuniune cu Dumnezeu care este Binele suprem, de la care ne vine „toată darea cea bună și orice dar desăvîrșit" (Iacob 1, 17) se cuvine ca rugăciunea să fie însoțită de fapte ale binelui, ale voii lui Dumnezeu.

„Nu oricine îmi zice Mie, Doamne! Doamne! va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui..." (Matei 7, 21) Prin comuniunea cu Dumnezeu în rugăciune, noi devenim „împreună lucrători cu Dumnezeu" (I Corinteni 3, 9), contribuind și trebuind să ne aducem aportul la desăvîrșirea creației divine, la perfecțiunea și continua ei îmburodnică. Pe plan duhovnicesc rugăciunea cu munca. Adevărata deviză a celui ce se roagă este: „roagă-te și muncește!". Această formulă a devenit un îndreptar atît în viața personală, cît și în viața Bisericii, a comunităților monahale, etc.; în sensul că orice muncă începe cu rugăciunea și orice muncă se continuă cu activitatea, cu munca cinstită și rodnică. Pe plan duhovnicesc rugăciunea se asociază postului și este urmată de fapte ale milosteniei trupești și sufletești. Fără acestea, rugăciunea — spune un Sfînt Părinte — este ca „norii fără ploaie...".

IV. *Generalizarea.*

Din cele mai sus tratate vedem că rugăciunea este darul divin oferit sufletului credincios pentru a putea intra în comuniune cu Dumnezeu spre curățiia de păcate și sporirea duhovnicească pentru mîntuirea sufletului și împreună lucrarea cu Dumnezeu la desăvîrșirea creației Sale.

VII. *Aplicarea (Încheierea)*

Cuvine-se să acordăm importanță rugăciunii, practicînd-o „neîncetat" după îndemnul Apostolului (I Tesaloniceni 5, 17) îndreptîndu-o atît către Părintele ceresc, de la care așteptăm toate binecuvîntările (Iacob I, 17), cît și Sfintei Fecioare și sfinților ca mijlocitori.

Vom rosti rugăciuni potrivite oricărei nevoi, orientîndu-ne după cărțile de rugăciuni. Orice lucrare o vom începe și sfîrși cu rugăciunea, la fel cînd stăm la masă sau înainte de a adormi.

Participînd cu evlavie și regularitate la serviciile divine oficiate în biserică vom cere rugăciuni atît pentru nevoile proprii, cît și pentru familiile noastre, pentru bunăstarea vieții, pentru pacea lumii, conducătorii bisericești, și de stat, pentru unirea tuturor creștinilor.

Orice rugăciune o vom începe și sfîrși cu semnul Sfintei Cruci, o vom rosti cu evlavie, în genunchi sau în picioare, ca și cum ne-am afla în fața lui Dumnezeu, sau a Sfinților Săi. (Se pot rosti cu credincioșii rugăciuni ca: „Împărate ceresc", „Prea Sfîntă Treime", „Psalmul 50", Rugăciunea Sfîntului Efrem Sirul, „Învrednicește-ne Doamne... și se poate cînta: „Tatăl nostru", „Lumină lină", „Pre Tine Te lăudăm", etc.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul,* episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi,* redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea,* tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu,* corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu 44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138

SIBIU
15 iulie 1990

Nr.
27—28

Puterea rugăciunii în viaţa Sf. Prooroc Ilie

De aproape două mii de ani, Biserica noastră serbează cu laudă pe Sf. Ilie, mare prooroc al Testamentului Vechi. El este singurul prooroc din Legea Veche care, deşi n-a profeţit nimic în legătură cu venirea Mesiei-Hristos, n-a predicat Evanghelia, n-a murit ca martir, este pomenit mai presus decît proorocul Moisi, care a dat Legea, mai presus decît marele prooroc Isaia, supranumit evanghelistul Testamentului Vechi, mai presus decît proorocii Ieremia, Iezechil şi Daniil şi regii David şi Solomon.

Care să fie motivul pentru care Sf. Biserică îl ridică pe Sf. Ilie în vrednicie peste toţi aleşii lui Dumnezeu din Testamentul Vechi? Răspunsul este unul singur: valoarea excepţională a personalităţii sale, tăria sa de caracter religios-moral, curajul şi înţelepciunea sa deosebită, arătate în lupta contra idolatriei, în apărarea credinţei în Dumnezeul cel adevărat. La aceste virtuţi religios-morale se adaugă viaţa sa sfîntă, întocmai ca a monahilor şi pustnicilor creştini, apoi darul ceresc cu care l-a înzestrat Dumnezeu să facă minuni în mijlocul poporului israelit.

Ca să înţelegem mai bine valoarea religios-morală a vieţii şi activităţii Sf. Prooroc Ilie să ne amintim de vremile extrem de grele în care a trăit, acum aproape trei mii de ani, pe timpul regelui Ahab şi a soţiei sale Isabela. Aceasta era o femeie păgînă care se închina idolului Baal şi, în răutatea ei, a distrus toate altarele şi ucis toţi preoţii care se închinau adevăratului Dumnezeu. In locul lor a ridicat temple zeului Baal şi a aşezat 450 preoţi păgîni.

Rătăcirea era generală, pentru că chiar regele şi regina erau pilde de viaţă imorală, pentru cei de jos. În tot regatul lui israil erau numai crime, jafuri, beţii, desfrîu şi idolatrie. Nimeni nu putea să mustre pe rege şi regină, să vorbească contra idolilor, să mustre pe cei imorali. Slujbaşii lui Ahab supravegheau toate şi omorau repede pe toţi cei ce ar fi încercat să schimbe acest infern.

Dar Dumnezeu este prezent şi lucrează permanent în istoria omenirii — Cu deosebire Pronia Sa este activă în clipe mari şi hotărîtoare, cînd se foloseşte de aleşii Săi, de personalităţi temerare, să întoarcă pe cei mulţi şi rătăciţi, tiranizaţi de satrapii lor. În acele momente critice pentru poporul israelit, Dumnezeu a trimis pe Sf. Ilie la Ahab, despre care — zice Sf. Scriptură — „mai mult decît toţi regii a *săvîrşit fărădelegi* prin care a miniat pe Domnul Dumnezeu". Şi i-a zis: „Viu este Domnul Dumnezeul lui Israel, înaintea căruia slujesc eu; în aceşti ani nu va mai fi nici rouă, nici ploaie, decît numai cînd voi zice eu" (III Reg. 16, 33; 17, 18).

Şi aşa s-a întîmplat. Prin puterea rugăciunii, Sf. Ilie a închis cerul şi s-a făcut secetă şi foamete mare, trei ani şi şase luni şi au pierit oameni şi animale pentru necredinţa regelui Ahab şi a soţiei sale. Aceştia au urmărit să-l omoare dar, la îndemnul lui Dumnezeu, el a fugit de la faţa lor. A trăit ascuns la pîrîul Cherit, apoi la Sarepta Sidonului, la o femeie văduvă, în sărăcie mare, căci făină era puţină şi uleiul pe sfîrşite. Dar Dumnezeu are grijă de cei ce-L caută pe El şi de ei nu se va atinge moartea. Căci atît făina cît şi uleiul nu s-au împuţinat, pînă cînd Dumnezeu, la rugăciunea lui Ilie, a deschis cerul şi a dat pămîntului ploaie şi roade (Ibid. 17, 14).

Vorbind despre aceste mari momente din viaţa Sf. prooroc Ilie, Sf. Ap. Iacob zice la „Apostolul" citit azi: „Ilie era un om asemenea cu noi în slăbiciuni, şi cu rugăciune s-a rugat să nu plouă şi nu a plouat trei ani şi şase luni. Şi iarăşi s-a rugat şi cerul a dat ploaie . . ." (Iac. 5, 17).

Iată, *puterea minunată a rugăciunii Sf. Ilie care închide şi deschide* porţile cerului, pentru că a izvorît dintr-un suflet curat, drept şi cinstit şi dintr-o inimă plină de credinţă. De aceea este necesar să zăbovim puţin asupra rugăciunii, ca să vedem ce este ea şi cum trebuie să ne rugăm şi noi.

Rugăciunea este inima religiei, legătura sufletului nostru cu Dumnezeu, vorbirea noastră cu Părintele ceresc, căruia îi mulţumim pentru darurile Sale cele mari revărsate asupra noastră, în toate zilele, sau îi cerem ajutor în lupta vieţii ca să biruim greutăţile şi să facem bune toate lucrurile noastre şi să ne umplem sufletul şi inima de bucurie, admiraţie şi recunoştinţă.

Din viaţa Sf. Ilie vedem că rugăciunea ridică sufletul peste greutăţile şi grijile mărunte ale zilei. Filozofii creştini spun că rugăciunea este prilej de depăşire din valea relativităţii spre culmile Absolutului divin. Ea este metodă de purificare de gînduri şi dorinţi inferioare, de vorbe şi

Prot. Stavr. Dr. Simion Radu

(Continuare în pag. a 2-a)

ACT PATRIARHAL

Noi, Teoctist, Patriarhul României şi Preşedintele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, dimpreună cu alţi membri ai Sfîntului Sinod: Inalt Prea Sfinţitul Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, Inalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nestor al Olteniei, Prea Sfinţitul Episcop Gherasim al Rîmnicului şi Prea Sfinţitul Epifanie, Episcopul Buzăului, Prea Sfinţitul Episcop Eftimie al Romanului şi Huşilor, Prea Sfinţitul Episcop Vicar Patriarhal Nifon Ploieşteanul, Prea Sfinţitul Episcop Vicar Patriarhal Vasile Tîrgovişteanul, Prea Sfinţitul Episcop Vicar Pimen Suceveanul, Prea Sfinţitul Episcop Vicar Damaschin Severineanul, Prea Sfinţitul Arhiereu Vicar Calinic Argeşanul, locţiitor de episcop al Argeşului, Prea Sfinţitul Arhiereu Vicar Gherasim Vrînceanul, Prea Sfinţitul Arhiereu Vicar Ioachim Vasluianul, Prea Sfinţitul Arhiereu Vicar Casian Gălăţeanul, în conslujire cu Inalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Vladimir al Chişinăului şi Prea Sfinţitul Episcop Antonie al Cernăuţilor, prezenţi la Mănăstirea Putna în data de 2 iulie 1990, ţinînd seama de dorinţa testamentară a Voievodului Ştefan cel Mare de a i se face parastas anual după moarte, precum şi de marea cinstire a memoriei Domnitorului binecredincios, ctitor de biserici şi mănăstiri, vajnic apărător al credinţei strămoşeşti şi al hotarelor patriei, luptător neînfricat pentru păstrarea fiinţei neamului românesc;

Luînd în considerare că în fiecare an, la 2 iulie ziua trecerii Voievodului Ştefan cel Mare la cele veşnice († 1504), se face la Sfînta Mănăstire Putna parastas sau slujbă de pomenire pentru marele Domnitor, la care participă nu numai localnici ci şi credincioşi români din diferite părţi ale ţării de o parte şi de cealaltă a Prutului, astăzi 2 iulie 1990, instituim slujba de pomenire a lui Ştefan cel Mare la Sfînta Mănăstire Putna ca „Parastas Voievodal Naţional", cu însemnătate bisericească şi românească pentru românii de pretutindeni.

Cu nădejdea că pomenirea memoriei Marelui Voievod va contribui la sporirea dragostei pentru credinţa şi Biserica strămoşească, de renaştere şi reînnoire a virtuţilor străbune de cinstire, dreptate, adevăr, libertate şi omenie românească, binecuvîntăm cu părintească dragoste pe toţi care vor lua parte în fiecare an la parastasul voievodal naţional de la Mănăstirea Putna.

„Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toţi!" Amin. (2 Cor. 13; 13).

TEOCTIST PATRIARHUL ROMANIEI

Dat astăzi 2 iulie anul mîntuirii 1990 la Sfînta Mănăstire Putna

Întru pomenirea episcopului martir Dr. NICOLAE POPOVICI al Oradiei (1936—1950)

Se împlinesc treizeci de ani de la trecerea la cele veşnice a episcopului Nicolae al Oradiei (20 oct. 1960) şi patruzeci de ani de la pensionarea lui forţată (5 oct. 1950) prin care s-a pus capăt unei activităţi rodnice, de mare prestigiu în conducerea duhovnicească a Episcopiei Oradiei.

Sînt oameni pe care vremurile îi ajută să înainteze pe scara ierarhiei sociale, nu întotdeauna pe temeiul unor merite reale. Sînt alţii pe care, dimpotrivă, vitregia împrejurărilor îi doboară sau le micşorează avîntul constructiv spre binele obştesc, sfîrşind, adeseori, prin a fi lăsaţi să cadă în nedreaptă uitare. Unul dintre aceştia a fost, fără îndoială, cel de al doilea episcop al reactivatei Episcopii a Oradiei, Dr. Nicolae Popovici, urmaşul marelui episcop Roman Ciorogariu.

În toamna anului 1935, preocupat de succesiunea sa în scaunul episcopesc, după alegerea lui Andrei Magieru Crişanul ca episcop al Ardealului, bătrînul episcop scria mitropolitului său Nicolae Bălan: „doresc să-mi văd asigurată succesiunea onorabilă la scaunul din Oradea, cu omul capabil să zidească Sionul românesc la graniţa de Vest prin profesorul de teologie Dr. Nicolae Popovici, *singurul care corespunde aşteptărilor mele* şi ca (şi) curăţie a vieţii şi ca pregătire teologică". Bătrînul episcop, pedagog de o viaţă întreagă şi fin cunoscător al sufletului omenesc, nu s-a înşelat deloc. Dorinţa i-a fost împlinită şi în primăvara anului 1936, tînărul profesor de teologie de la Sibiu (avea atunci abia 33 de ani) era ales la Bucureşti, ca episcop al Oradiei. Cu acest prilej, el mărturisea, plin de smerenie, în faţa Colegiului electoral, spunînd: „îmi dau seama că nu meritele şi vredniciile unei vieţi abia începute cum este a mea, ci mai vîrtos încrederea şi nădejdile legate de smerita mea persoană, au fost acelea care au îndreptat privirile D. Voastre spre mine şi care mă obligă mult . . . Voi căuta să fiu propovăduitorul entuziast al unui creştinism viu . . . dinamic, al unui creştinism care să dospească toată frămîntătura sufletului românesc".

De la începutul arhipăstoriei sale, episcopul Nicolae şi-a îndreptat privirea atît asupra înzestrării eparhiei cu instituţii şi aşezăminte corespunzătoare — la Oradea ca şi la Beiuş — cît şi asupra activităţii misionare a clerului său. În primii ani a reuşit să adune un fond pentru ridicarea unei *catedrale a Bihorului* după modelul catedralelor din Cluj, Satu Mare şi Timişoara. Acest fond a ajuns în 1939 la suma de şapte milioane lei din care s-a cumpărat imobilul din strada principală, aproape de reşedinţă. Tot în acel an se raporta Adunării eparhiale terminarea în roşu a *Internatului de fete* din Beiuş. Tot Beiuşul avea să primească o nouă otitorie, *Şcoala normală de conducătoare* pentru copiii mici care prin Decretul Lege din 9 decembrie 1940 trecea în proprietatea Episcopiei Oradiei, cu sediul în Beiuş, ca şcoală confesională.

Dictatul de la Viena (30 aug. 1940) i-a rupt eparhia în două silit fiind să părăsească Oradea, după ce, împreună cu alţi fruntaşi români, a fost expulzat şi aruncat într-un vagon de marfă, peste graniţă. Cu toate suferinţele şi umilinţele prin care a trecut, nu s-a descurajat şi şi-a continuat activitatea rodnică în refugiul de la Beiuş. Aici a ridicat, din donaţii adunate din toate părţile ţării, impunătoarea clădire *Căminul-şcoală* pentru orfanii celor căzuţi pe cîmpurile de luptă. Era instituţia dragă sufletului său de ierarh luminat, filantrop şi patriot, ridicată pentru alinarea suferinţelor pricinuite de război. A vizitat atît pe luptătorii din Răsărit cît şi pe cei ce au luptat pentru libertatea şi reîntregirea neamului pe fronturile din Apus.

Episcopul Nicolae Popovici a fost şi un teolog de înaltă erudiţie precum şi un orator bisericesc cu mare putere de convingere a sufletelor. Lucrările sale din tinereţe, teza de licenţă, *Inceputurile nestorianismului* şi mai ales teza de doctorat *Epicleza euharistică*, (Sibiu, 1933) au rămas, pînă azi, lucrări de referinţă în Teologia dogmatică ortodoxă, necombătute, după cîte ştim, de asemenea pînă azi. Imprejurările grele prin care i-a fost dat să-şi desfăşoare activitatea arhierească nu i-au dat răgaz să dea la lumină şi alte lucrări. În anii cît a stat la Beiuş a scos doar o singură lucrare, în 1942, intitulată *Lespezi de altar* în care şi-a adunat o parte din cuvîntările ocazionale, pastorale şi articole apărute în presa vremii. Ultima lucrare, terminată în exilul de la mănăstirea Cheia, în condiţii deosebit de grele, era închinată aniversării unui secol de la proclamarea dogmei catolice, *imaculata concepţie*, a cărei publicare ar fi pe cît de necesară pe atît de o recunoscătoare restituire a unei personalităţi de cel mai înalt prestigiu teologic în Biserica noastră.

După reîntoarcerea la Oradea, în 1944, şi-a găsit reşedinţa şi eparhia răvăşită de evenimentele de război. Împrejurările şi oamenii îi erau potrivnici. O parte dintre colaboratorii săi îl duşmăneau (mai ales dintre cei zişi reveniţi) şi foloseau orice prilej spre a-l reclama pentru cuvîntările şi atitudinea sa intransigentă în apărarea Bisericii şi a drepturilor poporului său. N-a cedat presiunilor de tot felul şi venite din toate părţile, în problema catehizaţiei, ca şi în alte probleme, fapt care i-a adus demiterea „din motive de interes superior bisericesc şi din

Prot. Dr. *Gheorghe Liţiu*

(Continuare în pag. a 2-a)

I. P. S. Sa Dr. Daniel Ciobotea
noul arhiepiscop al Arhiepiscopiei Iaşilor şi mitropolit al Moldovei şi Bucovinei

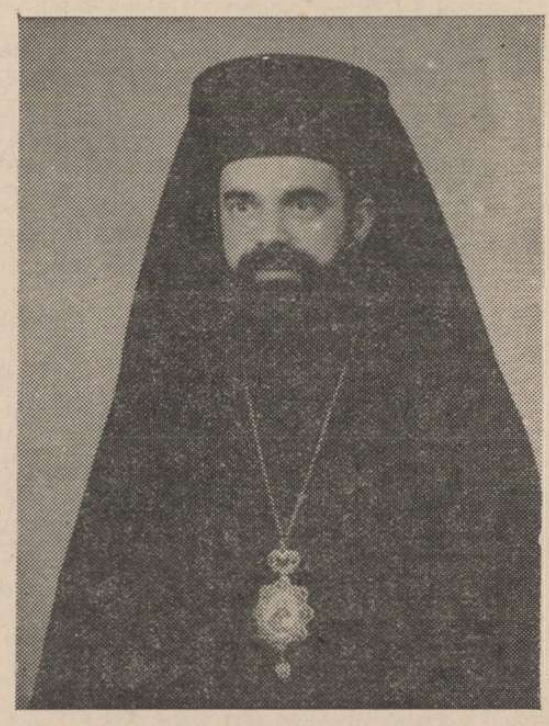

După o vacanţă de aproape patru ani, scaunul de arhiepiscop al Arhiepiscopiei Iaşilor şi mitropolit al Moldovei şi Bucovinei a fost completat în ziua de 7 iunie 1990, prin alegerea în această înaltă funcţie, de către Colegiul Electorul Bisericesc, a episcopului-vicar al Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului — dr. Daniel Ciobotea, ierarh tînăr, cu o temeinică pregătire teologică, ecumenist experimentat şi profesor de teologie cu activitate meritorie în ţară şi străinătate.

I.P.S. Sa s-a născut în 22 iulie 1951, în satul Dobreşti din jud. Timiş.

După absolvirea şcolii generale şi a liceului (secţia umanistă) s-a înscris la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, devenind licenţiat în 1974. In toamna aceluiaşi an a dat examen de admitere la cursurile de doctorat de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, secţia sistematică. Peste doi ani pleacă cu o bursă de studii în Franţa, unde va urma cursuri de specializare la Facultatea de Teologie Protestantă din Strasbourg (1976—1978), iar de aici trece, tot ca bursier, la Facultatea de Teologie Catolică din Freiburg im Breizgau — R.F. Germania (1978— 1980). In iunie 1979 a susţinut, la Universitatea de Ştiinţe Umaniste din Strasbourg, teza de doctorat: „Reflexion et vie chrétienne aujourd'hui. Essai sur le rapport entre la théologie et la spiritualité", obţinînd titlul de doctor în teologie.

În 1980 a fost numit, cu acordul conducerii Bisericii noastre, lector la Institutul Ecumenic din Bossey (Elveţia), după ce, în prealabil, şi-a echivalat, la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, titlul de doctor în teologie, obţinut la Strasbourg, susţinînd teza: „Teologie şi spiritualitate creştină. (Raportul dintre ele şi situaţia lor actuală)".

Între 15 noiembrie 1980—15 septembrie 1988 a onorat funcţia didactică amintită în cadrul Institutului de la Bossey, unde din 1986 a îndeplinit şi funcţia de director adjunct pentru relaţii cu Facultăţile francofone şi ortodoxe.

La 6 august 1987 profesorul dr. Dan Ilie Ciobotea a fost tuns în monahism, la mănăstirea Sihăstria din Moldova, iar la data de 14 august, acelaşi an, a fost hirotonit ierodiacon,, pentru ca în data de 15 august, la sărbătoarea „Adormirea Maicii Domnului" să fie sfinţit preot de către P.F. Părinte Patriarh Teoctist.

Cu începere de la 1 septembrie 1988 va îndeplini funcţia de consilier patriarhal pentru sectorul nou înfiinţat: „Teologie contemporană şi dialoguri ecumenice", de la Administraţia Patriarhală. Concomitent a activat şi în calitate de conferenţiar suplinitor la conferinţa de „Misiune creştină şi Ecumenism", de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti.

Deşi tînăr, I. P. S. Daniel Ciobotea are deja constituită o impresionantă listă bibliografică, publicînd peste 100 de studii şi articole în reviste din ţară şi străinătate. Spre a ilustra sfera de preocupări în domeniul cercetăţii teologice, amintim titluri ca:

1. „Înţelesurile conciliarităţii ortodoxe şi participarea credincioşilor la ea astăzi," în „Ortodoxia" nr. 4/1988, p. 113—125.
2. „Autocefalia bisericească: unitate de credinţă şi libertate responsabilă", în „Mitdopolia Banatului", nr. 5—6/1985, p. 290—298.
3. „Dorul după Biserica nedespărţită sau apelul tainic şi irezistibil al Sfintei Treimi" în „Ortodoxia" nr. 4/1982, p. 586—598.
4. „Elemente ale religiei geto-dacilor favorabile procesului de creştinare a strămoşilor", în „Studii Teologice", nr. 7—10/1976, p. 611—622.
5. „Învăţătura Sfîntului Ioan Gură de Aur despre rugăciunile pentru cei adormiţi în Domnul", în „Mitropolia Banatului", nr. 9—12/1976, p. 643—654.
6. „Legătura interioară dintre Cruce şi Înviere în Ortodoxie", în „Mitropolia Banatului", nr. 3—4/1984, p. 123—127.
7. „Temeiuri dogmatice ale bucuriei creştine", în „Mitropolia Banatului", nr. 46/1977, p. 347—359.
8. „Timpul şi valoarea lui pentru mîntuire în Ortodoxie", „Ortodoxia", nr. 2/1977, p. 196—207.

În data de 12 februarie 1990, consilierul patriarhal ierom. dr. Daniel Ciobotea a fost ales, la propunerea I. P. S. mitropolit Nicolae al Banatului, în funcţia de episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului, fiind hirotonit arhiereu în catedrala din Timişoara, în data de 4 martie 1990.

* * *

Ceremonia instalării noului întîistătător al Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei a avut loc Duminică, 1 iulie 1990, în catedrala mitropolitană din Iaşi, prilej cu care s-a oficiat Sfînta Liturghie, de către P. F. Patriarh Teoctist, înconjurat de un sobor de ierarhi, preoţi şi diaconi.

După otpust, P. S. Nifon Ploieşteanul a dat citire Gramatei patriarhale de instalare a I. P. S. Sale Dr. Daniel Ciobotea, în scaunul de arhiepiscop al Arhiepiscopiei Iaşilor şi mitropolit al Moldovei şi Bucovinei.

In continuare Dl. Aurel Stoica, ministru de stat, însărcinat cu calitatea vieţii şi protecţia socială a citit decretul prezidenţial de recunoaştere a hotărîrii Sfîntului Sinod de alegere a I. P. S. Sale Daniel Ciobotea în funcţia de mitropolit al Moldovei şi Bucovinei.

A vorbit apoi P. F. Patriarh Teoctist, care a dat expresie satisfacţiei personale şi a preoţilor şi credincioşilor din Moldova şi Bucovina pentru că, în sfîrşit, s-a putut înfăptui actul legal de completare a scaunului mitropolitan, vacant de atîta vreme.

Un cuvînt de întîmpinare al noului mitropolit a fost rostit de către P. S. Pimeu Suceveanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor.

Ceremonialul instalării din catedrală s-a încheiat cu cuvîntul programatic al Inalt Prea Sfinţitului Părinte mitropolit Daniel.

După Sfînta Liturghie, P. F. Părinte Patriarh şi I. P. S. Părinte mitropolit Daniel, împreună cu soborul ierarhilor şi preoţilor slujitori au ieşit în faţa catedralei mitropolitane, unde era depusă racla cu moaştele Prea Cuvioasei Maici Paraschiva — ocrotitoarea Moldovei. S-a rostit aici o rugăciune şi au fost adresate cuvîntări de binecuvîntare a credincioşilor, care au umplut parcul reşedinţei arhiepiscopale.

A urmat apoi o agapă frăţească, oferită de Consiliul Episcopal în saloanele restaurantului „Traian" din Iaşi.

Mai mulţi vorbitori au adus omagiul lor ierarhului proaspăt instalat la cîrma Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei.

Şirul cuvîntărilor a fost deschis de către I. P. S. mitropolit Nestor al Olteniei, care a vorbit în numele membrilor Sfîntului Sinod.

Dl. Ion Aurel Stoica, ministru de stat, însărcinat cu calitatea vieţii şi protecţia socială, a rostit cuvînt de felicitare din partea D-lui Ion Iliescu, preşedintele României, al D-lui Petre Roman, prim-ministru al Guvernului.

Din partea autorităţilor locale a vorbit Dl. primar al municipiului Iaşi.

Cu vie emoţie a fost întîmpinat cuvîntul D-lui Ion Ungureanu, ministrul culturii şi cultelor din Chişinău. Domnia Sa a arătat că a fost profund mişcat

Pr. prof. *D. Abrudan*

(Continuare în pag. a 2-a)

Proscomidia, cerească poartă a dumnezeieştii Liturghii

Cu gîndirea îmbăiată, de-ale lumii griji uşor,
preotul spre-altar zoreşte, ca şi cerbul la izvor.

Sfintu-altar ca cerul este, sfînta masă, tron divin
şi în juru-i îngeri care cu părintele se-nchin'.
Preotul, la sfînt Jertfelnic, cu veştmintele pe el,
tremurînd, apucă-n mînă Piinea ce-a venit din cer.
Îngeri-s pătrunşi de-uimire. Tins pe disc Pruncu-a rămas,
ca un miel spre junghiere, ca o oaie fără glas.
Preotul, cu frică mare, junghie divinul Miel
spre a noastră ispăşire, spre-a ne înălţa la cer.
Coasta Mielului împunge: sînge, apă curg din ea,
adăpînd întreaga lume, care pe Hristos Îl vrea.

Dumnezeu-Hristosul-Omul, ceru,-aduce-aici deodat'.
Discul, proscomidiarul întru cer s-au transformat.
Stă de-a dreapta-mpărăteasa, toată în divin veştmînt,
veşnicită sus în ceruri, pururi faţă pe pămînt.
Sfinţi-n cete se aşează. Îngerii înlocuiesc.
Toţi de faţă sînt în pîine, lîngă Mielul cel ceresc.

Preotu-n miride cheamă sufletele celor vii.
I-aud şoapta, se adună toţi cei ai Bisericii.
Tainic sînt uniţi creştinii lîngă sfinţi, Hristos, Fecioară.
Pomeniţii se-n aripă, viaţa lor spre ceruri zboară,
dacă vor să-i ia cu dînşii îngerii de subţioară.

Cerne preotul miride lîngă trupul lui Iisus
pentru credincioşii care întru Domnul au apus.
Freamăt în cealaltă lume . . . Curge har în cei de-acol',
dacă-n suflete avut-au pe Hristos în viaţa lor.
Uni-n beznă saltă-oleacă spre duhovnicescul rai,
Alţi-s izbăviţi aproape de cumplitul chin şi vai.
Trec în grabă unii peste al infernului hotar,
în odăjdii de lumină, date de Hristos în dar.
Alţi-ajung mai plini de slavă. Suie veseli spre Hristos,
că e mare-ntr-a lor fire, L-au crescut de-aici de jos.

Harici sfori creştini-i leagă de Hristos viat din morţi,
milă către ei s-arate, cînd va judeca pe toţi.

E Biserica unită, cea de jos cu cea de sus,
pe-acest disc, aici, în pîine, lîngă Maică, sfinţi, Iisus.

Clopotul brăzdează zarea şi creştinii se adună
la biserică să ducă viaţă paşnică şi bună.
Liturghia-nfăţişează tainic viaţa lui Iisus,
cu-al Său trup 'nălţat pe Cruce, mort, viat şi-n ceruri sus.
Sfintul Duh pătrunde Jertfa. Piinea, vinul se prefac
într-al Domnului Trup-Sînge, Ce miridele atrag,
cînd părintele, cu Agneţ, sfinţi, Fecioară,-n grup le strînge
şi-n potir le mută toate şi le-mbibă cu sfînt Sînge,
rostind ruga cea din urmă către Domnul cu-ai Săi sfinţi:
„Curăţă orice păcate celor pomeniţi aici"!

Doamne, fără Preoţie, fără Jertfă ce-ar mai fi?
Cine-ar curăţi păcate? Cine ne-ar mai mîntui?
Chezăşia învierii cine oare ne-ar mai da?
Cine ne-ar mai arăta Crucea-Învierea Ta?
Cine-ar uşura pămîntul de păcate-a' toţi şi toate?
Căci Hristos, Fecioara, sfinţii, îngerii duc lumea-n spate.

De aceea noi creştinii, ai străbunei datini fii,
să dăm cinste Preoţiei, că ne ţine-n duhuri vii
şi prin harul, ce continuu curge de la Cincizecime,
către Dumnezeu ne-nalţă, la Cel Unul în Treime

Părintele *Ioasaf*

Miracolul

Cum am putea lupta cu Timpul
Şi-n încleştări să-nvingem Marea
Şi-am depăşi, 'nalt Olimpul
Şi-am spulbera, adînc, uitarea

Cum am putea coborî CERUL
Pe nedreptate şi durere-
Apăsătoare precum fierul
Şi, pentru toţi, iubire-a cere?

Cum am putea, un vesel cîntec,
Plutind, să-l facem să nu moară
Şi pruncului, aflat în pîntec,
Să-i fie naşterea uşoară?

Cum am putea, în bucurie
Să prelungim al vieţii capăt,
Mereu în oameni să-ntîrzie
Şi soarele să nu dea-n scăpăt?

Cum am putea, curgînd, şuvoiul
Să verse în cuvînt doar miere,
Să spulberăm lumii războiul,
Să înceteze tot ce piere?

Ar fi MIRACOLUL pe care
L-aşteaptă veacul în furtună
Şi cînd Planeta sorţii-şi are
În forţele ce şi le-adună!!

Octav Sargeţiu

Începuturile poeziei lirice culte

IENĂCHIŢĂ VĂCĂRESCU

250 de ani de la naştere (1740)

Este poetul reprezentativ pentru o epocă în care o lume se încheie, pentru a lăsa locul alteia care se plămădeşte din diferite încrucişări de direcţii şi curente.

Paralel cu mişcarea din Ardeal, unde cultura naţională se manifesta mai ales prin producţii de natură istorică, filologică şi religioasă, în Principate începe a miji zorii unei literaturi, care avea să dea expresie unor alte aspecte ale sufletului românesc cult. Este vorba de începuturile poeziei lirice româneşti.

Poezia lirică cultă apare la sfîrşitul veacului al XVIII-lea în Ţara Românească şi în Moldova, după o lungă perioadă de manifestări anonime populare. Născută sub impulsul curentului popular, neo-grecesc şi francez, ea şi-a căutat rînd pe rînd motivele de inspiraţie în fiecare din ele şi după o perioadă de dibuire a ajuns, în cele din urmă, să-şi găsească adevărata cale şi să întrupeze simţirea şi cugetul românesc.

Rezultă prin încrucişarea acestor trei curente, poezia noastră lirică cultă cîntă mai ales iubirea. Ea se manifestă sub forma unui sentimentalism exagerat, într-o limbă încărcată de diminutive dulcege şi de exclamaţiuni ridicule cum se observă la primii poeţi Văcăreşti în Muntenia şi la Costache Conachi în Moldova.

Cu toată slăbiciunea ei, prima noastră poezie lirică avea într-însa germenii dezvoltării ei viitoare. Elementul dătător de viaţă avea să fie cel popular care, din cînd în cînd, reuşeşte să izbucnească în accente puternice. El va creşte tot mai mult pînă ce va ajunge, în cele din urmă, să prefacă din temelie întreaga literatură cultă, dîndu-i un caracter original românesc.

Începuturile poeziei noastre lirice culte în literatura română se datoresc lui Ienăchiţă Văcărescu, reprezentant remarcabil al literaturii şi culturii timpului, bun cunoscător al antichităţii greco-romane şi al iluminismului francez şi italian. Se naşte pe la anul 1740. Coborîtor dintr-o familie boierească, originară din Făgăraş, a primit o educaţie aleasă. În anii tinereţii a trăit la Constantinopol şi cîtăva vreme a locuit la Braşov. A cunoscut mai multe limbi apusene şi orientale, a fost mare vistier şi spătar, a fost trimis în misiuni diplomatice în diferite ţări (Turcia, Ungaria şi Austria) şi, din cauza atitudinii sale politice, a trăit mai mult timp în exil. Moare pe la anul 1800.

Poezia lui Ienăchiţă Văcărescu, ca fond şi formă, este slabă, fiind o poezie naivă, o poezie în căutarea adevăratului ei drum. Versurile lui sînt tînguiri de dragoste de nuanţă lăutărească. Erau în spiritul vremii, dar şi în tradiţia traiului oriental al boierilor. Poezia lui este lipsită de un sentiment adînc, de ritm regulat şi rimă corectă. Dacă opera lui nu are valoarea literară, ea are în schimb o mare însemnătate istorică, poetul fiind considerat ca un pionier al poeziei noastre lirice culte.

Deschizător de drum, poetul şi-a dat seama de la început, de înalta menire a poeziei: „Creşterea limbii româneşti / Şi-a patriei simţire". Aceste cuvinte, care exprimă dragostea de neam şi limbă au o însemnătate simbolică pentru dezvoltarea ulterioară a literaturii noastre.

Preocupat de limba literară, pe care o consideră ca începînd cu traducerea Bibliei din 1688, el deplînge lipsa unor norme de scriere corectă şi, pentru a contribui la îndreptarea acestui rău, tipăreşte o gramatică românească (1787) cu titlul „Observaţii sau băgări de seamă asupra regulelor şi orînduielilor gramaticii româneşti", unde dă şi un scurt tratat de poetică, exemplificat cu versuri originale, spre a dovedi că şi în limba română se pot scrie versuri. Poetul admite neologismele pentru îmbogăţirea vocabularului şi încetăţeneşte la noi terminologia ştiinţifică în Gramatică. În acest sens cartea lui depăşeşte gramaticele tipărite anterior de D. Eustatievici, S. Micu şi Gh. Şincai.

Cunoştinţele sale istorice şi talentul memorialistic reies din ampla lucrare: „Istoria preaputernicilor împăraţi otomani", în două volume (1300—1791), menită nu Apusului, ca cea a lui D. Cantemir, ci Românilor.

Cu prilejul împlinirii a 250 de ani de la naştere, se cuvine să omagiem memoria acestui pionier al poeziei noastre lirice culte, păstrîndu-i loc de cinste în istoria literaturii române şi a culturii noastre naţionale.

Prot. *Ieremia B. Ghita*

ODIHNA SUFLETULUI

Alcătuit din suflet veşnic viu şi trup trecător, pe pămînt, omul nu este făcut să se bucure de activitate necontenită. Timpul activităţii poate fi prelungit variind natura senzaţiilor pe care omul le încearcă; numai că înseşi îndeletnicirile sale, oricît de statornice, îl fac să dorească la un moment dat odihna. Odihna duce la somn, iar somnul la vise. Odihna îi conferă o stare de bine pe cît de generală, pe atît de nelămurită. Somnul, ca şi noaptea, este precedat şi urmat de două asfinţituri, dintre care unul duce la nemişcare, iar celălalt trezeşte la viaţă activă. Tocmai pentru aceasta a şi fost asemănat somnul cu moartea.

Întrebarea este ce face sufletul în acest timp? căci dacă cerem odihna corpului, după bună chibzuială înseamnă: „dă-mi somnul!" — pe cînd dacă cerem odihna sufletului, după aceeaşi bună chibzuială înseamnă: „dă-mi-l pe Dumnezeu!"

Este nevrednic a cugeta că sufletul, care împrumută corpului puterea, ar putea să obosească la fel de repede ca şi corpul, ba mai mult, nevoit ar fi să se odihnească aşa mult ca şi corpul.

Atunci revenim la întrebarea: ce face sufletul? Sufletul lucrează noaptea ca şi ziua; noaptea judecă faptele de peste zi (în subconştient) şi aduce hotărîrea judecăţilor sale asupra omului. Cu alte cuvinte, trăieşte în sine însuşi — e ca un cîrmaci cînd marea vieţii e liniştită.

Chiar şi unii psihologi susţin că sufletul nu-şi întrerupe activitatea. Ei aduc drept dovadă faptul că orice individ smuls din somn încearcă aceeaşi senzaţie de parcă ar fi fost tulburat dintr-o îndeletnicire extrem de serioasă, care-l preocupase foarte tare.

Observaţia nu-i lipsită de temei. Pustnicii din Sfîntul munte, ca şi ceilalţi, au obiceiul de a dormi puţine ceasuri doar ziua, iar noaptea şi-o petrec în cugetare şi rugăciune. În liniştea patronată de întunericul nopţii, cînd simţurile îşi reduc simţitor programul de lucru, atunci sufletul lucrează nestingherit şi cu mult spor. Lucrul acesta este extrem de folositor pentru propăşirea sufletelor lor. Neîntrerupta apropiere a sufletului cu lumea nevăzută şi nesimţuală, face desigur ca şi visele pustnicilor să fie diferite de cele ale oamenilor care se conduc numai de simţuri. Rezultă de aici că cel care îşi petrece nopţile în cugetare şi rugăciune cunoaşte din propria experienţă, că sufletul este neobosit. Omul care n-a învăţat ori care a uitat să „umble împreună cu Dumnezeu" ca şi Enoh, prin aceeaşi cugetare şi rugăciune, vorbeşte neîncetat despre „oboseala sufletească". Ce-i această stare, decît tirania unei prea imense lucrări a simţurilor uzuale asupra sufletului nelucrător.

Numai neîntrerupta comunicare a omului cu Dumnezeu — în liniştea inimii, în stăruinţa minţii, în tăcerea sufletului întreg — duce la curăţia serafică şi neoboseala omului interior.

Iar toate acestea: „Pentru că cine a intrat în odihna lui DUMNEZEU s-a odihnit şi el de lucrurile lui, precum DUMNEZEU de ale sale".

Dr. *Mihai Mateiciuc*

Întru pomenirea episcopului martir Dr. Nicolae Popovici al Oradiei

(Continuare din pag. 1-a)

cauză de boală" — cum grăia decizia sinodală care continua „Pentru refacerea sănătăţii i se atribuie deocamdată sfînta mănăstire Cheia, din regiunea Prahova". Avem cunoştinţă sigură că cei mai mulţi dintre sinodali au semnat cu strîngere de inimă această decizie impusă de cei care nu puteau suporta atitudinea demnă şi curajoasă a episcopului demis.

L-am cunoscut pe episcopul Nicolae Popovici al Oradiei din anii studenţiei. Mi-a îndrumat paşii pe calea slujirii preoţeşti primindu-mă în buna şcoală de Teologie care se afla atunci la Oradea. Nu voi uita niciodată lungile plimbări prin curtea reşedinţei la care mă făcea părtaş dăruindu-mi sfaturi şi îndemnuri părinteşti. Evenimentele din 30 august 1940 ne-au despărţit trupeşte dar nu l-am uitat niciodată. Întîmplarea a făcut ca, în calitatea mea de vicar al Episcopiei Aradului, la care era îmbisericit în vederea completării pensiei pe care o avea, să fiu cel care să port grija ca această completare să-i sosească la timp. Într-o scrisoare (singura care mi-a rămas din cele primite de la dînsul) din 19 aprilie 1953, îmi scria: „Iubite părinte Liţiu, Ne mai despart abia cîteva zile de prăznuirea sfîntului marelui mucenic Gheorghe purtătorul de biruinţă — patronul vieţii Prea Cucerniciei Tale. Imi fac o plăcută datorie de conştiinţă faţă de P.C. Ta — *singurul dintr-o eparhie întreagă, care ţi-ai adus aminte de mine, în zilele smeririi şi însingurării mele*, trimiţîndu-mi la marile praznice şi la Sf. Nicolae, urările tradiţionale — şi îţi trimit din prilejul prăznuirii onomastice cele mai cordiale doriri de sănătate, de bucurie, de mulţumire şi de bună sporire în toate cele plăcute lui Dumnezeu şi oamenilor care-I slujesc Lui. Bunul Dumnezeu să-ţi binecuvînteze gîndurile şi faptele vieţii, spre a le putea închina pe toate, cu devotament neclintit, preamăririi Lui în lume şi gloriei Bisericii străbune, care s-a făcut nouă mîntuire din neam în neam. Pe aici nimic deosebit. Am avut o iarnă teribilă, vreme de cinci luni încheiate. Cu sănătatea o duc cum pot. Mulţumesc lui Dumnezeu care nu uită pe nimeni şi poartă grijă tuturor, că sînt în viaţă. Cu iubire şi binecuvîntare, Nicolae".

Recitesc cu emoţie şi cu lacrimi în ochi aceste rînduri care oglindesc felul părintesc în care acest om ştia să-şi poarte crucea vieţii. L-am cercetat la mănăstirea Cheia în iulie 1953, nu fără riscuri şi urmări pe care le-am simţit mai tîrziu.

A murit în satul natal, Biertan — se spune că în braţele bunei sale mame şi înconjurat de cei dragi ai săi — lăsînd în urmă amintirea unui om întegru, ierarh luminat şi distins teolog, dar mai presus de toate amintirea unui martir al credinţei noastre dreptmăritoare căreia i s-a dăruit cu toată fiinţa sa.

Fie pomenirea lui cu laudă şi memoria binecuvîntată de toate generaţiile care vor veni!

Puterea rugăciunii în viaţa Sf. Prooroc Ilie

(Continuare din pag. 1-a)

de fapte josnice; este mijloc de alungare de ispite şi patimi. Rugăciunea este forţa divină care apropie şi sudează legătura de viaţă spirituală a eului uman finit, cu Eul infinit divin şi realizează comunitatea de viaţă fericită a noastră cu Dumnezeu.

Prin rugăciunea izvorîtă dintr-o credinţă vie şi tare, sufletul omenesc cucereşte pacea, liniştea şi odihna pe care o caută pe pămînt şi se ancorează în Dumnezeu, limanul vieţii de la care a pornit şi la care doreşte să se întoarcă. Rugăciunea ţine sufletul în contact viu şi permanent cu Dumnezeu, Izvorul energiilor divine şi cauza eficientă a fericirii noastre reale şi depline.

Ca instrument divin de autoperfecţiune, rugăciunea depăşeşte legile firii şi faptele omeneşti, cum se revelează în viaţa Sf. Ilie, a drepţilor şi sfinţilor, chiar şi în viaţa personală. Cîţi dintre noi n-au simţit rugăciunea ca armă a sufletului împotriva răului şi a păcatului din noi, ca întărire împotriva slăbiciunilor spirituale şi materiale?! Cel ce se roagă se simte pătruns de o energie supranaturală, care este chiar prezenţa lui Dumnezeu şi a harului Său, care ne ocroteşte, ne călăuzeşte şi lucrează în noi, şi prin noi, toate cele bune în viaţă.

Rugăciunea este puterea lui Dumnezeu în om şi face minuni. Astfel prin rugăciune Sf. Ilie proorocul a înviat pe copilul văduvei din Sarepta Sinodului, a înmulţit făina şi untdelemnul în casa ei, a închis cerul şi a coborît, apoi, ploaie peste pămîntul însetat (Is. Sirah 48, 4—5). Tot prin rugăciune Sf. Ilie coboară foc din cer care mustuie jertfa sa, în prezenţa preoţilor lui Baal, care sînt ucişi pentru că ţineau poporul în idolatrie. Pe drept zice Sf. Ap. Pavel: „Neîncetat vă rugaţi" (I Tes. 5, 17); Sf. Ap. Iacob cere să ne rugăm „unul pentru altul", ca să ne vindecăm, că „mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului" (5, 16).

Ne punem întrebarea: Pentru ce rugăciunea Sf. Ilie, a celor drepţi şi sfinţi este ascultată de Dumnezeu, iar a noastră, a muritorilor de rînd, nu este ascultată, deşi şi ei sînt oameni ca noi (Iac. 5, 17)? Răspunsul este unul singur: Aceştia sînt Aleşii lui Dumnezeu, care au ascultat şi au trăit cum le-a poruncit El. Or, noi sîntem departe de Dumnezeu cu inima noastră, nu-L cinstim decît cu vorba, căci cu faptele îl batjocorim. În timp ce Aleşii Domnului cugetau la El ziua şi noaptea, noi ne lăsăm orbiţi şi furaţi de ispite, păcate şi patimi, de răutate, ură şi răzbunare, care ne depărtează de Dumnezeu şi de ajutorul Său.

Deşi era om ca şi noi, Sf. Ilie a izbutit ca prin o puternică voinţă morală, să-şi stăpînească patimile, păcatele şi poftele rele şi să-şi ţină cugetul şi inima curată, mai ales la rugăciune şi să se facă lăcaş al lui Dumnezeu. Or, noi uităm de Dumnezeu şi de rugăciune şi, chiar cînd ne rugăm, gîndul nostru fuge către plăceri deşarte şi lucruri vinovate. De aceea rugăciunea noastră nu poate face lucruri mari şi rămîne fără efect duhovnicesc.

Să vedem care este cuprinsul rugăciunii, pentru ce ne rugăm? Sf. Ilie proorocul cere ajutorul lui Dumnezeu să învingă puterea diavolului care ţine în întunericul idolatriei poporul lui israel. El, dorea să salveze sufletele semenilor săi de la rătăcire şi păcat, de la moarte duhovnicească. Iar noi, care ne numim creştini, cerem ajutorul lui Dumnezeu să ajungem la ranguri, mărire, avere, putere, stăpînire, viaţă lungă, tihnă şi bunăstare materială. Noi cerem ajutor să facem rău, să distrugem pe aproapele, pe duşmanul nostru, ca să-i întindem curse, să furăm, să înşelăm, să jefuim, să exploatăm etc., fără să fim descoperiţi şi pedepsiţi. Ceva mai mult, rugăm chiar pe preot să se roage pentru ca să-i meargă rău duşmanului nostru, pe care-l urîm, îl blestemăm şi am dori ca imediat să piară. Or, bunul Dumnezeu nu ascultă astfel de cereri, căci este Părinte bun pentru toţi oamenii care sînt fiii Săi, chiar dacă sînt răi. El este îngăduitor cu ei şi aşteaptă, cu răbdare, să se întoarcă la pocăinţă şi să se mîntuiască. Dumnezeu chiar se întristează pentru asemenea rugăciuni, care au ca scop să semene ură, vrajbă, ceartă şi moarte între oameni. Numai Satana se bucură de această rătăcire, căci dorinţa lui este să piară sufletul oamenilor să-i facă nenorociţi şi nefericiţi. Este mare lucru să ştii să te rogi, ca să se bucure Părintele ceresc; să ştii ce să ceri şi darul să-ţi folosească. De aceea Domnul Iisus ne zice ca şi Apostolilor Iacob şi Ioan: „Nu ştiţi să cereţi" (Marc. 10, 39). Şi nu primim cele ce cerem, pentru că rugăciunea nu este străbătută de fiorul sacru al credinţei, al nădejdii şi al dragostei faţă de Dumnezeu şi de aproapele. Nu este o rugăciune sinceră, smerită şi feirbinte ca a vameşului, plină de duhul altruist, al dorinţei de ibine şi de fericire pentru altul, ci este plină de duhul egoismului, al interesului personal, al deşertăciunilor lumeşti şi al desfătărilor trupeşti, etc.

Înainte de a ne ruga se cuvine să ne coborîm în adîncul din noi şi să ne controlăm gîndul şi dorinţele pe care le aducem înaintea lui Dumnezeu. Să ne cercetăm conştiinţa — acest ochi al inimii — să vedem dacă este curată şi cele ce cerem sînt bune şi folositoare aproapelui şi nouă înşine şi, apoi, să ne rugăm. Să evităm orice păcat pe care l-am putea face în rugăciune, deoarece în loc să ne mîntuim, ne osîndim.

Rugăciunea făcută cu gînd şi inimă curată, cerînd cele de folos pentru suflet şi trup, pentru noi şi aproapele, ne reaşează viaţa — zi de zi — pe făgaşul voiei lui Dumnezeu şi pogoară de la El harul atotputernic absolut necesar ca să înfrîngem toate piedicile pe drumul vieţii, urmînd pe Hristos pînă la sfîrşit.

Accentuăm că rugăciunea este absolut necesară creştinilor. Ceea ce este apa pentru peşte şi aerul pentră păsări, ceea ce este pîinea şi apa pentru trup este rugăciunea pentru suflet. Ea îl susţine şi-i dă viaţă. Un suflet care nu se roagă, este pierit pe veci.

Rugăciunea este respiraţia sufletului, viaţa lui, învierea lui, motorul vieţii şi al progresului duhovnicesc. Ea reaşează sufletul în făgaşul slujirii lui Dumnezeu, Creatorul său, ţine în contact viu cu chemările majore ale vieţii şi ne deschide uşile împărăţiei cereşti, la care ne cheamă Domnul Hristos, prin Sf. Sa Biserică (Mat. 11, 28).

Pentru marea sa eficienţă, pentru mulţimea farurilor cereşti şi pămînteşti, care se revarsă peste sufletul şi trupul nostru prin rugăciune. Mîntuitorul nostru ne atenţionează în Predica de pe Munte, zicînd: „Cereţi şi vi se va da, ... Căutaţi şi veţi afla, ... Bateţi şi vi se va deschide!" (Mat. 6, 5—8; 7—11). El ne dă model rugăciunea „Tatăl nostru".

Să cerem de la Dumnezeu toate cele ce ştim că sînt bune şi necesare, care ne folosesc; dar să nu uităm că la sfîrşitul cererilor noastre să adăugăm cu toată încrederea: *„Doamne, fie voia Ta*, în toată cererea mea, că numai Tu ştii, dacă cele ce cerem ne sînt spre binele şi mîntuirea noastră".

Pomenirea Sf. Prooroc Ilie este prilej fericit de meditaţie pentru felul cum trebuie să trăim ca creştini, cum trebuie să ne rugăm şi ce să cerem în rugăciunile noastre.

Noul mitropolit al Moldovei şi Bucovinei

(Continuare din pag. I-a)

de frumuseţea limbii române în care slujitorii altarului şi corul au cîntat şi lăudat numele lui Dumnezeu. „Basarabia — a ţinut să precizeze Dl. ministru — încearcă să reînvie tocmai prin limbă ... şi aceasta pentru că şi în Evanghelie afirmă că „La început a fost Cuvîntul ..." Cu tristeţe în suflet a amintit apoi Domnia Sa de cele 1100 de biserici cîte au existat în Basarabia, dar dintre care, din nefericire ,au mai rămas, după cei 45 de ani de robie comunistă, numai 190 de biserici.

Dl. ministru Ion Ungureanu a oferit I. P. Sale mitropolitul Daniel un clopoţel „din pămîntul negru al Basarabiei", cu dorinţa ca sunetul clopotului să fie glasul fraţilor de acelaşi sînge de la răsărit de Prut.

Cuvînt de frăţească solie din partea clerului şi credincioşilor basarabeni a adus şi înalt Prea Sfinţitul Vladimir, mitropolitul Chişinăului.

P. S. Petru Gherghel, episcop al Episcopiei Romano-Catolice din Iaşi, l-a asigurat pe noul titular al scaunului mitropolitan al Moldovei şi Bucovinei de sprijinul în rugăciune al credincioşilor catolici. Referindu-se la măreţele ctitorii din nordul Moldovei, P. S. Sa a afirmat că acestea sînt o mărturie de necontestat despre „fondul profund religios al românilor de pretutindeni".

P. S. Antonie, episcop de Cernăuţi a prezentat felicitările şi bunele urări din partea Sanctităţii Sale Alexei, patriarhul Moscovei şi a toată Rusia.

Însufleţitor şi plin de frumuseţe a fost cuvîntul poetului Ioan Alexandru, care a arătat între altele că la Iaşi, în împrejurarea dată, lumina n-a mai venit de la răsărit, ci de la Apus, din Timişoara, unde în decembrie trecut s-a produs prima licărire de lumină a libertăţii noastre. Domnia Sa a oferit în dar noului mitropolit volumul cu cei 65 de poeţi Basarabia, ediţia îngrijită de scriitorul martir Dumitru Matcovschi.

P. S. Eftimie al Romanului şi Huşilor a exprimat salutul eparhiei sufragane şi a adus în legătură numele noului mitropolit cu acela al lui Daniil Sihastrul, sfetnicul marelui voievod Ştefan.

O altă voce de peste Prut a fost prot. Ieşanu de Călăraşi. P. C. Sa, cu emoţie în glas, a arătat că „toţi alcătuim un singur popor, vorbind aceeaşi limbă, avînd aceeaşi credinţă şi fiind de acelaşi sînge. Sîngele apă nu se face. Pronia Dumnezeiască a făcut să fim astăzi împreună, la această mare sărbătoare care este a noastră a tuturor".

P.C. Ilie Maier, vicar al Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului a dat citire scrisorii I. P. S. mitropolit Nicolae al Banatului, care din motive de sănătate n-a putut participa. Adresîndu-se episcopului-vicar de pînă mai ieri, I. P.S. Sa a arătat: „Începutul slujirii arhiereşti l-aţi făcut la graniţa de vest, iar de acum veţi păstori la graniţa de est. Important este că oriunde ne-am afla între aceste fruntarii ale ţării sîntem la noi acasă, pe glia noastră sfîntă şi strămoşească". I. P. Sa a adresat noului arhipăstor întronizat, îndemnul de a iubi oamenii şi a li se dărui în jertfelnică slujire.

P. C. preot Jean de Beauregard a adus cuvîntul de salut şi felicitare din partea Episcopiei Ortodoxe Catolice din Franţa şi a titularului acesteia, P. S. Episcop Germain.

Monahul anglican, prezent la ceremonia de întronizare a adresat un cuvînt de felicitare pentru P. F. Patriarh Teoctist ca şi pentru I. P. S. Daniel, din partea arhiepiscopului de Kanterbury şi primat al Angliei — Robert Runcie.

P. C. pr. prof. Ion Bria a vorbit în numele secretarului general al C.E.B. — Emilio Castro, al Conferinţei Bisericilor Europene şi al foştilor colegi ai I. P. S. Sale de la Bossey.

P. C. Sa a arătat că Consiliul Ecumenic al Bisericilor, vede în alegerea I. P. S. Daniel ca mitropolit al Moldovei şi Bucovinei, un mare semn de înnoire în viaţa Bisericii noastre, semn care va genera alte semne şi minuni. Referindu-se la situaţia mişcării ecumenice azi, vorbitorul a arătat că a sosit momentul să ne întrebăm: spre ce ne îndreptăm şi ce va fi creştinismul de mîine. După evenimentele din Europa răsăriteană istoria mişcării ecumenice se va derula la un alt nivel, care va influenţa cu siguranţă procesul de unitate creştină.

Dl. prof. dr. Nicolae Stoicescu, fost ministru al Cultelor a arătat că în cele 5 luni de la revoluţie, în ţara noastră au fost emise 25 de decrete de confirmare de episcopi şi mitropoliţi, mai multe decît în cei 45 de ani de dictatură, fapt ce grăieşte de la sine de libertatea religioasă garantată tuturor credincioşilor. „Statul are nevoie de o Biserică puternică, a subliniat Domnia Sa, fără de care este de neconceput asanarea morală a societăţii româneşti. Un îndemn insistent a adresat Domnia Sa noului instalat în scaunul mitropolitan de a-i avea permanent la inimă pe fraţii români de peste Prut. Referindu-se la faptul că I. P. S. mitropolit Daniel este tînăr şi că vine de pe alte meleaguri în Moldova, Dl. profesor N. Stoicescu a arătat că în istoria Mitropoliei Moldovei există cazuri de precedenţă. Astfel, în ce priveşte vîrsta, Venianim Costachi, spre a oferi numai un exemplu, a fost şi el foarte tînăr (avea 42 de ani) cînd a ajuns mitropolit, iar în ce priveşte originea, un înaintaş al I. P. S. Daniel a fost oltean (patriarhul Iustinian), un altul a fost ardelean (mitrop. Sebastian Rusan) şi în fine, un altul a fost muntean (patriahul Iustin). Era cazul să ajungă mitropolit la Moldova şi un bănăţean.

Au luat cuvîntul, în continuare: D-na prof. Elena Stoicescu, Dl. Mihai Iacobescu, din partea C.P.U.N. Suceava, Dl. prof. Ion Solcanu din partea Universităţii Iaşi, Dl. Al. Zub, care a arătat că I. P. S. Sa este aşteptat în rîndurile intelectualităţii din Iaşi, ca unul care se bucură de prestigiu prin înalta sa pregătire; Dl. preşedinte al Comunităţii mozaice din Iaşi, care a arătat că, pe plan religios, a existat o atmosferă de bunăînţelegere între toate cultele, Biblia, respectiv Vechiul Testament, fiind cartea care îi uneşte pe creştinii şi necreştini; P. C. pr. Dumitru Soare, directorul Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române; P. C. Scarlat Porcescu, fost vicar al Arhiepiscopiei Iaşilor, care a arătat că venirea I. P. S. Daniel la Iaşi, nu este întîmplătoare, Dumnezeu fiind Acela care îl aşează pe fiecare la locul lui, ori se ştie că Dumnezeu este obiectiv şi nepărtinitor; Dl. Andreas Rados, reprezentantul Uniunii Elene din România; Pr. Ioan Ionită din America, care a prezentat urările de bine din partea I. P. S. Arhiepiscop Victorin, ale clerului şi fraţilor români de peste ocean, mulţi dintre aceştia fiind originari şi de pe plaiurile bucovinene şi moldovene; P. C. arhid. prof. C. Voicu, care a vorbit în numele instituţiilor de învăţămînt teologic şi al transilvănenilor.

În final, a răspuns I. P. S. mitropolit Daniel care a arătat că i-a urmărit pe toţi vorbitorii cu deosebită luare aminte, preferînd hrana spirituală celei materiale. Din cuvîntările care s-au rostit, I. P. S. Sa a reţinut cît de mult datorează altora. În primul rînd se simte îndatorat faţă de Dumnezeu, de la care avem totul şi care ne poartă de grijă. Apoi se simte profund dator faţă de părinţii care l-au născut şi l-au crescut, faţă de Banat în general, faţă de Sibiu, de Bucureşti, de instituţiile de învăţămînt din străinătate, unde a studiat, faţă de Consiliul Ecumenic, faţă de P. F. Părinte Patriarh, şi nu în ultimul rînd faţă de clerul şi credincioşii moldoveni şi bucovineni care l-au ales şi l-au primit să le fie păstor. „Dumnezeu ne cheamă la unitate, a continuat I. P. S. Sa. Regionalismul îşi are valoarea lui pentru că Dumnezeu iubeşte diverstiatea. Dar El voieşte să trăim şi în unitate deplină. Cu voia Sa eu am venit de la vest înspre est. Se cuvine să fim un singur popor, unit în dragoste şi frăţie. Şi în prezenţa fraţilor de peste Prut, la această sărbătoare trebuie văzut un semn al voii lui Dumnezeu că noi românii, oriunde am trăi, trebuie să fim una".

Firi deschise, românii sînt ecumenişti prin excelenţă. Iată de ce, în atenţia I. P. S. Sale se va afla şi grija pentru cultivarea celor mai bune relaţii cu celelalte confesiuni şi religii.

Încheindu-şi cuvîntul, I. P. S. Sa a arătat că poporul român n-a primit niciodată ceva fără jertfe şi sacrificii. Aşa a fost şi în Decembrie 1989, cînd prin jertfa tinerilor am redevenit liberi. Să preţuim aceste jertfe ale poporului şi să ne angajăm în strînsă unitate să ne facem viaţa fericită din patria noastră străbună.

* * *

Luni, 2 iulie 1990, cînd s-au împlinit 486 de ani de la intrarea în veşnicie a părintelui Moldovei, marele voievod Ştefan, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi I. P. S. Sa mitropolitul Daniel, însoţiţi de mulţi dintre oaspeţii prezenţi la instalare, s-au îndreptat spre Putna, locul de odihnă al ctitorului acelui sfînt aşezămînt.

La ora 12, întîistătătorul Bisericii noastre, ceilalţi membri ai Sf. Sinod, ca şi oficialităţile care au luat parte la instalare au fost întîmpinaţi de stareţul mănăstirii şi de o mare masă de credincioşi veniţi din împrejurimi ca şi de peste Prut spre a asista la slujba de pomenire a lui Ştefan cel Mare. Parastasul s-a oficiat în foişorul de la stareţie, de către P. F. Patriarh Teoctist şi soborul de ierarhi prezenţi. S-a citit cu acest prilej actul patriarhal, pe care-l publicăm în prezentul număr al „Telegrafului Român", de instituire a *„parastasului voievodal naţional"* care se va oficia de acum încolo, în mod solemn, în fiecare an.

La încheierea slujbei, P. F. Patriarh Teoctist a omagiat în cuvinte emoţionante personalitatea marelui domn al Moldovei şi a dat mulţumire lui Dumnezeu pentru milostivirea Sa faţă de poporul nostru căruia i-a stat în ajutor pentru înlăturarea înrobirii comuniste şi atee.

A vorbit în continuare Dl. ambasador E. Manciur, reprezentantul D-lui preşedinte Ion Iliescu şi şeful protocolului de stat.

Din partea autorităţilor locale a vorbit Dl. Gavril Moroşan, primarul judeţului Suceava.

Dl. Ion Ungureanu, ministrul culturii şi cultelor din Chişinău a rostit şi aici cuvinte emoţionante despre destinul comun al românilor de pretutindeni, destin întruchipat pilduitor în persoana eroului ce-şi doarme somnul de veci la Putna. Domnia Sa a oferit şi aici ca dar un clopoţel din pămîntul Basarabiei, care să fie aţîrnat deasupra mormîntului lui Ştefan cel Mare, spre a-şi uni sunetul său discret cu glasul copleşitor al clopotului Buga întru veşnica pomenire a domnului Ştefan.

Poetul Vasile Levinţchi, venit de asemenea din Basarabia a arătat că Putna, cu slăvitul mormînt pe care îl ocroteşte, va rămîne peste veacuri. *„o stea a speranţei pentru toţi românii"*.

Dl. George Muntean, preşedintele Societăţii Basarabia-Bucovina a dat expresie aceloraşi sentimente de profundă veneraţie de care sînt pătrunşi toţi cei ce au aderat la această asociaţie faţă de voievodul Ştefan cel Mare, faţă de ţara şi poporul din care a odrăslit acest viguros vlăstar al neamului.

Poetul Ion Alexandru, după ce a cititt un imn dedicat lui Ştefan cel Mare, a propus P. F. Patriarh Teoctist şi Sf. Sinod să reflecteze la înfăptuirea actului de canonizare a Domnului moldovean, pe care poporul îl venerează ca pe un sfînt. Domnia Sa a mai cerut, ca acolo, în preajma mormîntului protectorului Moldovei şi al poporului român, să ne propunem înfăptuirea a trei deziderate, despre care opinia publică din ţara noastră să fie sensibilizată şi anume:

1. Pe viitor, preşedintele României să rostească jurămîntul faţă de ţară cu mîna pe Biblie;

2. Pentru consolidarea moralităţii şi refacerea fizionomiei spirituale a poporului nostru să fie reintrodusă, odată cu noul an de învăţămînt, predarea religiei în şcoală. Nu trebuie uitat că poporul român s-a născut creştin şi ca atare nu trebuie împiedicat de a-şi păstra specificul etnic şi spiritual.

3. Să fie oprit degrabă păcatul îngrozitor pe care-l săvîrşesc acele mame care îşi ucid, în pîntece, propriul copil.

Şirul vorbitorilor a fost încheiat de către Prea Cuviosul stareţ al Putnei Iachint, care a adus mulţumiri tuturor celor care s-au ostenit pentru a fi prezenţi la acest moment solemn de pomenire, a lui Ştefan cel Mare.

Toţi cei prezenţi s-au aliniat apoi într-un cortegiu impresionant, care s-a deplasat prin faţa mormîntului lui Ştefan, deasupra căruia va arde veşnic candela recunoştinţei neamului.

A urmat o agapă frăţească în marea sală a palatului voievodal, refăcut prin strădania şi permanenta veghe a P. F. Patriarh Teoctist. Corul elevilor din Putna a oferit cu acest prilej un bogat şi impresionant program de cîntece şi versuri patriotice.

Au fost rostite şi aici cuvîntări însufleţitoare şi pline de speranţă în viitorul mai luminos al poporului român.

Scrisoare deschisă către P. C. pr. prof. univ.

Academician Dumitru Stăniloae

Î. P. C. Părinte Profesor,

Avem inima plină de bucurie sfîntă şi emoţie duhovnicească, **că aţi fost ales,** membru al Academiei Române, în 3 iulie 1990.

Simţeam un gol în sufletul meu şi o mare nedreptate care vi se face Î.P.C.V., nefiind aşezat la locul de înalt prestigiu şi onoare care Vi se cuvine în cultura românească, după o activitate intelectuală de peste **şapte decenii.**

Acum, voia lui Dumnezeu s-a făcut. Cele dorite şi aşteptate cu răbdare de smerita noastră inimă s-au împlinit — şi altele asemenea vor urma. Fie numele Domnului binecuvîntat, de acum şi pînă în veac. Vedem aici un act **sinergic,** lucrare a lui Dumnezeu. S-a adeverit cuvîntul psalmistului: **„Adevărul** (despre P.C.V.) din pămînt a răsărit şi **dreptatea** (pentru recunoaşterea muncii depuse), din cer a privit. Mila (lui Dumnezeu) şi adevărul (recunoscut de oameni) s-au întîmpinat, dreptatea şi pacea (în fiinţa mea) s-au sărutat" (Ps. 84, 11—12). Răbdarea şi încrederea în Părintele ceresc, ne-au fost răsplătite.

Înaltul Forum de cultură umanitar-creştină şi naţională, V-a recunoscut şi chemat la locul de mare onoare şi cinstire, pe care l-aţi meritat cu prisosinţă cu decenii înainte, pentru munca depusă în ogorul revelării şi promovării ortodoxiei, pe plan ecumenic şi naţional.

Împreună cu smerenia mea, se bucură azi toţi colegii mei dragi, vii şi adormiţi din seria anului 1929, cînd aţi început să semănaţi în inimile noastre, adevărurile dogmatice care ne-au cucerit viaţa şi fiinţa pentru eternitate. Alături de noi, colegii, se bucură azi toate generaţiile de foşti studenţi ai Academiei Teologice „Andreiene" din Sibiu, pînă în anul 1946, cînd aţi plecat la Bucureşti.

Încerc un arc de istorie de peste 130 de ani.

Aici la Bucureşti, V-aţi întîlnit doi fii de ţărani ardeleni din Ţara Oltului, din Avrig şi Vlădeni, veniţi din Sibiul nostru drag, din aceeaşi familie spirituală, din şcoala Marelui Păstor şi Părinte, nemuritorul Mitropolit Andrei Şaguna.

Unul era diacon, celălalt preot, făceaţi parte din Biserica de martiri ardeleni din sec. XVIII-lea. Ambii eraţi mînaţi de acelaşi ideal, Vă clocotea în inimă mărgăritarul credinţei în Hristos şi dragostea de neam. Erau ascunse aici nebănuite alte daruri cereşti, care au rodit în eternitate, în viaţa neamului nostru.

Unul aducea un duh românesc în toată cultura naţională sugrumată de străinism; **altul** aducea — ceea ce lipsea — o amplă şi profundă spiritualitate creştină, o trăire ortodoxă în Sf. Liturghie a Bisericii strămoşeşti.

Această doctrină, I.P.C. Pr. Academician, aţi promovat-o, ca un al doilea Sf. Ap. Pavel, neîncetat, cu rîvnă şi zel, în timp şi fără timp, la cursurile universitare, în conferinţe interconfesionale, întruniri ecumenice, simpozioane, etc., ţinute la cel mai înalt nivel, în metropolele europene şi americane.

La această muncă de catedră şi ex-catedră, se adaugă lucrările originale excepţionale de profundă Teologie şi Filosofie creştină ortodoxă, apoi studii şi articole în toate revistele de specialitate din ţară şi străinătate. În fruntea acestora stau traducerile celor zece Filocalii, făcute cu înalt spirit critic şi claritate, lucrări de renume mondial, pentru toate Bisericile creştine.

Întreagă această muncă zdrobitoare, a avut darul fericit să ne facă cunoscuţi ca neam în toată lumea, să fim apreciaţi ca un popor profund credincios şi ortodox, cu mari resurse spirituale, religios-morale, revelator de orizonturi noi, creator de valori perene, transcendentale, model pentru toată creştinătatea. Acestea au ridicat Biserica noastră, la cel mai înalt nivel de preţuire, a atras stima şi atenţia celorlalte confesiuni care se interesează neîncetat de doctrina ei, ca una care deţine tezaurul autentic de credinţă şi viaţă lăsate ca testament de Mîntuitorul Hristos şi Apostolii Săi.

În faţa luminoasei personalităţi a Î.P.C.V. Pr. Prof. Academician Dumitru, noi, ucenicii de credinţă şi de studiu, uniţi în cuget, Vă aducem modestul nostru omagiu de dragoste, admiraţie şi preţuire pentru locul pe care-l ocupaţi în cultura naţională. Ne bucurăm că sînteţi sinteza maximă a **spiritualităţii ortodoxe** ecumenice şi a celei româneşti în special.

Vă rugăm să primiţi smeritele noastre felicitări, că Cel de sus, v-a rînduit să vorbiţi — ca odinioară Sf. Ap. Pavel (Fap. 17, 19) — Ţării şi neamului românesc întreg, de la supercatedra universitară, din Areopagul României Libere şi democrate, care este Academia Română. Spuneţi aici, colegilor Î.P.C. Voastre, că Hristos — Dumnezeu Cel înviat din morţi, este axa de foc a istoriei noastre care ne luminează, ne călăuzeşte şi ne ajută cu Harul Său. Că El, Domnul şi Dumnezeul nostru Atotputernic, a condus tineretul şi poporul nostru, cu mînă tare şi cu braţ înalt, la biruinţa Revoluţiei din 22 decembrie 1989.

Ca fii duhovniceşti, rugăm pe Mîntuitorul nostru Iisus Hristos — pe care-L slujiţi cu credinţă vie şi dragoste curată — să Vă dăruiască ani mulţi şi fericiţi, de plină sănătate şi sporite puteri de muncă, bucurie şi pace, ca să lucraţi toate după voia Lui.

Aceasta este bucuria noastră, a celor ce Vă iubim şi Vă preţuim.

În numele celor pomeniţi mai sus,

Prot. Stavr. Dr. *Simion Radu*

IEROMONAHUL MACARIE

primul stareţ al Mănăstirii Bistriţa-Vîlcea

Primul stareţ al Mănăstorii Bistriţa din nordul Olteniei, atestat documentar, este ieromonahul Macarie. Menţionat într-un hrisov emis de voievodul Vlad Călugărul (1482—1495) la 16 martie 1494, din „cetatea de scaun Bucureşti", poate fi considerat chiar întîiul egumen al ctitoriei boierilor Craioveşti, fondată în anul 1491.

Hrisovul exprimă aprecierea voievodală faţă de rîvna „vlastelinilor" săi de-a înălţa acest măreţ aşezămînt întru cinstea Adormirii Maicii Domnului, şi de a-l înzestra cu numeroase sate şi sălaşe. „Am văzut marea silinţă — glăsuieşte documentul — către atotcinstitul hram, care este în numele atotcinstitei Uspenii a Preasfintei Născătoarei şi pururea Fecioarei Maria, cu cîtă silinţă de trudă iubitoare s-au sîrguit bunii şi credincioşii şi preacinstiţii noştri vlastelini, jupan Barbu Cralevschi cu fraţii săi, jupan Pîrvu şi Danciu şi Radu, şi au ridicat din temelii atotcinstitul mai sus zisul hram pe rîul numit Bistriţa şi l-au înfrumuseţat cum se cuvine şi au dăruit satele anume: Plăvicenii pe Soaş cu tot hotarul cu viile şi zeciuala din vin cît se cuvine din acea ocină oricît este hotarul lor, şi Brîncovenii toţi, şi Gîndenii şi Vădastra pe care au cumpărat-o de la Vladu cu 15 000 aspri, şi Potelul şi cu Balta Albă şi Pîrîul tot, şi Mălurenii i-au dăruit jupan Hamza".

Acestor danii, făcute de vlastelinii voievodali, adaugă însuşi Vlad Călugărul „căşăritul din judeţul Vîlcea, oricît este hotarul judeţului, şi încă vama de la Secui, pe toată".

În continuare, domnitorul stabileşte că „aceste toate, pe care le-am dăruit mai sus sfintei Mănăstiri, să fie de ocină şi de ohabă, cît va trăi domnia mea, şi cît vor trăi prea iubiţii fii ai domniei mele, Radu voievod şi Mircea, să fie pentru întărirea sfintei Mănăstiri dumnezeieştilor călugări şi rugători, părintelui **egumen ieromonah Macarie** (s.n.), şi după aceea celor ce vor fi năstavnici,, şi tuturor celor întru Hristos fraţi, să le fie de hrană, nouă şi părinţilor noştri de veşnică pomenire, şi după aceea celor ce vor fi, copiilor noştri şi rudelor".

Din lipsă de izvoare, e greu de identificat cine a fost acest ieromonah Macarie. Numele este destul de răspîndit printre călugări. Chiar în anul 1492, egumenul Govorei era un Macarie, iar în 1495, un ieromonah Macarie — identificat greşit de Alexandru Odobescu cu Macarie tipograful — donează acestei Mănăstiri o vie la Ocnele Mari, „să fie călugărilor întru hrană, şi moşie ohavnică şi nezăticnită de nimeni după moartea mea şi după moartea părinţilor şi fraţilor, carii m-am tocmit cu dînşii să-mi facă pomenire în tot anul o zi". Nu peste mult timp apare şi misteriosul ieromonah Macarie tipograful, îmbogăţind cultura noastră cu primele incunabule ale tiparului românesc, dintre care, **Liturghierul** (1508) şi **Evangheliarul** (1512), au fost descoperite de Alexandru Odobescu în fondurile bibliotecii Mănăstirii Bistriţa, în anul 1861. De asemenea, în 1512, odată ajuns domn, Neagoe Basarab „ridică Biserica cea căzută şi puse pe Macarie mitropolit a toată Ţara Românească, Plaiului şi Severinului, cu blagoslovenia lui Pahomie, patriarhul de la Ţarigrad".

În afară de menţiunea din hrisov, nu cunoaştem alte amănunte documentare din viaţa ieromonahului Macarie. Cert este că în timpul egumeniei sale, Mănăstirea Bistriţa se afirmă ca o renumită vatră de cultură bisericească şi laică. Aici funcţiona o şcoală bine organizată, condusă de însuşi „năstavnicul" Macarie ieromonahul, unde viitorul domn Neagoe Basarab, împreună cu alţi tineri care vor îmbrăţişa ulterior cariera diplomatică sau eclesiastică, primeşte o aleasă cultură literară, artistică şi religioasă. În „biblioteca" acestei şcoli, tînărul Neagoe cunoaşte o serie de manuscrise, folosite mai tîrziu ca domn, drept izvoare de inspiraţie la întocmirea valoroasei sale lucrări **Învăţăturile lui Neagoe către fiul său Teodosie,** sau le va citi cu pasiune, cum rezultă dintr-o însemnare păstrată pe fila unuia dintre ele, care cuprinde **Vieţile Sfinţilor pe scurt,** unde scrie: „Au fost odinioară împrumutat... la ţarul Neagoe, un an, şi n-a luat-o", adică a restituit-o Mănăstirii.

Sub directa purtare de grijă a egumenului Macarie ieromonahul, în şcoala de la Mănăstirea Bistriţa, s-au format, în perioada respectivă o serie de scritiori, caligrafi şi miniaturişti, pregătiţi pentru redactarea hrisoavelor şi a corespondenţei, dar mai ales pentru a copia şi împodobi cărţile de ritual, necesare oficierii cultului divin. Dintre ei, la începutul secolului al XVI-lea, cunoaştem pe „mult păcătosul numit Stepan" (1506) şi pe „Stan logofătul" (1514), care redactează documente în Mănăstirea Bistriţa. Aceasta denotă că Macarie era un cărturar de elită al epocii.

Din această cauză, n-ar fi exclus ca, ipoteza emisă, cu privire la ridicarea acestui egumen la rangul de episcop şi, ulterior, de mitropolit, să fie corectă.

Se ştie că, în anul 1503, voievodul Radu cel Mare (1495—1508) aduce pe fostul patriarh al Constantinopolului Nifon al II-lea, să organizeze viaţa bisericească din Ţara Românească. In acest scop, Nifon hirotoniseşte doi episcopi, nenominalizaţi în documente, unul pentru Oltenia, cu reşedinţa în Rîmnicu Vîlcea, iar altul pentru părţile de răsărit ale ţării, cu reşedinţa la Buzău. Pentru Oltenia, n-ar fi exclus ca Nifon să fi ales pe ieromonahul Macarie, de la ctitoria Craioveştilor, favorizat atît de cultura sa, cît şi de puternica influenţă a acestei mari familii de boieri, care dirija întreaga Oltenie. Prin aceasta, s-ar mai reduce şi lacuna din lista episcopilor eparhioţi de la Rîmnic, din perioada 1505—1517.

Ajuns domn al Ţării Româneşti, Neagoe Basarab, fiul vornicului Pîrvu Craiovescu, n-ar fi exclus să fi ales în fruntea Bisericii pe episcopul de la Rîmnicu Vîlcea, fostul egumen al Mănăstirii Bistriţa sub influenţa căruia s-a format în tinereţe. În acest sens, este deosebit de concludent şi faptul că Neagoe Basarab, în Învăţăturile către fiul său Teodosie, atribuie Mitropolitului Macarie al II-lea, o serie de apelative care ar denota că el a fost dascălul şi duhovnicul voievodului în timpul pregătirii sale: „Bunul meu părinte, chiar Macarie", „Învăţătorul şi îndreptătorul meu", sau „Cel ce eşti cu mila şi cu darul lui Dumnezeu ales şi pus înaintea noastră, de ne luminezi şi ne străluceşti ca razele soarelui, ca să ne arăţi şi să ne înveţi calea lui Dumnezeu şi nouă, prea iubite părinte, chir vladico Macarie".

Dacă cele relatate sînt în concordanţă cu realitatea istorică, nedovedită întrutotul documentar, ar însemna că ieromonahul Macarie a fost stareţ al sfintei Mănăstiri Bistriţa de la fondarea ei, în anul 1491, pînă la 1504—1505, cînd a fost ridicat la treapta de episcop al Rîmnicului-Noului Severin.

Arhim. *Veniamin Micle*

430 ani de la prima traducere braşoveană în limba română

„APOSTOLUL" POPEI BRATU (1559—1560)

Descoperit la sfîrşitul secolului trecut de către Gr. Creţu, la mănăstirea Suceviţa, manuscrisul avea să fie supus cercetării abia după 1960 prin contribuţiile cercetătorilor P. P. Panaitescu, George Mihăilă, I. Gheţie ş.a.

Scris în semiunicială, format 8°, constînd din 474 pagini, în caiete de 8 file (lipsă prima filă, care conţinea desigur informaţiile fireşti ale foii de titlu) „Apostolul" Popei Bratu din Şchei este copiat pe hîrtie veneţiană, dar şi braşoveană, conţinînd Faptele Apostolilor", aproape în întregime, „Epistolele" apostolilor Iacov, Petru, Ioan, Iuda, Pavel către Corinteni; interpretări din Vechiul şi Noul Testament; un fragment dintr-o omilie (neidentificată); extrase din scrierile Părinţilor Bisericii şi ale altor scriitori ecleziastici; fragmente din Cartea Facerii, din Evangheliile după Matei, Luca şi Ioan; rugăciuni apocrife legate de anumite practici; de magie populară; Psalmul necanonic 15 şi Omilia pentru Sfintele Paşti, atribuită lui Ioan Hrisostomul. Textele sînt redate, în marea lor majoritate, alternativ, în slavonă şi română, alternanţă care se respectă şi în ceea ce priveşte culoarea cernelii: negru şi roşu.

Însemnarea autografă certifică data copierii textului şi copistul acestuia în persoana preotului Bratu: „S-a scris cu mîna păcătosului, eu popa Bratul, întru slava Dumnezeului nostru, în veci. Amin. S-a început în anul 1068 (1559 septembrie 1 — 1560 august 31)".

Nemenţionîndu-se localitatea copierii, Ion Gheţie găseşte prilej să pună sub semnul întrebării copierea textului în Scheii Braşovului prin preotul local Bratul, motivînd că pentru această perioadă cronica protopopului Vasile din Şchei, nu-l menţionează ca preot aici, iar particularităţile de limbă optează pentru zona Banat—Hunedoara.

Ori, se cunoaşte adevărul că protopopul Vasile, în cronica se este preocupat şi „interesat" să prezinte „istoria" propriei familii de la Petru cel Bătrîn (1484) la protopopul Constantin, fratele său, mort la numai 23 de ani (1628), iar omiterea preotului Bratul şi a altor preoţi neînrudiţi familiei sale este explicabilă, adevăr pe care documentele braşovene îl certifică prin consemnarea ca locuitori în Schei a altor preoţi de la această biserică. Pe preotul Bratul, după anul 1542 îl aflăm locuind tocmai în „der popen Haus" (în casa parohială) de pe Uliţa Mare (azi, 30 Decembrie), plătind în acelaşi timp taxe cetăţeneşti, iar între anii 1542—1570 este înscris în lista contribuabililor din Cvartalul Ecaterina din Şchei.

Informaţii deosebit de preţioase ne oferă un „Molitvelnic mislavon" (de fapt două Molitvelnice colegate), aflat în arhiva istorică din Scheii Braşovului, care conţine cele două însemnări de apartenenţă, în limbă slavonă: „Acest Molitvelnic — se menţionează în prima însemnare — l-a cumpărat popa Dobre de la (popa) Bratul cu 55 aspri şi l-a dat la sfînta biserică din Schei — 7 077 (1569) (f. 109v); „Acest Molitvelnic — afirmă a doua însemnare — l-a cumpărat popa Dobre de la (popa) Bratul cu 75 aspri şi la dat sfintei biserici".

Deci în perioada în care popa Bratul îşi scria Apostolul, cumpără de la popa Dobre (tatăl vestitului protopop Mihai) cele două Molitvelnice pe care le dăruieşte bisericii din Şchei.

Tot în favoarea acestei localizări pledează şi faptul că manuscrisul popei Bratul este scris pe hîrtie braşoveană (folosită în Schei şi de diaconul Coresi) şi pe de altă parte, redacţia textului slav al manuscrisului este medio-bulgară, redacţie întrebuinţată în tipăriturile braşovene ale diaconului Coresi. Nu este exclus ca însăşi izvorul slav al manuscrisului să se fi aflat în Schei, întrucît, în protocolul şedinţei din 1 iulie 1847 consemnează dăruirea unui Apostol „în manuscris octav sîrbesc... scris pe pergament" pentru arhiepiscopul Carloviţului, Iosif Raiacici.

După 430 de ani, în lumina ultimilor cercetări, manuscrisul Popei Bratul din Şcheii Braşovului trebuie încadrat în epoca de renaştere culturală a începuturilor şi biruinţei definitive a scrisului în limba română, la care biserica „Sf. Nicolae" prin preoţi-cărturari de aici, şcoala de copişti şi tiparul coresian şi-au adus un recunoscut şi meritoriu aport.

Prof. *Vasile Oltean*

Înainte de înviere

Cumplită suferinţă
Pentru poporul meu,
Precum Hristos pe cruce
A îndurat mereu.

Iar patimile toate
De veacuri i s-au strîns
Imperii de durere,
De doină şi de plîns!

Dar răsărea în taină
Speranţa înălţimii
Ieşind din suferinţă,
Ea, flacăra mulţimii,

A rupt un lanţ de veacuri
Şi beznele tăcerii...
Poporul meu păşeşte
Spre noaptea învierii!
25.III.1990

Gheorghe Şora

Atanasie M. Marienescu

(1830—1915)

La 20 ianuarie s-au împlinit 75 de ani de la moartea cărturarului Atanasie M. Marienescu, folclorist, membru al Academiei Române, unul dintre fondatorii Asociaţiei transilvane, care a rămas în conştiinţa românească cea mai prestigioasă societate culturală de dincoace de Carpaţi, o personalitate cunoscută în zilele noastre doar de specialişti şi mai puţin de publicul larg.

Născut la Lipova (8/20 martie 1830) a studiat la Arad, Timişoara, Pesta şi Viena, iar după susţinerea doctoratului a lucrat în justiţie. Odată cu pensionarea sa (1900) s-a stabilit la Sibiu, unde a contribuit la buna desfăşurare a activităţii Astrei.

De altminteri Atanasie M. Marienescu a fost unul dintre fondatorii Asociaţiunii transilvane, participînd cu articole în legătură cu necesitatea unui asemenea aşezămînt, publicînd după fondare în „Concordia" din 1861 următoarele: „Înfiinţarea Asociaţiunii literare a cărei inaugurare s-a sărbat în 4 noiembrie în Sibiu e evenimentul cel mai însemnat în viaţa noastră naţiunală... Stăruind a înfiinţa asociaţiunea literarie, care din parte-mi o socotesc ca începutul unui aşezămînt mai măreţ, ca sîmburele din care va creşte o academie ştiinţifică, demnă de naţiunea noastră... Onoare Transilvaniei! în a cărei arterie naţiunală sîngele a pulsat totdeauna mai tare decît în celelalte provincii ale României. Providenţa au voit ca sora cea mai asuprită să fie leagănul renaşterii noastre naţiunali".

După ce s-a stabilit la Sibiu este ales în 1901 membru în comitetul central al Astrei, iar între 1904—1906 devine vicepreşedinte al acestui aşezămînt. Cînd la 1900 şi-au început activitatea secţiile ştiinţifice, Atanasie M. Marienescu a fost ales preşedinte al secţiei literare.

Atanasie M. Marienescu are meritul să fi întreprins dincoace de Carpaţi ceea ce înfăptuise dincolo V. Alecsandri, iar fără iniţiativa sa multe dintre nestematele literaturii populare s-ar fi pierdut pentru totdeauna. Astfel în 1859 publică *Colinde* şi *Balade poporale,* subiectul al doilea reluîndu-l şi-n 1867. Astfel Atanasie Marienescu se numără printre primii folcloriştii români.

Pe lîngă folclor cărturarul a avut preocupări şi-n domeniul istoriei (Istoria română naţională pentru tinerimea română, Sibiu, 1861; Viaţa şi operele lui Petru Maior; Petru Rareş, principele Moldovei; Cultul păgîn şi creştin (sărbătorile şi datinele romane vechi); Mitologia daco-românească; Studiu despre celţi şi numele de localităţi şi multe altele. Ca o consecinţă a străduaniilor sale, Academia Română l-a ales în 1877 membru corespondent la secţia istorică, iar din 1883 devine membru activ.

Datorită prestigiului de care se bucură, Academia Română l-a desemnat să o reprezinte la anumite festivităţi de dincoace de Carpaţi. Astfel în 1904 a luat cuvîntul în numele înaltului for cultural, atît la sfinţirea bustului ridicat la mormîntul lui G. Bariţiu, fost preşedinte al Academiei şi Astrei, cît şi la jubileul „Familiei" (40 de ani de la apariţie), sărbătorindu-l pe Iosif Vulcan, un vechi prieten al său.

În cultura românească modernă Atanasie M. Marienescu ocupă un loc aparte, contribuind prin opera sa la întărirea unităţii spirituale a românilor de dincoace şi de dincolo de Carpaţi.

Mihai Sofronie

Răbdarea, virtute aducătoare de pace

Pacea fiind atît de necesară bunei desfăşurări a vieţii este mult rîvnită de toţi oamenii de bine. Pentru a se ajunge însă la dobîndirea ei — atît pe plan individual, cît şi în relaţiile cu semenii — se impune să fie cultivată ca o înaltă trăsătură de caracter ,adică să fie căutată şi înfăptuită în mod statornic, constant, neşovăielnic, fără ezitări... În felul acesta, pacea se realizează pe plan moral într-un context mai larg, în interdependenţa altor virtuţi, precum: iubirea, dreptatea, blîndeţea, bunătatea, înţelepciunea, iertarea, cumpătarea, prietenia şi nu în ultimul rînd răbdarea.

Virtutea răbdării, ca aducătoare de pace, la care ne vom referi în cele ce urmează, se temeluieşte pe fundalul a două virtuţi: pe curaj şi pe nădejde. Astfel răbdarea înseamnă a şti şi a putea să suporţi şi să aştepţi.

Curajul aduce totdeauna energia, puterea şi stăpînirea de sine în a suporta durerile fizice şi morale pricinuite de boli, necazuri, asperităţi şi surprize neplăcute de tot felul pe care ţi le oferă nu de puţine ori viaţa... Dar întrucît curajul nu are numai caracter pasiv de a suporta, ci şi unul activ de concentrare a energiei morale în direcţia biruinţei asupra răului, şi răbdarea ca virtute va primi un sens activ şi dinamic: „Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele" (Romani 12, 21). — Nu e uşor, adică să-ţi învingi impulsurile firii aducătoare de mînie şi ură, care te agită şi în acelaşi timp tulbură şi relaţiile cu semenii. Nu e uşor apoi să învingi slăbiciunile firii, prin căutarea şi găsirea energiilor latente, pe care scoţîndu-le din cele mai dosnice cute ale sufletului, să le dai orientare dinamică şi creatoare. Nu e uşor nici să suporţi toate metehnele semenului, să ierţi, să fii blînd, să fii totdeauna liniştit şi calm cînd gîndeşti şi iei o hotărîre, sau adopţi o atitudine faţă de firile dificile şi recalcitrante ,sau să învingi supărările pe care ţi le pricinuiesc. De aceea, curajul oferă răbdării un caracter activ, dinamic şi creator.

Nădejdea, ca privire în viitor şi aşteptare în timp, e impusă de însăşi desfăşurarea vieţii şi acţiunilor omeneşti. Cît timp trebuie, de pildă, să aşteptăm ca cineva, după ce se naşte, să ajungă la maturitate şi să-şi creieze un rost în viaţă?!... Cît timp trebuie să aştepte medicul, ca să aducă însănătoşire bolnavilor; dascălul, ca să dăltuiască caractere şi orientare profesională; elevul, ca să ajungă la împlinirea idealurilor; ţăranul ca să recolteze rodul semănatului; muncitorul, ca să execute lucrări de calitate; artistul, ca să creieze opere nemuritoare; savantul sau cercetătorul, ca să caute şi să găsească noi căi mai utile şi mai eficiente, care să slujească progresului omenirii?!... A apărut

Preot prof. *Sorin Cosma*

(Continuare în pag. a 4-a)

Mă dăruiesc luminii

Mă dăruiesc Luminii, spre-a arde necurmat
acolo unde jertfa se cere mai curat.

Lumina să mă facă o flacără pe-altar,
adeverind misterul din Pîine şi Pahar.

Şi să mă facă rază de candelă-nsoţind
gemuta rugăciune din duhul suferind.

Şi să mă facă-un soare strălucitor şi-aprins,
Mărturisind Iubirea pe cît pămînt m-a-ntins.

Şi să mă facă-al nopţii îndreptar
spre Adevărul unic din orişice hotar.

Şi să mă facă farul ce-arată luminos
Limanul şi Salvarea eternă în Hristos.

Şi să mă facă faclă să luminez curat
Soliei înţelesul cel drept şi-adevărat.

Şi să mă facă fulger, puternic despicînd
hotare de-ntuneric, cu fiecare gînd...

— Mă dăruiesc Luminii ca torţă şi ca rug,
pe totdeauna gata de jertfă şi de plug.

Traian Dorz

Răbdarea, virtute aducătoare de pace

(Continuare din pag. a 3-a)

astfel chiar şi noţiunea de „răbdare profesională“ şi s-a spus că „geniul nu-i altceva decît o mare dispoziţie pentru răbdare“ (G. Buffon). Nădejdea aduce apoi încredere în sine, împrospătîndu-ţi puterile de a duce lupta pînă la capăt. Să ne închipuim bunăoară, cum este suportată suferinţa de către un bolnav care are speranţa vindecării, sau cît de sufocantă este suferinţa celui ce nu are această nădejde!?...

Desigur, suferinţa, durerea, sau necazul în mod normal reprezintă o iritare supărătoare. „Nimeni nu este desfătat în durere!“ — spuneau cei vechi. Dar înţelepţii au reuşit ca prin curaj să cultive răbdarea şi să ajungă la o aşa de mare stăpînire de sine, încît să poată suporta şi învinge toate vicisitudinile vieţii. Pornind, de pildă, de la constatarea că graba nu-ţi dă posibilitate să deliberezi şi să iei cea mai bună hotărîre în problemele majore ale vieţii, împăratul Octavian Augustus, recomandînd răbdarea şi calmul, obişnuia să îndemne înaintea unei bătălii: „grăbeşte-te încet!“ („Festina lente“). Mai mult, devenise celebră deviza unei şcoli filozofice care îndemna tot la răbdare, prin formula: „Îndură (rabdă) şi te abţine“ („Sustine et abstine“). Se spune, spre ilustrare, despre filozoful sclav Epictet, care de fapt a şi formulat această maximă, că fiind lovit de stăpînul său peste picior, îi atrage la un moment dat atenţia cu mult „sînge rece“ şi stăpînire de sine, spunîndu-i că dacă nu contenеşte cu loviturile, s-ar putea rupe piciorul... Şi după ce i s-a rupt într-adevăr piciorul, filozoful privind la rana-i sîngerîndă, cu răbdare nepăsătoare exclamă: „Vezi că ai rupt piciorul dacă ai lovit atît de mult?!...“

Fiind îndeobşte cultivată ca o putere a sufletului de a nu se lăsa învins de vicisitudinile vieţii, de a nu-şi pierde cumpătul şi de a putea mereu aspira spre mai bine, răbdarea a fost recomandată de înţelepciunea tuturor popoarelor, prin multele proverbe şi cugetări pe care ni le-au lăsat. Iată cîteva: „Lemnul se usucă, piatra crapă, omul însă rabdă“ (albanez); „Răbdarea toceşte munţii“ (Lumea Arabă); „Cu timp şi răbdare, frunzele de dud devin borangic“ (chinezesc); „Cu răbdarea treci şi marea, cu răul, nici pîrîul“ (român); „Cu răbdare şi tăcere se face agurida miere“ (român); „Răbdarea şi trecerea timpului fac mai mult decît forţa şi mînia“ (francez); „Lecţie cu lecţie fac omul învăţat“ (italian); „Cine aduce mereu cîte o roabă de pămînt, cu timpul poate ridica un munte“ (persan); „Încetul cu încetul toarce bătrîna fuiorul“ (spaniol); „Cînd nu ştii ce să faci, aşteaptă“ (englez); „Mai de grabă bine, decît repede“ (german); „De nouă ori răbdare şi de nouă ori perseverenţă vor face să obţinem bare de aur“ (Indochina); „Apa la moară vine de departe“ (portughez); „Drumul cel mai scurt pînă la ţel este răbdarea“ (turc), etc.

Aducînd înţelepciunea, dreapta socoteală, judecata limpede a gîndului, curăţia inimii, întărirea voinţei şi liniştea cu sine şi cu semenii, virtutea răbdării ca aducătoare de pace se descopere — după cum arată un dascăl al Bisericii — în chiar fizionomia celui ce o cultivă: „Faţa îi este liniştită şi binevoitoare, fruntea senină, necontractată de nici un rid al tristeţii sau al mîniei. Sprîncenele neîncruntate a supărare, cu ochii privind în jos de umilinţă, nu de nefericire, gura însemnată cu cinstea vorbirii măsurate, culoarea cum se cuvine celor liniştiţi şi nevătămători... Şade pe tronul acelui spirit prea blînd şi prea binevoitor, care nici nu se frămîntă în vîrtej, nici nu se întunecă de nor, ci este de o seninătate tînără, deschisă şi simplă... Unde este Dumnezeu, acolo e şi frica Sa, răbdarea. Aşadar, cînd coboară Duhul lui Dumnezeu, îl însoţeşte în chip nedespărţit răbdarea“ (Tertulian, Despre răbdare, cap. XV, trad. rom. Buc., 1981, p. 197).

Sub aspect creştin răbdarea primeşte un sens specific prin cele trei virtuţi teologice: credinţa, nădejdea şi dragostea.

Credinţa face ca răbdarea să fie pînă la sfîrşit o virtute plină de încredere în bunătatea şi purtarea de grijă a Părintelui ceresc: „Cel ce va răbda pînă la sfîrşit, acela se va mîntui“, a spus Iisus Apostolilor Săi atît la începutul, cît şi la sfîrşitul activităţii Sale (Matei 10, 22 şi 24, 13), voind să le atragă atenţia că drumul nu le va fi numai neted, ci vor întîlni şi spini, că fiecare din ei trebuie să-şi ducă crucea cu cinste şi demnitate pînă la capăt... Ne sînt date apoi ca pilde de răbdare profeţii şi Iov (Iacob 5, 10—11). Cu cîtă putere sufletească rabdă Iov totul, fără nici un murmur şi fără nici o ezitare?!... Avea credinţa puternică şi vedea în toată destrămarea fiinţei lui lucrarea lui Dumnezeu. Era convins că Dumnezeu nu l-a părăsit şi nici nu-l va părăsi. Şi din această convingere se naştea forţa uimitoare a răbdării pînă la capăt, plină de linişte, de pace şi de optimism: „Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvîntat!“

Credinţa se continuă apoi cu nădejdea. Iov nu privea numai la clipa ruinării sale, ci mereu aştepta intervenţia salvatoare a Dumnezeului său. Nici o secundă nu a apărut în sufletul său fiorul deznădejdii, sau al tristeţii ucigătoare. La fel şi creştinul nu se lasă doborît de povara crucii, nici nu o suportă cu o resemnare pasivă, ci priveşte mereu spre înviere. Dacă nu ar avea acest ideal strălucitor care îl cheamă mereu spre scopul vieţii lui duhovniceşti, răbdarea ar rămîne o energie sufocantă în neputinţă şi non-sens: „Şi de nădăjduim în Hristos numai în această viaţă sîntem mai de plîns decît toţi oamenii. Dar acum, Hristos a înviat din morţi şi s-a făcut începătura celor adormiţi“ (1 Corinteni 15, 19—20).

Dacă în mod natural omul evită durerea, răbdarea îi aduce totdeauna resemnare şi putere de a o suporta şi chiar depăşi. Ca roadă a Duhului, îndelunga răbdare (Gal. 5, 23) poate deveni însă şi mai mult. Poate primi amprenta bucuriei duhovniceşti în suferinţă. Este de neînţeles la prima vedere. E un paradox sublim şi tainic. Nu a putut fi înţeleasă, de plidă, atitudinea primilor creştini, care răbdau toate prigoanele şi întîmpinau moartea cu pace şi cu bucurie, rugîndu-se plini de iubire pentru vrăjmaşi, cu ochii aţintiţi spre cununa nevestejită pe care o aşteptau plini de nădejde: „Căci pentru mine moartea este un cîştig, iar viaţa este Hristos“ (Filipeni 1, 2).

În acelaşi timp, prin lucrarea Duhului, nu numai răbdarea este animată de nădejde, ci ea însăşi devine izvorul şi puterea nădejdii: „...Şi nu numai atît, ci ne şi lăudăm în necazuri, ştiind că necazul aduce răbdare, iar răbdarea încercare, iar încercarea nădejde. Iar nădejdea nu ruşinează, pentru că dragostea lui Dumnezeu s-a revărsat în inimile noastre prin Duhul Sfînt cel dat nouă“ (Romani 5, 3—5).

În sfîrşit, „dragostea îndelung rabdă... toate le îndură, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă“ (1 Corinteni 13, 4—7). Dacă Dumnezeu n-ar fi iubire (1 Ioan 4, 16) nu ar fi nici „Dumnezeu al răbdării“ (Romani 15, 5), Părinte bun şi iubitor care îndelung aşteaptă întoarcerea fiului pierdut pe calea cea bună... Viaţa lui Iisus este pilda cea mai vie a iubirii lucrătoare prin îndelungă răbdare, aducătoare de iertare şi pace: „Părinte, iartă-le lor că nu ştiu ce fac...“ (Luca 23, 34). Dar şi răbdarea devine la rîndul ei altarul pe care se înalţă flacăra celei mai jertfelnice iubiri. Ea este fermentul care face ca dragostea să rodească în iertare, îngăduinţă, blîndeţe şi pace: „Luaţi seama la Iisus, care a răbdat de la cei păcătoşi o aşa împotrivire faţă de sine, ca să nu vă lăsaţi osteniţi, slăbind în sufletele voastre“ (Evrei 12, 3).

Ne întrebăm acum: de ce le este pusă răbdarea la încercare tocmai celor drepţi prin tot felul de ispite, încercări, necazuri şi suferinţe.

Printr-o comparaţie plastică se poate răspunde că aşa cum metalele preţioase se călesc în foc, tot astfel şi viaţa duhovnicească se călеşte în ispite... Răspunsul mai sugestiv ni-l oferă însă un înţelept vieţuitor al unei mănăstiri, care întrebat de ucenicul său tocmai asupra acestui fapt, îl îndeamnă să privească cu luare aminte doi copaci din pădurea apropiată mănăstirii. Unul era zvelt şi frumos, celălalt plin de îndoituri. Primul a înfruntat bătaia vîntului şi a furtunii, rămînînd de fiecare dată mai înălţat spre soare. Celălalt, ascuns după alţi pomi, era scutit de vitregia naturii, dar a rămas noduros şi plin de îndoituri. Care crezi că va fi soarta acestor doi pomi? — întrebă bătrînul înţelept pe ucenicul său. Copacul cel drept — răspunse tot el — va fi folosit pentru cherestea şi alte obiecte plăcute şi necesare oamenilor, făcîndu-l astfel nemuritor în casele lor; pe cînd celălalt, neputîndu-se folosi la nimic, va fi aruncat în foc: „Pe voi nu v-a cuprins ispita decît numai omenească. Dar credincios este Dumnezeu, care nu vă va lăsa ispitiţi peste puterile voastre, ci odată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca să o puteţi răbda“ (1 Corinteni 10, 13).

Văzînd toate acestea putem conchide că „cine ştie să rabde mai mult, acela îşi va păstra o pace mai îndelungată“ (Toma de Kempis, Urmarea lui Hristos, Timişoara, 1982, p. 64).

FAMILIA CREŞTINĂ (I)

Vorbind în capitolul 5 al Epistolei către Efeseni despre taina căsătoriei şi despre datoriile soţilor unuia faţă de altul, Sf. Ap. Pavel reia cuvintele Facerii: „De aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi vor fi amîndoi un trup“ (2, 24), adăugînd că „Taina aceasta este mare; iar eu zic de Hristos şi de Biserică“. Cu alte cuvinte, Taina Căsătoriei este mare pentru că ea reflectă în sine unirea dintre Hristos şi Biserică. Toate recomandările făcute de Apostol bărbaţilor de a-şi iubi femeile „ca pe însăşi trupurile lor“, ca şi femeilor de a se supune bărbaţilor lor „ca însuşi Domnului“ îşi au temeiul în acest mare mister al unirii dintre Hristos-Capul şi Biserică-Trupul Său tainic sau umanitatea Sa îndumnezeită în care se cuprind toţi oamenii. E adevărat că Mîntuitorul Hristos a fost la înfăţişare un om ca toţi oamenii. Însă El ascundea în Sine o taină mai mare decît a tuturor oamenilor pentru că era în acelaşi timp şi Dumnezeu adevărat, iar ca om, fiind fără de păcat, era diferit de ei şi în sensul că era unit cu toţi, îi purta în Sine pe toţi. Cum? Este o taină la înţelegerea căreia nu se poate ridica decît cel ce a redus în el lucrarea păcatului atît cît omeneşte este posibil cu ajutorul lui Dumnezeu. Pentru că lucrarea păcatului în om şi în lume este prin excelenţă alienare, învrăjbire şi dezbinare a omului în el însuşi şi în raport cu semenii săi. Păcatul îl înstrăinează pe om de el însuşi şi de ceilalţi oameni, aşa încît omul nu mai simte solidaritatea sa cu ei şi cu întreaga făptură. Ori Mîntuitorul Hristos a fost un om integral, singurul om în adevăratul înţeles al cuvîntului, recunoscut astfel pînă şi de păgînul Pilat, care a exclamat: „Iată Omul!“ (In. 19, 5). In trupul Său îndumnezeit prin tot ceea ce a făcut din dragoste pentru oameni şi mai ales prin Învierea Sa din morţi; Mîntuitorul Iisus Hristos a purtat şi poartă întreaga omenire. Şi tocmai acest trup al Domnului proslăvit este Biserica Sa, în care virtual este cuprinsă lumea întreagă, iar actual cei ce sînt botezaţi în numele Său şi se străduiesc să se libereze de orice dominare a păcatului şi să crească în dragoste pentru a deveni şi ei ca şi Hristos oameni cu adevărat, hristoşi după har: „Nu mai trăiesc eu ci Hristos trăieşte în mine“ (Gal. 2, 20). Taina unirii dintre Hristos şi întreaga umanitate trebuie deci să se reflecte în fiecare om ca realitate existenţială a Sa. In Hristos şi prin Hristos fiecare poate să înainteze spre acea unitate primordială în care se cuprind toţi oamenii şi al cărui fundament este dragostea. Numai iubindu-ne reciproc cu iubirea lui Hristos îi vom simţi trăind în noi pe toţi oamenii: le vom înţelege necazurile, durerile, păcatele... şi vom fi în stare să le luăm asupra noastră rugîndu-ne pentru ei şi pătimind împreună cu ei aşa precum Hristos s-a împovărat cu păcatele şi durerile tuturor.

Aşadar între Hristos şi Biserică, deci între Hristos şi umanitate există o adevărată identitate care nu înseamnă confuzie. Familia a fost numită de Sf. Ioan Gură de Aur“ „Biserica mică“ sau „Biserica domestică“ pentru că în ea se realizează în mic ceea ce întreaga Biserică trebuie să realizeze în mare: unitatea în diversitate a tuturor membrilor ei. Într-adevăr în familia în care domneşte dragostea lui Hristos există cea mai mare armonie, pace şi unitate pentru că „dragostea îndelung rabdă, este binevoitoare, nu pismuieşte, nu se trufeşte, nu caută ale sale, nu se aprinde de mînie, nu gîndeşte răul... ci toate le suferă, toate le crede, toate le rabdă...“ (I Cor. 13). Unitatea în dragoste a tuturor membrilor familiei face ca fiecare să vieţuiască pentru celălalt, să existe pentru el, să-şi pună chiar viaţa pentru el. Căci dragostea înseamnă dăruire de sine, renunţare la sine, la dorinţele sau pretenţiile sale, la „dreptatea“ sa..., chiar cînd celălalt pare „nevrednic“ de dragostea noastră. Să nu uităm niciodată că Dumnezeu ne-a iubit şi ne-a mîntuit pe cînd noi eram vrăjmaşii Lui! (Rom. 5, 8).

† *Serafim Făgărăşanul*
Episcop-vicar

Scandalul sau sminteala, păcat de moarte împotriva iubirii aproapelui

Porunca iubirii faţă de aproapele (Mt. 22, 38) impune tuturor creştinilor numeroase datorii faţă de acesta, în scopul de a-l ajuta la satisfacerea nevoilor lui sufleteşti şi trupeşti, spre a-şi putea dobîndi mîntuirea sufletului. Unele dintre aceste datorii sînt pozitive, ceea ce înseamnă că ele pretind din partea noastră fapte prin care noi împlinim nevoile lui atît trupeşti, cît şi sufleteşti. Ele sînt cunoscute sub numele de faptele milei trupeşti şi sufleteşti. Faptele milei trupeşti sînt: 1. A sătura pe cel flămînd; 2. A da de băut apă celui însetat; 3. A îmbrăca pe cel gol; 4. A găzdui pe cel străin; 5. A cerceta pe cei bolnavi; 6. A cerceta pe cei ce se află în necazuri şi nevoi; 7. A îngropa pe săracii morţi. Faptele milei sufleteşti sînt: 1. A îndrepta pe cel păcătos; 2. A învăţa pe cel neştiutor; 3. A da sfat celui ce are trebuinţă; 4. A mîngîia pe cel întristat; 5. A nu ne răzbuna pe cel ce ne-a făcut rău; 6. A ierta pe cei ce ne-au greşit; 7. A ne ruga pentru aproapele nostru.

Dar unele datorii ale iubirii faţă de aproapele ne pretind să nu rostim vorbe, să nu manifestăm atitudini şi să nu facem fapte prin care putem atrage sau seduce pe aproapele nostru să păcătuiască, poartă numele de **scandal** sau **sminteală.** În Sf. Scriptură a Noului Testament întîlnim de nenumărate ori aceşti termeni, totdeauna în înţelesul de prilej sau ocazie pe care le dăm aproapelui nostru, intenţionat sau neintenţionat, spre a păcătui.

Mîntuitorul Iisus Hristos a înfierat adeseori scandalul sau sminteala, arătînd nu numai răutatea şi urmările acestui păcat, ci şi gravitatea lui pentru cel care îl săvîrşeşte. De aceea, atunci cînd Petru, după ce Domnul şi-a prezis patimile, moartea şi învierea, a încercat să-I stea împotrivă, îndemnîndu-l să nu se supună acestor suferinţe, Mîntuitorul l-a mustrat aspru, zicîndu-i: „Mergi înapoia mea, satano! Sminteală îmi eşti, că nu cugeţi cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor“ (Mt. 16, 23).

Dar Mîntuitorul Hristos se ocupă în mod special de scandal sau de sminteală într-o altă împrejurare şi anume atunci cînd dă de exemplu smerenia şi nevinovăţia pruncilor tuturor celor ce vor să fie mai mari în împărăţia cerurilor. Cu această ocazie, El zice: „Iar celui ce va sminti pe unul din aceşti mici care cred în mine, mai de folos i-ar fi ca să-şi atîrne o piatră de moară de gît şi să fie aruncat în adîncul mării. Vai lumii din pricina smintelilor! Că smintelile trebuie să vină, dar vai de omul acela prin care vine sminteala! Iar de te sminteşte mîna ta, sau piciorul tău, taie-le şi aruncă-le de la tine, că mai bine este ţie să intri în viaţă şchiop sau ciung, decît să ai amîndouă mîinile sau amîndouă picioarele, şi să fii aruncat în focul cel veşnic. Şi dacă ochiul tău te sminteşte, scoate-l şi aruncă-l de la tine; că mai bine este ţie să intri cu un ochi în viaţă, decît avînd amîndoi ochii, să fii aruncat în gheena focului“ (Mt. 18, 6—9).

Din aceste cuvinte ale Mîntuitorului, rezultă trei lucruri cu privire la sminteală sau la scandal:

1. Scandalul în lume şi în viaţă este ceva firesc, din cauza naturii omului, datorită căreia cei buni şi drepţi sînt nevoiţi să conviеţuiască împreună cu cei răi şi păcătoşi. Dar pe cît ne stă în putinţă, e necesar să nu avem relaţii apropiate cu aceştia, în afară de cele inevitabile. În acest sens ne dă îndemn şi Sf. Apostol Pavel cînd zice: „Să nu vă amestecaţi cu desfrînaţii şi nu am zis întru totul de desfrînaţii lumii acesteia, sau lacomii, sau răpitorii, sau slujitorii idolilor, căci altfel ar trebui să ieşiţi din lumea aceasta“ (I Cor. 5, 9—10).

2. Scandalul e un păcat cu atît mai greu, cu cît el se îndreaptă sau prin el se smintesc unii „din aceştia mai mici“, adică pruncii nevinovaţi sau creştinii smeriţi şi evlavioşi asemenea pruncilor. Gravitatea scandalului îndreptat faţă de aceştia este un păcat mai mare chiar decît sinuciderea prin înnecare (Mt. 18, 6; Mc. 9, 42; Lc. 17, 1—2).

3. În cazul în care cineva dintre cei mai iubiţi sau mai apropiaţi ai noştri sînt sau se află pe cale să devină pricină de sminteală pentru noi sau pentru alţii, atunci avem datoria de a ne lipsi de aceştia sau de a renunţa la ei, spre a nu ne atrage pe noi sau pe aproapele în păcat. Desigur, prin expresiile: tăierea mîinii sau a piciorului sau scoaterea ochiului care te sminteşte, Mîntuitorul ne arată în mod figurat, folosindu-se de aceste metafore, că oricît ne-ar fi aceştia de apropiaţi sau de necesari, sau oricît am ţine la anumite persoane, lucruri sau situaţii, dacă acestea ne-ar fi nouă sau altora pricină de sminteală, avem datoria să renunţăm la ele, oricîte dureri sau regrete ne-ar provoca această renunţare.

În acest sens şi Sf. Apostol Pavel subliniază că dacă prin săvîrşirea unei fapte care mie îmi este permisă, dar prin ea eu pot deveni pricină de sminteală pentru aproapele, dîndu-i prilej sau ocazie de păcătuire, atunci am datoria să nu mai fac acel lucru niciodată: „De aceea, dacă mîncarea face sminteală fratelui meu, nu voi mînca în veac carne, ca să nu fac sminteală fratelui meu“ (I Cor. 8, 13). Acest îndemn al Sf. Apostol Pavel de a nu da prilej de sminteală aproapelui, trebuie să fie mereu în atenţia părinţilor faţă de copiii lor şi a preoţilor faţă de păstoriţii lor. În calitate de părinţi sufleteşti ai creştinilor, preoţilor nu le este îngăduit sub nici o formă şi în nici o împrejurare să fie pricină de sminteală pentru fiii lor duhovniceşti. Aceasta cu atît mai mult, cu cît din pricina unor astfel de sminteli pe care preotul le provoacă unor credincioşi, aceştia părăsesc Biserica, lăsîndu-se prinşi în mrejele diferitelor secte.

Scandalul poate fi de două feluri şi anume: **scandal activ** şi **scandal pasiv.** Scandalul activ se opune direct iubirii faţă de aproapele, deoarece prin el acesta este îndemnat, sfătuit sau chiar i se porunceşte să săvîrşească un păcat. Dacă această seducere se face din răutate, sau din bucuria pierzării sufleteşti a aproapelui, atunci e vorba de scandal **diabolic** sau **diavolesc.** Printr-un astfel de scandal i se aduce aproapelui o adevărată ucidere sufletească, mai gravă chiar decît uciderea trupească (Mt. 10, 28). Scandalul pasiv deşi nu urmăreşte să îndemne pe aproapele la păcătuire, totuşi îi oferă acestuia prilejul de a păcătui prin condiţiile sau împrejurările prielnice oferite de către noi. În cazul acesta, cauza păcatului nu stă în răutatea voinţei noastre, ci se află în cugetul aproapelui, în lipsa lui de experienţă, în ignoranţă, în slăbiciunea lui de caracter. Dacă însă el aşteaptă să i se ofere prilejul de a păcătui, atunci cauza păcatului stă în propria lui voinţă perversă, iar scandalul se numeşte scandal **fariseic.**

Subliniem că noţiunea de scandal în sensul în care am precizat-o, nu se acoperă pe deplin cu noţiunea de scandal în sensul ei juridic. În acest din urmă sens, prin scandal se înţelege o comportare antisocială, prin care se încalcă legile de convieţuire socială în localuri publice, în mijloace de transport comun, în stradă sau chiar în propria familie, de pe urma căreia pot rezulta victime (proferare de injurii, loviri sau bătăi, distrugere de bunuri, tulburarea liniştei publice etc.). Luat în acest înţeles, un moralist l-a definit în mod ironic: „Scandalul este un tărăboi care provoacă mirarea poporului“...

Din punct de vedere moral, un astfel de scandal este şi mai condamnabil, deoarece urmările lui depăşesc pe cele ale scandalului în înţeles strict moral, cumulînd în sine şi fiind izvorul mai multor păcate grele împotriva aproapelui.

Ca păcate împotriva iubirii aproapelui, scandalul trebuie absolut evitat, fie cel activ, fie cel pasiv. De aceea, calitatea noastră de creştini ne pretinde totdeauna o comportare prin care să nu dăm niciodată aproapelui nostru prilej pentru păcătuire, luînd aminte la cuvintele Sf. Apostol Pavel: „Toate îmi sînt slobode, dar nu toate îmi sînt de folos; toate îmi sînt îngăduite, dar eu nu mă voi lăsa stăpînit de ceva“ (I Cor. 6, 12).

Arhid. Prof. *I. Zăgrean*

PÎINE NOUĂ (holdele)

Coruri dulci de glasuri stinse
Vin pe vînturi legănate
Siluete zvelte-ncinse
Dănţuiesc holdele toate

Tije lungi ce se-mlădie
Căi rotunde fermecate
Din pămînt taine îmbie
Să-nflorească dezlegate

Căţăraţi pe hornuri albe
Din comori vechi de sub glie
Cocoşaţi de grele salve
Embrioni de grîu învie

Pitici cu căciuli de aur
Şi unelte fermecate
Din adîncuri greu tezaur
Urcă-n spice legănate

Sori mărunţi, furaţi strategic
De mustăţi prin rourare
Ard în boabe, strînşi energic,
Noaptea grîu-i copt de soare

S-aud glasuri de ciocane
Certînd focuri ferecate
Nicovale năzdrăvane
Bat în spice-ncovoiate

Cînd un făurar greşeşte
Şi din trudă iese-o rană
Un mac roşu înfloreşte
Peste holda dolofană

Glasul tainelor în şoapte
Îl ascultă pitpalacii
Grînele aflînd că-s coapte
Ei o spun ca prostănacii

Cosaşi harnici din lăcuste
Ascut coase mititele
Seceri mici, greble înguste
Buburuze-aduc cu ele

Greierii scripcari sînt gata
Cu sacîz să-şi dea arcuşul
Unei libelule, fata
I-a abandonat culcuşul

Pe un cîntec de vioară
Fuge peste ţarini iute
Îngrozite, c-o omoară
Seceri, coase, atît de multe

Mari luceferi plini de rouă
Arămiţi fac pe brutarii.
Luna ca o pîine nouă,
Urcă-ncet prin fum de arii

Îngeri nevăzuţi o poartă
Peste lumi înfăinate
Dumnezeu s-o guste toată
Pîrga primelor bucate

Mîna udă de mireasmă
Mirosind a pîine caldă
Varsă peste cîmp aghiasmă
Roua holdele le scaldă.

Cristofor Dancu

Rugă de doi

Mîini ca nişte lebede
pe un rîu nerepede
ruga vor s-o lepede
dintr-un vis pe lespede...

Dar nu visul parcă ne
trece sfînt prin cearcăne...

Iartă-mă ori iartă-ne
ori mai mult încearcă-ne
pe o cruce limpede
dintr-un cer de lebede!

Alexandru Prahovara

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu
44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
1 august 1990
Nr. 29—30

SCHIMBAREA LA FAŢĂ A DOMNULUI

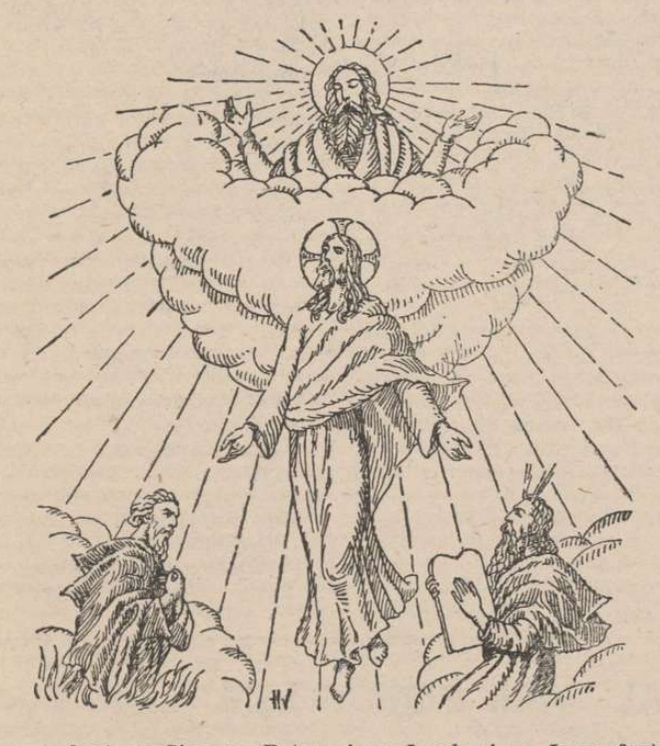

„Iisus a luat cu Sine pe Petru şi pe Iacob şi pe Ioan, fratele lui şi i-a dus într-un munte înalt. Şi s-a schimbat la faţă, înaintea lor, şi a strălucit faţa Lui ca soarele, iar veşmintele Lui s-au făcut albe ca lumina. Şi iată, Moise şi Ilie s-au arătat lor, vorbind cu El (despre sfîrşitul Lui, pe care avea să-l împlinească în Ierusalim). Şi grăind Petru a zis lui Iisus: Doamne, bine este nouă să fim aici; dacă voieşti, voi face aici trei colibe: Ţie una, lui Moise una şi lui Ilie una. Vorbind el încă, iată un nor luminos i-a umbrit pe ei, şi iată glas din nor zicînd: „Acesta este Fiul Meu cel iubit, în care am binevoit; pe Acesta să-L ascultaţi!"

Şi auzind ucenicii au căzut cu faţa la pămînt şi s-au spăimîntat foarte.

Şi Iisus a venit la ei şi atingîndu-i le-a zis: sculaţi-vă şi nu vă temeţi.

Şi ridicîndu-şi ei ochii, n-au mai văzut pe nimeni, decît numai pe Iisus singur.

Şi pe cînd se coborau din munte, Iisus le-a poruncit, zicînd: Nimănui să nu spuneţi ce aţi văzut, pînă cînd Fiul Omului se va scula din morţi". (Mat. 17, 1—9).

FAMILIA CREŞTINĂ (II)

Sf. Ioan Gură de Aur numeşte căsătoria „taina dragostei" pentru că nicăieri ca în familie dragostea divină care este esenţa întregii creaţii nu se concretizează mai spontan şi mai natural, rămînînd totuşi un mister insondabil şi inepuizabil ce trebuie mereu înnoit şi actualizat prin credinţă. Într-adevăr, nicăieri ca în familie nu se oglindeşte mai bine taina lui Dumnezeu cel Unul în fiinţă dar întreit în Persoane. Căci aşa precum în Dumnezeu unitatea absolută (de Fiinţă) se întîlneşte cu diversitatea absolută (de Persoane) tot astfel şi în familie (ca şi în umanitate în general) există o unitate profundă a celor ce o compun, care însă nu anulează, ci dimpotrivă afirmă, specificul fiecărui membru, de persoană unică.Şi aceasta pentru că omul şi lumea în totalitatea ei sînt „chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Iar „Dumnezeu este dragoste" (I In. 4, 8). Ori dragostea uneşte persoanele pînă la identitatea fiinţei lor păstrînd totodată şi afirmînd caracterul specific al fiecăruia.

În interiorul familiei, unirea conjugală dintre soţi este o expresie a dragostei derivată din porunca divină „Creşteţi şi vă înmulţiţi şi stăpîniţi pămîntul" (Fac. 1, 28). Ea este deci legată de procreaţie şi numai cînd se face cu respectul legilor firii este cu adevărat o expresie autentică a iubirii dintre cei doi soţi, un adevărat „limbaj" prin care ei comunică în chipul cel mai intim. Porunca de a se înmulţi fiind anterioară căderii în păcat în ea însăşi. Numai păcatul o poate perverti şi culpabiliza. Iar pervertirea înseamnă reducerea actului conjugal numai la unirea trupurilor cu căutarea exclusivă a plăcerii, care însă nu poate împlini elanul de infinit al soţilor ascuns în unirea lor ci îi aruncă în braţele durerii. de care ei vor fugi căutînd din nou plăcerea. Şi aşa cei doi se închid într-un cerc vicios. Astfel unirea conjugală nu mai este o unire „întru Domnul", o unire care să tindă spre comuniunea cu Dumnezeu cel infinit care singurul poate împlini nevoia omului de absolut. Căci dincolo de unirea trupurilor există o unire a duhurilor celor doi şi a lor cu Dumnezeu, autorul vieţii. De aceea se poate vorbi despre o adevărată „transfigurare" a vieţii conjugale. Şi pentru că unirea

Serafim Făgărăşanul
Episcop-vicar

(Continuare în pag. a 2-a)

Din învăţăturile Sfîntului Ioan Gură de Aur

Au trecut mai bine de 50 de ani de cînd un cercetător francez a publicat o carte cu titlul „Sfîntul Ioan Gură de Aur, dascăl al învăţăturii despre desăvîrşirea creştină", dar şi după această dată admiraţia creştinătăţii faţă de marele predicator din Antiohia a găsit mereu în scrisul său noi şi înălţătoare mesaje. Unele din acestea erau chiar necunoscute. Astfel în anul 1957 au fost date la iveală opt predici sau „cateheze baptismale", care au adus noi lămuriri asupra tainei Sfîntului Botez, respectiv asupra modului cum era văzută pe la anii 390 această Sfîntă TAINĂ. Dar şi în vremurile mai noi studierea predicilor acestui mare părinte al Bisericii aduce mereu noi informaţii.

Şi la noi, la români, scrierile Sfîntului Ioan s-au bucurat de mare preţuire întrucît încă în epoca în care el trăia, strămoşii de atunci ai poporului s-au împărtăşit de purtarea de grijă a acestui mare păstor bisericesc. Cercetători recenţi în frunte cu prof. Gh. Mihăilă şi Î.P.S. Nestor al Olteniei au dovedit că binecunoscutul „Cuvînt de învăţătură din ziua de Paşti" era folosit la noi încă înainte de veacul XVI, iar sub titlul de „Mărgăritar" o colecţie din cele mai alese din predicile Sfîntului Ioan au fost cunoscute şi sub formă slavonă, iar din 1691 ele au fost traduse şi tipărite în româneşte, încît marele învăţat Dimitrie Cantemir a ajuns să citească din ele tatălui său Antioh Cantemir. (Din Omilia II la Filipeni)

Pr. prof. *T. Bodogae*

(Continuare în pag. a 2-a)

În întîmpinarea postului Adormirii Maicii Domnului

RESTAURAREA SUFLETEASCĂ

Verbul a restaura (a reface, a reconstitui, a transforma ceva) se foloseşte şi în ordinea spirituală a vieţii cu înţelesul de înnoire sufletească, înviere din moartea păcatului, renaştere interioară, progres din nou, reabilitare morală, primăvară duhovnicească, transformarea trecutului păcătos în izvor de viaţă nouă.

În ordinea naturală a firii, primăvara urmează unei ierni amorţite, lipsită de viaţă, iar în ordinea vieţii spirituale primăvara duhovnicească urmează unei ierni a păcatului.

Este posibilă o astfel de primăvară, adică restaurarea unui trecut învechit în păcat? Răspunsul este afirmativ.

În legătură cu această restaurare, părerile se împart între cei ce o contestă şi între cei ce o susţin.

Păcătoşii lipsiţi de credinţă şi încredere în Dumnezeu se cred osîndiţi pentru veşnicie. Sînt convinşi că păcatul rămîne păcat, că păcătosul moare păcătos şi că trecutul omului nu poate fi schimbat sub nici o formă. Nimeni nu-i poate scoate din osînda păcatului şi cu atît mai vîrtos ei singuri. Pentru ei trecutul rămîne ceva încheiat şi neschimbat, iremediabil şi irecuperabil. Scepticismul lor îi împiedică să se ia orice iniţiativă pentru trezirea lor la o viaţă dinamică.

Spre deosebire de aceştia, cei încrezători în Dumnezeu şi dornici de mîntuire, ajutaţi de puterea harului, nutresc sentimente de optimism moral. Pentru ei trecutul poate fi modificat şi fă-

Prot. *Ieremia B. Ghita*

(Continuare în pag. a 2-a)

„Tîlharul, cu limba, a deschis raiul

„Pomeneşte-mă, Doamne,
cînd vei veni în Împărăţia Ta..."
(Luca XXIII, 42)

Iubind pe Hristos şi Patimile Sfinte,
Tîlharul a deschis Raiul prin cuvînt;
Toţi sfinţii au rostit aceste cuvinte,
Celui preaslăvit în cer, şi pe pămînt...

Şi ca tîlharul mărturisim şi noi
Acelaş crez, în Biserica Străbună
— Cu bună nădejde în Viaţa de Apoi, —
Ca să fim părtaşi la Veşnica Lumină!...

* * *

Îl iubim pentru Sfînta Lui Omenie,
— Răsplătită cu coroana cea de spini, —
Silim spre Cerească Lui Împărăţie
Unde toţi spinii răsar flori de lumini!...

Îl mai iubim, pentrucă a fost sărman
Şi-a îndurat povara umilinţei;
— Slujind, paşnic, Supremul Ideal Uman —
A înfăptuit minunea biruinţei!...

Dar, îl iubim pentru că este Iisus:
A iertat pe tîlhar, şi pe păcătoasa, —
Ne-a descoperit Lumina Lui de sus, —
Şi cerul ni L-a arătat, — şi coasa!...

Îl iubim, că mai întîi El ne-a iubit:
Ne hrănim din Jertfa Lui nevinovată;
— S-a jertfit să facă pe altul fericit, —
Cum n-a făcut-o nimeni, — niciodată!...

Prin harul Crucii, trăim sfinte bucurii:
— Cîntînd imn de slavă Soarelui Iubirii, —
Printre surîsuri dragi, — ne simţim iar copii,
Ca pe Meleagurile Neprihănirii!...

* * *

De aceea Îl iubim, că este Dumnezeu!...
— Fiind rugat de Maica Sa Preacurată
Ne scapă cu bine din mîna celui rău
Şi ne cuprinde în dragostea Lui toată!...

Preot Lăudatu Vasilescu

Proiect de lege în Senat:

1 Decembrie — Ziua naţională a României

În legătură cu stabilirea Zilei Naţionale a României, senatorul Romulus Vulpescu a făcut din partea Comisiei juridice a Senatului următoarea expunere de motive:

Comisia senatorială constituită în vederea redactării Proiectului de Lege privitor la proclamarea Zilei Naţionale a României propune alăturatul proiect de lege susţinut de următoarea justificare:

Unirea tuturor românilor, înfăptuită la 1 decembrie 1918 şi corolarul ei, consfinţirea statului naţional de drept, unitar, suveran, independent, indivizibil şi inalienabil rămîne un eveniment crucial în istoria milenară a poporului român.

În temeiul acestei hotărîri istorice a românilor din toate cele 10 provincii tradiţionale, hotărîre care la Alba Iulia statua realitatea unităţii naţionale şi de stat, Comisia senatorială propune următorul Proiect de lege:

ARTICOL UNIC: Se proclamă 1 Decembrie, Ziua Naţională a României.

În actuala sa redactare, Proiectul de lege a fost votat de către Senat în unanimitate.

(Rompres)

Militanţi pentru libertatea şi unitatea poporului român

Andrei Bîrseanu (1858—1922)

Între reprezentanţii de frunte ai şcolii, literaturii şi culturii naţionale româneşti, de la sfîrşitul veacului trecut şi începutul veacului nostru, s-a numărat şi profesorul Andrei Bîrseanu, „unul din stegarii cei mai de seamă ai Societăţii *Astra*", pe care a condus-o cu pricepere, dăruire şi pasiune, timp de peste un deceniu şi jumătate.

Născut în 1858, în comuna Dîrste, judeţul Braşov, într-o familie de preoţi, cu dragoste de cultură şi cauza naţională, Andrei Bîrseanu a început să înveţe carte la şcoala din locul natal. De aici, s-a îndreptat spre Braşov, unde a urmat studiile secundare la liceul ortodox român întemeiat de Ioan Popazu, iar pe cele superioare — la Facultatea de filozofie din Viena şi München.

După încheierea studiilor universitare, tînărul profesor a revenit la Braşov, intrînd în serviciul şcolilor române din oraş. Prin cunoştinţele sale culturale şi de specialitate deosebit de solide şi vaste, însuşite în anii de studii din cele două mari centre europene, şi prin talentul de scriitor în proză şi poezie, cărturarul Andrei Bîrseanu a militat cu abnegaţie şi hotărîre pentru înfăptuirea idealului naţional. Iar prin măiestria şi tactu-i pedagogic deosebit de fin, prin blîndeţea şi bunătatea sa părintească, profesorul Bîrseanu a ştiut să se apropie de sufletul elevilor săi, ca puţini alţii. Prin lecţiile sale de istorie, literatură română şi geografie, a reuşit, nu numai să trezească interesul, ci şi entuziasmul generaţiilor tinere pentru comorile istoriei şi literaturii române, ca şi pentru frumuseţile vetrei dacice. Ca dascăl şi pedagog, Andrei Bîrseanu a ştiut că adevărata chemare a unui profesor nu este aceea de a încărca memoria elevilor cu o cantitate prea mare de cunoştinţe seci şi obositoare, ci să selecţioneze cu iscusinţă din volumul nesfîrşit al ştiinţelor, numai ceea ce este necesar şi folositor pentru buna pregătire a elevilor. Folosind asemenea metodă, Bîrseanu a reuşit să fie un educator iscusit, apreciat şi îndrăgit de şcolari.

Concomitent cu munca de la catedră, Andrei Bîrseanu a desfăşurat o bogată activitate publicistică şi literară. El a îmbogăţit literatura didactică, reeditînd şi completînd „Geografia şi istoria evului vechi, mediu şi modern" de dr. Ioan G. Meşotă, apărută la Bucureşti, în 1879—1880; a prelucrat, în colaborare cu Dionisie Făgărăşanu, „Geografia pentru şcolile medii"; a publicat „Cîteva observări cu privire la propunerea studiului istoriei" în Anuarul XXII al Liceului din Braşov, pe anul 1886. Împreună cu profesorul Ioan Popea, a redactat revista „Şcoala şi familia" în anii 1887—1888, care se adresa părinţilor şi cadrelor didactice. Andrei Bîrseanu a culeş şi publicat o serie de creaţii folclorice, dintre care amintim volumul „Cincizeci de colinde", în 1890; lucrarea „Din traista lui Moş Stoica", care cuprinde 101 anecdote poporale, publicată la Braşov, în 1891; iar, în 1885, în colaborare cu învăţatul ceh dr. I. Urban Jarnik, a tipărit „Doine şi strigături din Ardeal".

Cea mai importantă scriere a lui Andrei Bîrseanu o reprezintă voluminoasa monografie intitulată „Istoria şcoalelor centrale române gr. or. din Braşov", publicată în 1902 şi premiată de Academia Română. În această prestigioasă lucrare, eruditul cărturar a înfăţişat dezvoltarea şcolii româneşti braşovene din cele mai îndepărtate timpuri şi pînă la 1900. În cadrul monografiei, un loc de seamă îl ocupă eforturile protopopului Ioan Popazu, înarmările înţelepte ale mitropolitului Andrei Şaguna şi contribuţia tuturor celor ce şi-au adus obolul la ridicarea şi susţinerea liceului românesc din Braşov.

Pe lîngă scrierile în proză, Andrei Bîrseanu a realizat şi versuri de factură lirică şi naţională, dovedind talent şi o mare sensibilitate artistică, pe care le-a publicat în „Convorbiri literare", „Familia" şi „Gazeta Transilvaniei". Din acest gen de creaţie, un loc cu totul aparte în ocupă poezia „Steagul nostru", cunoscută publicului larg de toate vîrstele sub denumirea de „Pe-al nostru steag e scris unire", scrisă în 1880, şi care, prin conţinutu-i patriotic şi mobilizator, a devenit imn de luptă pentru eliberare naţională şi înfăptuirea unităţii politico-statale a tuturor românilor, adînc intrat în conştiinţa poporului nostru.

Cărturarul Andrei Bîrseanu a desfăşurat şi o intensă şi rodnică activitate în cadrul „Astrei". Remarcîndu-se ca unul din activiştii de seamă ai „Asociaţiunii", în 1898, a fost ales director al Despărţămîntului Braşov al „Astrei". Peste opt ani, adunarea generală, ţinută la Sibiu, în august 1906, cu prilejul inaugurării Muzeului etnografic al „Astrei", l-a ales vicepreşedinte al „Asociaţiunii", iar adunarea generală, care şi-a desfăşurat lucrările la Blaj, în

Prof. *Paul Abrudan*

(Continuare în pag. a 2-a)

CEL MAI MARE MITROPOLIT AL ŢĂRII ROMÂNEŞTI

Cu întîrziere, din păcate, mi-a căzut în mînă o carte de permanentă referinţă şi „piatră din capul unghiului", a istoriei culturii româneşti. Cartea se cheamă: ANTIM IVIREANUL — OPERE, de Gabriel Strempel. Are nu mai puţin de 477 pagini scrise, scoasă şi într-o ediţie elegantă, sobră. Este apărută, nu chiar recent, dar este o carte realmente, fără figuri encomiastice, *substanţială*. Autorul cărţii acesteia (nu este o întîmplare banală, desigur, cum se întîmplă, nu chiar rar, în istoriile culturii), autorul lui ANTIM IVIREANUL — OPERE, este cel mai harismat, dintre toţi cercetătorii noştri literari şi ştiinţifici ai culturii noastre vechi, care este temelia din care îşi trag — cultura şi limba românească —, sevele. Autorul despre care vorbim, este, repet, *Gabriel Ştrempel*. După toate dovezile ieşite de sub pana Domniei Sale, este cel mai îndrăgostit de cultura noastră veche românească. Şi pe departe, fără egal, în cunoaşterea lui Antim Ivireanul, incomparabil cu oricare alţii din cercetătorii culturii româneşti vechi (şi, har Domnului, că avem mulţi şi iscusiţi în meseria lor!), chiar şi decît marele, si el, cărturar, Melhisedec, episcopul de Roman, primul nostru înalt ierarh membru al Academiei Române, care şi el s-a ocupat în mod deosebit de Antim Ivireanul, fiind cel dintîi, — pare-mi-se — care a atras atenţia asupra *fenomenului Antim Ivireanul*, fenomen despre care vom zăbovi, într-un articol viitor. Căci despre *fenomenul Ivireanul*, despre opera uriaşă, multilaterală, despre cea mai interesantă prezenţă uriaşă a lui în istoria românească, cît şi despre pecetluirea operei sale cu jertfa sîngelui său şi cu martiriul în propriul înteles al cuvîntului, nu s-a descifrat nici pe departe cît trebuie, cum credem noi, şi cum atît de smerit o spune Gabriel Ştrempel, cel care a făptuit cel mai mult, pînă astăzi, dintre toţi cei care s-au minunat de acest mare şi străşnic ROMÂN, deşi, el de fapt, prin naşterea lui, este *ivirean din Georgia*. Este lucrul acesta un fapt cutremurător, logic, dovedi-tor, *a ceea ce înseamnă duhul ecumenic al Ortodoxiei şi al smereniilor ei.*

Ne însuşim şi subscriem cu totul la cele scrise de Gabriel Strempel, că „ANTIM IVIREANUL este cel mai învăţat Mitropolit ce a stat vreodată în scaunul Ungrovlahiei", la care la sfîrşit vom adăuga şi alte cîteva lucruri, părerile şi credinţele noastre, despre *„Cel mai mare Mitropolit al Ungrovlahiei"*.

Aşadar, de la Gabriel Strempel pornire: Antim Ivireanul este adus în ţara noastră de către marele nostru, cred, de cel mai rafinat cărturar, dintre voievozii noştri: marele Io Constantin Brîncoveanu Voievod, unii istorici cred că la sugestia Patriarhului Dositei al Ierusalimului. Alţii zic că la aceea a lui Dionisie Seraglanul, patriarhul Constantinopolului.

Şi unul şi altul, din cei doi erau patriarhi, amîndoi greci, aveau interesele lor, care erau aceleaşi: renaşterea helenismului. Indiferent cine i le-a recomandat, aducerea lui Antim de către Brîncoveanu, aceasta dovedeşte „flerul", intuiţia marelui voievod de a-şi „alege" colaboratorii. Cea mai esenţială dintre calităţile unui conducător adevărat şi mare. Dar la rîndul lui, — aceasta este iarăşi părerea noastră —, Brîncoveanul n-ar fi realizat, cîte a realizat, nu şi-ar fi lăsat în istorie opera lui, strălucită, dacă nu şi l-ar fi avut lîngă el, pe Antim Ivireanul. Pur şi simplu, Constantin Brîncoveanu, nu ar fi fost atît de mare, în istorie, cît este.

Brîncoveanul preia conducerea Ţării în condiţii foarte grele. El se afla, ca o biată şi micuţă buburuză, cu tărişoara lui mică, între trei monştri preistorici, le-am zice: imperiul otoman cu nesăţietatea lui de haraciuri în pungi de aur, imperiul austroungar, cu „rafinamentul" lui, nu mai puţin hulpav şi între imperiul ţarist, cu „hîcleniile" şi cu „pohtele" lui de cuceriri gingişhanice.

Pe de altă parte, în interiorul micuţei buburuze, Ungrovlahia lui, faţă de brontozaurii geologici ca întindere şi forţă, imperiile hulpave, amintite, starea socială a românilor era pur şi simplu cumplită! Ţara Românească, la venirea lui Brîncoveanu, plătea nu mai puţin de *patruzeci şi două de biruri*, cum scrie C.C. Giurescu în Istoria Românilor, Bucureşti, 1946, partea II-a, pag. 434—435. Iar Cronicarul Radu Popescu, deloc prieten Brîncoveanului ,spune că pentru a obţine domnia „... au făcut alt adaos haraciului (cumpărarea domniei), 240 pungi (aur) peste cele 280", fixate pînă atunci de Poartă. Biciul birurilor de pe spatele ţăranilor, (şi nu al boierilor care „se scuteau"), a mărit fuga ţăranilor de pe moşii, fapt pe care a încercat să-l oprească, dar fără succes, şi Mihai Viteazul! Însuşi secretarul personal al Voievodului Brîncoveanu, florentinul Anton Mario del Chiaro, în a sa *Istorie delle moderne rivoluzioni della Valachia*, în general favorabil stăpînului său, arată undeva, printre alte rînduri elogioase, că Brîncoveanu era atît de dibaci la vorbă şi blîndeţe, că poporul îi scosese, mai în tragic, mai în şagă vorba amară: „că Domnitorul Constantin Brîncoveanu ştie să jupoaie oaia fără să o facă să ţipe". („Il principe Constantino Brancovani sapeva pelar la gazzuola sensa farla gridare" — Del Chiaro, p. 174). Aşa că bunul, gloriosul şi, cred, cel mai mare voievod al culturii româneşti, nu a putut fi, nici pe departe, un îngeraş. El însuşi, a pus şi încă, alte biruri pe care le plăteau, tot ţăranii, căci în mare măsură, ca întotdeauna, boierii erau defetişti şi se sustrăgeau de la aceste biruri. Acestea toate însă nu l-au împiedicat pe Marele Brîncoveanu să ne lase nouă şi Ţării, epoca lui glorioasă.

Cu toate cele însirate mai sus, el era iubit şi ajutat de poporul său, mai ales pentru ultima parte a vieţii sale: „Cuvîntul lui Constantin Brîncoveanu către fiii săi" în faţa călăilor şi a sultanului dement fanatic, care-i cerea decapitîndu-i public, unul cîte unul, coconii şi ginerele — sub ochii mulţimilor: „Leapădă-te de credinţa ta creştină şi îţi voi da viaţă", în timp ce Voievodul Martir le spunea, îmbărbătîndu-i: „Fiii mei, am pierdut totul. Nu ne-a mai rămas decît credinţa, care-i mai scumpă decît toate, care este nepieritoare şi deci, să nu o pierdeţi! Puneţi vitejeşte gîturile pe butuci, sub satîrul păgînilor călăi!"

De aceea poporul i-a iertat toate şi îl venerează ca pe un sfînt martir, deşi, încă este, necanonizat.

Dar, revenind la geniala intuiţie a voievodului Brîncoveanu, era unul din cei mai mari iluminişti ai epocii. Curtea lui era refugiul şi gazda tuturor cărturarilor prigoniţi ai Orientului; era centrul elenismului plin de hicleşuguri care voia să-şi înfăptuiască visul pe pămîntul şi cu truda românească. Faimoasele şcoale de la Sfîntul Sava, şi Mănăstirea Mărgineanu, pe care le-a topit prin mintea lui, fiul de ţăran de la Avrig, Gheorghe Lazăr, colcăiau de patriarhi ecumenici cărturari şi savanţi, ca Dositei al Ierusalimului şi Hrisant Notara, vestitul, şi de strălucitii dascăli greci ca: Sevastos Chimenitul, sau Kiminitic, Ioan Comnen, Gheorghe Maioto, Panaiot Sinopeus, Gheorghe din Trapezunt, Ion Carifoli ş.a., ş.a. Toţi erau dirijaţi de Dositei şi Hrisant, patriarhii de Ierusalim.

Brîncoveanu i-a ajutat şi i-a sprijinit. Dar mintea lui scînteietoare, nu s-a lăsat înfăşurată, decît de adevărurile permanente ale veşniciei. El trimite permament tineri la învăţătură, unde credeţi? La Maica Roma, în Italia. Şi nu numai atît: din Italia îşi aduce sfetnici apropiaţi şi de taină. De la Florenţa îşi aduce pe secretarul său, Del Chiaro, care nu era un oarecare. Era, cum s-a văzut, destul de iscusit cronicar şi scriitor. Şi va aduce si alti secretari şi doctori, precum Ştefan cel Mare pe doctorul Schendl. „Hîrile" mari se întîlnesc peste veacuri. Aduce teologi si literati, precum Iacob Pylarnia. Dar credinţa tării şi a Domnului ei nu sînt umbrite, ca pe timpul lui Vlaicu Vodă, nici cît umbra unei frunze în cădere. El moare, cum stim, cu coconii lui, în sfînta credintă a Ortodoxiei lui, neumbrite de nimic. Curtea lui, era un „loc de refugiu al tuturor cărturarilor nemulţumiţi şi cetate prote-

Cristofor Dancu

(Continuare în pag. a 2-a)

Din partea Comitetului „Nicolae Titulescu" din Braşov

Sînt 49 de ani de cînd Nicolae Titulescu îşi doarme somnul de veci în cimitirul de la Cannes — Franţa, aşteptînd ca „prietenii... din Ardeal" să-i îndeplinească dorinţa de a fi înmormîntat la Braşov. Pentru a fi mai expliciţi vom reproduce chiar din testamentul marelui bărbat al neamului, următorul paragraf: „În ce mă priveşte, cum m-am considerat totdeauna ca un soldat al teritoriilor alipite României între 1918 şi 1920, doresc să fiu îngropat la Braşov, într-un loc ceva mai la o parte... Tache Ionescu — sus, la Sinaia şi eu la picioarele lui — jos, la Braşov, pentru repaosul etern este felul cel mai convenabil şi doresc ca locuitorii Braşovului să accepte rugămintea mea".

Ivindu-se zorii libertăţii, braşovenii au simţit că a venit timpul pentru a-şi aduce la îndeplinire datoria de onoare pe care o au faţă de ilustrul lor compatriot şi ca atare au creat, în urmă cu cîteva luni, un comitet, care să se preocupe de această problemă.

Comitetul a început demersurile necesare pentru înhumarea rămăşiţelor pămînteşti ale lui Nicolae Titulescu la biserica „Sfîntul Nicolae" din Şcheii Braşovului, biserică ce adăposteşte şi lăcaşul primei şcoli româneşti.

Restaurarea sufletească

(Continuare din pag. 1-a)

cut izvor de viaţă nouă. Optimismul lor, în direcţia virtuţii, îi determină să se angajeze la un proces de purificare şi spiritualizare a vieţii, adică de curăţire a oricărui rău şi de dezvoltare a tot ceea ce este bun.

În cele ce urmează mă voi ocupa de aceştia din urmă, care nădăjduiesc într-o schimbare fundamentală a sensului vieţii. In concret voi arăta posibilitatea (realitatea) procesului de înlocuire a trecutului păcătos cu un prezent şi viitor de sfinţenie şi mijloacele folosite în acest scop.

*

Viaţa omenească se desfăşoară în vadul timpului şi poate fi raportată la trecut, prezent şi viitor. Între aceste trei dimensiuni există o strînsă legătură. Pentru trecutul păcătos omul se căieşte şi-l poate eradica, pentru prezent acţionează şi pentru viitor se hotărăşte. Vorbind de trecut, putem afirma că restaurarea lui influenţează prezentul şi determină viitorul.

În legătură cu restaurarea trecutului s-au formulat teorii potrivit cărora orice renaştere este imposibilă, trecutul fiind ceva terminat şi neschimbat. Se afirmă că este absolut imposibil să se mai poată desfiinţa ceea ce s-a petrecut odată, să se întoarcă, înapoi direcţia timpului în care se scurge viaţa. Cu alte cuvinte omul nu poate muta nimic din ceea ce a făcut şi a rămas în urma faptelor sale păcătoase. Asemenea unui munte care rămîne neclintit la orice izbitură i s-ar da, aşa şi el rămîne neclintit în trecutul său. Afirmaţia are la bază ideea greşită că viaţa spirituală ar fi lipsită de o înlănţuire structurală. Adevărul este cu totul altul. Viaţa spirituală are specificul ei. Spre deosebire de fenomenele naturale trecute, care au o desfăşurare rectilinie, în viaţa spirituală fiecare moment al vieţii noastre cuprinde în sine şi o lansare nu numai spre viitor, ci şi spre trecut. Faptul este explicabil: conştiinţa activă, care are puterea de a reveni asupra unui conţinut sufletesc, proiectează asupra lui mereu altă lumină pe urma noilor experienţe de viaţă. În urma acestui fapt putem afirma că dispunem şi asupra trecutului nostru, care deşi neschimbat cronologic-istoric poate fi transformat ca sens. După cum curăţim un izvor de noroiul din el, tot aşa orice clipă din viaţa noastră o putem curăţi de răul din ea. Nu se poate spune de o faptă trecută că şi-a epuizat valoarea şi puterea de determinare. Numai prin moarte, viaţa devine ceva încheiat (D. Stăniloae, Căinţă şi înviere sufletească, în „Revista Teologică" Nr. 1—2, 1945, p. 9—10).

Restaurarea trecutului păcătos este posibilă şi din alt punct de vedere. Păcatul omoară viaţa sufletească. După cum sinuciderea distruge existenţa fizică, la fel el duce la moartea sufletului şi distruge existenţa morală. Cu toată nocivitatea lui, păcatul naşte şi dorul după mîntuire, pentru că „inima omului este din fire sanctuarul lui Dumnezeu" (Fer. Augustin), pentru că în sufletul lui a mai rămas o sămînţă de har şi puteri încă necariate, plus un imbold spre desăvîrşire. Orice om, fie oricît de păcătos, are potenţial de speranţă care-i dinamizează faptele prezente şi viitoare. Calea păcatului nu este indicată niciodată. Pentru acest motiv omul trebuie să urască păcatul săvîrşit şi să pună hotărîre nestrămutată de a-şi înscrie trecutul păcătos pe o nouă traiectorie spirituală.

Mijloacele prin care omul lucrează la restaurarea trecutului său păcătos sînt amintirea şi căinţa (Idem, art. cit. pg. 11—12 şi N. Stoleru, Rolul pocăinţei pentru promovarea moralităţii credinciosului, în „Studii Teologice" Nr. 1—2, 1973, p. 61—62).

Prin amintire readucem în actualitate trecutul nostru păcătos. De cîte ori ne gîndim la o faptă făcută, ne răsare în aceeaşi clipă împreună cu ea hotărîrea de a nu mai greşi. Trecutul neamintit rămîne fără putere de restaurare. Amintirea fiind o meditaţie are forţa de a se apleca asupra trecutului, căruia îi adaugă ceva nou: sensul şi puterea eficientă care vrea.

Profetul ne îndeamnă: „Să-ţi aduci aminte de trecut şi să roşeşti" (Iezechiel 16, 63). Folosul amintirii este ilustrat şi prin cuvintele: „Amintirea faptelor din trecut devine exemplu pentru bună chibzuială cu privire la cele viitoare" (Plutarh). Intr-adevăr, prin amintirea plină de regret, în locul faptei păcătoase, reuşim să înrădăcinăm temeiul hotărîrii de a lucra în viitor într-un mod nou. Nimeni nu-şi priveşte trecutul decît pentru că vrea ca viitorul său să fie altul. Prin amintirea trecutului său, omul îşi poate defini sensul major al vieţii, poate deveni stăpînul conştient al propriei deveniri, cu condiţia să fie un judecător obiectiv.

Amintirea de trecut are folosul ei, dar singura formă eficientă de restaurare a trecutului păcătos este căinţa, adică amintirea unei fapte împreunată cu regretul pentru săvîrşirea ei. Dacă prin amintire păcatul apare şters sau în plan secund, căinţa îl poate înlocui în mod radical. Prin căinţă pe locul unui fost păcat ţîşneşte un izvor de apă a vieţii; un fost păcat se preface prilej de viaţă nouă, se înlocuieşte „eul" vechi cu un „eu" nou sau înnoit. Căinţa scoate la suprafaţă noi puteri, sub forma unor virtuţi pe care nu le mai aveam. Ea este redresarea morală a individului uman. Căinţa n-are valoare dacă se reduce la simplul regret pentru păcatele săvîrşite, ci trebuie să fie o mutaţie categorică a vieţii pe noi coordonate spirituale, o veritabilă lucrare de restaurare a întregii firi, după îndemnul Mîntuitorului de a ne transforma din interior spre exterior. In acest proces de restaurare se cere o căinţă integrală, fiinţială, prin care viem în Duhul liber de forţa trecutului care se rostogolea în automatismul vieţii trupeşti.

Căinţa are putere retroactivă. Aceasta nu înseamnă că ea şterge faptele păcătoase sau să oprească de a mai fi repetate, ci poate să dea celor săvîrşite un sens nou. Căinţa elimină răul moral din centrul fiinţei umane, răpeşte faptei rele puterea ei generatoare de rău şi pozitiv îi dă omului o putere nouă spre săvîrşirea binelui moral. In felul acesta începe procesul de restaurare sufletească, care, — desigur — trebuie dus la desăvîrşire (O. Bucevschi, Vină şi căinţă, art. în „Glasul Bisericii", Nr. 10, 1956, p. 548).

*

Omul este o fiinţă în veşnică devenire. „A deveni este mai important decît a fi" (Iohan Galtung). Afirmaţia este întărită şi de cuvintele Sf. Ioan Gură de Aur: „Nu-i de ajuns să recunoşti că eşti păcătos, ci trebuie să te ridici şi să te schimbi". Tot el spune: „Dacă eşti păcătos nu deznădăjdui... înnoieşte-te prin pocăinţă".

Sf. Scriptură confirmă că sufletul păcătos va muri (Iezechiel 18, 4) şi cine se întoarce de la nelegiuirea sa îşi va întoarce sufletul la viaţă (v. 28). De aceea „lepădaţi de la voi toate păcatele voastre cu care aţi greşit şi vă faceţi o inimă nouă şi un duh nou; întoarceţi-vă şi veţi trăi (v. 31—32), ca să ajungeţi la sfinţirea voastră (Romani 6, 19).

Avînd aceste îndemnuri să intrăm în trecutul nostru, să-l supunem şi ca dintr-o comoară să scoatem alte sensuri şi direcţii pentru viaţa noastră. Să încercăm ca noi să determinăm trecutul, nu el pe noi. Restaurarea lui ne pune în situaţia de a nu mai fi robi ca natura, ci — descătuşaţi — să putem începe viaţa spirituală de la început, printr-o nouă naştere, cum spune Evanghelia.

Viaţa omului nu este statică, ci dinamică. Datorită acestui dinamism omul cît trăieşte poate fi mereu altfel şi altfel. De aceea, să stăpînim trecutul, să-l transformăm ca sens şi într-o nouă ipostază să-l predăm viitorului spre desăvîrşire.

FAMILIA CREŞTINĂ

(Continuare din pag. 1-a)

„întru Domnul" a soţilor este deschisă spre viaţa nouă care poate apărea şi care trebuie primită ca dar al lui Dumnezeu, ne dăm seama de responsabilitatea cu care este împreunat actul conjugal. Din momentul conceperii, embrionul este deja o individualitate absolut unică, o persoană umană în potenţă care are nevoie de iubire pentru a se putea dezvolta. Este un lucru dovedit că embrionul simte nu numai iubirea mamei care îl poartă dar chiar şi iubirea tatălui. Cînd acesta este alături şi dacă vorbeşte, embrionul se deplasează uşor spre el, adică spre această voce pe care o aude şi care îi devine încetul cu încetul familiară, cu multe luni înainte de a se naşte.

S-a constatat de asemenea — lucru înfricoşător — cum embrionul, această nouă fiinţă, se zbate şi „fuge", deplasîndu-se în sînul mamei, atunci cînd sabia ucigătoare a morţii îl urmăreşte. Este aici misterul persoanei umane care încă din momentul conceperii este deplin individualizată şi care are nevoie de ocrotire şi de iubire pentru a se putea dezvolta.

Dragostea adevărată, aceea care împlineşte pe om şi-l desăvîrşeşte, este creatoare de viaţă, şi ca atare responsabilă. Mai mult ea este împreunată cu suferinţa, cu dăruirea de sine care trebuie să meargă pînă la sacrificiul suprem. „Dragostea este mereu crucificată", a zis cineva. Numai o astfel de dragoste poate întemeia o familie adevărată. Numai acolo unde ea este prezentă va fi şi binecuvîntarea lui Dumnezeu.

Andrei Bîrseanu

(Continuare din pag. 1-a)

august 1911, cu prilejul sărbătoririi semicentenarului „Astrei", i-a încredinţat lui Andrei Bîrseanu funcţia de preşedinte, demnitate pe care a deţinut-o „pînă în ceasul din urmă".

Dar Andrei Bîrseanu a fost şi unul dintre militanţii de seamă pe tărîmul luptei politice, apărînd cu stăruinţă şi dîrzenie cauza naţională. În acest context se înscrie şi adunarea generală a „Astrei", ţinută la Blaj, în 1911, întrunire cu un pronunţat caracter politic, la pregătirea căreia Andrei Bîrseanu şi-a adus preţioasa-i contribuţie. În concepţia fruntaşilor „Astrei", adunarea trebuia s-o reediteze pe aceea din mai 1848. Ca urmare, ea s-a ţinut pe Cîmpia Libertăţii şi a cuprins peste 30 000 români, sosiţi din toate unghiurile ţării, ardeleni, munteni şi moldoveni. În fruntea mulţimilor se aflau cărturarii Nicolae Iorga, George Coşbuc, I. L. Caragiale, Şt. O. Iosif. Era de faţă şi inginerul Aurel Vlaicu, care a făcut o serie de demonstraţii aviatice, uimindu-i pe cei prezenţi. Printre cei care au luat cuvîntul cu acea ocazie s-au numărat Andrei Bîrseanu şi Vasile Goldiş.

În semn de preţuire a bogatei sale activităţi ştiinţifice şi culturale, Academia Română l-a ales membru, în 1908, pe Andrei Bîrseanu.

Dînd dovadă de tact şi măiestrie politică, Andrei Bîrseanu a ştiut să apere şi să conducă cu pricepere activitatea „Astrei", ca organ reprezentativ al românilor ardeleni aflaţi sub stăpînire austro-ungară, prin sinuoasele căi, generate de primul război mondial, dovedindu-se un demn urmaş al lui Şaguna, Timotei Cipariu şi George Barîţiu, în postul de preşedinte al „Asociaţiunii".

În condiţiile izbucnirii revoluţiei burghezo-democratice în Imperiul austro-ungar, la chemarea lui Andrei Bîrseanu, românii sibieni s-au întrunit la 31 octombrie 1918, în sala de conferinţe a „Astrei", pentru a stabili viitoarea lor conduită. Adunarea a ales un Comitet Executiv, alcătuit din Andrei Bîrseanu, ca preşedinte, dr. Nicolae Bălan, Nicolae Ivan, dr. Ioan Stroia, dr. Silviu Dragomir, dr. Ioan Broşu, dr. Lucian Borcia, dr. Octavian Russu, dr. Ilie Beu şi Ioan Lăpădatu, ca membri; comitet care să ţină legătura cu Consiliul Naţional Român Central, să urmărească evoluţia evenimentelor politice, să organizeze şi să conducă lupta maselor populare româneşti de pe teritoriul judeţului pentru realizarea aspiraţiilor multiseculare ale întregii naţiuni — Unirea.

A doua zi, cu ocazia unei noi adunări, Comitetul Executiv s-a transformat în Consiliu naţional român din judeţul şi oraşul Sibiu, organ subordonat Consiliului Naţional Român Central de la Arad, în fruntea căruia a fost ales Andrei Bîrseanu. În zilele următoare, sub îndrumarea lui Andrei Bîrseanu au luat fiinţă Legiunea română din Sibiu, consiliile naţionale şi gărzile naţionale româneşti din aşezările judeţului Sibiu, care au alungat vechile autorităţi, preluînd puterea pe plan local. În ultima decadă a lunii noiembrie 1918, Andrei Bîrseanu, în calitatea de preşedinte al Consiliului naţional român al judeţului Sibiu, s-a preocupat de organizarea alegerii celor 76 delegaţi şi 41 supleanţi, care urmau să facă parte din Adunarea Naţională de la Alba Iulia, precum şi de desfăşurarea adunărilor în toate localităţile româneşti, de adeziune la unirea cu patria-mamă.

Andrei Bîrseanu împreună cu ceilalţi delegaţi oficiali şi peste 8 000 de sibieni, ca delegaţi neoficiali, a luat parte la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, organ care a hotărît unirea Transilvaniei cu România. După împlinirea idealului naţional, Andrei Bîrseanu este ales deputat, încredinţîndu-i-se postul de vicepreşedinte al Marelui Sfat Naţional, şi sarcina de Director regional al învăţămîntului din Transilvania.

În această ultimă calitate, Andrei Bîrseanu a participat la primul Congres al tuturor dascălilor din România, ţinut la 12 iulie 1919, în sala Teatrului Naţional din Iaşi. Ales vicepreşedinte, şi de această dată Andrei Bîrseanu s-a ridicat la înălţimea acestei demnităţi. Cu acel prilej, distinsul cărturar, făcîndu-se ecoul sentimentelor românilor ardeleni, spunea: „Am venit să vă aducem tributul recunoştinţei noastre pentru tot ce aţi făcut pentru liberarea noastră şi pentru triumful ideii de unitate naţională; pentru jertfele de muncă şi devotament ce le-aţi adus, ca visul hrănit de veacuri, de neamul nostru mult încercat, să se poată înfăptui; pentru seminţele sănătoase ce le-aţi aruncat cu dărnicie, în cursul vremurilor în sufletul generaţiilor tinere, ca să aducă acum roade aşa de îmbelşugate. Am venit de astădată între dv. nu pe furiş şi răzleţi, ca în alte vremuri, ci mîndri şi cu fruntea ridicată; am venit fraţi la fraţi, ca oameni liberi în ţară liberă şi întregită".

Activitatea prodigioasă a lui Andrei Bîrseanu, preşedintele „Astrei", s-a întrerupt brusc, la 19 august 1922, la Bucureşti, cînd inima sa a încetat să mai bată. De acolo, el a fost transportat la Sibiu, şi înmormîntat, cu deosebită solemnitate, fiind condus la cimitir de Comitetul Central al „Astrei" şi o mulţime de prieteni, cunoscuţi şi elevi. Peste şapte ani, la 27 octombrie 1929, osemintele i-au fost exhumate şi transportate la Braşov, fiind aşezate în cimitirul Groaveri. La căpătîiul marelui dispărut, prin contribuţia „Astrei", Academiei Române şi a instituţiilor de învăţămînt, i s-a ridicat un binemeritat monument.

Prin munca-i neobosită pusă în slujba emancipării poporului român, a luptei, cu vorba şi cu condeiul, pentru libertatea şi unitatea sa naţională, cărturarul Andrei Bîrseanu a intrat în conştiinţa şi istoria neamului nostru.

CEL MAI MARE MITROPOLIT AL ŢĂRII ROMÂNEŞTI

(Continuare din pag. I-a)

guitoare şi strălucită a literelor; se vor încrucişa aci aceste influenţe şi se vor realiza la curtea Brîncoveanului numeroasele opere ale neoelenismului — cum scrie Gabriel Strempel, noi fiind, iarăşi total de acord cu Domnia Sa".

Aici se conturează fenomenul ANTIM IVIREANUL.

Nu îl credem un străin, ci inspiratorul direct al acestui uriaş fenomen: legătura dintre Răsărit şi Apus cu inocularea în cultura apuseană a culturii răsăritului, a patristicii şi prin tipărirea cărţilor de cult, fără ştirbirea, de nici un fel, a Ortodoxiei ecumenice, din lumea Orientului în aceea a Islamului şi Apusului.

De aici, tipografiile lui Antim, în tot Orientul şi în limba lui georgiană, de aici dibăcia lui diplomatică, de a scoate în atîtea limbi orientale cărţi *cu litere făcute de mîna lui de mitropolit,* de aci *elocvenţa fără egal a Didahiilor lui,* care musai trebuiesc traduse în toate limbile mari ale lumii, nu numai în cele europene, occidentale, de aci căutarea, sorgintea operelor lui artistice, ca un multidotat, cel mai dotat miniaturist, mai mare şi mai iscusit şi decît Athanasie Crimca, cu al cărui EVANGHELIER al lui Ştefan cel Mare miniaturat de el, mitropolitul de la Dragomirna Athanasie, se lăuda în lume, la cel mai mare muzeu al lumii, British Musseum.

Şi acum tristeţea cea mare: aşa cum Psaltirea în versuri a lui Dosoftei, înseamnă izvodul poeziei moderne româneşti ,aşa cum pe drept a scris George Ivaşcu în a sa Istorie a literaturii române şi o mai spun şi alţii, o spun şi eu, în consens cu ei toţi.

Tot aşa, Didahiile lui Antim Ivireanu, atît de puţine, din păcate, cîte sînt, *nu sînt cu nimic mai prejos decît faimoasele „Sermons" ale lui Bossuet,* ţinute în faţa Regelui Soare, precum Antim în faţa Voievodului său, *ori tot aşa de faimoasele Petit Carem ale lui Jean Baptiste Massillon.* Apusul musai trebuieşte să aibă în limbile — limbile mari ale Apusului — Didahiile mucenicului Antim Ivireanul.

În sfîrşit, mă doare sufletul de durere cruntă.

Aproape de doi ani, tot datorită lui Gabriel Strempel, alerg între Biblioteca Mănăstirii Cernica şi aceea a Academiei Române.

De 280 de ani, cred, că *cea mai mare operă a lui Antim Ivireanu,* în special a multiplului său talent artistic „de caligraf ,sculptor, desenator şi lucrător în broderie" cu care i-a uimit pe toţi din timpul său, zace, încă, în rafturile bibliotecii Mănăstirii Cernica o copie, făcută de zugrafu C. Petrescu, iar în rafturile Bibliotecii Academiei Române într-un sul mare de 11,07×0,45 m² zace, altă copie, plus un album de fotografii în octo, *al căror original se află* (dacă cele de la Cernica şi Academie sînt în negru copiate), *la Kiev. Acesta este în culori.* Se cheamă pe scurt (titlul este mult mai mare), CHIPURILE VECHIULUI şi NOULUI TESTAMENT. Reprezintă o operă uriaşă, repet poate cea mai mare a marelui Mitropolit. Ea cuprinde o istorie universală „de la Adam pînă la Hristos". Dar este universală, pentru că, textul deşi nu este prea mare, cîteva zeci de pagini mari; dar este concentrată ca text, gen cronică, şi paralel ea cuprinde toate marile imperii ale erei respective, începînd cu cele mai vechi popoare ale lumii; pe lîngă aceia a evreilor pînă la, inclusiv, poporul roman.

Ceea ce însă este pur şi simplu, să facem un pleonasm, căci nu putem spune altfel, ceea ce ne-a stat de zeci de ori sub ochi, şi ne stă permanent în mînă, sînt cele *518 (cinsisute şi optsprezece) de gravuri, portrete ale tuturor obrazelor mari ale lumii",* în care sînt portretele, nu numai ale marilor personagii biblice, dar şi ale tuturor împăraţilor şi generalilor lumii. Şi ale Ptolomeilor şi al lui Darius şi al lui Alexandru Macedon şi ale lui Iuliu Cezar şi Pompei şi al Cleopatrei. Numai fila 21, *cuprinde 35 de portrete,* celebre, între care: Antipater Idumeul cu cei 4 feciori şi fata pe care a avut-o. Apoi Irod Asculonitul, Arhelau, Filip Tetrarhul etc. etc. Un splendid portret, *acesta colorat, şi la Biblioteca Academiei, al lui Alexandru cel Mare.*

Ne oprim cu însirările care sînt uluitoare una mai mult decît alta. Gabriel Strempel este uluit de originalul pe care l-a văzut la Kiev, în Biblioteca Naţională, ajuns acolo de la Facultatea de Teologie din Kiev, căruia i-a dat-o mitropolitul Chişinăului, cumpărată de la un boer român, probabil rudă de a lui Brîncoveanu, scăpătată.

De 280 de ani aşteaptă să fie tipărit!

El a fost făcut, dar personal, de către Mitropolitul Antim lui Constantin Brîncoveanu la 1709.

Apoi au urmat tragediile lor, pe care le ştim.

Iar sufletul meu, nu-şi va găsi pace pînă ce binecuvîntarea întîiului Stătător al Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST Cernicanul, nu va cădea peste condeiul şi fruntea cernicanului Cristofor, pentru tipărirea şi reproducerea lor într-o ediţie monumentală, cum se cuvine.

Iată, în încheiere, titlul complet al acestei, cea mai mare operă a lui Antim, cel mai mare Mitropolit al Ţării Româneşti, în care printre altele, celelalte harisme pe care 1 le-a dăruit Bunul Dumnezeu, este şi adeverirea şi spiritul critic de mare istoric universal, deoarece, ades, la anumite legende ale Istoriei, sau chiar religioase el, adnotează, smerit, cunoscător şi logic, ca un, şi, iluminist dintre ortodocşi ce se afla, şi se află. Titlul cărţii de pe fil. 2 este aşa: *„Chipurile Vechiului şi Noului Testament, adecă obrazele oamenilor celor vestiţi ce să află în Sfinta Scriptură în Biblie şi în Evanghelie şi adunare pe scurt a istoriilor celor ce s-au făcut pe vremea lor, adeverind a fieştecăruia viaţa si faptele atita a acelora ce au vieţuit cu viaţă bună, cit şi a acelora ce au vieţuit cu viaţă necuviosă, începînd de la Adam şi pogorînd pînă la Hristos, acum întîi într-acest chip alcătuită şi aşăzată, prin multă nevoinţa şi osteneala presfinţitului mitropolit al Ungrovlahiei Chir Antim Ivireanul" şi închinată cu cucerie, spre semn de dragoste adevărată, prealuminatului şi înălţatului marelui domn şi oblăduitoriu a toată Ţara Românească Ion Constantin Brîncoveanul, Basarab Voievod.*

Dat în vestitul oraş al Tîrgovişteі, la anul de la zidirea lumii 7207 «1709» meseţi iulie, 1."

După modesta noastră părere, ne aflăm în faţa uneia dintre cele mai interesante şi dintre cele mai mari opere şi de cultură, dar sigur, *operă de artă,* cu cele *518 portrete ale „obrazelor mari ale lumii",* nu numai ale smeritei culturi româneşti, de care Apusul şi Lumea sa ia cunoştinţă şi să se desfăteze duhovniceşte, ca dar din duhul smerit al ecumenicităţii Ortodoxiei, luînd act de acest „Dürer", român.

Mai pe larg într-un articol viitor.

Din învăţăturile Sfîntului Ioan Gură de Aur

(Continuare din pag. 1-a)

Marele predicator care şi-a dobîndit încă de timpuriu porecla „Hrisostom" sau „Gură de Aur" folosea o limbă simplă şi nemeşteşugită, în schimb avea atîta căldură şi atîta putere de convingere încît, răpiţi de frumuseţea cuvîntului lui, credincioşii care-l ascultau au ajuns să-l aplaude în biserică. Nu-i mirare deci că în evlavia poporului român „Cuvîntul de învăţătură din ziua de Paşti" i-a păstrat Sfîntului Ioan una din cele mai calde mărturii de recunoştinţă.

În cele de mai jos reproducem şi noi trei fragmente din predicile Sfîntului Ioan şi anume din omiliile la epistolele Sfîntului Pavel. În general, tema lor e despre frica lui Dumnezeu.

„Cînd e vorba să ajungem înaintea unui tribunal în care aşteptăm să dobîndim vreun cîştig de cauză pentru vreun interes trecător, atunci cei mai mulţi dintre noi alergăm pe la toţi cunoscuţii şi nu încetăm o clipă de a pune în mişcare pe toţi care ne-ar putea ajuta să cîştigăm procesul. În acelaşi timp, să recunoaştem sincer, cîţi dintre noi ne pregătim să dobîndim cîştig de cauză în faţa lui Dumnezeu dacă, punem cazul ne-am afla în faţa acestei judecăţi nemitarnice a lui Dumnezeu? Am alerga noi atît de mult pentru interesul nostru sau al semenilor noştri? Ori măcar rugăciuni adresate Atotputernicului vom şti noi să facem în aşa fel încît să avem sufletul împăcat că, în calitate de fii ai Lui, aşteptăm liniştiţi judecata Lui? De cîte ori ne-am făgăduit noi că ne vom îndrepta dacă vom scăpa din necazul de acum? Dumnezeu nu ne-a oprit şi nici nu ne-a îngustat în îndeletnicirile noastre. El ne îngăduie mereu... Dar pînă cînd?"

(Din Omilia I la II Tesaloniceni)

II

„Cine supără pe vreun rege te aştepţi să fie pedepsit mai aspru decît dacă ar supăra pe vreun om de rînd. Tot atît de firesc ar fi ca şi atunci cînd supărăm pe Dumnezeu şi vinovăţia noastră să fie mai aspru pedepsită decît dacă am greşi faţă de un semen oarecare. Şi totuşi, e îngrozitor să constatăm că de cele mai multe ori, noi, oamenii ne temen mai mult de oameni, care sînt numai semenii noştri, decît de Dumnezeu, căruia îi şi arătăm mai puţină cinste".

„Să băgăm numai de seamă: cine săvîrşeşte păcatul desfrînării îşi dă seama că Dumnezeu îl vede, dar se face că nu-i pasă de El, pe cînd dacă îl vede vreun om, îndată îşi înfrînează pornirile. Or, cel care procedează aşa, acela nu numai că necinsteşte pe Dumnezeu, ci — ceea ce-i şi mai grav — unul ca acela dă dovadă că mai mult se teme de un semen al său, dar de Dumnezeu nu-i pasă deloc! Căci dacă-l vede cineva el e în stare să-şi stingă văpaia patimii celei nelegiuite, pe cînd dacă s-ar gîndi că-l vede Dumnezeu, atunci repede îşi dă seama că păcatul pe care-l săvîrşeşte nu-i numai o văpaie care dispare imediat, ci întîi şi întîi fapta lui este o ruşinare şi o nelegiuire care se revarsă asupra lui Dumnezeu. Cînd se gîndeşte că-l vede cineva, păcătosul îndată găseşte motiv să-şi înfrîneze nebunia, dar la îndelunga răbdare a lui Dumnezeu el nu are vreme nici să se gîndească! Tot aşa stau lucrurile şi cu cel care-i pornit să fure ceva: de fapt, hoţul îşi dă seama că face un rău, dar caută să se furişeze şi să înşele lipsa de grijă a semenului, ba caută chiar să se acopere atunci cînd alţii îl învinovăţesc; în schimb, de Dumnezeu, pe Care ştie că nu-L poate minţi şi nici înşela, nici nu-i pasă, nu-I dă nici o atenţie pentru că nu-L cinsteşte deloc, ca să nu mai vorbim că a uitat că Dumnezeu e Tatăl lui! Dacă orice rege sau dregător ne interzic să ne atingem de banul semenului nostru sau ne cer să-i dăm pînă şi propriile noastre bogăţii, ne executăm imediat, dar dacă Dumnezeu ne porunceşte să nu furăm sau să nu ne atingem de avutul altuia, pe El nu-L ascultăm! Oare nici măcar atîta nu observăm că prin astfel de fapte noi cinstim pe oameni mai mult decît pe Dumnezeu?"

„Nu vă plac astfel de vorbe? Vă supără? Arătaţi prin fapte cît de mult vă supără! Fugiţi de păcatele care se ascund în dosul lor, căci dacă veţi fugi de ele, atunci vorbele cum vor mai putea să vă supere? În fond, nu vorbele sînt cele ce supără pe om, ci faptele. Bine ar fi să vi le fi şi spus înainte, pentru ca să nu ajungeţi să şi săvîrşiţi astfel de fapte, de care să fim siguri că nu vom scăpa de a nu fi judecaţi la cea de a doua venire a Domnului!"

(Din Omilia I la Epistola către Filimon)

III

„Pînă cînd ne vom tot plînge de sărăcie? pînă cînd ne purtăm ca nişte cerşetori? Nu aşa fraţilor! Adevăratul sărac nu-i cel care n-are nimic, ci cel care are prea multe dorinţi! Bogat nu-i cel care are bunătăţi, ci mai curînd cel care nu duce lipsă de nimic. Ce ţi-ar folosi, omule, dacă ai stăpîni toată lumea şi în schimb ai petrece plîngîndu-te mereu de griji şi de întristări? Voinţa şi cugetul nostru liniştit sînt cele care fac pe cineva cu adevărat bogat ori sărac, iar nu prisosul sau lipsa lor! Sărmane om! Vrei întra-devăr să ajungi bogat? Dacă vrei, acest lucru e destul de uşor şi nimeni pe lume nu te poate opri; disprefuieşte bogăţiile lumii, socoate-le aşa cum sînt: o nimica toată. Alungă din inima ta dorinţele nesătule şi ai să vezi că vei avea de toate!"

„Cine nu vrea să se îmbogăţească, acela a adunat deja destul; cine se teme mereu că va săraci, acela-i pierdut! A te tot tîngui atîta vreme cît eşti sănătos, aşa ceva e o boală cu adevărat mai grea decît curajul celui ce îndură cu uşurinţă lipsuri şi dureri. Dacă nu poţi răbda lipsurile şi necazurile şi te crezi sărac chiar şi cînd ai de toate, aşa ceva este culmea sărăciei, după cum cel ce întîmpină cu inima liniştită lipsurile şi nenorocirile acela trăieşte adevărata bogăţie. De ce te temi mereu de sărăcie? Întreabă pe toţi cei care au trecut din viaţa aceasta şi vei vedea cîtă dreptate avea înţeleptul cînd a zis: „Cine a nădăjduit spre Domnul şi s-a ruşinat? Cine a petrecut în frica Lui şi a fost părăsit?" (Is. Sir. II, 10).

Vocaţia sau chemarea la preoţie

Fiecare om are o chemare, o anumită plăcere pentru săvîrşirea unei lucrări, pentru o anumită slujbă sau pentru o anumită stare de viaţă.

Preoţia creştină fiind o participare concretă şi efectivă la preoţia lui Hristos, e o slujbă plină de răspundere, de aceea pentru primirea ei e necesară o pregătire corespunzătoare, dar mai ales o specială chemare (vocaţie) din partea lui Dumnezeu.

Chemarea la preoţie este o lucrare a lui Dumnezeu, neînţeleasă de firea omenească, prin care unii oameni sînt aleşi de Dumnezeu, dintre cei mulţi, pentru slujirea preoţească ,primind totodată şi darurile cereşti care sînt necesare pentru împlinirea cu toată vrednicia a unei asemenea slujiri.

Unii zic că vocaţia, sau chemarea la preoţie, nu e altceva decît practica iubirii, adică împlinirea poruncii care ne obligă să-L iubim pe Dumnezeu, pentru El însuşi, iar pe aproapele nostru pentru Dumnezeu. Orice vocaţie are ca obiect practicarea în mod cît mai corespunzător şi mai desăvîrşit a acestei îndoite iubiri (D. Mercier, La vita interiore, Milano, ed. a III-a, 1938, p. 266).

Sf. Apostol Pavel ne dă o definiţie sau o descriere a vocaţiei în epistola către Evrei, cînd zice: „Căci orice arhiereu, fiind luat dintre oameni, este pus pentru oameni, spre cele către Dumnezeu, ca să aducă şi jertfe pentru păcate" (5, 1). În aceste cuvinte ale Sf. Pavel expresia „fiind luat dintre oameni" nu înseamnă altceva decît vocaţia sau chemarea pe care Dumnezeu o face atunci cînd alege dintre oameni pe cei pe care îi vrea să-I fie preoţi. Restul cuvintelor din textul Sf. Pavel se referă la aşezarea celui ales în treapta preoţiei împreună cu obligaţiile care îi revin prin aşezarea în această treaptă.

Cunoscînd demnitatea, măreţia şi sublimitatea preoţiei înţelegem că chemarea pentru o atît de înaltă slujire nu poate fi decît de la Dumnezeu. Numai Dumnezeu poate face această alegere sau vocaţie, numai El are dreptul să-şi aleagă lucrătorii, numai El are dreptul să cheme pe cei pe care îi vrea, cînd vrea şi de unde vrea. De altfel Sf. Pavel afirmă cu tărie acest adevăr cînd zice: „Şi nimeni nu-şi ia singur cinstea aceasta, ci dacă este chemat de Dumnezeu, după cum şi Aaron" (Evrei, 5, 4).

Cu privire la vocaţie sau la chemarea unor persoane în slujba preoţiei, făcută de Dumnezeu, avem nenumărate exemple din V. şi N.T. Astfel avem alegerea lui Levi (Num. 1, 49—50) şi a lui Aaron (Ieşire, 28, 1 şi urm.).

Mîntuitorul însuşi a avut o chemare, după cuvîntul Sf. Pavel care zice: „Aşa şi Hristos nu s-a preaslăvit pe Sine însuşi, ca să se facă arhiereu, ci Cel ce a grăit către El; Fiul Meu eşti Tu, Eu astăzi Te-am născut. In alt loc se zice: Tu eşti Preot în veac după rînduiala lui Melchisedec" (Evrei, 5, 5—6).

Mîntuitorul îşi alege Apostolii după cum voieşte, spunîndu-le limpede: „Nu voi M-aţi ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi şi v-am rînduit să mergeţi şi roadă să aduceţi, şi roada voastră să rămînă, ca Tatăl să vă dea orice-I veţi cere în numele Meu" (Ioan, 15, 16).

Cred că cel mai edificator fapt cu privire la vocaţie ne este relatat de Sf. Evanghelist Matei (19, 16—21), cu tînărul cel bogat care l-a întrebat pe Mîntuitorul că ce bine trebuie să facă, ca să aibă viaţa veşnică. Mîntuitorul îi spune să păzească poruncile. Tînărul îi răspunde Mîntuitorului că toate poruncile le-a păzit din tinereţele lui, ce-i mai lipseşte. Atunci Mîntuitorul ne spune Sf. Evanghelist Marcu — (10, 21), privind la el cu drag, i-a zis: „Un lucru îţi mai lipseşte: Mergi, vinde tot ce ai, dă săracilor şi vei avea comoară în cer; şi apoi luînd crucea, vino şi urmează Mie". Şi ne spune în continuare Evanghelia, că tînărul la auzul acestor cuvinte s-a întristat şi a plecat, căci avea multe bogăţii.

Mulţi tîlcuitori ai Sf. Scripturi văd în privirea plină de dragoste cu care Mîntuitorul a învăluit pe tînăr, şi în chemarea pe care i-a făcut-o, un semn al vocaţiei la apostolat, chiar dacă tînărul n-a răspuns acestei chemări.

Cu privire la chemare sau vocaţie, să ne mai reamintim şi faptul alegerii de către Sfinţii Apostoli a unui nou apostol în locul lui Iuda. Sf. Apostoli s-au rugat atunci printr-o frumoasă şi simţită rugăciune, zicînd: „Tu, Doamne, care cunoşti inimile tuturor, arată pe care din aceşti doi l-ai ales, ca să ia locul acestei slujiri şi al apostoliei din care Iuda a căzut, ca să meargă în locul lui" (Fapte, 1, 24—25). Cei puşi înainte erau Barsaba şi Matia. Trăgînd sorţi, sorţul a căzut pe Matia, şi s-a socotit cu cei unsprezece Apostoli.

Sf. Pavel în mai toate epistolele lui se numeşte pe sine „Apostol chemat".

Rezultă deci clar că pentru slujba preoţiei e necesară o chemare specială făcută din partea lui Dumnezeu, o vocaţie.

În V. Testament preoţii aveau misiunea de a pregăti sufletele pentru venirea lui Mesia, în N.T., preoţii au îndatorirea de a continua şi perpetua preoţia lui Iisus Hristos, singurul şi veşnicul preot, fiindcă ei propovăduiesc în numele lui Hristos (II Cor. 5, 20).

Cunoscînd, Mîntuitorul, instabilitatea şi frăgezimea naturii omeneşti, a înălţat preoţia la rangul de taină, Taina Preoţiei. După cum nu poate exista credinţă religioasă fără preoţie, tot aşa nu poate exista preoţie fără alegere sau chemare de sus. Splendoarea şi măreţia preoţiei V.T. ne este prezentată într-o formă deosebit de aleasă în „Înţelepciunea lui Iisus Sirah", cap. 45, preoţie care a fost numai o palidă icoană a preoţiei Noului Testament.

Pentru faptul că preoţia este o chemare cerească sădită de Dumnezeu în inima celui chemat, ea trebuie să se cunoască după anumite semne, care sînt ale vocaţiei sau ale chemării la preoţie.

Vocaţia constă în împlinirea unor anumite condiţii, anumite aptitudini şi calităţi dintre care unele înăscute, care nu pot lipsi, prin care se recunoaşte chemarea: cucernicia, altruismul, iubirea faţă de aproapele, stăpînirea de sine, smerenia, decenţa în vorbe şi fapte, generozitatea, noblеţea, frica de Dumnezeu, iubirea de părinţi. Candidatul la preoţie trebuie să fie distins şi prin calităţile lui morale, prin rîvna lui în cercetarea cuvîntului dumnezeiesc al Scripturilor (...), ideal ce trebuie să ardă în sufletul lui pentru preoţie şi identificarea lui cu ucenicii lui Hristos (Apostolat social, vol. IV, p. 9).

Se poate spune despre cineva că are vocaţie sau chemare de sus atunci cînd e stăpînit de gîndul şi de dragostea curată de a deveni preot, cînd simte o plăcere în a se ruga, a participa la slujbele religioase; nu-i plac lucrurile zgomotoase, îi place meditaţia, se spovedeşte şi se împărtăşeşte regulat, e plin de iubire şi jertfelnicie pentru alţii, dă dovadă de puterea de muncă necesară pentru a-şi însuşi ştiinţa teologică.

Un tînăr care are vocaţie se va sili să se supună şi să asculte de cei mai mari şi va încerca zi de zi să-şi modeleze chipul după „Chipul" preoţiei marilor păstori de suflete.

În afară de latura spirituală a formării preotului, tînărul cu vocaţie va fi însufleţit şi de înaltele idealuri ale omenirii de azi, să fie apostol al iubirii şi al păcii, în rîvna de a sluji Biserica şi Patria.

Celui chemat la preoţie îi sînt adresate cuvintele Domnului: „Eu te voi învăţa calea înţelepciunii şi te voi purta pe căile dreptăţii. Cînd vei merge, paşii tăi nu vor şovăi, şi chiar de vei alerga, nu te vei poticni" (Pilde, 4, 11—12). Aceeaşi idee este exprimată prin cuvintele profetului: „Nu te teme, căci eu sînt ajutorul tău"! (Is. 41, 13).

Cel chemat la preoţie să se roage mereu cu cuvintele psalmistului: „Căile Tale Doamne, arată-mi, şi cărările Tale mă învaţă... Păcatele tinereţilor mele (Ps. 24, 4—7). Să fie convins preotul cu vocaţie că preoţia e un jug uşor atunci cînd se practică din iubirea lui Dumnezeu, fiindcă iubirea îl face să nu simtă ceea ce suferă pentru cel iubit, după cuv. Scripturii: „Şi a slujit Iacov pentru Rahila încă şapte ani şi i s-au părut lui numai cîteva zile pentru că o iubea (Facerea, 29, 20). Legea vocaţiei a fost şi este o lege constantă şi permanentă a creştinismului autentic, prin elementele care dau preoţiei o importanţă şi o vrednicie deosebită.

Pr. *Al. Moisiu*

Nicolae Cabasila, **Tîlcuirea dumnezeieştii Liturghii şi Despre viaţa în Hristos,** Carte tipărită cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul B.O.R., Traducere, studiu şi note de Pr. Prof. dr. Ene Braniştе şi Pr. Prof. dr. Teodor Bodogae, Editura Arhiepiscopiei Bucureştilor, 1989, p. 299.

Nicolae Cabasila este unul dintre reprezentanţii de seamă ai culturii şi spiritualităţii bizantine din secolul al XIV-lea.

Datorită veritabilei sale trăiri religioase, ca şi dreptei apărări a credinţei adevărate în faţa eterodocşilor, dar şi pentru operele sale teologice Biserica Greciei a trecut — în anul 1982 — pe Nicolae Cabasila în rîndul sfinţilor.

Cele mai importante dintre scrierile marelui teolog bizantin sînt: *„Tîlcuirea dumnezeieştii Liturghii"* şi *„Despre viaţa în Hristos"*. Prima lucrare a fost tradusă, din limba greacă în românește, de pr. prof. dr. Ene Braniştе iar a doua de P.C. pr. prof. dr. Teodor Bodogae tipărindu-se separat în anul 1946 la Bucureşti şi Sibiu. Apreciindu-se deosebit de favorabil aceste două opere în lucrarea pastoral-misionară şi teologică în Biserica noastră şi epuizîndu-se de mult prima ediţie s-au tipărit ambele opere într-un singur volum, deoarece ele se află într-o relaţie de complexitate.

„Tîlcuirea dumnezeieştii Liturghii" este cea mai profundă, completă şi celebră dintre toate tîlcurile liturgice clasice ale Ortodoxiei. În această lucrare Nicolae Cabasila aduce pe lîngă cultura sa teologică şi o apreciabilă cultură profană, clasică.

Autorul acestei erminii s-a inspirat în elaborarea acestei lucrări din izvoarele Revelaţiei divine: Sf. Scriptură şi Sf. Tradiţie. Citatele biblice abundă în cursul acestei tîlcuiri liturgice. Se întîlnesc în paginile ei ample texte din operele Sfinţilor Ioan Gură de Aur, Chiril al Ierusalimului, Ioan Damaschin, Grigorie Palama şi alţii. Tot profunda cunoaştere a Liturghiilor ortodoxe, precum şi a liturghiei romane de către autor.

Sfînta Liturghie are în săvîrşirea ei un dublu scop: sfinţirea darurilor liturgice şi sfinţirea credincioşilor.

Sfinţirea credincioşilor, care participă la dumnezeiasca Liturghie, se împlineşte prin: citările, cîntările, rugăciunile, şi actele liturgice. Sfînta Liturghie sfinţeşte pe credincioşi în două moduri:

a. purificînd sufletele şi pregătindu-le să primească cu vrednicie Sfînta Euharistie, şi b. prin simbolismul acestei rînduieli.

Sfînta Liturghie este interpretată de Nicolae Cabasila în dublul ei aspect: de mijloc sfinţitor şi de actualizare a icoanei Mîntuitorului Hristos. Autorul insistă în această tîlcuire liturgică asupra a trei proprobleme fundamentale. Sfînta Liturghie nu este numai o jertfă de cerere ci şi de mulţumire. — Participarea celor răposaţi la roadele jertfei euharistice. — Epicleza.

Explicarea ce se face Sfintei Liturghii, în cele 53 de capitole ale lucrării, este o tîlcuire profundă, este o sondare a sensurilor adînci, duhovniceşti ale rugăciunilor pe care preotul le rosteşte în taină şi a actelor liturgice săvîrşite.

Sfînta Liturghie este redată de Nicolae Cabasila ca mijloc şi mediu al progresului vieţii spirituale şi a sfinţirii omului, dar şi ca formă de reprezentare sau actualizare a iconomiei Mîntuitorului. „Biserica este întruchipată în Sfintele Taine nu în chip simbolic, ci ca mădularele în taină, ca ramurile în rădăcina plantei sau, precum spune Mîntuitorul ca mlădiţele în viţă" (p. 87).

În cuprinsul Sf. Liturghii se realizează o înaintare ascendentă spre împărtăşirea credincioşilor cu dumnezeieştile Taine. Pentru aceasta prima parte a Liturghiei are un rol pregătitor: citirile biblice din cadrul Sfintei slujbe „ne pregătesc şi ne curăţesc mai dinainte pentru sfinţirea cea mare a Sfintelor Taine" (p. 62). În această slujire preotul sau arhierul se slujeşte de cuvinte sfinţitoare şi de aceea jertfa liturgică se numeşte „jertfa cuvîntătoare" (p. 110).

Prin această lucrare Cabasila a oferit cea dintîi şi cea mai temeinică apologie a epiclezei euharistice (p. 20).

„Tîlcuirea dumnezeieştii Liturghii" este o lucrare cu caracter irenic, un tratat dogmatic al Liturghiei.

Partea a doua a volumului pe care-l prezentăm cuprinde valoroasa lucrare a spiritualităţii răsăritene: *„Despre viaţa în Hristos"* (p. 115—296). P.C. Pr. prof. dr. Teodor Bodogae prefaţează traducerea cu un condensat studiu introductiv.

„Despre viaţa în Hristos" este o lucrare „unică şi de largă circulaţie spirituală" în care este descris procesul de naştere şi de creştere în Hristos cu ajutorul Sfintelor Taine. Aceasta este cea mai preţioasă lucrare de mistică liturgică sau sacramentală ortodoxă. Autorul ne înfăţişează adevărul despre viaţa harică sau spirituală care ni se împărtăşeşte prin Sfintele Taine şi ne uneşte progresiv cu Hristos. Dumnezeu caută pe om pentru a-şi însuşi roadele jertfei mîntuitoare a Domnului Hristos, iar omul — în mod firesc — îl caută pe Dumnezeu Ziditorul, căci are chipul Său. Viaţa cea nouă în om se realizează pe înălţurarea distanţei dintre noi şi Dumnezeu şi pe crearea capacităţii de a primii harul dumnezeiesc şi de a lucra potrivit voii lui Dumnezeu. Pentru ca omul să dobîndească fericirea cea adevărată este chemat să-şi îndemne mintea şi simţirea spre voia lui Dumnezeu. Această lucrare se poate realiza prin dragostea şi prin faptele noastre bune.

Nicolae Cabasila care a dus o viaţă de închinător evlavios în cadrul Sfintei Liturghii precum şi în atmosfera lucrării harice a Sfintelor Taine era convins că „omul prin natură, prin voinţă şi prin raţiune caută pe Hristos, întrucît aşa o cere însuşi umanitatea lui Hristos (p. 118).

Lucrarea este structurată în şapte cărţi care formează trei părţii: 1. Itroducere rezumativă unde autorul subliniază adevărul că viaţa în Hristos se dobîndeşte prin Sfintele Taine. Această viaţă este în acelaşi timp dar de sus şi rezultat al strădaniilor noastre: „Noi nu sîntem cei ce ne-am mişcat sau ne-am ridicat mai aproape de Dumnezeu, ci Domnul însuşi este cel ce s-a coborît şi a venit la noi. Căci nu noi am căutat pe Domnul, ci El ne-a căutat pe noi..." (p. 137). Sfintele Taine, sînt *„casa şi poarta cerului"*, prin Sfintele Taine oamenii ajung Dumnezeu şi fii ai lui Dumnezeu. Atît este de mare puterea Tainelor lui Dumnezeu, încît întrece şi stelele de pe cer" (p. 139).

2. Partea a II-a (cărţile II—V) arată aportul Sfintelor Taine la realizarea vieţii în Hristos. Autorul tratează despre cele trei Sf. Taine ale iniţierii: Botez, Mirugere şi Sf. Euharistie. Aceste Taine sînt expuse în perspectiva lor practic bisericească, prin acestea înscriindu-se în principiul ciclic al naşterii, dezvoltării şi unirii sufletului cu Dumnezeu.

Botezul este începutul existenţei, este descoperirea chipului divin sădit în noi şi reaprinderea dorului după Dumnezeu. Roada sa principală este cunoaşterea directă ce conduce la reactivarea dragostei şi a dorului după Dumnezeu.

Mirungerea este simbolul arătării Mîntuitorului Hristos în lume, prin care creştem şi ne întărim în virtuţi. Sfîntul Mir împărtăşeşte creştinilor „darul evlaviei şi al rugăciunii, al dragostei şi al înţelepciunii" (p. 188).

Sfînta Euharistie este culmea vieţii în Hristos .Autorul insistă asupra transformării care se operează în om prin încorporarea lui Hristos în noi şi a noastră în El. Afinitatea care se stabileşte este cvasi-fizică, iar noi devenim mădulare ale trupului tainic al Domnului şi copii iubiţi ai lui Dumnezeu. Viaţa noastră se mişcă după bătăile inimii lui Hristos. Nicolae Cabasila scrie despre realismul euharistic care are ca urmări: sfinţenia omului în trup (p. 220) şi repunerea lui în starea lui primordială.

Partea a treia (cărţile VI—VII) este evocată contribuţia omului în opera de mîntuire. Dacă prin Sfintele Taine dobîndim viaţa în Hristos, prin strădanii proprii ne-o aducem şi ne-o păstrăm. Autorul redă dificultăţile şi bucuriile sufleteşti ale luptei duhovniceşti şi ale urcuşului spre Dumnezeu cu adîncă finеţe psihologică. Cabasila îndeamnă la o permanentă cugetare la legea Domnului. Căci voinţa omului — prin gînduri bune — reuşeşte să alunge treptat ademenirile şi patimile rele, formînd astfel deprinderi bune.

Autorul înfăţişează o frumoasă şi profundă tîlcuire a celor nouă fericiri (p. 248—264).

Lucrarea „Despre viaţă în Hristos" se încheie cu o recapitulare a principalelor idei forţă pe care Cabasila le-a tratat în cuprinsul celor 165 de pagini.

Lecturarea atentă şi evlavioasă a acestor două valoroase piese ale literaturii post-patristice pot fi lumini călăuzitoare şi îndemnătoare pentru clerul şi credincioşii de astăzi spre o autentică trăire a mesajului evanghelic.

Pr. asist. *Nicolae Dura*

ÎN PROBLEMA UNIRII

Înainte de al doilea război mondial, prin anii 1936—37, fiind elev la seminar, am luat pentru prima dată cunoştinţă despre aşa-numita „Unirea cu Roma" petrecută în anul 1700 şi săvîrşită de către o parte din clericii Bisericii noastre străbune din Ardeal.

Gîndeam atunci cu mintea unui adolescent de 15 ani şi-mi adresam singur cîteva legitime întrebări, din care mai spicuiesc acum cîteva.

1. De ce oare, după Marea Unire a ţărilor române nu s-a realizat şi unirea din sînul Bisericii ortodoxe române de peste munţi, aşa precum o cereau noile vremi?

2. N-au înţeles ierarhii români ai Bisericii greco-catolice că nu mai există nici o raţiune de a rămîne mai departe pe o poziţie diferită de cea pe care au avut-o cu fraţii lor pînă în anul 1700?

3. Pentru ce ezită şi întîrzie să facă pasul hotărît acum cînd bucuria cea mare este trăită la maximum de toată suflarea românească?

4. Nu ştiu aceşti ierarhi şi preoţi uniţi ce rol a jucat Biserica străbună ortodoxă în faţa puhoielor barbare şi a semilunei turceşti?

Dar... mi s-a şoptit pe vremea de atunci că unii politicieni români din Ardeal sînt greco-catolici şi din raţiuni politice mai întîrzie acest proces al revenirii la matcă...

A venit şi al doilea război mondial, care s-a terminat aşa precum ştim cu toţii şi revenirea greco-catolicilor din ţara noastră s-a făcut în anul 1948 sub păstorirea patriarhului Justinian, ajutat probabil şi de conjunctura politică, repetîndu-se oarecum invers actul din 1700.

Se creease impresia că lucrurile merg bine, cu unele greutăţi la început de drum. Nu eram în stare de libertate şi nu am urmărit la faţa locului cum a decurs această acţiune, ci mă aflam la închisoarea Jilava, unde eram informat de studenţi teologi, preoţi sau alte persoane arestate şi interesate de această problemă. In toamna anului 1949 tot în Jilava fiind, am stat cîtva timp în cameră şi cu un preot greco-catolic arestat şi el. În anul 1951, am stat în aceeaşi cameră cu episcopul romano-catolic de Alba Iulia, pe nume Marton Aron şi cu doi călugări franciscani de prin Moldova, pe nume Ion Matei şi Ion Robu.

Cu toţi aceştia am purtat îndelungi discuţii şi cu alţi preoţi ortodocşi arestaţi şi de la ei am aflat, printre altele, că, preoţii ortodocşi trimişi în Ardeal în fostele parohii unite se purtau în general bine şi dacă preotul greco-catolic nu revenise în sînul Bisericii mame şi era lipsă din parohie, cel ortodox a căutat să se îngrijească de familia preotului plecat, să o ajute şi apoi, încet, cu tact pastoral a reuşit să-şi apropie credincioşii.

După 4 decenii de unire în cadrul aceleiaşi Biserici ortodoxe, după ce unii din vechii uniţi au murit, iar cei tineri n-au cunoscut altă Biserică decît pe cea ortodoxă, ne apare cu totul negîndit bine faptul că, după marea bucurie ce ne-au oferit-o tinerii noştri eroi la sfîrşitul anului 1989 şi cînd, poate mai mult ca oricînd, în istoria bimilenară a poporului român, ni se cere unitate în gînd şi în simţire, apar oameni care vin să deschidă o rană pe care noi o socoteam complet închisă. Ba mai mult decît atît, ne-a ajuns la ureche vestea că au început să treacă la acţiuni de învrăjbire prin Ardea-

Preot *Ilie I. Ţintă*,
Ploieşti

(Continuare în pag. a 4-a)

Amintiri despre activitatea misionară a episcopului Dr. ANDREI MAGIERU

În luna mai 1990 s-au împlinit 30 de ani de cînd vrednicul Episcop al Aradului Andrei Magieru îşi doarme somnul de veci în cripta de la mănăstirea Hodoş-Bodrog. I-am fost fiu duhovnicesc, păstorind atunci în parohia Baştea jud. Hunedoara. In curînd voi aniversa vîrsta octogenară .Despre distinsul meu ierarh cu ocazia acestei aniversări doresc să scot în evidenţă îndeosebi activitatea misionară ce a depus-o în cei 24 de ani de arhierie la istorica Eparhie a Aradului.

În Telegraful Român din 1 iunie a.c., prot. Dr. Gheorghe Liţiu scoate în evidenţă misionarismul religios depus chiar din primii ani de acest harnic păstor duhovnicesc, publicînd diferite articole în rev. „Biserica şi Şcoala" în special mai mult predici. S-a îngrijit de asemeni de catehizarea tineretului din şcolile primare şi secundare. Însă cea mai mare atenţie a avut-o pentru misionarismul ortodox, publicînd în anul 1946 un „Statut pentru Organizarea acestor preocupări duhovniceşti", de aplicare a doctrinei noastre bisericeşti în mijlocul enoriaşilor din Eparhie. In afara misiunii de predicare a cuvîntului bisericesc la Sf. Liturghie, obişnuia deseori să oficieze şi vizite canonice în Eparhie. Ştim că în anul 1949 în patria noastră s-a făcut o reformă administrativ-teritorială, transformîndu-se judeţele patriei în regiuni iar plăşile în raioane. Cu acest prilej regiunea Hunedoara a fost arondată la Eparhia Aradului. Era prin anul 1952, cînd Episcopul de duioasă amintire Andrei Magieru a hotărît să-şi cunoască personal mai bine şi credincioşii din acest ţinut istoric al huniazilor. Îmi revine pregnant în amintire cînd în luna iunie 1952 am avut deosebită satisfacţie sufletească, să primesc în parohie vizita canonică a acestui merituos Episcop însoţit de protopopul Chiffa Teofil din Deva, precum şi de vrednicul arhidiacon — ceremonial Gh. Dărău, a cărui voce de bariton concura cu aceea a neuitatului cîntăreţ clujan de operă, Ştefănescu Goangă. Neuitatul ierarh a hotărît atunci la vîrsta de 61 de ani să viziteze toate bisericile din cuprinsul jud. Hunedoara fără a face vreo întrerupere. Astfel în lunile iunie şi iulie 1952 a reuşit să ducă cuvîntul evanghelic în toate cele 6 protopopiate şi anume: Deva, Hunedoara, Brad, Orăştie, Haţeg şi Petroşani.

Se deplasa din sat în sat cu maşina Episcopiei însoţit de protopopul respectiv şi diaconul amintit şi în fiecare biserică se oficia un Te-deum şi era urmat apoi de cuvîntul misionar al ierarhului.

Ţinutul Hunedoarei este mai mult deluros şi muntos. In unele sate, mai ales din ţinutul pădurenilor, nu putea urca cu maşina pînă la biserică. Atunci Ierahul Andrei mergea pe jos sprijinindu-se în toiagul chiriarhal. Uneori apela la cîte un car cu boi sau căruţă cu cai; au fost locuri cînd a trebuit să urce pînă la biserică călare pe un cal, căci în aceste ţinuturi hunedorene sfintele locaşuri sînt construite de obicei pe dealuri numite „cucă", pentru că atunci cînd se va bate toaca sau se vor suna clopotele să se audă în tot satul, cît mai departe. Pronia cerească ia ajutat episcopului Andrei ca în cele două luni să viziteze peste 200 de sate din cuprinsul acestui judeţ şi drept mărturie despre acest misionarism special este şi semnătura arhierească pe prima pagină a Evangheliilor din parohiile vizitate. După această vizitaţie canonică am stat la sfat cu credincioşii mei din parohia Baştea, unde păstoream în acea perioadă şi mi-au mărturisit, în special cei vîrstnici, că ei n-au auzit vreodată ca un ierarh ortodox să fi întreprins astfel de vizite canonice prin acele sate de prin văile munţilor. Îmi amintesc cu duioşie cînd eu cu toată suita clericală ne îndreptam paşii spre biserica Baştei, ierarhul Andrei s-a oprit la jumătatea de drum şi mi-a spus părinteşte: „Fiule cînd te învredniceşte Dumnezeu să vii şi să oficiezi Sf. Liturghie la această bisericuţă aşezată în vîrful dealului, se poate afirma atunci c-ai săvîrşit două laude dumnezeieşti nu una". Am socotit nimerit să scot în evidenţă şi această latură misionară a acestui devotat ierarh român şi mare patriot din Eparhia Aradului, cu prilejul aniversării morţii sale din anul 1960.

Preot Ic. Stavrofor
Simion Ganţa

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

— Ridicată cu ani în urmă, prin jertfelnicia credincioșilor și a preotului Tr. Mehedințiu, biserica de lemn din Netuș, prot. Agnita, a fost sfințită, din încredințarea I.P.S. Mitropolit Antonie, de către P.S. Episcop-Vicar Serafim Făgărășanul, vineri, 29 iunie 1990, Sf. Apostoli Petru și Pavel, înconjurat fiind de un sobor de preoți și diaconi.

La priceasnă au predicat P.C. Cons. Simion Săsăujan și P.C. pr. Filaret Costea, iar la sfîrșitul Sf. Liturghii au vorbit: P.C. prot. Gr. Cernea (Agnita) și C. pr. N. Dragoman, parohul local, după care cuvînt de învățătură a rostit P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul.

În după-masa aceleiași zile, P.S. Episcop-vicar Serafim a săvîrșit slujba veceniei în parohia Bunești, prot. Rupea, cu care prilej a sfințit și monumentul eroilor căzuți pentru apărarea și libertatea Patriei, monument ridcat de credincioșii bunești, avînd în frunte pe harnicul lor preot Gh. Lup.

— Duminică, 8 iulie 1990, în cadrul Sf. Liturghii săvîrșită în catedrala mitropolitană din Sibiu, I.P.S. Mitropolit Antonie a rostit predica zilei, în care a explicat pericopa evanghelică cu cei doi îndrăciți din latura Gadarenilor, insistînd asupra realității puterilor nemateriale ale „celui rău", subliniind ideea că diavolul nu poate lucra nimic împotriva noastră fără acordul nostru și îndemnînd la a nu pleca urechea la șoaptele sale înșelătoare, fiecare avînd posibilitatea ca, cu ajutorul lui Dumnezeu, să ne opunem ispitelor sale spre rău.

— Tot Duminică, 8 iulie 1990, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în parohia Cîrța, prot. Sibiu. La priceasnă a predicat P.C. preot D. Luca (Sibiu), iar la sfîrșitul Sf. Liturghii C. pr. A. Colceru a făcut o prezentare a parohiei și bisericii, fiind distins și hirotonit „iconom", după care cuvînt de învățătură a rostit P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul.

ANUNȚ

Institutul Teologic Universitar din Sibiu, Str. 1 Mai nr. 20, anunță desfășurarea examenului de admitere, după cum urmează:

1. ÎNSCRIERILE: între 3—8 septembrie 1990.
2. EXAMENUL APROFUNDAT DE CUNOȘTINȚE RELIGIOASE (pentru absolvenții de liceu) — eliminatoriu: 12—14 septembrie 1990.
3. VIZITA MEDICALĂ și PROBA DE CÎNTARE BISERICEASCĂ — eliminatorii: 15 septembrie 1990.
4. EXAMENUL DE ADMITERE: 17—19 septembrie 1990.

Absolvenții altor facultăți se vor supune numai examenului de admitere propriu-zis, nu și celui aprofundat de cunoștințe religioase.

În problema unirii

(Continuare din pag. a 3-a)

lul românesc, încercînd să ocupe, utilizînd și forța, unele biserici, despre care pretind că ar fi fost cîndva ale greco-catolicilor, producînd prin aceasta, sminteală printre credincioși. Uniții au fost și sînt încurajați în acțiunea aceasta de Biserica romano-catolică.

Mă gîndesc și privesc cu groază la harta Transilvaniei și îmi trec prin minte toate situațiile grele prin care au trecut frații noștri ardeleni. O mie de ani sub stăpîniri străine, împărțiți la 1700 și din punct de vedere confesional, măcinați și de unele secte importante din afara granițelor românești, apăsați și umiliți de cei care nu-i recunoșteau pe picior de egalitate cu celelalte națiuni conlocuitoare, îngenunchiați dar nu înfrînți, au reușit totuși să vadă visul Marei Uniri de la Alba-Iulia din 1918.

Și acum în decembrie 1989, ne-am bucurat toți românii de pe întreaga planetă de eliberarea de sub jugul satanic comunist, și în loc de mulțumiri lui Dumnezeu, de genunchi plecați, de rugăciuni însoțite cu lacrimi fierbinți pentru binefacerile revărsate asupra noastră, venim să sfîșiem iarăși cămașa lui Hristos și să începem lupta cu sufletele noastre? Nu ne este teamă de Dumnezeu, nu ne gîndim că o asemenea acțiune de sfîrtecare a Bisericii noastre străbune va fi cîndva pedepsită de Creatorul și Pronietorul tuturor făpturilor?

Că la revenirea din 1948 a avut și factorul politic un rol al său poate acest fapt să conțină și un sîmbure de adevăr. Dar întreb eu pe confrații greco-catolici; Unirea de la 1700 au făcut-o în chip deliberativ și voluntar preoții și credincioșii de atunci sub păstorirea lui Atanasie Anghel? Nu sub presiune li s-au oferit anumite avantajii de ordin material, dacă vor accepta această Unire?

Fost-au Atanasie Anghel și protopopii care au semnat actul, mulțumiți de această ispravă? N-au avut remușcări și procese de conștiință? Cum au apărut ei în fața credincioșilor în o altă haină ascunsă, fiindcă cea care se vedea deranja mai puțin pe păstoriții lor?

Aceștia din urmă îi vedeau în aceleași haine, cultul tot în limba română, preoții căsătoriți și cu timpul nu s-au sesizat de Primatul Papal și Filioque, pentru care bieții oameni, din respect pentru „domnul părinte" nu-și făceau probleme.

Dar „domnii părinți" au mers pe la Blaj, unii pe la școlile Romei, unde au început să-și facă pregătirea teologică după alte tipare, cu alți profesori, față de cei pe care-i avuseseră înaintașii lor și cu alte manuale decît cele de la Alba-Iulia sau venite de la frații lor munteni și moldoveni.

Cu timpul și cu tactul iezuiților au uitat sau au dat la o parte Istoria Bisericii Orientale, devenind unii dintre ei, mai catolici decît papa.

Mi-a fost dat în anii grei petrecuți în diverse temnițe sau locuri de muncă (Jilava, Aiud, Minele de plumb din regiunea Baia Mare, să întîlnesc frați care aparținuseră Bisericii greco-catolice și din discuțiile purtate cu ei, am rămas cu impresia, că unii din ei, datorită catolicismului care pusese stăpînire pe gîndirea și formația lor sufletească și intelectuală, lăsau impresia că s-au depărtat de gîndirea sănătoasă și pur românească.

Mai prezintă astăzi importanță că revenirea din 1948 s-a înfăptuit sub patriarhul Justinian, împotriva căruia s-au grăbit mulți să arunce cu noroi fără a pune în balanță și partea cea bună în condițiile în care acesta a condus corabia Bisericii ortodoxe române? Ba, îndrăznesc să afirm că la vremea aceea a fost omul potrivit la locul potrivit.

Și acum, în zilele acestea de mare bucurie românească ochii întregii lumi sînt îndreptați asupra noastră, toată omenirea ne admiră și a rămas cu totul stupefiată de modul original prin care tineretul nevinovat al țării noastre a întors roata istoriei și a sfărîmat cea mai cumplită urgie ce s-a abătut vreodată pe pămîntul românesc. Trebuie să înțelegem că istoria ne obligă să făurim și Unirea tuturor românilor într-un cuget și o simțire, să lăsăm racilele unui trecut de tristă amintire și să ne înscriem pe aceiași verticală pe care se aflau cele trei țări românești creștine ortodoxe la finele secolului al XVIII-lea.

„Dă-ne Doamne duhul smereniei, al înțelepciunii, sfințește inimile și gîndurile noastre ca să Te putem slăvi într-o unitate și deplină pace acum și pînă la sfîrșitul veacurilor". Amin.

După căderea Bisericii Răsăritului sub stăpîniri străine și mai ales sub dominația otomană, clerici, monahi și ierarhi scăpați de iataganul Semilunii au găsit ocrotire în Țările Române. Aici au fost găzduiți, iar priceperea și strădaniile lor au adus rod bogat pentru Biserica lor, dar și pentru noua lor Patrie, Țările Române, primitoare de străini. Românii, domnii și boierii lor n-au făcut numai un gest de umanitate, ci viața lor de creștini i-a îndemnat la unele ca acestea. Și nu numai frați de credință ,ci și de alte credințe — armeni, husiți, catolici, evanghelici, reformați, mahomedani și mozaici — au fost îngăduiți și tolerați, primiți și ospătați ca și în pilda gazdei din Samarineanul milostiv (Luca X, 34—35).

Fiind cucerite de osmanlîi, Patriarhatele Orientale, ierarhii lor, au găsit nu numai găzduire ci și slujire la centrele eparhiale din Țările Române. După distrugerea Tîrnovei (1394), ierarhii români, bulgari, albanezi din sudul Dunării au trecut în părțile noastre. Căzînd Constantinopolul (1453) la noi și-au găsit toți sluițorii și credincioșii loc sigur de viață și rugăciune. Fiind făcute „pașalîk", Serbia, Bulgaria, Ungaria, la români au găsit răspuns bun nevoilor lor. Românii erau singurii ortodocși prin care se putea circula în Imperiul otoman fie din Răsărit spre Apus, fie invers. Așa se explică și viața și trăirea Sfîntului Nifon pe pămînt românesc.

Nicolae, așa se numea Nifon înainte de monahism, s-a născut din părinți creștini: Manuil și Maria, cunoscuți prin 1433. Maria provenea din „boieri mari", valahi din Peloponez. Întîiul copil s-a numit Dimitrie, după numele Marelui ocrotitor al Tesalonicului; al doilea, Nicolae, după numele Marelui ierarh, chip blîndețelor și îndreptător credinței; și al treilea, o fetiță, Maria. Dimitrie a fost trimis la curtea voievodului Toma Cantacuzino — rudă cu familiile Cantacuzinilor din Principatele Române — Maria a fost reținută acasă, iar Nicolae a fost dat în grija dascălului grec Eftimie pentru înțelepcire și carte, apoi a trecut la iscusitul călugăr Ioasaf, învățînd și cele ale teologiei. Dar el avea înclinații spre viața liniștită, fapt care a atras atenția schivnicului Antonie din Cetatea Epidaur, unde Sfinții Vasile cel Mare și Grigore de Nazianz se instruiseră și cunoscuseră cultura greacă veche. Alt nevoitor de aici, Zaharia din Arteia, i-a deschis tînărului Nicolae căile călătoriei prin istoria popoarelor, învățînd pe lîngă greacă, latină și limba slavă bisericească. În același timp, Zaharia-duhovnicul cercetînd viața curată a lui Nicolae îl îmbracă în haina călugărească cu numele Nifon — cel bine ascultător și este hirotonit diacon, de către Mitropolitul regiunii, încheindu-se astfel, perioada de învățăcel și ascultător.

Căzînd Constantinopolul sub turci (1453), mulți ierarhi și călugări pot să scape cu viață și se împrăștie în toată Peninsula Balcanică. Mahomed-cuceritorul urmărește pe fugari și pe dușmanii săi. Zaharia-duhovnicul și cu Nifon pleacă în Albania, unde celebrul Gheorghe-revoluționarul (Scanderberg) i-a primit cu bucurie. În 1466, Albania este atacată și creștinii trași prin sabie, iar mulți boieri turciți. Zaharia și Nifon sînt găzduiți în cetatea vechilor vlahi, Ohrida, în Mănăstirea Maicii Domnului. Aici sînt prinși de turci și trimiși sub escortă la Constantinopol. Zaharia-părintele trece către Domnul în drum spre cetatea sfîntă, iar Nifon ajunge în cetatea trecută prin foc și sabie, iar creștinii scăpați au fost făcuți robi ai turcilor. Prin multe cunoștințe ce le avea, datorită științei lui de carte și iscusinței, reușește să ajungă în Sfîntul Munte Atos, și cu binecuvîntarea întîistătătorului Daniil Protul, pe care Nifon îl cunoștea, merge în obștea Cutlumușilor ctitorie veche valahă. De aici a plecat Hariton, ajuns mitropolit al Țării Românești (1372—1381). El și-a ales pentru nevoință peștera Crit dînd dovadă de aleasă ascultare. A fost chemat, apoi, la altă ctitorie românească din Sfîntul Munte, la Dionisiu, pentru a fi învățător și pildă multimii călugărilor atoniți, primind hirotonia întru preot și duhovnicia. Aici se încheie întîia experiență în mijlocul monahilor sfetagoreți.

Trecînd la cele veșnice mitropolitul Partenie al Tesalonicului, clerul și credincioșii locului au rugat conducerea Sf. Munte ca Nifon înțeleptul și smeritul să vină și să le fie păstor. El, ca și marii ierarhi cu frică de Dumnezeu, s-a socotit pe sine nevrednic de asemenea cinste și a justificat refuzul său prin aleasa demnitate pe care nu o merită. La cererea cu lacrimi a tuturor credincioșilor, mai ales că erau destui care așteptau scaunul, Nifon își pleacă cinstitul cap pentru a primi arhieria. Cu acest prilej a vorbit credincioșilor ca „un sfînt Ioan Gură de Aur", avînd atîtea pilde de apărare a dreptei credințe împotriva păginilor, papistașilor condamnînd Sinodul unionist de la Constanța, 1414—1415 și pe cel de la Ferrara-Florența, 1438—1439 — și eresurilor de tot felul. Viața lui personală, exemplu de slujire, de iubire și milostenie s-au făcut cunoscute în toată Patriarhia Constantinopolului și chiar musulmanii îl respectau pentru înțelepciunea și bunătatea lui. El făcea bine tuturor indiferent de credință sau neam spunînd că orice om poartă chipul lui Dumnezeu și toți sînt frați între ei și sînt așteptați în turma lui Hristos. În scurtul timp al păstoriei sale (1483—1486), clerul a fost disciplinat, iar credincioșilor li s-a făcut catehizare, fiindcă nu-și mai cunoșteau adevărurile de credință, iar viața lor necontrolată și numai pentru lumea aceasta a atras atîtea necazuri pentru ortodoxie. Așa s-a încheiat o parte scurtă, dar plină de realizări, a vieții mitropolitului Nifon.

Din cauza atîtor necazuri, Simion Patriarhul Constantinopolului și-a dat obștescul sfîrșit. Toți arhiereii din jurisdicția Țarigradului și ierarhii de pretutindeni au cerut în sobor ca Nifon să vină patriarh. Cu toată împotrivirea sa, că nu a lucrat cît trebuie pentru turma încredințată, vrednicul mitropolit este numit întîistătător pe scaunul Sfîntului Ioan Gură de Aur pe care l-a urmat în faptă și în învățătură, iar acum era pildă și spriiin în rugăciune. Ca și Marele înaintaș, dascăl și învățător Ioan, Nifon-patriarhul începe reformele și curățirea din Palatul patriarhal, școlarizează clerul, sfătuiește monahii să stea în mănăstire la lucru și rugăciune nu să cerșească și să lenevească, ierarhii — unii nici n-aveau scaune — să păstorească cu timp și fără timp turma, să nu-și piardă vremea în „săboare" fără știrea maimarilor... Cu toate că stăpînirea otomană nu se amesteca în treburile bisericești, dar mulți virau zizania păgînă în Biserică, ierarhilor fără vocație și rătăciți în cler nu le-a convenit un asemenea conducător. Și iată după doi ani (1486—1488), „diavolul, cel ce nu iubește binele, văzînd atîta îndreptare a păcătoșilor, a uneltit pînă și i-a adus învinuiri, pentru a fi scos din scaun". Ca și Sf. Ioan Gură de Aur, Nifon-patriarhul a plecat liniștit la Mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul din golful Burgas pentru nevointe, neavînd nici aur nici argint, ci comoara nepieritoare: credința pentru mîntuirea sufletului și înțelepciunea pentru atragerea oamenilor. Și în curînd a ridicat un schit, aproape de Akra, cu hramul Sf. Nicolae, ocrotitorul său. Dar minciuna are picioare scurte. Ierarhii cinstiți și-au dat seama că au scos din scaun o lumină, un apostol, un chemat, iar autoritățile au înțeles că cei ce au urzit înlăturarea din scaunul patriarhal erau furi, năimiți și tîlhari (Ioan X, 10, 12—13). Toți credincioșii îl pomeneau și se rugau pentru el și erau pelerinaje din toată lumea la Părintele cel bun și milostiv, înțelept și iertător. Și din nou este chemat în scaun, ca și patronul său Sf. Ioan Gură de Aur, și iarăși continuă slujirea lui Hristos. Dar vrăjmașul nu dormitează, ci ca un leu caută pe cine să înghită (I Petru V, 8) și numai după doi ani (1496—1498), Amir sultanul îl scoate din scaun și sub arest îl duce la Adrianopol, dar îi îngăduie să slujească în biserica Sf. Ștefan. Și aici, mulți credincioși și fii de domni veneau pentru sfat, îndemn, spovadă și chiar pentru tămăduire. Printre aceștia se aflau mulți valahi din Sudul Dunării, dar și cuconi domnești și boierești din Muntenia, Moldova și Transilvania. Printre cei mai ascultători erau Radu Basarab și rudenia sa mai mică Neagoe Basarab. De-acum Nifon era socotit Sfînt, tămăduitor, persecutat și mărturisitor al dreptei credințe.

Ajuns domn al Țării Românești (1495—1508), după profeția Sf. Nifon, Radu numit cel Mare pentru faptele lui și la îndemnul Înțeleptului ierarh, cere binecuvîntarea Sfîntului ca să meargă la sultan să-i îngăduie venirea în Țara Românească, fiind din neamul atît de credincios al locuitorilor Tesaliei amestecați cu valahii buni creștini și iscusiți crescători de vite. În schimbul unei sume mari de aur, Nifon primește aprobarea sultanului și în 1499, patriarhul Constantinopolului consimte să primească scaunul de mitropolit al Țării Românești, situație unică în istoria bisericească a românilor. Cunoscător al limbii slave bisericești și a limbii române, Nifon convoacă un sinod mixt cu ierarhi, clerici, stareți și credincioși arătîndu-le foloasele științei de carte și cercetarea Sfintei Scripturi și respectarea celor lăsate de Sfinții Apostoli și urmașilor lor, adică Sfînta Tradiție. Îndeamnă preotii să predice și să catehizeze, să învete pe copii scrierea și cititul, cîntarea și bunăcuviința. Aici trebuie căutat începutul de pregătire în seminar. Însuși patriarhul-mitropolit reorganizează Episcopia Rîmnicului Noului Severin ca o recunoștință adusă lui Hariton cel ce a fost mitropolit al Severinului, și înființează Episcopia Buzăului — vechi centru creștin — (1504) pentru care hirotonește episcopi al căror șir nu s-a întrerupt niciodată. Patriarhul-mitropolit Nifon săvîrșea, ca un monah ascultător, Sfînta Liturghie în fiecare zi și el a propus mutarea Scaunului mitropolitan de la Arges la Tîrgoviște, fapt petrecut mai tîrziu.

Și tot fapt unic în istoria bisericească universală, Nifon, în jurul anului 1502, este din nou chemat să-și ocupe pentru a treia oară Scaunul Constantinopolului, dar refuză categoric delegatia sinodală și pe trimisul marelui vizir.

Și din nou vrăjmașul, care lucrează prin oamenii lui, produce încurcături. Un boier moldovean, fugit de la curtea lui Ștefan cel Mare (1457—1504), Bogdan își părăsește familia și se căsătorește cu domnița Caplea, sora lui Radu. Patriarhul nu admite asemenea fărădelege ceea ce produce dezbinare între domn și mitropolit. Cu toate insistențele lui Radu, Nifon rămîne neclintit. Atunci, boierul îl acuză de amestec în treburile sale și ale neamului său. Nifon, cinstit, îi reprosează: să nu te joci cu sufletul tău, merge în biserică, se îmbracă în veșminte și afurisește pe boierul moldovean, pe domn si pe tot poporul care suportă nelegiuirile. Apoi, se dezbracă, pune veșmintele pe Sfînta masă și pleacă. La rîndul său, Radu poruncește ca nimeni să nu-l mai asculte, iar cel care îi va oferi găzduire să fie pedepsit el și casa lui. Numai un ucenic, Neagoe din neamul Basarabilor, i-a dat cele necesare și l-a ținut în casa sa. Avînd vise groaznice și năluciri de tot felul, Domnul și-a dat seama de efectul blestemului și l-a căutat să vină la Curte, Sfîntul a repetat anatema și profetia că Domnul va muri chinuit. Aici se încheie activtiatea Sfîntului pe pămîntul românesc.

În vara anului 1505, Nifon-patriarhul trece Dunărea și prin Sofia ajunge în Bitolia Macedoniei și apoi în Sf. Munte, cerînd învoire să sălășluiască în Lavra Vatopedului în mijlocul multor monahi români din toate provinciile. El a plecat cu trei ucenici apropiați. Doi au trecut către Domnul, iar al treilea, Macarie, și-a dat viata în Tesalonic pentru dreapta credintă.

Împreună cu Ioasaf, a mers la Dionisiu, simțindu-și sfîrșitul, dar acolo Nifon n-a spus cine este. Staretul i-a dat grele ascultări, deși era vîrstnic, la grajd și la catîri nărăvași, pe care, cu blîndetea sa, i-a liniștit, minunîndu-se de aceasta frații! Descoperit că este Patriarhul-mitropolit din Țara Românească, i s-a dat toată cinstirea și toți s-au bucurat de sfaturile, slujba și știința lui si pe multi i-a întors la adevăr, cîștigînd pentru Hristos peste patru mii de suflete. Simțindu-și sfîrșitul și-a pregătit totul și după Sfînta Liturghie s-a împărtășit, a cerut iertare și binecuvîntarea tuturor si după o scurtă suferință a trecut către Domnul, la *11 august 1508*. După înmormîntare, ucenicul său Ioasaf a mers la Constantinopol istorisind viata Sfîntului. Auzind otomanii, l-au prins pe Ioasaf și l-au ars în foc, așa trecînd la cele vesnice cu moarte mucenicească. În acelasi an se împlineste si profetia, Radu cel Mare este scos din scaun și moare nemîngîiat și anatematizat.

Ajungînd pe tronul Țării Românesti Neagoe Basarab (1512—1526) și cu rugăciunile și mijloacele Înțeleptului Nifon, este trimis la Atos boierul Danciu să aducă Moaștele Sfîntului pe pămîntul românesc. Starețul de la Dionisiu îngăduie acest lucru și odoarele sînt așezate în Mănăstirea Dealu, în 1515. În 1517, după sfințirea bisericii Mănăstirii Argeșului, Patriarhul Teolipt al Constantinopolului, cu soborul de ierarhi din țară și din străinătate, canonizează pe Sfîntul Patriarh-mitropolit Nifon, la 16 august 1517, pomenirea sa — fixîndu-se pe 11 august. Atunci s-a știut de către întreaga ortodoxie cine a fost și ce a făcut Marele ierarh pentru neamul românesc. S-au scris multe despre viața sa, în special Gavriil Protul, Viața Sfîntului Nifon, 1517, tradusă în românește de Udriște Năsturel; Sf. Nicodim Aghioritul, Mitropolitul Dosoftei și apoi traducerea întîiului episcop al Argeșului, Iosif. Slujba Sfîntului a fost introdusă tîrziu în Minei, în greacă, Constantinopol, 1843 și în românește, Neamț, 1847, dar credincioșii români totdeauna l-au cinstit.

În 1517, după ce credincioșii, români s-au închinat lui Dumnezeu, au cinstit și au sărutat Moaștele în raclа — cu capac în formă de turlă (5 turnulețe — ca biserica Argeșului) — frumos împodobită de Neagoe Basarab, Odoarele Sfîntului au fost trimise Mănăstirii Dionisiu din Sf. Munte. Obștea de aici, auzind de atîtea fapte minunate, de evlavia poporului român pentru Sfînt, fiind copleșită de atîtea daruri și milostenie, de către domnitorii români, au trimis lui Neagoe Capul și mîna stîngă (palma) Sfîntului. Cărturarul-domn le ținea ca pe o comoară și prin ele cerea mijlocirea Sfîntului la Dumnezeu cel milostiv. Pe mormîntul Patriarhului din Mănăstirea Dionisiu, voievodul român a ridicat o biserică ce se vede și astăzi. Simțindu-și sfîrșitul, Neagoe a așezat Moaștele în ctitoria sa de la Argeș și a zugrăvit pe Sfîntul Nifon în pronaos. Aici au stat aproape cincisute de ani: mîna a fost pusă de Iosif al Argeșului într-o cutie de argint, 1795, iar capul într-un mic locaș ferecat în metal prețios de arhimandritul Partenie și împodobit tot de către episcopul Iosif, 1799.

Reorganizîndu-se mitropoliile și episcopiile în 1949, de către vrednicul de pomenire Patriarhul Justinian, urmașul lui Nifon, patriarh și mitropolit, s-a găsit potrivit ca Moaștele să odihnească în Episcopia organizată de Sfînt, adică la Craiova, reședința Mitropoliei Olteniei. Aici se găsesc și astăzi, în biserica Sf. Dumitru, catedrala Arhiepiscopeiei Craiovei, unde nenumărați credincioși vin și se roagă Marelui Ierarh pentru pacea a toată lumea și pentru mîntuirea sufletelor noastre.

Diac. *P. I. David*

SFÎNTUL NIFON PATRIARHUL
(11 august)

Oastea Domnului o problemă a Bisericii

Pentru cei care au trăit anii dintre cele două războaie mondiale, asociația religioasă numită *Oastea Domnului* evocă un trecut de glorioase lupte duhovnicești împotriva relelor de tot felul în care se afla societatea românească din acele timpuri. Măcinată de lipsuri și nedreptăți, de decalajul dintre cei bogați (sau îmbogățiți din război) și cei săraci, de pornirea spre lux și patimi urîte, poporul român a primit cu interes chemarea lansată la Sibiu pentru o viață nouă, pentru o reîntoarcere la viața primilor creștini. „A fost o mișcare de pătrundere în adîncul sufletelor, de dospire a vieții cu aluatul Evangheliei, o armată de suflete ce luptau împotriva răutăților, în primul rînd din ele însele". În anul 1922, ea număra peste șaizeci de mii de suflete din toată țara.

Faptul că oamenii care intrau în Oaste părăseau deprinderi rele, citeau din Biblie și cîntau nu numai din cîntările Bisericii (acelea erau pe primul plan) ci și unele cîntări izvorîte dintr-un folclor bisericesc, foarte iubite și cîntate peste tot, i-a făcut pe unii să-i atribuie o aparență sectară. Cu toate acestea, atît cîntarea cît și cuvîntările, forma și învățătura, erau în fond o școală biblică, Școala de duminica. Un ierarh luminat a spus atunci că *„Oastea Domnului* este un răsad proaspăt în grădina Bisericii noastre ortodoxe, o mlădiță în trunchiul ei, și ea nu poate avea trăinicie decît viețuind în sînul Ei și în duhul Ei".

Au venit ani grei ai războiului; au venit anii și mai grei ai dictaturii atee, timp în care *Oastea*, ca și alte asociații din cadrul Bisericii, au fost scoase în afara legii. Ea și-a adus tributul de pătimiri și de jertfe, dar nu și-a trădat nici o clipă idealul de la început. Cîntările ei au răsunat și răsună și azi în toate bisericile noastre.

Trebuie să subliniem că în Oradea, chiar mai mult decît în alte părți, preoți ca Andrei Lupșa, Valer Ioja, C. Magieru, Gheorghe Coman și alții, mireni ca Pavel Malița, Pompiliu Dan și mulți alții, s-au străduit și au reușit să conducă *Oastea* pe făgașul unei trăiri autentic creștină ortodoxă. Stau mărturii realizările importante (și nu le putem arăta de cît pe unele) pe linia filantropică și culturală ale *Oastei* din Oradea și Bihor, ca *Bucătăria săracilor*, unde primeau hrană caldă pe timpul iernii peste o sută de persoane lipsite, din contribuția bunurilor creștini, din răscumpărarea coroanelor de la înmormîntări și din alte surse; *daruri de sărbători* acordate copiilor, văduvelor și săracilor; *cercetarea bolnavilor* și a celor din penitenciare, colportajul religios în valoare de sute de mii lei, și mai ales organizarea *școlii pentru servitoare*, în care fetelor venite de la țară ca servitoare, cele mai multe analfabete, și se dădeau cursuri de scris-citit și asistență religioasă.

Astăzi, Biserica are nevoie, chiar mai mult decît în trecut, de lucrarea misionară a *Oastei Domnului*. Ea este o problemă a Bisericii noastre pe care trebuie să o rezolvăm în folosul ei. Unii au lucrat și continuă să mai lucreze pentru transformarea ei într-o anexă a unor curente neoprotestante. Credincioșii cunosc cuvîntul cel spus de întemeietorul ei, preotul Iosif Trifa, și după el de mulți fruntași ca preotul Traian Dorz, profesorul I. Marini și alții, că *„Oastea* este o fiică a Bisericii și numai atîta vreme cît există și activează în sînul Bisericii este și se poate numi cu adevărat *Oastea Domnului*.

— *Veniți ostași creștini în casa Domnului cel Sfînt; veniți să ne plecăm genunchii și fruntea pînă la pămînt!*

Pr. Dr. *Gheorghe Lițiu*

† Preotul MARCU BUDAC

Cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi" (Mt. 11, 28) au constituit pentru preotul Marcu Budac — ca ultimă chemare tainică — condiția trecerii la viața veșnică. Ostenit și împovărat de viață și mai ales de boală și neputințe, pr. M. Budac și-a încheiat călătoria vieții pămînțești în ziua de 11 februarie 1990, slujba înmormîntării fiind săvîrșită în ziua de 13 februarie a.c., în parohia Ucea de Jos, de către un sobor de 14 preoți în frunte cu P.C. Protopopi Dănilă Luca (Sibiu) și Romul Zaharia (Făgăraș).

Pr. M. Budac s-a născut în satul Oprea Cîrțișoara, în 19 octombrie 1912, din părinții Nicolae și Ana, agricultori. A făcut școala primară în satul natal (1919—1923), liceul la Gheorgheni-Ciuc (1923—1930) și studiile teologice la Academia „Andreiană" din Sibiu (1931—1935). S-a căsătorit cu Elena Mănecuță, fiica preotului Ilie Mînecuță din Ucea de Jos și a fost hirotonit preot în 29 februarie 1936. Ca preot-paroh a slujit în 5 parohii: Glîmboaca (1936—1940), Arpașu de Jos (1940—1944), Ucea de Jos (1944—1959), Părău (1963—1964) și Cîrța (1964—1984). S-a pensionat cu data de 1 ianuarie 1985. În fiecare din aceste parohii a activat sîrguincios și cu rezultate frumoase. În Glîmboaca a organizat un cor al tinerilor, cu care a strîns fondurile bănești pentru întemeierea unei cooperative de consum. În Arpașu de Jos a turnat fundațiile de beton pentru o biserică nouă (1942). La Părău a executat lucrări de împrejmuire a cimitirului. La Cîrța a realizat pictura bisericii și împrejmuirea cimitirului. La Ucea de Jos a format pentru început un cor bisericesc, iar mai tîrziu un grup vocal ce deservește strana și astăzi. Numele dînsului rămîne însă legat de introducerea rețelei de gaz metan în Ucea de Jos (1957—1958). În comitetul comunal pentru introducerea gazului metan în Ucea de jos, pr. M. Budac a activat intens în calitate de casier, achizitor de materiale și organizator al șantierului, fapte și contribuții pentru care oamenii i-au rămas adînc recunoscători.

Ca slujitor la altar, pr. M. Budac a fost mult apreciat: avea o voce bună și mai ales un timbru al vocii aparte, inconfundabil și plăcut. Slujea fără grabă și cu sobrietate.

Ca predicator, nu reproducea predicile nimănui, avea totdeauna o nuanță personală.

Ca păstor de suflete, era realist, gen specific preotului care provine dintr-o familie de țărani.

Pr. M. Budac a fost un constant iubitor de carte: citea zilnic Filosofia vieții, cugetările celebre și maximele oamenilor înțelepți ai lumii, constituiau domeniul de preferință al lecturilor și preocupărilor sale intelectuale. În acest domeniu era și un plăcut partener de discuții.

Dacă pr. M. Budac a avut parte în viață și de lovituri și necazuri (ultimii opt ani i-a trăit în văduvie), Dumnezeu l-a binecuvînta și cu bucurii: bucuria realizărilor amintite, bucuria de a-și vedea fiica studentă la teologie și căsătorită cu un preot, bucuria de a-si vedea nepotii și strănepotii ș.a., rînduindu-i și un sfîrșit liniștit, s-a stins treptat și lin ca o lumînare.

La slujba înmormîntării, au predicat P.C. Protopop D. Luca (Sibiu), P.C. Prot. R. Zaharia (Făgăraș), P.C. Pr. A. Colceriu (Cîrța) și Pr. I. Glăjar (Ucea de Jos).

Trupul neînsuflețit al celui care a trecut cu sufletul la cele vesnice a fost așezat în cimitirul bisericii din Ucea de Jos, alături de al soției sale.

Împreună cu întreaga obște creștină din Ucea de Jos îi zicem din toată inima: fie-i țărîna ușoară și sufletul binecuvîntat în lăcașurile cerești.

Preot *Ioan Glăjar*

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu 44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
15 august 1990
Nr.
Nr. 31—32

MAICA DOMNULUI
modelul vieţii creştine

Biserica Ortodoxă acordă o cinstire deosebită Sf. Fecioare Maria prin aceia că îi sînt închinate zile anumite de sărbătoare iar în cadrul cultului ea este la loc de cinste imediat după Mîntuitorul nostru Iisus Hristos.

Viaţa Sfintei Fecioare Maria a fost o viaţă doxologică atît înainte ca ea să nască pe Fiul lui Dumnezeu cît şi după naştere.

La vîrsta fragedă ea îşi închină viaţa lui Dumnezeu intrînd în templu, ca acolo poposind lîngă cele sfinte să fie mai aproape de izvorul sfinţeniei şi să se poată desăvîrşi în virtute. Dorul de a sluji lui Dumnezeu şi de a gusta cît mai mult din bunătăţile netrecătoare făgăduite celor ce cred şi fac voia Lui a făcut ca viaţa ei întreagă să se poată încadra într-o „liturghie" continuă. Această „liturghie" fără sfîrşit ea a adus-o lui Dumnezeu, spre lauda Lui, spre cunoaşterea Lui şi spre primirea harului divin în scopul unirii cît mai mult cu El.

La plinirea vremii (Gal. IV, 4) Dumnezeu confirmă prin îngerul Său Gavriil că slujirea ei „liturgică" se va răsfrînge asupra întreg neamului omenesc: „Bucură-te, ceea ce eşti plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvîntată eşti tu între femei " (Lc. I, 28). De acum viaţa ei „liturgică" va depăşi spaţiul şi timpul prin aceia că trupul lui Hristos luat din ea va fi temelie şi ferment al veşniciei, transfigurînd întreaga creaţie afectată prin păcat.

Pr. *Dumitru Megheşan*

(Continuare în pag. a 2-a)

Rugăciune

M. Eminescu

Rugămu-ne 'ndurărilor
Luceafărului mărilor:
Din valul ce ne bîntuie
Înalţă-ne, ne mîntuie,
Privirea adorată
Asupră-ne coboară,
O maică prea curată
Şu pururea fecioară

Marie!

*

Pieta

Rugă şi moarte
Şi rugă şi somn
Hristos iertînd păcatele lumii
Fecioara Maria mai crede
în Domn
Sărutul ţi-l ştie
O inimă sfîntă, Ave Maria
Roagă-te pentru noi
Cei ce murim încet
Sub pedeapsa iubirii
De a nu ştii ce e Dumnezeirea
Ave Maria,
Fă ca viaţa să ne fie
Înviere
Ave Maria
Veşnicia tu începe-o
De la sărutul dat
Răstignitului
Şi fă să înţelegem iară
Că destinul e o blîndă fecioară,
Tristă,
Îndurerată că nu poate să moară
Atîta timp
Cît tu priveşti spre noi
Cu ochii dragostei
Dintr-un cuvînt
Înflorit sub pleoapele ei
Preacurata
Ave Maria
Îndurerata
Privirea culege ruga
Sfinţenia unui gînd
Mîntuindu-ne
De cuvîntul nerostit niciodată.
Pietà
Marmură albă reînviată
Pietà
Nume etern de fată
Lasă-mă în genunchi
Să-mi recunosc umilinţa
Viaţa ce mi-a mai rămas
În dar,
Fecioarei adorate
Să-i fiu memorie
Zodie
Şi Rugă

Zaharia Sângeorzan

Dictatul de la Viena — un act odios de injustiţie

Anul acesta se vor împlini cinci decenii de la Dictatul de la Viena, din 30 august 1940, act odios şi de tristă amintire, impus României de către Hitler şi Musolini, prin care ţara noastră a fost obligată să cedeze Ungariei horthyste partea de nord a Transilvaniei.

Rezultat al politici revizioniste şi de alianţe cu Germania hitleristă şi Italia fascistă, desfăşurate de guvernanţii de la Budapesta cu o mare intensitate şi virulenţă, şi pe multiple planuri, atît în interiorul, cît şi în exteriorul Ungariei, în perioada interbelică, acest act samavolnic a avut urmări dintre cele mai grele şi mai dramatice nu numai pentru românii din teritoriul cedat şi pentru România de atunci ,ci şi pentru România de astăzi.

*

În condiţiile declanşării celui de-al doilea război mondial prin atacarea Poloniei de către Germania, la 1 septembrie 1939, şi invadarea, în prima jumătate a anului următor a Danemarcii, Norvegiei, Belgiei, Olandei, Luxemburgului şi Franţei, cînd ţara noastră, rămasă izolată, se afla la discreţia Reich-ului nazist, oficialităţile maghiare şi-au intensificat politica revizionistă faţă de România. Astfel, la 27 iunie 1940, a avut loc la Budapesta o şedinţă a guvernului ungar la care s-a hotărît să se acţioneze cu toate mijloacele pentru ca România să fie „constrînsă să satisfacă pretenţiile teritoriale ungare". În acest scop, Consiliul Superior al Apărării Naţionale a declarat mobilizarea generală şi a ordonat desfăşurarea treptată a unor mari unităţi militare spre frontiera cu România, cu un efectiv de cca 250 000 de oameni. În zilele următoare, unele personalităţi politice horthyste şi-au intensificat contactele cu reprezentanţii celui de-al treilea Reich în vederea obţinerii consimţămîntului pentru un atac armat împotriva României şi, eventual, un sprijin militar nazist. Concomitent, guvernanţii horthyşti ameninţă ţara noastră cu declaraţii de război, în timp ce trupele ungare şi-au înmulţit provocările militare şi atacurile împotriva României, au violat sistematic teritoriul şi spaţiul aerian românesc, iar organele specializate au desfăşurat o puternică activitate diversionistă pe teritoriul nordvestic al ţării, cu intenţia de a face presiuni asupra guvernului de la Bucureşti, în vederea cedării Transilvaniei de nord către Ungaria.

Sub presiunea, ameninţarea şi şantajul guvernului german, care solicita conducătorilor politici de la Bucureşti să satisfacă unele revendicări teritoriale în favoarea Ungariei şi Bulgariei — presiuni la care s-a asociat şi Italia fascistă —, tocmai atunci cînd U.R.S.S. cerea ultimativ guvernului român, la 26 iunie 1940, cedarea Basarabiei şi Bucovinei de nord, acesta din urmă s-a văzut obligat a începe tratative cu reprezentanţii regimului horthyst.

În asemenea împrejurări au început la Turnu Severin, discuţiile între delegaţiile româno-ungare, desfăşurate în zilele de 16, 19 şi 24 august 1940. Cu acel prilej, reprezentanţii maghiari pretindeau un teritoriu de 69.000 km.p.. cu o populaţie de 3.900.000 locuitori, dintre care majoritatea — 2.000.000 — erau români, 1.200.000 unguri, şi restul alte naţionalităţi. Cererile guvernului de la Budapesta au fost respinse de guvernul român şi tratativele s-au întrerupt.

Văzînd că tratativele româno-ungare de la Turnu Severin n-au dat rezultate, a intervenit Hitler, cu o asemenea soluţie care să determine, ca în viitor, ambele ţări să servească, deopotrivă, interesele Germaniei. La 27 august, el a fost acela care, din motive politice, strategice şi militare, a fixat noua frontieră româno-ungară. În cursul aceleiaşi zile, Legaţia germană din Bucureşti a anunţat pe ministrul de externe român că este invitat „la o convorbire asupra afacerii ungaro-române" pentru 29 august, la Viena, recomandîndu-i să aibă „depline puteri pentru tratative".

Sosită la Viena, delegaţia română, alcătuită din Mihail Manoilescu şi Valer Pop, a constatat că nu fusese chemată pentru tratative, ci pentru a lua act de o hotărîre deja adoptată, fără a putea spune un cuvînt în apărarea intereselor statului nostru. Acolo, miniştrii de externe ai Germaniei naziste — Ribbentrop, şi al Italiei fasciste — Ciano, cu de la ei putere s-au constituit într-un for arbitral şi au cerut reprezentantului ţării noastre, pe un ton ultimativ, să accepte arbitrajul guvernelor german şi italian. În caz contrar, declarau aceştia, România va deveni obiectul unei intervenţii armate, invadată şi ştearsă de pe harta Europei.

Dezbătînd cererea ultimativă de la Viena, în noaptea de 29/30 august, Consiliul de Coroană a fost nevoit „să aleagă între salvarea fiinţei politice a statului nostru şi posibilitatea dispariţiei lui".

În asemenea condiţii, România a fost silită să cedeze Ungariei partea de nord a Transilvaniei cu o suprafaţă de 43.492 km.p. şi o populaţie de 2.667.000 locuitori, din care mai bine de jumătate (50,2%) erau români, 37,1% maghiari şi secui, iar restul alcătuit din germani, evrei şi alte naţionalităţi.

Dictatul de la Viena a fost primit de către poporul român ca un act odios de injustiţie, pentru anularea căruia trebuia luptat din toate puterile, în vederea refacerii frontierelor şi dezrobirea milioanelor de oameni rămaşi sub teroare horthystă. În toată ţara au avut loc adunări şi mitinguri de protest, la care au participat mii şi mii de oameni, civili şi militari, din localităţile urbane şi rurale.

Dictatul de la Viena a adus poporului nostru şi, în mod deosebit românilor din teritoriul cedat, mari daune umane şi materiale, morale şi spirituale, precum şi de altă natură, în cei patru ani cu ocupaţie horthystă.

Încă pe timpul ocupării de către trupele maghiare a teritoriului Transilvaniei de nord, între 5—13 septembrie 1940, după cum şi în lunile următoare, noile autorităţi şi extremiştii unguri s-au comportat cu o sălbăticie rar întîlnită, faţă de populaţia românească ,urmărind ca „Daco-românii să dispară de pe acest teritoriu". Acţionînd în acest sens, ocupanţii au săvîrşit o serie de masacre, violuri, devastări şi distrugeri de bunuri — în special biserici şi case parohiale ale românilor; exproprieri, rezilieri de contracte încheiate anterior datei de 1 septembrie 1940; expulzarea în masă a ţăranilor colonizaţi în satele întemeiate în perioada interbelică, în judeţele Bihor, Satu Mare şi Sălaj, precum şi a intelectualilor şi altor categorii sociale — în mod deosebit preoţi şi învăţători —, apreciaţi ca indezirabili pentru statul maghiar. Numai în perioada 20 august 1940 — 1 noiembrie 1941, atrocităţile comise de horthyşti şi extremiştii unguri în teritoriul de nord-vest al României au ajuns la 22.713 cazuri, din care 919 omoruri. Dintre acestea, cele mai barbare au fost masacrele de la Treznea şi Ip, judeţul Sălaj, unde asasinii, cu o sălbăticie greu de imaginat, au ucis 86 şi respectiv 157 de români, bărbaţi şi femei, bătrîni şi copii; unde, după măcel, a urmat jefuirea cadavrelor şi a gospodăriilor celor ucişi.

De sălbăticia tratamentului aplicat românilor de către horthyşti şi extremiştii unguri s-au îngrozit pînă şi unii din rîndurile conaţionalilor lor, oameni de bună credinţă. Aşa a fost cazul gazetarului György Ferenczy, care a criticat cu virulenţă „asasinatele şi execuţiile (care) se ţin lanţ (...) pentru că unica vină a nenorocitelor victime este aceea de a se fi născut români".

În perioada care a urmat, pînă la 25 octombrie 1944, cînd armatele române şi sovietice, cu pierderi grele, au eliberat partea de nord-vest a ţării de sub ocupaţia horthysto-hitleristă, autorităţile maghiare şi extremiştii unguri au continuat să maltrateze populaţia românească din teritoriul aflat vremelnic sub ocupaţie străină, prin persecuţii de tot felul: arestări şi întemniţări, ameninţări, bătăi, schingiuiri şi omoruri bestiale; jignirea demnităţii şi sentimentelor naţionale; forţarea românilor de a trece la religiile romano-catolică sau protestantă; obligativitatea ca la biserică slujba religioasă să se efectueze în limba maghiară, iar după serviciul divin să se cînte, în sfîntul lăcaş, imnul de stat maghiar; expulzarea românilor, în special a preoţilor şi altor intelectuali; distrugerea bisericilor şi a unor imobile proprietatea locuitorilor români; alungarea studenţilor români de la cursuri de către colegii lor maghiari; agresarea e-

Prof. *Paul Abrudan*

(Continuare în pag. a 2-a)

Contingenţa istorică în persoana Mîntuitorului Hristos
— Diogen şi Pilat —

Istoria filozofiei şi a culturii relatează un caz unic, bidimensional — un filozof Diogen caută un Om şi un procuror roman Pilat îl arată.

Despre cinicul filozof grec, Diogen (413—323 a. Hr.), dăscălul lui Alexandru cel Mare, se spune că, lăsîndu-şi butoiul în care trăia a pornit cu lămpaşul aprins pe stradă, ziua în amiaza mare. Întrebat pentru ce face acest lucru, el a răspuns senin, serios şi liniştit tuturor: *„Caut un om!"*

Gestul şi răspunsul său a uimit şi a numulţumit pe mulţi socotindu-l mai curînd dement decît un filozof, căci „oameni" întîlneşti la tot pasul ziua şi noaptea, fără să-i mai cauţi cu lămpaşul.

Şi totuşi, gestul lui Diogen este plin de semnificaţie pentru filozofia şi cultura antică, lipsită de un *OM* în înţelesul cel mai înalt al cuvîntului. Deoparte arată că, Diogen era preocupat intens de problema desăvîrşirii umane, de alta, că el voia cu ardoare să vadă realizat în istorie acest Om ideal. Deci Diogen caută modelul Omului superior, care să întrupeze în sine plenitudinea virtuţii în grad superlativ, prin care să ne apropiem de Dumnezeu ,să fim „asemănarea" Lui. Ceva, de dincolo de veac, îi şoptea spiritului său luminist că „omul" pe care-l vede zilnic nu este omul adevărat, cum a fost creat, ci este spirit rătăcit şi îngheţat în materie (ar zice Bergson). Într-un anumit fel, filozoful îşi pune problema salvării religios-morale a omului istoric printr-un exemplar de elită care — dacă va fi urmat — îl poate restaura în destinul originar, de la care s-a abătut deliberat.

Astfel gestul diogen poartă în sine destinul unei revelaţii naturale superioare, la nivelul filozofiei antice, făcută de Creator. El stă cu cinste alături de revelaţia lui Socrate, Platon şi Aristotel, de stoici şi neoplatonici, care vorbesc despre *Înţeleptul* universal, *Unul* în fiinţă, Ideea supremă, Logosul, Adevărul absolut, Arhitipul Ideii, Binele suprem (Platon), Actul pur, Primus movens (Aristotel) prin care s-a creat cosmosul etc.

Semnificaţia revelaţională a gestului este limpede şi clară: omul pe care-l arată istoria multimilenară, cu multele sale patimi generate de imensul cortegiu de păcate, nu este cel creat de Dumnezeu, ci numai o palidă imagine a lui. Este departe de a fi capodopera cosmosului cum a fost rînduit la creaţiune, pentru că profilul său spiritual, religios-moral este profund mutilat, desfigurat din cauza păcatelor care au făcut din el un monstru, un demiurg al nonvalorilor din cosmosul uman. Această maximă cădere de la principiile morale l-a făcut pe Homer (sec. VIII a. Hr.) să spună că omul este cea mai mizerabilă fiinţă sub soare.

Judecînd omul în concret, Diogen revelează că păcatul nu este un dat creatural în fiinţa omenească, ci un accident, ceva anormal, o boală teribilă a sufletului în stare să-l degradeze, să-l desfigureze şi să-l ucidă, pentru că-l desparte de Dumnezeu, adevărata sa identitate, pentru care simte că este creat. În consecinţă, filozoful nostru îşi proiectează — în contrast ,pe ecranul istoriei umane — pe Omul ideal, omul desăvîrşit, fără deficienţe spiritual-morale, care să întrupeze Adevărul, Binele şi Frumosul absolut. Acest Om există undeva şi cîndva, aşa cum îl visează, îl doreşte şi-l strigă sufletul său cu tăria imperativului categoric.

În subconştientul său, Diogen intuieşte Modelul infailibil al făpturii umane, aşezat creatural în fiecare om, care aşteaptă să fie actualizat, trecut din potenţă la act, de la „chip" la „asemănare". „Asemănarea" este, însă, împiedicată de păcatul strămoşesc care a aşezat peste fiinţa umană zăbranicul morţii spiritual-morale şi fizice, ca plată a neascultătii de Creatorul său (Rom. 6, 23). Păcatul trebuie desfiinţat prin venirea Fiului lui „Zeus", care va dezlega pe Prometeu de stînca deficienţelor morale şi va lua asupra sa durerile, suferinţele şi necazurile acestuia. Prin întruparea Omului durerii se va elibera preotul Laocon şi fiii săi — simbolul omenirii suferinde — de şerpii păcatului care le-a răpit fericirea edenică originară.

Gestul lui Diogen proecta peste veacuri un suflet entuziast şi plin de credinţă, pentru că numai un astfel de suflet poate crede în existenţa unei legi morale universale, mai presus de uriţeniile de caracter ale contemporanilor săi. În subconştientul său destul de luminos, el intuia pe Fiul lui Dumnezeu şi Fiul Omului, care va veni şi rămîne dezamăgit că nu-L află şi trebuie să mai aştepte încă ... puţin.

Credinţa aceasta a fost pentru păgini pedagog către Hristos, lumină spirituală către Adevărul absolut şi drumul către mîntuire şi pace cu Divinitatea care pîlpîia în sufletele celor puţin aleşi ca Pitagora, Socrate, Platon ş.a., în timp ce marea masă a popoarelor rătăcea în beznа păcatelor şi a morţii.

„Omul" de care se dezgustă Diogen — orbecăind în întunericul moral, istovit de puteri şi fără ideal superior — este simbolul degradării omenirii pînă la venirea Domnului Hristos, imaginea omenirii păgîne din toate veacurile, care trăieşte numai pe plan biologic şi se mulţumeşte cu creaţii minore, nedemne de sine ca şi capodoperă a cosmosului. Un astfel de om trebuie compătimit, pentru că s-a depărtat de la adevăr, inima îi este pervertită şi îngenunchiată idolilor, iar voinţa este sclava patimilor ruşinoase, cum descrie tragic Sf. Ap. Pavel în ep. către Romani (2, 21—32).

Trei sute de ani au fost rînduiţi de Dumnezeu să treacă peste sărmana conştiinţă omenească, ajunsă pradă păcatului şi lipsită de nădejde, pînă ce Omul ideal, căutat de Diogen, va fi arătat lumii de procuratorul roman, Ponţiu Pilat, zicînd: „Iată Omul!" (Ioan 19, 5). Acum gestul lui Diogen îşi primeşte întreaga semnificaţie şi măreţie istorică.

Pe plan logic transcendental, Diogen şi Pilat, se caută şi se întregesc reciproc. Pe fundalul istoriei, ei se întîlnesc fără să vrea şi fac gesturi neînţelese de contemporani, pe care numai istoria culturii creştine le va destăinui luminoasa şi profunda lor semnificaţie. Este voia lui Dumnezeu ca ei să-şi dea mîna peste veacuri şi să dezlege problema esenţială a vieţii morale a omenirii şi sensul tainic al îndumnezeirii sale.

Diogen caută cu ardoare şi convingere, Pilat descopere cu nădejde — dar se înşeală. Unul întreabă, altul răspunde. Primul strigă cu braţul întins să apuce cerul, simbol al omenirii însetate dar neputincioasă să cunoască drumul către îndumnezeire; al doilea îi revelează acest drum infailibil în Omul suferinţei şi al durerilor, simbol al nemărginitei iubiri pe care Părintele ceresc o arată omului pierdut ca să-l ridice în paradisul pierdut (Ioan 3, 16). Fără să vrea Pilat a făcut un gest providential şi istoric, arătînd omenirii pe Mîntuitorul său, idealul suprem al progresului şi al desăvîrşirii sale.

Pilat ştia că Domnul Iisus este nevinovat şi a fost adus la el din ură şi răzbunare şi chibzuieşte să-l elibereze trezind mila poporului pentru suferinţele, durerile şi batiocurile Lui. În scopul acesta L-a dat soldaţilor să-L bată şi să-L umilească, iar ei şi-au făcut datoria cu vîrf, fără scrupul de conştiinţă, pînă L-au des-

Prot. *Simion Radu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Centenar Alecsandri:
Spiritualitatea românească în poezia lui V. Alecsandri

Tradiţia spiritualităţii autohtone — româneşti şi creştine deopotrivă — se dovedeşte a fi fost, de-a lungul veacurilor, vie şi neîntreruptă. Literatura şi arta — şi nu numai ele — au oglindit întotdeauna vocaţia realizării, prin mijloacele oferite de spiritualitatea naţională, a unui tip uman integru, trupeşte şi sufleteşte, înţelept şi harnic, iubitor de bine, frumos şi adevăr, în armonie cu sine însuşi, cu natura, cu semenii, cu Dumnezeu. Cum altfel s-ar putea interpreta abundenţa de opere literar-artistice, numărul mare de creatori, exponenţi fideli ai unui specific naţional de o relevantă originalitate în contextul general european! O contribuţie marcantă aduce, în această privinţă, poezia lui Vasile Alecsandri, ce are darul de a pune în ecuaţie nu numai marea deschidere spirituală paşoptistă, dar şi calităţile sufleteşti cu care s-a îmbogăţit personalitatea umană, înflorită sub soarele binefăcător al României moderne, libere şi independente, tranformările intervenite în viaţa psihică a oamenilor, continuitatea spirituală „în cuget şi-n simţiri" a acestora. Însă ce elemente vorbesc despre această structură sufletească a naţiunii noastre?

În pofida unor distante deosebiri, majoritatea autorilor de real prestigiu în materie (între care n-am putea să-i omitem pe N. Iorga, V. Pârvan, L. Blaga, C. Rădulescu-Motru, I. Zamfirescu, Nichifor Crainic, S. Mehedinţi, Mircea Vulcănescu, C. Noica, D. Stăniloae) atribuie spiritualităţii noastre valori perene precum: conştiinţa istorică, sentimentul patriotic şi respectul altor popoare, dreptate, libertate, demnitate, vitezia înţeleaptă, simplitate, modestie, cinste echilibru (absenţa extremelor a exceselor care pot falsifica şi dezumaniza sufletul), hărnicie, sentiment al naturii, optimism ce „întreţine tendinţa spre un absolut transcendent" (I. Zamfirescu), altfel spus „modul sublim de a trăi ca om în Dumnezeu" (N. Crainic).

Aceste coordonate precizate teoretic, transpuse artistic în creaţia poetică a bardului de la Mircesti, sînt măsura autenticităţii româneşti, modele şi criterii. Extinzîndu-le la nişte orizonturi mai cuprinzătoare, contemporane, am putea adăuga, desigur, şi alte dimensiuni care fac nota distinctivă a spiritualităţii noastre, atît faţă de alte naţiuni, cît şi faţă de eventuale contrafaceri şi mistificări. O asemenea reflecţie stimulatoare la acţiune este opera alecsandrină. O meditaţie plină de forţă euristică, frumoasă şi curată, învăluită, totodată, într-o discretă şi densă duioşie faţă de subiectul abordat sub egida *treziei*. Pentru a desprinde cîteva cotituri şi răspîntii esenţiale ale autenticităţii noastre, dincolo de calapoadele de gînd şi de eventuala garnitură de aserţiuni discutabile şi clişee generate de posibile explicaţii înguste ale poeziei autorului „Deşteptării României", lectorul e invitat să extragă, cu luciditate şi cu un instinct fără greş, acele elemente de *tradiţie* şi *modernitate* ce se potrivesc eu-lui său. Aşa cum o demonstrează, prin extrapolare, şi creaţia lui Eminescu, şi proza lui Rebreanu, şi pictura lui N. Grigorescu, şi muzica lui Enescu sau sculptura lui Brâncuşi.

Evident, prima creaţie culturală, mijlocul principal de transmitere a valorilor spirituale rămîne *limba română*, dar la aceasta se adaugă cultura populară, *doina*, bunăoară, vers şi cîntec deodată, despre care Alecsandri spunea că „este cea mai vie expresie a sufletului românesc" (v. ciclul de „Doine") şi *balada* ce se distinge prin patos eroic şi demnitate şi prin personaje care exprimă aspiraţii ale sufletului colectiv (poetul publică două volume de balade populare „adunate şi îndreptate", „Miorita" fiind „cap de listă").

Valeriu C. Neştian

(Continuare în pag. a 2-a)

„Fă-te pildă credincioşilor cu cuvîntul, cu purtarea..., cu duhul"

În realizarea destinului său pămîntesc şi ceresc, omul nu este şi nu poate fi singur. Trăieşte odată cu lumea sa, care-i cere respectarea bunelor norme de vieţuire în societate.

1. În raport cu societatea, disciplina comportamentală este mai mult decît o formă. Ea implică, desigur şi forma! Mai presus de toate însă, disciplina este un act de viaţă. Ea presupune mobilizarea lumii din lăuntrul nostru, cu întreaga zestre intelectuală şi spirituală. In această antrenare, cuvîntul, aspectul, gesturile sînt indisolubil legate de fondul interior.

2. Respectul normelor de comportament trebuie să izvorască nu din teama de-a fi disciplinat, prin măsuri exterioare, administrative, ci din conştiinţă (cf. Rom. 13, 5). Iar conştiinţa presupune sentimentul liber al răspunderii faţă de noi înşine, faţă de oameni şi faţă de Dumnezeu. Deci nu sfidare a normelor de vieţuire este libertatea, ci o întreită responsabilitate, bună-cuviinţă discretă, o anumită doză de înţelepciune. În această formulare, disciplina în societate însemnează şi un act de mărturisire a Mîntuitorului Iisus Hristos înaintea oamenilor.

3. Pe Hristos-Domnul Îl mărturisim şi prin modul în care călătorim, ne îmbrăcăm, muncim. Întreg ansamblu de atitudini: punctualitatea, onoarea cuvîntului dat faţă de orice om, denotă respect faţă de noi înşine, stimă faţă de alţii. Un om care se respectă are, faţă de sine, exigenţe mari, aspre chiar. Poate, eventual, să fie concesiv, iertător faţă de alţii, nu însă şi pentru sine.

4. Însuşirea unui anumit mod de a fi în societatea de astăzi, cu

Pr. *Gheorghe Răţulea*

(Continuare în pag. a 2-a)

Contingența istorică în persoana Mîntuitorului Hristos

(Continuare din pag. I-a)

figurat. L-au dezbrăcat de hainele Sale și I-au pus purpură ca unui împărat. Pe cap I-au pus cunună de spini mari și ascuțiți, deosebiți de curbați și dureroși, care se numesc pînă azi „spinii lui Iisus". Apoi Îi aduc „omagii" sculpîndu-L și lovindu-L (Ioan 19, 1—4). Mai pe urmă, „așa pierdut cum era", fără chip și frumusețe ca să nu ne fie drag" (Is. 53, 3), L-a predat lui Pilat care, arătîndu-l gloatei inconștiente, a rostit cuvintele: „Iată Omul!" „Ecce Homo"! (Ioan 19, 5).

Dar Pilat s-a înșelat amarnic, pentru că nu cunoștea de-ajuns ura și răutatea dușmanilor Mîntuitorului.

Chipul sîngerînd al Omului durerii, palid și desfigurat, n-a făcut decît să îndîrjească și mai mult pe cei care îi voiau moartea.

Ce minunată contingență istorică între Diogen și Pilat!

La răscruce de istorie, cînd întunericul moral domina luciditatea spiritului uman, cînd aberațiile religioase și-au atins apogeul (Rom. 1, 21—32), iar conștiința morală afundată în păcate striga din adîncuri după un Mîntuitor care să-i arate noi altare la care să se smerească, să îngenuncheze și să se roage, atunci cînd a venit „plinirea vremii" (Gal. 4, 4), Dumnezeu a trimis pe Fiul Său în lume, născut sub lege, în Persoana Omului ideal, Iisus Hristos. El ne strigă de-a pururi: „Veniți la Mine, Eu sînt lumina lumii" (Ioan 8, 12). Eu sînt Calea, Adevărul și Viața" (Ioan 14, 6). Eu sînt Calea care nu rătăcește în găsirea sensului suprem al vieții; Eu sînt Adevărul care nu înșeală, ci vă va face liberi (Ioan, 8, 32) și vă va satisface setea voastră de cunoaștere transcendentală; Eu sînt Viața care nu se va stinge și vă va da tinerețea fără bătrînețe, pe care o doriți și după care alergați.

Da, Hristos-Dumnezeu este Adevărul absolut pe care-L caută toată filozofia veacurilor, începînd cu filozofia greco-romană, care, prin rostul lui Pilat, a întrebat curioasă pe Domnul în divan: „Ce este Adevărul?" (Ioan 18, 38). Dar El nu i-a dat nici un răspuns, căci rațiunea umană încă nu era capabilă de o înaltă revelație transcendentală, pe care o întrupa în Persoana Sa. Mai tîrziu filozofii creștini, Aristide, (Atenagora, Justin Martirul, Origen, Fer. Augustin ,Sf. Părinți ș.a. vor înțelege acest Adevăr spre fericirea tuturor veacurilor. Prin savantul și filozoful creștin B. Pascal (†1662), toți gînditorii mari ai omenirii vor spune: „Iisus Hristos este centrul spre care tinde totul. Cine-L cunoaște are rațiunea tuturor lucrurilor. În El stă toată virtutea și fericirea noastră. În afară de El nu există decît vicii, nenorocire și eroare, întuneric, deznădejde și moarte. Prin El Omul cunoaște pe Dumnezeu și se recunoaște pe sine" (M. Uță, Pascal, Buc. 1939, p. 203).

Prin viața, doctrina și Persoana Sa, Hristos Dumnezeu a adus lumina cerească în filozofia și istoria universală, a arătat sufletului omenesc drumul către cucerirea paradisului pierdut. Chemîndu-ne la Sine (Mat. 11, 28—29) și dîndu-se pe Sine idealul desăvîrșirii noastre (Mat. 5, 48), ne-a arătat gradul de perfecțiune multilaterală la care trebuie să ne ridicăm ca fii ai lui Dumnezeu: „Să fim Sfinți", după cum sfînt este Domnul nostru (I Petru 1, 15—16). Să-I urmăm Lui, ca să fim ca El. El este Alfa și Omega, de la El venim, prin El existăm și la El ne întoarcem (Apoc. 1, 8; 21, 6). Întru El trăim, ne mișcăm și sîntem" (F. Ap. 17).

În Persoana lui Hristos Dumnezeu, spiritul uman se restaurează în comunitatea de viață cu Părintele ceresc, Adevărul absolut. Prin El omul ajunge la maximum de demnitate creaturală, de fiu adoptiv al lui Dumnezeu prin har, spre fericirea eternă.

Dictatul de la Viena

(Continuare din pag. I-a)

piscopului greco-catolic Iuliu Hossu din Cluj; amenințarea episcopului ortodox Nicolae Colan din Cluj; devastarea Seminarului greco-catolic din Cluj, molestarea studenților și profesorilor români de la acest institut; reducerea simțitoare a școlilor cu limba de predare română; distrugerea de monumente istorice și troițe românești; internarea românilor în lagăre; trimitera românilor la muncă în Germania; mobilizarea lor la companiile de muncă; jefuirea românilor de bani și alte bunuri, cu tot felul de ocazii; înlocuirea inscripțiilor românești de pe crucile din cimitir și alte monumente cu inscripții în limba maghiară; răspîndirea de cărți și literatură beletristică și de altă natură, calomniatoare și jignitoare la adresa statului român, a poporului nostru, și prin care propagau ideile lor revizioniste — cucerirea Transilvaniei și Banatului pînă la Munții Carpați; înfometarea populației românești; înjugarea la plug și grapă a tinerilor premilitari români; tunderea fetelor și femeilor române și multe altele.

Concomitent cu aceste acțiuni, guvernanții de la Budapesta au elaborat și planuri militare care urmăreau cucerirea prin forță a Transilvaniei de sud-est, operațiune în care erau implicate și „nuclee ce se organizează în Ardealul de sud, (care) vor proceda la suprimarea românilor, la executarea altor atentate, la producerea panicii și la împiedicarea autorităților de a-și îndeplini însărcinările de ordine și siguranță".

Din cauza măsurilor represive, expulzării, înfometării, violenței, omorurilor, atrocităților săvîrșite de autoritățile și extremiștii unguri în Transilvania de nord ,pe timpul celor patru ani de ocupație, din această zonă au trecut ori au fost alungați, expulzați sau aruncați peste granță, în România ,peste 500.000 de persoane, adică mai mult de o treime din populația românească originară din teritoriul cedat în august 1940.

Actele de agresiune, maltratare, omoruri și atrocitate săvîrșite de autoritățile și extremiștii unguri împotriva românilor au luat o mare amploare în lunile septembrie — octombrie 1944, pe timpul retragerii trupelor maghiare și germane de pe teritoriul de nord-vest al României, și eliberării acestuia de către armatele române și sovietice. Ele au continuat și în lunile următoare, cînd în Transilvania de nord a funcționat o administrație militară sovietică (noiembrie 1944 — mai 1945), în spatele și sub acoperirea căreia, actele de violență și exacerbările extremiștilor maghiari din Transilvania, împotriva românilor au luat o amploare, intensitate și duritate ieșite din comun.

Acesta a fost, foarte pe scurt, prețul deosebit de greu plătit de poporul nostru, ca urmare a Dictatului de la Viena, impus României de Germania nazistă și Italia fascistă. La acestea se adaugă daunele mari, umane și materiale, sufertie de populația evreiască din Transilvania de nord, deportată în lagărele de exterminare germane, unde a fost nimicită în cea mai mare parte, precum și de celelalte naționalități.

Ceea ce-i la fel de grav însă, este faptul că Dictatul de la Viena, deși anulat după război, de către Conferința de Pace de la Paris, din 1946 — unde delegații guvernului maghiar au reclamat din nou pretenții teritoriale față de România —, a creat o anume premiză pentru politica revizionistă a oficialităților de la Budapesta și emigrația maghiară din exil în anii care au urmat. Aceasta au dovedit-o cu prisosință evenimentele din perioada postbelică și în mod deosebit cele petrecute în Transilvania după revoluția populară din decembrie 1989, cînd extremiștii maghiari, sprijiniți activ și incitați de unele cercuri politice din Ungaria și din emigrație s-au dedat la acțiuni anti-românești și antistatale, cu caracter revizionist.

Cu prilejul împlinirii a cinci decenii de la Dictatul de la Viena, condamnăm acest act odios de injustiție, cu urmări dintre cele mai grele și mai dramatice. Iar pe baza învățămintelor istoriei, se cuvine a aminti că orice acțiuni cu caracter ofensator și violent, separatist sau revizionist sînt sortite eșecului; și că trăind pe același pămînt, numai conviețuirea pașnică, în condiții de egalitate în drepturi a românilor cu maghiarii, fără privilegii, poate asigura liniștea necesară și prosperitatea fiecărei familii, fiecărei așezări și întregii țări. Cine nu înțelege sau nu vrea să înțeleagă acest lucru este propriul său dușman.

Poetul psalmilor

A venit poetul psalmilor,
puțintel,
agățat de toiag.
Se cam bîlbîia nițel.

A dus condeiul la buze.
Condeiul s-a schimbat în flaut.

Tremura din frunze
plopul tinereții
argintat acum și el,
ca un moșneag.

Șerpii ostrovului cernican
S-au făcut și ei pe harpe,
strune,
pe care melodiau,
un cîntec de alean,
alergînd,
mici buburuze.

Apele cîntă,
nuferii tresar,
Trestiile
tremură sfios, de har,
și-n noaptea asta,
similie,
învață apele
să se mlădie...

Cristofor Dancu

Invocație

În Tine totul se cuprinde:
supremul Bine
severul Adevăr
Frumosul încîntător —
nemărginite,
fără început
și fără sfîrșit.

Cu mintea și brațele mele —
antene,
eu, grăunte în infinit,
m-am trudit
să trec dincolo de zări,
albastre stele și sori
și să Te ating;
ordinea și perfecțiunea
din univers
în perle să le topesc
și să le sădesc
în inima mea.

Fă, Doamne, ca această
străduință pămînteasă
din mine
să fie puntea
către Tine!

Prof. *Natalia Tomoioagă*

Centenar V. Alecsandri

(Continuare din pag. I-a)

Opera creatorului „Horei Unirii", dominată aproape în întregime de conștiință istorică autentică, are drept puncte cardinale omenia, libertatea, țara, neamul românesc. Oda „Țara", de pildă, este o senină dar fierbinte cîntare a patriei; iar poezia „Doina" (1842) se încheie cu un îndemn specific revoluționarilor pașoptiști: „Hai copii, cu voioșie / Să scăpăm biata moșie / De păgîni și de robie!" Alecsandri scrie, în 1848, „Deșteptarea României" apelînd la vitejia românească pentru înfăptuirea revoluției — „La arme, viteji, la arme! faceți lumea să privească / Pe cîmpia românească / Cete mîndre de români!" — și apoi pentru realizarea Unirii („Hora Unirii"); evocă, în timpul luptei pentru independența națională, în ciclul „Ostașii noștri", eroismul pe cîmpul de luptă, „Dan, căpitan de plai" fiind, ca Romăndor al lui Budai-Deleanu, întruchiparea simbolică a patriotului erou anonim. Adevarate „manifeste" către popor pot fi socotite versurile din „Deșteptarea României" — „Fericit acel ce calcă tirania sub picioare! / Care vede-n a lui țară libertatea reînviind" sau același imn „Hora Unirii" (1856) — „Au sosit ziua dreptății! / Ziua sfîntă-a libertății!" (la fel ca și articolul „Libertate, dreptate, frăție", publicat, în 1848, în „Pruncul român").

Simplitatea și modestia specifică românilor au fost pildă și pentru creatorul „Lăcrimioarelor" și „Mărgărtiarelor", ca valoare morală caracteristică. El a scris o poezie vie, robustă și luminoasă, izvorîtă din viața adevărată, cu frămîntări, nevoi, dureri și aspirații proprii acestui neam, din sensibilitatea sa, adîncă și imediată. Prin limba și expresia autentic populare, „acel rege-al poeziei, veșnic tînăr și ferice" a zugrăvit artistic simplitatea, generozitatea și candoarea sufletului național („Pastelurile alecsandriene, ca și „Sara pe deal" a lui Eminescu ori „Noapte de vară", de G. Coșbuc, aduc elogii vieții simple și curate a românului dintotdeauna). Dacă el introduce cu „Doina" natura veritabilă în poezia românească, în „Pasteluri" înalță imnul plin de încredere în frumusețile peisajului autohton și exotic, unde domnesc frăția, munca rodnică și sănătatea morală. In toate, aceeași apropiere și familiaritate cu natura, căreia omul îi conferă funcții existențial-umane. Cum va spune, ulterior, și Al. Vlahuță în poezia „Sfîntă muncă", T. Arghezi în „Belșug" sau V. Voiculescu în „Imn muncii", lucrarea brațelor și a minții este spiritualizată, săvîrșindu-se ca un adevărat ceremonial, în asistența divinității (truda dobîndește astfel un nimb sacru): „Sfîntă muncă de la țară, izvor sacru de rodire, / Tu legi omul cu pămîntul în o dulce înfrățire!" („Plugurile").

Pe lîngă imaginile naturii familiare din peisagistica alecsandrină, care formează partea cea mai reușită a întregii lui opere, religiozitatea este o altă notă evidentă în poezia lui Alecsandri. Dezvoltat — ca și poporul nostru — într-un anume context spiritual, folosind cu oarecare frecvență metafore și termeni religioși, el se simte „infuzat" de atari elemente, în chip spontan, acestea însemnînd tradiție și datină, credință și iubire intrate organic în viața obișnuită a românilor. Principiul divin ne apare astăzi, în spațiul actual al reabilității spiritualității creștine în largi determinații, și ca un principiu de ordine și echilibru al valorilor, de gospodărire chibzuită a energiilor neamului (cf. G. Călinescu).

Sărbătorile tradiționale — cîntate de mai toți poeții noștri, de la Gh. Asachi și pînă la Ioan Alexandru — prinse de lentile vizuale foarte atente și sensibile, aduc autorului minunate crochiuri de perspectivă, pe care el le stilizează cu o bogăție de imagini proaspete și cu o limbă încărcată de termeni rurali plini de vigoare, cu care uimește și azi pentru frumusețea lor nealterată: „Vin Floriile cu soare / Și soarele cu Florii" („Floriile"); „De Paști în satul vesel căsuțele-nălbite / Lucesc sub a lor malduri de trestii aurite" („Paștele); „Christos Mîntuitorul din morți a înviat, / Și fruntea-i ca un soare, / Lucind peste popoare, / Fiori de nemurire în lumea-a împrăștiat" („Christos a înviat"). În alte creații poetice, virtuțile creștine sînt nemijlocit exprimate într-o formă estetică remarcabilă: „Altarul Mănăstirii Putna", „Biserica risipită", „Noaptea sfîntului Andrei", „Imn religios", „N. Bălcescu murind", „De crezi în poezie..." etc.

Există, e drept, reziduuri fataliste, panteiste, în poezia sa lirică și epică, dar seninătatea clasică — colorată, pe alocuri, de o tinctură romantică — atribuie concepției lui de viață optimiste, ca un filon străbătut de veacuri din firea poporului român născut creștin, glasul ce țîșnește ca printr-o gură de fîntînă arteziană, neproblematic, fără zguduiri sufletești și gînduri chinuitoare; totuși în matca imensului fluviu al vieții creatoare de valori românești nepieritoare.

Fă-te pildă credincioșilor

(Continuare din pag. 1-a)

exigențele ei mereu sporite, are un viu și imediat efect practic. Conduita noastră, cu sau fără voie, se constituie un factor educativ, în „parte activă a societății". Din acest punct de vedere, preotul are, pe lîngă obligații generale, și unele îndatoriri specifice demnității preoțești. Căci ceea ce pentru un mirean reprezintă o manifestare normală, firească, pentru preot poate fi o situație jenantă. De aici datoria de a ne controla în așa fel atitudinea, încît ea să reprezinte o contribuție la înfrumusețarea și perfecționarea personalității. Sf. Ap. Pavel sintetizează îndatorirea de înălțare etică și estetică a omului, ancorîndu-i trupul și sufletul „Fă-te pildă credincioșilor cu cuvîntul, cu purtarea..., cu duhul ,cu credința, cu curățenia" (I Tim. 4, 12).

5. Oamenii de pretutindeni, de orice vîrstă, îndeletnicire, răspundere obștească etc. vor să vadă, în slujitorii lui Hristos, un îndreptar de înțelepciune. Mîntuitorul Însuși vine în întîmpinarea acestei cerințe, atunci cînd poruncește, prin Sfinții Săi Apostoli: „Așa să lumineze lumina voastră..." Așa să lumineze faptele voastre înaintea oamenilor, încît văzînd ei, toate cele bune ale voastre, „să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri" (Mat. 5, 16). Să se poată spune: Prezența slujitorilor Bisericii în societate contribuie la cultivarea și promovarea demnității specifice spiritualității poporului nostru. Minunat, cu adevărat, se arată Dumnezeu și sufletul străbun, întru slujitorii Săi.

6. În lumina acestor gînduri, să ne orientăm voința, energia, în consens cu tot ceea ce este frumos și bun. Oriunde și în orice timp, să fim ceea ce ne-a rînduit Dumnezeu: „Sare a pămîntului" (Matei 5, 13), care nu lasă firea, viața să se strice. Prezența noastră în mijlocul oamenilor să emane delicatețe, să iradieze emoție curată, dînd gust bun atmosferei sociale. Să dezvăluie sensurile eterne alé vieții, ale societății, în drumul ei spre tot ce este frumos, visător, spre tot mai bine.

Oda fagului

Bătrîne fag ce stai cu fruntea-n soare
Și-n rădăcini adînc înfipte-n glie
Tu, peste vremi, ai fost acela care
Ne-ai adăpat din seva ta cea vie

Cu jurămînt noi ne-am legat ca frați
Și de-o fi bucurie sau alean
Să veșnicim, la poale de Carpați
Unde ne-am pomenit, din neam în neam

O! cîte ierni ți-au troienit veșmîntul
Și trunchiul ți l-au legănat în vînt
Dar rădăcinile și legămîntul
Nu te-au lăsat să te pleci la pămînt

Tu adăpost ne-ai fost, cu poala ta
Și-n vremuri de restriște și nevoi
Ne-ai învățat să știm a rămînea
Aceiași bravi din stirpe de eroi

De-aceea, cît în viață fi-voi încă
Spre tine-alerg în prag de dimineață
Să te admir cum stai măreț pe stîncă,
Și-ngenunchind, să te cuprind în brață.

Ștefan Minea

Ploiești, 30 Octombrie 1984

Maica Domnului — modelul vieții creștine

(Continuare din pag. 1-a)

1) Maica Domnului-modelul mamelor creștine.

„Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul tău!..." (Lc. I, 38). Prin aceste cuvinte scurte Maica Domnului spune un *DA* ca răspuns a firii umane greu încercate de păcat la chemarea iubitoare a lui Dumnezeu. Acest răspuns rămîne peste veacuri modelul vieții creștine precum și al supunerii, atunci cînd ea este încredințată de chemarea lui Dumnezeu. Prin cuvinte puține, ea nu ezită ci trece peste toate înțelesurile vorbelor deșarte simțind tot mai mult prezența și lucrarea lui Dumnezeu, care depășește toate cuvintele și tot ce este sensibil, luîndu-și povara binecuvîntată a mamelor, dar nu numai a ei personală ci și a tuturor mamelor creștine din lumea întreagă și din toate timpurile. Totul este clar, totul liniște, pace și bucurie fiindcă acolo unde este darul lui Dumnezeu nu mai este nici o discordie ci numai dorința fierbinte de a sluji mai mult lui Dumnezeu și oamenilor, așa cum însăși Sfînta Fecioara Maria spune: „Mărește suflete al meu pe Domnul... Că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile" (Lc. I, 46, 48).

Se poate afirma deci că Sfînta Fecioară prin răspunsul său și prin viața sa rămîne peste timpuri un model pentru mamele creștine.

Ea nu numai că primește să nască pe Mîntuitorul tuturor dar este conștientă că soarta lor va depinde și de ea. Ca o mamă bună ea se integrează total în viața oamenilor a căror demnitate umană va fi redată de Fiul lui Dumnezeu născut din Fecioara Maria. Ea trăiește toate clipele de bucurie adîncă și de durere supremă alături de Fiul ei, Mîntuitorul Hristos. Pe drumul calvarului, atunci cînd Fiul ei încoronat cu „darul" cel făcut din spini, Fecioara Maria este alături de El, suferind ca o mamă care își vedea fiul chinuit și batjocorit.

Iată că aici exemplul de mamă iese cel mai bine în evidență fiindcă nici „sabia" ce a trecut prin inima ei (Lc. II, 35) nu a putut să o îndepărteze de a nu suferi alături de Fiul său. Exemplul grăitor pe care ea îl lasă tuturor mamelor rămîne pentru noi un îndemn dar mai ales o obligație ce trebuie să se materializeze prin cinstirea mamelor noastre.

Cine este oare în stare să înțeleagă adîncul inimii unei mame și să-i măsoare iubirea pe care ea o poartă în acest adînc pentru fii săi? Iubirea unei mame este o iubire unică în felul ei pe acest pămînt. Este o iubire sfîntă, dezinteresată și neîntreruptă. Iubirea tuturor mamelor este asemenea unor izvoare sfinte și nesecate fiindcă cu cît scoți mai multă apă din ele cu atît acestea vor fi mai din belșug și mai limpede ,așa este și iubirea de mamă, cu cît ea iubește mai mult cu atît iubirea ei este mai puternică.

2) Maica Domnului-maica tuturor creștinilor.

„Pentru toți te rogi, ceea ce ești bună, care scapă sub acoperămîntul tău cel puternic; că noi păcătoșii nu avem către Dumnezeu, în nevoi și în necazuri altă mijlocire pururea fiind împovărați cu multe păcate, Maica Dumnezeului celui de sus" (Paraclisul Maicii Domnului).

Prin faptul că Sfînta Fecioară Maria a acceptat să devină Maica Fiului lui Dumnezeu a devenit și Maica tuturor celor întristați și necăjiți.

Prin cuvintele Mîntuitorului nostru Iisus Hristos de pe cruce „...Femeie iată fiul tău... iată mama ta!..." (In. XIX, 26—27) Fecioara Maria devine mama întregii omeniri. Sfînta Evanghelie ne relatează că atunci cînd Mîntuitorul Hristos și cu Maica Sa se aflau la nunta din Cana Galileei, ea îi spune „... Nu mai au vin" (In. II, 3). El face prima minune reieșind astfel purtarea de grijă a Maicii Domnului pentru întreaga lume, ea rugîndu-L parcă ar zice: fie-ți milă de ei și ajută-i fiindcă și ei sînt fiii mei.

Ca o mamă bună ea ne însoțește și pe noi pe drumul desăvîrșirii prin această lume: „Noi cei care ne aflăm încă în călătorie spre această stare de fericire a împărăției lui Dumnezeu te avem pe tine pururea pildă și ajutătoare, o Preacurată Fecioară și Maică" (P. S. Dr. Vasile Coman, Episcopul Oradiei, Cuvîntări liturgice, ed. II, Oradea 1976, p. 60).

Fiindcă ea ne ajută este numită „scară cerească" sau „pod" pe care trece la cer pe cei de pe pămînt unde lacrimile Evei sînt șterse (Acatistul Maici Domnului).

Ea este un cer pămîntesc unde dumnezeirea se întîlnește cu omenirea ca astfel aceasta să poată fi transfigurată și repusă în starea ei de transparență și înaintare spre cele viitoare. Prin Sfînta Fecioară cele cerești se bucură cu cele pămîntești, cei drepți se bucură de bunătățile dăruite de Dumnezeu iar cei păcătoși au un ajutor în rugăciunile ei.

Deoarece Maica Domnului este și Maica tuturor creștinilor noi învățăm că viața umană are un sens și ea nu se termină cu moartea fizică fiindcă aceasta nu este decît o trecere spre viața viitoare.

Fecioara Maria nu rămîne stăpînită de moarte și astfel nici fii ei care o cinstesc nu rămîn în moarte deoarece aceasta în creștinism este coroana vieții petrecute în sfințenie.

Încredințați ajutorului Maicii lui Dumnezeu, creștinii găsesc mîngîiere și ajung la cunoștința că nu sînt părăsiți niciodată. Ea așteaptă pe fiecare fiu al ei ca să se întoarcă acasă și nu îl refuză pe nici unul. Așa cum în viața de toate zilele vedem atîtea mame plîngînd la căpătîiul copiilor lor bolnavi așa și la căpătîiul copiilor bolnavi sufletește Maica Domnului veghează cu dragostea ei maternă și plînge așteptînd vindecarea lor.

Nimeni nu este izgonit, fiecare fiu care se întoarce din drumul pierzării se bucură de iubirea Sfintei Fecioare: „Nimeni din cei ce aleargă la tine nu iese rușinat, Preacurată Născătoare de Dumnezeu Fecioară. Ci dar bun cerînd, îl primește spre cerea cea de folos" (Paraclisul Maicii Domnului).

3) Cinstirea Maicii Domnului — datorie a fiecărui creștin.

„Iată de acum mă vor ferici toate neamurile" (Lc. I, 48). Prin aceste cuvinte Sfînta Fecioară Maria prevestește cinstirea pe care îi vor aduce toate semințiile pămîntului. Ca fii ai ei sîntem datori să o cinstim în mod deosebit. Așa cum sîntem datori de a cinsti pe mamele noastre pămîntești, pentru iubirea lor revărsată asupra noastră, pentru jertfelnicia lor, datoria de a cinsti pe Maica Domnului este cu atît mai mare.

Prin întruparea Mîntuitorului noi am devenit fii ai ei iar ea mama noastră, o mamă care se roagă pentru noi și este alături de noi în toate necazurile rugîndu-se Fiului ei Iisus Hristos pentru mîntuirea sufletelor noastre.

Adeseori sîntem indignați cînd mamele noastre trupești sînt jignite și pe drept cuvînt acest lucru este pe deplin justificat, fiindcă a jigni o mamă este lucru cel mai înjositor. Dar din nefericire de multe ori mama noastră a tuturor — Maica Domnului — este jignită de unii într-un mod cu totul nejustificat. Înjurii și cuvinte urîte îi sînt adresate fără ca ea să le merite.

A nu cinsti pe Maica Domnului înseamnă a nu cinsti pe Dumnezeu ne spune Sfîntul Grigore de Nazians.

Pentru creștinii adevărați Maica Domnului este cinstită în mod deosebit. Ea este mai cinstită decît Heruvinii și mai mărită decît Serafimii, ea este modul trăirii cele adevărate întru sfințenie. Ea este modelul fecioriei întru cinste, dar și modelul mamelor creștine care se roagă pentru toți fii ei ca să vină iar pe calea cea bună. Ea este zid și liman pentru cei necăjiți, ea este „mireasă dumnezeiască" care a născut pe Hristos începătorul liniștii (Paraclisul Maicii Domnului) unde toți cei îngreuiați de această viață își află liniștea.

Ea este alături de cei bolnavi trupește și sufletește, ea aduce balsamul cel mîngîietor pentru sufletele și trupurile celor sfîșiați de nenorociri. Ea este mama tuturor văduvelor și a orfanilor care își găsesc la sînul ei adăpost ferit de viforul răutății.

Ea nu răsplătește nimănui după faptele sale ci ca o mamă îndelung milostivă așteaptă întoarcerea fiilor ei plecați și rătăciți în țara păcatelor. Ea așteaptă rugîndu-se printre lacrimi și pe cei ce nu mai vor să o recunoască ca mamă.

Oare pînă cînd o vom mai lăsa să aștepte plîngînd?

Materia folosită la sfintele slujbe

Așa cum păcatul a cuprins întreaga ființă a omului, tot astfel și opera răscumpărătoare a Domnului aduce deopotrivă sfințenia sufletului și a trupului. În felul acesta, pe lîngă actele de pietate cu caracter duhovnicesc, precum: rugăciunea, postul, pocăința etc., este folosită în cadrul slujbelor bisericești și o anumită materie, care prin lucrarea sfințitoare a Duhului Sfînt asupra ei, transmite harul mîntuitor asupra întregii noastre ființe, spre desăvîrșirea deopotrivă a trupului și a sufletului.

Vom vedea astfel care este materia necesară sfintelor slujbe bisericești și ce importanță are ea pentru dobîndirea sfințeniei și mîntuirii.

Materiile folosite în cult sînt: pîinea, vinul, apa, untedelmnul, Sfîntul Mir, tămîia și lumînările. Le vom vedea pe rînd.

1. Pîinea reprezintă elementul principal, care ne asigură viața biologică, după cum rezultă și din rugăciunea „Tatăl nostru". Pîinea reprezintă darul lui Dumnezeu, dar și strădania noastră. Din evlavie, noi oferim lui Dumnezeu darul nostru din darul Lui și astfel intrăm în comuniune cu El. „Ale Tale dintru ale Tale, Ție aducem de toate și pentru toate!"... Dumnezeu Însuși poruncește lui Moise ca în cortul mărturiei, „pe masă să pui pîinile punerii înainte, care se vor afla pururea înaintea Mea". (Ieșirea 25, 30; Levitic 2, 1—4). Pe lîngă acestea, oferirea pîinii și a vinului erau socotite și un mod de cinstire și de binecuvîntare arătat persoanei prețuite (Facere 14, 18—19). Mîntuitorul dă o semnificație proprie pîinii, care se aduce jertfă: „Eu sînt pîinea vieții. Cel ce vine la Mine nu va flămînzi, și cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată" (Ioan 6, 35). Datorită acestei asemănări, Domnul prefăce pîinea în Trup al Său la Cina cea de taină, spre a fi o permanentă hrană spirituală credincioșilor (Matei 20, 26). Pîinea prefăcută în Trupul lui Hristos definește Biserica. Așa cum pîinea e formată din mai multe boabe de grîu, tot așa și Biserica este trupul lui Hristos, formată din mai multe membre. Pîinea euharistică nu trebuie să se confunde cu pîinea binecuvîntată, precum este prescura (anafura) de la Sfînta Liturghie, sau pîinea de la litie, care ne amintește de cele cinci pîini pe care le-a binecuvîntat Domnul în pustie (Matei 14, 19—21).

2. Vinul ,asemenea pîinii, avea în Vechiul Testament simbolul cinstirii cuiva și a binecuvîntării lui. El era considerat ca fiind „sîngele boabelor de strugure" (Deuteronom 32, 14), fiind folosit în alimentație, ca întăritor al trupului și chiar ca leac vindecător (Luca 10, 34; I Timotei 5, 23). Ca și pîinii, Mîntuitorul dă vinului o semnificație proprie, prefăcîndu-l în Sîngele Său, la Cina cea de taină, cu puterea de a ierta păcatele (Matei 26, 26—28). La fel ca pîinea, vinul rezultă tot din boabe și reprezintă astfel Biserica, adică trupul tainic al Domnului, ca unitate a credincioșilor care se împărtășesc din același Pahar. Ca simbol al unității și bucuriei, vinul este folosit și în cadrul Tainei Sfintei Cununii. Este binecuvîntat împreună cu pîinea în cadrul slujbei litiei. Se mai folosește apoi și la stropirea trupului celor adormiți.

3. Apa este un element indispensabil vieții. Este și un element al curățeniei trupului, devenind și un simbol al curăției sufletești, precum era și botezul lui Ioan: „Eu unul vă botez cu apă spre pocăință..." (Ioan 3, 11). Prin botezul Domnului însă, apele se sfințesc, primind puterea Sfîntului Duh. Și astfel prin harul Sfîntului Duh apa se sfințește mereu, constituind materia tainei Sfîntului Botez în numele Sfintei Treimi (Ioan 3, 5). Apa sfințită e folosită de Biserică și în

Pr. Prof. *Sorin Cosma*

(Continuare în pag. a 4-a)

Credința întru care viețuim

Pericopa evanghelică Matei 8, 5—13 istoricește dialogul Mîntuitorului Hristos cu un sutaș din Capernaum și vindecarea servitorului acestuia. Chipul spiritual al sutașului roman care s-a dus la Domnul este aureolat de o mare credință. El și-a exprimat convingerea că Hristos-Domnul va putea vindeca pe servitorul său și de la distanță, doar prin puterea cuvîntului Său: *„Zi numai cu cuvîntul și se va vindeca sluga mea"* (Matei, 8, 8). Iată un păgîn care era conștient de puterea Domnului și a cuvîntului Său. Credința sutașului este întru totul justificată. Cum să nu creadă că Domnul, prin cuvînt, poate tămădui un om suferind? Dacă prin puterea cuvîntului dumnezeiesc a fost adus din neființă la ființă pămîntul și celelalte existențe: *„Cu cuvîntul Domnului cerurile s-au întărit și cu duhul gurii Lui toată puterea lor"* (Psalmul 32, 6).

Mîntuitorul a apreciat credința sutașului roman din Capernaum și a exclamat cu bucurie: *„Nici în Izrael n-am găsit atîta credință"* (Matei 8, 10).

Din evocările celor patru Sfinți evangheliști înțelegem că Hristos Domnul nostru a cerut și cere tuturor celor care se îndreaptă spre El credință. Minunile pe care le-a săvîrșit Mîntuitorul au fost, într-un fel, condiționate de credința celui care cere ajutorul Său. Pentru aceasta rostea: *„Fie ție după credința ta"* sau *„Credința ta te-a mîntuit"*.

Dar ce este credința și ce reprezintă ea pentru viața noastră?

Credința este puterea care generează în sufletul omenesc certitudinea prezenței divine sau convingerea că noi ne aflăm permanent în fața lui Dumnezeu. Credința este experiența întîlnirii dintre om și Dumnezeu. Astfel credința este dimensiunea noastră firească de ființe în dialog cu Dumnezeu creatorul și atotțiitorul nostru. Ea este tăria sau suportul existenței noastre de ființe zidite de Dumnezeu creatorul tuturor celor văzute și nevăzute.

Credința în Dumnezeu este încrederea absolută și adeziunea deplină la tot ce ne-a descoperit Dumnezeu și se păstrează în Biserică. Credința este ca o fereastră a sufletului prin care primim puterea și lumina pe care ni le împărtășește Dumnezeu. Ea pune pe om în legătură conștientă și eficientă cu Dumnezeu. De aceea — niciodată și oriunde s-ar afla — adevăratul credincios nu se mai simte singur, ci el este permanent cu Hristos-Domnul, el nu mai lucrează niciodată singur, ci întotdeauna întărit de puterea lui Dumnezeu.

Credința este instrument de cunoaștere (Evrei 11, 3). Chiar mari gînditori din antichitate, prin luminile minții lor, au spus că omul cunoaște prin rațiunea sa numai pînă la un anumit nivel de la care cugetarea devine neputincioasă; peste această limită omul poate să treacă numai cu un alt mijloc al cunoașterii și acest instrument este credința.

Credința este organul receptiv al Revelației divine, este mijlocul de intrare în comuniune cu Dumnezeu. Pentru aceasta credința este primul pas în viața duhovnicească, este prima virtute cu care pornim la drum spre desăvîrșire: *„Credința este începutul virtuților"*, învață Sf. Maxim Mărturisitorul. Este temelia cea sigură a tuturor virtuților.

Sf. Ap. Pavel definește credința ca: *„încredințare a celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute"* (Evrei 11, 1). Același Sf. Apostol o numește: *„pavăză cu care pot fi stinse toate săgețile cele arzătoare ale vicleanului"* (Ef. 6, 16). Este acea realitate care ne îndeamnă să ne rugăm lui Dumnezeu, să înălțăm într-un gînd și într-un cuget *„jertfă de laudă"* în casa lui Dumnezeu.

Credința după cuvîntul Sf. Grigorie Sinaitul este *„dar dumnezeiesc și mărturisire a omului"*. Este act teandric sau divino-uman. Dumnezeu ne împărtășește harul credinței și Revelația divină, iar din partea omului vine receptivitatea spirituală și creșterea în credință, din treaptă în treaptă, pînă la starea de bărbăție, de deplinătate în credință.

Credința pe care o mărturisim și întru care viețuim se cuvine să fie credință *„lucrătoare prin iubire"* (Galateni 5, 6), o adeziune care determină și conduce la un nou mod de viețuire. O credință simplă, ca o adeziune intelectuală nu ajută la mîntuire pentru că și *„demonii cred și se cutremură"* (Iacov, 2, 19), însă nu se mîntuiesc. Credința trebuie să fie materializată prin fapte ale iubirii față de Dumnezeu și față de semeni, căci numai aceasta este o credință adevărată, plenară. Credința adevărată nu poate exista fără faptele cele bune, numite și fapte ale credinței, căci Sf. Scriptură ne descoperă lămurit: *„Precum trupul fără suflet mort este, astfel și credința fără fapte moartă este"* (Iacov 2, 26). Faptele bune sînt adevărate semne ale credinței noastre.

Sfinții Apostoli cunoscînd valoarea și necesitatea credinței s-au rugat Domnului: *„Sporește-ne credința!"* (Luca, 17, 5). Tot astfel se roagă, în taină, slujitorul Sf. Liturghii înainte de cîntarea heruvimică, ca Dumnezeu să dăruiască „spor în credință tuturor celor ce se roagă împreună cu noi".

Avînd la suflet îndemnul Mîntuitorului: *„Credeți în Dumnezeu, credeți și în Mine"* (Ioan 14, 1) să ne străduim să sporim credința noastră prin rugăciuni și fapte bune, prin primirea Sfintelor Taine, prin participarea atentă la Sf. Liturghie și la celelalte slujbe bisericești. Iar atunci cînd credința noastră este încercată de ispita îndoielii sau de cangrena indiferenței să strigăm împreună cu Sf. Ap. Petru, cînd se cufunda în valurile mării: *„Doamne, scapă-ne și ne ajută!"* Să ne rugăm stăruitor Mîntuitorului Hristos, împreună cu toți Sf. Apostoli: *„Doamne sporește-ne credința"*.

Bine știind că *„fără credință nu este cu putință să fim plăcuți lui Dumnezeu"* (Evrei 11, 6), că fără credință ne vom osîndi (Marcu 16, 16) să ne silim permanent să păstrăm și să sporim în credința cea adevărată. Să avem conștiința că moștenim un dar de mare preț pe care ni l-au împărtășit bunii și străbunii noștri care au viețuit pe aceste „plaiuri mioritice" ca într-o grădină a Edenului și au trăit mesajul mîntuirii, identificîndu-se întru totul cu dreapta noastră credință.

Să mărturisim această credință și să trăim potrivit credinței noastre în toate zilele vieții noastre.

Pr. asist. *Nicolae Dura*

Necesitatea Spovedaniei și Împărtășaniei

Necesitatea spovedaniei are două temeiuri: *psihologic* și *biblic*.

Temeiul prihologic. „Un păcat greu care apasă asupa conștiinței și o tulbură nu poate rămîne multă vreme ascuns. El produce mustrarea insuportabilă a conștiinței. Omul caută să-l descarce de pe suflet și să se ușureze, destăinuindu-l, dacă nu mai mult, cel puțin unui prieten intim. Și asta la oameni și înaintea oamenilor. Cu atît mai mult la Dumnezeu, Care în pocăința omului constată cel mai mare act de curaj și de virtute al acestuia, răsplătindu-l cu toată îndurarea, bunătatea și iertarea Sa".

Temeiul biblic. „Dacă zicem că păcat nu avem ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi" (I Ioan I, 8). Și mulți dintre credincioși spun că nu au păcate și astfel să amăgesc pe ei înșiși și adevărul nu este întru ei. Cine zice că nu are păcate este plin de mîndrie și lipsit cu totul de smerenie și de simțul realității. Adevărul este că numai Dumnezeu este fără de păcat. Noi oamenii sîntem păcătoși și greșim de cînd începem să pricepem și pînă în clipa morții.

Dacă trupul nostru, ca să fie curat, necesită să fie spălat, și sufletul nostru, ca să fie curat, necesită să fie spălat de păcate și de patimi, înaintea preotului duhovnic. Dumnezeu știe lucrul acesta, de aceea, El a lăsat și mijlocul de îndreptare: spovedania. Dumnezeu zice prin proorocul Isaia: „De vor fi păcatele voastre cum e cîrmîzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lîna albă le voi face" (Is. I, 18). Dar în lucrarea spovedaniei nu este suficient numai harul lui Dumnezeu, ci la această lucrare trebuie să participe și omul cu toată sinceritatea și smerenia, mărturisindu-și păcatele sale: „Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea (I Ioan I, 9).

Pentru necesitatea Împărtășaniei este suficient numai temeiul biblic, pentru că în el vorbește chiar Mîntuitorul Hristos.

„Iisus le-a răspuns și a zis: Adevărat, adevărat zic vouă: Mă căutați nu pentru că ați văzut minuni, ci pentru că ați mîncat din pîini și v-ați săturat. Lucrați nu pentru mîncarea cea pieritoare, ci pentru mîncarea ce rămîne spre viața veșnică și pe care o va da vouă Fiul Omului. Adevărat, adevărat zic vouă: Nu Moise v-a dat pîinea cea din cer; ci Tatăl Meu vă dă din cer pîinea cea adevărată. Căci pîinea lui Dumnezeu este cea care se coboară din cer și care dă viață lumii" (Ioan VI, 26—23).

„Eu sînt pîinea vieții; cel ce vine la Mine nu va flămînzi și cel ce crede în Mine nu va înseta niciodată. Pîinea care se coboară din cer este aceea din care, dacă mănîncă cineva, nu moare. Eu sînt pîinea cea vie, care s-a pogorît din cer. Cine mănîncă din pîinea aceasta viu va fi în veci. Iar pîinea pe care Eu o voi da pentru viața lumii este trupul meu. *Adevărat zic vouă, dacă nu veți mînca trupul Fiului Omului și nu veți bea sîngele Lui, nu veți avea viață în voi.* Cel ce mănîncă trupul meu și bea sîngele Meu are viață veșnică, și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Trupul Meu este adevărată mîncare și sîngele Meu, adevărată băutură. Cel ce mănîncă trupul Meu și bea sîngele Meu rămîne întru Mine și Eu întru el. Cel ce Mă mănîncă pe Mine va trăi prin Mine. Aceasta este pîinea care s-a pogorît din cer, nu precum au mîncat părinții voștri mana și au murit. Cel ce mănîncă această pîine va trăi în veac" (Ioan VI, 35—58).

Iată prin urmare că spovedania la preotul duhovnic și împărtășirea cu Sfintele Taine sînt absolut necesare pentru mîntuirea omului.

Protos. *Ipolit Ciubotaru*

ÎN DUHUL FILOCALIEI

În predica de pe munte Mîntuitorul Iisus Hristos spune: „Fiți, dar, voi desăvîrșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvîrșit este" (Mt. 5, 48) este o lucrare divină-umană, care se realizează în trei etape: despătimirea sau curățirea de patimi, iluminarea prin dobîndirea virtuților și îndumnezeirea sau unirea noastră cu Dumnezeu prin dumnezeiescul har (cf. II. Petru 1, 4). Am putea spune, cu alte cuvinte, că desăvîrșirea este o continuă străduință a colaborării omului, (prin puterile sale întelect, voință și simțire), cu harul lui Dumnezeu pentru dezbrăcarea de omul cel vechi, robit păcatului, și îmbrăcarea în omul cel nou, sau cum zice Sf. Ap. Pavel: „Să vă dezbrăcați, față de viețuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftele amăgitoare, și să vă înnoiți în duhul cugetului vostru, îmbrăcîndu-vă în omul cel nou, care este făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptatea și sfințenia adevărului" (Efes. 4, 22—24).

A ne îmbrăca în dreptatea și sfințenia adevărului înseamnă a împlini în viața de zi cu zi învățăturile și poruncile Evangheliei Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos așa cum a propovăduit Sf. Biserică prin Sf. Apoltoli, Sf. Părinți și ierarhia bisericească de drept divin (episcopi, preoți, diaconi) pînă astăzi, și cum se va propovădui pînă la sfîrșitul veacului, pînă cînd va fi un „cer nou și pămînt nou, în care locuiește dreptatea" (II. Petru 3, 13). Mîntuitorul Iisus Hristos a spus despre Sine și despre Evanghelia Sa: „Eu sînt Calea, Adevărul și Viața" (In. 14, 6); „Dacă veți rămîne în cuvîntul Meu, sînteți cu adevărat ucenicii Mei; și veți cunoaște adevărul, iar adevărul vă va face liberi" (In. 8, 31—32).

Dumnezeu este nesfîrșit. El nu este limitat de timp și spațiu. Deci, și desăvîrșirea noastră religios-morală nu corespunde niciodată unui capăt, de la care nu se mai poate înainta. De aceea, toți părinții răsăriteni spun că desăvîrșirea nu are hotar (cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Teologia Ortodoxă morală, vol. I, p. 5—6).

În lucrarea de desăvîrșire religios-morală, Sf. Părinți numiți „maeștrii spiritului" (trăitori și îndrumători în cele duhovnicești) ne-au lăsat felurite metode și căi, ne-au dat sfaturi și povețe pe care dacă noi le vom folosi vom putea realiza cu mai multă ușurință despătimirea, iluminarea și unirea cu Dumnezeu. O parte din aceste metode, căi, povețe și sfaturi sînt cuprinse în Filocalie, o carte care conține texte reprezentative pentru lucrarea de desăvîrșire religios-morală. Însuși cuvîntul „filocalie", de origine grecească, înseamnă „iubirea de frumusețe, o frumusețe care este totodată și bunătate. Acest cuvînt a fost folosit mai întîi de Sf. Vasile cel Mare și Sf. Grigore de Nazianz pentru o antologie (culegere de texte reprezentative) din scrierile lui Origen cu privire la „îmbunătățirea duhovnicească".

O parte din aceste scrieri sînt traduse și în românește prin osteneala venerabilului profesor de teologie Pr. Dumitru Stăniloae care ne-a dat pînă acum o „mare bogăție duhovnicească" cuprinsă în 10 volume. La acestea mai putem adăuga și colecția „Părinți și scriitori bisericești" tipărită în editura Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române din București, și care în final va cuprinde aproximativ 100 volume. „Filocalia" și „Părinți și scriitori bisericești" conțin „pîinea duhovnicească" atît de necesară pentru hrana sufletelor noastre în vremea noastră în care se vorbește de o reînnoire în toate domeniile de activitate. În domeniul religios-moral înnoirea trebuie să se facă în duhul Evangheliei și al Sf. Tradiții, în duhul

Protosincel *Visarion Joantă*

(Continuare în pag. a 4-a)

O operă necunoscută a lui Dionisie Exiguul (aprox. 470—555)

În ultimele decenii, studiile românești de specialitate au arătat că, în ciuda celor zece *Epistole* rămase sigur de la el și a cîtorva pagini de calendaristică, acesta este cel mai productiv și mai profund scriitor din istoria străveche a literaturii noastre. Poate că și epoca de disensiuni prelungite și de concilieri entuziaste dintre cele două părți ale creștinătății de atunci a impus apariția unei astfel de personalități.

Dionisie Exiguul s-a născut în eparhia Tomisului, formîndu-se în școlile înalte ale Constantinopolului sau în una din mănăstirile din jurul lui. Se crede că a funcționat aici un timp ca profesor, fiind selectat să meargă la Roma ca interpret de limbile greacă si latină. La curtea pontificală a activat sub zece papi, distingîndu-se nu numai în administrația superioară, ci și în largul culturii contemporane. Elementele biografiei lui se pare că au astăzi nevoie de anumite conotări. Marele „scit" a rămas cunoscut printre romani cu următoarele preocupări: teolog (dogmatist, exeget, polemist), canonist (consilier pontifical și diplomat bisericesc), computist (calendarolog și cercetător astronom), cronologist și istoric, aghiograf și moralist, traducător (arhivist, antologator, prefațator și critic).

Spre deosebire de contribuțiile de seamă ale prof. Dr. Ioan G. Coman și ale Dr. Nestor Vornicescu, încercările noastre au urmat altă pistă. Ele au la bază concluzia cu care am încheiat teza de doctorat în specialitate că marele învățat daco-roman este și autorul celebrei pseudoepigrafii a *Corpusului areopagitic*.

În afară de cele publicate pînă acum, primul semnatar al rîndurilor de față are în pregătire și o lucrare mai extinsă, pentru dovedirea și fundamentarea ipotezei de mai sus.

În cuprinsul acestui articol însă vrem să facem publică altă concluzie științifică la care am ajuns. Este vorba de așa-numitele *Dialoguri* ale lui Pseudo-Chesarie, care — credem — trebuie să-i fie restituite lui Dionisie Exiguul, adevăratul lor autor. Ele cuprind un număr de 197 de întrebări și de răspunsuri, dispuse după cele patru ședințe, în care s-au discutat probleme de ordin teologic, astrologic, meteorologic și fiziologic.

Din comparația lor cu *Epistolele* lui Dionisie Exiguul și, uneori, cu *Corpusul pseudoareopagitic*, noi am dedus că *Dialogurile* aparțin într-adevăr amintitului învățat străroman.

Vom enumera în aceste pagini doar cîteva argumente selectate dintre cele care se pot formula.

1. *Patronajul oamenilor iluștri*[1] sub care se ascund aceste scrieri sfîrșește prin a arăta un autor comun. Se observă că nici una dintre personalitățile luate drept pavăză nu au lăsat opere scrise, dar faima lor continuă să fie vie în istorie. Unul este areopagitul convertit de către Apostolul Neamurilor, iar celălalt, medicul Chesarie, este fratele patriarhului constantinopolitan, devenit paladiul teologiei bizantine și ecumenice. Invocarea acestor două nume din trecut asigura necunoscutului autor garanția vechimii și a ortodoxiei.

2. *Autoindicarea etnică*, Pseudo-Chesarie afirmînd despre Dionisie Areopagitul că este de origine „apostolică" și că provine din rîndurile tracilor.[2] Știrea este „strecurată" în discuția despre numele zeului războiului la greci, Ares. Siguranța și insistența aceasta a autorului iscă bănuieli. Forma corect scripturistică a numelui de Dionisie Areopagitul încă dă mărturie despre intenția indicației. In textul chesarian, glosa provine din introducerea la *Recognitiones clementinae*, în traducerea lui Rufin, piesă pe care codicele canonistului de la Roma a cuprins-o în mod sigur.

3. *Menționarea numelui Dunării și a unor popoare migratoare din preajma ei* în următorul fragment: „Privește la... unul singur dintre cele patru fluvii care curg din izvorul care se află în paradis, și anume cel numit Fison de Scriptura noastră, Istru de eleni, Danubius de romani, Dunavis de goți. Înghețînd în timpul iernii, natura moale a apei se face tare ca piatra, fiind în stare să suporte dușmanii care trec peste ea și se îndreaptă din toate părțile, în număr mare, spre ținuturile romanilor, ilirilor și tracilor"[3]. Este o enumerare hidronimică tradițională, biblică. La identificarea Fisonului cu Gangele sînt două poziții. Următorii istorici o mențin: Iosif Flaviu, Epifanie al Salaminei, Cosma Indicupleutes. Spre deosebire de ei, Efrem Sirul și Severian al Gabalei propun Dunărea în locul fluviului asiatic. Pseudo-Chesarie reține ambele idnetificări de mai sus. Reproducînd toate denumirile regionale și etnice ale afluentului Pontului Euxin, autorul — foarte probabil Dionisie Exiguul — a dat dovadă de directă cunoaștere a locurilor și de dragoste de ședurile natale.

Cît privește trecerea Dunării înghețate de către anți și sclavini, ca și de către longobarzi, amintiți în text, se știe sigur că evenimentul s-a întîmplat în anul 527.

4. *Combaterea astrologiei*, prezentă la Chesarie și la Areopagitul, constituie alt indiciu asupra autorului și a epocii de apariție a lucrării. Amintindu-se de întîlnirea lui Saturn cu Marte, cel dintîi are prilejul să nege determinismul absolut al poziției planetelor asupra oamenilor. Se argumentează cu dovezi etnologice, după care în Britania mai mulți bărbați au aceeași soție, iar sclavinii și fisonii, numiți și „danubiani", mănîncă sînii femeilor însărcinate.[4] Soluția aceasta doctrinară este preluată de la Bardesane prin istoricul Eusebiu al Cezareii. Pseudo-Chesarie reproduce din gînditorul persan zeci de pagini, aproape integral. *Recognitiones*, citate mai sus, și *Filocalia* lui Origen l-au utilizat de asemenea.

Preocupări antiastrologice se întîlnesc și la Pseudo-Areopagitul, ca în următorul fragment din *Epistola a VIII-a:* „Amintește-i (lui Apolofan) și altă împrejurare, căci știe că am mai văzut cum Luna a început acoperirea Soarelui de la răsărit, înaintînd pînă la extremitatea cealaltă a lui, apoi revenind în așa fel că acoperirea și întoarcerea luminii nu s-au produs din aceeași parte, ci din cele două extremități opuse ale discului solar".[5]

Identitatea învățăturilor hristologice și mariologice, precum și combaterea ereziilor teopashite, aftartodochete, a ignoranței hristice, a origenismului, a triteimului, a maniheismului, a arianismului, se întîlnesc și la Chesarie și la Pseudo-Areopagitul.

5. Se mai observă o asemănare a scrierilor acestor autori atunci cînd propun o *metafizică a luminii*, chiar din partea lor introductivă. În acest caz se recurge la versetul clasic *Iacob* I, 17. Bineînțeles că Pseudo-Chesarie urmează, în primele 50 de capitole, pe Epifanie al Salaminei din opera *Ancoratul*. O configurație aproape identică și exact cu același citat la început are și *Ierarhia cerească* areopagitică, preocupată să creeze o atmosferă spirituală cît mai elevată.

6. Argumentul pe care îl formulăm aici atrage atenția că *izvoarele textului chesarian* sînt aproape aceleași, pe care le cunoaștem din preocupările culturale ale lui Dionisie Exiguul. În afară de romanele pseudo-clementine se regăsesc la el Epifanie al Salaminei, Chiril al Ierusalimului, Vasile cel Mare, Grigorie al Nissei.

7. În încheiere semnalăm și o formulare stilistică aproape identică a celor două scrieri comparate. *Dialogurile* vorbesc la un moment dat de credința care „dă pura contemplație a ceea ce este văzut prin nevedere și ajuns prin inaccesibilitate"[6]. La rîndul lui, Pseudo-Areopagitul conchide astfel: „El este nevăzut din pricina strălucirii copleșitoare și inaccesibil din pricina preabogatei revărsări supraființiale de lumină".[7]

Bineînțeles că puterea probantă a acestor argumente pentru dovedirea paternității lui Dionisie Smeritul asupra *Dialogurilor* lui Pseudo-Chesarie devine și mai evidentă în cazul datalierii lor pînă la înțelegerea contextului. Totuși problemele dezbătute și știrile pe care le putem reține din operă sînt acelea care au dominat începutul veacului al VI-lea și îndeosebi străduiile Împăratului Justinian. În limbaj modern, cuprinsul ei echivalează cu un „curs" universitar de astăzi. Poate că avem în față pe acela pe care autorul l-a ținut, către maturitate, la Academia de la Vivarium, în Sicilia. Cu această lucrare, profilul cultural al tomitanului trimis la Roma se întregește, locul uitatului arhivar vatican luîndu-l imaginea învățatului solicitat și urmat în epocă pe meridiane europene. Se remarcă totodată și cît îi datorează fiecare din speciile literare pe care le-a cultivat: canonul disciplinar, omilia, comentariul exegetic, piesa aghiografică, descrierea meteorologică, cursul universitar, tratatul.

Știrile pe care acest izvor de pe la mijlocul veacului al VI-lea le aduce la noi, au fost de mult puse la contribuție de către vecini. Se cunoaște o ediție slavă a lui tipărită de către arhim. Leonid la Petrograd, în 1890, iar în Bulgaria a apărut o istorie a științelor naturii după autorii medievali.[8]

Dr. *Gheorghe I. Drăgulin*
și prof. *M. Gh. Drăgulin*

---

1 *Caesarii sapientissimi viri fratris Gregorii Theologi Dialogi quatuor*, în J.-P. Migne, *Patrologia graeca*, vol. 38, Paris, 1892, col. 851—1190.

2 *Ibidem*, într. 5—8, col. 993.

3 *Ibidem*, într. 68, col. 936. Trad. rom. în *Fontes historiae daco-romanae*, vol. II, București, 1970, p. 483.

4 *Ibidem*, într. 110, col. 998.

5 5. Dionisie Pseudo-Areopagitul, *Epistola VII*, 2, în J.-P. Migne, *ibid.*, vol. III, Paris, 1889, col. 1081.

6 Pseudo-Chesarie, *ibid.*, într. 173, col. 1140. Pentru defecțiunea textului din J.-P. Migne și pentru normala înlănțuire a capitolelor, vezi Pierre Duprey, P.B. *Quand furent composées les „Dialogues" attribués à Césaire de Nazianz?*, în „Proche-Orient chrétien", 5 (1955), p. 298, nota 71.

7 Dionisie Pseudo-Areopagitul, *Epistola a V-a*, *ibid.*, col. 1073. Comp. *De divinis nominibus*, VII, 1; trad. rom. de Cicerone Iordăchescu și Theofil Simenschy, Iași, 1936, p. 76: „Astfel Scripturile numesc lumina cea atotstrălucitoare nevăzută, iar pe cel mult proslăvit și cu multe nume îl numesc negrăit și fără nume; pe cel prezent în toate și care poate fi aflat din toate îl numesc neînțeles și cu neputință de aflat".

9 Comp. Prof. Cv. Kristanov și Prof. Ivan Dujčev, *Les sciences naturelles en Bulgarie au Moyen Âge*, Sofie, 1954.

Eveniment bisericesc la Ghijasa de Sus

Duminică 15 iulie 1990, într-un cadru feeric, cu ulițe curate și împodobite cu tradiționalele covoare românești, cu specificile chindeie așezate pe porți și pe armindeni, toți fiii credincioși ai satului Ghijasa de Sus ,jud. Sibiu s-au întîlnit la sf. biserică — împodobită de data aceasta — ca o „mireasă a lui Hristos" pentru ca, împreună cu un mare sobor de preoți și diaconi avîndu-l în frunte pe Prea Sfințitul Episcop-vicar Serafim să participe la actul de sfințire a bisericii.

Răspunsurile au fost date de către un grup restrîns de studenți teologi, precum și de către întreaga obște a credincioșilor îmbrăcați în frumoase costume naționale.

Cuvînt ziditor de suflet a rostit în timpul pricesnei P. C. pr. prof. Ilie Moldovan, pornind de la înțelesul slujbei de sfințire a bisericii și comparînd-o cu rugul aprins din Vechiul Testament care ardea și nu se mistuia; tot astfel Biserica lui Hristos arde de aproape 2000 de ani fără să se mistuie și va arde așa pînă la sfîrșitul veacurilor.

După Sf. Liturghie, P. C. pr. paroh Mihai Rusu a dat glas bucuriei parohienilor de a-l avea în mijlocul lor pe P. S. Episcop Serafim, după care a prezentat istoricul parohiei, a lucrărilor executate la biserică, mulțumind bunilor săi enoriași și consăteni pentru munca și jertfa lor: „Ne sărbătorim și noi ca toată suflarea pămîntului românesc sfînta biserică și vatra, încrezători în dăinuirea neamului nostru pe aceste meleaguri stropite cu lacrimi și sînge. Căci aici ne-au vecuit străbunii și noi pe mai departe, tot aici vom fi, precum și urmașii din al nostru sînge, în credință și respect pentru cele date de Domnul".

Ziditor cuvînt de învățătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar Serafim, scoțînd în evidență înțelesul duhovnicesc al Bisericii, comuniunea dintre Hristos și credincioși, unitatea trinitară ca model de unitate în diversitate a credincioșilor prin împărtășirea cu Hristos euharistic: „... să ne împărtășim cu Domnul Iisus cît mai des căci numai așa vom putea desăvîrși unitatea noastră ființială și morală".

Au fost hirotesiți întru „iconomi" pr. Mihai Rusu și Mircea Leb, fost preot al acestei parohii. În după masa aceleiași zile P. S. Sa însoțit de P. C. prof. Ilie Moldovan și de C. diac. Achim Băcilă și D. Dura au participat împreună cu un sobor de preoți și un impresionant număr de credincioși veniți din parohiile de pe Valea Hîrtibaciului la slujiba de sfințire a unei cruci așezate în locul destinat pentru ridicarea unei mănăstiri la intrarea în satul Țichindeal.

Diac. A. Băcilă

În duhul Filocaliei

(Continuare din pag. a 3-a)

trăirii Sf.Părinții, avînd ca principiu de orientare cuvintele Sf. Ap. Pavel: „Să nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții, ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu, ce este bun, plăcut și desăvîrșit" (Rom. 12, 2).

În „Cuvînt înainte" al Filocaliei vol. I, părintele profesor Dumitru Stăniloae spune că colecția acestor scrieri filocalice (de îmbunătățire duhovnicească) se adresează în primul rînd monahilor. Dar nu numai lor. În Biserica Ortodoxă nu este linie de separație între viața monahală și viața creștină în general. Deosebirea dintre călugări și credincioșii mireni este numai sub aspect formal și nu de fond. Fiecare dreptcredincios creștin este dator să se silească să se înalțe cît mai mult spre idealul desăvîrșirii religios-morale; fiecare e dator să lupte pentru curățirea sa de patimi și pentru dobîndirea virtuților care culminează în dragoste. Iată de ce, putem afirma că, pentru toți (mireni, monahi), Filocalia și „Părinți și scriitori bisericești" trebuie să fie un ghid de orientare în această lucrare personală de îmbunătățire duhovnicească, fiecare alegînd din aceste scrieri ceea ce se potrivește cu starea sa, cu capacitatea de receptare a acestor învățături sfinte. Fiecare dintre noi am primit un talant sau mai mulți de la Dumnezeu pe care trebuie să-i valorificăm spre binele nostru și al semenilor, în tot ceea ce este bine, frumos și adevărat.

Tot în „Cuvînt înainte" părintele Stăniloae spune: „Vorbim despre Dumnezeu cu multă simțire, cunoaștem destul de bine dogmele credinței orodoxe și spunem multe generalități interesante despre ortodoxia noastră. Dar nu știm îndeajuns cum să le prefacem metodic în valori practice, în puteri care să ne transforme din zi în zi... N-ajunge să-i spui omului în cuvinte duioase să viețuiască după voia lui Dumnezeu ,ci trebuie să-l îndrumezi pas cu pas cum să se izbăvească de „uriașii" păcatului, care îi pun tot felul de piedici și cum să procedeze pentru a se întări în viața virtuoasă, care-i deschide drumul spre lumina cunoștinței de Dumnezeu.

Filocalia și traducerile din Sf. Părinții în colecția „Părinți și scriitori bisericești" ne pot fi călăuze sigure în aceste străduințe de escaladare a „muntelui desăvîrșirii".

În cele ce urmează redăm un pasaj din Filocalia vol. V din care ușor putem constata cît de important este rolul voinței în lucrarea de „îmbunătățire duhovnicească":

„Cel ce vine la Hristos, trebuie la început să se atragă pe sine cu sila la bine, chiar dacă nu vrea inima. Căci zice Domnul cel nemincinos: „Împărăția lui Dumnezeu se ia cu sila și silitorii o răpesc pe ea" (Mt. 12, 12). De aceea tot El zice: „Nevoiți-vă să intrați prin poarta cea strîmtă" (Lc. 13, 24). Drept aceea trebuie, cum s-a zis, să ne împingem pe noi chiar fără voie spre virtute și spre dragoste dacă nu avem dragoste, spre blîndețe, dacă sîntem lipsiți de aceasta. Să ne silim să avem inimă miloasă și iubitoare de oameni, să răbdăm ocări și nesocotini și să rămînem lîngă cei urgisiți dacă nu avem încă această deprindere: spre rugăciune, dacă n-am dobîndit încă rugăciunea Duhului. De ne va vedea Dumnezeu luptîndu-ne astfel și mînîndu-ne cu sila spre bine, chiar dacă inima noastră lucrează împotrivă, ne va da rugăciune adevărată, milă, răbdare, îndelungă îngăduință și ,simplu, ne va umple pe noi de toate roadele Duhului. Iar dacă cineva, deși lipsit de celelalte virtuți, se va sili poate numai spre rugăciune, ca să aibă darul rugăciunii, iar spre blîndețe, spre smerita cugetare, spre dragoste și spre tot neamul bun al virtuților, încă și spre credința tare și spre încredere în Hristos va fi cu nepăsare și fără grijă, unuia ca acesta i se dă uneori rugăciunea harului în parte, întru veselie și odihnă, de către Duhul cel bun, potrivit cu cererea lui; dar rămîne pustiu de celelalte bunătăți, deoarece, cum s-a zis, nu se silește și spre dobîndirea acelora, nici nu-l roagă pe Hristos pentru ele. De aceea trebuie să se silească, chiar fără voie, spre virtuțile pomenite, cerînd să le primească de la Dumnezeu; dar nu numai spre ele, ci și spre deprinderea de a nu judeca vrednice nici măcar de rostit cuvintele nefolositoare și cu totul fără rost; în schimb să se îndeletnicească pururea, cu gura și cu inima, cu cuvintele lui Dumnezeu .Pe lîngă aceasta, încă și spre deprinderea de a nu se mînia și de a nu striga. Toată amărăciunea, mînia și strigarea să se depărteze de la voi" (Efes. 4, 31). Și spre deprinderea de a nu vorbi de rău pe cineva, de a nu judeca, de a nu se îngîmfa, ca văzîndu-l astfel Domnul împingîndu-se pe sine însuși și ducîndu-se cu sila, să-i dea putere ca să facă fără osteneală și cu ușurință cele ce mai înainte nici cu sila nu puteau fi făcute din pricina răutății care sălășluia în el. Atunci toate aceste îndeletniciri virtuoase i se vor face lui ca o fire. Căci Domnul, venind de mai înainte și sălășluindu-se în el, potrivit cu făgăduința, iar el, în Domnul, va împlini întru Acela, cu multă ușurință poruncile" (Filocalie, vol. V, pag. 374—376).

Hrănindu-ne viața sufletească cu cuvîntul Evangheliei și cu experiența Sf. Părinți, vom ajunge, cu fiecare zi ce trece, să ne îmbunătățim viața în „duhul Filocaliei", debarasîndu-ne de păcatele care pun stăpînire pe noi, ne vom împodobi viața cu virtuțile, vom ajunge ca să-L iubim pe Dumnezeu și pe oameni cu tot sufletul și cu tot cugetul și cu toată inima noastră, vom ajunge ca „pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos, Dumnezeu, să o dăm, vom ajunge ca să putem zice împreună cu apostolul Pavel: „M-am răstignit împreună cu Hristos; și nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăiește în mine. Și viața mea în trup, de acum, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine însuși pentru mine" (Galateni, 2, 20).

Materia folosită...

(Continuare din pag. a 3-a)

slujbele ierurgiilor. Aceasta este apa cea vie la care se referă Iisus în dialogul cu femeia samarineancă (Ioan 4, 14). Sfințirea apei se numește „Aghiasmă". Cunoaștem, „Aghiasma mică", numită și „Sfeștanie", făcută la casele credincioșilor. Este apoi și „Aghiasma mare" săvîrșită în special la Bobotează.

4. Untdelemnul alături de pîine și tămîie constituie în Vechiul Testament jertfa care se aduce lui Dumnezeu pe altar (Levitic 2, 4). El este simbolul puterii, de aceea cu el erau unși marii demnitari religioși și politici, adică arhiereii, profeții și regii (I Regi 10, 1; 19, 16; III Regi 1, 45). Asemenea ramurii de măslin din al cărui fruct se extrage, untdelemnul este simbolul bucuriei și al mîntuirii (Facere 8, 11). Fiindcă se folosea și la întreținerea luminii în candele, are și simbolul înțelepciunii (Matei 25, 1—13). Ca și vinului, untdelemnului i se atribuie puteri vindecătoare (Luca 10, 34). Mîntuitorul recomandă Sfinților Apostoli trimiși în misiune să acorde vindecări prin ungere cu untdelemn (Marcu 6, 13), întemeind astfel Taina Sfîntului Maslu, practicată de Biserică (Iacob 5, 14). Untedelemnul simbolizează apoi și bucuria mîntuirii atunci cînd este folosit la taina Sfîntului Botez.

5. Sfîntul Mir constituie un amestec de untdelemn ,vin și 38 de aromate, preparate după o anumtiă rînduială și sfințite în Joia Sfintelor Patimi de un sobor de episcopi. Purtînd în sine prin sfințenie puterea darurilor Sfîntului Duh, Sfîntul Mir constituie materia Tainei Mirnugerii, care se aplică imediat după Botez ca o „pecete a darului Sfîntului Duh" (I Corinteni 1, 2). Se mai folosește apoi la sfințirea locașurilor de închinăciune, a antimiselor, precum și a celor căzuți și reveniți la Biserica Ortodoxă.

6. Tămîia este răsină frumos mirositoare a unor arbori. Sub formă mai fină, de calitate superioară este și smirna. Ea servea mai mult ca aromat la îmbălsămarea morților. Încă din Vechiul Testament tămîia era folosită din porunca lui Dumnezeu (Ieșire 30, 1—8). Tămîia care se ridică în sus, oferă imaginea rugăciunii curate care se înalță spre Dumnezeu (Psalmul 140, 2). Ea reprezintă și simbolul curăției, fiindcă aroma ei alungă mirosul neplăcut. Venirea lui Mesia va aduce o preamărire a numelui lui Dumnezeu, printr-o jertfă universală de tămîie (Maleahi 1, 11).

De aceea Domnul — a fost întîmpinat la nașterea Sa cu aur, smirnă și tămîie... Este folosită în cultul creștin din cele mai vechi timpuri. Obiectul de cult cu care se tămîiază se numește cădelniță. Se folosea la început de slujbele de înmormîntare, apoi s-a generalizat la toate slujbele, avînd de fiecare dată o altă interpretare.

7. Luminările au intrat în cultul creștin încă dintru început, fiind aduse de iudeii încreștinați (Faptele Apostolilor 20, 7—8). Luminarea închipuie lumina lui Hristos (Ioan 8, 12). Pentru credincioși simbolizează și lumina vieții lor curate, izvorită din viața lui Hristos (I Tesaloniceni 5, 5). Ca imagine a luminii lui Hristos, luminările sînt folosite la toate slujbele bisericești, avînd de fiecare dată simbolul specific. Luminările sînt făcute din ceară culeasă de albine din cele mai variate și aromate flori. Și cum albinele sînt toate fecioare, luminarea făcută din ceara lor închipuie Trupul Mîntuitorului născut din Sfînta Fecioară. Luminările sînt puse în sfeșnice. Acestea, după forme în care sînt făcute, au anumite simboluri. Sfeșnicul cu un braț închipuie unitatea Sfintei Treimi. Cele cu două brațe, închipuie cele două firi ale Mîntuitorului; cele cu trei brațe oferă imaginea Persoanelor Sfintei Treimi. Cele cu șapte brațe indică cele șapte daruri ale Sfîntului Duh, iar cele cu 12 brațe amintesc de cei 12 apostoli.

Am văzut că materia folosită în cultul creștin își are originea în cultul iudaic. Ea a fost folosită nu la întîmplare, ci din porunca lui Dumnezeu. Trecînd însă în cultul creștin, ea primește specificul și sensul spiritual al noii religii, încît și semnificația ei va primi amprenta caracteristică vieții duhovnicești specific creștine. Astfel, pîinea și vinul, de pildă, reprezentau modul de cinstire și de binecuvîntare a unei persoane deosebite. Folosite însă la Sfînta Liturghie și prefăcute în Trupul și Sîngele Mîntuitorului, pîinea și vinul se oferă spre iertarea păcatelor, ele reprezentînd în același timp și unitatea Bisericii, ca Trup tainic al Domnului. În felul acesta, puterea Sfîntului Duh se transmite prin materia folosită, întregii ființe a credincioșilor, atît trupului cît și sufletului.

În acest caz nu trebuie să confundăm materia folosită la unele slujbe, față de aceeași materie folosită la alte slujbe. De pildă, pîinea și vinul folosite la slujba litiei reprezintă doar un simbol, pe cînd pîinea și vinul folosite ca daruri în cadrul Sfintei Liturghii, reprezintă o prefacere reală în Trupul și Sîngele Domnului, și cu efectele unei Jertfe reale. Untdelemnul din candele este simbolul înțelepciunii, iar cel de la Taina Botezului simbolizează bucuria mîntuirii, pe cînd în cadrul Tainei Sfîntului Maslu, untdelemnul sfințit are efecte de vindecare a bolilor și de iertare a păcatelor. Tămîia și luminarea sînt simboluri. Sfîntul Mir nu este un simbol, ci purtătorul darurilor Sfîntului Duh, care pecetluiesc viața duhovnicească a celui de curînd botezat. La fel apa sfințită (care nu se strică) are în ea puterea harului sfințitor, nu este ca înainte un simplu simbol al curăției.

Din cele pînă aici tratate vedem că materia necesară slujbelor bisericești reprezintă darul lui Dumnezeu spre a-l sfinți și-a ne fi de folos spre dobîndirea mîntuirii.

Se cuvine ca aceste daruri oferite lui Dumnezeu și sfințite spre mîntuirea noastră să corespundă întru totul acestui scop. Astfel, pîinea oferită ca dar trebuie să fie făcută din făină de grîu și dospită. Vinul să fie din struguri, curat și neoțetit, de preferință de culoare roșie. Untdelemnul să nu fie rîncezit, iar apa totdeauna curată. Se obișnuiește apoi ca la intrarea în sfîntul lăcas de închinare credincioșii să aprindă lumînări și să se roage pentru cei vii și pentru cei adormiți. Aprinderea lumînării atrage însă după sine luarea aminte ca și constiința și faptele să fie pătrunse de lumina lui Hristos: La fel cînd credinciosul aduce darul spre a fi sfințit, să ia aminte la cuvintele Mîntuitorului: „De-ți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta, mergi mai întîi de te împacă cu fratele tău și atunci venind, adu darul tău" (Matei 5, 23—24).

CREDINȚA ADEVĂRATĂ

O carte cu acest titlu este firesc să atragă atenția cititorului creștin, preocupat de mîntuirea sufletului său. Creștinul își pune întrebarea: care dintre credințele profesate de prea multele confesiuni creștine este credința cea adevărată, pentru că fiecare revendică pentru sine calitatea adevărului. Cartea de care ne ocupăm, opera pastorului Iosif Țon, întitulată Credința adevărată, **are ca moto textul biblic** „Vă îndemn să luptați pentru credința cea dată sfinților odată pentru totdeauna" **(Ep. Iuda, I, 3). Cine sînt cei chemați să lupte pentru această credință? Cine a păstrat această credință de-a lungul secolelor, dacă nu Biserica și fiii ei care, într-adevăr, au dus această luptă și, uneori, și-au jertfit viața pentru mărturisirea ei.**

Citind această carte, care cuprinde o serie de afirmații de conținut istoric lipsite de simțul critic, de insinuări provocatoare, cu tendința vădită de a diminua prestigiul Bisericii, atît a celei Ortodoxe de Răsărit cît și a celei Catolice de Apus, chemînd credincioșii acestor Biserici la neoprotestantism, cititorul se simte îndatorat să-i de-a răspunsul cuvenit, fără a cădea el însuși acum, în greșeala de a defăima credința autorului. Spațiul tipografic rezervat acestui articol ne obligă să ne restrîndem doar la cîteva aspecte ce rezultă, pe față sau subînțelese, din această carte care, după părerea noastră, nu trebuia scrisă, sau cel puțin nu în felul acesta. Nu de polemici avem azi nevoie, ci de unirea tuturor celor ce cred în Dumnezeu și în mîntuirea adusă lumii de Fiul Său, spre a oferi lumii credibilitatea de care are nevoie, azi mai mult ca oricînd.

În Introducere, **autorul riscă afirmația de-a dreptul uluitoare după care** „religia românilor a luat forma romană și timp de secole multe creștinismul nostru a stat sub tutela Romei". **Aici se vede confuzia voită între** „forma" **credinței, care pare a fi limba, și între ritul bisericesc. Pînă la schisma cea mare din 1504, creștinătatea era una pe toată fața pămîntului, cu toate ereziile și schismele care au avut loc în acest timp. Desigur, lumea creștină din primele secole era divizată între cele două mari centre, Roma și Constantinopolul, socotit a doua Romă, ca fiind capitala Imperiului de Răsărit — după ce și-a asigurat jurisdicția, și politică și bisericească, peste popoarele Europei apusene care se formau, a încercat în repetate rînduri — cu succese trecătoare — să-și întindă jurisdicția și asupra popoarelor din Peninsula Balcanică, mai ales după întemeierea primului stat bulgar (sec. IX) și al celuia care i-a urmat. Pendulările țarilor bulgari între Roma și Constantinopol, asemănătoare de altfel cu cele ale regilor maghiari din dinastia arpadiană, nu au afectat dependența ierarhică a Bisericii din ținuturile de la sudul și nordul Dunării, hotărîtă prin canoanele a două sinoade ecumenice (381 la Constantinopol și respectiv 451 la Calcedon), ca Biserici aflătoare sub stăpînirile trecătoare ale unor popoare migratoare. Aceste popoare, în parte creștinate și cu reprezentanți la sinoadele ecumenice, au dat numele lor ținuturilor locuite de strămoșii, cu toate că poporul din infrastructură, cel care lucra pămîntul și îngrija animalele, pentru ei dar și pentru migratori, era cel ce avea să devină poporul român.**

Trecînd cu ușurință peste secole de viață creștină pe pămîntul în care s-a zămislit și s-a format poporul român — mai întîi în mici formațiuni prestatale apoi, prin unirea acestora în cnezate și voievodate, în „țări românești", **autorul ignoră că căpeteniile acestor țări, după spiritul vremii, aveau pe lîngă ei și căpetenii bisericești, întotdeauna în legătură canonică cu Patriarhia din Constantinopol, pînă la primirea independenței bisericești.**

Dacă în materie de istorie bisericească, autorul domnul Dr. Iosif Țon, riscă afirmații (și nu am amintit decît cîteva), în aprecierea situației de azi a cultelor religioase din România, D-sa își dă pe față intențiile și adevăratele sentimente față de Biserica noastră. Dînsul nu are nici un cuvînt pentru meritele acestei Biserici în ce privește formarea poporului român, a etnogenezei, a limbii și unității, a rolului ei social și cultural în viața poporului nostru de-a lungul secolelor, pentru marii ei ierarhi și smeriții monahi din mănăstirile noastre, adevărate focare de virtute și spiritualitate cu influență binefăcătoare asupra vieții sociale. În schimb arată interes și admirație pentru unii ca Dumitru Cornilescu, Tudor Popescu și revendică — fără dreptate, după părerea noastră și chiar a altora — pe Iosif Trifa, tocmai pentru că cei dintîi doi au „descoperit" **cuvîntul lui Dumnezeu în Biblie, ca și cum, pînă atunci poporul român ar fi fost străin de Sfînta Scriptură. Acest lucru nici un om de bună credință nu l-ar putea susține, deoarece românii au fost printre primele popoare europene care au cunoscut Cuvîntul lui Dumnezeu în limba vorbită de popor.**

Pe ortodocși — ca și pe catolici de altfel — autorul îi socotește atașați de Biserică numai „sentimental" **și** „tradițional" **riscînd chiar afirmația că** „Biserica Ortodoxă a renunțat (?) să mai facă educație religioasă copiilor". **Cu toată siluirea și îngrădirea operată împotriva religiei în timpul dictaturii de tristă amintire (de care am avut parte cu toții) s-a făcut catehizație așa cum s-a putut (fără orar ca în școală, fără catalog și note la religie). S-au tipărit catehisme și cărți de rugăciuni și alte publicații religioase, scoase cu riscul libertății și vieții editorilor lor. (E cazul părintelui Munteanu de la Cluj și al altora, printre care se numără și autorul acestor rînduri. La Arad, s-a tipărit un** Antologhion, un Catehism **dezvoltat, cărți de îndrumări pastorale-misionare, etc.). A existat și o Decizie patriarhală, prin 1950, a patriarhului Justinian (1950) prin care reglementa efectuarea unei catehizații cît de modestă. Cît despre activitatea omiletică a clerului, stau mărturie numeroasele cărți de predici, reviste și traduceri din Sfinții Părinți, tipărite în toate părțile țării în acești ani.**

Autorul ne mai „mîngîie" **și cu perspectiva luptei pentru cucerirea sufletului românesc din partea unor** „curente de gîndire", **cum ar fi — după D-sa** — „cultura mondenă nihilistă, materialistă a Apusului, cultura muzicii rock și a drogurilor, precum și curentele mistice orientale, etc.". **Frumoasă perspectivă, adusă la cele de pînă acum! Dar nu ne înspăimîntă, pentru că — după cuvîntul Scripturii** — „sufletele drepților sînt în mîna lui Dumnezeu".

Nici un curent religios din rîndurile neoprotestantismului, cu excepția unuia, nu s-a născut pe pămînt românesc, ci au fost importate cu sprijinul celor ce nu vedeau cu ochi buni unitatea spirituală a poporului român. Amintim, în acest sens, ceea ce scria, încă în 1913, un ziar din Arad **(Aradi Közlöny), „Chestiunea națională românească ar trebui dezvoltată în așa chip ca poporul să fie deslegat de sub conducerea preoților români. E de mare însemnătate faptul că chestiunea românească, cel puțin în parte, poate fi rezolvată cu ajutorul baptismului, care poate ajunge la cuceriri de necrezut în județul Arad".**

Autorul acordă lungi spații, reproducînd (cu neascunsă satisfacție) părerile unor istorici români despre situația Bisericii Ortodoxe Române în diferite epoci istorice, sub influența statelor slave, a influenței grecești din epoca fanarioților și altele. Nu ne vom ocupa de ele; facem doar constatarea că **„relele"** provocate Bisericii și poporului nostru nu afectează calitatea credinței. Nu Ortodoxia e de vină că acest popor s-a aflat, secole de-a rîndul — **„în calea răutăților".** Dacă neoprotestantismul ar fi existat în acele timpuri grele și el ar fi pătimit la fel, pentru că — vorba cronicarului — **nu stă vremea sub om, ci bietul om sub cîrma vremii".** Faptul că această Biserică a supraviețuit acestor asupriri (cum a supraviețuit și celor mai recente), este meritul ei și purtarea de grijă a lui Dumnezeu care ocrotește Biserica Sa.

Nu ne vom ocupa nici de cazurile preoților D. Cornilescu și Tudor Popescu. În ce privește pe preotul Iosif Trifa și mișcarea religioasă **„Oastea Domnului",** nu sîntem de acord cu cele afirmate sau insinuate de autor. L-am cunoscut pe părintele Iosif; am toate cărțile lui. Am activat în rîndurile **„Oastei"** în tinerețe. În ciuda unor conflicte și a unor dezertări de oștași, după cum spuneau deunăzi dl. Sergiu Grossu de la Paris — **„Oastea Domnului"** este o fiică a Bisericii și numai atîta vreme cît se află în Biserică și trăiește potrivit învățăturii și modului de viață creștin ortodox, în smerenie și dragoste de adevărata credință, se poate socoti o adevărată **„Oaste a Domnului".**

Dl. Țon ne avertizează — și bine face; e singurul lucru de reținut din lectura cărții — că **„Biserica Ortodoxă va trebui să concureze pe piața liberă a ideilor cu cultele protestante și neprotestante. Fiecare își va expune crezul în libertate și poporul român va alege în libertate".** Întrebăm: **„Ce să aleagă?"** Dacă Ortodoxia nu e bună; dacă despre catolicism spune că **„religia catolică în totalitatea ei nu s-a dovedit a fi cel mai bun mod de înțelegere a religiei creștine și nici cel mai bun ferment pentru dezvoltarea vieții spirituale și individuale a națiunii"** (p. 22) — atunci ce mai rămîne de ales, decît neoprotestantismul, dar și protestanții vechi se dezic de practicile prozelitiste ale unora dintre aceste confesiuni și denominațiuni creștine (sau pretins creștine). Un exemplu recent îl oferă Biserica Lutherană din R.F.G., Hanovra, care a publicat o carte cu titlul **Kleiner Sekten Katechismus** (autor Günther Siedenschnur, 1975, ajunsă la a 11-a ediție), în care se plînge că **„reprezentanți ai diferitelor secte** de reținut această numire de la un lutheran!) **vin la ușile caselor noastre, chemă pe credincioși la adunările lor și-i angajează în discuții asupra problemelor religioase".**

În ce ne privește, facem observația că termenul **„a alege"** în materie de credință ni se pare nepotrivit. A alege înseamnă a proceda ca la piață, a prefera o marfă alteia, care cumpărătorului i se pare mai bună sau mai ieftină. Nu alegere ne trebuie. Credința nu este o marfă care poate fi aleasă dintre altele. Ne trebuie o adîncire a vieții în Hristos, o cercetare a mijloacelor care s-au dovedit mai potrivite și mai ducătoare la scop pentru această adîncire și convertire a sufletului creștin. Ori, în acest domeniu, socotim că experiența religioasă autentică, bimilenară, a Bisericii noastre poate oferi și metode și exemple realizate de credincioși cu viață îmbunătățită prin credință, har și fapte bune, vrednice de luat în seamă.

În procesul de reînnoire a vieții creștine de pretutindenea, în spiritul ecumenismului autentic — nu **cel** comandat de sus, ca înainte — putem afla terenul potrivit pentru o conlucrare sinceră pentru a oferi creștinismului credibilitatea atît de necesară în fața necredincioșilor și a altor indiferenți, fără de care tristele noastre frămîntări confesionale nu fac decît să compromită succesul Evangheliei lui Hristos în lume.

— Să ne întrecem în slujirea oamenilor, slujind prin aceasta lui Dumnezeu Tatăl nostru al tuturor.

Pr. dr. Gheorghe LIȚIU

APEL

În anii 1948—1952 „Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român" — „ASTRA" i-a fost confiscată de către regimul comunist toată baza materială și financiară, acumulată de la înființarea ei în 1861.

În urma revoluției din decembrie 1989 „ASTRA" a renăscut dar în activitatea ei se resimte lipsa unei baze materiale și financiare adecvate. Oricîte eforturi ar face și oricît de bine s-ar organiza nu-și va putea îndeplini țelurile propuse fără sprijinul transilvănenilor, al tuturor oamenilor de bine din țară și străinătate.

De aceea, primim orice fel de sprijin, de orice natură: cărți, publicații, aparatură pentru tipărit și multiplicat, pentru înregistrări și fotografiat.

Donațiile materiale se pot trimite pe adresa *„Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român"* — „ASTRA" — Str. Mitropoliei nr. 20, 2400, SIBIU — ROMANIA, iar cele de natură financiară se pot depune direct la C.E.C. în cont „ASTRA" nr. 45.11.09.35.

Recunoștință și sincere mulțumiri tuturor celor doritori de a sprijini venerabila instituție transilvăneană în îndeplinirea misiunii ei.

Consiliul Central al ASTREI
SIBIU

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu
44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
1 septembrie
1990
Nr. 33—34

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

SMERENIA FRATELUI EULALIE

Un filozof german care a făcut eforturi de a întoarce creştinismul pe dos şi a-l schimonosi, spunea că acesta „sacrifică întreaga libertate a omului, toată mîndria şi toată încrederea spiritului în sine însuşi". Creştinismul ar înrobi şi ar mutila personalitatea omenească. El acuza creştinismul de *cruzime*, de *fanatism* şi de blazare a conştiinţelor obosite ale oamenilor. E vorba de Friederich Nietzsche (1844—1900), de altfel fiu de pastor protestant. Toate acestea le-ar produce creştinismul prin îndemnul către oamenii credincioşi de a renunţa la toate bucuriile vieţii, şi de a se supune unor rînduieli morale restrictive şi nefireşti impuse de un Dumnezeu tiran, şi care, la urma urmei, nici nu ar mai exista. Ar fi mort!

Ce anume i-a stîrnit filozofului această ură împotriva creştinismului şi, în general, o stare sufletească morbidă care, pînă la urmă, i-a întunecat mintea — şi cu ea întunecată a părăsit lumea — ar fi greu de stabilit în cîteva cuvinte. Era şi bolnav dar avea şi un intelect ieşit din comun. Măcinat de orgolii, născute din talente scriitoriceşti care i-au cultivat o monstruoasă autosuficienţă, aceasta l-a opus tuturor valorilor şi ideilor consacrate şi tuturor celor care i se păreau că ar fi mai mari decît dînsul. Aşa s-a apucat să lupte şi cu Iisus. S-a declarat marele Lui adversar. Nu şi-a dat seama că chiar prin aceasta îi atestă superioritatea! A şi scris o carte, împotriva lui Iisus, un fel de Evanghelie — antievanghelie, intitulată *Antihristul*. Acesta era el, Nietzsche!

Nici măcar protestanţii lui nu l-au luat în serios. Abia în secolul nostru, nişte teologi secularizanţi, tot protestanţi, au reluat ideea morţii lui Dumnezeu, dar mai repede decît s-au aşteptat ei, a murit teologia lor. Cartea lui Nietzsche, *Antihristul*, e socotită de către mulţi, drept un teribilism adolescentin, epatînd mai ales prin stilul ei cuceritor, şi prin ideile demolatoare care cheamă la o revoluţie în gîndire, mai ales pe cei tineri a căror gîndire e mai îndrăzneaţă şi mai nerăbdătoare. Mai tîrziu,

Mitropolitul Antonie

(Continuare în pag. a 2-a)

Pentru ca să nu se mai întîmple

S-a împlinit în 30 august a.c. o jumătate de veac de la dictatul de la Viena, prin care Hitler şi Musolini au rupt din trupul ţării noastre jumătatea de nord a Transilvaniei, pe care au dăruit-o Ungariei horthyste.

După cum ştim, în largheţea sa sufletească, poporul nostru a trecut de atîtea ori peste fapte care i-au dăunat în fel şi chip şi pe care s-a străduit să le uite. De data aceasta însă, socotim că este necesar să rememorăm evenimentul amintit cel puţin din două motive: Primul este acela că dictatul de la Viena a produs românilor din Transilvania cedată imense suferinţe, care încă nu s-au vindecat pe de-a rîndul şi n-au fost consemnate în totalitatea lor spre a fi cunoscute de toată lumea şi a rămîne ca un memento pentru posteritate, ca ele să nu se mai repete, iar al doilea motiv este acela că întocmai ca în preajma anului 1940 şi mai mult decît atît, aceleaşi nehodinite şi destrămante forţe ale poporului maghiar vîntură problema Transilvaniei cu argumentări şi motivări din cele mai fabuloase şi jignitoare pentru români, toate ţintind spre acelaşi scop: ruperea Transilvaniei din trupul României — locul ei firesc, atît din punct de vedere geografic, cît şi istoric, economic şi etnografic — şi alipirea la Ungaria, ceea ce, desigur, nimeni nu doreşte, cu excepţia acestor cîtorva „îmbătrîniţi în rele", care se pare că n-au învăţat nimic din lecţiile istoriei. Se vorbeşte astăzi de peste 100 de cărţi care s-au scris numai în ultimii ani cu conţinut denigrator la adresa României şi poporului ei, ca să nu mai vorbim de mîrşăviile petrecute în primăvara acestui an în unele judeţe din Transilvania, cînd apreciem că s-a încercat o reeditare a anului 1940.

Din astfel de motive deci se cuvine să ne reamintim de ceea ce s-a întîmplat în aceea toamnă a anului 40 pe pămîntul Transilvaniei şi facem acest lucru nu cu simţăminte de ură şi răzbunare, care ne sînt cu totul străine nouă ca români şi ca fii ai Bisericii, ci cu simţăminte de profundă durere pentru suferinţele îndurate de atîţia români numai pentru că erau români, dar ,totodată, de durere şi pentru îngustimea de minte şi simţămintele josnice, descalificante ca oameni, ale celor ce le-au comis. Să nu se uite şi aceea că s-a scris foarte mult, ceea ce era şi este desigur necesar, despre

Pr. *Gh. Papuc*

(Continuare în pag. a 4-a)

Un cuvînt despre credincioşii Bisericii din Oastea Domnului

Nu mică mi-a fost bucuria avînd prilejul să fiu vizitat de mai multe ori de regretatul Traian Dorz, care mi-a adus odată lucrarea despre Maica Domnului intitulată „Minune şi Taină". Văzîndu-i conţinutul şi bucurîndu-mă de el, i-am dat prefaţa în anul 1985. De asemenea mare mi-a fost bucuria să vorbesc cu acest poet al Oastei Domnului şi să-i văd alipirea deplină la dreapta credinţă a Bisericii strămoşeşti.

Am aflat de la el şi de la alţi membri ai „Oastei Domnului" că în timpul domniei comuniste au susţinut dreapta credinţă împotriva ateismului cum au putut. Mulţi dintre ei au suferit din această pricină închisori de mulţi ani, cum a fost şi poetul Traian Dorz condamnat la 17 ani închisoare. Am aflat de la mulţi dintre ei hotărîrea de a lucra în sînul Bisericii strămoşeşti şi în lăcaşurile bisericeşti sub călăuzirea preoţilor şi prin colaborarea cu aceştia spre a întări credinţa strămoşească în cei mai mulţi credincioşi şi a le ajuta acestora să lupte împotriva păcatului, în cea mai deplină unitate şi frăţietate românească.

Bunul Dumnezeu să binecuvînteze această lucrare în cea mai strînsă legătură cu preoţii noştri, încălzind dreapta credinţă strămoşească în tot poporul nostru, odată cu unitatea lui sufletească de care avem azi atîta nevoie.

Preot Prof. Doc. *Dumitru Stăniloae*

SFÎNTA SCRIPTURĂ

1. Dumnezeu l-a creat de la început pe om cu trup şi suflet nemuritor, fiind cununa creaţiei Sale văzute. Cu sufletul, omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu, înzestrat cu raţiune, cu logica înţelegerii faptelor sale şi a răspunderii de faptele sale în conştiinţa sa, care este oglinda sufletului său nemuritor. Prin raţiunea sau logosul său, omul a avut putinţa ca şi a îngerilor de a cunoaşte pe Dumnezeu, Creatorul său, Raţiunea întregii existenţe, Logosul divin, de a fi în dialog cu Dumnezeu, cu Logosul divin, şi de a se bucura în fericirea harului divin cu care era înzestrat sufletul său ca fiinţă raţională şi cunoscătoare în libertate de binele pe care îl trăia în rai, unde fusese aşezat de Dumnezeu, căci Dumnezeu a creat pe îngeri şi pe om, fiinţe raţionale şi cunoscătoare, să se bucure în comuniune întru asemănare împreună de fericirea dumnezeirii Sfintei Treimi. Pentru fericirea sa, omul avea îndatorirea conştiinţei sale de fiinţă cugetătoare şi liberă să fie mereu recunoscător Creatorului său, să asculte şi să-I urmeze voinţa, pentru ca să nu piardă fericirea dobîndită. Cum ştim, primii oameni, Adam şi Eva, au fost ademeniţi din invidie pentru fericirea lor de satana, îngerul pierzării, cu păcatul căderii lui, păcatul mîndriei, de a se socoti mai presus decît Dumnezeu. Satana i-a îndemnat pe primii oameni, că dacă vor ieşi din smerenia ascultării lui Dumnezeu şi vor mînca din pomul oprit, al cunoştinţei binelui şi răului, vor ajunge şi ei dumnezei, la fel ca Dumnezeu. Călcînd porunca ascultării, primii oameni au pierdut harul lui Dumnezeu şi mărirea Lui care-i acoperea şi au căzut în puterea răului de care fuseseră preveniţi să se ferească, fiindcă dacă aveau să calce porunca ascultării, *„cu moarte veţi muri"* (Fac. 2, 17). Şi urmarea neascultării Cuvîntului lui Dumnezeu, *„Plata păcatului"* (Rom. 6, 23; I Cor. 15, 22), a fost moartea, cu cele trei trepte ale ei: trupească, sufletească şi veşnică. Urmările păcatului strămoşesc au trecut la toţi oamenii. *„Printr-un om (Adam) a intrat păcatul în lume"* (Rom. 5, 12). Şi prin puterea păcatului în om, chipul satanei a pus stăpînire pe chipul lui Dumnezeu în om, încît mintea lui i s-a întunecat şi n-a mai putut să-L cunoască, să-L audă şi să-L cinstească cu adevărat pe Dumnezeu, inima i s-a pervertit în patimi şi plăceri şi voinţa i-a slăbit, încît binele pe care voia să-l facă nu-l mai putea face, ci răul pe care nu-l voia îl făcea. *„Nu fac binele pe care-l voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl fac. Iar de fac aceasta care nu voiesc eu, iată nu fac eu aceasta, ci păcatul care locuieşte în mine"* (Rom. 7, 19—20). Omul a ajuns astfel *„rob legii păcatului"* (Rom. 7, 23), încît nu se mai putea scăpa sau mîntui pe sine din această robie a morţii păcatului. În milostivirea proniei Sale, Dumnezeu a făgăduit celor dintîi oameni, cînd i-a izgonit din rai, că le va trimite un Mîntuitor, care-i va izbăvi din robia morţii păcatului lor, atunci cînd a blestemat pe şarpe, chipul satanei, că cineva se va naşte din femeie, care-i va zdrobi capul: *„acela va zdrobi capul tău şi tu vei păzi călcîiul lui* (Fac. 3, 15).

Dumnezeu ne-a făcut parte din nou de moştenirea fericirii Sale pierdute din cauza păcatului strămoşesc, prin jertfa de bună voie a Fiului Său, Domnul Iisus Hristos, care ne-a împăcat cu Dumnezeu Tatăl şi ne-a renăscut după har fii ai lui Dumnezeu şi ne-a făcut iar moştenitori ai împărăţiei Sale veşnice. *„Iar de sîntem fii, sîntem dar şi moştenitori, adică, ai lui Dumnezeu şi împreună moştenitori ai lui Hristos"* (Rom. 7, 17).

Ca să rămînem fii ai lui Dumnezeu şi moştenitori ai împărăţiei Sale, pe care am dobîndit-o prin jertfa Fiului Său, născut om fără de păcat, om adevărat, Fiul Omului, şi Dumnezeu adevărat, născut din veci din Tatăl şi de o fiinţă cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt, Treimea cea de o Fiinţă, datori sîntem cu smerenia recunoştinţei sufletelor noastre de a asculta şi a împlini Cuvîntul lui Dumnezeu, care ni l-a grăit prin proroci în *Legea Veche*, iar în *Legea Nouă*, deplin şi desăvîrşit, prin Însuşi Fiul Său întrupat, Domnul Iisus Hristos.

2. Cuvîntul lui Dumnezeu, învăţătura şi poruncile Sale, descoperite nouă oamenilor, ca să le cunoaştem şi să le urmăm, ne sînt cuprinse în *Cartea Sfîntă*, numită *Sfînta Scriptură* sau *Biblie*, despre care ne va fi cuvîntul de învăţătură.

3. *Sfînta Scriptură* sau *Biblia* este un corp sau o colecţie de cărţi numite ale *Vechiului* şi ale *Noului Testament*, scrise sub insuflarea Duhului Sfînt, într-un răstimp de aproape 1500 de ani, din timpul proorocului Moise, cu circa 1400 de ani înainte de Hristos şi pînă la autorul Apocalipsului, Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan, circa 100 de ani după Hristos. Cuvîntul „Biblie" este de origine greacească şi însemnează „carte" sau „cărţi", fiindcă *Sfînta Carte* sau *Sfînta Scriptură* a fost scrisă o bună parte în limba greacă, iar în primele veacuri ale creştinismului, învăţătura cuprinsă în ea a fost propovăduită mai ales în limba greacă. *Sfînta Scriptură* sau *Biblia* cuprinde *„Cuvîntul lui Dumnezeu"* (Luca 3, 2; Fapte 4, 31; Efes. 6, 17), care este *„Cuvîntul vieţii veşnice"* (Ioan 6, 63; Filip 2, 16), *„Cuvîntul mîntuirii"* (Fapte 13, 26). *Cuvîntul lui Dumnezeu* cuprins în *Sfînta Scriptură* ne-a fost făcut cunoscut prin descoperirea dumnezeiască mai presus de fire, prin Revelaţia supranaturală. *„Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi de folos spre învăţătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înţelepţirea cea întru dreptate, astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvîrşit, bine pregătit pentru orice lucru bun"*. (II Tim. 3, 16—17).

Prin cuvintele: *„Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu"* înţelegem lucrarea Duhului Sfînt asupra conştiinţei scriitorului biblic, de a o curăţi şi lumina să înţeleagă Cuvîntul lui Dumnezeu care intim i se adresează de a scrie cele ce în taină i se comunică, ferindu-l de greşeli şi rătăciri de la adevărurile de credinţă. Sfîntul Apostol Petru ne arată că: *„nu prin voia oamenilor s-a făcut cîndva proorocie, ci purtîndu-se de Duhul Sfînt au grăit oamenii cei sfinţi ai lui Dumnezeu"* (II Petru 1, 21). Despre insuflarea Sfintei Scripturi, referindu-se la Legea Vechiului Testament, Mîntuitorul afirmă: *„Amin zic vouă: pînă ce va trece cerul şi pămîntul, o iotă sau o cîrtă nu va trece din Lege, pînă ce vor fi toate"* (Matei, 5, 15), iar despre Legea Noului Testament ne spune: *„Mîngîietorul, Duhul cel Sfînt, pe care îl va trimite Tatăl întru numele Meu, acela vă va învăţa pe voi şi vă va aduce aminte toate cele ce v-am grăit"* (Ioan 14, 26). Avînd autoritatea dumnezeiască, Sfînta Scriptură nimeni *„nu o poate desfiinţa"* (Ioan 10, 35). şi pentru aceasta ea este *Cartea* sau *Scriptura Bisericii*, pe care ea o predă şi o explică credincioşilor fără greşeală. Nu oricine poate interpreta sau tălmăci Sfînta Scriptură fără o pregătire specială teologică şi în afară de învăţătura normativă a Bisericii, fiindcă riscă să greşească, făcîndu-se vinovat de avertizarea scripturistică: *„Vă rătăciţi, neştiind Scripturile şi puterea lui Dumnezeu"* (Matei 22, 29). Sfîntul Apostol Petru, referindu-se la Epistolele Sfîntului Apostol Pavel spune: *„În epistolele sale sînt unele lucruri cu anevoie de înţeles, pe care cei neştiutori şi neîntăriţi le răstălmăcesc, ca şi pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare"* (II Petru 3, 16).

Sfînta Scriptură cuprinde două părţi: *Vechiul Testament* (sau *Legea Veche*) şi *Noul Testament* (sau *Legea Nouă*).

Vechiul Testament cuprinde învăţăturile care au fost descoperite de Dumnezeu oamenilor prin Moise şi proroci, bărbaţi aleşi şi călăuziţi de Duhul Sfînt, care au trăit înainte de venirea în lume a Domnului Iisus Hristos, a Cărui venire ei au văzut-o în duh mai înainte şi au vestit-o. *„Dumnezeu odinioară, în multe rînduri şi în multe chipuri, a vorbit părinţilor noştri prin proroci"* (Evrei 1, 1). În parte, în *Vechiul Testament* ni se prezintă istoria poporului Israel ca popor ales dintre celelalte popoare, chemat să păstreze învăţătura despre Adevăratul Unul Dumnezeu, descoperită prin proroci, precum şi lucrarea lui Dumnezeu în crearea şi purtarea de grijă a lumii în general.

Cărţile cuprinse în Vechiul Testament sînt în număr de 39 şi unele au caracter *istoric*, altele *didactic* şi altele *profetic*.

Cele care au caracter sau cuprins *istoric* sînt: *Facerea, Ieşirea, Leviticul, Numerii, Deuteronomul, Iosuna, Judecătorii, Cartea Rut, I Regi, II Regi, III Regi, IV Regi, I Cronici, II Cronici, Ezdra, Neemia (Ezdra II), Estera.*

Cele cu conţinut sau caracter *didactic* (învăţătoresc) sînt următoarele: *Psalmii, Cartea lui Iov, Proverbele lui Solomon, Ecleziastul, Cîntarea Cîntărilor.*

Cele care au cuprinsul profetic sînt: *Profeţii mari: Isaia, Ieremia, Iezechiel, Daniel, Plîngerile lui Ieremia. Profeţii mici: Osea, Amos, Miheia, Ioil, Iona, Naum, Avacum, Sofonie, Agheu, Zaharia* şi *Maleahi.*

Pe lîngă cele 39 de cărţi enumerate, primite de Biserică a fi insuflate de Dumnezeu, pentru care se numesc *canonice* (cuvînt primit din limba ebraică prin mijlocirea limbii greceşti care însemnează „dreptar" sau „regulă"), Vechiul Testament mai cuprinde un număr de cărţi, pe care Biserica le-a socotit folositoare şi ziditoare de suflet şi le recomandă să fie citite, cărţi

Pr. *I. Ionescu*

(Continuare în pag. a 2-a)

Copilăria şi tinereţea Maicii Domnului

Lîngă templul din Ierusalim era în vechime o şcoală pentru creşterea fetelor care-şi închinau viaţa slujirii lui Dumnezeu. Sub supravegherea preoţilor, ele învăţau aici Legea lui Moisi, luau parte la rugăciunile şi jertfele de dimineaţa şi seara şi participau activ la întreg serviciul divin prin cîntări frumoase şi evlavioase.

În cuprinsul acestei şcoli, pe lîngă viaţa curată, fetele se ocupau cu munca, lucrul de mînă, ţesutul, lucratul hainelor preoţeşti, covoare etc. La vremea majoratului, la 14 ani, părinţii le duceau acasă şi le căsătoreau.

La o astfel de şcoală de bună creştere au adus evlavioşii părinţi Ioachim şi Ana pe scumpa lor fetiţă, Maria, la vîrsta de 3 ani. Prin aceasta, venerabilii părinţi ne dau pildă înţeleaptă să fim cu cea mai mare grijă la creşterea copiilor. Nu este de ajuns să ai copii şi să-i laşi să crească oricum, să devină răi, mincinoşi, certăreţi, hoţi, criminali, blestemaţi ca să ne facă de ruşine în lume. Copiii trebuie îndrumaţi de mici să trăiască şi să umble în căile lui Dumnezeu, în ascultarea de El şi deprinderea virtuţilor religios-morale care le aduc numai bine, cinste şi fericire în viaţă.

Părinţii Bisericii spun că din clipa intrării în templu, Sf. Maică a făcut vot înaintea lui Dumnezeu că va rămîne fecioară. Este primul caz de acest fel în istoria vieţii morale a omenirii. Ea a făcut această juruinţă din propriul îndemn, prin inspiraţia Sf. Duh. Mai tîrziu, exemplu acesta de lepădare de sine va fi urmat de mii şi mii de fecioare. Votul nu a fost nici simplu şi nici uşor deoarece la evrei căsătoria era preţuită mai mult decît fecioria, iar rămînerea fără urmaşi era o ruşine înaintea oamenilor şi socotită ca o pedeapsă a lui Dumnezeu pentru păcate neştiute.

La şcoala bisericii, viaţa Sf. Fecioare Maria era ca într-o mare familie, în care Dumnezeu este Tatăl tuturor şi grăieşte prin preoţii Săi, iar copiii Lui sînt toate colegele sale. Sf. Fecioară vedea în ele pe surorile sale pe care le iubea şi le vorbea cald, blînd şi cuminte. Ea este model de viaţă religios-morală tuturor. Ea n-a făcut rău nimănui. Inima ei era un fagure de miere, iar cuvintele sale erau pline de dulceaţă. Vorbea rar şi puţin, dar totdeauna la loc potrivit. Cuvîntul său era plin de înţelepciune şi putere şi toţi se bucurau de el pentru că înalţa, întărea şi mîngîia, căci spunea cele bune, grăia numai adevărul şi dreptatea. Era cuvînt de pace şi de armonie, de

Prot. Dr. *Simion Radu*

(Continuare în pag. a 2-a)

ÎNVĂŢĂMÎNTUL RELIGIOS ÎN ŞCOALĂ

O trăsătură morală esenţială a modului de vieţuire a poporului român a fost ceea ce îndeobşte se numeşte „frica de Dumnezeu", care nu este, aşa cum s-ar putea crede, o teamă paralizantă la gîndul că Dumnezeu, în atotputernicia Sa, ne-ar putea nimici oricînd datorită nevredniciei noastre, ci este mai degrabă conştiinţa vie a prezenţei lui Dumnezeu în viaţa noastră, conştiinţă care frînează pornirile noastre spre rău, spre păcat, direcţionînd totodată în bine paşii vieţii noastre. Cunoscuta „omenie românească" are la obîrşia ei, în principal, această frică de Dumnezeu, adică grija de a nu greşi şi de a înfăptui binele, din dragoste faţă de Dumnezeu, pe care Îl simţim lucrînd în viaţa noastră, ceea ce ne arată cît se poate de clar că este o strînsă legătură între credinţa dreaptă în Dumnezeu şi viaţa morală a omului.

Credinţa creştină ortodoxă, pe care o moştenim încă de la obîrşie şi care ne-a însoţit pe tot parcursul veacurilor, a inspirat o notă distinctivă în fizionomia noastră morală. Ea a devenit parte constitutivă a fiinţei noastre naţionale şi, de aceea, orice tentativă de înăbuşire a ei înseamnă implicit o gravă atingere sau mutilare a propriei noastre fiinţe.

În sensul acesta se exprima, la vremea sa, prof. Simion Mehedinţi, cînd arăta că dacă s-ar atinge cineva de credinţa noastră strămoşească, „ar însemna să ucidă însăşi fiinţa sufletească înfiripată de atîtea sute de ani, împreună cu limba şi neamul, prin toate împrejurările fericite şi nefericite de care poporul nostru a avut parte pe acest pămînt".

Or, după cum ştim cu toţii, ateismul comunist a încercat pe toate căile o astfel de tentativă, adică să-L smulgă pe Dumnezeu din sufletul oamenilor, al copiilor nevinovaţi, şi să acrediteze ideea că la viaţa pămîntească se limitează totul, sfidînd astfel total valorile spirituale care de fapt îl disting pe om de restul creaturilor.

Roadele acestei „educaţii" atee s-au văzut şi se văd din nefericire în atîtea nelegiuiri despre care aflăm zilnic şi care întristează pe toţi oamenii de bine, precum: furturi, crime, un îngrijorător de mare număr de avorturi, dorinţa de îmbogăţire rapidă şi prin orice mijloace, egoism păgîn şi alte asemenea fapte care toate sînt manifestările omului fără frică de Dumnezeu.

În felul acesta a devenit evident faptul că trebuie să se întreprindă de urgenţă măsuri care să stăvilească procesul de degradare morală a societăţii şi să deschidă totodată în faţa tinerei generaţii perspective noi şi sănătoase de creştere şi desăvîrşire.

Masa mare a poporului român este conştientă de acest lucru, din care motiv cere cu insistenţă *reintroducerea învăţămîntului religios în şcoală*, aşa cum a fost pînă în anul 1948. La Centrul mitropolitan din Sibiu sosesc permanent pe această temă memorii semnate de zeci de mii de credincioşi şi preoţi din Arhiepiscopia Sibiului. Credincioşii parohiei Şming, din jud. Sibiu, spre exemplu, socotesc ca „un drept elementar ce ni se cuvine" introducerea orelor de religie în şcoală.

„Avem convingerea — scriu ei în continuare — că această măsură va contribui la educarea sănătoasă a noii generaţii de copii şi tineret, în spiritul moralei creştine, al cinstei, adevărului, dreptăţii şi al tuturor înaltelor virtuţi moştenite de la strămoşi".

La fel, credincioşii din parohia Şeica Mare, jud. Sibiu, consideră că „acest deziderat al nostru (reintroducerea religiei în programa de învăţămînt) corespunde intereselor poporului român şi că numai astfel se va putea desăvîrşi şi educaţia copiilor noştri, spre binele Patriei noastre şi al întregului popor român".

Credinciosii din parohia Boian, jud. Sibiu, motivează cererea prin aceea că predarea religiei în şcoală „a fost în tradiţia poporului nostru, iar la ora actuală se impune ca o lucrare necesară de îndreptare morală a poporului după 45 de ani de regim totalitar".

„Cerem introducerea religiei în şcoală — scriu şi credincioşii din Dumbrăveni, jud. Sibiu, pentru ca şi copiii noştri să cunoască Legea creştinească de care avem atîta nevoie şi care a ţinut neamul nostru românesc în unitate".

În sfîrşit, credincioşii parohiei Şeica Mică motivează cererea lor, scriind că „poporul nostru, pe lîngă o redresare economică, are nevoie şi de o redresare spirituală".

Dînd glas acestei dorinţe generale Sf. Sinod al Bisericii noastre a făcut multe şi insistente demersuri la forurile competente spre a se concretiza încă din această toamnă dorinţa obştească mai sus arătată, lucrare în care preoţimea noastră doreşte să se implice cu toată fiinţa sa.

Vom încheia aceste cîteva gînduri cu ceea ce şi N. Iorga exprima atît de clar la vremea sa, prin cuvintele: „Învăţămîntul religios, în şcoala primară, este în aceste timpuri... o necesitate de neînlăturat".

Sfînta Cruce

Sfîntă cruce eşti în lume un şirag de nestemate
O comoară fără seamăn, mai presus de toţi şi toate
Eşti un dar de sus din Ceruri, cel mai scump de pe pămînt
Care ne-nsoţeşte soarta de la leagăn la mormînt!

Cine poate să arate tot ce eşti, puterea ta?
Numai cel căzut în lacrimi, sufletul şi inima!
Chipul tău din brad sau paltin, piatră, busuioc sau aur
Este elixirul tonic, cel mai strălucit tezaur!

Braţul tău ne poartă paşii pe căi line, cu izvoare
Prin dumbrăvi cu flori alese sub un cer sălbat în soare
Orbilor tu eşti lumină, celor trişti o mîngîiere
Pentru cei ce te sărută o fantastică putere!

Semnul tău îl face mama pe odrasla cea din faşă
Preotul la-ncreştinare şi pe mire şi mireasă
Orice taină, orice slujbă, orice act am medita
Nu se poate, Sfîntă Cruce, fără de prezenţa ta!

Stai pe locuri de năprasnă sau prin neguri sus pe munţi
Eşti la piept cu drag purtată şi de tineri şi cărunţi
Sus pe turle de Biserici, jos pe cimitir cu jale
Ca o mamă ne-ncălzeşti între faldurile tale!

Se cutremură pămîntul cînd te slobozeşti în ape
Şi împingi cu dor şi sete valuri, valuri să s-adape!
Fug, se îngrozesc vrăjmaşii ,spre abisuri se avîntă
Chiar şi demonii furtunii cad sub raza ta cea sfîntă!

Eşti toiag cu multe Haruri care spargi şi zid şi stîncă
Eşti un revărsat de fluviu din albia sa adîncă!
Codru eşti cu caste coame, adumbrind întreaga lume
Ai primit din Cer botezul. O, ce nume, ce renume!

Eşti o fermecată cheie ce deschizi orice îndată
Şi cătuşe, orice casă cît ar fi de ferecată!
Scară-n trepte nesfîrşite, Golgota e mama ta!
Îngerii te înconjoară, fii cu noi nu ne uita!

1 august 1990

Preot *Teodor Bodnar*

(Continuare din pag. I-a)

cînd tinerii se maturizează, cînd astfel de idei se cer verificate, cele ale lui Nietzsche le apar, chiar și acestora, drept simple declarații oratorice care, ca să supraviețuiască, sînt expediate rapid și firesc în categoria literaturii, fiind izgonite din cea a filosofiei care rămîne totuși o disciplină serioasă. **Istoria culturii mai cunoaște** asemenea cazuri, chiar și în grădina noastră! În literatură asemenea scrieri fac ușor carieră, sub formă de sentințe sau de micro eseuri, în care, tot ce se spune frumos provoacă și delectează spiritul, fără să-l tulbure sau să-l lumineze prea tare, cum ar face un discurs sau o demonstrație riguros filozofică.

* * *

Dar de ce am pornit de aici, de la acest filozof negativist care, la urma urmei, n-a fost pe aproape de viața duhovnicească niciodată în trista și chinuita lui existență? Pentru un motiv foarte simplu. Anume acela că el ne prilejuiește să arătăm că ceea ce credea el a fi, în creștinism, *slăbiciune, renunțare, demobilizare, blazare, încovoiere vinovată a omului, lașă și nedemnă, cedare fără luptă, umilire și înjosire, pierdere fără rost a vieții și a bucuriilor ei*, e de fapt o *luptă eroică, un exercițiu major de voință, un semn de superioritate a omului, de biruință asupra sinelui dezordonat și descumpănit, o echilibrare și o împlinire, o intrare în bucurie și într-un sens al vieții care luminează destinul pămîntesc al omului și îl conjugă cu destinul lui etern, stabilind între amîndouă o cale de continuitate, o speranță și un rost senin care fac frumusețea vieții.*

Să ne oprim în cele ce urmează asupra uneia din virtuțile creștine pe care, filozoful de care am pomenit mai înainte, o socotește înjosire, renunțare la demnitate, lașitate ușor de realizat, pe cît de comodă, pe atît de răufăcătoare omului, a cărui stare sufletească normală ar trebui să fie starea de mîndrie.

Ați înțeles desigur că e vorba de *smerenie*. De smerenia creștină. E drept oare să fie considerată renunțare la demnitate și lașitate ușor de realizat?

Smerenia, în creștinism, nu e umilire și înjosire. Nu e abandonarea luptei, ci tocmai începutul luptei pentru desăvîrșire, pentru demnitate, pentru omul adevărat. E biruință și *stăpînire de sine*. De aceea e așa de greu de obținut. De aceea cere luptă de o viață, gîndire echilibrată, autocunoaștere deplină, stăpînirea celor mai subtile legi ale psihologiei, ale științei desăvîrșirii, ale discernămîntului duhovnicesc, prin sine, dar mai ales prin îndrumarea de către un iscusit și experimentat părinte duhovnicesc.

Smerenia e găsirea măsurii celei drepte a gîndului și a simțirii, împotriva măsurii false a orgoliului și a slavei deșarte care ne urcă pe treapta de sus, fără s-o merităm, și ne pune în raporturi de conflict cu noi înșine și cu aproapele. Pledoaria lui Nietzsche pentru orgoliu, e pledoarie pentru Lucifer. Dar Lucifer, se știe, se afla în fals, căci nu era cine se credea: voise să fie ca Dumnezeu, din orgoliu, să-L înlocuiască pe Dumnezeu, și căzuse la starea de *demon*, de prototip al negației și al răului.

În istoria războiului nevăzut al nevoitorilor pentru sfințenie, adică pentru a ajunge la desăvîrșire, la omul cel nou născut din duh, lupta pentru dobîndirea smereniei e lupta decisivă. Nu e ceva în care se cade la întîmplare și care se dobîndește cu ușurință. Pentru a ajunge la smerenie, se folosesc adevărate metode, care presupun o mare înțelepciune — fără asta nu se poate — un efort extraordinar, *strădanii de o viață și atenții de clipă care*, îi țin permanent pe cei porniți pe drumul acesta, ca pe o muchie de cuțit. Căci din smerenie se cade ușor în sus, în opusul ei, în orgoliu. In orgoliu, în mîndrie se cade ușor. E calea cea largă. În smerenie se urcă.

Smerenia fratelui Eulalie

E calea cea strîmtă. Ne aflăm într-un domeniu de mare subțirime de gînd. În ce are spiritualitatea creștină mai subtil, mai mare și mai folositor. Smerenia trebuie să meargă, cum spunea cineva, pînă la smerenia smereniei, și așa, din treaptă în treaptă, pînă la a ajunge un infinit de smerenie, ca să nu cadă în orgoliu. Smerenia smereniei ar fi să te smerești și pentru că reușești să realizezi smerenia.

Așa cum spun Sfinții Părinți duhovnicești, în orgoliu se cade ușor. Fără luptă. Orgoliul e renunțarea la luptă. Cine se mîndrește, se mîndrește întotdeauna cu ușurătate pe motive de suprafață, de aparență și iluzie. Numai smeritul știe ce face. Mîndrul pur și simplu cade, tocmai cînd crede că urcă deasupra tuturor. Smerenia dă măsura omului adevărat, nu mîndria. Căci cine poate fi mîndru de ceea ce are, sau de ceea ce poate, sau de înțelepciunea lui, sau de alte virtuți, cînd de fapt ar trebui să știe *cîte nu are, cîte nu poate*, cîte nu-și explică încă, de fapt, din tainele lumii și ale omului. De aceea mîndria e o tentație ușoară și în ea cad cei slabi. Cei puternici se luptă cu o astfel de ispită.

Smeritul se străduiește să se afle mereu în atenția lui Dumnezeu. Trăiește în Dumnezeu. Și Dumnezeu în el. Căci găsește loc în el. Cel mîndru se dorește mereu în atenția oamenilor. Smeritul vrea să fie ceea ce este cu adevărat; mîndrul vrea să pară ceea ce nu este. În cel mîndru Dumnezeu nu găsește loc, pentru că mîndrul e plin de sine, nu-i dă loc nici aproapelui. Iată de ce, cel mîndru e singur. Orgoliosul iese din comuniune. El crede că se situează deasupra, dar de fapt se situează în afară. In afara celorlalți, a fraților, dar și a lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu, iubirea, e legătura comuniunii.

Orgoliosul, pînă la urmă, după ce o vreme își pare suficient sie-și, se descoperă izolat, ajunge la dezolare, la disperare, în tragic, în marea singurătate a lipsei de sens a existenței. Se trezește și fără frați și fără Dumnezeu. Căci cine poate avea sensul în sine? Iată, un cugetător și un mîndru de geniu, precum Cioran, nu poate să nu scînteieze un adevăr ca acesta: *„Este evident că Dumnezeu reprezintă o soluție, și că nu vom mai găsi niciodată una atît de satisfăcătoare"* (Despre neajunsul de a te naște, VII, 3 trad. Florin Sicoe, Contemp. 20, 1990). Și Mircea Eliade, încă din tinerețe scria *„Trebuie să fim creștini pentru a găsi un sens vieții, sens care să întreacă simpla umanitate și să cuprindă din acel suc al metafizicii care singur ne orientează"* (Ziarul *Cuvîntul*, nr. 924, din 1927).

Numai printr-o dreaptă cunoștință și afirmare a ceea ce sîntem, și numai printr-o dreaptă situare față de Dumnezeu, scăpăm de acel „sentiment tragic al vieții", despre care scria spaniolul Unamuno. Mircea Eliade, parcă răspunzîndu-i, scria în același articol: *„Acele conștiințe care trăiesc efectiv o viață sufletească, nu pot îndepărta altfel sentimentul tragic al existenței, decît prin creștinism. In dreapta și în stînga, nu e decît gol... Creștinismul stăpînește sensul vieții, care nu e un sens tragic"*.

Iată de ce Nietzsche, cu orgoliul lui, chema la o stare de cădere, tocmai atunci cînd credea că cheamă la o stare de înălțare; chema la o stare de umilire către *Cel rău*, tocmai atunci cînd credea că cheamă la demnitate. Orgoliul în viziunea părintelui său, Lucifer, e dorința de situare *Sus* prin efracție, prin substituire lui Dumnezeu, nu prin unirea cu El, care se face în duh, prin rugăciune și smerenie. Luptînd împotriva lui Iisus, Nietzsche nu-I citise desigur cuvintele: *„Cel ce va cădea peste piatra aceasta, se va sfărîma, și cel peste care va cădea ea, pe acela îl va zdrobi"* (Matei XXI, 44). Piatra era Iisus. Nietzsche a murit trist și cu mintea rătăcită. Să ne rugăm, inspirîndu-ne dintr-un titlu a lui Noica, pentru fratele Nietzsche!

Părinții cei vechi ai pustiei, mari înțelepți care își exersau înțelepciunea din tinerețe, sub îndrumarea altora și mai înțelepți, cunoșteau drumul smereniei și căutau să se țină pe el cu tot sîrgul, cu toată îndemînarea, ca nu cumva pierzînd acest drum, să-și facă inutilă retragerea în singurătate și să piardă plata tuturor ostenelilor, poate de o viață. Căci lupta începea din tinerețe. Și dura o viață. Și echilibrul se ținea ca pe o sîrmă întinsă peste o apă, mereu în primejdia căderii.

Ca să ne facem o idee despre cum, cu cîtă rîvnă, cu cîtă hotărîre și voință, cu cîtă abilitate, cu cîtă subtilitate, cu cîtă discreție, cu cît calcul duhovnicesc se duce lupta pentru cîștigarea și menținerea smereniei, voi povesti în cele ce urmează lupta pentru a se menține în smerenie a fratelui Eulalie, relatată într-un Pateric latin din cele vechi, (publicat în *Commonitiones Sanctorum Patrum*, Coimbra, 1974, IV, 16).

Fratele Eulalie viețuia într-o mănăstire de obște și părea cam sărac cu duhul, dar era ascultător și rezervat. Văzîndu-l așa, frații ceilalți, cînd făceau vreo greșeală și bătrînii duhovnici le cereau socoteală, îl împovărau pe el cu greșelile lor. Dădeau vina pe el. „Cine a rupt unealta?" — „Fratele Eulalie", spuneau toți în cor. „Cine a spart cutare vas?" — „Fratele Eulalie"! etc. Drumul spre desăvîrșire e lung și frații începători mai veneau încă în mănăstiri cu apucături din lume, precum și în cazul acesta, cu această pîră nedreaptă. Trece multă vreme pînă se înțelepțesc. Cei care nu se înțelepțesc, nu înțeleg monahismul și se întorc în lume.

Se vede că Eulalie era mai vechi în mănăstire și-și dobîndise o așezare duhovnicească mai bună, pentru că nu protesta niciodată împotriva nedreptății care i se făcea. Cînd bătrînii aflau că Eulalie a făcut greșeala care i se imputa, îl certau cu blîndețe sau cu asprime, după faptă, și el nu nega că el ar fi fost vinovatul. Făcea metanie și cerea iertare. Se mai întîmplau și certuri și alte neorînduieli între frați, și Eulalie era indicat întotdeauna drept cel care le pornise. Uneori bătrînii îl pedepseau cu canoane de post negru de două-trei zile, și el suferea totul cu răbdare și fără supărare.

Văzînd că Eulalie greșește mereu, bătrînii se duseră la stareț și-i spuseră:

— Părinte stareț, oare ce e de făcut? Nu mai știm cît vom mai îngădui toate neorînduielile și greșelile pe care le face fratele Eulalie. Iată, pînă acum a spart o mulțime de vase, a stricat unelte, le-a rupt, le-a pierdut și totul numai din neglijență. Cum să-l mai tolerăm? Oare să-l mai îngăduim aici? Altfel e blînd, și recunoaște, și face canonul, dar se adună prea multe.

Starețul le-a răspuns:

— Să mai așteptăm cîteva zile, părinților și, după aceea, vom hotărî cele cuvenite în privința lui. Mergeți la treburile voastre.

Rămînînd singur, starețul căzu în genunchi în fața icoanei Mîntuitorului și se rugă să-l lumineze ce hotărîre să ia în legătură cu Eulalie. Și iată că, printr-o minune dumnezeiască, i se descoperi tot atunci adevărul, anume că Eulalie nu era vinovat de nimic din cele care i se puneau în sarcină. Adună atunci toată obștea ca pentru a-l judeca pe Eulalie, și le cuvîntă tuturor:

— Am auzit, părinților și fraților, că unii din voi faceți ascultările (munca manuală) cu murmure și cîrteală, și nu aveți destulă grijă de liniștea și bunurile mănăstirii, și de uneltele cu care lucrați. Am avut descoperire de la Dumnezeu să vă încerc inimile și să aflu cine e vinovat de atîtea neorînduieli și stricăciuni care mi se aduc la cunoștință.

— Doar știi că e fratele Eulalie, săriră mai mulți. Să spună și el.

— Pentru ca să vedem ce ne va spune Domnul, să-mi aduceți aici cîte una din rogojinile pe care le-ați lucrat azi. Le-au adus. A poruncit să se facă un foc mare și a aruncat în el, pe rînd, toate rogojinile fraților. Toate s-au prefăcut scrum, în afara celei a fratelui Eulalie, care a rămas intactă.

Văzînd frații aceasta, s-au umplut de uimire, dar și de frică. De frică duhovnicească, dar și de frică de stareț și de bătrînii duhovnici. Și aceștia din urmă s-au rușinat pentru că nu avuseră discernămîntul să priceapă adevărul despre Eulalie. Au căzut cu fețele la pămînt, au cerut iertare Mîntuitorului, și starețului, și au lăudat răbdarea și smerenia fratelui Eulalie, care luase toate vinovățiile asupra lui, nevinovat fiind. Din ziua aceea l-au considerat ca pe unul din cei mai îmbunătățiți viețuitori ai mănăstirii.

Fratele Eulalie mai întîi a crezut că îi răsplătește Dumnezeu răbdarea și smerenia, dar apoi observă că laudele începuseră să-i trezească mîndria. Începuse să-i încolțească gîndul că ar fi mai virtuos decît ceilalți, *că ar fi lăudat pe dreptate*, că ceilalți ar trebui să asculte de dînsul, și tot astfel de gînduri. Își dădu seama că mîndria alimentată de laudele celor dimprejur și acceptarea laudelor lor îi stricau așezarea sufletească și îi ruinau smerenia. Mîndria îl asalta cu ușurință și cu spor din toate părțile și simțea cum e gata, gata să-l cucerească în întregime.

Și atunci luă o hotărîre eroică. La căderea nopții își strînse puținele lucruri și cărți și fugi din mănăstire. Plecă departe în deșert, unde nu-l cunoștea nimeni, și unde se stabili într-o peșteră. Numai așa își putuse învinge mîndria și, cu tot riscul plecării în necunoscut, își asumase acest risc. Nu fără luptă. Dimpotrivă, cu eroism și jertfire a unei bune situații deja dobîndite, dar gata să-l ducă la cădere. Textul, pe care noi l-am prelucrat aici, se încheie așa: *„Căci nu voia laudele trecătoare ale oamenilor, ci voia să primească de la Mîntuitorul în viața viitoare, slava cerească și veșnică"*.

Gîndește cineva că i-a fost ușor fratelui Eulalie să ia o astfel de hotărîre? Nu i-a fost ușor. Și-a părăsit mănăstirea care îi era casă, și-a părăsit obștea cu care se obișnuise, unde făcea ascultare și unde își agonisea hrana, și a plecat în necunoscut. Pe drept cuvînt, pentru a lua o astfel de hotărîre era nevoie de eroism, de forță sufletească pentru a-și salva virtutea. Renunțările pe care și le-a impus, și le-a impus cu scopul de a se apăra de căderea în mîndrie, și de a se păstra curat și smerit în fața lui Dumnezeu, desigur pentru a-și putea continua efortul de îndreptare a minții și a inimii pe drumul desăvîrșirii. Cît de departe sîntem de înțelegerea răsturnată pe dos a creștinismului, de către Nietzsche!

Fratele Eulalie e un bun exemplu de renunțare eroică la păcat și de hotărîre de a se păstra în demnitatea virtuții, pentru a răspunde chemării Mîntuitorului: *„Fiți desăvîrșiți!"*. Căci Hristos n-a zis: fiți slabi și neputincioși, cum pretindea filozoful german. Marele nostru istoric al religiilor, Mircea Eliade scria că la *„renunțarea eroică, pe care toți trebuie s-o jinduim... nu se înalță decît personalitățile autentice"*, și avea în vedere precum o spune, *„calea creștină ortodoxă"*. Această cale conduce la Hristos, la mîntuire, la Împărăția Cerurilor. Aceasta ni i-a dat pe marii sfinți și eroi ai ascezei, pe marii înțelepți ai creștinismului care înseamnă, pentru cei care îl trăiesc, lumină, sens și bucurie a vieții de aici și a celei veșnice.

SFÎNTA SCRIPTURĂ

(Continuare din pag. I-a)

care se numesc *deuterocanonice* și acestea sînt: 1. *Cartea lui Tobit*; 2. *Cartea Iuditei*; 3. *Cartea Înțelepciunii lui Solomon*; 4. *Cartea Înțelepciunii lui Iisus, fiul lui Sirah*, numită și *„Eclesiasticul"*; 5. *Cartea a treia a lui Esdra* (cartea a doua a lui *Neemia* cuprinsă în cărțile canonice); 6. *Cartea întîia a Macabeilor*; 7. *Cartea a doua a Macabeilor*; 8. *Cartea a treia a Macabeilor* (este și o a patra carte a Macabeilor); 9. *Cartea Baruh și Scrisoarea Proorocului Ieremia*;

Ca necanonice sînt considerate și următoarele fragmente sau bucăți din cărțile canonice enumerate, și acestea sînt: 1. *Rugăciunea Regelui Manase* (aflată la sfîrșitul cărții a doua *Paralipomene* sau *Cronice*); 2. O parte din Cartea *Estera* (cea care nu este împărțită în versete); 3. Ultimul *Psalm* (care urmează după *Psalmul 150*); 4. *Cîntarea celor trei tineri* (din *Cartea lui Daniil*); 5. *Istoria Suzanei*; 6. *Bel și balaurul*.

Cuvîntul lui Dumnezeu cuprins în *Vechiul Testament* sau în *Legea Veche* a chemat și a pregătit pe oameni pentru venirea Domnului Iisus Hristos și înțelegerea *Legii Noi* cuprinsă în *Noul Testament*. Pentru aceasta *Vechiul Testament* este considerat a fi un „pedagog" sau un „învățător" către Hristos (Gal. 3, 24), în special prin proorocirile care vestesc venirea Sa, în Care s-au împlinit toate proorocirile și Scripturile.

Canonul *Noului Testament* cuprinde un număr de 27 de cărți și anume: *Cele patru Sfinte Evanghelii: Matei, Marcu, Luca* și *Ioan*; *Faptele Apostolilor*; Epistolele Sfîntului Apostol Pavel: *Romani, Tesaloniceni, 1 și 2 Timotei, Tit, Filimon* și *Epostola către Evrei*; Epistolele numite sobornicești: *Iacob, 1 și 2 Petru, 1, 2 și 3 Ioan, Iuda* și *Apocalipsa Sfîntului Apostol și Evanghelist Ioan*.

Cărțile Vechiului Testament au fost scrise înainte de Hristos, într-un răstimp de peste o mie de ani (1400—400), iar cărțile Noului Testament au fost scrise în secolul I, cele mai multe înainte de anul 70, în afară de cărțile Sfîntului Ioan Evanghelistul și Teologul, care au fost scrise după anul 70, pînă la sfîrșitul secolului I. Noul Testament cuprinde învățăturile descoperite de Domnul Iisus Hristos și au fost transmise de Sfinții Apostoli și urmașii lor.

Cuvîntul lui Dumnezeu descoperit oamenilor, la început prin Moise și proorocii Vechiului Testament, a fost descoperit desăvîrșit prin Însuși Fiul Său, Domnul Iisus Hristos, după cum se arată: *„în zilele acestea mai de pe urmă — Dumnezeu — ne-a grăit nouă prin Fiul, pe Care L-a pus moștenitor a toate și prin Care a făcut și veacurile"* (Evrei 1, 2).

Atît *Vechiul* cît și *Noul Testament* formează o unitate, un întreg, care se completează și se armonizează într-o singură Sfîntă Carte, *Sfînta Scriptură*, care *„este insuflată de Dumnezeu"* (II Tim. 3, 16), și ne stă deschisă în față să cunoaștem, să ascultăm și să împlinim Cuvîntul lui Dumnezeu pentru mîntuirea noastră.

Prin cuvîntul *„Testament"* înțelegem în mod obișnuit hotărîrile luate de cineva cu scopul de a fi respectată după moarte voința sa. Voința Mîntuitorului, pecetluită cu Sfînta Sa jertfă, a fost de a mîntui neamul omenesc, de a ne face moștenitori ai împărăției veșnice pe cei ce vor crede în El și-I vor împlini Cuvîntul. *„Și pentru aceasta — Hristos — este mijlocitorul așezămîntului (Testamentului) celui nou, ca făcîndu-se moarte spre răscumpărarea greșalelor ce erau în așezămîntul de lege cel dintîi, să ia cei chemați făgăduința moștenirii celei veșnice"* (Evrei 9, 15—18).

4. Din cele arătate, vom reține ca idei principale următoarele: Omul, cununa creației văzute a lui Dumnezeu, a fost înzestrat cu suflet nemuritor, rațional și cugetător, după chipul lui Dumnezeu, fiind în dialog cu Creatorul său și cu natura înconjurătoare care îi era supusă și putea să dispună liber de acțiunile sale. Avînd harul lui Dumnezeu și mărirea Lui care-l acoperea, omul, în fericirea existenței sale așezat în rai, putea să devină nemurtior, tinzînd la asemănarea cu Dumnezeu, dacă rămînea în iubirea față de Dumnezeu și în smerenia ascultării de cuvîntul lui Dumnezeu ce-i fusese dat în rai. Prin ispita satanei, omul a fost mușcat de veninul morții păcatului mîndriei de a deveni prin neascultare Dumnezeu, cum voise și satana, și s-a văzut desgolit de mărirea lui Dumnezeu și de harul ce i-l dăduse la creație și a devenit *„rob legii păcatului"* (Rom. 7, 23) iar *„plata păcatului"* (Rom. 6, 23) a fost moartea, cu cele trei trepte ale ei: trupească, sufletească și veșnică. Urmările păcatului strămoșesc a trecut la toți oamenii, căci *„Printr-un om (Adam) a intrat păcatul în lume"* (Rom. 5, 12).

În pronia milostivirii Sale, Dumnezeu a făgăduit primilor oameni după cădere un *Mîntuitor*, care îi va elibera din robia morții și va zdrobi puterea satanei, „capul șarpelui". Această făgăduință dată primilor oameni a fost un *legămînt* dintre Dumnezeu și om, un *„Testament"*, care i l-a încredințat Dumnezeu verbal și care a fost apoi reînnoit față de Patriarhul Avraam (Fac. 12, 1—4), strămoșul poporului evreu, iar mai tîrziu a fost încheiat și în scris pe muntele Sinai, cînd Dumnezeu i-a dat lui Moise cele două Table ale Legii, *Decalogul* (Ieșire 20, 1—17), ce cuprindea datoriile credincioșilor față de Dumnezeu și față de semenii lor.

Cuvîntul lui Dumnezeu s-a adresat mereu poporului evreu prin prooroci, prin oameni trimiși, drepți și sfinți, ca să-i învețe să nu se abată de la dreapta credință în Unul și Adevăratul Dumnezeu și să nu uite *„Testamentul"* de a fi pregătiți prin credință să primească pe Fiul Său, Domnul Iisus Hristos, care avea să vină să mîntuiască întreg neamul omenesc.

Toată această zestre spiritual-profetică descoperită de Dumnezeu oamenilor, înainte de venirea Mîntuitorului, alcătuiește *Legea Veche* sau *Testamentul Vechi*, și cuprinde 39 de cărți canonice, recunoscute și admise de Biserică, fiind inspirate mai presus de fire de Dumnezeu, și ele au pregătit *Legea Nouă*, *Testamentul Nou*, adus de Însuși Fiul lui Dumnezeu și pecetluit cu sfînta Sa jertfă, și toți care vor crede în El și vor urma cuvîntul Său vor fi eliberați de robia morții satanei și vor moșteni împărăția veșnică a lui Dumnezeu. Învățătura Cuvîntului Domnului Iisus Hristos, transmisă nouă de Sfinții Apostoli, se găsește mărturisită în scris în cele 27 cărți canonice care alcătuiesc *Noul Testament* sau *Legea Nouă*.

5. *Vechiul Testament* și *Noul Testament* alcătuiesc laolaltă *Cartea Sfîntă*, *Sfînta Scriptură*, care cuprinde Cuvîntul lui Dumnezeu descoperit oamenilor ca să-l cunoască, să-l asculte și să-l împlinească pentru mîntuirea și dobîndirea vieții lor veșnice, ca fii răscumpărați ai lui Dumnezeu prin jertfa Fiului Său, Domnul Iisus Hristos.

Fiind Cartea Cuvîntului vieții veșnice, *Sfînta Scriptură* este cartea Bisericii, pe care Biserica o interpretează fără greșeală credincioșilor.

Trebuie însă să știm că *Sfînta Scriptură* cuprinde numai o parte a Cuvîntului adevărului descoperit nouă oamenilor de Dumnezeu, prin Moise și proorocii Vechiului Testament și, „la plinirea vremii", în mod desăvîrșit, prin Însuși Fiul lui Dumnezeu făcut Om fără de păcat, de o ființă cu noi oamenii din umanitatea Sa, și care s-a fixat în scris. Sfîntul Apostol și Evanghelist Ioan spune: *„Sînt încă și alte multe cîte a făcut Iisus, care, de s-ar fi scris cîte una, cred că nici în lumea aceasta n-ar încăpea cărțile ce s-ar fi scris"* (Ioan 21, 25).

Cuvîntul de învățătură adresat de Dumnezeu oamenilor, care nu s-a fixat în scris, și care s-a păstrat prin viu grai și prin practici cultice-rituale în Biserică, alcătuiește *Sfînta Tradiție* sau *Sfînta Predanie*, despre care ne va fi cuvîntul de învățătură la timpul potrivit.

6. În Sfînta noastră Biserică, după porunca încredințată de Mîntuitorul Sfinților Apostoli: *„Mergînd, învățați toate neamurile..."* (Matei 28, 19). se rostesc citiri din Sfînta Scriptură la slujbele bisericești și, în special la Sfînta Liturghie, cînd se citește *Apostolul* adică părți sau pericope din epistolele sau scrisorile Sfinților Apostoli, și *Sfînta Evanghelie*, pe care credincioșii o ascultă cu evlavie în genunchi, ca fiind cuvîntul Mîntuitorului, și care cuprinde părți sau pericope din cele patru Sfinte Evanghelii, ale Sfinților Evangheliști: *Matei, Marcu, Luca* și *Ioan*, pe care slujitorii bisericești îndatorați să predice cuvîntul lui Dumnezeu le tîlcuiesc învățăturile credincioșilor, de la care, credincioșii trebuie să se străduiască să nu lipsească, fiindcă se lipsesc de lumina Cuvîntului lui Dumnezeu, care se rostește în Sfînta Lui Biserică pentru mîntuirea vieții lor.

7. *Sfînta Scriptură* este darul nepieritor al lui Dumnezeu, pe care din iubire ni l-a încredințat ca un *„Legămînt"*, ca un *„Testament"* nouă oamenilor în scris, ca să-I cunoaștem și să-I urmăm învățătura Cuvîntului Său divin și să devenim fii după har și moștenitori ai împărăției Sale veșnice.

8. *Sfînta Scriptură* fiind *„Cartea vieții"* care cuprinde *„Cuvîntul mîntuirii"* (Fapte 13, 26), nu ne putem lipsi să nu o cunoaștem, să nu o citim și să nu-i ascultăm învățătura ei dumnezeiască păstrată și explicată nouă fără greșeli de Sfînta noastră Biserică Ortodoxă. Cunoscînd *„Cuvîntul mîntuirii"* care ni-l rostește *Sfînta Scriptură*, datori sîntem să-l urmăm, să-l trăim și să-l păzim cu sfințenie curat și nealterat de învățături și de interpretări străine, căci: *„Fericiți cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu și îl păzesc pe el"* (Luca 11, 28).

Doină

Iancule, Măria Ta,
Iartă-ne de poți ierta,
Știm că ai iertat prea mulți
Încălțați dar și desculți,
Cei ce-au stat pe sub țărînă
Cu icoana ta în mînă
Și cu paloșul la briu
Luminează-acum prin grîu.
Ție ți-i s-ar cuveni,
Cel mai Viu dintre vii
Să-ți cioplim din dor statuie
Cum în Țara asta nu e,
Sufletul de-am fi în stare
Să-i mai dăm o întrupare
Sus pe Munții din Apus
Să cuvinți ce ai de spus.
Iancule, cel Sfînt și Bun
Stelele pe cer apun,
Soarele apune-n Văi,
Niciodată ochii tăi!
Ochii tăi adînci ca Marea
Să ne lumineze zarea,
Cele patru zări străbune
Ce închid în ele-un nume
Și oricît or vrea străinii
Să-ți pună pe creștet spini,
Tu, Măritul Nostru Domn,
Noaptea să le treci prin somn
Cu un plug de os fierbinte
Veșnic să te țină minte,
Cu un plug amar de dor
Că Ardealul nu-i al lor,
El a fost și-o să rămînă
Țară în Țara Română!

Nicolae Nicoară

(Continuare din pag. I-a)

prietenie și zidire. Niciodată nu a ofensat și nu a supărat pe nimeni; nu s-au auzit minciuni de pe buzele ei și glasul său evlavios, dulce și îngeresc a fost scară care a ridicat totdeauna inima oamenilor spre cer și așa rămîne în vecii vecilor.

Lîngă templu, Sfînta Fecioară a învățat calea care duce sufletul de pe pămînt la cer; a deprins trăsăturile de caracter și faptele prin care se adoră Dumnezeu și omul se îndumnezeiește. Aici a deprins bunătatea, blîndețea și răbdarea; rîvna de cele sfinte, munca și rugăciunea, credința în Dumnezeu și jertfa pentru poruncile Lui care sînt însăși viața și fericirea noastră (In. 10, 10). Aici a învățat să-și împlinească toate datoriile față de Dumnezeu și de oameni, cu orice sacrificiu, chiar cu prețul vieții, al durerii și al suferinței. Era cea dintîi la privegheri și rugăciune, la citirea Scripturii și la aducerea jertfelor. Conștiința sa curată a fost mereu trează la chemările cerului, iar viața ei în trup a fost sfîntă, ca a îngerilor din cer. Pentru aceasta, Sfînta Fecioară a fost aleasă să nască pe Fiul lui Dumnezeu și Fiul Omului, pe Omul durerilor și al suferințelor, pe Mîntuitorul Hristos.

Copilăria și tinerețea Maicii Domnului

Suferința și durerea se călesc în suferință și durere, iar sufletele mari, eroii și binefăcătorii omenirii le-au cunoscut și le-au trăit din tinerețea lor. Sf. Fecioară Maria, Maica durerii — cum îi spune Sf. noastră Biserică a cunoscut și trăit suferința din fragedă vîrstă. Paharul durerii a început să-l guste cu amărăciune chiar din școală, primind vestea despre moartea iubitului său tată.

La vîrsta de 14 ani Sf. Fecioară a ieșit din templu, ocrotită de Dreptul Iosif și a trăit în Nazaret, unde primește de la Arhanghelul Gavriil marea veste de bucurie a întrupării Mesiei cel făgăduit lui Adam (Fac. 3, 15; Lc. 1, 26—45). Bunul Dumnezeu a scos acum la lumină nevinovăția și curățenia Sf. Fecioare pe care a mîngîiat-o și a răsplătit-o cu harul Său. El i-a dat binecuvîntarea cerească între femei prin rodul pîntecului Său, prin nașterea lui Emanuil (Mt. 1, 22). Plină de bucurie, ea rostește în fața Tainei divine rugăciunea: „Mărește suflete al meu pe Domnul și s-a bucurat Duhul meu de Dumnezeu, Mîntuitorul meu, că a căutat spre smerenia roabei Sale, că iată de acum mă vor ferici toate neamurile" (Lc. 1, 47—48).

Înțelegînd că este voia Celui de Sus, Ea se supune Proniei divine și ascultă cu smerenie și încredere de înger, devenind Maica Dumnezeului nostru.

Plină de recunoștință, Ea strălucește peste veacuri ca Palat al Împăratului ceresc, ca Biserica vie a lui Dumnezeu și Mijlocitoarea mîntuirii noastre.

Ca părinți să urmăm pilda de educație aleasă pe care o dau Sf. Fecioare părinții ei Ioachim și Ana. Ca prunci, ca fete și băieți să urmăm pilda vieții Sf. Fecioare, să trăim ca ea din fragedă pruncie, în tinerețe și pînă la bătrînețe. Să ne împodobim ca și ea de toate virtuțile religioase-morale, ca să fim folositori societății în care trăim. Să nu facem rău nimănui, să slujim și să ne dăruim pentru binele altora.

Să credem în Dumnezeu și să împlinim voia lui, cu dragoste de toți oamenii. Să cerem ajutorul Sf. Maria ca să ne izbăvească de nevoi și dureri prin rugăciunile Sale înaintea Fiului Său și Mîntuitorul sufletelor noastre.

CHEMAREA LUI AVRAAM

— Împlinirea făgăduinţei dumnezeleşti —

După ce speranţa mîntuirii a fost transmisă de la Adam pînă la Noe, aceasta intră într-o nouă fază. Pregătirea pentru venirea Mîntuitorului se va face pe linia genialogică a lui Avram, din soţia lui, Sarai.

1. La vîrsta de 75 de ani, Dumnezeu i-a poruncit lui Avram să părăsească cetatea Ur (unul din cele mai vechi oraşe din lume), si să se strămute în Canaan. Ascultînd, Avram şi-a luat soţia, pe Lot, (un nepot de frate), şi s-a îndreptat spre pămîntul Canaanului (Cf. Fac. 13, 1—5) unde a ajuns pe la anul 2086 înainte de întruparea Fiului lui Dumnezeu.

Fericirea lui Avram însă era umbrită: Nu avea copii! Va fi constrîns să lase moştenirea slujitorului său, Eliezer. Prevăzător, Avram prezintă grijile sale Domnului. Şi Domnul i-a zis: „Nu te va moşteni acela (Eliezer), CI CEL CE VA RĂSĂRI DIN COAPSELE TALE, acela te va moşteni". Apoi l-a dus afară şi i-a zis: „Priveşte la cer şi numără stelele, de le poţi număra!" Şi, într-o generozitate fără hotar, Domnul a adăugat: „ATIT DE MULŢI VOR FI URMAŞII TAI!" (Cf. Fac. 15, 2—5).

2. Trec 10 ani şi prevestirea nu se împlineşte. La vîrsta de 86 de ani, în urma propunerii soţiei sale, Avram are, prin Agar (o slujitoare în casa sa), un fiu: pe Ismael (Cf. Fac. 16, 16).

Mai trec 13 ani şi la vîrsta de 99 de ani, Dumnezeu îi spune explicit lui Avram CA IL VA FACE TATA A MULŢIME DE POPOARE. De aceea nu se va mai numi Avram, ci Avraam! (Cf. Fac. 17, 4—5). Şi iarăşi i-a zis Dumnezeu: „Pe Sarai, femeia ta, să n-o mai numeşti Sarai, ci Sarra... şi-ţi voi da din ea un fiu; O VOI BINECUVINTA ŞI VA FI MAMA DE POPOARE" (Fac. 17, 15—16).

În acelaşi an, la stejarul Mamvri, Domnul îi spune — încă odată — lui Avraam, precizînd: „LA ANUL PE VREMEA ASTA am să vin iar pe la tine şi Sarra VA AVEA UN FIU" (Fac. 18, 10—14). „Şi a zămislit Sarra şi a născut lui Avraam un fiu la bătrîneţe, la vremea arătată de Dumnezeu" (Fac. 21, 2). Avea atunci 100 de ani. „Avraam era de o sută de ani, cînd i s-a născut Isaac, fiul său" (Fac. 21, 5).

3. Observăm că, între prima prevestire şi împlinirea ei, există o perioadă de 25 de ani. In calea împlinirii ei era un prim obstacol: Sarra era stearpă din tinereţele sale! Al doilea obstacol: bătrîneţea! Dacă în tinereţe n-a avut fii, cum va avea la bătrîneţe, stearpă fiind? Dumnezeu însă a amînat înadins împlinirea făgăduinţei pentru ca oamenii să creadă şi să vadă, prin veacuri, că atunci cînd El voieşte se biruieşte rînduiala firii (Cf. Fac. 18, 14; Lc. 1, 37).

4. Dar Dumnezeu i-a spus lui Avraam nu numai că va avea un fiu, ci şi că urmaşii lui vor fi precum stelele de pe bolta cerească. Şi Avraam a crezut! Mulţi vor fi obiectat: Cum vei putea fi tată unei mari mulţimi de oameni, cînd tu nu ai nici măcar un fiu? În plus, eşti aşa de înaintat în vîrstă. Avraam însă nu se tulbură de formulările fireşti ale raţiunii, pentru că el se bizuie pe cuvîntul lui Dumnezeu. Potrivit acestui cuvînt, al lui Dumnezeu, din Isaac s-a născut poporul israel. Din Ismael, s-au născut ismaeliţii. Din Madian, fiul lui Avraam cu Chetura, soţia lui de după moartea Sarrei, se trag madianiţii (arabii de astăzi). Amîndouă aceste aspecte ale profeţiei s-au împlinit întocmai şi, din această împlinire, reţinem:

a) Patriarhul Avraam prezintă neliniştile sale Domnului fără să-I ceară ceva, ca Unuia ce este atotştiutor. Şi el primeşte, ca răsplată, cele ce depăşesc puterea de imaginaţie a omului.

b) Prin credinţă şi ascultare, patriarhul Avraam a trăit certitudinea că viaţa sa se află sub oblăduirea lui Dumnezeu.

c) Împlinirea cuvîntului Sfintei Scripturi pînă în cele mai mici amănunte PROCLAMA EXISTENŢA LUI DUMNEZEU, ATOTPUTERNICIA, ATOTŞTIINŢA ŞI PRONIA SA.

d) Dumnezeu îşi ţine făgăduinţele chiar şi atunci cînd ni se pare că întîrzie să le împlinească.

e) Prin credinţă şi ascultare de Dumnezeu, primim şi noi, de la El, ceea ce abia îndrăznim să nădăjduim atunci cînd, potrivit circumstanţelor nefavorabile şi rînduielilor fireşti, vedem numai situaţii fără de ieşire.

Pr. *Gh. Răţulea*

Vasile Alecsandri şi Astra

Se împlinesc o sută de ani de la stingerea scriitorului clasic Vasile Alecsandri, personalitate proeminentă a liricii româneşti, care în a doua jumătate a secolului al XIX-lea a devenit cel mai popular poet de dincoace de Carpaţi. Atît în timpul vieţii cît şi după moarte, bardul de la Mircesti s-a bucurat în cadrul Asociaţiunii transilvane (Astra) de o consideraţie unanimă.

Referiri asupra operei sale s-au publicat în organul Asociaţiunii „Transilvania" încă din 1868, primele aprecieri s-au datorat cărturarului George Barijiu, redactorul responsabil al periodicului. În numărul 5 al „Transilvaniei" se comenta pe marginea recenziei lui Titu Maiorescu apărută în „Convorbiri literare" cu privire la o culegere de poezii populare elaborată de V. Alecsandri, reliefînd importanţa ei în cultura românească. In continuare s-au tipărit numeroase fragmente din opera poetului (folclor, pasteluri) adevărate nestemate ale literaturii noastre. În „Transilvania" din 15 aprilie 1877 se făceau aprecieri referitoare la răspîndirea creaţiilor sale dincoace de munţi. „Nu cunoaştem în toată naţiunea noastră un scriitor mai popular, mai mult citit şi gustat decît este dn. Alecsandri; de aceea şi suntem convinşi că nu va rămînea o singură bibliotecă românească, fie aceea încă pe atît de modestă, ca să nu-şi cîştige scrierile d-sale...".

Războiul de independenţă din 1877 a stîrnit un entuziasm de nedescris şi dincoace de Carpaţi. În „Transilvania" apar poezii din ciclul *Ostaşii noştri* cu un vibrant conţinut patriotic, iar prin mijlocirea acestora şi a altora tipărite în alte publicaţii, V. Alecsandri şi-a creat o popularitatea enormă dincoace de munţi, cum n-a mai avut-o niciun alt poet în Ardeal pînă la O. Goga.

În anul următor, cu prilejul unui concurs organizat la Montpellier de *Societatea limbilor romanice*, V. Alecsandri a cîştigat premiul întîi cu poezia *Cîntecul gintii latine*. La 3 iunie 1878 comitetul central al Astrei a fost convocat într-o şedinţă extraordinară, în vederea expedierii unei telegrame de felicitare, ce conţinea următoarele: „Comitetul Asociaţiunii transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român cu viuă plăcere se foloseşte de ocaziunea, în care *Societatea limbilor romane* Te-a distins pentru *Cîntecul gintei latine* — dîndu-ţi coroana de lauri a poeţilor latini — a-ţi aduce şi din partea sa felicitările cele mai călduroase.

Negreşit că nu acest cîntec este singurul merit literar, pentru care românii Te salută; lucrările ce ai dat în trecut sunt multe şi de o valoare nepieritoare pentru noi românii în special şi pentru latinitate în general.

Dacă Te salutăm şi Te felicităm cu astă ocaziune, este că pe lîngă mertiele literarie din trecut chiar acum prin opera premiată ai pus la înălţime înaintea gintei latine, şi putem zice, a lumei întregi onoarea şi gloria naţiunei române, sentinelă perpetuă a civilizaţiunei la porţile orientului."...

Dintre toate felicităţile cea a Astrei l-a impresionat profund, întrucît venea din partea românilor din afara României, aşa cum reiese din răspunsul expediat de V. Alecsandri cîteva zile mai tîrziu. „Mă simt mult onorat de adresa de felicitare ce am primit din partea Comitetului Asociaţiunii transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român, şi vă rog să binevoiţi a fi pre lîngă d-nii membrii acelui comitet interpretele simţirilor mele de gratitudine. A fi poet este un avantagiu personal, a fi însă apreciat între conaţionalii săi, este o favoare a soartei, pe care ştiu a o preţui cu legitimă mîndrie."...

În 1879, adunarea generală de la Sighişoara l-a ales membru onorar, aşa cum se procedase în anii precedenţi cu numeroase personalităţi: Simion Bărnuţiu, Al. Papiu-Ilarian, Aron Florian, Ioan Maiorescu, A. T. Laurian, Damaschin Bojincă, Aron Pumnul, Constantin Hurmuzachi, Petrache Poenaru, Scarlat H. Rosetti, Atanasie Şandor, principele Bibescu Bracovan, arhimandritul D. Scriban, M. Kogălniceanu, G. Sion, Al. Odobescu, B.P. Haşdeu, V. A. Urechia... După primirea diplomei de membru onorar V. Alecsandri răspunde la 28 mai st. v. 1880. „Primind diploma de membru onorar al Asociaţiunii transilvane pentru literatura şi Cultura poporului Român viu a vă ruga să arătaţi onorabililor mei colegi sincerele mele mulţumiri pentru marea distincţie ce mi-au făcut"...

În anul 1881 Astra organiza la Sibiu a doua expoziţie culturală şi economică. Cu acel prilej Petronela Missiciu din Arad a expus un goblen brodat cu mărgele şi mătase ce-l înfăţişa pe bardul de la Mircesti. In 1884 V. Alecsandri este copleşit de valul de simpatie de la Băile Herculane, unde sosise pentru un tratament.,

Admiraţia de care s-a bucurat toată viaţa se explică prin felul cum a ştiut să îmbine activitatea literară cu cea politică, prin participarea la evenimentele cruciale — 1848, 1859, 1877 — fiind în acelaşi timp şi luptător şi rapsod. În toate momentele decisive s-a situat de partea progresului, luptînd cu tenacitate împotriva conservatorilor şi ideilor lor perimate.

În vara anului 1890 boala i s-a agravat în mod vertiginos, grăbindu-i sfîrşitul. In „Transilvania" din 15 septembrie Virgil Oniţiu semna necrologul intitulat *„regele poeţilor români nu mai este între cei vii"*. Atît în acest număr cît şi-n cel din 15 noiembrie autorul reliefa însemnătatea operei sale şi locul ce-l ocupă V. Alecsandri în spiritualitatea românească.

Mihai Sofronie

Teologia unei expresii româneşti Bogdaproste

Cuvîntul nu este românesc. Provine din limba slavonă: *Bogda-prosti*. În traducere înseamnă „Dumnezeu să primească". In vorbirea obişnuită din unele zone (Oltenia, spre exemplu, se întîlneşte şi sub forma „bodaprost". Expresia e folosită cînd se priveşte de către cineva un dar făcut în numele unui mort sau chiar al unui viu, la pomeni, parastase şi sărindare. Este întîlnită foarte adesea şi în varianta românească de „Dumnezeu să primească". Cel care dăruieşte de pomană spune: „Să fie pentru sufletul lui (N)"!

Există unii dintre creştinii noştri, care cred că pomenile, respectiv mîncarea, băutura, hainele şi celelalte obiecte care se împart pentru sufletul unuia decedat „merg" în lumea cealaltă intacte, aşa cum sînt aici pe pămînt şi acolo sufletul mortului se înfruptă sau se foloseşte de ele. Cel mai adesea, cînd se face o pomană, parastas ori sărindar pentru un răposat, se fac cîţiva colăcei şi pentru alţi morţi din familie, pentru ca aceia „să nu se uite", să nu jinduiască la cel care primeşte pomana, pentru ca toţi să mănînce şi să se bucure împreună de darul trimis de cei dragi de pe pămînt. Există la mulţi credinţa foarte puternică în folosul pomenilor pentru sufletele proprii sau pentru ale celor apropiaţi aflaţi încă în viaţă. Pomana respectivă chiar constînd din mîncare şi băutură este păstrată „dincolo" pînă cînd cel în cauză va deceda şi, cînd se va duce acolo va găsi masa pusă, cu scaune, lumînări, bunătăţi de tot felul. Altfel spus, „suflete mănîncă, bea şi te veseleşte!" Îmi amintesc că eram preot la Gruia în jud. Mehedinţi şi mulţi enoriaşi făceau sărindare pentru ei înşişi. Sărindarul era o adevărată nuntă în ceea ce priveşte investiţia făcută. Erau angajaţi şi lăutari, iar cheful se prelungea două-trei zile. Veneau cunoscuţi, rude şi prieteni de aproape şi de departe şi petreceau vîrtos, spunînd doar „Bodaprost" şi „Dumnezeu să-ţi facă rai!" Mda! Desigur, despre asemenea cazuri se pot povesti multe.

Pentru a înţelege corect expresia şi, mai ales, rostul pomenilor, parastaselor şi sărindarelor pentru vii şi pentru morţi, sînt necesare cîteva precizări elementare, bazate pe învăţătura Bisericii noastre Ortodoxe.

Căile pe care creştinul poate ajunge la mîntuire, — ţelul suprem al vieţii lui —, sînt trei: rugăciunea, postul şi faptele bune. De fapt, mai corect putem spune că este *o singură cale* cu trei benzi de circulaţie, fiindcă toate cele trei sînt atît de legate între ele, încît nu le poţi socoti separat. Despre rugăciune ştim că este particulară şi publică, se face acasă, la biserică, la locul de muncă, pe drum, în faţa unei troiţe, biserici, oriunde se simte nevoia, se face în duminici şi sărbători, în orice zi a săptămînii, seara, dimineaţa, la masă, la lucru, oricînd creştinul simte nevoia să vorbească cu Dumnezeu, să-I spună bucuriile şi necazurile, să-I ceară ajutor şi sfat. Ştim, de asemenea, că rugăciunea se poate face în gînd, şoptit, cu voce tare, cîntată, individual, în comun. Despre post ştim că este o abţinere de la anumite mîncări, gînduri, vorbe şi fapte rele cu scop religios-moral. Ştim despre posturi că sînt rînduite de Sfînta Biserică în cursul anu-

Pr. *Al. Stănciulescu-Bîrda*

(Continuare în pag. a 4-a)

PREOTUL PROFESOR IOAN BUNEA

În dimineaţa zilei de 6 iulie 1990 a fost chemat de Dumnezeu la cele veşnice *părintele profesor Ioan Bunea*, distins dascăl al teologiei ortodoxe româneşti, slujitor model al Sf. Altar şi iscusit propovăduitor al Evangheliei lui Hristos cu cuvîntul, cu scrisul şi cu fapta deopotrivă.

A văzut lumina zilei la 11 septembrie 1906 ca al patrulea copil al dreptcredincioasei familii Maria şi Mihai Bunea din Lunca Arieşului, judeţul Alba. Rămas orfan încă la vîrsta de 2 ani, începe şcoala primară în Ocolişel sub grija iubitoare a părinţilor răposatei sale mame şi le continuă în satul natal. Liceul (clasele I—VIII) îl urmează la Turda, unde pentru a-şi completa cele necesare traiului dădea meditaţii de limbă română copiilor gazdei maghiare.

După promovarea examenului de bacalaureat în anul 1926, se înscrie la Academia Teologică Ortodoxă din Cluj. Şi aici se întreţine prestînd diverse munci în administraţia Academiei şi la Centrul eparhial. In anul 1930 este absolvent al Academiei Teologice iar în 12 ianuarie 1932 îşi susţine examenul de licenţă cu teza: *Viaţa şi activitatea teologic-ştiinţifică a Fericitului Augustin*", iar în 17 martie 1936 susţine examenul de licenţă în Teologie şi la Facultatea de Teologie din Chişinău, cu teza: *„Raportul între raţiune şi credinţă"*, sub îndrumarea distinsului teolog Ioan Gh. Savin.

Paralel cu Academia Teologică din Cluj, începînd cu anul 1927 a urmat şi cursurile Facultăţii de litere şi filozofie, secţia filozofie, din Cluj, al cărei licenţiat devine în 1931 în urma susţinerii tezei: *„Filozofia în Evul Mediu"*.

La 25 februarie 1933 se căsătoreşte cu cea care avea să-i devină soţie iubitoare, jertfelnică şi ocrotitoare de-a lungul celor 57 de ani de împreună vieţuire, învăţătoarea Măioara Runcu din Corpadea, judeţul Cluj, avînd ca naşi pe familia prof. Dr. Orest Bucevshi.

În 11 şi 12 martie 1933 este hirotonit de vrednicul de pomenire episcopul Nicolae Ivan, diacon şi preot pe seama parohiei Năsăud unde i se încredinţează şi orele de religie de la Liceul grăniceresc G. Coşbuc şi de la Şcoala de arte şi meserii. Cei şase ani de pastoraţie, de multe ori în condiţii deosebit de vitrege, pe care părintele Ioan Bunea a desfăşurat-o aici, au rămas încrestaţi pentru totdeauna în istoria acestor meleaguri şi prin cele trei biserici construite cu multe greutăţi şi jertfe: Biserica „Sf. Constantin şi Elena" din Năsăud (sfinţită în noiembrie 1939), Biserica „Schimbarea la Faţă" din Singeorz Băi (sfinţită în iulie 1937) şi Biserica „Sf. Dumitru" din Feldru (ridicată în roşu), la care trebuie adăugată terminarea şi finisarea casei parohiale din Năsăud.

Începînd cu 1 septembrie 1939 se transferă ca profesor de religie la Semniarul Pedagogic Universitar din Cluj, de unde în toamna anului 1940, în urma diktatului de la Viena, s-a refugiat la Turda la Liceul de băieţi iar apoi la Liceul de fete, în calitate de profesor şi director de internat. Revine la catedra din Cluj începînd cu 1 septembrie 1945 unde rămîne pînă în toamna anului 1948, cînd în urma reformei învăţămîntului, prin scoaterea religiei din programa de învăţămînt, este transferat la Şcoala generală din satul Călăţele, ca profesor de limba română.

La 1 februarie 1949 este numit lector la Institutul Teologic Universitar din Cluj, iar după desfiinţarea Institutului, rămîne ca profesor la Seminarul Teologic. În această perioadă îşi pregăteşte şi teza de doctorat în Teologia Morală cu tema: *„Fenomenologia conştiinţei morale"* urmînd ca în iunie 1952 să o susţină la Institutul Teologic din Bucureşti, dar vremurile se dovedesc a fi din nou vitrege şi doctoratul se desfiinţează înlocuindu-se cu cel de „magistru" (după model sovietic) iar examenul şi teza pregătită n-au mai fost susţinute niciodată.

În ziua de 2 februarie 1959 este arestat, iar în 6 mai este judecat şi condamnat la 12 ani muncă silnică, confiscarea averii şi 7 ani degradare civică, pentru infracţiunea de uneltire contra orînduirii statale. In fapt „infracţiunea" era întocmirea, împreună cu pr. prof. dr. G.L. Munteanu, a unei programe pentru lecţiile de religie pe care urmau sa le ţină preoţii în parohii. In urma recursului, pedeapsa s-a redus la 5 ani închisoare corecţională, pe care i-a executat pînă în ultima zi în penitenciarele din Gherla şi balta Brăilei, fiind eliberat în 31 ianuarie 1964.

În perioada 1 iunie 1964 — 30 aprilie 1969 îşi desfăşoară activitatea ca preot la parohia Cluj-Someşeni, iar din 1 mai 1969 este transferat la parohia „Schimbarea la Faţă" din Cluj-Napoca, de unde se pensionează în anul 1981. Menţionăm că în perioada 1972—1980 este chemat din nou la catedră la Seminarul Teologic.

Pe lîngă activitatea pastorală — didactică şi administrativ-gospodărească pe care a desfăşurat-o în parohiile şi la catedrele care i-au fost încredinţate, părintele Ioan Bunea a desfăşurat o susţinută şi rodnică activitate publicistică, concretizată prin publicarea a 133 de *studii şi articole*, peste 30 de *evocări* (a unor personalităţi, figuri distinse de preoţi şi profesori), 59 de *recenzii* a diferite *lucrări*, volumul de predici *„Cuvînt de învăţătură la duminici şi sărbători"*, editura Arhiepiscopiei Clujului, 1983, iar în 1986, în aceeaşi editură, volumul *„Cuvînt de învăţătură la botez, cununie şi înmormîntare"*. A colaborat la volumele de predici editate de Mitropolia Banatului (Timişoara, 1984) şi cel editat de Arhiepiscopia Sibiului în 1985. Dacă adăugăm colaborarea la revistele mitropolitane din Patriarhia Română, la diferite publicaţii din străinătate precum şi cele de la *Îndrumătorul bisericesc* (de la apariţia lui — 1978 — şi pînă în prezent) şi *Renaşterea*, seria nouă, editate de Arhiepiscopia Clujului, putem spune, fără teama că greşim, că şi activitatea publicistică a părnitelui Ioan Bunea a fost din cele mai rodnice. Facem precizarea că în ultimul timp avea pregătit pentru tipar, volumul: *„Din comoara de în-*

Pr. *Justin Tira*

(Continuare în pag. a 4-a)

Mormînt fără cruce

— File de jurnal sub tenebre —

Odată făcută introducerea, n-a fost greu să le sugerez, seara, să facem o rugăciune împreună. Nu numai că n-a fost nici o împotrivire, dar am rămas cu impresia, că era ceva aşteptat.

A stat fiecare la locul lui. Halaga pe masa şubredă, ce avea să troznească chiar în acea noapte, sub greutatea celor cca 130 kg ale lui; cîţiva pe priciul mîncat de carii, de lîngă peretele dinspre stradă;ceilalţi pe jos, pe pămîntul amestecat cu ciment. Şi toţi, cu mîinile încrucişate pentru rugăciune, cu inimile înfiorate şi cu ochii înlăcrimaţi.

„Împărate ceresc, Mîngîitorule, Duhul adevărului"...

Sfîrşitul rugăciunii mi-a ridicat în amintire, de pe lespezi de memorie, din vremea studenţiei, cuvintele minunatului duhovnic şi profesor, răp. *Haralambie Rovenţa*, de la Internatul Teologic din Bucureşti, rostire într-o meditaţie de Sîmbătă seara: *„Nu este viaţă fără suferinţă şi nu este mîngîiere fără Duhul Sfînt!"*

Le-am tălmăcit, în cuvinte scurte şi pe înţelesul tuturor.

Noapte, linişte, în puţin mai larga noastră speluncă, linişte şi afară, pe stradă. Doar din camerele de cazną, de mai sus, mai străbăteau, pînă la noi, la subsol; ţipete, uneori; gemete grele, mai adesea; lovituri de bete şi cravaşe de cauciuc.

Şi, cum am încheiat seara, aşa am deschis şi dimineaţa, ca o pavăză împotriva grijei, ce ne rodea mereu în suflet, de a nu fi reluaţi la un nou supliment de anchetă, ceea ce însemna reluarea caznelor. Şi pentru întărirea credinţei, că Dumnezeu e cu noi, ne-am amintit făgăduinţa: *„Nu te voi lăsa şi nici nu te voi părăsi"* (Evrei 13, 5).

Scurt timp, după servirea apei de dimineaţa — aşa arăta mîncarea —, s-a pornit din nou moara. La fiecare pas, ce mişca pe coridor, ne îndreptam ochii spre uşă, să vedem dacă nu ne mai aruncă pe cineva între noi.

— Intră aici! — am recunoscut glasul temnicerului, care m-a dus şi pe mine, sus, la anchetă.

Şi prin uşa deschisă, a intrat, supt la faţă şi palid, N.B., după cîteva săptămîni de cazną.

— Bună, fraţilor! — Nu vă speriaţi, că nu-s pe moarte!

— A mers greu?

— M-au zăpăcit cu picătura de apă, în creştetul capului. Ceasuri şi zile, să-ţi pice în acelaş loc, încît ai mereu senzaţia, că ţi se despică cutia craniană, că-ţi intră toate trăznetele din lume, din creştetul capului pînă-n vîrful degetelor de la picioare.

— Şi totuşi, există ceva mai greu şi decît chinul cu picătura de apă, ieşi din tăcerea, în care a stat închis pînă atunci, tînărul I.L.

— Ce anume, ar putea fi şi mai greu — îl acostară, în acelaş timp, curioşii, din toate colţurile camerei.

Preot *Zosim Oancea*

(Continuare în pag. a 4-a)

Scrisoare din Basarabia

(Podului de flori)

Cu vorba-mi proastă şi pripită
Eu ştiu că te-am rănit, spunînd
Că mi-ai luat şi grai şi pită
Şi-ai năvălit pe-al meu pămînt.

În vremea putredă şi goală
Pe mine, frate, cum să-ţi spun,
Pe mine m-au minţit la şcoală
Că-mi eşti străin, nu frate bun.

Refren
Vă scriu din Basarabia,
Dulci fraţi de peste Prut.
Cu vise mari corabia
A duhului străbun
Spre voi azi o strămut!

Credeam că un noroc e plaga
Un bine graiul cel sluţit.
Citesc azi pe Arghezi, Blaga,
Ce tare, Doamne,-am fost minţit!

Acum, în zi de sărbătoare,
Mă rog Înaltului Iisus
Să-mi ierte vorba jignitoare
Ce despre tine, frate,-am spus.

Refren
Vă scriu din Basarabia
Dulci fraţi de peste Prut.
Cu vise mari corabia
A duhului străbun
Spre voi azi o strămut.
iulie 1990

Grigorie Vieru
Chişinău, 12 mai 1990

* Profesorului Marinescu-Nour..."

„Scrisoarea" a apărit în „PANORAMIC" — radio-TV, An. I, nr. 23, săpt. 11—17 iunie 1990.

*

Lui Grigore Vieru

„Răspuns"
la „Scrisoare din Basarabia"

Cu lacrimi scrii de soarta grea
Tu, frate-al meu de peste Prut;
Sărut, citind scrisoarea ta,
Şi plîng, şi iarăşi o sărut.

Sărmane frate din Moldova
La şcoală, vai, cît de tîrziu
Ai fost lăsat să afli slova
Al cărui neam şi tu eşti fiu.

Scriai în litere străine
Şi descifrai abecedare
Plîngînd de dor şi de ruşine
Şi aşteptînd cu-nfiorare

Noapte de noapte, zi de zi,
Să recitesti din vechi anale,
Din Eminescu-Alecsandri,
Coşbuc, Arghezi, Caragiale.

Acum, înfiorat dar ferm,
Pui pe hîrtie, rînd de rînd,
Icoana unui vis etern
Şi versul izvodit de gînd.

Dar cînd îmi scrii ce soartă grea
Ai frate-al meu de peste Prut,
Citesc şi plîng şi o sărut,
Şi iar citesc scrisoarea ta.

Arcadiu Marinescu-Nour
iulie 1990

RĂSPUNS

la articolul „PĂRINTELE ARSENIE, PROOROCUL DIN BUNCĂR"
apărut în ziarul „Dreptatea", nr. 107, de Joi 14 Iunie 1990, sub semnătura d-lui Ilie COSTACHE

Subsemnata, monahia Zamfira Constantinescu, stareţă a Mănăstirii Prislop-Haţeg-Hunedoara în perioada 1952—1959, după care Mănăstirea a fost desfiinţată în mod abuziv şi nedrept în urma decretului 410 din 1959, declar următoarele în legătură cu articolul publicat în ziarul *Dreptatea* din 14 iunie 1990 sub semnătura d-lui Ilie Costache, întrucît părintele Arsenie a funcţionat la Mănăstirea Prislop între anii 1948—1959, întîi ca stareţ şi apoi ca preot-duhovnic, subsemnata fiind deci în măsură să cunosc adevărul despre activtiatea părintelui Arsenie:

— Articolul d-lui Ilie Costache este o înşiruire de invenţii şi neadevăruri de la început pînă la sfîrşit, o adevărată fabulaţie.

— Citatul dat din lucrarea în manuscris a părintelui Arsenie nu este autentic, reprezentînd numai o ciornă a acestei lucrări, sustrasă şi răspîndită de persoane necompetente.

— Părintele Arsenie nu este licenţiat în medicină. A făcut numai 3 ani cursuri de anatomie cu profesorul Rainer, în cadrul Belle-Artelor.

— Nu a ştiut limba engleză.

— Nu şi-a petrecut cea mai mare parte din viaţă la Mănăstirea Sîmbăta, unde a stat numai între anii 1939—1948.

— Dacă Izvorul Tămăduirii este atestat în secolul XVI, cum a putut lua naştere din lacrimile părintelui Arsenie în secolul XX?!

— La Mănăstirea Brîncoveanu-Sîmbăta de Sus nu există nici un schit de la care a putut fi arestat părintele, există numai clădirile Mănăstirii.

— N-a făcut 8 ani închisoare, nu a avut nici o condamnare.

— Nu a fost declarat niciodată legionar.

— A fost luat numai cîteva luni pentru cercetări în anul 1948 de la Mănăstirea Brîncoveanu-Sîmbăta de Sus, din cauza popularităţii pe care o avea, iar în anul 1951 a fost luat şi trimis un an de zile la canal, de la Mănăstirea Prislop, din aceeaşi cauză.

— Nu este adevărată întîmplarea cu Regina Maria şi Regele Mihai. Întîi pentru faptul că Regina Maria a murit, pare-mi-se, în 1938, iar părintele Arsenie s-a dus la Mănăstirea Sîmbăta abia în 1939. Regele Mihai a fost la Mănăstirea Sîmbăta cînd avea 18—19 ani, însoţit de nişte aghio-

Monahia *Zamfira Constantinescu*
Sinaia, vineri 6 iulie 1990

(Continuare în pag. a 4-a)

ITINERAR PASTORAL

Duminică, 19 august a.c., Î.P.S. Sa Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ a poposit în mijlocul credincioşilor din parohia Turnu Roşu (prot. Avrig), luînd parte la Sf. Liturghie.

Slujba Sf. Liturghii s-a desfăşurat în aer liber, în poiana schitului de pe Valea Caselor, aşezare monahală, atestată documentar încă din 1661, precum şi într-un raport al episcopului rutean Manuil Olsavsky de Muncaci, din anul 1746.

În secolul al VIII-lea, schitul a împărtăşit şi el soarta crudă a celorlalte aproximativ 200 de biserici şi mănăstiri, căzînd pradă tunurilor generalului Buckow.

Prin strădania preotului paroh Vrînceanu Mihai, în ultimii ani s-a renovat bisericuţa schitului şi s-a împodobit cu o frumoasă pictură în frescă, realizată de pictorul Dobre din Braşov.

La sfîrşitul Sf. Liturghii oficiate de un sobor de preoţi şi diaconi, avînd ca protos pe P.C. Sa Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, Î.P.S. Sa a rostit un ales cuvînt de învăţătură. Pornind de la semnificaţia sărbătorii Adormirii MAICII DOMNULUI, căreia i-a fost închinată şi acest schit, Î.P.S. Sa a scos în relief rolul Sf. Fecioare Maria în viaţa de credinţă şi har a Bisericii, stăruind asupra „predicii" Maicii Domnului concretizează în cuvintele „Faceţi orice vă va spune" (Ioan 2, 5).

Î.P.S. Sa a îndemnat pe bunii credincioşi, prezenţi în număr mare la Sf. Liturghie, să păstreze pe mai departe credinţa cea adevărată a înaintaşilor şi în acelaşi timp să se străduiască la o viaţă aleasă, plină de virtuţi, izvorînd din dragostea faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni.

După cuvîntul înaripat al Î.P.S. Sale a avut loc sfinţirea şi punerea pietrei de temelie la noul aşezămînt monahal, ce se va ridica aici, şi, prin care se va reînoda astfel firul vieţii călugăreşti pe aceste meleaguri.

La sfîrşit a vorbit prof. dr. V. Grecu, fiu al satului, care a mulţumit Î.P.S. Sale pentru prezenţa în mijlocul sătenilor, şi l-a asigurat că toţi credincioşii parohiei se vor strădui să traducă în faptă părinteştile sfaturi primite de la Întîistătătorul Mitropoliei Ardealului.

„Mănăstirea de pe Valea Caselor va deveni o candelă care va păstra focul sacru al credinţei ortodoxe şi al românismului pe aceste binecuvîntate plaiuri ale Sibiului, a spus domnia Sa".

La agapa oferită de parohia Turnu-Roşu, a luat cuvîntul P.C. Pr. Dr. Dumitru Abrudan, P.C. Pr. M. Vrînceanu, parohul comunei, iar la sfîrşit Î.P.S. Sa, care a mulţumit tuturor pentru osteneală şi a asigurat pe parohieni de dragostea şi preţuirea Î.P.S. Sale. Cu siguranţă că praznicul de duminică, 19 august, va rămîne pentru toţi cei prezenţi un moment de neuitat şi un puternic imbold la dragoste pentru Biserica Strămoşească.

Arhid. Drd. *Visarion Bălţat*

HRAM MĂNĂSTIRESC

Prin refacerea incintei, aşa cum se presupune că a fost ea pe vremea ctitorului ei, voievodul martir Constantin Brîncoveanu, mănăstirea ce-i poartă numele de la Sîmbăta de Sus, jud. Braşov, a intrat într-o nouă perioadă a istoriei sale. Cele două monumentale corpuri de clădiri, unite prin două pergole, toate într-un autentic stil brîncovenesc, dau mănăstirii arătate o notă de autentică şi continuă sărbătoare, inspirînd totodată închinătorului un simţămînt de siguranţă, de aşezare şi liniştire lăuntrică, ceea ce s-a putut citi pe feţele miilor de fii ai Bisericii noastre veniţi şi în acest an la hramul din 15 august, Adormirea Maicii Domnului sau Sf. Marie Mare.

De la Centrul mitropolitan din Sibiu a participat Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, însoţit de P.C. rector C. Voicu al Institutului Teologic Universitar din Sibiu, P.C. pr. prof. I. Moldovan, P. Cuv. arhim. D. Dan, P.C. consilieri Gh. Papuc şi E. Oancea, P. Cuv. V. Bălţat, secretar eparhial, P.C. pr. R. Bar ş.a.

Praznicul a început încă din ajun, cînd la altarul din pădure s-a săvîrşit slujba vecerniei, cu un cuvînt de învăţătură rostit de P. Cuv. arhim. T. Părăian, precum şi Prohodul Maicii Domnului, încheiat după zenitul nopţii.

În ziua praznicului, tot la altarul din pădure, înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi, Î.P.S. Mitropolit Antonie a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, răspunsurile fiind date de un grup de studenţi teologi şi elevi seminarişti, ca şi de marea mulţime de credincioşi care erau de faţă.

La momentul cuvenit, P.C. arhid. Gh. Papuc a fost hirotonit preot, iar după Sf. Liturghie C. pr. Ştefan Popica de la parohia Sîmbăta de Sus — apuseană a fost hirotesit „iconom".

La priceasnă, a predicat P. Cuv. arhim. T. Părăian, care a adus în atenţia ascultătorilor cîteva foloase ale participării noastre la sf. slujbe ale Bisericii, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii un cuvînt de salut a rostit P.C. prot. R. Zaharie (Făgăraş).

Cuvînt de învăţătură a rostit apoi Î.P.S. Mitropolit Antonie, care, după ce a tălmăcit setea de Dumnezeu a celor veniţi la hram şi după ce a evocat chipul luminos al sf. voievod martir C. Brîncoveanu împreună cu cei patru feciori ai săi, din care motiv a şi intrat în baladă ca „boier vechi şi domn creştin", a insistat în chip special asupra a trei momente deosebite din viaţa Maicii Domnului: Momentul Bunei Vestiri, momentul Cana Galileii şi momentul cînd Mîntuitorul Iisus Hristos a fost pe cruce, pe marginea cărora a adus în atenţie o seamă de ziditoare învăţături ilustrate cu un semnificativ mănunchi de istorioare.

S-a săvîrşit apoi sfinţirea apei, precum şi Sf. Maslu de obşte.

La agapa care s-a servit la trapeza mănăstirii a vorbit P.C. cons. Gh. Papuc, iar la sfîrşit Î.P.S. Mitropolit Antonie, care, între altele, a mulţumit obştei sf. mănăstiri, evidenţiind totodată munca depusă de P. Cuv. arhim. V. Tohăneanu, P. Cuv. arhim. D. Dan şi P.C. pr. R. Bar, pentru ridicarea incintei sf. mănăstiri Brîncoveanu, despre care am amintit la începutul acestor rînduri, şi care, cu voia lui Dumnezeu, la hramul din anul viitor se doreşte a fi inaugurată oficial.

P.

Preotul profesor Ioan Bunea

(Continuare din pag. a 3-a)

văţătură a Bisericii Ortodoxe. Creionări teologice", care sperăm să vadă lumina tiparului.

Pentru toţi cei care l-am cunoscut, părintele profesor Ioan Bunea rămîne pentru totdeauna ca un model viu şi demn de urmat pentru ceea ce însemnează să-ţi iubeşti cu adevărat şi să-ţi slujeşti pînă la sacrificiu Biserica şi neamul deopotrivă. Credinţa neclintită de nimeni şi nimic, şi demnitatea, au fost coordonatele principale care l-au călăuzit în viaţă, în slujirea preoţească, în activitatea didactică şi în relaţiile cu semenii.

Pentru toate acestea rugăm pe Dumnezeu să-l odihnească în ceata aleşilor Săi iar pe doamna Mărioara — preoteasa văduvă, pe doamna Dorina (fiică) cu soţul Cornel şi pe nepoţii Cătălin, Tudor şi Bianca, să-i mîngîie.

*

Slujba înmormîntării a fost oficiată *luni, 9 iulie 1990* în Catedrala arhiepiscopală din Cluj-Napoca de către P.S. Episcop vicar patriarhal Dr. Vasile Tîrgovişteanul şi P.S. Episcop-vicar Justinian Maramureşeanul, împreună cu un sobor de preoţi şi diaconi.

Cuvînt de omagiere au rostit: P.S. Vasile Tîrgovişteanul, P.S. Justinian Maramureşanul, P.C. pr. Simion Cristea de la parohia „Schimbarea la Faţă" din Cluj-Napoca, P.C., pr. prof. Vasile Stanciu de la Seminarul Teologic şi P.C. pr. Onisie Moraru de la parohia „Sf. Dumitru" din Cluj-Napoca.

Sicriul, cu rămăşiţele pămînteşti ale adormitului întru Domnul, a fost apoi transportat la Lunca Arieşului, jud. Alba şi înmormîntat în cimitirul parohial, în prezenţa P.S. Episcop Andrei Andreicuţ al Alba Iuliei, care a rostit şi un cald cuvînt de omagiere.

Bogdaproste

(Continuare din pag. a 3-a)

lui în posturi mari (Postul Sfintelor Paşti, Postul Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, Postul Sfintei Marii, Postul Naşterii Domnului), în cursul săptămînii (miercurea şi vinerea), în anumite zile (Tăierea capului Sfîntului Ioan Botezătorul ş.a.), la vreme de război, de calamităţi naturale (cutremure, potoape, inundaţii, insecte distrugătoare, boli, secete prelungite etc.), sînt rînduite de preoţi şi duhovnici pentru necesităţi de obşte sau particulare (canoane pentru diferite păcate). În timpul postului sufletul se înalţă spre cele sfinte, rugăciunea poate fi făcută cu mai multă uşurinţă, patimile şi ispitele se îndepărtează neputincioase. Despre faptele bune se ştiu multe, depăşind cadrul acestui articol. Ele sînt traducerea în practică a credinţei, dragostei şi nădejdii noastre în Dumnezeu. Noi ţinem legătura cu Dumnezeu prin rugăciune în mod direct, dar şi indirect, prin semenul nostru, prin binele pe care i-l facem acestuia. În măsura în care ne ajutăm aproapele, semenul, ne apropiem de Dumnezeu, îi dovedim că-L iubim cu adevărat. El a spus că nu cel ce-I spune doar „Doamne, Doamne" va intra în împărăţia Sa, ci acela care-I face voia. Iar voia lui Dumnezeu este de a face bine „unuia dintre aceştia mai mici ai mei". Posibilităţile de a face bine semenului sînt foarte multe. Din lipsă de spaţiu vom menţiona cîteva: ajutorarea cu bani, îmbrăcăminte, încălţăminte, hrană, adăpost, medicamente; uşurarea unor sarcini grele de purtat, fie ele spirituale, fie materiale; mîngîierea celor în suferinţă, în necazuri, disperare, boli, temniţe şi încercarea de a le reda speranţa în Dumnezeu şi încrederea în El; aducerea celor rătăciţi pe cărările vieţii şi ale mîntuirii, pe calea Bisericii, indiferent dacă ei au fost necunoscători ai învăţăturii creştine, atei, luptători împotriva Bisericii şi a lui Dumnezeu, sau amestecaţi în tot felul de secte; înfierea de copii orfani sau părăsiţi, ajutarea şi apropierea de bătrînii părăsiţi şi neajutoraţi, sfătuirea şi învăţarea la bine a celor necunoscători sau mai slabi cu mintea; rugăciunea pentru semenul nostru rătăcit sau neajutorat, pentru bunul mers al casei, al ţării şi al lumii, pentru dispariţia războaielor, suferinţelor, bolilor, pentru buna înţelegere între oameni şi popoare, pentru pace şi fericire pe pămînt, pentru ca Evanghelia lui Hristos să triumfe în lumea întreagă. Tot faptă bună este şi aceea pe care o face omul asupra lui însuşi, fiecare dintre noi fiind „temple ale Duhului Sfînt". Avînd o viaţă curată, virtuoasă, avînd credinţă, dragoste şi speranţă în Dumnezeu, făcîndu-mi datoria faţă de Dumnezeu, faţă de oameni, faţă de mine însumi, nelăsîndu-mi fiinţa pradă păcatului, viciilor şi ispitelor de tot felul ce mă ademenesc la tot pasul, rugîndu-mă lui Dumnezeu, iubind oamenii în sensul creştin al noţiunii, săvîrşesc o faptă bună, plăcută lui Dumnezeu. Pentru toate acestea şi pentru celelalte asemenea putem spune cu toată convingerea: „Bogdaproste" sau „Dumnezeu să primească"! Aceasta în sensul de a scrie aceste fapte bune în cartea vieţii şi a veşniciei, iar la judecata de apoi să ţină seama de ele.

În acest context putem să precizăm că sufletul — esenţă spirituală — nu foloseşte cele materiale în viaţa de apoi, precum hrană, îmbrăcăminte, băutură etc. Altfel spus, sufletul nu se împărtăşeşte din cele ce noi dăm de pomană pentru el, ci din fapta bună pe care o facem. Pomana, parastasul şi sărindarul sînt fapte bune, în sensul că la masa pe care o pregătim chemăm cerşetorii, nevoiaşii, bolnavii şi chiar apropiaţii, că la acea masă credincioşii împreună cu preoţii şi cîntăreţii săvîrşesc rugăciune către Dumnezeu pentru uşurarea păcatelor sufletului pentru care se face pomenirea. Acesta este sensul adevărat al ofrandelor aduse. Va spune, poate, cineva: „Da, dar din acele ofrande se duce şi la biserică, se înfruptă şi slujitorii bisericii, deşi ei nu intră în categoria cerşetorilor, nevoiaşilor, bolnavilor!" E foarte adevărat! Această practică este străveche în tradiţia creştină. Ea vine de pe vremea cînd preoţii şi cîntăreţii şi ceilalţi slujitori ai Bisericii nu aveau salarii, ci trăiau din aceste ofrande. Prin faptul că ajutai slujitorii Bisericii să trăiască şi să-şi poată desfăşura activitatea cultică în mod normal, deci să ţii biserica deschisă cultului, nu făceai oare o faptă bună? Astăzi cîţi dintre slujitorii Bisericii Ortodoxe au salarii? Cîţi cîntăreţi sînt angajaţi? Cîţi preoţi îşi pot realiza retribuţia din fondurile proprii ale parohiilor? Cîţi îngrijitori ai bisericilor au îndemnizaţie? Puţini, destul de puţini, aşa că practica de a oferi prinoase slujitorilor Bisericii nu împietează cu nimic tradiţia creştină autentică. Mai mult, este pomană românească, vorba lui Tudor Arghezi, şi se cuvine s-o respectăm.

Înţelegem, aşadar, că din pomana, parastasul ori sărindarul pe care le facem nu mănîncă mortul, cum zic unii, ci acelea sînt fapte bune, alături de alte multe feluri în care se pot săvîrşi faptele bune, care se scriu în cartea vieţii şi a nemuririi. Amin.

Mormînt fără cruce

(Continuare din pag. a 3-a)

— Am aflat, în trecerea mea pe la Jilava, că la Arad funcţionează ca anchetatoare şi o femeie, care se dezgoleşte, fără nici o jenă morală, în faţa anchetatului tînăr şi-l dezgoleşte şi pe el..., căutînd să-i smulgă o declaraţie, în sensul celor vrute şi impuse de Securitate.

— *Sadic* şi *dezgustător*, — încheie noul intrat, N.B., şi această discuţie.

N-a trecut 1/2 oră şi din nou s-a deschis uşa, ca să fie aruncat în cameră de data aceasta un tînăr roşu la faţă, dar speriat şi beat, de se clătina pe picioare. S-a uitat în jur, întrebător şi timid, crezînd că se află într-o cameră de anchetă, mai ales că, veniţi de curînd de afară, eram îmbrăcaţi toţi în haine bune.

Sesizînd încurcătura tînărului, B.Z. a luat îndată poziţie de anchetator.

— Cum te cheamă? — de unde eşti? — Tata! Mama! Ce-ai făcut? — Ai? — De ce-ai fost adus aici?

— Am... am... am înjurat o doamnă!...

— Acum e doamnă!... Ai? — Atunci cum i-ai zis? — Hai, spune!

— A — a — a — atunci am crezut că-i alta, şi — şi — i-am — i-am zis-i-i-am zis.

— Hai spune odată, cum i-ai zis?

— Apăi — apăi — i-am zis... cu-cu-cu... vă!

— Aşa i-ai zis tu doamnei Ana Paucker?

Interogatul dădea înapoi, încerca să spună că regretă, în timp ce întreaga cameră se prăpădea de rîs, nu atît pentru ce făcuse „inculpatul", cît pentru seriozitatea cu care l-a executat „anchetatorul B.Z.

În vioraţi de această scenă şi pentru că mai erau în jur de două ceasuri bune pînă la amiazi, ca să omoare timpul, s-a dat drumul campionatului de şah. Tabla, un carton, cu pătrăţele desenate de acelaş B.Z. Şi tot de el fasonate şi desenate figurile, în forma lor corespunzătoare: soldaţi, ofiţeri, cai etc.

Matschul depăşise fazele duale, ca şi faza între cele două echipe, care se formaseră în cameră. Acum se dădea matschul între reprezentativa camerei noastre cu reprezentativa camerei vecine. Propriu zis, camera cu camera, despărţite doar printr-un perete de scîndură, cu rezonanţă puternică.

S-a prelungit şi după masă, dar s-a soldat cu bucluc. „Gazdele" de deasupra, care ascultau, printr-un instrument acustic, toate comunicările între cele două camere, au interpretat anunţarea mişcărilor de şah: a1 la b2; e2 la f3 etc., drept: *„cifru"*, prin care „banditii" îşi comunicau planurile lor de uneltire împotriva regimului.

Era spre seară, cînd s-a deschis pentru a treia oară uşa, prin care s-au strecurat, destul de speriaţi şi ei, preoţii din Cisnădie: *Nanu* şi *Cristea*. Am aflat de la ei, în cele dintîi vorbe schimbate, că au fost aduşi aici tot pentru calendarul: „Credinţa", pe care l-au desfăcut şi ei, în parohie.

Aflîndu-ne într-un mic sobor, am încheiat seara, în şoaptă pătrunzătoare, cu cîntarea de la Vecernie: „Lumină lină".

Pentru ca să nu se mai întîmple

(Continuare din pag. I-a)

crimele făcute de hitlerişti în Franţa, în Polonia şi în alte ţări, dar s-a vorbit extrem de puţin despre crimele săvîrşite de acoliţii lor, horthyştii maghiari, în Transilvania.

Deşi între români şi populaţia maghiară minoritară din Transilvania au fost totdeauna legături frăţeşti, de convieţuire paşnică, de stimă şi ajutor reciproc, fiind alături în multe din evenimentele mari ale istoriei, totuşi se pare că de cînd au pus piciorul în Transilvania oficialităţile maghiare au dus un război nedeclarat pe faţă împotriva populaţiei româneşti, băştinaşă şi majoritară, ceea ce se poate vedea pe tot parcursul ultimelor 7—8 secole. Aşa de pildă, după înfrîngerea lui Carol Robert în 1330, intrat în Ţara Românească cu scopuri expansioniste, Papa Ioan al XXII-lea provoacă pe catolicii din Ungaria să se ridice împotriva „schismaticilor" (românilor), promiţîndu-le iertarea păcatelor tuturor celor ce ar cădea morţi în luptă cu ei.

Se cunosc încă multe acte oficiale şi acţiuni maghiare sau austro-maghiare îndreptate împotriva românilor, între ele distrugerea a aproximativ 200 de biserici şi mănăstiri ortodoxe în Transilvania în anul 1760, reprimarea crudă a Răscoalei lui Horea, Cloşca şi Crişan din 1784, masacrarea în masă a multor români transilvăneni după Revoluţia din 1848, pe toate întrecîndu-le se pare în cruzime cele petrecute după dictatul de la Viena din 1940. „Ceea ce s-a petrecut acolo la luarea în stăpînire de armată şi administraţia maghiară — scria N. Iorga în 24 septembrie 1940 — sub ochii ei şi fără nici o încercare de a o opri, ba chiar cu binevoitorul ei concurs, întrece orice închipuire şi se poate pune alături de cele mai groasnice scene din vremea năvălirilor barbare, cînd cel puţin setea de a omorî nu era unită cu un sadism care aparţine vremurilor noastre. Spînzuraţi cu capul în jos — continuă N. Iorga — răstigniţi, baterea cuielor în cap, presărarea cu var nestins a rănilor, acestea au fost, după cîte ştim pînă acum — şi martiriul se desluşeşte tot mai mult — semnele civilizaţiei poporului care s-a dezonorat cu asemenea acte".

Se cuvine, aşadar, să ne reamintim că dictatul de la Viena a însemnat pentru noi românii, după unele statistici, uciderea a peste 400 de taţi, mame, fraţi şi surori de-ale noastre, în jud. Sălaj, a peste 150 în jud. Bihor, a peste 150 în jud. Cluj, a peste 35 în jud. Someş, a peste 25 în jud. Satu Mare, a peste 25 în jud. Maramureş, a încă peste 100 în judeţele Trei Scaune ,Odorhei, Ciuc ş.a. Intre cei ucişi, unii în modul cel mai barbar posibil, au fost mulţi preoţi, între care să nu uităm chipul luminos al părintelui Aurel Munteanu din Huedin, jud. Cluj. Să nu uităm de asemenea de „noaptea Sf. Bartolomeu" pentru românii din Ip, Trăsnea, Moisei, Sărmaşul de Cîmpie ş.a. „Pe aceşti valahi opincari trebuie să-i extirpăm, să-i ucidem ca pe duşmanii noştri... — spunea în acele zile baronul Aczél Ede. Vom organiza o noapte a Sfîntului Bartolomeu şi vom ucide şi copiii în pîntecele mamelor lor". Şi aşa au făcut.

Dictatul de la Viena ne mai reaminteşte de cele peste 500 de schingiuiri şi bătăi în jud. Mureş, de cele peste 300 în jud. Trei Scaune, de cele peste 800 în jud. Sălaj, de cele peste 350 în jud. Someş, de cele peste 1 000 în jud. Ciuc, de cele aproape 1 000 în jud. Cluj, de cele peste 1 000 în jud. Bihor etc., fără să mai vorbim de zecile de mii de arestări, profanări, devastări etc.

Această ură sălbatică nu s-a revărsat numai asupra atîtor fiinţe omeneşti nevinovate, ci şi asupra unor bunuri materiale care aparţineau românilor, asupra caselor şi mai ales asupra bisericilor lor, în chip special asupra bisericilor ortodoxe. „Satelor ungureşti trebuie să li se redea aspectul lor vechi prin înlăturarea bisericilor zidite în stil bizantin, care nu se potrivesc cu mediul acestora" — scria în 12 octombrie 1940 ziarul budapestan: „Magyarorszàg", sau cum scria alt ziar din Ungaria — Nemzeti Ujsàg, că „Transilvania reanexată reclamă urgentă soluţionare a clădirilor bisericilor ortodoxe româneşti". Astfel, numai în actualul jud. Covasna au fost dărîmate pînă la temelii bisericile noastre din Vîrghiş, o adevărată catedrală cu două turnuri, din Căpeni, din Racoşul de Sus, din Bibortени, din Comolău, din Borosnelul Mare, iar cele din Doboşeni şi Herculian pînă la streaşină, stare jalnică în care aceste două biserici pot fi văzute şi astăzi. „În prezent din biserică nu mai este doar locul unde a fost clădită şi înfrumuseţată cu atîta muncă şi jertfă din partea acestor români", scria în toamna anului 1944 pr. Ioan Rauca din Comolău, prot. Sf. Gheorghe.

De reţinut că românii ortodocşi din astfel de parohii au fost trecuţi peste noapte la una din confesiunile maghiare din localitatea respectivă.

Am fost martor ocular la unele dintre faptele mai sus arătate. Între altele, nu pot uita o noapte de groază petrecută în prima jumătate a lunii ianuarie 1941, cînd pe o zăpadă mare şi ger năprasnic, aprox 100 de case româneşti din Covasna au fost făcute praf de către o ceată de confraţi secui din zonă. Mama, fie iertată, ne-a ascuns pe toţi fraţii într-o grădină, unde, acoperiţi cu nişte cojoace, tremuram şi de frig şi de frică. Mai tîrziu cînd am învăţat despre năvălirile barbare, le-am asemănat cu vuietul, loviturile, ţipetele şi groaza acelei nopţi.

Fie deci ca astfel de lucruri să nu se mai întîmple, să nu se mai repete. „Din partea noastră — scria tot N. Iorga în legătură cu cele de mai sus — n-avem decît un sfat. A nu clinti un fir de păr din capul unui cetăţean maghiar al României. E cea mai teribilă pedeapsă ce putem da chinuitorilor şi asasinilor".

O cîntare bisericească de la Paşti ne cheamă atît de minunat: „Să ne luminăm popoare!"

Să ne luminăm cu adevărat şi să ne venim „în fire", ca oarecînd fiul rătăcit din parabola evanghelică, mai ales acum cînd, pe plan intern, ne-am dobîndit libertatea atît de mult dorită, iar pe plan extern, tindem spre o familie de popoare ale unei Europe înfrăţite, care să nu mai cunoască ura, zîzanii şi conflicte generatoare de războaie şi de atîtea suferinţe inutile.

RĂSPUNS

(Continuare din pag. a 3-a)

tanţi, dar nu a tras cu „un pistol cu ventuze de cauciuc în picturile de pe pereţi", cum afirmă d-l Ilie Costache.

— Nu este adevărată nici afirmaţia referitoare la portretul Regelui Mihai, care a fost numai acoperit cu var şi apoi curăţat, fără ca să fi fost pictat vreodată Ceauşescu.

— Că a fost bine văzut sau nu de guvern nu o poate spune d-l Ilie Costache, care nu ştie că între anii 1970—1985 părintele Arsenie a pictat nestingherit Biserica din satul Drăgănescu, jud. Giurgiu, continuîndu-şi aici şi activitatea pastorală, iar ierarhia bisericească dacă a avut ceva cu părintele Arsenie a avut numai de teama autorităţilor civile, cărora nu le-ar fi fost pe plac popularitatea părintelui Arsenie şi ierarhia ar fi putut fi trasă la răspundere din acest motiv, ceea ce nu s-a întîmplat, întrucît părintele Arsenie nu a fost reacţionar, ci a fost convins de principiul scripturistic că: „orice stăpînire este de la Dumnezeu".

— Nu a fost adus în Sinaia spre sfîrşitul anului trecut, ci a locuit în Sinaia din anul 1977, unde cu linişte şi hotărîre am reorganizat o parte din obştea Mănăstirii Prislop, scoasă pe drumuri, pe nedrept, în anul 1959.

— Sfîrşitul articolului, întrevederea cu Ceauşescu şi celelalte nu sînt decît iarăşi invenţie şi imaginaţie bolnăvicioasă.

— Părintele Arsenie s-a săvîrşit din viaţă la Sinaia, la 28 noiembrie 1989 şi a fost înmormîntat la Mănăstirea Prislop. Toată lumea ştie acest lucru, afară de d-l Ilie Costache, care afirmă că a fost luat de 3 securişti şi dus nu se ştie unde!

— În privinţa Mănăstirii Sîmbăta, nu ştiu ce s-a construit acum în subsol, dar orice s-ar fi construit nu poate avea nici o legătură cu părintele Arsenie, care a plecat de la Mănăstirea Sîmbăta din 1948, — şi deci titlul senzaţional al articolului „Părintele Arsenie, proorocul din buncăr" nu are nici o justificare.

Avînd în vedere cele de mai sus, vă rog să dispuneţi să se oprească imediat continuarea publicării ciornei pe care o deţine d-l Ilie Costache, întrucît manuscrisele părintelui Arsenie aparţin Mănăstirii, din care a făcut şi face parte, singura în măsură să decidă.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Pr. *Vartolomeu Constantinescu*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu 44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
20 septembrie
1990
Nr. 35—36

Cuvinte duhovnicești

CĂINȚĂ ȘI IERTARE

Printre marile sentimente de durere, de durere sufletească adîncă, sfîșietoare, pe care le poate trăi un om, *căința* mi se pare a fi dintre cele mai dramatice. A fi făcut ceva și a regreta, a te căi. A te căi din tot sufletul, din toată inima, cu tot gîndul, cu toată ființa. A te căi și a nu mai putea îndrepta ceea ce ai făcut. A voi să ștergi, și a nu putea șterge. A voi să uiți, și a nu putea uita. A voi să nu fi făcut ceea ce ai făcut, și fapta să rămînă totuși făcută. A-ți părea rău, și a nu putea îndrepta nimic. A-ți explica, și a nu te putea convinge pe tine însuți că te poți justifica prin ceva. Și a nu putea convinge nici pe alții. Pe nimeni. Povara căinței poate încovoia omul, îl poate zdrobi, îl poate scoate din minți.

Cine n-a trecut prin aceasta? Cine n-a fost îngrozit de fapta predată istoriei, și de neputința de a și-o mai retrage?

Pentru omul dăruit cu conștiință, dar nu și cu credință, povara căinței, deși e floare a sufletului care putea fi frumos, e mai degrabă boală grea, nevindecabilă. Pentru cel credincios, ea poate deveni virtute. Se poate converti în virtute. Se poate vindeca. Aceasta, în măsura în care, tot atît de intensă fiind — și numai fiind tot atît de intensă — căința-boală începe la un moment dat să spere într-o îndreptare, într-o ștergere, într-o iertare, prin încredințarea situației sale disperate lui Dumnezeu, prin duhovnic. Drama căinței se poate converti în liniște și în împăcare sufletească, în eliberarea de păcatul comis, eliberare obținută prin spovedanie. Numai prin spovedanie. Căci, atunci cînd nu mai poți îndrepta nimic, și răul făcut, mai ales altora, rămîne rău în veci, și e gata să te chinuie, să te mustre în veacii vecilor, să-ți întunece zilele și nopțile, vine creștinismul și te mîngîie, și te asigură că *totul* se poate ierta. Că poți fi din nou curat. Din nou nevinovat. Și-ți curățată, și-ți împacă definitiv conștiința.

Iată miracolul creștinismului. Iată mîna întinsă a lui Iisus și vocea Lui: *„Iertate să-ți fie păcatele"*. Și condiția: *„De acum să nu mai păcătuiești"*. Să nu-ți mai prilejuiești stări de vinovăție și de căință chinuitoare. Iată mîngîierea. Nesperata mîngîiere. Nașterea din nou. Sfînta Scriptură e plină de astfel de exemple. Zaheu vameșul, femeia păcătoasă, slăbănogul, și alții, și alții. Și tradiția vieții duhovnicești a nevoitorilor întru curățirea de păcate și desăvîrșire, e clădită toată pe căință și iertare. Drumul spre marea *odihnă* a sfinților, trece prin încăperile căinței, prin zbuciumul arzător al căinței, fără de care nu vine răcoarea iertării, care devine începutul desăvîrșirii. Cu cît te menții mai mult în căința urmată de iertare, și în smerenia celui iertat fără să-și fi plătit datoria — căci fapta rămîne, iar iertarea e gratuită — cu atît devii mai apt pentru urcușuri duhovnicești.

Iertarea, am spus, e gratuită. De n-ar fi gratuită, n-ar fi iertare. Ar fi plată. Cuvenită. Dar iertarea nu e plată, ci har. Căci căința nu e merit, ci recunoaștere a greșelii care a fost și rămîne greșală. De bună seamă că ea, căința, e mai plăcută lui Dumnezeu decît indiferența, sau bravada, sau pur și simplu ignorarea călcării normelor morale care au fost poruncite oamenilor de Dumnezeu.

Dumnezeu iartă după mare mila Sa. El a zis: *„Milă voiesc"*! Și vrea și de la noi milă față de alții. Căci nu cu dreptatea se intră în Împărăția Cerurilor. Cine este drept, după măsura cerută de Dumnezeu? Și sfinții se cred păcătoși, pentrucă au încă în ei, virtual, prilejul de a păcătui.

Ce mare favoare iertarea! Ce adînc de înțelepciune în dedramatizarea căinței prin iertare! Ce ne-am face cu povara căinței pe umerii ființei noastre, toată viața și toată veșnicia?

Marii Părinți ai vieții duhovnicești ne asigură toți că există un răspuns la căință. Și cînd căutăm acest răspuns cu tot dinadinsul, căința devine *pocăință*, act de îndreptare, act de compensare, de recunoaștere prin mărturisire, și de îndreptare prin practicarea virtuților opuse păcatelor comise. Am făcut rău? Voi face bine. Am făcut *un* rău? Voi face *zece* fapte bune. Nu voi plăti prin acestea răul pe care l-am făcut, dar voi arăta că pot cere iertare pentru el. Părinții insistă mult pe căință și iertare, ca să combată disperarea căinței lipsite de credință, acolo unde aceasta intervine totuși, ca rod al legii naturale, a firii celei de Dumnezeu sădite în noi.

Un frate l-a întrebat pe Ava Macarie: *„Părinte am căzut în păcat. Ce voi face?"* Ava Macarie i-a răspuns: *„Scris este: Nu voiesc moartea păcătosului, ci să se îndrepte și să fie viu* (Ez. 33, 11) *Îndreaptă-te spre Dumnezeu, fiule, și vei vedea plin de bunăvoință, pe Domnul nostru Iisus Hristos, cu chipul plin de bucurie din pricina ta, ca o mamă al cărei chip e plin de bucurie cînd își vede fiul întinzîndu-și mîinile și fața către ea. Chiar dacă el e plin de murdărie, ea îl ia, îl curăță, are milă de el și-l strînge la pieptul ei, cu chipul plin de bucurie. Dacă o creatură este plină de milă față de copilul ei, cum să nu fie, cu atît mai mult, plin de dragoste pentru noi, Creatorul, Domnul nostru Iisus Hristos"?*

Ce suflete delicate aveau acești mari asceți! Cum știau ei să mîngîie și să îndrepte. Cînd păcatele erau însă mari, prea mari, ei organizau, cu grijă și metodă, pocăința celor ce veneau să le ceară sfat, dar tot cu delicatețe, cu amînări pedagogice, cu puneri la încercare și cu rugăciuni pentru ei. Uneori cereau și semn de la Dumnezeu că pocăința le-a fost acceptată, și cînd anume, ca să slăbească măsura penitenței, dar să dea celui în cauză și siguranța iertării, ca să-l elibereze de tortura căinței. Iată o asemenea întîmplare legată de numele Avei Zenon, mare părinte nevoitor întru ale desăvîrșirii.

Un oarecare i-a pus lui Ava Zenon întrebarea: *„Există cu adevărat iertare pentru orice păcat"?*

(Continuare în pag. a 2-a)

Mitropolitul Antonie

Despre rugăciune

(Sf. Ioan Gură de Aur)

P.G. 62, col. 737-740

Veniți toți fraților ca să recunoaștem pe Cel care ne-a făcut pe noi, Domnul nostru Iisus Hristos, Bunul, Îndelungatul și Milostivul care nu vrea moartea păcătosului, ci mai ales întoarcerea lui, ca să fie viu.

Privegheați toți și fiți pregătiți căci nu știți în care ceas Domnul nostru va veni; veniți ascultați-L pe El zicînd „Pocăiți-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor".

Fraților, fiindcă judecătorul este la ușă trebuie multe lacrimi, multe suspunuri, multe rugăciuni, rugăciuni zic, nu atît pentru astăzi cît mai ales pentru ziua de mîine. Căci rugăciunea este, dintre toate bunurile, tezaur nefurat, liman neînviforat, pricină liniștitoare, doctor al sufletului; rugăciunea este psalmodiere, sfințirea sufletului și a trupului și ca să zic totul: rugăciunea deschide poarta cerului și aduce la Dumnezeu pe orice om, pe cel sărman ca și pe cel mare, pe cel bogat ca și pe cel sărac, și cel care se roagă în fiecare zi, lucrează mai mult chiar decît îngerii. Dar cît este de rece acest cuvînt al unora (care zic): Sînt păcătos, fără îndrăzneală, plin de rușine, nu pot privi înălțimea cerului, căci mult am păcătuit cu cuvintele, cu lucrurile și cu sufletul și toată ziua și ceasul vieții mele le-am petrecut în nepăsare. Cu ce față, cu ce îndrăzneală voi intra în Biserică? Cum voi deschide gura mea cea rea și necurată, în ce mod voi mișca buzele (mele) cînd mă voi ruga, pentru care din răutățile mele mă voi ruga mai întîi lui Dumnezeu?

Oare nu sînt cuvinte satanice acestea! Învață cum cheamă Hristos, venind El pe pămînt, pe cei drepți și pe cei păcătoși, căci

Traducere de Arhid. drd. Visarion Dumitru Bălțat

Poeți creștini, creștini poeți

În memoria lui Vasile Voiculescu

Pelerini chemați, ca marii singurateci
la cina de taină a desăvîrșirii,
pe cît de liberi, pe atît de ostateci
în dumnezeiscul canon al iubirii,
trăiesc murind, perfectă penitență
pentru restanțe din alte vieți precare:
cu lacrimi proprii, pînă la
transparență
spălîndu-și ființa, spre iluminare.

Gheorghe Stănescu

Introducerea educației moral-religioase în învățămîntul de stat

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI ȘI ȘTIINȚEI
Nr. 150052

SECRETARIATUL DE STAT PENTRU CULTE
Nr. 7758

1 Începînd cu anul școlar 1990—1991, se introduce în învățămîntul primar gimnazial, cîte o oră la două săptămîni, educație moral-religioasă.

2. Educația moral-religioasă este obiect de învățămînt, are statut de disciplină opțională și facultativă, este inclusă în orar și se desfășoară în școli.

3. Educația moral-religioasă accentuează asupra elementelor de etică și istorie culturală. Programele analitice sînt elaborate de fiecare cult, avizate de Secretariatul de Stat pentru Culte și aprobate de Ministerul Învățămîntului și Științei. Elaborarea programelor de învățămînt și predarea se vor face în spirit irenic, ținînd seama de principiile vieții comune într-un stat modern.

4. Conducerile școlilor vor crea posibilitatea ca elevii să se poată grupa, cu ocazia orelor de educație moral-religioasă, pe criterii confesionale. Grupe de educație moral-religioasă pot funcționa și prin gruparea elevilor de aceeași confesiune de la mai multe școli din aceeași localitate. Apartenența confesională nu poate fi un criteriu în organizarea claselor ori în înscrierea la cursuri la o unitate de vînvățămînt de stat, în acordarea unor privilegii, în îngrădirea ori pierderea anumitor drepturi.

5. Lecțiile de educație moral-religioasă sînt predate de cadre didactice din instituțiile de învățămînt religios, de preoți, teologi și studenți ai instituțiilor de învățămînt superior teologic. De asemenea, pot preda această disciplină cadre didactice din învățămîntul preuniversitar. Conducerile cultelor își vor da acordul prealabil pentru numirea acestor cadre didactice. Secretariatul de Stat pentru Culte va prezenta Ministerului Învățămîntului și Științei programele cursurilor de perfecționare pedagogică, pentru anul 1990—1991, în vederea asigurării competenței metodico-didactice a celor ce predau educație moral-religioasă. Numirea cadrelor pe catedre, jumătăți de catedră sau ore de educație moral-religioasă se face de către inspectoratele școlare, la propunerea organelor de conducere ale cultelor. Revocarea cadrelor menționate se face în aceleași condiții.

6. Ministerul Învățămîntului și Științei are drept de control asupra educației moral-religioase în școală, urmînd să încadreze specialiști pentru efectuarea inspecției școlare, pentru asigurarea condițiilor desfășurării procesului didactic. Personalul didactic menționat la punctul 5 se subordonează, pe timpul activității în școli, conducerii acestora, respectînd regulamentele de ordine interioară. Ierarhii și conducătorii diverselor culte pot însoți, la cerere, cadrele Ministerului Învățămîntului și Științei, precum și cele ale inspectoratelor școlare, cu prilejul inspecției școlare a educației moral-religioase.

7. Aprecierea rezultatelor obținute de elevii care optează pentru educația moral-religioasă se face prin acordarea de calificative („foarte bine", „bine", „suficient", „insuficient"). Calificativul „insuficient" nu atrage situația de corigență sau repetență a elevilor în cauză.

8. Educația moral-religioasă intră sub incidența legislației școlare curente.

9. În timpul trimestrului întîi al acestui an școlar, Ministerul Învățămîntului și Științei împreună cu Secretariatul de Stat pentru Culte și reprezentanții cultelor vor elabora o programă obligatorie pentru obiectul de educație moral-religioasă. În cursul trimestrului întîi, în cele 6 ore pentru fiecare clasă, vor fi predate noțiuni introductive, urmînd ca în trimestrele II și III cadrele desemnate să respecte programa elaborată între timp.

10. La finele anului școlar 1990—1991, Ministerul Învățămîntului și Științei, împreună cu Secretariatul de Stat pentru Culte și conducerile cultelor, vor analiza activitatea de educație moral-religioasă desfășurată, urmînd ca Ministerul Învățămîntului și Științei să dispună asupra modalităților de integrare a acestei discipline de învățămînt în sistemul constituțional, legislativ și curricular al reformei educaționale.

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÎNTULUI ȘI ȘTIINȚEI,
Gheorghe Ștefan

SECRETAR DE STAT PENTRU CULTE,
Gheorghe Vlăduțescu

Biserica și școala*

Vă mărturisesc sincer că sînt foarte emoționat de întîlnirea noastră acum la începutul primului an școlar ce se deschide sub zorii libertății adusă de jertfa celor mai tinere vlăstare ale neamului nostru. Sînt emoționat pentru faptul că întîlnirea noastră se petrece într-o instituție de învățămînt cu nume prestigios și într-un moment pe care l-aș califica drept istoric. Ne regăsim împreună după 42 de ani, slujitori ai Bisericii și slujitori ai Școlii, în fața celor pe care avem datoria de a-i educa în așa fel ca să devină oameni integri, înzestrați cu înțelepciune și cu calități morale capabili să continue și să ridice pe o nouă treaptă tradițiile și virtuțile milenare ale neamului nostru.

Nu-i deloc insolit faptul că Biserica este prezentă astăzi în Școală, Căci Școala și întreaga cultură românească sînt fiicele Bisericii. Ele s-au născut în „tinda Bisericii", sub ocrotirea și sub directa ei purtare de grijă. Parafrazînd începutul Evangheliei de la Ioan un istoric al nostru spunea: „La început a fost Biserica și Biserica a fost Școala și Școala a fost Biserica".

Biserica și Școala nu pot fi despărțite, cum nu poate fi despărțit sufletul de trup decît prin moarte.

Să ne amintim ce a însemnat credința creștină ortodoxă pen-

† *Serafim Făgărășanul*
Episcop-Vicar

* Cuvînt rostit la deschiderea anului școlar în cadrul liceului Octavian Goga din Sibiu, luni 17 septembrie 1990.

(Continuare în pag. a 4-a)

„Poți fi om deplin fără să fii creștin?"

Este titlul unei cărți, se poate spune — de mare actualitate, al cărei autor a fost marele învățat *Simion Mehedinți* (Editura „Viața românească", București, 1922). Conținutul cărții este evidențiat atît prin titlu, cît și prin aceea că chiar pe copertă ne înfățișează următorul motto: *„Un om, ca și un popor, atîta prețuiește, cît a înțeles din Evanghelie"*.

Autorul (1868—1963) a făcut parte din pleiada reprezentanților de primă mărime ai culturii noastre, bogate și îndelungata sa activitate îmbrățișînd, parțial, două secole. „Născut în munții Vrancei, pe ale căror plaiuri a înflorit minunea poeziei *Miorița*, a crescut la umbra zidurilor mănăstirii de unire și împăcare între frați, ale mănăstirii Soveja" (e vorba de împăcarea dintre Matei Basarab și Vasile Lupu), mănăstire înălțată de Matei Basarab, Vasile Lupu ctitorind, ca semn al împăcării, biserica Stelea din Tîrgoviște.

În răspunsul la discursul de recepție rostit de Simion Mehedinți ca nou membru al Academiei române la 6 iunie 1920, Ion Bianu arăta, în continuarea citatului de mai sus, că acesta a „intrat în viață cu sufletul format sub impresiile acestor elemente: alipirea de moșie, iubirea de neam, poezie — avîntul spre sublim, dragostea de frați și dorul neastîmpărat de a contribui la luminarea și fericirea lor" (Discursuri de recepție la Academia română, Edit. Albatros, 1980, pag. 141).

Alături de personalități ca M. Dragomirescu, P.P. Negulescu cau C. Rădulescu-Motru, Simion Mehedinți a făcut parte din prima generație următoare lui Titu Maiorescu, între anii 1907—1923 fiind chiar directorul revistei „Convorbiri literare", organul literar al Junimii. A fost mare geograf creator de „școală", onorînd prima catedră de geografie din țara noastră și inaugurînd laborioase cercetări de teren în domeniul geografic și etnografic. A fost și un mare etnolog, căutînd să descifreze trăsăturile caracteristice ale sufletului românesc și ale culturii noastre populare.

Pe lîngă monumentala lucrare *Terra — introducere în geografie ca știință* (1931), între altele anterior a mai publicat: *Către noua generație* (1912), *Școala poporului* (1918), *Poporul* (1922), *Altă creștere — Școala muncii* (1922), *Ce trebuie să cugete un Român despre țara și neamul său* (1922) etc. Simion Mehedinți a avut de asemenea vocația de remarcabil pedagog, aplecîndu-se cu pasiune asupra nevoilor spirituale ale celor mulți, în acest sens conducînd, înainte și după primul război mondial, instructiva publicație săptămînală *Duminica poporului*, scrisă pe înțelesul tuturor, cu accent pe explicarea Evangheliei și pe educația religioasă.

Lucrarea care face obiectul acestei prezentări a apărut și ea în primii ani după Marea Unire, cînd toți

Ion Apostol
Dragoslavele

Limba moldovenească — Limba românească

Toți filologii, lingviștii și scriitorii români afirmă, în cunoștința perfectă de cauză, că limba românească este aceeași pe tot întinsul etnic, geografic, istoric, cultural și religios al țării; orice cetățean român se înțelege, în vorbă, ușor și foarte bine, cu orice român, în toate părțile țării românești. Limba română este unitară; nu are dialecte — ci doar unele diferențieri de cuvinte și pronunțare, provinciale — locale, datorate unor contingențe istorice-politice. Mihai Eminescu, geniul absolut al neamului și al spiritualității românești, care a măsurat cu pasul toată țara și a auzit limba obștească, a declarat că „limba noastră e singura în Europa, care se vorbește aproape în același chip în toate părțile locuite de români" *(Opere*, XI, p. 156). Și tot el a învederat un merit primordial al Bisericii Ortodoxe Române — „mama poporului român", cum a numit-o — că ea a contribuit hotărîtor la formarea, menținerea și întărirea unității limbii românești *(ibid.*, IX, p. 253), îndeosebi prin cărțile bisericești, care au circulat pretutindeni, n-au cunoscut hotare, pentru care au și fost numite „cărți călătoare".

Deci, unitatea limbii române este fapt evident, unanim recunoscut.

Și totuși se vorbește și se pretinde de existența unei *limbi moldovenești*, alta și altfel decît limba românească!! Îndeosebi,

Pr. Gheorghe Cunescu

(Continuare în pag. a 4-a)

Reflecții pe marginea celei de a șasea întîlniri plenare a Comisiei mixte internaționale pentru dialogul dintre Biserica Catolică Romană și Biserica Ortodoxă

Arhiepiscopia catolică din München și Freising a fost anul acesta, între 7—15 iunie, pentru a doua oară gazda generoasă a lucrărilor dialogului dintre Biserica Romano-Catolică și Biserica Ortodoxă. Comisia mixtă internațională pentru dialog și-a desfășurat lucrările în fosta localitate de reședință a Arhiepiscopiei, orașul Freising de lîngă München, după ce în 1982, aceeași comisie a elaborat la München primul document comun de lucru. Lucrările celei de a 6-a sesiuni plenare de la Freising aveau în spatele lor experiența celor zece ani de împreună lucrare, începută în 1980 în Rhodos.

Se ne fie permis, în virtutea celor zece ani ce s-au scurs de la începutul dialogului teologic dintre Biserica romană și cea ortodoxă, să amintim că la interval de doi ani se întîlnește Comisia mixtă internațională în sesiune plenară pentru a analiza texte și documente elaborate în ședințe comune, organizate de un Comitet mixt de coordonare. Dialogul teologic dintre cele două Biserici a fost anunțat printr-o declarație comună a Papei Ioan Paul II și a Patriarhului ecumenic Dimitrios I, la Constantinopol în 30 noiembrie 1979 și are ca scop restabilirea comuniunii depline între Bisericile surori, catolică și ortodoxă, exprimată prin împărtășirea comună din același potir.

Deschiderea dialogului teologic a fost posibilă prin pregătirea lui, făcută în cadrul dialogului dragostei, ai cărui promotori au fost cei doi mari ierarhi, Papa Paul VI și Patriarhul ecumenic Athenagoras I ai Constantinopolului. Prin întîlnirile și strădaniile celor doi întîistătători ai creștinismului s-a ridicat în 1965 anatema dintre cele două Biserici ale răsăritului și apusului și s-a creat un climat de înțelegere și dragoste necesar purtării unui dialog teologic. Erau încercări ce tatonau un teren minat timp de secole de neîncredere, suspiciuni, tensiuni și uneori de agresiuni deschise și care trebuiau înlăturate prin smerenie și pocăință, prin dragoste, multă dragoste, singura care, după cuvintele Sf. Apostol Pavel (1 Cor. 13, 4—7): „nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește, nu gîndește rău"... ci este binevoitoare și le suferă pe toate cu înțelepciune.

După Rhodos (1980), unde a avut loc prima sesiune plenară, Comisia mixtă internațională s-a întîlnit la München (1982), Creta (1984), Bari (1986 și 1987) și Noul Valamo în Finlanda (1988), gazdele fiind prin rotație atît ortodocșii cît și catolicii. Trei din cele cinci sesiuni plenare au elaborat documente comune ce au stîrnit un viu interes și în afara Bisericilor implicate în dialog. La München, în 1982, s-a redactat un document comun cu privire la „Taina Bisericii și a Euharistiei în lumina misterului Sfintei Treimi", urmat în 1987 de un al doilea text comun elaborat la Bari, în cea de a patra sesiune plenară, care trata „Credința, Sfintele Taine și unitatea Bisericii". Și cea de a 5-a sesiune plenară, ce a avut loc la Noul Valamo (1988), a redactat un document comun cu tema: „Taina hirotoniei în structura sacramentală a Bisericii, cu privire specială asupra importanței succesiunii apostolice pentru sfințirea și unitatea poporului lui Dumnezeu".

Pedagogia dialogului a impus la început teme în care cele două Biserici aveau puncte comune sau aproape comune de vedere, urmînd ca treptat și după descoperirea reciprocă a tradiției comune a Bisericii nedespărțite, să se treacă la diferențele ce au apărut după marea și dureroasa despărțire din 1054. Dacă în primele documente, în ce privește doctrina comună, delegații au ajuns să adopte formula Biserica mărturisește (nu Bisericile), cînd era vorba de exprimarea punctului comun de vedere, trebuie să recunoaștem că în temele ce urmează se pregătea discuția asupra primatului papal ce constituie punctul central al diferențelor dintre ortodocși și catolici. De acest lucru sînt conștienți reprezentanții celor două Biserici, iar începutul discuțiilor unor aspecte ale primatului episcopului Romei erau implicate în tema ce urma să fie discutată anul acesta la Freising și care era intitulată: „Consecințele ecleziologice și canonice ale naturii sacramentale ale Bisericii. Conciliaritatea și autoritatea în Biserică." De aici probabil și interesul cu care a fost așteptată această întîlnire.

Cu cîțiva ani în urmă însă, ortodocșii au adus problema unitarismului tradițional sau a formelor lui moderne și a prozelitismului legat de ele pe agenda de zi a ședințelor plenare ale Comisiei mixte internaționale pentru dialog. La Noul Valamo s-a constituit chiar o subcomisie a dialogului ce urma să studieze problema uniatismului și care și-a început lucrările chiar în timpul celei de a 5-a sesiuni plenare. Această subcomisie s-a întrunit apoi la Viena, între 26—31 ianuarie 1990, alcătuind un Raport privind Bisericile de rit bizantin unite cu Roma și a problemelor uniatismului și prozelitismului, care trebuia prezentat și discutat, de asemenea, în cea de a 6-a sesiune plenară a Comisiei mixte internaționale de dialog. Sesiunea de la Freising avea deci o ordine de zi mai încărcată decît de obicei. Pe lîngă tema fixată de Comitetul mixt de coordonare ce și-a ținut lucrările în mănăstirea Sf. Daniil din Moscova, urma să fie discutat și documentul asupra uniatismului, elaborat la Viena la sfîrșitul lunii ianuarie 1990. La bogăția și importanța temelor s-au adăugat și schimbările structurilor politice din Europa de răsărit, cu consecințe serioase asupra organizării Bisericilor catolice de rit oriental în unele țări din răsăritul continentului nostru, printre care și România... Toate aceste probleme, precum și actualitatea uniatismului au determinat Comisia mixtă să inverseze prioritatea temelor și să-și consacre în întregime lucrările problemelor stîrnite de reorganizarea uniatismului și de prozelitismul intensificat legat de reapariția lui.

Dat fiind faptul că uniatismul a constituit totdeauna un motiv de tensiune între catolici și ortodocși, fiind interpretat de ultimii drept un atac ce urmărea sfîșierea Bisericii Ortodoxe, Comisia mixtă și-a luat timp de a discuta această problemă sensibilă. Delegații catolici și-au manifestat dorința sinceră de a cunoaște opinia ortodocșilor în legătură cu reapariția uniatismului în țările din răsăritul Europei, precum și efectul pe care l-a produs numirea, din partea Vaticanului, a 5 episcopi de rit oriental în România. Delegația Bisericii Ortodoxe Române la sesiune (Pr. Prof. D. Radu, București și Pr. Dr. Mircea Basarab, München) a făcut o expunere detaliată a evenimentelor, prezentînd stiuația încordată a relațiilor dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Catolică de rit oriental în ceea ce privește problema lăcașurilor de cult, precum și refuzul ultimei de a admite un recensămînt al credincioșilor, pe baza căruia

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. dr. *Mircea Basarab*,
München

PRAZNIC DE HRAM LA PREDEAL

Așezămîntul bisericesc din frumoasa stațiune Predeal își prăznuiește în fiecare an la 8 septembrie (Nașterea Maicii Domnului) hramul, prilej cu care sute de credincioși din stațiune și din împrejurimi vin aici să se roage Maicii Domnului, ca una ce l-a născut cu trup pe Dumnezeu Cuvîntul Întrupat.

Anul acesta bucuria enoriașilor a fost sporită și amplificată prin prezența în mijlocul lor a Întîistătătorului Bisericii Ardelene, Î. P. S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ.

Î. P. S. Sa a fost însoțit de la Centrul eparhial de către P. Cuv. Arhid. drd. Visarion Bălțat, secretar eparhial.

În ziua praznicului în biserica „Sf. Nicolae" s-a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească de către Î. P. S. Sa Mitropolit Antonie al Ardealului înconjurat de un sobor de slujitori.

A fost de față Dl. Dr. Gheorghe Vlăduțescu, ministru secretar de Stat al Secretariatului pentru Culte din România.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, I. P. S. Sa a rostit un înălțător cuvînt de învățătură, scoțînd în relief semnificația sărbătorii Nașterii Maicii Domnului, rolul ei în iconomia mîntuirii și în viața Bisericii.

După terminarea Sf. Liturghii, s-a purces în procesiune pînă în centrul orașului, unde a avut loc un eveniment impresionant: punerea pietrei de temelie la noua biserică ce se va zidi aici, biserică avînd hramul „Înălțarea Domnului și Sfinții Împărați Constantin și Elena".

În fața unei numeroase asistențe, Î. P. S. Sa a săvîrșit slujba punerii pietrei de temelie, după care a explicat celor prezenți semnificația actului săvîrșit și a tălmăcit înțelesul cuvîn-

(Continuare în pag. a 4-a)

Ierod. Visarion Bălțat

DESPRE RUGĂCIUNE

(Continuare din pag. I-a)

zicea așa „N-am venit să chem pe cei drepți ci pe cei păcătoși, la pocăință" (Matei 9, 13). Sînt păcătos, zici. Și cum voi intra în Biserică și voi fi drept?

Mai bine zi „ascult și nu păzesc", și atunci care este folosul meu?

Și eu iarăși, îți zic ție: Dacă păzești ori dacă nu păzești (poruncile) intră totuși în Biserică, auzi Sf. Scriptură, auzi învățăturile!

Știu cu adevărat că dacă intri în Biserică și vei auzi Sf. Evanghelie, pe Sf. Apostoli și Sf. Părinți, chiar dacă ai avea o inimă de piatră, totuși se va face ușoară la a pricepe învățătura.

Ești păcătos? Intră în Biserică, cazi la pămînt, plîngi, strigă, tînguiește-te, lăcrimează.

Păcătuiești? Mărturisește-i Domnului păcatul tău, zi numai atît: Am păcătuit! spune-i Domnului care cercetează inimile și rărunchii, zi aceasta, ca să nu te rușinezi acolo înaintea miilor de îngeri și oameni. Spune-mi, ce este mai bine, aici în Biserică, singur să te mărturisești lui Dumnezeu, și duhovnicului sau acolo înaintea acelora mulțimi? Ești păcătos? spune-mi singur. Nimic altceva nu te micșorează, decît nerecunoștința.

Ce să-ți zic, ce să-ți impun, ce suferință, ce greutate este a zice doar atît: am păcătuit. Dar tu zici: Mie rușine. Nemernicule, vrednicule de plîns, dar cînd ai făcut păcatul nu ți-a fost rușine?, și cînd trebuie să faci pocăință spre mîntuire te rușinezi, cînd te purtai din desfrînare în răutate și făceai răul nu te rușinai, și acum te rușinezi? Cînd păcătuiai, cînd desfrînai, cînd preacurveai nu te rușinai și cînd voiești să te pocăiești ca să fi mîntuit te rușinezi? cînd răpeai cele străine, cînd asupreai pe văduve și furai pe cei săraci nu te rușinai și acum te rușinezi? cînd înjurai numele lui Dumnezeu la mînie, cînd ziceai mărturie mincinoasă, cînd oprimai, cînd tot răul și toate pe care Dumnezeu le urăște le făceai, nu te-ai rușinat, acum se rușinezi?

O omule, cum noi cei care avem pe Domnul cel bun l-am neglijat și nu ne-am pocăit? Hristos învață: Să nu furi, să nu faci desfrînare, nu fă adulter, nu ucide, nu zi mărturie falsă, cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți, fi blînd, bun, milostiv, răbdător, fi fără răzbunare, pacific, ca să fii vrednic de împărăția cerurilor, și totuși nimeni nu este care să înțeleagă, nimeni care să asculte, nimeni care să aștepte.

Din contră diavolul zice: fi desfrînat, ucide, înjură, fură, fi crud, blasfemitor, nemilos, dur, corupt, fi zgîrcit, clevetitor, de oameni, și clevetitor împotriva lui Dumnezeu, fi nedrept, iubitor de avuții, fi grăitor de rău, fabulator, desfrînat, sperjur și știm că cei care fac toate acestea îl ascultă, fiindcă precum sclavii sînt legați de mîini și de picioare la fel alergăm și sîntem supuși firii. Iată, din tinerețea noastră ne-a robit diavolul pe noi, iată ne-am ridicat și sîntem iarăși căzuți păcatului. Binele nu-l putem face, și împărăția cerurilor s-o primim, diavolul însă ne oferă foc și chin veșnic și noi alergăm spre el.

Ce trebuie să facem o omule? Ce vrei? Ce dorești? să fii cu Hristos sau să fii cu diavolii. Vrei să fii cu Hristos, pune capăt plăcerilor și dorințelor, nici un desfrîu, nici un furt, nici o beție, încetează de a fura cele străine, încetează de a te mînia, de a minți, de a te înălța peste măsură.

Numai cine le lasă pe acestea care sînt așa, va intra în împărăția cerurilor. Dacă însă dorești să fii cu demonii, dacă ai plăcerea să intri în gheena focului, fă ce voiești, du viata care o vrei, nimeni nu te oprește; lasă lumea, rușinile păcatelor, desfrîul, adulterul, beția, nestatornicia, toată plăcerea diavolească, nimic nu te împiedică.

Dar pe tine Evanghelia nu te convinge, legea nu te înțelepțește, profeții nu-ți indică rușinea, sfaturile părinților nu-ți folosesc, adunarea fraților nu te întoarce (de la rele) nerușinarea întru toate o faci, arătarea răului o săvîrșești. Trebuie să iei cele bune în viața ta, acolo însă nici mîntuirea, nici moștenirea care va veni în ziua lui Hristos cea așteptată (nu vei lua). Căci tu fugi de ceasul, cînd gol și pustiu vei sta la tribunalul lui Hristos, și te vei face priveliște îngerilor și oamenilor.

Acolo îți va arăta cine ești, acolo îți va răsplăti toată nedreptatea ta. Dumnezeu nu înșeală și atunci vei auzi glasul acela trist: „Legați-l pe el de mîini și de picioare și aruncați-l în întunericul cel mai dinafară, acolo va fi plîngerea și scrîșnirea dinților". Cine nu va plînge pe un om ca acesta cine nu-l va căi pe el, care din cauza plăcerii trecătoare se va munci veșnic. Nu vă înșelați, Dumnezeu nu se înșeală, scris este: „nici desfrînații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici sodomiții, nici iubitorii de avuții — nici cei asemenea lor nu vor moșteni împărăția cerurilor (I Cor. 6, 9, 10).

Acestea toate cugetînd fraților, de la astfel de fapte rele să ne oprim și din tot sufletul să nepocăim, ca să nu fim prinși, ci să fugim din ziua mîniei noastre, și să dobîndim bunurile cerești și veșnice pe care noi toți le nădăjduim, prin harul și bunătatea Domnului nostru Iisus Hristos, căruia fie slava împreună cu Tatăl și Sf. Duh acum și în toți vecii vecilor. AMIN!

„Poți fi om deplin fără să fii creștin?"

(Continuare din pag. I-a)

românii și-au dat mîna sub același sceptru, și a fost scrisă din „dorul neastîmpărat de a contribui la luminarea și fericirea lor", cum spusese atît de frumos Ion Bianu sub cupola Academiei. În cuvîntul începător „Către cetitori" autorul, arătînd că „oamenii deplini n-au putut și nu vor putea niciodată să nu-și arunce ochii *dincolo* și să nu-și facă unele socoteli în fața veșniciei", vine cu marea întrebare: *„Ești creștin?* Afla-ți despre universul moral o concepție superioară creștinismului ?" Răspunsul său este categoric: „Omul de adevărată cultură e dator să dea creștinismului ceea ce i se cuvine: recunoașterea superiorității lui practice față de orice altă religie și de orice alt sistem de morală".

Simion Mehedinți credea că unul din imperativele noii vieți din România Mare era acela „ca tinerii să dea seamă pe la 12—14 ani, că *știu* ce cuprinde învățătura lui Iisus", asemenea celor din țările creștine înaintate, el vestejind totodată *metodele absurde* „în predarea învățăturii lui Iisus".

Precizînd în „Prefață" ce anume a determinat apariția cărții, autorul arată că „unii profesori" l-au îndemnat să publice în volum tîlcurile din „Duminica poporului"; dar hotărîtor a fost faptul că „studenții teologi" au insistat „să înfățișeze problema religioasă auditorilor universității din București și publicului doritor de a cugeta asupra acestei mari chestiuni".

În contextul anilor de după 1918, ani de triumf dar și de profundă criză, atît pe plan material cît și spiritual, autorul era „încredințat că timpul de față are o însemnătate *unică* în toată desfășurarea vieții poporului român". Convins că însănătoșirea vieții materiale este condiționată de însănătoșirea morală, marele învățat exprima credința sa nestrămutată că „poporul român trebuie îndrumat mai mult ca orișicînd spre o educație religioasă. — Aceasta este numaidecît necesar pentru higiena lui morală și e o condiție indispensabilă pentru progresul Statului".

Arătînd că această carte apare „ca o împlinire" la lucrarea anterioară „Altă creștere — Școala Muncii", adresîndu-se mai ales tineretului, autorul conchide: „Toate studiile sînt însemnate pentru pregătirea tineretului, dar cele mai însemnate dintre toate sînt cele care pot ridica pe om peste nivelul totdeauna șovăitor al judecăților legate de relativitatea intereselor trecătoare: iar *creștinismul* o poate face, căci el nu e o confesiune oarecare, ci e formula etică cea mai deplină în toată dezvoltarea omenirii de pînă astăzi și cea mai sigură temelie pentru progresul individual și național". Și în continuare: „Cine e în adevăr *creștin*, acela a dezlegat partea cea mai grea a problemelor sociale...". Dar, „creștinismul trebuie *simțit* nu citit, și trebuie să fie înfățișat tuturor *în forma cea mai limpede cu putință*" (s.n.)

Aprecierile asupra acestei cărți au fost din cele mai pozitive, chiar elogioase, așa cum se va vedea în final, ea fiind deosebit de atrăgătoare atît ca fond cît și ca formă, Cartea cuprinde două părți mari și o scurtă „Încheiere". Prima parte constă din trei capitole și anume: 1. *Cum s-a ivit Evanghelia?* 2. *Iisus ca învățător.* — *Chipul său de a învăța.* 3. *Evanghelia ca mărturie a învățăturii și faptelor Mîntuitorului.* A doua parte cuprinde *Pildele lui Iisus* și cîteva din învățăturile Sale fundamentale, și unele și altele cu explicațiile și aplicațiile cele mai potrivite.

În primul capitol din partea întîi autorul înfățișează starea omenirii înainte de Hristos, concentrîndu-se asupra a trei probleme: *Robia, Închinarea la idoli;* după care ne conduce spre Vechiul Testament și apoi spre apariția creștinismului în paragrafele: *Un popor pe calea mîntuirii, Vestea cea bună, Alte credințe, Credința cea mai bună.* În al doilea capitol, înfățișîndu-ni-l pe Mîntuitorul ca învățător și chipul Său de a învăța, în trei subcapitole autorul arată că: Iisus vorbește *oriunde*, vorbește *orișicui*, Iisus vorbește în *pilde*. În al treilea capitol autorul îi prezintă pe cei patru evangheliști, cuprinsul și specificul fiecărei sfinte evanghelii, totul deosebit de clar și convingător; după care, adresîndu-se oricărui creștin, înfățișează calitățile neîntrecute ale învățăturilor evanghelice în aprecieri ca cele ce urmează:

„Asemenea unui izvor de apă curată, care astîmpără setea, Evanghelia este un izvor de înțelepciune pentru tînăr și bătrîn, pentru învățat, ca și pentru neînvățat, pentru bogat, ca și pentru sărac.

Pînă azi nu s-a ivit nici o carte, care să se poată asemăna cu Evanghelia: Cine ascultă cuvintele ei și le cîntărește cu deamănuntul, acela nu se poate să nu ajungă mai înțelept, mai bun și mai fericit de cum fusese pînă atunci" (p. 40—41).

Partea a doua a cărții, de altfel cea mai extinsă, cuprinde prezentarea pildelor rostite de Mîntuitorul, prezentare desfășurată la fiecare din ele după următorul plan: sub titlu, o sentință morală aparținînd autorului, legată direct de înțelesul pildei respective: o scurtă introducere adecvată cuprinsului pildei: explicația, pe cît de cuprinzătoare pe atît de clară, cu referiri la împrejurarea și contextul social și moral în care pilda a fost rostită, precum și la felul cum învățătura desprinsă din ea se oglindește în contemporaneitate; în final, aplicații la viața tineretului școlar sub titlul: „Potrivire la viața școlarilor".

Din scurtele exemplificări ce urmează, se poate vedea cît de interesant, plin de noutate și nu mai puțin convingător este conținutul fiecărei trepte din desfășurarea pildei. Astfel, ca moto, la Pilda Semănătorului putem citi: „Seamănă sămîntă bună și numai în pămînt bun"; la Pilda Vameșului și a Fariseului: „Nu te semeti niciodată. Nu zice niciodată că ai făcut destul. Și mai ales teme-te a doua zi după izbîndă"; la Pilda celor zece fecioare: „Cine n-are grijă, n-are nici noroc. De pierderea unei clipe poate atîrna soarta unei vieți întregi". Și așa mai departe. Ca introducere, la fiecare pildă, iată un singur exemplu și anume acela la Pilda nunții fiului de împărat: „Gîndul la care ținea mai mult Iisus era acesta: să facă pe oameni să înțeleagă că mîntuirea lor *de ei* atîrnă: toți se pot spăla de păcate, *numai să voiască*. Ca să lămurească deplin acest gînd, El a spus într-o zi ucenicilor pilda ce urmează:...".

În ceea ce privește explicațiile și aplicațiile la viața creștinilor, ne oprim la răscolitoarea pildă a Fiului risipitor. O primă explicație se referă la mînia cel mare care nici nu vrea să-l vadă pe fratele său mai mic, primit cu mare cinste de tatăl său, după revenirea din rătăcirea lui. Autorul arată că „așa judecă numai oamenii tineri. Cine ajunge însă să știe ce însemnează grija de creșterea copiilor, acela dă dreptate tatălui... Fiindcă așa e firea omenească: un părinte ai cărui copii sînt sănătoși nu se bucură atît de vioiciunea celor teferi care îi înveselesc inima, pe cît se bucură să vadă pe cel bolnăvicios că se întremează și el. — E firesc lucru: aceluia îi *lipsea* ceva, și iată dobîndește tocmai ce-i lipsea. Cum să nu se bucure părinții!". O altă învățătură desprinsă de autor, din această pildă este ca *„cel rătăcit să nu-și piardă niciodată nădejdea* — dacă vrea să intre în calea adevărului măcar cît de tîrziu...". Referindu-se la *trezirea* fiului rătăcit în stiuația de adîncă decădere în care ajunsese ca paznic de de porci, arată că în momentul „cînd amărăciunea i-a cuprins sufletul și s-a pocăit, a și început înălțarea lui... E destul adică, să lepede cineva zdrențele păcatelor și să se îmbrace cu haine frumoase (purtări de laudă), pentru ca cel rătăcit să fie îmbrățișat de oamenii cinstiți; iar biserica are și un ospăț pentru dînsul: are *sfînta cuminecare* — semnul că este primit iarăși în rîndul creștinilor".

Cît privește aplicațiile la *viața școlarilor*, și aici găsim idei și povețe din cele mai interesante și mai sugestive. Să ne oprim la Pilda cu bogatul nemilostiv și săracul Lazăr. Iată ce citim aici: „Sînt copii bogați care nu înțeleg ce este lipsa de sărăcie, ba chiar disprețuiesc pe săraci. — Cine cade în păcatul acesta e în mare primejdie să alunece și mai jos. Neștiind ce e strîmtoarea, ei devin risipitori, cheflii... și e destul pînă încep. Sfîrșitul e mai totdeauna la fel: copilul cel îmbrăcat în haine scumpe și corcolit mai totdeauna ajunge codaș în viață. Dimpotrivă, copilul născut într-o familie nevoiașă, știind ce înseamnă nevoia, de obicei își încordează mai mult puterile la muncă și ajunge la urma urmei mai de istpravă decît fiii bogătașilor. Iar la sfîrșit, cînd „se numără bobocii", adică se adună munca feicărui tînăr, cel pornit din colîbă sau bordei ajunge adeseori în fruntea tuturor tovarășilor de etate".

Pe lîngă pilde, autorul se oprește la cîteva din învățăturile fundamentale ale creștinismului sub titlurile: *Lepădarea de sine*, cu referire la pericopa de la ev. Marcu 8, 34—38, arătînd urmările nefaste ale egoismului; apoi: *Cine vrea să fie mai mare acela să fie ținti slugă*, referindu-se la cele cerute de fiii lui Zevedei (Marcu 10, 35—45), unde în final autorul vine cu un îndemn ca acesta: „Prin urmare, nu la slavă și la ranguri trebuie să se gîndească întîi omul, ci la *muncă*, începînd de la muncile cele mai mărunte, pentru a pricepe apoi pe cele grele". Și, în sfîrșit: *„Recunoștința adevărată față de cei ce ne fac bine"*, o lecție admirabilă atît pentru cei mari cît și pentru cei mici cu privire la această floare rară care este virtutea *recunoștinței*, plecînd de la minunea vindecării celor zece leproși.

Valoarea acestei cărți (care nu are decît 154 de pagini) este subliniată de un raportor sinodal și de două referate către Ministerul Instrucțiunii din acea perioadă. Astfel, raportorul sinodal (pr. Dimitrie Dan, ședința Sinodului din 24.XI.1921) scrie: „Atît explicarea evangheliștilor cît și „aplicațiile la școlari" sînt menite să aducă religiunei un mare serviciu și să regenereze neamul românesc". Referatul fostului profesor de teologie pr. I. Popescu-Mălăești conchide: „Explicarea evangheliei e făcută cu o deosebită pricepere și măestrie. Autorul, avînd darul de a scrie în graiul românesc pe înțelesul poporului și al copiilor, a făcut un serviciu real învățămîntului publicînd aceste explicări". Iar pr. ic. Pocitan, cel ce avea să devină arhiereu vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, conchide și el: „Cartea are un stil simplu, curgător și viu, care atrage și cîștigă pe cetitor. Autorul are un chip deosebit de a scrie și de aceea lucrarea de față nu se potrivește cu alte lucrări de același fel, scrise mai toate într-un stil pedant, cu ton poruncitor, fără suflet și mai ales fără sentiment. Mărturisesc că e un mare cîștig că un scriitor de talentul autorului se ostenește a ne da un manual didactic". (pag. 8).

Din cele de mai sus reiese nu numai *valoarea* cărții, dar și necesitatea ca ea *să fie reeditată* cît mai curînd posibil, poate cu unele adaptări, această carte fiind de o mare actualitate atît pentru nevoile învățămîntului religios, cît și pentru instruirea și edificarea creștină a oricărui român. De asemenea, și alte lucrări ale lui Simion Mehedinți — ca *Altă creștere — Școala Muncii* sau *Către noua generație* și altele ,cu deosebite calități educative pentru tineret, ar trebui reeditate cu prioritate. Iar aceasta, întrucît vremurile actuale, de profundă criză morală, au poate „o însemnătate *unică* în desfășurarea vieții poporului român", așa cum afirmase marele învățat despre vremurile de după primul război mondial. Și tot el își exprima convingerea nestrămutată că în asemenea vremuri poporul român să fie „îndrumat mai mult ca orișicînd spre o educație religioasă", acest lucru fiind absolut necesar „pentru higiena lui morală" și ca o „conditie indispensabilă pentru progresul Statului".

CĂINȚĂ ȘI IERTARE

(Continuare din pag. I-a)

Acesta și-a dat seama că era vorba de un păcat mare. I-a zis: *„Cel care se pocăiește pe măsura păcatului, obține iertarea"*. Întrebătorul i-a explicat: *„M-aș mira, părinte, să existe iertarea pentru păcatul meu"! — „Ți-am spus, fiule, dacă te pocăiești pe măsura păcatului, există iertare. Dar spune-mi ce-ai făcut. Lasă rușinea deoparte, căci cel ce se rușinează să mărturisească, nu se vindecă"*.

Căpătînd pe loc încredere, acela i-a mărturisit păcatul. Mare. Nici nu e bine a-l aminti aici. Bătrînul observă: *„E mare într-adevăr, dar dacă te pocăiești, am încredințare că Dumnezeu te va ierta"*. — *„Spune-mi ce trebuie să fac, și voi face"*, spuse pe loc păcătosul, încurajat de bătrîn.

Bătrînul Zenon îl duse în grădină și-i arătă un sicomor uscat de multă vreme. Îi propuse apoi o probă de mare îndrăzneală față de Dumnezeu, pe care numai un sfînt ca el și-o putea îngădui: *„Du-te în deșert pe lîngă Ava Cutare și rămîi cu el, postind o zi din două, fără a neglija rugăciunea, timp de un an. Apoi vino să vedem: dacă sicomorul acesta n-a prins rădăcini, înseamnă că Dumnezeu nu te-a iertat încă"*. După un an veni. Sicomorul era tot uscat. Bătrînul îi zise: *„Mergi înapoi și controlează-ți gîndurile"*. Peste un an veni iar. Sicomorul era tot uscat. *„Mergi și veghează asupra ta însuți"*. După al treilea an veni din nou. *„Mergi și vezi sicomorul"*. Merse. Prinsese rădăcini și înfrunzea. Îi spuse vestea cu bucurie bătrînului. Îi zise acesta: *„Iată-te vindecat. Să nu mai greșești de acum înainte, ca să nu ți se întîmple ție ceva și mai rău"* (Ioan 5, 14). Și păcătosul iertat plecă, dînd slavă lui Dumnezeu și mulțumind Avei Zenon.

Ava Zenon îi zisese însă: *„Iată-te vindecat"!*

Extrem de semnificative cuvinte. Probele celor trei ani, postul și rugăciunea, apoi controlul asupra gîndurilor, apoi veghea asupra sa însăși din toate punctele de vedere, fuseseră menite nu atît să-i obțină iertarea ci, pe lîngă aceasta, să-l vindece de acel păcat la care mai gîndea încă, la început, și pe care îl mai putea repeta. Și s-a vindecat. Atunci i-a venit și confirmarea de la Dumnezeu, prin proba încolțirii sicomorului uscat. De fapt sufletul său uscat de păcat, reîncolțise, revenise la viață. Sufletul său era sufletul sicomorului. Ceea ce bătrînul și aștepta să se întîmple, dacă proba îi reușea cu sufletul păcătosului pocăit. Și i-a reușit.

A fost o vreme cînd Dumnezeu asculta de sfinții Lui! Cred că mai ascultă și azi.

UN SEMNIFICATIV GEST FRĂȚESC

La Chișinău (Republica Moldova) a luat ființă Societatea cultural-bisericească *„Mitropolitul Varlaam"*, care își propune, între altele, să ajute la „consolidarea eforturilor tuturor celor ce doresc să contribuie la renașterea și reafirmarea în societate, prin cultură și culturalizare, a valorilor etice și estetice general-umane ale Creștinismului..., la înviorarea rolului Bisericii în viața socială prin intermediul educației creștinești, propagării științei artelor și culturii religioase", după cum citim în Statutul Soceității menționate.

Pe seama acestei Societăți ,care-și propune scopuri atît de nobile și necesare lumii de astăzi, Centrul mitropolitan din Sibiu, împreună cu Asociația culturală Pro-Basarabia și Bucovina, filiala Sibiu, au colectat în cursul acestei veri, de la parohiile noastre din Arhiepiscopia Sibiului și de la unele școli din Sibiu, peste 12 000 volume; minee, liturghiere, octoihuri, cărți de rugăciuni, catehisme, istorii bisericești și alte cărți de cult și literatură teologică, precum și manuale diverse și literatură română pentru trebuințele școlarilor.

Toate aceste cărți au fost expediate cu un camion, în cursul lunii septembrie a.c., românilor din stînga Prutului, ceea ce constituie un foarte frumos și semnificativ gest frățesc.

Reflecții pe marginea celei de a VI-a întruniri plenare a Comisiei mixte internaționale pt. dialogul dintre Biserica Catolică Romană și Biserica Ortodoxă

(Continuare din pag. I-a)

să fie apoi repartizate lăcașurile de închinare. Dat fiind refuzul acceptării recensămîntului, și deci necunoașterea numărului eventualilor credincioși uniți, ortodocșii au rămas surprinși de atitudinea Vaticanului care a numit 5 episcopi, fără să se cunoască numărul credincioșilor Bisericii catolice de rit bizantin. Reînvierea vechilor episcopii greco-catolice a fost privită cu îngrijorare și, de asemenea, ca o deconsiderare a noilor realități religioase din România. Au fost voci care s-au întrebat dacă dialogul mai are vreun sens în acest caz. În general, numirea episcopilor a marcat o discrepanță totală între discuțiile din cadrul dialogului și eforturile pentru unitate pe de o parte și politica Vaticanului în anumite momente și stiuații concrete ale istoriei pe de altă parte. De fapt, această discrepanță a creat o oarecare tensiune ce s-a reflectat și în declarația comună.

Cu multă atenție a fost ascultată delegația Bisericii Ortodoxe Ruse, care a prezentat stiuația din Ucraina, subliniind acte ce depășesc cadrul Bisericii și n-au nimic comun cu atitudinea vieții creștine. Demn de subliniat este efortul comun al Bisericii Ortodoxe Ruse și al Vaticanului de a soluționa problema atît de arzătoare din Ucraina.

Pornindu-se de la aceste exemple concrete, la care s-au adăugat altele din istoria uniației sau din cea mai recentă realitate, Comisia mixtă a analizat fenomenul uniatismului din punct de vedere teologic, urmînd ca prezentarea lui din perspectiva politică, socială și uneori națională să fie făcută în viitor în studii competente de istorie. Din discuțiile delegaților celor două Biserici a reieșit clar că uniatismul reprezintă o concepție ecleziologică insuficientă, adică o învățătură limitată, exclusivistă despre Biserică, potrivit căreia mîntuirea nu era asigurată decît celor ce se găseau în comuniune cu episcopul Romei. Acest exclusivism soteriologic a fost promovat printr-un prozelitism agresiv susținut, din interese politice și de puterea de stat. Este cazul Transilvaniei, în care s-a încercat refacerea unității Bisericii prin alipirea unei părți a Bisericii Ortodoxe sau a unor grupuri de ortodocși la Biserica Romano-Catolică, fără să se țină cont de faptul că Biserica Ortodoxă poate oferi ea însăși mijloacele harice necesare mîntuirii. Unitatea realizată prin uniație a stabilit între Biserica romană și cele unite un raport de supunere, de ascultare, de încadrare treptată ce mergea pînă la latinizarea unor anumite domenii. Într-o astfel de uniație apare clar pretenția de superioritate a unei Biserici față de alta, exprimată în raportul dintre Biserica-mamă față de Biserica-fiică, în care Biserica-Mamă era încărcată de noțiunea de superioritate și autoritate, pe care a primit-o în Evul Mediu (Mater et Magistra, Domina), ea fiind cea care învață, care oferea, în timp ce Biserica-fiică era cea care asculta, care primea totul în tăcere. Această ecleziologie sau învățătură despre Biserică reflecta un raport de supunere, de influență în sens unic și continuu de la centru spre periferie, din metropolă spre noile Biserici unite, un raport ce se caracteriza prin *monolog*.

Admițînd concepția teologică ce a stat la baza uniatismului pentru partea catolică, trebuie să subliniem însă că în ceea ce privește pe semnatarii actului unirii din 7 octombrie 1698 de la Alba Iulia, aceștia n-au acceptat uniatismul pentru că se considerau într-o criză teologică, pentru că își vedeau periclitată mîntuirea prin lipsa de comuniune cu Biserica catolică. Ei au încheiat actul ca să împlinească voia împăratului, voie ce a îmbrăcat forme de constrîngere, și prin aceasta urmăreau să beneficieze de privilegiile preoților catolici. Mîntuirea și-o doreau însă prin păstrarea Legii și a obiceiurilor „Bisericii noastre a Răsăritului".

Uniatismul, ca model de unitate a Bisericii și metodă de realizare a ei, exclude din principiu dialogul, iar acest lucru este recunoscut astăzi de tot mai mulți teologi catolici, fapt pentru care el este respins în comun, de catolici și de ortodocși. Uniatismul este respins pentru că se bazează pe dezbinarea dintre frați, pe sfîșierea trupului unei Biserici surori. Acolo unde a fost promovat, el n-a adus unitatea, ci doar dezbinare și suferință, întreținînd un climat de încordare între cele două Biserici, catolică și ortodoxă. Apariția lui a creat o situație anormală, introducînd o structură bisericească paralelă cu structura Bisericii ortodoxe locale și a promovat prin amestec în problemele unei Biserici ortodoxe o stare de tensiune dăunătoare. De la apariția lui și pînă astăzi, uniatismul a constituit un motiv de încordare și discuții între Biserica catolică și cea ortodoxă. După zece ani de dialog, Bisericile unite constituie încă punctul sensibil, rana deschisă în trupul Bisericii ortodoxe, iar anumite atitudini ale Vaticanului față de uniatism pun sub semnul întrebării pentru noi, dorința catolicilor după unitate. Exemplul cel mai recent îl constituie numirea de episcopi pentru Biserica catolică de rit oriental din România, al cărui număr de credincioși nu credem că justifică graba și numărul episcopilor uniți desemnați de Vatican.

Untiatea Bisericii cerută de imperativul lui Hristos „ca toți să fie una" (Ioan 17, 21) este astăzi mai actuală ca oricînd. Străduaniile după unitate au fost promovate de deschiderea și orientarea lucrărilor Conciliului II Vatican și de teologia promovată de Conferințele Panortodoxe, care au dus la o apropiere reciprocă și la redescoperirea unor noțiuni ce aparțin tezaurului comun de credință, adică tradiției Bisericii nedespărțite. Dialogul teologic dintre Biserica catolică și cea ortodoxă caută unitatea Bisericii de pe bazele unei ecleziologii noi, ale unei concepții teologice ce promovează comuniunea euharistică, rflectată în ecleziologia Bisericilor surori.

În străduania lor după refacerea unității, Biserica ortodoxă și cea română s-au redescoperit și s-au recunoscut Biserici surori, fapt ce implică raporturi spirituale frățești. Relația de superioritate ce caracteriza raportul dintre Biserici în cadrul uniatismului a fost părăsită în schimbul unei relații frățești, exprimată prin noțiunea de Biserică soră. Este vorba deci de Biserici egale, ce posedă mijloacele harice necesare mîntuirii membrilor lor și care de pe principiul libertății și egalității caută soluționarea divergențelor și aprofundarea problemelor de credință, aparținînd credinței apostolice. Raportul este exprimat și caracterizat prin *dialogul* unor parteneri egali. Este vorba deci despre aprofundarea învățăturii despre Bisericile locale, în sensul tradiției apostolice, adică a unor Biserici egale între ele, ce caută prin dialog unitatea Bisericii. Raportul dintre Biserici este cel de fraterntiate și egalitate spirituală, așa cum se reflectă el în Noul Testament și care exclude superioritatea unei Biserici asupra alteia. Declarația comună a Papei Paul VI și a Patriarhului ecumenic Athenogoras I, cu ocazia vizitei ultimului la Roma, subliniază explicit spiritul ce trebuie să domnească între cele două Biserici ce s-au redescoperit surori și sînt antrenate „într-un spirit de loialitate față de adevăr și de înțelegere mutuală, în dorința efectivă de a evita ranchiunele trecutului, precum și orice fel de *dominare spirituală sau intelectuală"* (subl. noastră, Tomas Agapis, nr. 195, p. 446). De pe bazele unei astfel de ecleziologii, Biserica Romei și sora ei din Orient discută astăzi perspectiva unității Bisericii, a unei unități de învățătură și a unei unități sacramentale, care să ne ducă la împărtășirea din același potir.

Comisia mixtă internațională pentru dialogul dintre cele două Biserici surori a discutat de pe aceste poziții teologice situația uniatismului, care a fost respins ca model de unitate a Bisericii. Recunoscînd uniatismul ca o realitate dureroasă în trupul nostru comun, ca un semn al despărțirii noastre, noi îl respingem împreună cu cele două Biserici aflate în dialog, ca metodă și concepție eronată despre unitate, dar nu condamnăm persoanele.

Referindu-ne la situația din țara noastră, unde Biserica catolică de rit oreintal este pe cale să se organizeze, considerăm că odată cu dreptul de liberă alegere a credinței religioase, pe care nu-l poate contesta nimeni fraților greco-catolici, ei ar trebui, în opțiunea lor, să țină cont și de eforturile de unitate ale Bisericilor, precum și de noua învățătură despre Biserică, susținută și de Biserica Romano-Catolică în cadrul dialogului. Uniatismul, promovat la sfîrșitul secolului al XVII-lea și începutul celui de al XVIII-lea, e depășit ca și concepție teologică, baza unității Bisericii fiind căutată astăzi, așa după cum spuneam, prin prizma ecleziologiei comuniunii euharistice și a învățăturii despre Bisericile surori. Din acest motiv considerăm că înainte de a opta pentru un trecut inadecvat din punct de vedere teologic, frații greco-catolici ar trebui să mediteze asupra orientării actuale a Bisericilor și în funcție de străduaniile lor pentru unitate să aleagă soluția potrivită cu timpul în care trăim. Ar fi regretabil ca printr-o acțiune necugetată îndeajuns, adică printr-o reîntoarcere la metoda uniatismului, să se distrugă întreaga lucrare realizată cu atîtea eforturi în cadrul dialogului.

ÎN ATENȚIA CITITORILOR TELEGRAFULUI ROMÂN

Stimații cititori ai *Telegrafului Român* sînt rugați a-și achita abonamentul pe anul 1991 pînă la data de *15 decembrie 1990* cel mai tîrziu.

Costul abonamentului anual este de 150 lei și se expediază pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu, cont virament nr. 45.10.4.09.2. B.N.R., filiala Sibiu.

Pentru cititorii din străinătate costul unui abonament anul este de 10 dolari S.U.A. sau echivalentul acestora în altă valută.

Rugăm insistent pe stimații noștri abonați ca să-și scrie citeț și complet adresa unde doresc să li se trimită ziarul.

FAMILIA CREŞTINĂ (III)

În prima epistolă către Timotei, Sf. Ap. Pavel spune că „femeia se va mîntui prin naştere de fii, dacă stăruieşte, cu deplină înţelepciune, în credinţă, în iubire şi în sfinţenie“ (2, 15). Copiii sînt rodul dragostei care uneşte pe soţi. Iar responsabilitatea pentru ei aparţine în egală măsură celor doi părinţi. Toţi părinţii doresc să aibe copii sănătoşi şi buni, înzestraţi nativ cu cît mai multe daruri. Din păcate sînt şi copii care se nasc cu diferite infirmităţi sau sînt predispuşi încă de timpuriu unor boli sau chiar unor vicii: agresivitate, furt, desfrîu sau alte perversiuni. Fără să ne hazardăm în explicaţii puerile care ar păcătui împotriva misterului care învăluie fiecare fiinţă umană, trebuie să facem în acest sens unele consideraţii generale pe baza Sf. Scripturi şi a învăţăturii de credinţă a Bisericii noastre. Şi aceasta cu singurul gînd că ele ar putea ajuta la prevenirea măcar a unora dniin aceste maladii fizice sau spirituale.

Se ştie că tot răul din lume îşi are originea în păcatul primilor oameni, păcat multiplicat şi agravat de păcatele urmaşilor lor, într-un şir neîntrerupt pînă astăzi. Căci nu există om fără de păcat (III Regi 8, 46; Iac. 3, 2; I Ioan 1, 8). Păcatul aparţine persoanei, adică celui ce îl săvîrşeşte şi în acest sens el nu este transmisibil. Ceea ce se moşteneşte sînt consecinţele păcatului asupra firii umane şi a naturii în general, cu care omul este solidar (Rom. 8, 20—22). Pentru că păcatul este o adevărată boală care atacă firea omului şi o slăbănogeşte. Iar această fire slăbită de păcat se moşteneşte, din tată-n fiu. De unde noţiunea de „păcat strămoşesc“ cu care ne naştem şi care se referă nu la păcatul personal al lui Adam ci la consecinţele lui asupra firii omeneşti care o duc în cele din urmă la moarte. „Căci plata păcatului este moartea“, zice Sf. Ap. Pavel (Rom. 6, 23; vezi şi Fac. 1, 15). Botezul şterge „păcatul strămoşesc“, în sensul că el introduce în firea celui botezat sămînţa nestricăciunii, germenele învierii, care dacă este ajutat să se dezvolte duce real pe om la nestricăciune şi la înviere. Dovada concretă ne-o dau trupurile proslăvite ale sfinţilor şi alte fapte minunate din viaţa acestora. Din păcate, cei mai mulţi înăbuşim în noi prin păcatele personale această sămînţă a nestricăciunii şi a învierii, aşa încît botezul nostru nu se poate actualiza printr-o transformare radicală a vieţii spre nemurire. Căci această transformare presupune şi colaborarea noastră prin credinţă şi fapte bune. Cei care se silesc să ducă o viaţă curată, conformă cu chemarea lor de creştini, înlăturînd păcatul şi cîştigînd virtuţile creştine care sînt deprinderile bune, aceia îşi înzdrăvenesc firea şi o sfinţesc. Este de sine înţeles că nu-i tot una să moşteneşti firea unor părinţi pătimaşi sau a unor părinţi care se silesc spre sfinţenie. „Codul genetic“ al copiilor rezultaţi din astfel de părinţi va fi cu totul altul. Sfînta Scriptură exprimă lucrul acesta prin cuvintele „Eu, Domnul Dumnezeul Tău, sînt un Dumnezeu zelos, care pedepsesc pe copii pentru vina părinţilor ce mă urăsc pe mine pînă la al treilea şi al patrulea neam, şi mă milostivesc pînă la al miilea neam, către cei care mă iubesc şi păzesc poruncile mele“ (Ieş. 20, 5—6).

Părinţii care doresc să aibe copii buni trebuie deci să ştie că aceasta depinde în cea mai mare măsură de ei înşişi, de viaţa lor, de credinţa lor, de dragostea lor faţă de Dumnezeu şi faţă de toţi oamenii. Responsabilitatea părinţilor faţă de copii începe înainte ca aceştia să se zămislească. In această privinţă Sf. Ioan Gură de Aur sfătuieşte pe părinţi ca înainte de a se împreuna unul cu altul să se roage de fiecare dată lui Dumnezeu cerîndu-I mila şi binecuvîntarea pentru noua fiinţă care poate apărea prin unirea lor.

Trebuie să se ştie şi aceea că zămislirea de prunci în duminici şi sărbători sau în zile de post poate avea consecinţe negative asupra lor. Iar după ce părinţii constată zămislirea unui copil, viaţa lor şi îndeosebi a mamei trebuie să se desfăşoare în cea mai perfectă armonie, cu păstrarea înfrînării trupeşti, cu înmulţirea rugăciunii şi a sentimentelor sfinte care se imprimă deja în firea noii fiinţe ce se dezvoltă în pîntecele maicii sale. Altfel, neînfrînarea trupească, stările conflictuale, tulburările sufleteşti şi alte vicii ale părinţilor vor afecta negativ, cu consecinţe pentru tot restul vieţii, pe acest copil care încă n-a văzut lumina zilei. Perioada maternităţii are deci o importanţă capitală pentru noii născuţi şi ca atare ea trebuie ocrotită potrivit rînduielilor firii şi a celor mai presus de fire.

† *Serafim Făgărăşanul*
Episcop-vicar

Hram la mănăstirea Moisei

Este bine cunoscută evlavia credincioşilor noştri din Maramureş faţă de Maica Domnului, „Împărăteasa cerului şi nădejdea poporului“, precum o preamăresc imnurile cîntate mai cu seamă cu prilejul perelinajelor la Sfintele mănăstir, în sărbătorile mari închinate ei. Este de-a dreptul impresionant să vezi şi să asculţi grupurile de credincioşi în frunte cu cei mai mici, îmbrăcaţi în alb şi cu coroniţe pe cap, purtînd prapori şi icoane ale Maicii Domnului, îndreptîndu-se în procesiune „cu cîntare de mărire“, spre mănstirile de la Moisei, de la Nicula, Rohia, Bixad sau din alte părţi ale Maramureşului. Să urmăreşti aceste grupuri sosind la mănăstire, unde se întîmpină reciproc după un adevărat ritual, înconjoară biserica în coate şi genunchi pentru ca apoi să participe la sfintele slujbe într-o ordine desăvîrşită.

Anul acesta, la invitaţia P. S. Episcop Justinian, locotenent al Episcopiei Maramureşului, P. S. Episcop Serafim Făgărăşanul a sărbătorit Adormirea Maicii Domnului la mănăstirea Moisei împreună cu un sobor numeros de preoţi şi cu o imensă mulţime de credincioşi veniţi în procesiune din satele şi oraşele Maramureşului. De la Sibiu P. S. Sa, a fost însoţit de P. C. părinţi profesori Vasile Mihoc şi Liviu Streza de la Institutul Teologic.

Praznicul s-a desfăşurat după datină, alternîndu-se neîncetat slujbele tradiţionale cu predici şi cîntări, începînd cu vecernia din ajun şi încheindu-se cu Sf. Liturghie din ziua sărbătorii. P. S. Serafim a vorbit credincioşilor atît la vecernie cît şi la Sf. Liturghie despre „Maica Domnului şi Maica noastră a creştinilor“ şi respectiv despre „Maica Domnului cea plină de har“. Cuvîntul P. S. Sale, rostit „cu autoritate şi cu putere multă“ din prisosinţa inimii, a fost primit de cei prezenţi ca o sămînţă dumnezească ajunsă în pămîntul cel bun al inimilor lor care va rodi fără îndoială după strădania fiecăruia. După Sf. Liturghie, P. S. Sa s-a întîlnit cu preoţii slujitori cărora le-a transmis binecuvîntarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului şi îndemnul I. P. S. Sale de a păstra unitatea de credinţă şi de neam, respectînd libertatea de conştiinţă a fiecăruia.

Praznicul de la Moisei s-a desfăşurat sub semnul libertăţii de care ne bucurăm azi, într-o atmosferă duhovnicească deosebită, de care s-au împărtăşit toţi cei prezenţi. Asemenea perelinaje la mănăstirile noastre sînt prilejuri privilegiate de reîmprospătare a puterilor noastre duhovniceşti pe care le recomandăm cu căldură tuturor.

Participant

Bucură-te mireasă pururea Fecioară

O Maică sfîntă şi Stăpînă îndreaptă-ţi ochii tăi spre noi
Că doar tu eşti nădejdea noastră, în suferinţe şi nevoi
Spre tine-i gîndul tuturora, priveşte-ne cu dor de mamă
Cînd vezi în ochii noştri lacrimi le şterge-n sfînta ta năframă!

Tu eşti o pasăre măiastră ce zbori ca raza de lumină
Spre cei cu sufletul în zbucium ce te roagă şi suspină
Tu eşti a lumii porumbiţă, lină, fără răutate
Mereu te rogi la Fiul tău să ne ierte de păcate.

Tu eşti ca pasărea furtunii printre hăuri şi talazuri
În tine-i unica scăpare din primejdii şi necazuri
Tu eşti împărăteasa lumii, împărăteasa noastră dragă
Tu eşti o inimă de aur, o floare mîndră ca o fragă!

Tu eşti robiţilor nădejde, în mari dureri o alinare
Celor ce zac pe patul morţii o licărire de scăpare
În faţa ta se pleacă sfinţii, mii de îngeri, toţi în tremur
Răsună Cerul şi Pămîntul, glasul tău e un cutremur!

Tu eşti o muză de miracol, izvor curat cu line ape
Spre tine-aleargă tot poporul în valuri, valuri să s-adape
Tu eşti o sfîntă simfonie ce mîngîie fără de veste
Un cînt din zeci şi mii de coarde ca o vrajă din poveste!

Noi ştim că Fiul tău Iisus te-a pus Stăpînă peste toate
O lacrimă de-a ta Măicuţă spală haina de păcate
Să fugă demonii, ispite, furtuna-n ploaie şi ninsoare
S-avem viaţa luminoasă ca un răsărit de soare!

Săltaţi în cor, în rugi şi cînt ca o gigantică fanfară
Un imn solemn celei ce este a lumii Maică şi Fecioară
Purtînd în braţe şi în inimi tot garoafe şi sulfină
Mereu, mereu s-o venerăm că-i Mama noastră şi Regină!

Tu eşti o oază răcoroasă în mijloc de pustiu cu dune
Tu eşti un sacru scut şi leagăn al Bisericii străbune
Un Neam întreg se roagă ţie şi cere ocrotirea ta
În veci de veci, Măicuţă sfîntă, să fii cu noi. nu ne lăsa!

Iunie 1990 Pr. T. Bodnar

APEL către toţi creatorii şi iubitorii de poezie religioasă

Timp de o jumătate de veac poezia religioasă a fost o adevărată cenuşăreasă a culturii române. Aceasta nu înseamnă că poeţii români nu au creat poezie religioasă. După Revoluţia din Decembrie puzderia de ziare şi reviste au început să publice numeroase poezii religioase. Aceasta ne face să înţelegem că realizarea unei antologii a acestui gen de poezie este nu numai posibilă, ci şi imperios necesară.

În acest spirit ne adresăm tuturor creatorilor şi iubitorilor de poezie religioasă românească să ne ajute în realizarea acestui proiect. Ajutorul cel mai eficace considerăm că ar fi acela de a ne trimite fiecare creator ceea ce consideră că este poezie religioasă în cadrul creaţiei sale, indiferent dacă sînt piese edite sau inedite. Despuierea tuturor colecţiilor de periodice apărute numai în aceste cîteva luni după Revoluţie depăşeşte posibilităţile noastre. În cazul în care poeziile respective au fost publicate, rugăm să ni se precizeze şi locul unde au fost publicate. De asemenea, rugăm pe toţi iubitorii de poezie religioasă românească, dacă au posibilitatea, să ne indice volume mai vechi sau mai noi, unde am putea găsi asemenea poezii, indiferent de vremea cînd au fost scrise, periodice şi orice alte materiale şi informaţii, care consideră că ne-ar putea fi de folos.

Mulţumim anticipat tuturor celor ce vor înţelege că iniţiativa noastră este nu numai un act de cultură, ci şi unul de redeşteptare a sentimentului religios al poporului român, ajutîndu-ne după posibilităţile dumnealor.

Preot *Alexandru Stănciulescu-Bîrda*
1521 Bîrda-Mehedinţi

File din istoria muzicii bisericeşti din Ardeal: CANDID POPA

În istoria muzicii bisericeşti din Ardeal, preotul profesor Candid Popa s-a evidenţiat printr-o activitate artistică spontană şi personală susţinută, în contextul vieţii sociale şi economice destul de complexe de la începutul sec. al XX-lea.

S-a născut la 24 august 1874 în familia lui Gheorghe şi Maria Popa din Cîrţişoara, familie de ţărani harnici, mărunţi la vorbă şi distinşi în atitudini, credincioşi, generoşi şi de o rară bunătate sufletească. Deslușirea literelor o deprinde la şcoala din sat şi apoi la Scorei şi Avrig. In perioada 1888—1891 îşi continuă pregătirea şcolară la Sibiu, mai întîi la şcoala romano-catolică iar apoi la şcoala de stat. Incepînd cu toamna anului 1891 se **numără printre elevii Seminarului „Andreian“ din Sibiu unde,** datorită preocupărilor şi calităţilor sale muzicale, s-a bucurat de aprecierile lui Gheorghe Dima care se afla atunci în primul an **de activitate în Sibiu la catedra** de vioară şi canto. Fără a neglija disciplinele de bază predate în seminar, Candid Popa s-a arătat preocupat mai ales de cursurile de muzică — cîntări bisericeşti, muzica vocală şi instrumentală — simţindu-se foarte apropiat de cei doi profesori ai săi, Gheorghe Dima şi Dimitrie Cunţan, din bogata lor experienţă profesională încercînd să împrumute cît mai multe cunoştinţe.

După absolvirea cursurilor, în anul 1895, funcţionează ca învăţător la şcoala parohiei greco-ortodoxe române Sibiu-Cetate, pînă în anul 1910 iar pe urmă la şedinţa de aplicaţii de pe lîngă Şcoala normală pînă în anul 1919. Fiind mult apreciat de către mitropolitul Nicolae Bălan, pentru vocea caldă şi sensibilitatea sa muzicală, este numit de către acesta, începînd cu anul 1922, profesor la catedra de Cîntări bisericeşti şi Tipic a Seminarului „Andreian“, ocupată pînă la acea dată de Nicolae Topolog, unde va rămîne pînă în anul 1937. Moare la 23 septembrie 1949, regretat de toţi cei care l-au cunoscut.

Cele mai frumoase rezultate în domeniul muzicii bisericeşti le-a obţinut Candid Popa în perioada în care a deţinut funcţia de profesor la catedra de Cîntări bisericeşti, la Seminarul „Andreian“, devenit mai tîrziu, începînd cu anul 1924, Academia Teologică „Andreiană“. Prin prezenţa lui la această catedră s-a continuat tradiţia muzicii bisericeşti autentice ardeleneşti creată de Dimitrie Cunţan, punîndu-se astfel capăt tuturor încercărilor şi improvizaţiilor. Ca un rezultat al preocupărilor sale în această direcţie ne-a rămas de la Candid Popa revizuirea primei ediţii a volumului lui Dimitrie Cunţan *Cîntările bisericeşti după melodiile celor opt glasuri,* Sibiu 1890. Intervenţiile operate au vizat aducerea unor reale îmbunătăţiri lucrării, în special cu referire la numărul de cîntări, reducînd unele şi adăugînd altele, dar şi în ceea ce priveşte linia melodică, aceasta devenind mai firească, limpede, uşoară, cursivă şi inteligentă.

În afara preocupărilor directe privind dezvoltarea şi perfecţionarea cîntărilor bisericeşti în lăcaşurile de cult, în special din Ardeal, Candid Popa a desfăşurat o prodigioasă activitate de dirijor de cor. In această calitate munca artistică se întîlnea permanent cu cea organizatorică, de selectare şi prezentare a repertoriului cu mijloace cît mai bune, pentru ca ascultătorii să fie apţi a percepe şi aprecia arta în funcţie de gustul elevat al dirijorului. Ca membru activ al Astrei, s-a apropiat, sufleteşte, de două formaţii corale, una

Nicolae Scutea

(Continuare în pag. a 4-a)

† Monahia TEODOSIA ZORICA LAŢCU

De-a lungul anilor, în Telegraful Român şi în Îndrumătorul bisericesc al Arhiepiscopiei de Sibiu, au fost publicate mai multe poezii scrise de talentata poetă Zorica Laţcu sau Teodosia Laţcu, căci poeta la care ne este luarea aminte a devenit călugăriţă, primind numele de Teodosia. Mulţi dintre iubitorii de frumuseţi literare şi de profunzimi de gînd, îmbrăcate în veşmînt poetic luminat, s-au întrebat desigur şi nu odată: Cine este Zorica Laţcu? Cine este Maica Teodosia Laţcu? A venit vremea să afle acum, răspunsul dorit. Prilejul pentru aceasta ni-l oferă trecerea din această viaţă a celei ce a fost monahia Teodosia Zorica Laţcu. Ea a trecut la cele veşnice în ziua de 8 august, anul acesta, şi a fost înmormîntată la Mănăstirea Maicii Domnului de la Tudor Vladimirescu, judeţul Tecuci — mănăstirea ei de metanie, — în ziua de 11 august. Slujba înmormîntării ei a fost oficiată de un sobor de preoţi şi diaconi, avînd în frunte pe P. S. Episcop-vicar Casian, de la Galaţi, de faţă fiind soborul mănăstirii de curînd reînfiinţată şi o mare mulţime de credincioşi.

Zorica Laţcu s-a născut în 17 martie 1917, în localitatea Mezötur, din Ungaria, unde părinţii ei se găseau în timpul primului război mondial. Copilăria şi adolescenţa şi le-a trăit în Braşov, unde a făcut şcoala primară şi liceul, luîndu-şi bacalaureatul în anul 1936. Între anii 1936—1940 a urmat cursurile universitare la Cluj, studiind filologia clasică, greacă şi latină, iar secundar, limba şi literatura franceză. În anul 1941 a fost numită preparator universitar la Institutul Român de lingvistică, lucrînd la marele dicţionar al Academiei Române şi făcînd, în acelaşi timp, bibliografia la revista Daco-Română şi la Buletinul Institutului de Lingvistică.

Încă de pe băncile şcolii primare a scris poezii, dintre care unele au fost premiate; în special poezii la Ziua Mamei (8 martie).

A publicat trei volume de versuri: un volum de poezii cu subiecte antice şi în metru antic, intitulat „Insula Albă“, care a apărut în anul 1944, în editura Dacia Traiană. Un al doilea volum, intitulat: „Osana Luminii“, a apărut în anul 1948, în editura Episcopei Clujului. Cel de al treilea volum: „Poemele Iubirii“, a apărut în anul 1949, în editura Ramuri, din Craiova. Ultimele două volume cuprind poezii religioase.

Zorica Laţcu a fost în legătură cu Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus şi a fost îndrumată spiritual de părintele Arsenie Boca. In anul 1948, ea a intrat în obştea mănăstirii de la Vladimireşti, judeţul Tecuci, unde, cu prilejul călugăriei, a primit numele de Teodosia. In acea mănăstire a rămas pînă în anul 1955, cînd mănăstirea a fost desfiinţată. Au urmat apoi, pentru Maica Teodosia, ani grei de detenţie şi de pribegie, pînă cînd s-a stabilit, pentru ultimii mai bine de 20 de ani de viaţă, în Braşov, locuind în casa moştenită de la părinţi. În februarie, anul acesta, s-a reîncadrat în mănăstirea ei de metanie, reînfiinţată după revoluţie. Acolo şi este înmormîntată.

Maica Teodosia Laţcu, pe lîngă activitatea poetică, a desfăşurat şi o activitate de traducător, căci a tradus din greceşte în româneşte, din scrierile lui Origen şi ale Sfîntului Grigorie de Nissa, traduceri care au fost tipărite în colecţia: „Părinţi şi scriitori bisericeşti“, apărută cu purtarea de grijă a Patriarhiei noastre.

Dumnezeu s-o odihnească pe maica Teodosia Laţcu,

Colo-n depărtări,
Dincolo de zări,
unde
Este-un loc curat,
Larg şi desfătat,
Unde ochi nu plînge,
Unde n-a curs sînge,
Unde glonţ n-ajunge,
Unde nu străbate
geamătul de frate,
Plînsul de vădană,
Oful de orfană,
Unde, prin finaţuri,
Nu-s curse şi laţuri, —
Unde-i numai floare,
Umbră şi răcoare.
Că e loc curat,
Binecuvîntat,
Loc de bucurie
Şi de veselie,
Care nu se trece,
Ci în veci petrece,
Unde nici o rază
Nu mai însereză.

(Din poezia Pasăre de nea, de Maica Teodosia)

Arhim. *Teofil Părăian*

Focul

Căsuţa mea de scînduri s-a aprins.
Ardea în noapte. Focul a cuprins
Şi tindă şi odăi şi coperiş.
Voiam să plec din casă pe furiş,
C-o legătură-n mînă. N-am putut.
În val de flăcări albe m-am zbătut;
Vecinii toţi dormeau; şi de-nzadar
Plîngeam, închisă-n grinzile de jar.
Şi, ca să pot scăpa din casa mea,
Am lepădat şi haina, căci ardea,
Şi-am aruncat şi legătura-n foc.
Mă-năbuşam şi nu vedeam deloc;
Cuprinsă de uimirea morţii, stam
În oarbă nemişcare. Aşteptam
Să ardă-n mine tot, să fiu un scrum
Şi vîntul să mă vînture pe drum.
Am auzit un zvon de prăbuşiri
Şi casa mea pieri; subţiri, subţiri
Se ridicară palele de fum . . .
În goliciunea mea pornii la drum.
Cerşam lumini, şi-n pragul nopţii reci
S-au fost deschis zări albe de poteci.
Curată ca o candelă-n altar,
Cu trupu plin de răni şi greu de har,
M-am pomenit urcînd pe scări cereşti,
Spre miezul dragostei dumnezeieşti.
Ştiam acum că focul fost-a pus
în casa mea, de mîna lui Iisus.

(Poezie publicată în volumul Osana Luminii, de *Zorica Laţcu)*

În amintirea victimelor din Transilvania de nord de acum 50 de ani

În 30 august 1990 s-au împlinit, după cum se ştie, 50 de ani de cînd printr-o hotărîre nedreaptă Hitler şi Musolini au rupt din trupul ţării noastre Transilvania de nord pe care au dat-o în dar Ungariei horthyste, eveniment care a fost comemorat şi la Centrul mitropolitan din Sibiu.

Astfel, joi, 30 august a.c., la ora 12, în catedrala mitropolitană din Sibiu s-a săvîrşit un parastas de către I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, ajutat de un sobor de preoţi şi diaconi, în memoria martirilor neamului şi tuturor victimelor dictatului de la Viena şi din timpul ocupaţiei horthyste a Transilvaniei de nord.

La sfîrşit, I. P. S. Mitropolit *Antonie* a rostit un scurt dar cald cuvînt, în care a arătat între altele că românii comemorează acest act cu simţăminte de durere, dar şi de iertare, pentru ca toţi cei ce sîntem astăzi în Transilvania să vieţuim în pace şi armonie.

În după amiaza aceleiaşi zile, în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu şi în prezenţa unui numeros public, a avut loc un simpozion consacrat aceluiaşi eveniment: 50 de ani de la dictatul de la Viena (30 august 1940), simpozion prezidat de I. P. S. Mitropolit *Antonie* al Ardealului, care a rostit şi cuvîntul de deschidere în care a arătat, între altele, că ruperea în două a Transilvaniei a însemnat „o dramă istorică şi o dramă umană, aproape de neînţeles pentru o minte omenească“.

„Dumnezeu să reverse asupra noastră — a spus de asemenea I. P. S. Sa — dragostea şi grija Sa, ca asemenea lucruri să nu se mai repete, pentru ca să trăim în bună pace, ca fii ai lui Dumnezeu, toţi cei ce vieţuim pe aceste meleaguri. Aş vrea ca această comemorare să fie lacrima inimii noastre pentru toţi cei ce au murit atunci, căci suferinţa lor a fost şi suferinţa noastră. Aş vrea de asemenea ca tinerii să ştie tot ceea ce s-a întîmplat atunci şi nimeni niciodată să nu uite.

Dumnezeu să-i odihnească pe toţi, Dumnezeu să ocrotească România, Dumnezeu să întărească Transilvania“ a spus în încheiere I. P. S. Sa, după care a propus un moment de reculegere în memoria tuturor victimelor dictatului de la Viena.

În continuare, P. C. pr. prof. *M. Păcurariu* a prezentat comunicarea: 50 de ani de la dictatul de la Viena — 30 august (1940—30 august 1990).

P. C. cons. *Gh. Papuc* a prezentat comunicarea: Gînduri şi amintiri legate de un eveniment dureros, pe care vorbitorul l-a trăit pe viu.

P. C. pr. prof. *Ilie Moldovan* a vorbit despre dictatul de la Viena oglindit în literatura vremii, comunicare în care a plecat de la versurile populare apărute în acel timp:

În pădurea de la Ip
Nu s-aude cip-cirip;
Numai vîntul hăulind
Oase de român jelind.

P. C. pr. *Ioan Beju,* profesor la liceul Gh. Lazăr pe vremea dictatului de la Viena, a făcut o amplă expunere asupra simţămintelor românilor din Transilvania de sud, referitoare la dictatul de la Viena.

Dl. *Gh. M. Span,* reprezentant al Ligii tineretului ortodox, filiala Sibiu, a adus Cuvîntul tinerei generaţii.

În încheiere a luat cuvîntul P. C. pr. prof. *Dumitru Abrudan,* prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu, care a formulat cîteva concluzii pe marginea materialelor prezentate.

P. C. Sa a făcut apel la dragoste şi înfrăţire, întreg simpozionul desfăşurîndu-se de altfel sub semnul trăirii în frăţietate, al toleranţei şi stimei reciproce, cît şi al luptei împotriva urii şi a vrajbei, indiferent de unde ar veni acestea.

În final, I. P. S. Mitropolit Antonie a mulţumit conferenţiarilor, Ligii tineretului ortodox şi tuturor participanţilor.

— „Să nu se laude cel înţelept cu înţelepciunea sa şi cel puternic să nu se laude cu puterea sa, nici cel bogat să nu se fălească cu bogăţia sa, ci cel ce vrea să se laude, cu aceea să se laude că ştie şi cunoaşte pe Domnul şi să facă dreptate în mijlocul pămîntului“.

(I. Regi 2 ,9)

— „De flămînzeşte vrăjmaşul tău, dă-i să mănînce pîine şi dacă însetează, adapă-l cu apă, căci numai aşa îi îngrămădeşti cărbuni aprinşi pe capul lui şi Domnul îţi va răsplăti ţie.“

(Pilde 25, 21—22)

BISERICA ŞI ŞCOALA

(Continuare din pag. I-a)

tru neamul nostru. Profesorul universitar Radu Vulpe spune într-un studiu al său că „*romanitatea* şi *Creştinismul* sînt cele două coordonate fundamentale ale etnogenezei române". Explicînd această afirmaţie el dovedeşte că Creştinismul a jucat un rol hotărîtor în formarea poporului nostru, în sensul că a continuat procesul romanizării dacilor într-un moment foarte critic, cînd armata şi administraţia romană s-au retras în sudul Dunării (275). Dacă misionarii creştini nu veneau în acele momente de cumpănă pentru etnogeneza noastră cu predicarea Evangheliei într-o latină populară procesul romanizării dacilor s-ar fi oprit şi noi nu mai eram astăzi români. Deci datorită credinţei creştine noi sîntem astăzi ceea ce sîntem şi lucrul acesta nu trebuie să-l uităm niciodată! Pătrunsă în însăşi plămada noastră ca popor, credinţa creştină a fasonat firea românului de-a lungul veacurilor, făcîndu-l bun, iubitor de semeni, ospitalier. Aceeaşi credinţă prin Biserica strămoşească a marcat profund limba populară şi a creat limba literară. Să ne aducem aminte numai de primele texte româneşti cunoscute: Psaltirile din Maramureş (sec. XIV—XV), de monumentele de cultură care sînt Palia de la Orăştie (1560), Cazania lui Varlaam (1642), Noul Testament de la Bălgrad (1648), Biblia de la Bucureşti (1688)... Eminescu avea dreptate cînd spunea „Biserica a creat limba noastră"! Tot pe linia aceasta trebuie să amintim şi monumentele istorice, capodopere ale geniului românesc: biserici, schituri şi mănăstiri care împodobesc plaiurile ţării şi care ne recomandă peste veacuri în faţa lumii întregi.

În acelaşi timp Biserica a jucat un rol inegalabil în păstrarea unităţii de neam a tuturor românilor. Separaţi veacuri de-a rîndul în trei provincii din pricina vitregiilor istorice, românii şi-au menţinut conştiinţa unităţii lor de neam şi şi-au păstrat aceeaşi limbă pentru că credinţa ortodoxă i-a înfrăţit şi le-a alimentat mereu idealurile prin cărţile de ritual şi de învăţătură ce au circulat, adesea clandestin, între cele trei ţări. Şi cîte alte lucruri nu s-ar putea spune despre simbioza aceasta fericită care a mers pînă la identificare între Biserică şi Neam, Biserică şi Cultură, Biserică şi Şcoală.

Astăzi Dumnezeu reintră în Şcoală de unde a fost alungat cu 42 de ani în urmă în numele unei ideologii cu totul străină sufletului românesc. El intră ca să aducă copiilor şi tinerilor noştri puterea de creaţie şi înţelepciunea Lui divină pentru ca aceştia să crească şi să se formeze în duhul înaintaşilor lor. El intră ca să aducă elevilor şi profesorilor noştri libertatea Duhului care înseamnă conştiinciozitate, muncă cinstită în interesul obştesc, viaţă curată şi plcută lui Dumnezeu şi oamenilor. Căci în afară de Dumnezeu nu există libertate, zicea marele filozof Berdiaef.

Bunul Dumnezeu să binecuvînteze străduinţile dumneavoastră ale tuturor şi să le încununeze cu roadele cele mai frumoase aşteptate de întreaga noastră societate, care are nevoie de tineri luminaţi, de tineri cuviincioşi, de tineri care să-şi pună sufletul pentru înălţarea ei spirituală şi materială.

Aşa să ne ajute Dumnezeu!

INFORMAŢII

— **Duminică, 22 iulie 1990, din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi au oficiat Sf. Liturghie în cartierul Valea Aurie din Sibiu. A fost de faţă şi I. P. S. Mitropolit Antonie Plămădeală, care la priceasnă, a vorbit credincioşilor prezenţi în număr mare despre înţelesul Bisericii ca locaş de închinare.**

După Sf. Liturghie, I. P. S. Sa a participat la slujba de punere a pietrei de temelie la biserica ce urmează a se construi în cartierul Valea Aurie din Sibiu, unde în momentul de faţă sf. slujbe se săvîrşesc sub cerul liber. Cu acest prilej P. C. preot-paroh Simion Săsăujan a fost distins şi hirotesit „Iconom-stavrofor".

În după masa aceleiaşi zile, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvîrşit slujba vecerniei la parohia Veştem, prot. Sibiu.

— **Duminică, 29 iulie a.c., tot din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a oficiat Sf. Liturghie arhierească în parohia Calvaser, prot. Mediaş, însoţit de P. C. pr. prof. Ilie Moldovan,**

C. pr. Paraschiv Ioniţă, preot-paroh, a fost distins „iconom". Vecernia zilei a oficiat-o în parohia Buia.

— **Duminică, 5 august a.c., P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvîrşit slujba punerii pietrei de temelie pentru noua biserică din Oraşul Victoria, prot. Făgăraş, după care a oficiat Sf. Liturghie arhierească, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi. În după amiaza aceleiaşi zile a oficiat slujba vecerniei în parohia Drăguşi, prot. Făgăraş.**

— **Duminică, 12 august 1990, P. S. Serafim Făgărăşanul a săvîrşit binecuvîntarea bisericii din parohia Ileni, prot. Făgăraş. În cadrul Sf. Liturghii arhiereşti a fost hirotonit întru preot diac. Mezinca Marius, pe seama spitalelor din Sibiu. În după masa aceleiaşi zile, P.S. Sa a pus piatra fundamentală pentru noua biserică de pe B-dul Saturn din Braşov.**

— **În ziua de 9 septembrie 1990, din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie, P. S. Serafim Făgărăşanul în fruntea unui sobor de preoţi şi diaconi a sfinţit biserica din parohia Scorei, prot. Avrig, care a fost îmbrăcată într-o frumoasă haină picturală. C. pr. paroh Andrei Todîrcea a fost distins şi hirotesit „Iconom".**

— **Dumnică, 16 septembrie 1990, P. S. Serafim, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului a săvîrşit slujba de resfinţire a bisericii din parohia Dridif, prot. Făgăraş, căreia i s-au făcut reparaţii capitale şi a fost pictată de D-na Elisabeta Ursu, pictură care onorează această parohie.**

C. pr. I. Ciocă, parohul-local, a fost distins şi hirotesit „Iconom".

Itinerar pastoral

— Duminică 26 august a.c. Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a vizitat parohia Răşinari, cercetînd mai întîi biserica cu hramul „Sf. Treime", păstorită de P. C. pr. Nicolae Brote.

După citirea Sf. Evangheliei Î. P. S. Sa a rostit un cuvînt de învăţătură, explicînd credincioşilor pericopa duminicală. În continuare s-a cercetat şi biserica cu hramul „Cuv. Paraschiva" din aceeaşi localitate, păstorită de P.C. pr. Nicolae Streza, prilej cu care Î. P. S. Sa a rostit şi aici un cuvînt de învăţătură îndemnînd pe cei prezenţi la Sf. Liturghie, la pace, dragoste şi spirit de jertfelnicie.

— Joi 6 septembrie a.c., Î. P. S. Sa a primit la Mănăstirea Brîncoveanu, Sîmbăta de Sus, pe maica Alexandra (principesa Ileana), venită în vizită particulară în ţara noastră.

Cu acest prilej, oaspetele a vizitat vechea biserică a mănăstirii, în care s-a păstrat portretul regelui Mihai, chiar şi pe timpul dictaturii fără a fi acoperit, apoi noul aşezămînt brîncovenesc, reconstruit după aproape 250 de ani prin străduania şi grija Î. P. S. nostru, Mitropolit Antonie.

Maica Alexandra a avut cuvinte de apreciere faţă de Biserica strămoşească şi faţă de realizările de excepţie de la mănăstirea voievodului martir Constantin Brîncoveanu.

— Duminică 16 septembrie a.c. Î. P. S. Sa a participat la instalarea noului episcop de Alba Iulia, P. S. Andrei Andreicuţ, instalare ce a avut loc în Catedrala episcopală a oraşului.

Cu acest prilej Î. P. S. Sa a înmînat cîrja arhierească noului chiriarh, rostind totodată un înălţător cuvînt de îndemn şi învăţătură, adresat P. S. Andrei precum şi mulţimii credincioşilor prezenţi în Catedrală la această festivitate.

Au participat Î. P. S. Arhiepiscop Teofil, al Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. Arhiereu-vicar Ioan Crişanul, de la Oradea, P. S. Episcop auxiliar romano-catolic George Iakubini, protopopi, preoţi şi credincioşi din oraş.

Erau de faţă dl. Gheorghe Vlăduţescu, Secretar de Stat al Secretariatului pentru Culte, reprezentanţi ai puterii locale şi ai armatei.

Arhid. Visarion Bălţat

APEL

Parohia ortodoxă română „Adormirea Maicii Domnului" Sibiu-Azil face un cald apel la sentimentul de jertfelnicie creştină al cititorilor gazetei pentru a ajuta financiar sau sub o altă formă această parohie spre redarea cît mai grabnic în folosinţă a celui mai vechi edificiu de cult şi spital (secolul XIII), cunoscut sub denumirea: „Biserica de la Azil".

Sumele se pot vira în contul nr. 45.11.08.2. — Sucursala C.E.C. Sibiu — pentru parohia: „Adormirea Maicii Domnului" Sibiu-Azil. Informaţii tel. 4 72 13, preot paroh Ioan Trifan.

Mulţumim cu recunoştinţă tuturor celor ce ne vor sta în ajutor.

Organele parohiale

Praznic de hram la Predeal

(Continuare din pag. I-a)

tului de biserică, după care a îndemnat pe enoriaşii din Predeal la spirit de dăruire şi jertfă în aşa fel ca visul lor, acela de a avea o biserică-catedrală, să devină realitate.

Î. P. S. Sa a mulţumit pentru invitaţia de a veni în mijlocul lor şi a felicitat pe păstorii sufleteşti ai oraşului, pr. N. Plămădeală şi pr. drd. I. Herda, pentru iniţiativa de a zidi o nouă biserică. A vorbit apoi dl. Gheorghe Vlăduţescu, Secretar de Stat pentru Culte, care în cuvinte de adîncă vibraţie a salutat evenimentul la care a participat şi a îndrumat pe toţi la muncă creatoare, asigurînd pe credincioşi de sprijinul moral şi material al Secretariatului de Stat pentru Culte. A mai vorbit dl. Ioan Şuteu, viceprimar al oraşului Predeal, iar în încheiere C. pr. I. Herda, care a mulţumit tuturor pentru participare.

În încheiere s-a oficiat un trisaghion pentru eroii şi martirii neamului căzuţi în Revoluţia din Decembrie.

După agapa oferită de către Consiliul parohial, în holul hotelului „Carmen", un grup de tineri conduşi de pr. Grindu din Braşov au prezentat un scenariu religios cuprinzînd scene din viaţa Sfintei Fecioare Maria, scenariu scris de monahia Teodosia Laţcu, de curînd adormită în Domnul.

La sfîrşit Î. P. S. Sa a felicitat pe tinerii braşoveni şi pe pr. Grindu, îndrumătorul lor.

Festivitatea s-a încheiat cu rugăciunea: „Cu noi este Dumnezeu", cîntată de întreaga asistenţă.

File din istoria muzicii bisericeşti din Ardeal: Candid Popa

(Continuare din pag. 3-a)

mixtă şi alta bărbătească, ambele aparţinînd Reuniunii meseriaşilor români din Sibiu.

La conducerea corului mixt al meseriaşilor sibieni, Candid Popa a ajuns în anul 1897, atunci cînd se aniversau treizeci de ani de la înfiinţarea lui de către Dimitrie Cunţan. Prima ieşire în public o face în anul 1900, cu un concert în cadrul căruia, printre alte lucrări, au fost preferate piesele *Ce faci, Ioane* şi *Nu-i dreptate* de Gheorghe Dima şi *Cîntec de primăvară* de Ciprian Porumbescu. Activitatea corului s-a desfăşurat normal în anii următori, cu concertele ordinare organizate periodic, un moment de vîrf constituind manifestaţiile ce au avut loc cu prilejul aniversării a patruzeci de ani de existenţă a corului, în anul 1907. In acest cadru s-a evidenţiat importanţa reuniunii la dezvoltarea vieţii culturale a Sibiului, faptul că prin cuprinderea în repertoriul său a creaţiilor compozitorilor locali s-a contribuit mult la cunoaşterea acestora în rîndul unui tot mai mare număr de auditori.

Cu sprijinul conducerii Reuniunii meseriaşilor români din Sibiu, tot în anul 1907, Candid Popa a pus bazele unui cor bărbătesc bisericesc, singurul de acest fel existent în Sibiu în acea perioadă, cu care a învăţat răspunsurile liturgice şi cele funebre fiind prezent, după aceea, timp de peste patruzeci de ani în catedrala mtiropolitană din municipiu, înfrumuseţînd prin glasurile lor serviciul liturgic. Meseriaşii fondatori ai corului bisericesc: Gheorghe Poponea, Ioan Stanciu, Gheorghe Săsărman, Ştefan Duca, Nicolae Stoica, Ioan Marcu, Ilie Baciu, Gheorghe Trifon şi Ioan Bologa l-au sprijinit fără rezerve de-a lungul întregii activităţi pe venératul lor profesor şi dirijor care s-a dăruit cu întreaga fiinţă acestei formaţii şi care „tot tînăr şi cu dragoste a rămas în cele tipiconale şi numai cazurile de forţă majoră îl pot obliga de a nu fi prezent în fruntea corului acolo unde ar fi cazul", cum îşi aminteşte Traian Chirilă în volumul dedicat reuniunii meseriaşilor sibieni, tipărit la Sibiu în anul 1946.

Om de vibrantă conştiinţă, de curajoasă atitudine şi de spontană sinceritate, Candid Popa, aşa cum consemna Onisifor Ghibu într-o scrisoare de condoleanţe trimisă Minodorei Popa, a rămas pînă la sfîrşitul vieţii sale credincios montărilor dominante ale concepţiei sale: „dragoste de neam, de Dumnezeu, de oameni, de muncă şi de cultură".

Limba moldovenească — Limba românească

(Continuare din pag. I-a)

cînd este vorba de Basarabia şi de basarabeni, se spune că ei, acolo, au vorbit şi vorbesc moldoveneşte şi nu româneşte!?! (în virtutea obişnuinţei, frecvent se spune şi astăzi că, între Prut şi Nistru, s-a vorbit şi se vorbeşte moldoveneşte, însă nu peiorativ; această provincie este parte din Moldova, iar Moldova este românească, limba moldovenească este românească; este logic!).

Dar nu toată lumea recunoaşte acest adevăr categoric. Ideea, pretenţia, teoria formulată şi acţiunea că basarabenii nu sînt români şi limba moldovenească vorbită de ei nu este limba românească, aparţine ţării vecine, care, în anul 1812, a răpit şi a răzleţit partea dintre Prut şi Nistru a Moldovei, i-a dat un alt nume, Basarabia, nume „tîlhăresc", cum l-a calificat N. Iorga, şi a încorporat-o imperiului ţarist; a administrat-o 106 ani, cu acţiuni şi presiuni de rusificare, pînă în martie (27) 1918, cînd a hotărît, de bună voie, să se unească, „pe vecie", cu Patria Mamă-România. A pretins-o şi a anexat-o iarăşi, în iunie 1940 şi respectiv, în august 1944, cu acţiuni mai drastice de rusificare, care continuă.

Ca să justifice, într-un fel, actele şi faptele, a inventat diversiunea infamă că Basarabia nu este pămînt românesc, basarabenii nu sînt români şi limba moldovenească nu este limbă românească!! A găsit şi savant (!) sovietic care a arătat şi a dovedit, ştiinţific (!) aceste elucubraţii!... A fost academicianul L. M. Lazarev, care, într-o cogemite carte de 900 de pagini, cu titlul *Conducerea de est sovietică şi problema Basarabiei*, tipărită la Chişinău, în anul 1974, a încercat să susţină şi să dovedească, denaturînd realităţile, falsificînd documentele, combinînd, după bunul plac şi interese, datele, informaţiile şi evidenţele..., tezele şi pretenţiile imperialiste sovietice asupra Basarabiei — în fapt, că, repetăm, Basarabia nu este românească, basarabenii nu sînt români şi limba moldovenească nu este românească!...

I-a dat o replică, promptă, suprem competentă şi de autoritate, academicianul român Petre Moldovanu (recte profesorii istorici Constantin C. Giurescu-Dinu C. Giurescu, după propria lor deconspirare, cînd mi-au dat replica lor), prin broşura intitulată *A. M. Lazarev: un faux-monnayeur de l'histoire*, Editions Nagard-Milan, Collection HISTOIRE DE L'EUROPE, 1976, 50 p. (s-a tipărit şi în limbile germană, engleză, italiană, rusă). Au restabilit ,cu adevărat şi riguros ştiinţific, datele şi realităţile istorice, aşa cum se cunosc, nefalsificate şi nerăstălmăcite, respectiv, ce este Basarabia, copitolele ei dramatice cu anexările şi administraţiile străine silnice şi duşmănoase, menţinerea şi continuarea unităţii etnice şi a limbii româneşti la basarabeni, combaterea aserţiunilor forţate că limba moldovenească nu este limbă românească etc.

Însă, nu s-a sichisit deloc. Şi fapt mai grav, la un Congres internaţional al lingviştilor, ţinut în Republica Democrată Germană, Uniunea Sovietică, făcînd uz de influenţă şi de forţă, a reuşit să se impună şi să se recunoască limba moldovenească ca limbă de sine-stătătoare, de obîrşie slavonească nu romană, şi s-o lanseze ca atare pe plan mondial!...

*

Citäm cîteva cazuri mai concludente.

La Congresul naţional al învăţătorilor, din 25—28 mai 1917, de la Chişinău, s-au pus în discuţie şi hotărîre, două probleme majore: Introducerea limbii române (moldoveneşti) în învăţămînt şi Cum să se numească moldovenii basarabeni?... A prezidat Congresul cărturarul basarabean Pavel Gore (viitor membru al Academiei Române). De la început, însă, s-a petrecut următorul incident. El s-a adresat cu „fraţi români". Din sală s-a strigat: — „Noi nu sîntem români, ci moldoveni". Preşedintele le-a răspuns acestora: „Domnilor, eu cunosc istoria neamului nostru şi ştiu că el se numeşte românesc (voci din sală: „Sîntem moldoveni, nu români!"). Neamul românesc locuieşte în mai multe ţări, astfel avem români ardeleni, români bucovineni, munteni, moldoveni..., dar cu un cuvînt toţi sînt români... *Neam moldovenesc nu există*" (subl. ns.).

Precizări de acest fel a făcut şi preotul poet Alexie Mateevici (autorul de peste o lună — şi de totdeauna — a excepţionalei poezii *Limba noastră*, provocată de Congresul acesta). Era profesor le Seminarul Teologic din Chişinău şi confesor militar pe frontul de la Mărăşeşti, de unde a venit la Congres. A ţinut o magistrală lecţie de istorie, în care a arătat, documentat, că Basarabia este pămînt românesc, basarabenii sînt români, limba moldovenească este românească şi basarabenii trebuie să se numească români. „Da, sîntem moldoveni, fiii vechei Moldove, însă facem parte din marele trup al românismului, aşezat în România, Bucovina, Transilvania (aplauze). Fraţii noştri din Bucovina, Transilvania, Macedonia îşi zic români. Aşa trebuie să ne zicem şi noi, români (aplauze). Trebuie să ştim de unde ne tragem, căci altfel sîntem nişte nenorociţi rătăciţi. Trebuie să ştim că sîntem români, strănepoţi de ai romanilor şi fraţi cu italienii, francezii, spaniolii şi portughezii. Acestea trebuie să le spuneţi copiilor şi tuturor celor pe care îi luminaţi. Să-i lumniaţi pe toţi cu lumină dreaptă".

A vorbit, înţelept şi cu efect, şi soldatul Ion Codreanu, din Ştefăneşti-Soroca, din partea ţăranilor. A arătat şi el însemnătatea limbii româneşti, limba norodului. „Pentru noi nu poate fi ceva mai sfînt, decît limba noastră moldovenească, care-i limbă românească. M-a durut adineauri, cînd cineva dintre D-voastră l-aţi supărat pe domnul Gore, spunîndu-i că limba noastră nu-i limbă românească. Apoi, eu, fraţilor, am citit fel de fel de cărţi (a învăţat singur să citească, fără a umbla la şcoală) şi am căutat să văd cine sîntem noi şi am aflat că, adevărat, sîntem români (lungi aplauze). Spuneţi fără frică, oriunde, că români sîntem, români ne cheamă (aplauze lungite). Mergeţi ca apostoli în Basarabia! Să avem cu toţii un suflet şi un grai. Să nu zicem că ăsta-i preot, ăsta-i boier, ăsta-i ţăran, ci să zicem: ăsta-i moldovan, frate de-al meu, pe care trebuie să-l jut (aplauze lungite)". „Prin Ion Codreanu, a menţionat reporterul, a vorbit poporul basarabean, Basarabia românească, sufletul românesc".

Vladimir Herţa — vicepreşedintele Partidului Naţional Moldovenesc, a declarat şi el: „Da! Sîntem români, strănepoţi de-ai lui Traian. Să fim mîndri de aceea ce sîntem şi să facem totul ca să ne ridicăm cît mai degrabă la înălţimea către care am fost opriţi pînă ieri" (Şcoala moldovenească nr. 1/1917).

La Congresul noţionalităţilor din Rusia, ţinut la Kiev, între 6—10 septembrie 1917, delegatul Partidului Naţional Moldovenesc, Teofil Ioncu, a salutat Congresul în numele *românilor* din Basarabia... A lămurit, de ce a zis români din Basarabia. „Mulţi aţi auzit de moldoveni, dar puţini ştiţi că naţiunea moldovenească nu există. Există o naţiune românească. Numele de Moldova, moldovean, limba moldovenească, Basarabia..., este numai teritorial, nu naţional. Moldovenii basarabeni sînt români şi limba zisă moldovenească este limba românească" *(ibid.)*.

Profesorul ardelean Dr. Onisifor Ghibu, prezent, în Chişinău, ca refugiat şi luptător, împreună cu patrioţii români basarabeni, pentru cauza românească, a scris şi publicat, acum, un întins articol, intitulat *Moldoveni şi Români;* a arătat şi el, cu dovezi şi autoritate de specialist, că moldovenii basarabeni şi românii sînt unul şi acelaşi popor românesc şi limba moldovenească este limbă autentică românească. În altă parte a ziarului, s-a adresat basarabenilor, cu litere mari şi cu îndemnul: „*Nu vă* temeţi şi nu vă ruşinaţi să spuneţi deschis, oriunde şi oricui, că sînteţi români, fraţi buni cu românii de peste Prut şi de peste Carpaţi. Românii sînt urmaşi ai marelui popor roman din vechime. Putem să ne mîndrim cu obîrşia noastră" („Cuvînt moldovenesc", 6 iunie 1917).

Şi tot Onisifor Ghibu dă mărturie despre simţirea şi limba românească din Basarabia, anume din Chişinău, în reportajul ce l-a scris şi publicat, despre felul cum s-a sărbătorit ziua de 21 noiembrie 1917. Fiind sărbătoarea Intrării în Biserică a Maicii Domnului, s-a săvîrşit, în catedrală (Sobor), Sf. Liturghie, cu fast deosebit, cu arhiereu, 20 de preoţi şi diaconi moldoveni, în limba românească, răspunsurile date de corul condus de N. Berezovschi tot în limba românească. „Cînd am intrat în biserică, arhiereul spunea tocmai „Ale Tale dintru ale Tale"..., iar corul a început Pe Tine te lăudăm...". O clipă am rămas uimit. Mi se părea că am intrat în catedrala din Sibiu... Mă uit la cor. Intre coriştii văd alevea pe Nicolae Oancea de la Braşov, care cîntă împreună cu ceilalţi coriştii răspunsurile liturgice, întocmai ca la Sibiu şi ca la Biserica Sfîntului Nicolae din Braşov. Nu-mi mai pot stăpîni emoţia, pe care mi-o coboară în suflet slujba românească. Voiam să-mi ascund lacrimile, dar nu pot. Cînd după o vreme mă uit împrejur, văd aceeaşi emoţie la toţi credincioşii. Plîng bejenarii transilvăneni, bucovineni, munteni şi macedoneni, pe cari această slujbă îi transportă departe în ţara lor — şi plîng de bucurie şi moldovenii cari văd, în sfîrşit, cum visul lor vechi prinde trup. Cîtă fericire a adus această slujbă în toate sufletele! Ce putere mare are cuvîntul Domnului, spus în limba norodului!"

Înţelegem însemnătatea capitală ce a avut-o limba în trezirea, menţinerea, continuarea şi întremarea unităţii etnice, a simţirii şi conştiinţei patriotice româneşti în Basarabia. Adevăr confirmat de N. Iorga, care a constatat, istoriceşte şi personal, că, în Basarabia, totdeauna şi sub ocupaţia silnică rusească, „româneşte răsunau cîntările în biserici, româneşte se citea Cuvîntul lui Dumnezeu şi se săvîrşeau Tainele Cele Mari, româneşte vorbea predica din vechile cazanii" *(Sufletul românesc în Basarabia după anexare,* în „Neamul românesc", 15.XII. 1909, p. 2160).

Să relatăm şi întîmplarea de la Sibiu... În primul război mondial, au fost luaţi prizonieri, pe frontul germano-rus din Polonia, cîţiva soldaţi basarabeni. I-au dus la Sibiu. Aici, avîndu-se nevoie de translatori din rusește, au socotit că soldaţii basarabeni trebuie să ştie rusește şi au apelat la ei. Dar, mare le-a fost surpriza, să audă că ei nu cunosc limba rusească! Au explicat: „La noi, în casa părnitească se vorbeşte româneşte. În sate se vorbeşte numai româneşte. La şcoală am învăţat pe cărţi româneşti. În biserici se slujeşte şi se cîntă româneşte. Nu am avut nevoie să învăţăm limba ruseaască. La armată am învăţat rusește numai comenzile militare. Nu vorbim rusește. Nu ştim!" (Gazeta Transilvaniei", 18/31 iulie 1915, p. 2 — *Prizonierii basarabeni la Sibiu).*

Înţelegem dragostea nesecată a poeţilor români din Moldova Sovietică (Basarabia) pentru limba românească, lupta lor eroică, cu împotrivirea oficialităţii opresoare, pentru a o impune şi recunoaşte ca limbă naţională, introducerea ei în învăţămînt, în presă, în cultură, în biserici...; o biruinţă salutară, împreună cu litera latină, tricolorul drapel naţional, independenţă şi suveranitate, titulatura de Republică Română Moldova...

A mărturisit poetul Grigore Vieru despre limba românească:

In aceeaşi limbă
Toată lumea plînge,
În aceeaşi limbă
Rîde un pămînt.
Ci doar în limba ta
Durerea poţi s-o mîngîi,
Iar bucuria
S-o preschimbi în cînt.
În limba ta
Ţi-e dor de mama,
Şi vinul e mai vin,
Şi prînzul e mai prînz.
Şi doar în limba ta
Poţi rîde singur,
Şi doar în limba ta
Te poţi opri din plîns.

Iar cînd nu poţi
Nici plînge şi nici rîde,
Cînd nu poţi mîngîia
Si nici cînta,
Cu al tău pămînt,
Cu cerul tău în faţă,
Tu taci atunce

Tot în limba ta" (În limba ta).

Este aceeaşi limbă — graiul românesc — pe care înaintaşul Alexie Mateevici, poet binecuvîntat din constelaţia Luceafărului Eminescu, a preamărit-o ca „comoară, din veacuri înfundată, şirag de piatră rară (nestemate), foc ce arde, numai cîntec, doina dorurilor..., graiul pîinii (al holdelor), limba vechilor cazanii, care o plîng şi care o cîntă pe la vatra lor ţăranii, limbă sfîntă, să ridice slavă în ceruri, să spună veşnicele adevăruri..., graiul ţării"... *(Limba noastră).*

*

Dragi şi scumpi confraţi basarabeni, Vă trimitem acest mesaj sufletesc de admiraţie pentru cele ce faceţi şi năzuiţi — cu ale voastre dintru ale voastre!...

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Diacon *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu 44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ȘAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMANA A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
1 octombrie
1990
Nr. 37—38

CUVINTE DUHOVNICEȘTI

A IERTA

Te mînii pe cel care îți face rău. Mai ales pe cel care te vorbește de rău. Te superi. Suferi. Suferi de o durere adîncă, a sufletului, mai mare decît orice durere a trupului. Te superi îndeosebi cînd o face pe nedreptate. Cînd inventează. Cînd minte. Cînd te judecă și te condamnă cu rea credință. Mai ales cînd te judecă așa, cu nedreptate, suferința ta atinge culmi care cheamă răzbunarea.

Și cînd te judecă pe dreptate te superi. Ai dori să te ierte. Nimeni nu e bucuros de greșelile pe care le-a făcut. Le-ar dori uitate. Această dorință e aproape întotdeauna semn de părere de rău, de căință. Și te doare profund, te arde, te mistuie cînd nu ți se primește căința. Poate că de aceea Mîntuitorul ne sfătuiește să iertăm și noi pe cei care ne fac rău. Poate că și lor le va părea rău. Sigur că le va părea rău. Să iertăm și noi răul pe care ni-l fac, așa cum am dori să ni se ierte și nouă greșelile noastre. Să-i iertăm, adică, mai ales pe cei care cu nedreptate ne fac rău, pe cei care ne ruinează prestigiul cu evidentă rea credință, pe cei care ne calomniază, pe cei care ne insultă. Pe cei care ne judecă pe dreptate, să-i considerăm unelte ale judecății lui Dumnezeu care, pedepsindu-ne acum, nu ne va mai pedepsi dincolo, la Marea Judecată. Și să ne rugăm pentru cei care se fac unelte ale pedepsei lui Dumnezeu, din răutatea lor. Să ne rugăm să nu vină și asupra lor judecata și plata. Mai ales de răzbunare să ne depărtăm. Să știe cei care ne fac rău, cu dreptate sau cu nedreptate, că nu ne vom răzbuna. Să nu se teamă de noi. Și, dacă se poate, să nu zicem nici măcar vorba biblică: *„A Domnului este răzbunarea"*. Căci, dacă o zicem, se cheamă că tot n-am iertat.

Sfinții, plecînd de la Marele Învățător, Mîntuitorul, știu că trebuie *să iertăm de șaptezeci de ori cîte șapte*, adică la infinit. Pentrucă răul nu se stinge cu rău, precum nici focul cu foc. Grija cea mare a Învățătorului era să curme răul. Să-i pună stavilă. Să-l oprească. Să-i taie cursul prin iertare. Altfel înseamnă a-l înmulți. Și a înmulți răul, înseamnă a îmbolnăvi lumea, a o strica și mai tare, a o da în mîinile celui rău. Zicea Ava Epifanie: *„Dacă cineva te batjocorește, binecuvîntează-l!"* Și îi explica ucenicului, ce urmări putea avea atitudinea lui: *„Dacă îți va primi binecuvîntarea, va fi bine pentru amîndoi. Dacă nu ți-o va primi, tu vei primi înapoi de la Dumnezeu binecuvîntarea, iar el pedeapsa"*. Alți Părinți, pentru ca nu cumva cel ce binecuvîntează și nu-i este primită binecuvîntarea, să nu se bucure de pedeapsa ce va veni asupra batjocoritorului, îl îndeamnă să se roage pentru el, și să nu țină minte răul. Într-un *Pateric* armean *(Vies des Saint Pères,* Veneția, 1855) se arată că un Bătrîn a zis: *„Dacă cineva ține minte pe fratele care l-a rănit, care l-a supărat sau l-a insultat, trebuie mai degrabă să și-l aducă aminte ca pe un doctor trimis de Hristos, și să-l considere ca pe un binefăcător. Căci dacă te superi dintr-o asemenea întîmplare, înseamnă că sufletul tău e bolnav. Că de n-ar fi bolnav, n-ai suferi. Trebuie deci să-i mulțumești celui ce ți-a adus supărarea, pentru că datorită lui ți-ai descoperit boala. Roagă-te pentru el, și primește ceea ce ți-a venit de la dînsul ca pe o doctorie trimisă de Domnul"*.

Și Bătrînul (Paul Everghetinos, pune cuvîntul pe seama Avei Zosima), ca să-și convingă ucenicul, îi arată ce se poate întîmpla dacă nu-i urmează sfatul: *„Dacă, dimpotrivă, te superi pe dînsul, e ca și cum i-ai spune lui Iisus: Nu primesc doctoria. Prefer cangrena și înmulțirea rănilor"*. Logica sfinților e imbatabilă! Și cu argumente pentru toate. Cînd nu merge unul, știu să găsească altul.

Un frate, maltratat de altul, s-a dus să se spovedească Bătrînului. Acesta i-a zis: „Convinge-ți gîndul că nu fratele vrea să te maltrateze, ci păcatele tale îl îndeamnă s-o facă. De fapt, aș vrea să-ți spun că, în legătură cu toate cele ce-ți vin de la un om, să nu-l acuzi pe acela, ci să zici doar atît: Ceea ce mi se întîmplă, e din pricina păcatelor mele". Un astfel de gînd nu se poate naște decît din smerenie. Fiind între-

(Continuare în pag. a 2-a)

Mitropolitul Antonie

BISERICA ORTODOXĂ A FOST COMPROMISĂ?

Mereu auzim exprimîndu-se aceste cuvinte, iar uneori ne e dat să le vedem scrise în unele reviste și ziare. Oare așa să fie? O astfel de afirmație este susținută chiar și de teologi, nu numai de laici, fie ei ortodocși sau de altă confesiune.

Ne întrebăm, sînt acești teologi preocupați în mod serios de adîncirea și lărgirea noțiunii cuvîntului Biserică? E Biserica o simplă instituție socială? E Biserica doar o adunare de episcopi, preoți și credincioși, sau noțiunea de Biserică ortodoxă are un înțeles mult mai adînc și mai cuprinzător?

După textele Sfintei Scripturi, Biserica este „Trupul tainic al lui Hristos" *(Efes .1, 23)*, este „stîlp și întărire a adevărului" *(I Tim. 3, 15)*. Biserica are asigurare de la Însuși Întemeietorul ei că „porțile iadului nu o vor birui" *(Mt. 16, 18)*, asigurare confirmată de însuși trecutul ei istoric atît de zbuciumat, trecînd prin sute de ani de persecuții, prin nenumărate erezii și schisme, ieșind mereu biruitoare din toate acestea. Putem afirma cu certitudine că dacă Biserica ortodoxă a ajuns pînă la noi, acest fapt este o minune care ne dovedește că Biserica este sprijinită de mîna cea mai puternică a lui Dumnezeu.

După Sf. Părinți, Biserica este o instituție divin-umană și este fundamentată pe Sfînta Treime, din care se revarsă în toate mădularele ei, printr-o ordine bine stabilită, puterile necreate ale energiilor divine ale harului, asemenea razelor binefăcătoare ale soarelui asupra a tot pămîntul. Datorită acestui fundament, putem susține cu toată convingerea că Biserica este infailibilă în *totalitatea ei*. Și cînd zicem în totalitatea ei atunci nu ne referim doar la credincioși și ierarhie și nici la un singur episcop, fie chiar și episcopul Romei, ci ne bazăm pe fundamentul ei, pe Sfînta Treime, de aceea, repetăm e infailibilă în totalitatea ei.

Astfel judecînd, cu frică de Dumnezeu și evlavie creștinească, mai putem susține că Biserica ortodoxă s-a compromis?A face o astfel de afirmație însemnează a privi noțiunea de Biserică ortodoxă dintr-un unghi foarte îngust, care îngustare e întunecată de duhul disprețuitor al ambiției slavei deșarte, care duh nu e de la Dumnezeu.

(Continuare în pag. a 3-a)

Arhiereu Vicar Ioan Mihălțan
Crișanul

Necesitatea disciplinei în societate

— Temeiuri teologice —

Alături de puterea legilor și forța moralei, disciplina este al treilea element care stă la baza unei societăți.

Disciplina, ordinea, bună rînduiala, este totalitatea regulilor de comportare și de ordine, obligatorii pentru membrii unei societăți; supunere liber-consimțită a membrilor unei colectivități față de dispozițiile luate de organele superioare, în scopul asigurării unei comportări și ordini corespunzătoare (Mic Dicționar Enciclopedic, București, 1978, p. 304).

Societatea este totalitatea oamenilor care trăiesc laolaltă, fiind legați între ei prin anumite raporturi de producție; ansamblu unitar, sistem organizat de relații între oameni istoricește determinate, bazate pe relațiile de producție; totalitatea oamenilor considerați sub raportul acestor relații (Ibidem).

Preotul este slujitor al lui Dumnezeu și cetățean al Statului, iar credincioșii au aceeași dublă calitate. În concepția Bisericii noastre clerul și credincioșii au datoria să contribuie la asigurarea disciplinei în societate.

În comportamentul individual disciplina este absolut necesară. Fără disciplină se ajunge la neorînduială, la o stare haotică, cu urmări negative în dezvoltarea societății. Legea de bază a unei societăți este munca fizică și intelectuală. Sf. Scriptură mărturisește că munca este o obligație (Ieșire 20, 9), o trebuință pentru îndeplinirea nevoilor personale și obștești (Proverbe 27, 23; Faptele Apostolilor 20, 34).

De la această lege absolut necesară pentru existența vieții se abat toți aceia care cad în păcatul lenei sau al trîndăviei. Didahia învață: „Nici un creștin să nu trăiască între voi în lenevie". In cartea lui Iov citim: „Iar din lene izvorăște sărăcia și lipsa mare, căci lenea este mama foamei" (4, 13). „Cei ce se hrănesc fără trudă și se lenevesc să fie rușinați" — zice Sf. Ioan Gură de Aur. Lenea este apoi mama desfrînării. Ea naște parazitismul social care este, în fond, un furt camuflat sau o exploatare a sentimentelor familiare, a milei semenilor etc. Ea este un delict antisocial, întrucît lenesul consumă de la societate bunuri fără a da nimic în schimb. În Sf. Scriptură, lenea este considerată păcat capital.

Necesară este disicplina și în colectivitate. Această formă de conviețuire obligă pe individ la respectarea unor norme față de societate și față de semeni. Semenul nostru este orice om, fără nici o deosebire, pe care trebuie să-l respectăm, să-l iubim, să-l ajutăm la nevoie. Cu atît mai virtos se impune respectarea bunurilor colective ale societății și repartizarea lor.

Disciplina trebuei respectată la locul de muncă, pe stradă, în localurile publice și în toate relațiile noastre de semeni izolați sau în raport de societate.

Familia creștină este prima celulă socială de care depinde dezvoltarea societății. Disciplina trebuie să existe și în familie, atît în raportul dintre soți cît și în creșterea și educarea copilor. Respectarea disciplinei în familie îi asigură o dezvoltare normală și loc de cinste în societate. Biserica și societatea nu se bucură de familii compromise de la periferia și din zona suburbană a vieții, ci de familii purtătoare a unor virtuți morale și sociale, de familii modele, care să-și îndeplinească cu brio misiunea rînduită de Dumnezeu în societate. Buna rînduială din familie îi asigură prestigiu și demnitate, o așează în centrul vieții creștine și sociale și face să contribuie cu maximum de eficiență la întărirea disciplinei în societatea actuală.

În scopul întăririi disciplinei în societate se cere respectarea statului și a legilor țării. In concepția Bisericii noastre statul este un domeniu al existenței umane voit de Dumnezeu, în cadrul căruia vaiță omului se desfășoară sub aspectul ei material-istoric. Supunerea față de autoritatea statului este urmarea logică a concepției creștine că stăpînirea este de la Dumnezeu (Romani 13, 1) și că puterea pe care o exercită ea „s-a dat de sus" (Ioan 19, 11), „de la cel prea înalt" (Înțelepciune 6, 3).

Pentru respectarea ordinei de stat și a conviețuirii sociale, societatea așează pe individ în cadrul legilor, care se cer respectate. Respectînd și îndeplinind prescripțiile legii, fiecare credincios poate avea conștiința împăcată că a ajutat la bunul mers al vieții obștești și al Patriei din care facem parte.

Respectarea statului și a legilor are fundamentare scripturistică și tradițională și s-a practicat din primele zile ale vieții creștine. Mîntuitorul a recunoscut autoritatea de stat și a fost un exemplu grăitor de supunere și ascultare față de conducerea politică a vremii Sale. Sf. Apostoli, Sf. Părinți și creștinii din primele veacuri s-au mișcat cu fidelitate pe făgașul de gîndire și simțire trasat de Mîntuitorul Iisus Hristos.

În condițiile vieții de astăzi, Biserica a adoptat nu numai formal o poziție de loialitate față de stat, ci a subliniat această atitudine prin acțiuni corespunzătoare de sprijinire a tuturor inițiativelor care duc spre instaurarea unei adevărate libertăți.

Preoții, în primul rînd, se cuvine să contribuie la asigurarea disciplinei în societate prin exemplul personal și îndrumarea credincioșilor. In legătură cu exemplul personal Seneca spune: „Calea sfatului e lungă, a exemplui e mai scurtă". Sf. Ioan Gură de Aur zice: „În măsura în care slujitorii Domnului sînt sfinți, în aceiași măsură domnește sfințenia printre creștini".

Un preot care se bucură de ascendență morală, prestigiu și demnitate va fi de mare folos și efect pentru îndrumarea credincioșilor.

Toți credincioșii Bisericii și cetățenii Statului, indiferent de naționalitate sau religie au datoria să respecte disciplina în noua soceitate românească și să fie convinși de necesitatea ei în toate domeniile de viață socială și creștină.

Prot. Ieremia B. Ghita

Cateheză despre venerarea Sfintei Cruci

I. *Pregătirea aperceptivă*

Ce ne spune articolul al IV-lea din Simbolul de credință despre Mîntuitorul nostru Iisus Hristos? „Că s-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat și a pătimit și s-a îngropat...") De aici vedem că Domnul a primit pentru mîntuirea noastră cea mai grea condamnare la moarte, și anume cea prin crucificare. Datorită mîntuirii care ne-a fost adusă prin cruce, aceasta își va schimba înțelesul, devenind din lemn de tortură, aducător de moarte, „puterea lui Dumnezeu"; aducătoare de viață.

II. *Anunțarea temei*

De aceea, în cele ce urmează ne vom referi la temeiurile pentru care aducem venerare Sfintei Cruci.

III. *Tratarea*

Crucea indica la popoarele antice lemnul de tortură, aducător al celor mai îngrozitoare chinuri. Condamnarea la moarte prin crucificare sau răstignire era rezervată sclavilor, criminalilor, sau celor mai răi dintre oameni. Romanii au preluat acest mod de pedepsire de la cartaginezi. La iudei a fast folosită numai după ce Țara Sfîntă a devenit provincie romană. Fiind foarte umilitoare și crudă, pedeapsa prin crucificare era privită cu rezervă la iudei, încît cel astfel condamnat, era total descalificat în fața lui Dumnezeu și a oamenilor: „Blestemat cel spînzurat pe lemn", se spunea în Legea Veche (Deuteronom 21, 23).

Cuvîntul „crucii" a primit și un înțeles figurat, fiind folosit în vorbirea curentă spre a exprima necazurile și greutățile vieții (Marcu 8, 34).

Iisus a fost condamnat la moarte prin răstignire și a suferit pe cruce cele mai groaznice chinuri. Alături de crucea Lui au mai fost înălțate încă două cruci ale unor tîlhari. Pe Golgota se aflau deci trei cruci, fiecare avînd tîlcul ei. Pentru tîlharul nemîntuit crucea a fost instrumentul oribil de tortură și chin aducător de moarte. Pentru tîlharul mîntuit, crucea a însemnat șansa vieții lui veșnice. Crucea lui Iisus are însă un cu totul alt înțeles. Ea se referă la noi oamenii: „Hristos ne-a răscumpărat din blestemul legii, făcîndu-se pentru noi blestem..." (Galateni 3, 13). În felul acesta, crucea lui Hristos transformă, schimbă sensul sau înțelesul lemnului odios de tortură și chin, în cel de altar pe care se aduce suprema jertfă de ispășire: „Așa și Hristos, aducîndu-se (jertfă) odată, ca să ridice păcatele multora, a doua oară se va arăta fără de păcat celor ce îl așteaptă spre mîntuire" (Evrei 9, 28). Și cum „jertfelnicul era lucru prea sfînt și tot ce se atingea de el se sfințea" (Ieșire 29, 37), tot astfel și crucea lui Hristos devine prin jertfa adusă pe ea un lucru, un obiect aducător de sfințenie. Cei ce privesc spre crucea lui Hristos nu mai sînt stăpîniți de teama distrugătoare a sufletului, ci de bucuria și pacea sfințitoare și mîntuitoare. De aici și cuvintele Apostolului: „Mie însă să nu-mi fie a mă lăuda decît numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos" (Galateni 6, 14). Reprezentînd biruința asupra păcatului și a morții (Efeseni 2, 15—17; Coloseni 2, 14—15), crucea devine obiect de sfințenie și mîntuire, aducătoare de putere și har: „Căci cuvîntul crucii este nebunie pentru cei pieritori, iar pentru noi cei ce ne mîntuim este puterea lui Dumnezeu" (1 Corinteni 1, 18).

Pentru acest motiv, crucea devine emblema creștinismului, un obiect de cinste, sfințit cu sîngele Domnului, iar creștinii din cele mai vechi timpuri s-au numit „cinstitori ai crucii". Reprezentînd stema, sau steagul creștinismului, crucea va fi și „semnul Fiului Omului", care se va arăta pe cer la cea de a doua Sa venire (Matei 24, 30).

Păstrînd în sufletele lor roadele jertfei răscumpărătoare prin crucea Domnului, creștinii din cele mai vechi timpuri au căutat să exteriorizeze semnul mîntuirii. Imaginea crucii a angajat mereu simțirea creștinilor și dragostea față de Cel răstignit, de harul lui mîntuitor, și atingînd-o cu evlavie și venerare, prin sărutare sau rugăciune, simțim puterea harului care izvorăște din sîngele Domnului care a curs pe ea.

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot profesor Sorin Cosma

SF. DIONISIE AREOPAGITUL — 3 octombrie

Învățătura propovăduită de Mîntuitorul Iisus Hristos, cel înviat a treia zi din mormînt, a fost răspîndită și apărată cu zel și uneori chiar cu prețul vieții de către Sfinții Apostoli, de Sfinții Părinți, de către mii și milioane de mucenici și mucenițe, care între a-și lepăda credința și a-și da viața pentru mărturisirea acestei credințe, au ales pe cea din urmă. Astfel, calendarul Bisericii creștine este presărat de la un capăt la celălalt cu nenumărate exemple, pilde de urmat pentru noi toți, luceferi ce strălucesc astăzi pe cerul ortodoxiei. În fiecare perioadă a anului, în fiecare lună, în fiece zi din calendar Biserica își amintește și cinstește precum li se cuvine pe unul, doi sau chiar mai mulți dintre acești eroi, genii, biruitori, flori alese crescute în grădina Sfintelor Scripturi. Credința unora a fost mai încercată decît a altora, viața altora mai cunoscută decît a celorlalți; unii însemnați în calendar cu cruce roșie, alții cu cruce neagră, alții „cu poleleu", alții nu, dar toți sînt cinstiți prin slujbe, serbări, cîntări duhovnicești, cuvinte de laudă, posturi, ajunări, deslegări, închinări, comemorări deosebite. Luna octombrie a fiecărui an, pe lîngă sfinții cu ținere deosebită cum ar fi Cuvioasa Paraschiva și Cuviosul Dimitrie cel Nou (ambii cu sfinte moaște la noi în țară), Sf. Dimitrie, izvorîtorul de Mir, Sfinții Evangheliști Matei și Luca, amintește la 3 ale lunii pe *Sf. Dionisie Areopagitul*.

În Faptele Sfinților Apostoli, XVII, 34 citim: „Iar unii bărbați, alipindu-se de el au crezut, între care și Dionisie Areopagitul". Textul se referă la predica Sf. Ap. Pavel din Atena cînd, în „areopag", face atenienilor cunoscut pe „Necunoscutul Dumnezeu". S-a afirmat de către unii exegeți și teologi că ceea ce a fost „legea veche" pentru

(Continuare în pag. a 3-a)

Protos Ștefan Gușă

„Cel ce vine"

(Focșani, sept. 1908)

Cel ce vine este Omul, care a mai fost odată,
Dar pe care omenirea nu l-a cunoscut de tată;
Ci l'a alungat cu pietre și l'a răstignit pe lemn
Și l'a pus apoi în templu ca al mîntuirii semn.

Cel ce vine este omul care a avut chemarea
Să strămute munți cu vorba și să potolească marea;
Dar a strămutat un munte de durere peste Dînsul
Și în mare prefăcut-a lacrimile lui și plînsul.

Cel ce vine este Omul ce-a mai fost odinioară,
Dar a fost gonit de înșiși oamenii ce-l așteptară;
Căci a fost în ochii lumei și n'a fost văzut de lume —
În auzul lor fusese și le-a spus cerescul nume.
Dar ei nu-l aud nici astăzi, după cum nu-l auziră —
Și a fost sub pașii care fără milă îl striviră...
Astfel fost-a Cel ce vine, dar acum sosește Altul
Să cutremure pămîntul și să dărîme înnaltul,
Și va spune iar Cuvîntul dar va fi cu glasul sorții:
Să-l audă cu fioruri pân'și pietrele și morții...

Panait Cerna

Din volumul *„Viziuni pe calvar (II)"*, (1908—1909) Ms. 32/V/2 (6439) 1—2, 124 pagini, aflat în Muzeul Literaturii Române. Versuri inedite, comunicate nouă de către prof. Aurel Toader, din Medgidia.

Rugați-vă pentru fratele Alexandru

Cu acest titlu a apărut, post mortem, lucrarea filozofului de nuanță creștină Constantin Noica Rugați-vă pentru fratele Alexandru, în Colecția Totalitarism și Literatura Estului, editura Humanitas, București, 1990. Cartea lui Constantin Noica — „scriitorul cu tentativa de a integra pe omul care gîndește universal în spiritualitate și în ritmul imanent" — este impresionantă, prin conținutul ei. Cartea consideră suferințele prin care trece omenirea veacului nostru. Într-o epocă de progres luminos și de glorie cosmonaută, el constată că unii oameni petrec multe zile în închisori, alții sînt robiți, trăind într-o revoluție a bogatului nu a săracului. Cei închiși în celule sînt bătuți, adesea fără motiv, lipsa, grija, nevoia, procese de trădare, într-o parte sau alta a lumii, în Europa sau America, în Africa sau Asia.

Personajul celor în suferință este uneori Alexandru, alteori simbolul lor este Smerdiakov, nenorocitul acela din Frații Karamazov.

Autorul condamnă idealul acelora care cred că satisfacerea nevoilor materiale va produce fericirea omului, fie el capitalist sau comunist. Și iată că oamenii nu sînt fericiți. Creșterea brusc a taliei tinerilor, este ceva morbid, pledoaria pentru eros liber este semn de degenerare a speciei, maladivitatea urcă în sistemul nervos, unde nu mai încape vindecare. Totul s-a surpat în jurul nostru. A spus el, fericitul Augustin. „Iubește pe Dumnezeu și fă ce vrei". Cel care iubește cu adevărat pe Dumnezeu nu face ce vrea, ci ce trebuie, fiindcă orice dragoste este pînă la urmă dragoste către Dumnezu. Dar toate virtuțiile au ceva personal, bunătatea, curajul, înțelepciunea...

Și totuși se fură..., iarna lemnele din pădurea altora... etc.

(Continuare din pag. a 4-a)

A IERTA

(Continuare din pag. I-a)

bat ce este smerenia, Ava Isaia a răspuns: *„A fi smerit, e a te considera mai păcătos decît toți oamenii, și a te disprețui ca și cum n-ai făcut nimic bun în fața lui Dumnezeu. Lucrarea smereniei e a tăcea, a nu te socoti cine știe cine, a nu te certa cu nimeni, a fi supus, a privi în pămînt, a avea mereu moartea în fața ochilor, a nu minți, a nu grăi vorbe deșarte, a nu-l contrazice pe mai marele tău, a nu voi să-ți impui părerea, a suporta insultele, a te violenta în toate, a veghea asupra voii proprii ca să ți-o înfrînezi, a nu supăra și a nu invidia pe nimeni“.*

Așadar și *„a suporta insultele“!* Sfinții Bătrîni știau că nu e ușor. Și cine ar putea spune că e ușor? Nu e ușor, dar aceasta e calea. În definițiile date mai sus smereniei, a suporta insultele, e urmat de *„a te violenta în toate“*, a-ți face silă. Textul vine din Sfînta Scriptură: *„Din zilele lui Ioan Botezătorul pînă în ziua de azi, Împărăția cerurilor se ia cu sila, și cei care își fac silă, aceia o capătă“*. (Matei XI, 12). Așa tîlcuiesc Sfinții acest verset biblic. Împotriva a tot ceea ce te-ar îndemna să te superi, să te răzbuni, să suferi, împotriva dreptății care ar fi de partea ta, rabdă și iartă. Vede Dumnezeu și îți va scurta suferința. Te va mîngîia. E greu. Trebuie să te violentezi, să-ți faci silă, dar altfel ce-ar însemna iertarea? Iertarea e iertare, numai cînd cel care ți-a făcut rău, cu adevărat te-a rănit adînc. Numai atunci iertarea trece dincolo de cuvînt și devine faptă. A ierta nimicuri, e la îndemîna oricui. Examenul cel mare îl treci, numai cînd ești pus în situația de a ierta o greșeală mare, adevărată, cumplită, zdrobitoare. E greu! Dar asta e porunca. Cei tari în credință, cei puternici în voință duhovnicească, aceia o pot împlini. Aceia trebuie s-o împlinească. *Cei tari iartă. Cei slabi în credință se lasă prinși de gîndul răzbunării.* Numai cei slabi și neîncrezători în Dumnezeu, numai aceia se răzbună. Cel care se răzbună ia asupra lui păcatele aceluia pe care se răzbună. Sfinții spun că și cei care cu nedreptate sau cu dreptate, dar cu rea credință ne defaimă, iau asupra lor păcatele noastre. Noi însă, să iertăm.

Toți sîntem, adesea, puși în fața unui astfel de examen. Examen de creștinism. Lecția ne-a predat-o însuși Iisus, chiar de pe cruce. Cînd ne răstignesc și pe noi atîția, să arătăm că ne-am însușit Lecția Lui. Și, mai ales, să nu răstignim și noi pe alții, pe cei care ne răstignesc pe noi, cînd ne calomniază.

Într-o mănăstire de obște un bătrîn monah, foarte cuvios, se îmbolnăvi de-o boală gravă. Căzu la pat și nimeni nu-i putea fi de nici un ajutor, și nimeni nu se putea ocupa de dînsul ziua și noaptea. Auzind de această nenorocire, o femeie binecredincioasă dintr-o localitate învecinată îl rugă (pe stareț să-i dea voie să-l ia acasă la dînsa ca să-l îngrijească. Starețul se învoi și porunci unor frați să-l transporte în casa femeii. Cu credință în Dumnezeu, ea îl îngriji, îi procură medicamente, gîndindu-se doar la răsplata pe care o va primi în ceruri. După trei ani, oameni de rea credință se apucară să-l vorbească pe bătrîn de rău, bănuindu-l de gînduri și fapte urîte săvîrșite cu binefăcătoarea lui. Auzind acestea, bătrînul se rugă implorîndu-L pe Dumnezeu: „Tu Doamne care știi și vezi durerile și nenorocirea mea; Tu care îmi știi suferința care mă roade și nevoia pe care o am de slujirea acestei femei evlavioase, pentru numele Tău, dă-i ei, Doamne, răsplata cuvenită în Împărăția Ta“.

Cînd i s-a apropiat ziua morții, mulți sfinți bătrîni și tineri evlavioși au venit din mînăstire să-și ia rămas bun de la dînsul. Bătrînul știind că în inima lor aveau bănuieli, stîrnite de calomniatori, le-a zis: „Vă rog, părinților și fraților, cînd voi muri, luați toiagul meu și mi-l înfigeți pe mormînt. Dacă într-o zi veți vedea că toiagul a prins rădăcini și a făcut fructe, atunci să fiți convinși că am avut conștiința curată față de cea care, în numele Domnului, m-a slujit. Dacă nu va încolți, atunci să știți că gîndul și conștiința mea n-au fost curate“.

Au făcut așa. Și iată că toiagul a prins rădăcini, a făcut frunze și fructe și toți slăviră pe Dumnezeu. La auzul întîmplării mulți din satele vecine veniră să vadă minunea și să dea toți slavă lui Dumnezeu.

Cel care povestește întîmplarea (Commonitiones Sanctorum Patrum, Coimbra, 1974, IV, 10), încheie mărturisind că el însuși și alții împreună cu el au văzut pomul cu roade și au binecuvîntat pe Domnul, Cel care îi apără pe cei care Îl slujesc în Duh și adevăr.

Bătrînul și-a pus nădejdea în Dumnezeu. A cerut mărturie după moartea lui. Despre calomniatori, nici o vorbă. Nici un blestem. A cerut doar restabilirea adevărului. Și Dumnezeu l-a ascultat. Aceasta avem și noi dreptul s-o cerem. Numai să fim curați ca bătrînul și să avem credința lui.

Pe cei ce rabdă, pe cei ce iartă, pe cei care își pun nădejdea în Dumnezeu, Dumnezeu îi ajută.

Teoria credinței la N. Berdiaeff

În examinarea credinței este necesar a se pleca de la faptul atît de important al posibilității de a nega existența lui Dumnezeu, adică de la posibilitatea ateismului. Cuvintele Sfintei Scripturi ne dovedesc acest lucru: „Zis-a nebunul în inima sa, nu este Dumnezeu“. (Psalm 53, 2).

Nu tot așa stau lucrurile cu realitatea lumii naturale, a lumii vizibile. Aceasta nu sîntem liberi a o nega. Dacă negarea unor idei ce le avem în inima noastră nu are repercusiuni remarcabile în modul de desfășurare a vieții noastre, negarea lucrurilor fizice însă, de care ne convingem în mod practic, la tot pasul, că există, ar avea o cu totul altfel de influență asupra noastră. Realitatea existenței lucrurilor fizice este susținută, indiferent de sistemul filozofic adoptat sau care își exercită influența.

Sîntem deci în situația de a putea să negăm prima realitate, din care sînt toate, realitatea existenței mame. La negarea lui Dumnezeu sîntem deplin liberi, căci nimic nu ne împiedică, nimic nu ne constrînge a-l recunoaște pe Dumnezeu. Negarea lui Dumnezeu — după cum zice filozoful și teologul rus N. Berdiaeff — se pare a fi mai serioasă decît negarea lumii fizice, negarea lumii vizibile. (Logos: revue internationale de synthèse chrétienne orthodoxe. 1-ère année No.-1, Bucarest, 1928).

Recunoașterea lumii spirituale se face după alte criterii decît cea a lumii naturale. Factorul care ne asigură de existența lumii spirituale este credința, pe care apostolul Pavel o numește: „adeverirea celor nădăjduite și dovada lucrurilor celor nevăzute“. (Evrei, 11; 1).

Cunoașterea lumii vizibile nu se face prin credință, ci printr-o cunoaștere care este o demonstrare. O singură sforțare a intelectului, precedată de o normală funcționare a simțurilor, ne duce la cunoașterea și prin aceasta, la recunoașterea lumii vizibile, naturale.

Credința — după cum am văzut mai sus — din punctul de vedere al subiectului religios, presupune un act liber al spiritului omenesc, care este urmat de un simțămînt de dragoste. Credința este străină de ceea ce se numește constrîngere.

Realitatea lumii spirituale și în deosebi existența lui Dumnezeu ne sînt tăinuite și aici își găsește locul actul de liberă voință. Realitatea lumii de dincolo ni se descopere nouă prin actul Revoluției divine, care nu e un act de constrîngere al spiritului omenesc. Ea presupune credința, care este un act de libertate a voinței.

Teologul rus N. Berdiaeff — a cărui concepție asupra naturii credinței încerc să o expun — susține, că Revoluția divină este posibilă, dat fiind faptul, că omul, pe lîngă că e ființă rațională, mai este și ființă spirituală, adecă are sădit în el acea scînteie divină, care îl ajută să pătrundă realitățile spirituale.

Misterul de pe Golgota nu ne constrînge a-l recunoaște, căci forța divină ne rămîne nouă invizibilă. Deși se revelează, Dumnezeu le rămîne multora ascuns; continuă să aparțină lucrurilor nevăzute. Misterul de pe Golgota nu poate fi văzut cu ochii trupului; poate fi văzut însă cu ochiul inimii, care este credința. La credință se referă Mîntuitorul, cînd, după înviere, arătîndu-se lui Toma, a rostit: „Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut“. (Ioan, 20, 29). Aceștia, pe care-i fericește Mîntuitorul, n-au văzut cu ochii trupești, care obligă, ci au văzut cu ochiul cel sufletesc, care presupune libertatea voinței. Credința nu are nevoie de argumentări sau de dovezi, căci, a face acest lucru, ar însemna a contesta, a nega acțiunea spirituală a credinței.

Scepticii, care caută să se convingă de adevărurile credinței, rămîn tot la vechea lor părere, căci, neschimbîndu-și vechea stare de conștiință, nu vor putea să-și reprezinte obiectul credinței decît sub aspectul concepției lucrurilor din lumea aceasta. Argument constrîngător nu există în sfera credinței. Ceea ce poate fi argumentat, dovedit, nu are nevoie de credință.

Credința este o viziune a lumii nevăzute, a lumii spirituale. Ea presupune o sguduire, o pătrundere a întregii ființe omenești, presupune trezirea tuturor forțelor spirituale ale omului, însoțită de o transformare a sufletului său. Credința deschide intrarea într-o lume de ordin supranatural.

Esența credinței nu se rezumă la supunerea față de un adevăr supranatural revelat, nici la o justificare înaintea lui Dumnezeu. Prin credință se ajunge la o reală schimbare a firii noastre umane, se năzuiește spre o renaștere a noastră și spre o iluminație de sus.

Reiese deci că rostul credinței

(Continuare în pag. a 4-a)

Petru Dumtireasă

Să nu mai fim purtați de orice vînt de învățătură! *Adevăruri mîntuitoare de suflet*

Azi despre:

IISUS HRISTOS - MÎNTUITORUL LUMII

„În nimeni altul nu este mîntuire. Nu este sub cer alt nume dat oamenilor în care să fim mîntuiți“ (Fa. Ap. 4, 12).

Propunîndu-ne să vorbim despre personalitatea dumnezeiască a Domnului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, trebuie să arătăm de la început că I se cuvine aceeași cinstire (cult religios) care o datorăm și Tatălui. „Toți să cinstească pe Fiul cum cinstesc pe Tatăl. Cine nu cinstește pe Fiul, nu cinstește pe Tatăl Care L-a trimis“ (Ioan 5, 23).

Părțile mai însemnate, componente și esențiale ale cultului ce-I datorăm, sînt:

— El să aibă locul cel dintîi în toate ale noastre (cinstire).

— Plecarea genunchilor la rugăciune în numele lui Iisus (Fil. 2, 10).

— Mărturisirea spre slava lui Dumnezeu Tatăl că Iisus Hristos este Domnul (Fil. 2, 11).

Cine mărturisește că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămîne în el și el în Dumnezeu (I Ioan 4. 14—15).

Dumnezeu Tatăl a voit ca prin Fiul Său să ne arate calea mîntuirii, calea ce ne conduce la cer. Calea mîntuirii ne este arătată prin mai multe mijloace cum sînt:

— Învățăturile Evangheliei
— Predicile Sale minunate
— Minunile Sale dumnezeiești
— Înălțarea Sa la cer din mijlocul ucenicilor
— Trimiterea Duhului Sfînt
— Întemeierea Bisericii
— Rînduielile și poruncile date urmașilor Săi
— Lucrarea Duhului Sfînt — în vederea zidirii Bisericii lui Hristos.

Toate aceste mijloace harice își au locuri nemijlocite în Biblie sau Sfînta Scriptură de unde ne hrănim și învățăm ce trebuie să facem. Se ridică o întrebare și anume:

Dacă toți creștinii ne hrănim și ne învățăm din aceeași Sfîntă Carte plină de lumină și de învățătură dumnezeiască, de ce nu vorbim cu toții una și aceeași limbă? De ce în unele privințe vorbim la fel, iar în altele nu ne putem înțelege și fiecare susține că adevărul este de partea sa?

În tinerețe am citit o care ce era intitulată: „Biruința Evangheliei“. În această carte se descrie un

(Continuare în pag. a 3-a)

Corneliu Rusu

Catehează despre venerarea Sfintei Cruci

(Continuare din pag. I-a)

Tot ca o formă de exteriorizare a venerării Sfintei Cruci este și însemnarea creștinului cu semnul crucii, ca practică datînd din cele mai vechi timpurii. Astfel, Tertulian (+240) arată că „la fiecare pas, la fiecare mișcare,la fiecare intrare și ieșire, îmbrăcîndu-ne, la spălat, la masă, seara, culcat sau șezînd și în orice atitudine pe care o luăm, noi ne însemnăm frunțile cu un mic semn al crucii“. Episcopul Ipolit al Romei (+235) scria: „Străduiește-te în orice vreme să-ți însemnezi fruntea cu bună cuviință căci acesta este semnul cunoscut și încercat al pătimirii împotriva diavolului, dacă îl faci cu credință... Potrivnicul fuge văzînd puterea ce vine din inimă... Însemnînd fruntea și ochii cu mîna, depărtăm pe cel care încearcă să ne nimicească“.

Cu toată această justificată venerare a Sfintei Cruci, sînt totuși unii creștini care nu admit cinstirea ei, spunînd că aceasta contravine primelor două porunci din Decalog, care interzic închinarea la idoli. Este adevărat că aceste porunci combat idolatria. Dar se pune problema dacă venerarea crucii poate fi considerată într-adevăr idolatrie? Este știut că idolatria înseamnă adorarea idolilor în locul adorării cuvenită numai unicului Dumnezeu. Iar pentru a constata dacă crucea poate fi considerată idol, să cercetăm că este idolul? Idolul este o închipuire în gînd a unor lucruri care nu există în realitate. De aceea, idolul se mai numește și iluzie, aparență, fantomă, vanitate, imaginea unei iluzii (Psalmul 134, 15; Ieremia 10, 14—15). „Idolul nimic nu este în lume“ (1 Corinteni 8, 4), spune Sfîntul Apostol Pavel. Nu tot același lucru se poate spune și despre cruce, care reprezintă o realitate și care odată cu jertfa Domnului a primit un sens nou, profund și plin de semnificații pentru mîntuirea noastră. Ea nu mai poate fi considerată simplu lemn de tortură și de chin, ci altarul de jertfă sfințit prin sîngele nevinovat al Domnului, iar „tot cel ce se atinge de altar se va sfinți“ (Ieșirea 29, 37).

IV. *Recapitularea — Aprecierea*

Cum era considerat lemnul crucii înainte și în timpul activității Mîntuitorului? (Lemn aducător de groază și de moarte). Dar după moartea Domnului pe cruce? (Lemn aducător de viață, bucurie și mîntuire). De ce această schimbare a înțelesului? (Fiindcă Domnul a sfințit cu sîngele său nevinovat, transformînd lemnul de tortură în altarul jertfei Sale). Ce devine crucea pentru noua religie creștină? (Devine emblema care o reprezintă, încît atunci cînd spunem „creștin“, îl considerăm și „cinstitor al crucii“). De cînd cinstesc creștinii crucea? (De cînd Domnul a adus pe ea jertfa Sa mîntuitoare, deci din perioada Sfinților Apostoli, care o numesc „puterea lui Dumnezeu“). Poate fi considerată crucea pe mai departe lemnul de tortură și de chin, deci un obiect odios pentru creștini? (Nu poate fi consiedrată așa, ci pentru creștini ea este lemnul de sfințire a vieții duhovnicești prin sîngele Mîntuitorului care a curs pe ea, care ne-a mîntuit și sfințit viața). Poate fi considerată crucea idol, iar venerarea ei idolatorie? (Nu poate fi considerată idol, întrucît crucea este o realitate de sfințire a vieții, pe cînd idolul „nu este nimic în lume“).

V. *Asocierea*

Venerarea sau cinstirea Sfintei Cruci este un cult relativ, subordonat celui absolut, de adorare, pe care îl aducem numai lui Dumnezeu. Cultul îngerilor, al sfinților, al moaștelor, al icoanelor, la care se asociază și cel al crucii, este numit „cult de dulie“, sau de cinstire, de închinăciune, de venerare. Le cinstim pe acestea, deoarece vedem în ele lucrarea lui Dumnezeu, sfințenia lui Dumnezeu, dar pe Dumnezeu îl cinstim pentru El însuși, ca și creator și mîntuitor al nostru. Cinstind „crucea prin care a venit mîntuirea la toată lumea“ îl cinstim pe Mîntuitorul însuși și astfel cinstirea trece de la cruce la cel răstignit pe ea, la patimile și învierea Lui. Așa se explică și faptul că însemnîndu-ne cu semnul crucii pronunțăm numele Sfintei Treimi, iar crucea ne introduce în comuniunea Ei. Aceasta dovedește încă odată că venerarea Sfintei Cruci nu poate fi socotită idolatorie.

VI. *Generalizarea*

Aducînd venerare Sfintei Cruci „prin care a venit mîntuirea la toată lumea, aducem prin aceasta preamărire Sfintei Treimi, care ne-a acordat și ne acordă mîntuirea“.

VII. *Aplicarea*

1. Aducînd venerare Sfintei Cruci, Biserica a rînduit ca zilele de miercuri și de vineri să fie puse sub ocrotirea Sfintei Cruci și a Patimilor Domnului.

2. Au fost rînduite și două sărbători închinate Sfintei Cruci. Astfel la 14 septembrie sărbătorim Înălțarea Sfintei Cruci“ (sau „Ziua Crucii“) în amintirea înălțării ei în văzul tuturor credincioșilor, la Ierusalim în ziua de 14 septembrie 335. Cea de a doua este numită „Duminica Crucii“, stabilită în a treia duminică din postul Paștelui.

3. Alte moduri de venerare sînt și slujbele rînduite, în cinstea și spre lauda crucii. „Acatistul Sfintei Cruci“, care se citește la 14 septembrie, cîntările de laudă și cinstire a crucii din zilele de miercuri și vineri, precum și de la sărbătorile închinate ei.

4. Se va cînta cu credincioșii: „Crucii Tale ne închinăm Hristoase, și sfîntă învierea Ta o lăudăm și o mărim“.

AM VĂZUT MINUNEA!

Așa cum am arătat în unele articole anterioare („Setea de libertate“ nr. de Paști, „Sfintele Paști în detenție“ nr. 19—20, 1990, „Cu Domnul Iisus, în închisoare“ nr. 25—26/1990), în anii 1954—55 am fost încarcerat în închisoarea de la Pitești, celebră deja prin cumplita „experiență“ torționară regizată acolo în anii 1949—52. Ținut la celulă, parte din timp singur, eram rupt complet de lumea din afară. Nu mai amintesc în ce condiții. Dar și aici, ca și în alte locuri de detenție și chin, Dumnezeu a rînduit să ne fie hărăzite nouă, osîndiților, unele plăceri și bucurii de neuitat, poate ca o compensare a vieții infernale pusă la cale de oameni. Astfel, la Ocnele Mari ceea ce ne încînta auzul și ne prilejuia o nespusă bucurie în amurguri era cîntecul privighetorilor. La Canal cîntecul ciocîrliei era acela care ne transporta în alte sfere, odată cu revărsatul zorilor.

La Pitești a fost o altă bucurie, de data asta nu a auzului ci a văzului, cu profunde reverberații în suflet. Închisoarea avea în spate o curte gospodărească în care se puteau vedea o claie-două de fîn, o căruță, o iapă cu un mînz frumos, acareturi. Dar mai apărea și un pui de lup, lăsat liber prin curte. Acest pui de lup, care s-a dovedit apoi a fi o lupoaică, s-a împrietenit cu mînzul, prietenia lor jucăușă strîngîndu-se pe parcurs tot mai mult, pe măsură ce creșteau. Marea încîntare oferită ochilor noștri, a deținuților care aveam ferestrele spre această curte, era jocul celor două animale, joc ce se petrecea mai ales în zilele frumoase, mai cu seamă de primăvară. Urmărit prin ferestrele zăbrelite, jocul acesta apărea ca un dar dumnezeiesc pentru cei care îl puteam contempla.

Dar, după aproximativ un an, vigilența torționarilor a venit cu măsura astupării ferestrelor, spre a nu se mai putea vedea nimic în afară. Divinul spectacol, unic în felul său și cu adînc înțeles, nu mai putea nici el să fie văzut și urmărit. Dar el devenise un lucru atît de însemnat și de necesar ochilor și sufletului, cel puțin pentru mine, încît am simțit după aceea nevoia să mi-l readuc mereu în amintire, ba să mi-l și povestesc mie însumi mintal, bineînțeles. Așa s-au născut versurile ce urmează, cărora nu le puteam da alt titlu mai potrivit decît cel de mai sus: *Am văzut minunea!*

Ceea ce ar trebui să mai adaug este asigurarea pe care trebuie s-o dau cititorilor că în cele de mai jos nu se află nici măcar un procent produs al fanteziei. Ba mai mult: cred că nici nu am reușit pe deplin să redau toată frumusețea și tîlcul acestei prietenii și acestui joc dintre un animal domestic și o fiară a pădurii.

În cele ce urmează — din capăt dau de știre —,
Nu-i izvorît nimica din vreo închipuire,
Ci-i vorba de-o-ntîmplare, aevea petrecută,
Prin gratii de-nchisoare de zeci de ochi văzută.
Dar, mai întîi de toate, așa cum se cuvine,
Să vă prezint eroii, ca să-i cunoașteți bine...
Primul e o lupoaică, lupoaică-adevărată,
Cum pare-n toate cele, cum firea o arată,
Cam de un an adusă, de cine știe unde,
De prin sălbăticia vreunei păduri afunde,
Silită ca să schimbe o vastă-mpărăție
Cu-o searbădă ogradă de sumbră pușcărie,
Pe cînd era, sărmana, cît pumnul doar de mică,
Tot căutînd să fugă în vrun ungher, de frică.
Vegheată-ndeaproape de-atuncea zi de zi,
Fu bine ocrotită, nici hrana nu-i lipsi,
Și, liberă prin curtea din jur destul de-ntinsă
Ce vrea să-nlocuiască pădurea necuprinsă,
Crescu pe nesimțite și se-mblînzi treptat...
Are o blană sură și mersul aruncat,
E ageră și-adesea o vezi adulmecînd
Sau în culcuș la claie parcă ceva pîndind.
În lumea asta totuși se simte cam stingheră.
Se uită curioasă la pușca mitralieră...,
Sau înspre santinela ce-o cheamă în zadar,
Pornește mai departe cu pasul larg și rar...,
Privește încurcată autocamionul
Ce huruie să plece și-o-ncurcă mai rău... tonul,
Și toate cîte vede ei i se par ciudate,
Chemînd-o parcă-ntruna meleaguri depărtate.
Cînd vreunul dintre oameni să și-o apropie-ncearcă
Ea se retrage-ndată, cu bănuială parcă...
La cîțiva doar se lasă s-o mîngîie pe coamă,
Ca și cum n-ar pricepe și n-ar băga de seamă,
Și nu la orișicare, ci numai la acei
Care-au știut să intre în grațiile ei.
Cît e de pădureață și de sălbăticiune
Are cu toate astea o mare slăbiciune.
E mînzul puștăriei, de fapt un cal de rege.
E murg de-a sa culoare, de talie mijlocie
Și plin de tinerețe își poartă cu mîndrie
Frumosu-i gît în coardă, de coamă-mpodobit,
Cînd e lăsat prin curte să-i treacă de urît.
Noi îl privim din cușcă, furiș, printre zăbrele,
Să nu ne prindă-n vină pîndari ori santinele
Și-l urmărim cum zburdă voios prin bătătură
Șu cum îi sare-n cale sălbăticiunea sură...
Ea stă pitită bine și vremea își petrece
Pe unde-i spune simțul și năzdrăvanul trece
Ca astfel să-l surprindă și-ndată să-i arate
Cît e de jucăușă, ce știe și ce poate.
Un joc fără pereche din clipa asta-ncepe
Și plin de înțelesuri cînd mintea îl pricepe...

Văzînd-o murgul astfel fără de veste-n față
Pe sprintena lupoaică, frumoasă și-ndrăzneață,
Se-aruncă spre ea, fulger, s-o calce par-ar vrea
Și-atunci, din două salturi, se-abate-n lături ea
Și se preface, poate, că stă pe loc cuminte:
Iar el din nou în fugă pornește înainte,
Dar tot privind hoțește cu coada ochiului
Ca și cum ar chema-o să vină-n urma lui.
Ea vede, îl ajunge și ca o strengăriță
De coadă-l prinde bine și-l trage de-o șuviță.
Te-ai aștepta ca mînzul s-arnuce din copite,
Sau, poate, să se sperie, cînd colo, pasă-mi-te,
Aleargă mai departe și mai satisfăcut.
Și-așa-și continuă jocul pînă ce-au obosit...
Iar într-o zi văzurăm o scenă și mai rară.
Era o zi-nsorită cu cer de primăvară.
Lupoaica și cu mînzul, pe la amiaza mare,
Se tot jucau prin curte sub razele de soare.
Deodată ea apare — să-i facă lui plăcere —,
Cu-o mătură stufoasă și lungă de nuiele
Pe care, radioasă, o ține bine-n gură
De parc-ar vrea să-i spună: îți place-așa figură?
El caută s-o prindă, și fuge după ea
Pînă cînd, încolțită, îi scapă mătura.
Și, ca să nu rămînă nici dînsul mai pe jos,
Apucă de nuiele cu gura, tacticos,
Și se învîrte-n loc, odat', de două ori,
Purtînd în dinți trofeul, ca un biruitor.
Apoi, ca și pe scenă, depune mătura
Și-așteaptă ca lupoaica să vină și s-o ia.
Ea fără-ntîrziere se-apropie și o prinde
Și iar e fugărită ca și mai înainte...
Iar jocul se încheie frumos, ca între frați,
Și se retrag și unul și altul, împăcați.

Ai crede că-i poveste, dar nu-i deloc poveste.
Ce pildă minunată și ce mustrare este!
Un cal și-un lup se joacă, la temniță-nfrățiți,
Privindu-i deopotrivă tirani și asupriți.
O necuvîntătoare alături de o fiară,
De vechea dușmănie și de porniri uitară
Și-n strînsă prietenie știură să se lege,
Poate-nvrăjbiții oameni ceva vor înțelege.
Căci om cu om ajuns-au, în zodie nebună,
Să nu se mai cunoască, să nu-și întindă-o mînă,
Să decreteze ura suprema lor virtute,
Iar ei să se preschimbe în fiare și în brute;
Și-așa să se dezbine, cînd soarta nu-i desparte,
În tabăre vrăjmașe, pe viață și pe moarte,
O parte fără murmur trăgînd din greu în jug,
Iar alții poartă biciul și-mpart al lor belșug.
De la cei doi primirăm o pildă și-o mustrare,
Și una ca și alta la fel de grăitoare —
Și mă întreb acuma, de-aici din cușca mea:
Acei ce poartă biciul vor fi-nțeles ceva?
Oricare-ar fi răspunsul, un adevăr rămîne
În care-i și speranța acelora de mîine:
Că mîna își vor da-o și oamenii-ntr-o zi,
Dacă știură calul și lupu-a se-nfrăți.
În al acestor vremuri întunecat desiș
Unirea lor îmi pare un semn și-un luminiș,
Iar ei — povestitorii acelei dimineți
Cînd bietul om afla-va semnul altei vieți.
De-aș fi putut, în ziua cu mîngîieri cerești,
Cînd își sfîrșiră jocul acela ca-n povești,
Pentru minunea asta, văzută și de noi,
Îi sărutăm cu lacrimi, duios, pe amîndoi!

Ion Apostol
Dragoslavele

IISUS HRISTOS - MÎNTUITORUL LUMII

(Continuare din pag. a 2-a)

proces imaginar ce se dezbătea în iad, pentru destrămarea unității creștine.

Pericolul cel mare prezentat de creștini în defavoarea iadului stă în unitatea strînsă a credincioșilor lui Iisus cum citim în Faptele Sf. Apostoli că cei ce crezuseră în El și s-au botezat, stăruiau în învățătura Apostolilor, în legătură frățească, în frîngerea pîinii și în rugăciuni (Fa. Ap. 2, 42). Erau o inimă, o simțire, un cuget și un gînd.

Diavolul dezlănțuia asupra demonilor săi — scria în carte — tot felul de schingiuiri dar fără efect pînă într-o zi cînd cel mai neînsemnat demon al iadului și-a adus contribuția la dezbaterea marelui proces spunînd că biruința iadului împotriva răspîndirii creștinismului în lume se poate face doar pe o singură cale și anume: cînd printre creștini vom strecura — spunea el — oameni cu ideile noastre. Atunci nu se vor mai putea înțelege între ei. Vor abandona lucrarea exterioară de cucerire a sufletelor pentru Hristos și de răspîndire a Evangheliei, se vor măcina luptîndu-se între ei, nu se vor mai putea înțelege, se vor grupa, iar cei mulți descurajați de aceste neînțelegeri, vor părăsi calea lui Hristos și se vor alătura nouă.

Din Istoria Bisericii desprindem marele adevăr că, începînd cu „marea schismă", toate destrămările n-au făcut altceva decît să dezmembreze și să sfîșie „Trupul lui Hristos" care este „Biserica" (I Cor. 5, 27).

Dacă sîntem ai Domnului Iisus Hristos și sîntem zidiți în El, trebuie să ascultăm și să împlinim întocmai cum ne-a spus și ne-a învățat El. Să nu denaturăm nimic în felul cum ne place nouă ca să apărăm o erezie la care-i zicem cult alcătuit după bunul nostru plac și dintr-un singur verset cum ar fi „Marcu 15, 16; Fa. Ap. 8, 26—40", dar și acesta la voia noastră înțelegere.

Am văzut mai sus cele trei părți componente ale cultului religios ce-l datorăm Domnului Iisus. In cel dintîi am văzut că El, Domnul nostru, trebuie să ocupe locul cel dintîi în toate ale noastre.

Cînd sîntem doi sau trei adunați în numele Lui, El, este cu adevărat în mijlocul nostru, sau avem numai păreri și năluciri? Îl învrednicim noi, oare, de cinstea aceasta ,care I se cuvine?

Dar cînd nu ne înțelegem și fiecare ținem cu tărie nu la „Glasul Lui" ci la vederile noastre mai este El, Iisus, în mijlocul nostru?

Plecarea genunchilor noștri la rugăciune mai are vreun efect, vreun farmec? Cine să ne asculte rugăciunile dacă Domnul nu mai este în mijlocul nostru? Cine a făcut să nu ne putem înțelege? Oare nu demonul arătat mai sus? Ce este de făcut fraților?

Să urmărim lucrurile care duc la pacea și zidirea noastră (Rom. 14, 9). „Caută pacea și aleargă după ea!" (Ps. 34, 14). „Fiecare din noi să placă aproapelui în ce este bine în vederea zidirii altora" (Rom. 15, 2). „Fiindcă rîvniți după daruri duhovnicești, să căutați să le aveți din belșug, în vederea zidirii sufletești a Bisericii" (I Cor. 14, 42). „Mîngîiați-vă și întăriți-vă unii pe alții în adevăr" (I Tes. 5, 11). „Sînt felurite daruri dar este același Duh" (I Cor. 12, 4). „Și fiecăruia i se dă arătarea Duhului spre folosul altora" (I Cor. 12, 7). „Toate să se facă spre zidirea sufletească" (I Cor. 14, 26). „Și El a dat pe unii apostoli; pe alții prooroci; pe alții evangheliști; pe alții păstori și învățători, pentru desăvîrșirea sfinților, în vederea lucrării de slujire, pentru zidirea trupului lui Iisus, pînă vom ajunge toți la unirea credinței și a cunoștinței Fiului lui Dumnezeu, la starea de om mare, în înălțimea staturii plinătății lui Hristos" (Efes. 4, 11—12).

Astfel, cel ce nu se ține de învățătura Domnului nostru Iisus Hristos și n-are Duhul Lui, acela nu este al Lui, oricum L-ar chema.

Dacă cel care vestește Evanghelia sau se pretinde a o vesti, nu intră zilnic „în Templul lui Dumnezeu" și nu rîvnește a avea darurile Duhului Sfînt din belșug, vine demonul — cel despre care vorbeam mai sus — și îl încarcă cu minciuni; și în loc să facă slujba pentru Domnul, săvîrșește lucrarea întunecimii sale Diavolul.

Ca „Pacea lui Hristos" să odihnească peste noi, să domnească între noi, să ne facă una în El, condiția principală ne este arătată și este aceasta:

„Cuvîntul lui Hristos să locuiască din belșug în voi în toată înțelepciunea. Învățați-vă și sfătuiți-vă unii pe alții cu psalmi, cu cîntări de laudă și cu cîntări duhovnicești, cîntînd lui Dumnezeu cu mulțumire în inima voastră. Și orice faceți, cu cuvîntul sau cu fapta, să faceți totul în numele Domnului Iisus, și mulțumiți, prin El, lui Dumnezeu Tatăl" (Colos. 3, 16).

„Oricine o ia înainte și nu rămîne în învățătura lui Hristos n-are pe Dumenzeu. Cine rămîne în învățătura aceasta are pe Tatăl și pe Fiul" (II In. 5, 9).

— Să luptăm pentru credința care a fost dată sfinților o dată pentru totdeauna (Iuda 1, 3).

— Să lăsăm orgoliul, mîndria, părerile despre sine, și fiecare să ne supunem unul altuia în frica lui Hristos (Efes. 5, 21) și în smerenie fiecare să privească pe altul mai sus de el însuși (Filip, 2, 3).

— Și fără să mai punem din nou temelia adevărurilor începătoare ale lui Hristos... (Evrei 6, 1—6).

Biserica Ortodoxă a fost compromisă?

(Continuare din pag. I-a)

A susține apoi o astfel de afirmație însemnează implicit a accepta că s-a compromis Insuși Mîntuitorul și în egală măsură Sf. Treime, care este nedespărțită de Biserică, și apoi întregul șir de mucenici și Sfinți Părinți, începînd de la Sf. Apostoli pînă azi, căci toți aceștia fac parte din Biserica ortodoxă.

Iar dacă ne referim la Biserica Ortodoxă Română, însemnează că s-au compromis martirii dobrogeni de la Niculițel, Sf. Sava Gotul, cetele de mucenici care s-au jertfit pentru dreapta credință și apoi Sf. Ioan Valahul, Sf. Calinic de la Cernica, Sf. Iosif de la Partoș, un Constantin Brîncoveanu și pînă la Sfîntul Ioan Iacob, sfînt român din zilele noastre, ale cărui moaște neputrezite se pot vedea într-una din bisericile Țării Sfinte. Inseamnă că pe toți aceștia îi introducem în ceata compromișilor, căci toți fac parte din Biserica ortodoxă.

Că se compromite un credincios sau un ierarh este altceva, dar nici într-un caz Biserica. Dacă mergem pe judecata îngustă că s-a compromis Biserica ortodoxă, trebuie să admitem că s-a compromis și ceata Apostolilor, în frunte cu Mîntuitorul, pentru că s-a compromis Iuda Iscarioteanul, sau chiar Sf. Apostol Petru, de care face atîta caz Biserica Apuseană cum că ar fi piatra de fundament a Bisericii, ridicîndu-se în slavă Roma, și nu Ierusalimul, unde a murit nu un apostol, ci Însuși Mîntuitorul.

Dacă se compromite un membru al unei familii, s-a compromis toată familia, din moși-strămoși? Să fim serioși, să judecăm drept, înțelept și cuminte, cum totdeauna a judecat românul.

Susținerea că s-a compromis Biserica ortodoxă nu e lipsită de fumul negru al urii și al slavei deșarte, de care susțineri cu durere se constată că uneori sînt pline unele ziare, chiar și cele religioase, care se pretind că apără adevărul blîndului și înțeleptului Întemeietor al Bisericii, Domnul nostru Iisus Hristos.

Dacă fumul întunecos al răutății s-ar risipi din inimile noastre, atunci, străbătuți de lumina adevărului, am înțelege altfel Biserica și pe membrii ei. Ne-ar fi milă de cel ce s-a compromis, pentru că orice compromitere e o suferință. Ne-am asemăna în atitudinile față de el cu Mîntuitorul Hristos, care a dat o mînă de ajutor atîtor compromiși, începînd cu femeia păcătoasă și pînă la tîlharul de pe cruce. Cu astfel de atitudini creștinești pline de blîndețe și înțeleaptă cumințenie am predispune pe cei compromiși la pocăință și am stinge atîtea focare de vrăjmășii și răutăți și nu am mai avea pretenția că deținem adevărul, plini fiind de dispreț și ură.

Oare există adevăr în ură și vrăjmășie? Există adevăr în afara unei inimi curate? Să judecăm drept. Admite Mîntuitorul, care este „calea, adevărul și viața" un adevăr stîlcit de patimi? Are neamul nostru românesc vreun folos dintr-un astfel de pretins adevăr?

Să ne străduim a ne descătușa de patimi și fărădelegi, ca să trăim cu adevărat în Adevăr. Atunci vom fi folositori familiei, Bisericii, societății și neamului nostru românesc, dînd slavă Bisericii ortodoxe, care ne-a salvat prin harul Sfintei Treimi din atîtea primejdii în trecutul și prezentul neamului nostru.

Biserica veche, la Oenele Mari

Clopotnița, cu-acoperișul spart
de grindini, de furtuni bezmetice,
pare, în amurgitul de brocart
trecută prin furii eretice.

Capre pătrund, cîini ce s-au hăituit
prin fostele-i voievodale porți;
Clopotul demult a ruginit
de cîte lacrimi pentru atîția morți...

Prădată de odoare, de psaltiri,
Biserica veche, năruită,
Ce pe sorocul unei izbăviri
așteaptă-n cer să fie suită.

Gheorghe Stănescu
oct. 1989

Un apel către membrii „Oastei Domnului"

Frați ostași de pretutindeni...

A căzut, a căzut Babilonul cel mare și ne-a învrednicit Domnul Iisus să ne bucurăm de libertate și acum să-L lăudăm în locașul Lui cel sfînt. Ca unii ce-au cunoscut pe Domnul Iisus prin gornistul de la Sibiu și am suferit ani grei în închisorile comunismului, am suferit umilințe și înjosiri poate și de la cei care trebuiau să se apere, hai fraților să iertăm totul pentru înviere, să venim la picioarele Crucii lui Hristos, cum ne-a învățat părintele Trifa, să vedem cum vedea pr. Dorz lîngă o cruce răsturnată un Hristos părăsit, cum învăța pr. I. Tudosciuc să păstrăm tot ce are Biserica și să nu ne îndepărtăm de tradițiile ei sfinte, să venim cu toții frații, la altarul cel frumos al lui Hristos, să ne rugăm, să căutăm și să-L primim pe Domnul Iisus, întreg în Sf. Împărtășanie, în Biserica Lui cum odinioară bătrînul Simeon l-a primit în brațe. Să-l ascultăm pe Sf. Ap. Pavel care ne învață că: „mîndrilor Dumnezeu le stă împotrivă, iar smeriților le dă Har". Să ne îmbrăcăm în haina smereniei și să-L lăsăm pe Domnul Iisus să judece El faptele tuturor, cu dreptate. Toți cei care au părăsit Oastea Domnului și au trecut la alte confesiuni să se gîndească că prin gornistul de la Sibiu l-au cunoscut pe Domnul. Mormîntul pr. Trifa este umbrit de o măreață Cruce a lui Hristos, ridicată de frați în vremuri de restriște. Sub umbra crucii și sub scutul Bisericii noastre strămoșești să rămînem și să ne adunăm cu toții.

Slăvit să fie Domnul!

Marin Iliescu
Cîntăreț bisericesc — Boscov, Pitești

Sf. Dionisie Areopagitul - 3 octombrie

(Continuare din pag. I-a)

poporul evreu, același lucru l-a însemnat „filosofia" pentru unele dintre popoarele păgîne. Așa se explică și faptul că în urma predicii Sf. Ap. Pavel în Atena, capitala filosofiei păgîne, aceasta era pregătită să primească adevărurile despre credința în Iisus Hristos, fiul lui Dumnezeu. Unul dintre filosofii ce vorbeau în areopag era și Dionisie, de unde și supranumele „areopagitul". Sfîntul Dionisie contemporan cu Sf. Ap. Pavel se naște în cetatea Atenei, unde după strălucite studii în țară și în Egipt, ajunge ca la vîrsta de 25 ani să stăpînească cu multă măiestrie tainele astronomiei, matematicii și filosofiei antice. În urma cuvîntării înflăcărate pe care alt mare filosof păgîn, devenit creștin — apostolul Pavel — o ține în Atena, Dionisie trece de partea acestuia, stînd în preajma lui și ascultîndu-i cuvintele timp de aproape trei ani, înțelegînd pentru ce a trebuit să coboare Fiul lui Dumnezeu pe pămînt, să ia chip de rob, să fie judecat, răstignit, îngropat și a treia zi să învieze. Primind botezul în numele lui Hristos, la scurt timp ajunge episcop al Atenei, unde păstorește cu mult tact, cu multe daruri și bucurii duhovnicești pînă la adînci bătrînețe. Influențat mult de rîvna misionară a Sf. Ap. Pavel, părăsește Atena și pleacă spre Galia, oprindu-se la Paris, unde pune suflet în propovăduirea credinței celei adevărate, fapt pentru care în ziua de 3 octombrie a anului 96 după Hristos, primește cununa muceniciei. Deși Dionisie n-a cunoscut personal pe Mîntuitorul Hristos a avut tăria și curajul să-L mărturisească și să-L facă cunoscut în două dintre cele mai mari orașe ale Europei: Atena și Paris. Pe cînd studia astronomia în orașul Heleopolis, în anul 30 al erei noastre, vreme de trei ceasuri a observat cum soarele s-a întunecat ziua în amiaza mare, neînțelegînd ce se întîmplă. Mai tîrziu, el însuși, va mărturisi că în acel moment n-a putut decît să rostească: „Sau Dumnezeu Ziditorul a toată lumea pătimește sau lumea aceasta se sfîrșește...". Abia mai tîrziu cînd află că la moartea Dumnului Hristos pămîntul s-a cutremurat, catapepeazma templului s-a crăpat, mormintele s-au deschis și soarele s-a întunecat, își amintește și înțelege cele întîmplate la Heleopolis cu mulți ani în urmă. Sfîntul Dionisie fiind un intelectual distins nu s-a mulțumit numai cu ceea ce a auzit de la Apostolul Pavel în areopag, ci a căutat precum culege albina nectarul din flori, să-și completeze cunoștințele dovedind, în scurt timp, a fi nu numai un filosof distins ci și un teolog profund mărturisind și trăind preceptele învățăturii creștine din plin. Pe lîngă faptul că a trăit și mărturisit cuvîntul lui Dumnezeu, Dionisie este cel care va da la iveală cîteva tratate de teologie: despre teologia mistică, despre numele divine, despre ierarhia cerească sau despre ierarhia bisericească. Pentru a ajunge la cunoașterea lui Dumnezeu scria el, este nevoie mai întîi de o pregătire din partea noastră, pregătire ce începe cu rugăciunea și continuă prin curăție. Numai cine se roagă, cine este curat și nepătat sufletește și trupește, acela se poate apropia de Dumnezeu. Tot el este cel dintîi părinte bisericesc care împarte ierarhia cerească în cele nouă cete îngerești.

Dea Domnul Dumnezeu, cel slăvit și mărturisit de Sf. Dionisie, să ne învrednicească și pe noi de darul și iubirea Sa de oameni, pentru ca asemenea sfinților mărturisitori să putem și noi mărturisi la înfricoșătoarea judecată a lui Hristos: „Lupta cea bună m-am luptat, credința am păzit, călătoria am săvîrșit".

Săraca Românie

In activitatea mea de ziarist și istoric m-am călăuzit de lozinca dăltuită în granit pe frontispiciul vechii universități din Uppsala (1477): „A gîndi liber este un lucru frumos, dar a gîndi *just* este un lucru și mai frumos!". Citind ciupercăria de publicații ce au apărut ca bureții după ploaie, cu durere constat că semnatarii multor articole de denigrări, calomnii și pline de venin ce otrăvesc buna convietuire atît între noi cît și între concetățenii de alt grai nu sînt călăuziți de setea de adevăr, ci de destabilizare a ordinii statale stabilite de sufragiul de la 20 mai.

Desigur nu-i cazul cu semnatarul articolului cu acest titlu, omul de elevată cultură Ioan Alexandru. Intrucît și eu eram curios a constata cercetarea bisericilor, în ultima lună, am participat la serviciul divin la Bărăție, la reînființata (desființată în 1959) mănăstire „Negru Vodă" și la Biserica Domnească. Toate trei sînt și monumente istorice: în prima, avem piatra tombală a lui comes Laurentiu de Longo Campo decedat în 1300, la „Negru Vodă", a lui Nicolae Alexandru din 16 noiembrie 1364.

Bisericuța romano-catolică a „Bărăției", fiind azi doar altarul fostei catedrale arsă de turci în 1737 era într-adevăr plină de credincioase și un singur bărbat, în celelalte ortodoxe, cu mult mai spațioase pentru sute de suflete, abia am putut număra cîteva zeci de femei și foarte puțini bărbați; nici vorbă de „elevi, studenți ce se roagă în genunchi". M-aș fi bucurat să fie așa cum era la Lugoj, cînd eram elev acolo, cu participarea obligatorie, în fiecare duminică, atît a elevilor cît și a elevelor.

Acum, în această perioadă de convalescență istorică atît din punct de vedere economic cît și cultural, presa, mai ales „creștin-democrată", ar avea datoria de a populariza mai mult ca oricînd „învățăturile de credință" și morale de care tineretul a fost lipsit cîteva decenii. Pînă la reintroducerea religiei în școli, ca obiect de învățămînt, în pagina bisericească a unor ziare ar fi binevenită reproducerea celor zece porunci și a faptelor îndurării trupești și sufletești pe care eu, și acum, le mai pot reciti în cartea de rugăciuni și cîntări bisericești, editată în 1919 la Caransebeș de dr. Petru Barbu. Mă întreb: cîte familii mai pot oferi azi copiilor posibilitatea de a citi Biblia?, așa de greu de procurat. Retipărirea ei cît și a unei noi ediții a „Dicționarului Enciclopedic Român", din 1966 și a „Enciclopediei Istoriografiei Românești" din 1978, se impune. Numai în felul acesta putem astîmpăra setea tineretului nostru dornic de a-și însuși morala creștină și de a cunoaște valorile culturale autentice ale neamului românesc, intenționat deformate de către odioasa dictatură comunistă. Nu vom avea un tineret patriot dacă nu cunoaște PREDOSLOVIA Noului Testament a lui Simion Ștefan din 1648 și imnul de proslăvire a graiului nostru de către poetul basarabean Alexei Mateevici în creația sa *„Limba noastră"*. Noua reformă a învățămîntului este imperios a ține seama de acest lucru.

C. Lung-Muscel, 7.08.1990.

Dr. Ion Hurdubețiu

O CARTE DE MARE ACTUALITATE

Cu puțin timp în urmă, în Editura particulară Globus din București, a apărut lucrarea lui Raoul Șorban, intitulată *Fantasma Imperiului Ungar și Casa Europei*, cu subtitlul: *„Maghiaromania" în doctrina ungarismului.*

Deși are doar 96 de pagini, lucrarea apărută în anul comemorării a cinci decenii de la Dictatul de la Viena — una din paginile cele mai negre din istoria României — prezintă un mare interes pentru publicul larg, prin aceea că vorbește despre agresivitatea de tip *ungarist* și obsesiile imperialiste ale Regatului Ungar, care s-au dezlănțuit în Transilvania de nord în anii ocupației horthyste (1940—1944); pentru că demască agresivitatea *ungarismului* de astăzi, îndreptată în mod deosebit împotriva României privind soarta Transilvaniei; pentru că, drept dovadă a acestei agresivități, înserează o listă cu cărțile revizioniste și ungariste despre Transilvania, publicate în Ungaria în anii 1988 și 1989.

După pagina de titlu, cartea se deschide cu două concluzii care vorbesc de la sine, și anume: una care-i aparține lui Nagyajtai Cserey Mihály (1668—1756), formulată astfel: „Nenorocirea Transilvaniei totdeauna din Țara Ungurească și de la Unguri s-a tras. Așa am pierdut Țara și Libertatea" (Historiája, Pesta, 1852, p. 1), și a doua, preluată din periodicul „Erdélyi Magyarság, Budapesta, an. I, nr. 1, februarie 1990: „E o realitate că viitorul Transilvaniei nu mai constituie o problemă internă a României. Acest viitor este o problemă maghiară și germană, o problemă slovacă și poloneză; e o problemă sîrbă și ucraineană, greacă și armeană, evreiască și țigănească. Este o problemă europeană".

Din cea de-a doua concluzie rezultă că și azi, extremiștii de la Budapesta nu țin seama de învățămintele istoriei în problema neamestecului în treburile Transilvaniei, ba mai mult, vor să o transforme într-o problemă europeană.

În *Cuvînt înainte*, autorul se referă la obsesia fanatică și pasiunea cu care cercurile conducătoare maghiare au acționat pentru refacerea unui „drept istoric milenar" de a subjuga alte popoare și de a stabili, alături de naziștii germani și fasciștii italieni, o nouă ordine în Europa, bazată pe ideea unei puteri politice absolute în spațiul *ungarismului*. Acționînd cu ură, dispreț, repulsie și brutalitate împotriva locuitorilor neamului din teritoriile ocupate timp de patru ani, și dezlănțuind teamă și moarte împotriva acestora, autoritățile horthyste și extremiștii unguri, prin faptele sîngeroase care le-au săvîrșit împotriva unor victime fără apărare, s-au demascat și pe ei, precum și *ungarismul*, pe care-l reprezentau. Cu aceasta, în fața lumii, tot ce s-a spus pe linia propagandei despre misiunea civilizatoare a *ungarismului* în spațiul fostei Ungarii istorice, s-a dovedit nul și fără valoare.

În economia lucrării, locul principal îl ocupă capitolul «„Maghiaromania" în doctrina ungarismului». Aici se vorbește despre faptul că curentele naționalist-șovine și de extremă dreaptă au ca obiectiv refacerea Ungariei milenare, o țară multinațională, poliglotă, în care cei de naționalitate și limbă maghiară sînt în minoritate, unde naționalitățile să fie asimilate și anihilate.

Politica deznaționalizării, a asimilării și a anihilării forțate și rapide a fost și rămîne una din preocupările de seamă ale celor menționați mai sus.

Printre susținătorii aspirațiilor cercurilor ungariste se numără: Kossuth Lajos, Klapka György, baronul Wesselényi Miklós, Tisza Koloman, contele Apponyi Albert, contele Bethlen István, contele Bánffy Miklós, regentul Horthy Miklós, arhitectul Kos Károly, Tusa Gábor, contele Csáky István și alții.

Cel mai aprig dintre toți în aplicarea în practică a politicii de maghiarizare a naționalităților era Kossuth Lajos, care spunea: „Să ne grăbim, să ne grăbim, să-i maghiarizăm pe croați, pe români, pe sași, căci altfel ne prăpădim".

Referindu-se la această problemă, Klapa György, unul din capiii emigrației revoluționarilor unguri de la 1848, într-o scrisoare trimisă din Geneva lui Garibaldi, la 16 august 1861, spunea: „Pentru ca Țara Ungurească să-și poată împlini misiunea ei umanitară are trebuință de toată întinderea teritoriului său, adică de marginile (hotarele — n.a.) sale cele naturale și de toate puterile ce există înlăuntrul acestor margini".

Răspunzînd unor asemenea concepții, Alexandru Papiu-Ilarian consemenează: „Ungurii cer să fim cu ei, însă pe două popoare numai interese reciproce și comune pot să le unească; iară noi, românii, pînă cînd ei pretind încorporarea Transilvaniei, sîntem departe de a avea interese comune, căci ei vor să ne facă țara ungurească, iar pe noi unguri. Din contră, noi vrem ca Transilvania (....) să fie Transilvanie, nu țară ungurească; noi vrem să fim români, nu unguri pe acest teritoriu, care este românesc, nu unguresc (...). Ungurii vor supunere, noi egalitate".

Referindu-se la politica guvernanților de la Budapesta, Mihail Kogălniceanu, într-o scrisoare adresată lui G. Barițiu, la 1 ianuarie 1888, nota: „Cu toții simțim politica greșită și funestă ce se urmărește în contra românilor de către concetățenii voștri maghiari, politică mai înainte de toate funestă însuși statului maghiar. (...) Acei ce voiesc a stinge naționalitatea română în Ardeal și Banat sînt mai mult dușmanii prezentului și viitorului Ungariei, decît ai românilor".

Au fost și o serie de intelectuali unguri, care au abordat mai conștient problema națională. Dintre aceștia menționăm numele scriitorului Jókai Mór și Széchenyi István. Astfel, primul dintre ei, referindu-se la intenția tinerimii radicale de a înfăptui reforme democratice, spunea: „Cuvintele de întinerire din alte țări europene pot fi înțelese, intenția lor e clară. Prin trezirea simțului național vor să-și pregătească odată și odată unirea țărilor lor care au fost sfîșiate în bucăți (...) Dar poate atinge Ungaria același scop trezind conștiința națională adormită? Pentru Ungaria ar rezulta o cu totul altă consecință: dezagregarea unei țări alcătuită din elemente eterogene (...). Pe pămînt francez, german, italian, democrația poate da naștere numai unei națiuni franceze, germane, italiene; pe pămîntul Ungariei, democrația va da naștere la nouă națiuni străine, și pe noi (ungurii — n.a.) ne va mistui".

O poziție și mai realistă în problema națională au avut-o o serie de intelectuali sași, din care se amintesc numele preoților Stephan Ludwig Roth și J. Fr. Geltsch.

Curentul de maghiarizare forțată s-a dezlănțuit puternic în timpul dualismului (1867—1918) și a continuat și după dezmembrarea Imperiului austro-ungar în ultimele luni ale anului 1918. Concomitent, în perioada interbelică, guvernanții Ungariei au continuat politica revizuinii Tratatului de la Trianon. In acest scop au desfășurat o activitate de propagandă foarte intensă, atît în țară, cît și în străinătate.

Apoi, autorul adaugă un *Postscriptum*, în care consemnează: „Considerînd că țara noastră s-ar afla în plin proces de destabilizare, în Ungaria a fost pusă la cale o acțiune de anvergură pentru dezintegrarea României".

Drept urmare, a reapărut, mai intensă ca oricînd, ideea fantasmei Ungariei Mari, idee colorată cu un pronunțat dispreț față de slovaci, cehi, sîrbi și mai ales, față de români. În același timp, s-a încercat a pune stăpînire pe conștiința minorității maghiare din România, și a o folosi pentru restabilirea Ungariei Mari.

Foarte activă din punct de vedere revizionist se dovedește publicația „Erdélyi Magyarsag", apărută în februarie 1990, la Budapesta.

Cartea este ilustrată și cu reproducerea a nouă cărți poștale tipărite de Societatea de propagandă de la Budapesta, un afiș și alte cinci materiale de aceeași natură, cu caracter revizionist, preluate după lucrarea „Un nou pericol pentru pacea europeană. Texte și documente", publicată de ziaristul elvețian Jean Bauler, la Berna, în 1923. Fiecare dintre ele, luată în parte, pe lîngă conținutul revizionist, are și aprecieri umilitoare și degradante la adresa naționalităților. Astfel, pe o asemenea carte poștală, de pildă, un maghiar, care ține în brațe Ungaria de dinainte de război, este asediat de patru păsări de pradă: Italia, Iugoslavia, România, Cehslovacia. Pe verso scrie: „Plecați de aici pungașilor! Este Ungaria mea!"

În partea de încheiere, lucrarea cuprinde în *Addenda*, o bibliografie a cărților revizioniste și ungariste despre Transilvania (1988—1989), listă întocmită de Horváth Sz. István și inserată în „Erdélyi Magyarság", nr. 1, februarie 1990, Budapesta. Această listă — desigur, incompletă — cuprinde 110 titluri de lucrări publicate în Ungaria în ultimii doi ani, al căror conținut are menirea să relanseze în circuitul conștiințelor ungare, dar el fiind îndreptat — în același timp —

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. Paul Abrudan

Rugaţi-vă pentru fratele Alexandru

(Continuare din pag. I-a)

Adevărul este că nu te pot mulţumi explicaţii materialiste, istorii ieftine, regimuri care dau o proastă folosinţă inteligenţei umane, în timp ce valorifică atît de nerăbdător toate celelalte materii prime"...

E deprimant... Semnul sub care îşi desfăşoară autorul ideile se poate uşor deduce din cuvintele începătoare ale cărţii:

„Spre sfîrşitul celui de al doilea război mondial, o mănăstire de maici din Moldova a fost ocupată de trupele sovietice biruitoare. Maicile au căutat refugiu în alte locuri. La întoarcerea lor au găsit pe altar un bilet pe care stătea scris: „Comandantul trupelor care au ocupat mănăstirea vă declară că a lăsat-o neatinsă şi vă cere să vă rugaţi pentru sufletul său".

De atunci în fiecare serviciu religios este pomenit numele lui Alexandru.

Dar numele Alexandru nu priveşte doar pe Alexandru comandantul trupelor ruseşti victorioase, ci pe toţi cei care au petrecut în închisoare sau au devenit nişte conformişti, au robit în cîmpul muncii, sau au scris cărţi şi le-au trimis în străinătate..., care au triumfat asupra naturii şi a bunului Dumnezeu... toţi sînt un fel de Alexandru pentru care se cuvine să ne rugăm.

Autorul s-a referit la Vechiul Testament, din care, după zisele unui ortac de suferinţă, unii au făcut minuni de artă, istorie şi înţelepciune, se referă la frumuseţea unor psalmi, la poezia religioasă a lor, la creştinism şi la cei care afirmă că acesta e opiu pentru popor, la moarte, care este numai o trecere spre repetiţie, afirmînd că e interesant să cunoşti pe bunul Dumnezeu şi e bucuros să se roage pentru păcatele poporului.

Prin lucrarea „Rugaţi-vă", prestigiosul gînditor Constantin Noica s-a încadrat în sbuciumul omenirii universale nădăjduind într-un fel de împlinire a vremii şi un viitor mai luminos.

Nicolae Neaga

Semnificaţia unei creaţii corale de muzică psaltică

Pe cînd studia la Schola Cantorum din Paris, sub îndrumarea remarcabilului muzician Vincent d'Jndy (1851—1931), fiind în acelaşi timp şi dirijorul corului *Capelei române* din metropola apuseană, D.G. Kiriac (1866—1928) a finalizat, într-o primă variantă, *Liturghia Sf. Ioan Chrisostomul, melodii tradiţionale ale cîntării bisericeşti orientale armonizate pentru 4 voci bărbăteşti.*

Lucrarea aceasta, cu largi deschideri în creaţia originală de muzică sacră, va purta peste ani o încrustaţie sinceră, desprinsă din inima şi conştiinţa creatorului român D.G. Kiriac: *„Inalt Prea Sfinţiei Sale D.D. Iosif Gheorghian, Arhiepiscop şi Mitropolit Primat al României, închin cu cel mai profund respect această operă. D.G. Kiriac, Paris, 1899"* (George Breazul. *D. G. Kiriac*, Bucureşti, Editura Muzicală, 1973, p. 188. Ediţie îngrijită de Titus Moisescu).

La mai bine de un an de la audiţia acestei lucrări se va organiza şi la Bucureşti, pentru prima dată în ţara noastră, în ziua de 12 martie 1900, cu participarea corului de elevi ai seminarelor Central şi Nifon, împreună cu studenţii teologi, un concert în care s-au ascultat din cîntările *Liturghiei Sf. Ioan Chrisostomul: Sfinte Dumnezeule, Citi în Christos, Doamne mîntuieşte, Aliluia, Troparul Învierii, Heruvicul, Axion Dumnecal* precum şi Axionul Învierii — *Îngerul a strigat (Audiţiunea de cîntări bisericeşti, în: România muzicală*, Bucureşti, nr. 7, 1 aprilie 1901, p. 50).

Evenimentul muzical religios a fost patronat şi de această dată de înalt P. S. Mitropolit al României, Iosif Gheorghian, de episcopi şi arhierei.

Fiind de faţă şi Ministrul Cultelor şi Instrucţiunii Publice din acea vreme, Dr. C. Istrati, acesta nu a întîrziat să afirme: *«Astăzi mă simt fericit că am avut ocasiunea să-mi reamintesc cîntarea bisericească cu care am crescut»* (Octavian Lazăr Cosma. *Hronicul muzicii româneşti*, vol. VII, Bucureşti, Editura Muzicală, 1986, p. 294).

Valoarea intrinsecă a acestei lucrări de muzică psaltică semnată de un devotat slujitor al şcolii şi bisericii strămoşeşti: dirijorul, profesorul şi compozitorul D.G. Kiriac, dar mai ales felul în care a fost interpretată de corul tinerilor teologi, a dus la numeroase sublinieri ce se regăsesc în revistele şi ziarele din Bucureşti precum: *Apărarea naţională, Epoca, Noua revistă română, România jună, România musicală.*

Pe nedrept contestat, mai mult sau mai puţin, de cîţiva din muzicienii timpului ca, Eduard Wachmann, Gvriil Musicescu, C. M. Cordoneanu pe motivul că s-ar fi îndepărtat de „orientarea armonică" iar de I. Popescu-Pasărea, T. Oprescu că „nu cunoaşte, în profunzime, cîntarea strămoşească" D. G. Kiriac va aborda în scrisul său muzical un stil compoziţional limpede, accesibil, debarasat de numeroasele cromatisme ce fuseseră introduse în muzica bisericească românească prin filieră orientală.

Un moment edificator pe drumul creaţiei de muzică religioasă abordat cu măiestrie de compozitorul D.G. Kiriac îl va constitui, în timp, „Liturghia psaltică", — *piatră de hotar în dezvoltarea muzicii româneşti* — la a cărei apariţie editorială şi-au adus aportul cîţiva dintre compozitorii români de primă mărime ca, Paul Constantinescu, Gheorghe Cucu, I. D. Chirescu, Ion Croitoru şi etnomuzicologul Constantin Brăiloiu (D. G. Kiriac. *Liturghia psaltică*, Bucureşti, Editura Societăţii Compozitorilor Români. Ediţie postumă. Prefaţă de Constantin Brăiloiu, 1928, 125 pagini).

La nouă decenii de la concertul de muzică religioasă autohtonă de la Bucureşti (12 martie 1900) avem prilejul să recunoaştem în compoztiorul şi dirijorul D. G. Kiriac o personalitate înzestrată cu fine şi nobile vibraţii faţă de melosul tradiţional al muzicii româneşti pe care, aşa după cum se ştie, a transpus-o cu ştiinţă şi pasiune în zeci de partituri.

Testul lansat de creatorul român D.G. Kiriac în primăvara anului 1900, prin chiar creaţia sa, a pus în lumină — după cum ne conving şi analizele de partitură ale compozitorului şi muzicologului Doru Popovici, el însuşi dătător de ton în valorificarea melosului bizantin — o personalitate, un creator de şcoală în domeniul muzicii corale sacre, „poate primul compozitor ce a redat cu o puternică expresie simţirea românească", credinţa tainică în strămoşeştile noastre valori spirituale şi umane.

Braşov, 25 august 1990. *Constantin Catrina*

Să nu ne mai jucăm...

Să nu ne mai jucăm de-a baba-oarba
Şi nici de-a călăreţii fără cai,
Istoria acestei Transilvanii
Nu-i caşcaval din care poţi să tai.

Felii anume după cum ţi-e pohta
De cartograf flămînd, iredentist,
Ai suferit şi suferi pentru faptul
C-am fost aici contemporani cu Crist!

Cînd a venit cu „pace vouă"-n lume
Din neclintirea măreţiei Sale,
Aveam o Ţară şi aveam un nume,
Aveam şi patru puncte cardinale.

Ce vrei să-mi spui cu ciuma şi cu vidul,
Cu imigrarea soarelui din sud?
Aici ne-a fost întîiul răsăritul
Şi Adevărul ţi se pare crud.

Să nu ne mai jucăm de-a baba-oarba
Şi nici de-a călăreţii fără cap,
Cînd toţi martirii sfintei Transilvanii
Doar în pămîntul Daciei încap...

Nicolae Nicoară

Din lupta gorjenilor pentru înfăptuirea Statului Naţional Unitar Român

În anul 1890 sosea la Tîrgu Jiu, pentru a se stabili definitiv aici, Ştefan Bobancu, cunoscut luptător pentru reîntregirea neamului românesc. Originar din ţinutul Braşovului, fost redactor la „Gazeta Transilvaniei", condamnat pentru atitudinea sa patriotică de autorităţile austro-ungare, va desfăşura în oraşul reşedinţă al Gorjului o intensă activitate culturală, didactică şi gazetărească.

La catedră şi în afară de şcoală, la serbările culturale, precum şi în toate ocaziile de manifestare a sentimentelor naţionale, Ştefan Bobancu a urmărit pregătirea poporului, îndeosebi a tineretului pentru ziua cea mare a făuririi statului naţional unitar. A fondat alături de Iuliu Moisil, alt dascăl transilvănean stabilit în Gorj, revista culturală „Amicul Tinerimei", iar în 1896 a scos revista „Paza Neamului", contra propagandei catolice ce începuse la Tîrgu Jiu, Mai tîrziu a editat gazeta „Unirea Neamului" transformată în „Românismul", adevărate tribune de exprimare a idealului naţional.

În prima zi de mobilizare, în 1916, Ştefan Bobancu a cerut să fie înscris voluntar, dar nu a fost primit din cauza vîrstei înaintate. Sub ocupaţie „vinovat" de a fi luptat pentru dezrobirea Transilvaniei, a fost întemniţat în diferite locuri din ţară şi din Ungaria.

Reîntors în mijlocul gorjenilor, prin suferinţele îndurate devenise un mucenic al eliberării neamului, drept pentru care este sărbătorit ca un adevărat erou. Transformat cum mărturisea un contemporan „într-un simbol al redeşteptării vitejiilor străbune în sufletul tineretului gorjan", are curajul să pună la cale o nouă manifestare de emancipare patriotică sub ochii miraţi ai autorităţilor ocupante, purtînd el însuşi drapelul românesc în fruntea coloanei de demonstranţi.

Colaborarea sa pe terenul luptei naţionale cu reprezentanţii Bisericii a fost constantă şi fructuoasă. Gazetele pe care le-a condus, reprezintă gazde primitoare pentru numeroase articole scrise de slujitori ai Bisericii nu numai din Gorj, ci şi din alte colţuri ale ţării, care cheamă la luptă hotărîtă pentru înfăptuirea Marii Uniri.

Pentru ineditul şi forma sa emoţionantă reproducem o parte din relatarea preotului Ilie Roşoga din Turburea, intitulată „Noii confesori militari din Gorj", apărută la 11 ianuarie 1915 în „Unirea Neamului".

„S-au făcut numiri de confesori la toate regimentele pentru timp de mobilizare... Eu sînt numit la Batalionul 1 din Regimentul 1 de vînători... Am primit cu drag această nobilă sarcină, deşi sînt bătrîn, dar am inima tînără, cînd e vorba de datoria către neam şi ţară. Intr-o zi frumoasă din primăvara trecută m-am şi dus la batalion, unde am fost prezentat domnilor ofiţeri şi soldaţilor.

Izbucnind groaznicul război, am fost chemaţi confesorii militari la Sf. Episcopie din Rîmnicu-Vîlcea, unde am fost echipaţi cu toate cele necesare serviciilor religioase în companie. Aşteptăm cu sufletele pline de speranţă să trecem Carpaţii, ca să înfăptuim idealul neamului, pe care ni l-a arătat Mihai Vodă Viteazul acum trei sute de ani, dar pe care de o mie de ani îl visăm.

Nădăjduiesc să mă aşez cu regimentul meu în Alba Iulia şi de acolo, iubiţi cetitori, să vă binecuvîntez ca şi pe întreaga suflare românească".

Gheorghe Nichifor

SFÎNTA TRADIŢIE

1. Cînd am vorbit despre Sfînta Scriptură am arătat că ea nu cuprinde întreaga Descoperire supranaturală a lui Dumnezeu făcută omului pentru mîntuirea sa, ci numai o parte, fiindcă Descoperirea sau Revelaţia supranaturală este mult mai bogată decît cea cuprinsă în Sfînta Scriptură, unde nu se află toată în scris, după cum mărturiseşte şi Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan: *„Dar sînt şi alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus şi care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că în lumea aceasta nu ar încăpea cărţile ce s-ar fi scris"* (Ioan 21, 25), iar în alt loc arată: *„Multe avînd a vă scrie, n-am voit să le scriu pe hîrtie şi cu cerneală, ci nădăjduiesc să vin şi să vă vorbesc gură către gură, ca bucuria noastră să fie deplină"* (II Ioan 1, 12).

Aceste mărturii ne încredinţează că multe din învăţăturile, din faptele şi minunile Mîntuitorului nu ni s-au păstrat în scris, ci ele au fost reţinute şi duse mai departe cu sfinţenie prin viu grai de Sfinţii Apostoli şi apoi de urmaşii acestora prin Biserică pînă la noi, şi care vor fi duse prin Biserică mai departe pînă la sfîrşitul veacurilor. Mîntuitorul, care nu ne-a lăsat nimic scris, a dat poruncă Sfinţilor Apostoli ca ei să propovăduiască prin viu grai învăţătura Sa, faptele şi minunile Sale, fiind martorii Săi înaintea popoarelor pînă la marginile lumii: *„Drept aceea, mergînd, învăţaţi toate neamurile..."* (Mat. 28, 19). A trebuit să treacă mai bine de 10 ani de la Înălţarea Domnului, pînă Sfîntul Apostol şi Evanghelist Matei, în anii 44—45, a scris prima Evanghelie (în limba aramaică, tradusă apoi curînd în limba greacă). Întreg Noul Testament nu este decît formularea scrisă a Tradiţiei apostolice. Răspîndirea creştinismului s-a făcut mai întîi prin viu grai, căci nu stătea atunci la îndemîna tuturor cunoştinţa scrisului, iar răspîndirea cărţilor scrise era un lucru greu, scump şi anevoios. Această realitate o afirmă şi Sfîntul Apostol Pavel: *„Credinţa este din auzire, iar auzirea, prin cuvîntul lui Dumnezeu"* (Rom. 10, 17), *„credinţa care a fost dată sfinţilor, odată pentru totdeauna"* (Iuda 3).

Din mărturiile Sfinţilor Apostoli înţelegem că învăţătura dată de Dumnezeu prin viu grai Bisericii, din care o parte s-a fixat în scris mai tîrziu, o păstrăm în *Sfînta Tradiţie* sau *Sfînta Predanie*, care este al doilea tezaur sau izvor al Revelaţiei supranaturale, egal cu Sfînta Scriptură, între ele fiind o legătură strînsă, încît nu se poate face o deosebire între adevărul cuprins în unul şi în celălalt tezaur de credinţă. Adresîndu-se creştinilor din Tesalonic, Sfîntul Apostol Pavel îi îndeamnă: *„Aşadar, fraţilor, staţi şi ţineţi predaniile pe care le-aţi învăţat fie prin cuvîntul, fie prin epistola noastră"* (II Tes. 2, 15).

2. *Sfînta Tradiţie* sau *Sfînta Predanie* este însăşi ţinerea de minte vie a Bisericii, viaţa Bisericii în totalitatea ei, este permanentizarea dialogului Bisericii cu Hristos, căci conţinutul Scripturii primit prin credinţa ce se transmite de la Apostoli în comunitatea Bisericii, nefiind produs omenesc, ci fiind insuflat de Duhul Sfînt, trebuie pe de o parte păzit, pe de alta adîncit în înţelesurile lui nealterate primite de la Sfinţii Apostoli. Prin aceasta, Sfînta Scriptură se cere înţeleasă după o tradiţie neschimbată de la Sfinţii Apostoli. Conţinutul Sfintei Scripturi se cere cunoscut şi trăit într-o intensitate şi adîncime tot mai mare, fiindcă însuşi conţinutul Revelaţiei supranaturale care este Domnul Iisus Hristos cel necuprins, se voieşte cunoscut şi însuşit tot mai mult şi iubit tot mai intens. *Sfînta Tradiţie* actualizează acest dinamism al Sfintei Scripturi fără să-l altereze, fiindcă ea însăşi este o aplicare şi o aprofundare continuă a conţinutului Sfintei Scripturi. Biserica păstrează şi ţine Sfînta Scriptură aplicată în viaţa ei prin *Sfînta Tradiţie*, mereu nouă, dar mereu aceeaşi. O ţine mereu nouă şi mereu aceeaşi Tradiţie originară, prin care Sfinţii Apostoli au precizat dreapta învăţătură de credinţă, prin care Se comunică real Hristos în cursul generaţiilor, cu bogăţia inepuizabilă a bunătăţilor Lui. Tradiţia ca explicare mereu îmbogăţită a aceluiaşi Hristos nu se poate despărţi de primirea Lui, ca conţinut neschimbat al Tradiţiei, de curgerea aceluiaşi har al Lui, sau de primirea aceleiaşi Persoane a Lui în Biserică prin Sfintele Taine şi prin cuvîntul explicativ despre El.

Sfînta Tradiţie este permanentizarea transmiterii în Biserică a aceluiaşi Hristos revelat întreg, adică întrupat, răstignit şi înviat. Este prelungirea acţiunii mîntuitoare a lui Dumnezeu din Hristos în lume descrisă esenţial în Sfînta Scriptură. Numai prin Sfînta Tradiţie conţinutul Sfintei Scripturi devine mereu viu, actual şi dinamic în toată integritatea lui, în cursul generaţiilor din istorie chemate la mîntuire. In acest sens dogmatic, ea completează Sfînta Scriptură. Fără ea nu se poate pătrunde şi trăi tot conţinutul Sfintei Scripturi, fiindcă Sfînta Tradiţie are rolul de a pune şi de a ţine generaţiile succesive de creştini în legătură cu Hristos prin faptul că ea este în esenţă atît invocare a lui Hristos, cît şi primirea Duhului Sfînt, ceea ce reprezintă Sfintele Taine şi ierurgiile, în care se cer şi se primesc prin rugăciune harurile şi darurile Sfîntului Duh, care sfinţesc sufletul şi trupul omului, cît şi natura lui înconjurătoare. Sfînta Tradiţie nu poate deci exista fără Biserică, trupul tainic al Domnului Iisus Hristos, nu poate exista fără oamenii care cred în Hristos şi în lucrarea Lui mîntuitoare, şi care sînt mădulare ale Trupului lui Hristos. De aceea Biserica începe cu Sfînta Tradiţie şi Sfînta Tradiţie începe cu Biserica. Biserica, Sfînta Scriptură şi Sfînta Tradiţie sînt indisolubil unite. Sfînta Scriptură e absorbită în viaţa Bisericii prin Sfînta Tradiţie. Sfînta Scriptură se finalizează şi ia forma trăirii concrete în Biserică prin Sfînta Tradiţie. Biserica este cea care explică şi aplică Sfînta Scriptură în conţinutul ei autentic prin Sfînta Tradiţie apostolică păzită de ea. Sfînta Tradiţie apostolică apare odată cu Biserica şi Biserica odată cu ea, ca aplicare practică a Sfintei Revelaţii, pe cînd Sfînta Scriptură nu se naşte odată cu Biserica, ci ulterior în Biserică. Biserica dă garanţie de la început despre Sfînta Scriptură ca parte autentică a Sfintei Tradiţii.[1] De aceea, Sfînta Tradiţie şi Sfînta Scriptură formează o unitate indivizibilă, completîndu-se şi armonizîndu-se reciproc, şi ele împreună ne transmit adevărul Revelaţiei supranaturale ce a fost încredinţat Bisericii spre a fi păstrat şi propovăduit pentru mîntuirea noastră.

Primii creştini, ni se spune în Faptele Apostolilor, *„stăruiau în învăţătura Apostolilor şi în comuniune, în frîngerea pîinii şi în rugăciuni"* (Fa. Ap. 2, 42). Din ele s-au dezvoltat apoi Sfînta Liturghie şi rugăciunile prin care se cheamă Duhul Sfînt pentru săvîrşirea Sfintelor Taine şi a diferitelor sfinţiri sau ierurgii. Toate acestea Biserica Ortodoxă le-a păstrat, avînd mărturii despre ele de la Sfinţii Părinţi ai Bisericii, din primele secole creştine, fără a schimba ceva. Centrul cultului nostru creştin este Sfînta Liturghie, *cînd se săvîrşeşte taina mai presus de fire* a transformării pîinii şi a vinului euharsitic în însuşi Trupul şi Sîngele Domnului Iisus Hristos, Taina Sfintei Împărtăşanii sau Sfintei Cuminecări. Liturghia Sfîntului Ioan Gură de Aur este o prescurtare a Liturghiei Sfîntului Vasile cel Mare, iar aceasta este o prescurtare a Liturghiei Sfîntului Apostol Iacob, de prin secolele II sau III, de la primii ucenici ai Apostolilor, care, la rîndul ei, este perpetuarea Cinei de Taină, săvîrşită de Mîntuitorul în Joia înaintea mîntuitoarelor Sale Patimi, cînd le-a poruncit Sfinţilor Apostoli: *„Aceasta să faceţi întru pomenirea Mea"* (Luca 22, 19). Porunca Mîntuitorului este o dovadă clară, că din *Tradiţia apostolică* s-a dezvoltat mai tîrziu *Tradiţia bisericească.*

Sfinţii Apostoli au primit *Sfînta Tradiţie* de la Mîntuitorul, iar Biserica a primit-o de la Sfinţii Apostoli, care au transmis-o urmaşilor lor, episcopilor şi preoţilor pînă în zilele noastre.

Biserica, şi în special Biserica ortodoxă, a păstrat neschimbată toată învăţătura şi practica de închinare şi de unire cu Hristos prin Sfintele Taine, din vremea Sfinţilor Apostoli, aşa cum ne sînt lăsate de Sfinţii Părinţi ai Bisericii în scrierile lor.

Referindu-se la Sfînta Tradiţie, Sfîntul Vasile cel Mare spunea următoarele, din care citîm: „Unele dintre dogmele şi propovăduirile păstrate de Biserică le avem din învăţătura scrisă, pe altele însă, le-am primit din Tradiţia Apostolilor, transmise în taină. Amîndouă aceste categorii au aceeaşi autoritate pentru evlavie. Nimeni nu va spune cuvînt împotriva acestora, pentru că nimeni nu cunoaşte cît de cît aşezămintele bisericeşti. Dacă am încerca să înlăturăm obiceiurile nescrise, ca neavînd mare importanţă, nu ne-am da seama că am păgubi Evanghelia în părţile ei principale; mai mult, am restrînge propovăduirea la numele ei gol. De pildă (ca să pomenesc lucrul cel dintîi şi foarte obştesc), cine a învăţat prin scris, ca cei care nădăjduiesc în numele Domnului nostru Iisus Hristos, să se însemne cu semnul crucii? Ce scriere ne-a învăţat să ne întoarcem spre Răsărit atunci cînd ne rugăm? Ce sfînt ne-a lăsat în scris cuvintele de chemare a Sfîntului Duh pentru prefacerea pîinii Euharistiei şi a Paharului binecuvîntării? Nu ne mulţumim cu cele pe care le menţionează Apostolul sau Evanghelia, ci spunem unele lucruri înainte, altele pe urmă, ca avînd mare putere pentru taină şi pe care le luăm din învăţătura nescrisă. Noi binecuvîntăm apa Botezului şi untdelemnul Ungerii, ba încă şi pe cel ce se botează. Din ce scrieri? Nu din Tradiţia tăcută şi tainică? Ce cuvînt scris ne-a învăţat ungerea însăşi cu untdelemn? Iar cufundarea omului de trei ori, de unde este? Celelalte cîte sînt în legătură cu Botezul, lepădarea de satana şi de îngerii lui, din ce scriere sînt? Nu sînt, oare, din această învăţătură nepublicată şi secretă pe care Părinţii noştri au păstrat-o sub tăcere, fără iscodire, ca unii care învăţaseră bine acel lucru: păstrarea în tăcere a măreţiei sfinte a Tainelor?"[2]

O altă mărturie despre Sfînta Tradiţie ne-o dă şi Sfîntul Ioan Damaschin: „În Sfînta Scriptură nu se pomenesc cele întîmplate la moartea Sfintei Născătoare de Dumnezeu Maria. Dar acestea se istorisesc în cea mai veche şi adevărată Tradiţie, care ne spune că în momentul slăvitei ei adormiri, toţi Sfinţii Apostoli, care colindau lumea în vederea mîntuirii, s-au adunat la Ierusalim venind prin văzduh. Aici ei au avut o viziune cu îngeri şi au ascultat melodia dumnezeească a puterilor cereşti..."[3].

În decursul istoriei, Sfînta Tradiţie orală s-a exprimat şi s-a formulat în diverse moduri. Ea cuprinde acele învăţături, ca şi practici liturgice şi tipiconale pe care Biserica universală, prin autoritatea ei teologică le-a recunoscut ca dogme. Ea vine de la Sfinţii Apostoli, şi totdeauna şi pretutindeni a fost în Biserică fără schimbare. Biserica a statornicit aceste adevăruri prin hotărîrile *Sinoadelor ecumenice* şi prin *Cărţile simbolice* sau *Mărturisirile de credinţă*. Pentru Biserica Ortodoxă sînt obligatorii definiţiile celor sapte Sinoade ecumenice sau a toată lumea, de care facem amintire: *Sinodul I de la Niceea* (325), care s-a pronunţat împotriva ereziei susţinută de preotul Arie, din Alexandria (Egipt), după care, Fiul lui Dumnezeu, Domnul Iisus Hristos, ar fi mai mic decît Dumnezeu Tatăl, subordonat Tatălui, fiind cea dintîi dintre făpturile umane create. Sinodul I a stabilit învăţătura că Fiul este de o fiinţă (sau consubstanţial) cu Tatăl, cele trei persoane ale Sfintei Treimi fiind de o fiinţă sau substanţă: *Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat.*

Sinodul al II-lea (Constantinopol, 381) a condamnat două erezii ale timpului: erezia lui Macedonie, care nega deplina dumnezeire a Duhului Sfînt, şi erezia lui Apolinarie, care nega prezenţa sufletului raţional în Domnul Iisus Hristos. Sinodul a hotărît că: *„Duhul Sfînt, Domnul deviaţă-făcătorul, Carele din Tatăl purcede, Cela ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi slăvit. Carele a grăit prin prooroci"*. Sinodul al II-lea a completat crezul de la Niceea în 7 articole cu încă 5 articole despre Duhul Sfînt şi despre Biserică. Simbolul de credinţă „niceo-constantinopolitan" a devenit normativ şi obligatoriu pentru întreaga Biserică şi el este mărturisit la primirea botezului, ca şi în timpul Sfintei Liturghii de către credincioşi împreună cu clericii slujitori.

Pr. I. Ionescu

[1] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae. *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, Bucureşti, 1978, pp. 58—77.

[2] Sf. Vasile cel Mare, *Despre Sfîntul Duh*, Migne P.G. XXXII, col. 188—189, cit. din *„Învăţătura de credinţă ortodoxă, Bucureşti*, 1952, p. 34.

[3] Sfîntul Ioan Damaschin, *Omilii la Adormirea Fecioarei Maria*, Migne P.G. XCVI, col. 748, cit. *„Învăţătura de credinţă ortodoxă"*, menţionată, p. 34—35.

O CARTE DE MARE ACTUALITATE

(Continuare din pag. a 3-a)

şi împotriva românilor, ca popor şi ca stat. Dar numărul mare de publicaţii privitoare la Transilvania, apărute în Ungaria, mai dovedeşte că revizioniştii maghiari au declanşat un adevărat război propagandistic, pentru care statul cheltuieşte anual un miliard de dolari, după aprecierea unui cunoscător american.

Cartea lui Raoul Şorban, nu numai că este binevenită, dar constituie şi un semnal de alarmă, tras la scurt timp după declanşarea acestei campanii neorevizioniste maghiare, care „surprinde poporul şi statul român dezarmat, datorită dezinformării şi inactivităţii ştiinţifice şi propagandistice adecvate de peste patru decenii".

Teoria credinţei la N. Berdiaeff

(Continuare din pag. a 2-a)

nu este de a-l subordona pe om autorităţii dumnezeieşti, ci de a fi pentru om începutul unei noi vieţi. Cu atît mai puţin este scopul credinţei de a-l supune pe om unei doctrine teologice.

Una dintre caracteristicile creştinismului occidental-catolic mai mult decît protestant — şi care diferă de creştinismul oriental, este problema justificării, care a dus la disputele janseniştilor ca şi ale iezuiţilor. Această problemă centrală din catolicism o găsim în creştinismul oriental nu atît sub nuanţa de justificare, cît mînării fiinţei umane. Pentru aceasta găsim în centrul patristicii greceşti ideia de θεωσις ca şi ideea de înviere a întregii naturi. Şi tot pentru acesta găsim, în centrul cultului ortodox, sărbătoarea Paştilor, în care se prăznuieşte Învierea plină de măreţie a Mîntuitorului Hristos. Învierea lui Hristos se înţelege ca un eveniment antropogonic şi cosmogonic, adecă eveniment de îndumnezeire a omului şi a naturii, pe care îl putem numi, cu drept cuvînt, a doua creare a omului şi a universului. De aici rezultă deci o nouă înţelegere a credinţei, care nu este doar împăcarea omului cu Dumnezeu, ci mai ales naşterea omului nou, naşterea unei noi creaturi, începutul unui nou fel de existenţă.

Credinţa nu se referă la lucrurile trecătoare nici la înţelepciunea lumii acesteia, căci înţelepciunea veacului acestuia este nebunie înaintea lui Dumnezeu, după cum spune apostolul Pavel. (I Corinteni, 1, 20). Credinţa are un caracter supranatural. Legile logicii nu se aplică la obiectul credinţei, la lucrurile nevăzute, la Dumnezeu, căci ele sînt elaborate pentru lumea lucrurilor văzute, pentru lumea naturală. Lumea lucrurilor văzute are margini, pe care însă lumea lucrurilor nevăzute nu le cunoaşte.

Dacă în lumea lucrurilor văzute nu putem vorbi de o împreunare a lucrurilor contradictorii, fiindcă ele se exclud, aceasta este posibilă însă în lumea celor nevăzute. Credinţa, prin esenţa ei, este paradoxală; ea este nebunie pentru raţiunea omenească. N. Berdiaeff spune despre credinţa în cruce, în răstignirea lui Hristos, că va rămîne nebunie în veacul veacurilor, nu numai pentru elini, ci pentru toată omenirea. Nu sînt lucrurile nevăzute antinomice şi paradoxale în esenţa lor, ci pentru raţiunea noastră. Caracterul acesta supraraţional al credinţei nu este un lucru funest pentru om, ci este poarta unei cunoaşteri mai superioare. Prin credinţă, prin comuniunea cu Hristos se face posibilă cunoaşterea lumii spirituale.

După cum am arătat mai sus, credinţa nu este mărturisirea formală a unei doctrine sau dogme, ci este începutul unei noi vieţi. Credinţa însemnează ieşirea din lumea fizică, în care omul este o monedă psihică şi intrarea lui într-o comunitate religioasă, adică în Biserică. În organismul spiritual al Bisericii dispare separatismul şi duşmănia; în ea totul se preface în legătură de dragoste. În Biserică ni se descopere lumea lucrurilor nevăzute. Biserica este trupul mistic al lui Hristos, care topeşte orice desmembrare şi neprietenie, care domină în lumea lucrurilor văzute. Prin credinţă eu nu mai sînt singur înaintea lui Dumnezeu, ci sînt alături de toţi fraţii mei în credinţă, sînt cu întreaga Biserică.

Credinţa în ceva demn, în Dumnezeu, îl luminează şi-l întreţine pe om, pe cînd credinţa în ceva nedemn îl slăbeşte pe acesta şi-l lasă singur. Credinţa e un act în care lucrează nu numai omul, subiectul credinţei, ci şi Dumnezeu, obiectul credinţei. Real şi fiinţial, credinţa este o colaborare a libertăţii omeneşti cu harul divin. În credinţă se săvîrşeşte iluminarea naturii omeneşti şi se deschide posibilitatea viziunii lumii dumnezeieşti. Fără har, credinţa este obscură, neluminată. Fără de har, ea poate alege pe diavol şi nu pe Dumnezeu, nu fiinţa ci nefiinţa. În scurt: fără har, credinţa este imposibilă.

Acţiunea harului nu se exercită niciodată, în mod violent, din exterior, asupra omului, ci ea este un ajutor al libertăţii omului, venit din lăuntru, este o iluminare a fiinţei omeneşti în toată profunzimea sa. Prin harul, pogorît prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, libertatea omului s-a sfinţit, şi aşa am ajuns a dori binele. Prin Iisus Hristos şi în Iisus Hristos noi ne apropiem în mod liber de Dumnezeu şi răspundem chemării Sale.

Credinţa este un fenomen teantropic şi ne este mai uşor de înţeles la lumina divinităţii-omenităţii lui Iisus Hristos.

Leon P. Karsowin, într-un articol asupra celor două naturi în Iisus Hristos spune, că unindu-ne prin credinţă cu Iisus Hristos, noi devenim adevăraţi fii ai lui Dumnezeu. Prin Iisus Hristos noi ne renaştem în Dumnezeu şi devenim Hristoşi. Fiecare om devine astfel, în mod virtual, adevărat frate al lui Iisus Hristos. Fără de Hristos, omul este inexistent ca personalitate participătoare în comuniunea morală universală. Sfîrşitul tuturor celor ce cred în Hristos constă dintr-o unire cu Hristos, devenind astfel hristoşi, prin credinţă şi prin harul lui Dumnezeu.

Am prezentat aici analiza antologică a credinţei la N. Berdiaeff, care, de fapt, este concepţia despre credinţă a Bisericii noastre ortodoxe.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Diacon *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu
44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
15 octombrie
1990
Nr. 39—40

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

NEVOINŢA ÎMPOTRIVA ÎNĂLŢĂRII DE SINE

Către sfîrşitul veacului al patrulea şi începutul celui de al cincilea, doi monahi din părţile Dobrogei au plecat să cunoască ostenelile desăvîrşirii şi să deprindă înţelepciunea duhovnicească de la Părinţii din Răsărit, din Siria, Palestina şi Egipt. Erau acestea locuri vestite de retragere, avînd pustiuri şi deşerturi prielnice meditaţiei şi rugăciunii neîncetate. Cei doi se numeau Ioan Casian şi Gherman, cel dintîi cunoscut din scrierile sale, cel de al doilea fiindu-i prieten şi însoţitor, dar nu mai puţin rîvnitor spre sfinţenie. Sfîntul Ioan Casian arată în scrierile sale că amîndoi au călătorit peste tot, şi amîndoi au stat de vorbă cu Bătrînii, şi au cules cuvintele şi au însemnat viaţa lor. Acestea au intrat de mult în Tezaurul moştenirii duhovniceşti a întregii Ortodoxii. În trecere prin Constantinopol, la întoarcere, s-au bucurat mai mulţi ani de prietenia Sfîntului Ioan Gură de Aur care i-a şi hirotonit, pe Sfîntul Ioan Casian, diacon, iar pe Sfîntul Gherman, preot.

Deşi cartea de *Convorbiri* cu Părinţii pustiei e scrisă de Sfîntul Ioan Casian, din conţinut se vede că în toate convorbirile amîndoi puneau întrebări şi, cu deosebită pricepere, îi conduceau pe cei cu care stăteau de vorbă în aşa fel, încît aceştia să-şi împărtăşească sfaturile, şi felul lor de a înţelege rîvna spre desăvîrşire şi practicarea ei. E, poate, una din marile cărţi ale omenirii, şi una din cele mai importante surse din care putem cunoaşte viaţa Părinţilor pustiei. (E sub tipar acum la Patriarhie).

Multe învăţături pentru deplina înţelegere a vieţii creştine, pentru cunoaşterea uneltelor în lupta cu păcatele şi cu demonii, şi pentru cunoaşterea mijloacelor prin care se pot dobîndi virtuţile şi se poate intra în Împărăţia Cerurilor, se găsesc în această carte de *Convorbiri*. Se vede din ea cît de învăţaţi erau cei din pustie, şi cît de adînc cunoscători ai sufletului omenesc erau, şi cu cîtă subtilitate, cu cîtă înţelepciune ştiau să-şi conducă viaţa printre stîncile pericolelor care ameninţă bietul suflet omenesc din partea demonilor, a trupului, a lumii, a minţii. biruite de mîndrie şi de slavă deşartă. Tuturor acestor pericole ei ştiau ce să le opună şi, uneori, măsurile de ocolire sau de luptă cu ele, erau dintre cele mai radicale, dintre cele mai aspre. Şi asprimea era întotdeauna împotriva lor înşile, ea fiind singurul medicament vindecător, singura cale de ieşire la linişte, de însănătoşire, de evitare a ciocnirii cu stîncile ispitelor, din care altfel puteau ieşi zdrobiţi.

Istoria spiritualităţii ortodoxe, cu alte cuvinte istoria vieţii duhovniceşti, numeşte aceste lupte cu ispitele şi dobîndirea virtuţilor, *nevoinţe*. Am putea înţelege cuvîntul ca *osteneală, trudă*, dar e întotdeauna şi ceva mai mult. Ispitele, demonii, trupul, lumea, ne trag spre ale lor. Caută să ne subjuge voinţa, să ne-o îndrepte spre ceea ce e comun, şi comod, şi uşor, şi plăcut, dar şi pierzător. *Nevoinţa e îndreptarea sufletului împotriva voinţei* de a ceda, de a accepta ispitele. *Nevoinţa* e supunerea voii tale către voinţa duhovnicului, a îndrumătorului spiritual, supunerea la Legea Domnului. Cuvîntul e din aceeaşi familie cu altul, tot din domeniul vieţii duhovniceşti: *Tăierea voii*. Aceasta înseamnă a-ţi tăia propria voie care te poate rătăci, şi a accepta conducerea Îndrumătorului duhovnicesc. *Ascultarea* de el, şi de stareţ sau de stareţă în mănăstiri. Dar aceste mijloace de luptă pentru desăvîrşire nu sînt numai pentru cei din mănăstiri. Un Îndrumător duhovnicesc, un duhovnic, trebuie să aibă tot creştinul. Tăierea voii spre cele rele i se cere oricui. Şi *nevoinţa* duhovnicească, efortul spre desăvîrşire se cere şi ea oricui, nu numai monahilor. Monahilor li se cere îndeosebi, pentru că ei s-au dedicat anume desăvîrşirii, ieşind din lume ca mai uşor să dobîndească mîntuirea. Şi mai

(Continuare în pag. a 2-a)

Mitropolitul Antonie

Tirania bogăţiei
de Sf. Ioan Gură de Aur

În româneşte de Pr. D. Fecioru

De ce iertare sîntem vrednici, cînd cu multă rîvnă ne îngrădim cu bogăţii, care pun zid în calea spre împărăţie, cînd nu numai că le încuiem în sipete şi lăzi, ba le mai îngropăm şi în pămînt, în loc să le dăm să le păzească cerul? Cînd faci aşa, te asemeni cu un plugar, care în loc să-şi samene grîul într-un pămînt bun, lasă pămîntul cel bun şi-şi îngroapă tot grîul într-o groapă, ca să nu se bucure nici el de grîu, iar grîul să se strice.

Dar ce spun bogaţii, cînd îi acuz aşa?

— Nu mică ne este mîngîierea, îmi răspund ei, cînd ştim în siguranţă averile noastre!

— Cînd nu le ştii în siguranţă, atunci ai mare mîngîiere! Chiar dacă nu te temi de foame, trebuie să-ţi temi averea şi din alte pricini mai cumplite: moartea, războaiele, vicleniile. Dacă e foamete, poporul, silit de stomac, îşi înarmează mîna împotriva casei tale. Dar mai bine spus, cînd îţi încui bani în lăzi, tu aduci foametea. Nu ştiu să fi murit cineva repede de foame; că poţi găsi oricînd ceva ca să scapi de răul acesta; dar din pricina banilor, din pricina bogăţiei, din pricina afacerilor, ştiu că mulţi au fost ucişi, unii în taină, alţii în văzul mulţimii. Drumurile, tribunalele, oraşele sînt pline de crime. Dar pentru ce vorbesc de drumuri, tribunale şi oraşe? Şi marea-i plină de sîngele celor omoriţi din pricina bogăţiei. Tiranul acesta nu s-a mărginit să stăpînească numai pămîntul, ci a năvălit cu multă furie şi asupra mării. Unul porneşte pe mare de dragul banilor, iar altul, tot pe mare, ucide tot de dragul banilor; tiranul acesta a făcut pe unul negustor, iar pe altul ucigaş. Ce poate fi mai puţin credincioasă decît bogăţia, cînd ea te pune pe drumuri, cînd îţi primejduieşte viaţa, cînd îţi bagă cuţitul în inimă? Cei ce cunosc cruda tiranie a bogăţiei ar trebui să fugă de robie şi să se scape de această dragoste cumplită.

— Cum putem s-o facem? mă veţi întreba.

Îndrăgosteşte-te de altceva! Îndrăgosteşte-te de bogăţia cea din ceruri! Cine se îndrăgosteşte de împărăţia cerurilor, dispreţuieşte lăcomia; cine-i rob al lui Hristos, nu mai este rob al lui mamona, ci stăpîn. Că bogăţia obişnuieşte să meargă după cel ce-o alungă, dar fuge de cel ce-o urmăreşte. Nu cinsteşte atît pe cel ce-o urmăreşte cît pe cel ce-o dispreţuieşte. De nimeni nu-şi bate atîta joc cît de cel ce o doreşte; şi nu numai că-şi bate joc, ci-l mai şi înlănţuieşte cu mii şi mii de lanţuri. Să rupem, dar, odată aceste îngrozitoare lanţuri! Pentru ce-ţi robeşti sufletul tău, înzestrat cu raţiune, unei materii fără raţiune, mamă a mii şi mii de răutăţi? Dar ce batjocură! Eu lupt împotriva bogăţiei cu vorbele, iar ea luptă împotriva mea cu faptele! Îi poartă pretutindeni pe cei îndrăgostiţi de ea şi-i tîrăşte ca pe nişte robi cumpăraţi în piaţă şi-i necinsteşte biciuindu-i. Poate fi, oare, o mai mare ruşine şi necinste? Dacă ne uimeşte argintul cel strălucitor, cum vom putea evita frumosul chip al aurului? Sînt unii atît de îndrăgostiţi de această tiranie, încît sufăr cînd

(Continuare în pag. a 4-a)

Din nou despre OASTEA DOMNULUI şi despre Şcoala de Duminică

Readuşi la viaţa liberă, ca urmare a Revoluţiei din decembrie 1989, mişcarea religioasă *Oastea Domnului* nu se bucură încă de o apreciere unanimă în rîndurile clerului şi credincioşilor noştri. În timp ce unii — cei mai mulţi şi mai buni dintre slujitorii Bisericii — văd în ea un aluat nou, capabil să dospească frămîntătura vieţii religioase-morale, să ajute la dinamizarea ei, alţii o privesc cu rezervă, dacă nu chiar cu neîncredere. Şi nu e de mirare. Decenii de-a rîndul s-a spus că Oastea este o mişcare sectară pentru că adevăraţii ei membri înţelegeau să ia în serios poruncile lui Dumnezeu şi să trăiască o viaţă religios-morală în Biserică şi după Predania ei. E prea adevărat, din păcate, că în cursul acestor decenii, unii ostaşi, părăsind sfaturile şi îndemnurile întemeietorului şi ale liderilor ei, au părăsit Biserica trecînd în rîndurile neoprotestanţilor. Spunea cineva că dacă părintele Iosif Trifa s-ar scula azi din mormînt, ar rămînea trist de ceea ce au făcut unii dintre ostaşi. Dar, să ne întrebăm cu mîna pe inimă, oare nu avem şi noi o vină în aceste defecţionări? Alţii au căutat să ne convingă, mai ales pe cei tineri care n-au cunoscut Oastea dinainte de 1940, că ea a fost o organizaţie politică, motivînd cu acest pretext, scoaterea ei şi a altor asociaţii religioase, în afara legii şi aplicarea de pedepse şi suferinţe grele celor ce stăruiau în lucrarea ei misionară. Dar, oare şi în această situaţie, nu avem şi noi partea de vină? Nu trebuie să ascundem faptul că unii — clerici şi mireni — nu s-au sfiit să folosească creditul moral al Oastei în faţa poporului în folosul unor mişcări politice. Acolo, însă, unde această mişcare înnoitoare de suflete a fost privită ca un dar ceresc, ca o binecuvîntare a lui Dumnezeu pentru poporul român, liber în patria reîntregită dar apucat, în mare parte, pe căi străine Evangheliei, pe calea patimilor şi a indiferentismului religios, voluntariatul Oastei a ajutat la lupta duhovnicească, la acel „război nevăzut" despre care vorbesc Sfinţii Părinţi, pentru înlăturarea patimilor şi creşterea spirituală a credincioşilor.

Se ştie că în lumea creştină din Occident, a apărut aşa numita *Mişcare harismatică*, nume sub care se înţelege o sumedenie de asociaţii religioase de la simple „asociaţii pentru lectura Bibliei", cîntare şi rugăciune, pînă la întruniri cu caracter separatist, cu practici pretins harismatice protestante sau neoprotestante. Mulţi clerici fac sau au făcut parte din aceste cercuri alţii le-au criticat pe bună dreptate pentru unele practici şi devieri de la Tradiţia şi modul de viaţă al Bisericii. Oficialitatea bisericească, de la eparhii pînă la autoritatea supremă, Vaticanul, a adoptat faţă de aceste mişcări o atitudine prevenitoare, conciliantă, nevoind a-i expulza de-a dreptul din Biserică. Au avut loc congrese, la Roma, în America şi în alte părţi. Unii dintre lideri au fost primiţi chiar la Vatican.

O paralelă pe care cineva ar vrea s-o facă între această Mişcare harismatică şi Oastea Domnului, avem convingerea că ar fi în favoarea acesteia din urmă. Cu toată defecţionarea unor ostaşi în deceniile din urmă, Oastea se declară şi doreşte să rămînă în sînul Bisericii în care s-a născut. Ea n-a încetat să se manifeste ca atare nici în anii prigoanei atee. Putem noi nesocoti aportul acestui voluntariat al Oastei fără a prejudeca interesul duhovnicesc al mîntuirii sufletelor în Biserică? E adevărat, sprijinirea şi coordonarea activităţii ei, îndrumarea ei pe calea Tradiţiei noastre sfinte, presupune un efort deosebit din partea noastră. Aceşti oameni vor să ştie cît mai mult din învăţătura de credinţă a Bisericii, să citească şi să cînte, să laude pe Dumnezeu nu numai în cadrul Liturghiei dinainte de masă, ci şi după masă, în cadrul vecerniei. Desigur astfel de cerinţe nu au toţi credincioşii noştri. Unii se mulţumesc să asculte Liturghia şi predica liturgică. Dar, oare, putem să-i neglijăm pe cei dintîi închizînd biserica după masă? E trist să ni se ceară ceva mai mult în acest domeniu şi să nu putem astîmpăra setea duhovnicească a acestora după cuvîntul lui Dumnezeu şi după o viaţă în duhul Sfinţilor Părinţi. Trebuie să admirăm rîvna lor după cele sfinte şi să folosim această rîvnă pentru a face şi din cei „călduceí" suflete „fierbinţi" pentru dragostea lui Dumnezeu.

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Dr. Gheorghe Liţiu

„Unui pas în cunoaştere să-i urmeze trei în trăire"*

Sînt deosebit de bucuros ca în numele I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului să vă întîmpin cu urarea de „Bun venit" pentru începutul unui nou an universitar de pregătire teologică şi duhovnicească. Să vă adresez totodată salutul liturgic: „Hristos în mijlocul nostru", care exprimă o realitate specifică acestui loc sfînt unde ne aflăm. Căci pentru noi Hristos însuşi este ţinta studiului şi a vieţii noastre; El care este *„Calea, Adevărul şi Viaţa"* (Ioan 14, 6).

Deschidem acest an universitar într-o atmosferă nouă, cu totul deosebită de cea din anii dictaturii atee de care ne-a izbăvit bunul Dumnezeu. Noutatea constă în aceea că ne simţim liberi, că nu ne mai e teamă de nimeni, că ne putem manifesta bucuria de a studia, băieţi şi fete, într-un Institut Teologic cu o tradiţie de peste două sute de ani. Drept aceea datori sîntem să mulţumim lui Dumnezeu şi să ne rugăm pentru cei ce şi-au jertfit viaţa în Revoluţia din decembrie trecut, cinstindu-le memoria de martiri ai neamului.

Săptămîna trecută, Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române împreună cu Adunarea Naţională bisericească au amendat Statutul Bisericii noastre astfel ca el să exprime totala autonomie a Bisericii faţă de Stat. S-au înlăturat din Statut şi din Regulamentele bisericeşti toate prevederile impuse de Statutul ateu prin care acesta îşi exercita controlul asupra Bisericii, evident în scopul de a împiedica lucrarea ei. Biserica este astăzi liberă, mai liberă chiar decît între cele două războaie, cum s-a spus. Ea poate deci să-şi organizeze şi să-şi desfăşoare viaţa ei potrivit scopului său: mîntuirea oamenilor, fără să fie stînjenită de către Stat. Dar libertatea aceasta a Bisericii nu înseamnă nimic fără libertatea interioară a fiecărui membru al ei, începînd de la ierarhie şi pînă la ultimul credincios. Căci manifestarea exterioară a libertăţii

* Cuvînt rostit la deschiderea anului universitar 1990/1991, la Institutul Teologic Universitar din Sibiu.

(Continuare în pag. a 2-a)

† *Serafim Făgărăşanul*
Episcop-Vicar

CORALA „OSANA"

În străvechiul oraş românesc de pe Someş, Cluj-Napoca, cu ajutorul proniei divine a luat fiinţă anul acesta corala „OSANA".

Întrunind un mănunchi restrîns de artişti lirici, formaţia profesionistă „OSANA" este o emanaţie firească a dezrobirii spiritualităţii româneşti, a descătuşării energiilor creatoare izvorîte în urma Revoluţiei noastre din decembrie.

În perfectă concordanţă cu semnificaţia cuvîntului „osana" definit ca exclamaţie de preamărire a divinităţii, repertoriul coralei se compune numai din muzică religioasă.

Este, după cîte ştim, singura formaţie profesionistă de această factură din România.

Ideea primului concert intitulat „Cu noi este Dumnezeu", avînd un caracter tematic unitar, a luat naştere din gîndul şi dorinţa unei jertfe de mulţumire, a unei modeste ofrande adusă Celui Atotputernic care ne-a ajutat să ieşim din robia întunericului şi a morţii.

Fiind o acţiune de suflet şi cuget românesc, corala „OSANA" porneşte la drum cu credinţa, dragostea şi nădejdea într-o viaţă mai liniştită, pentru propovăduirea bunei înţelegeri, toleranţei şi înfrăţirii dintre locuitorii tuturor meridianelor, precum şi cu dorinţa fierbinte de preamărire a Celui ce viaţa ne-a dat.

Ion Lazăr

Cîntările bisericeşti şi interpreţii lor

În cultul creştin cîntarea bisericească a ocupat, încă de la începuturile ei, un loc de primă importanţă, realizîndu-se o bogată şi variată producţie de cîntări, imne sacre, unele fiind de origine biblică iar altele creaţii proprii ale unor imunografi sau melozi. Maniera de interpretare a acestor cîntări, încă din zorii creştinismului, era vocală şi la realizarea ei participa întreaga colectivitate prezentă la slujba religioasă. Că aşa stăteau lucrurile ne-o dovedeşte faptul că şi astăzi în biserica ortodoxă română credincioşii participă în comun la interpretarea cîntărilor de la strană, desigur a celor mai accesibile, specifice sînt cele de la Sf. Liturghie. De asemenea, un argument puternic în favoarea participării credincioşilor la cîntarea bisericească ni-l oferă o serie de replici care intervin pe porcursul derulării slujbelor religioase, unele aparţinînd preotului iar altele revenind cîntăreţilor de la strană, precum şi principalele cîntări, mai ales cele de la Liturghie care au formă de plural, impunînd deci o prezenţă de grup la această activitate: „Să zicem toţi din tot sufletul şi din tot cugetul nostru să zicem", „Pe tine te lăudăm, pe tine bine te cuvîntăm", „Cuvine-se cu adevărat să te fericim" etc.

Modul de interpretare în comun a răspunsurilor liturgice nu exclude însă existenţa cîntăreţilor pregătiţi special, cu rol determinant în conducerea cîntării bisericeşti. Ei au luat naştere, ca reprezentanţi ai credincioşilor din biserică, atunci cînd din pricina dezvoltării crescînde a cultului, a început să se simtă mai acut nevoia disciplinării şi organizării cîntării religioase. Ei erau meniţi să nu înlocuiască pe credincioşi în executarea cîntării rituale ci să-i ajute, să-i reprezinte. să-i instruiască şi să-i conducă în calitatea lor de profesionişti şi responsabili ai cîntării bisericeşti. Rolul şi importanţa lor va creşte în momentul în care se vor introduce în cult noile produce ale poeziei imnografice — tropare, condace, canoane etc. — şi mai ales cînd, în urma sistematizării cîntărilor şi grupării lor pe cele opt glasuri de către Ioan Damaschinul cîntările liturgice de tip bizantin devin din ce în ce mai greu de însuşit şi de executat. Prezenţa la strană a unor cîntăreţi pregătiţi în acest sens s-a impus şi în biserica românească unde, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, se punea problema realizării unităţii cîntării bisericeşti prin aşezarea pe note a cîntărilor liturgice, o muncă pe cît de greu de realizat pe atît de utilă. Istoria muzicii româneşti aminteşte ca vrednici de a face un bun început în acest domeniu pe Gavriil Muzicescu, în Moldova, care tipăreşte în anul 1883 *Rînduiala vecerniei de sîmbătă seara*, iar în Ardeal, unde vechea cîntare bizantină a suferit substanţiale transformări datorită influenţei muzicii populare — multe dintre cîntările de strană, cum ar fi luminînde le, pripelele, polieleul, de exemplu, datorează mult influenţei doinei, cîntec specific acestei zone — pe Dimitrie Cunţan, autorul lucrării *Cîntările bisericeşti după melodiile celor opt glasuri*, Viena, 1890, lucrare de importanţă capitală pentru muzica bisericească din Ardeal, prin care s-a dat acesteia o bază ştiinţifică şi fixă. Ţinînd cont de importanţa acestei lucrări pentru muzica bisericească de la noi, reeditarea ei se impune cu stringenţă.

Existînd de-acum un manual de studiu bine întocmit, pe parcursul anilor un sistem de şcolarizare perfecţionat, atît pentru preoţi cît şi pentru cîntăreţii bisericeşti, la catedra de muzică bisericească şi tipic din seminarii şi şcolile de cîntăreţi, ce-au început să ia fiinţă, cadre cu pregătire superioară, se va simţi o punere la punct şi a cîntării la strană. Cîntăreţul bisericesc îşi cîştigă un statut bine definit, salariat, cu drept la ajutoare băneşti, pensii şi asistenţă medicală gratuită prin unităţile Ministerului Sănătăţii. (Această stare de lucruri mai era viabilă încă în anul 1949 aşa cum reiese din Dispoziţia C.G.M. nr. 5379/1949). Cu timpul însă interesul pentru pregătirea cîntăreţilor bisericeşti scade, instituţiile în care ei erau formaţi au dispărut, un nou sistem propriu de perfecţionare nu a fost iniţiat astfel încît încetul cu încetul golurile în pregătirea noilor cadre au început să devină tot mai vizibile. Primele semne au fost, cel puţin în zona Sibiului şi în părţile în care şcoala sibiană are putere de penetraţie, îndepărtarea de la muzica notată de Dimitrie Cunţan în favoarea muzicii psaltice sau a unor genuri de interpretare cu puternic iz local. In acest fel răspunsurile de la strană îşi pierd tot mai mult caracterul unitar pe care l-a avut pînă acum, desfăşurarea normală a serviciului liturgic fiind mereu obturată din cauza deselor neconcordanţe ce apar prin confruntarea dintre diversele stiluri interpretative, nereguli care pur şi simplu deranjează, abat gîndurile credincioşilor în momentele cele mai solemne impuse de serviciul religios oficiat, împiedicîndu-i totodată pe aceştia să-şi

(Continuare în pag. a 2-a)

Nicolae Scutea

Ardelenii

Ardelenii nu sînt oameni răi
Şi nu suportă asemenea acuză
Acolo-n Munţi, pe dealuri şi pe văi,
Tăcerea lor are miros de frunză.

Cînd bate vîntul se aude clar
Cum freamătă pădurea înstelată,
Ne-au condamnat gorunii în zadar,
Dar geamătul nu li-i s-a stins pe roată.

Au suferit şi suferă profund
Cînd undeva în lucruri nu-i măsură,
Cu Arieşul murmurînd pe prund
Un cîntec, de dreptate, nu de ură.

Ardelenii nu sînt oameni laşi,
Nici n-au lovit prin spate ca mişeii,
În pacea lor din sînge de nu-i laşi
Prin Munţii din Apus detună zeii...

Pruncuţii lor, precoce şi frumoşi
Cu-ntiiul gîngurit cînd vin în viaţă
Sînt botezaţi cu nume de strămoşi
Şi-n Limba Adevărului învaţă.

Ardelenii nu sînt oameni duri,
Au fost şi au rămas poeţi din fire,
În Ţara dintre lacrimi şi păduri,
Statornici în dreptate şi-n iubire.

Nu-i întrebaţi vreodată de ce tac,
Cu ochii ageri pironiţi în ger,
Cu Iancu şi cu Horea din Albac
Ei stau acolo răzimaţi de cer.

Porecla lor de moţi ori de mocani
În suflet le-a rămas ca o emblemă
De două mii de ani contemporani
Cu brazii şi cu spicele din stemă.

Ardelenii nu sînt din import,
Nici de plecat nu pleacă niciodată
Şi nu le-ntindeţi foi de paşaport —
Ardealu-i Ţara lor adevărată.

Achim Băcilă

Nevoinţa împotriva înălţării de sine

(Continuare din pag. 1-a)
uşor să lupte cu ispitele, în retragere, prin post şi rugăciune.

Din *Convorbirile* avute de Sfîntul Ioan Casian şi Sfîntul Gherman cu Părinţii pustiei, vedem că aceia se luptau şi cu cele trupeşti, cu ispitele ordinare de tot felul. Dar mai ales erau atacaţi de demoni subţiri care, după ce erau învinşi pe terenul patimilor, al lăcomiei, al avarităţiei, al lenei, şi altele asemenea, căutau să cîştige bătălia pe terenul ispitelor sufleteşti, încurajînd mîndria, slava deşartă, la cei care se considerau eliberaţi de patimile ordinare.

Părinţii dădeau mare atenţie luptei pentru a preveni căderea în aceste patimi ale minţii. Erau, în această privinţă necruţători, cu ei înşişi, îşi puneau în lucrare toată *nevoinţa*, adică **renunţarea la** tot ce le-ar fi favorizat înălţarea de sine. Remediul era smerenia. Iar aceasta trebuia condusă cu asemenea pricepere, cu atîta sinceritate, încît să nu devină ea însăşi prilej de mîndrie. Adică să nu se laude omul lui Dumnezeu chiar cu... smerenia sa! Pentru a nu ajunge aici, cei mai mulţi dintre nevoitorii duhovniceşti dovedesc o ştiinţă a sufletului omenesc, o pătrundere de sine, o cunoaştere a forţelor răului, care întrec cu mult ceea ce ar putea cunoaşte un psiholog modern, cu toată ştiinţa lui. Căci acesta poate şti multe lucruri teoretic, dar practic va şti puţine, iar experienţa întîlnirii cu duhurile răutăţii lui îi va scăpa. Fie pentru că nu crede în ele, fie pentru că pur şi simplu este în afara cîmpului de pricepere a lor. Pe acestea le pricep însă, de minune, Sfinţii nevoitori care se confruntă cu ele.

Am mai arătat şi altă dată că ajunşi pe culmile desăvîrşirii, în luptă dreaptă cu duhurile răutăţii, Sfinţii nevoitori se simt adesea pîndiţi de un nou pericol: lauda celor din jur, ceea ce am numi cu un cuvînt mai modern, popularitatea. Mulţi s-au temut de ea. Şi pe drept cuvînt. Pentru că e periculoasă. Îl poate face pe om să-şi închipuie despre sine cine ştie ce, că e cine ştie cine, că e mai înţelept decît toţi, că e mai rîvnitor decît toţi, că e mai ascultat de Dumnezeu decît alţii şi tot de acestea. Mai întîi îşi atribuie aceste calităţi cu oarecare reţinere, dar apoi o face pe faţă şi Doamne fereşte să-l contrazică cineva!

Virtuoşii de acest fel, puşi la îndoială, sînt mai violenţi decît păcătoşii! Şi aşa devin mai păcătoşi decît mulţi păcătoşi smeriţi. De obicei, din faţa pericolului popularităţii se fuge. Am cunoscut mari oameni duhovniceşti, chiar din ţara noastră, care au preferat popularităţii, fuga. Ascunderea. Evitarea ei, cînd i-au simţit capcanele .Cei care nu fug, trebuie să-şi dubleze smerenia, să ştie să-şi ascundă virtuţile şi darurile, să fie conştienţi că se află permanent în calea furtunii, a ispitei celei subţiri a mîndriei şi a slavei deşarte. Cine uită să se smerească, e în mod sigur smerit de cineva. De Dumnezeu, de diavol sau de oameni. Şi greu se mai pune pe picioare după aceea!

Iată ce a făcut Ava Pinufius, unul din cei cu care au stat de vorbă Sfinţii Ioan Casian şi Gherman. Era stareţul unei mănăstiri din Egipt, din apropierea oraşului Panephysis. Toată provincia îl preamărea pentru virtuţile lui şi chiar pentru darul facerii de minuni. Era om duhovnicesc într-adevăr. Se gîndi la un moment dat: oare nu cumva, pentru nevoinţele mele, îmi iau plata aici, din laudele oamenilor? Aşa se spune şi în Sfînta Scriptură. Cei ce primesc laudele, îşi iau plata din ele. Aici. Purtînd de grijă vieţii lui viitoare luă o hotărîre eroică. Plecă în pustia cea mai adîncă, la călugării tabeniţi ,tot într-o mănăstire de obşte, unde nu-l cunoştea nimeni.

Stătu în genunchi trei zile la poarta mănăstirii, îmbrăcat în haine mireneşti, rugîndu-se să fie primit printre fraţi. Toţi rîdeau de dînsul şi-l acuzau că urmăreşte să se căpătuiască într-o mănăstire, deoarece acasă n-avea din ce trăi. Pînă la urmă fu primit şi i se dădu ascultarea de ajutor de grădinar. Grădinarul era un frate oarecare, dar trebuia să asculte de el. Şi făcu ascultare sinceră trei ani încheiaţi, îndeplinind şi alte munci grele în mănăstire, încît în toate dimineţile totul era numai ordine şi curăţenie peste tot. Uitase că fusese stareţul unei obşti şi călugăr de mare popularitate şi se simţea bine, împăcat sufleteşte.

S-a întîmplat însă că într-o zi veni acolo un pelerin care îl recunoscu şi care, în faţa întregii obşti îi căzu la picioare şi le spuse tuturor cine era de fapt ajutorul de grădinar. De altfel faima lui ajunsese şi în această mănăstire, de mult, numai că nu-l cunoscuse nimeni. Îl luară şi cu multă cinste îl conduseră înapoi în mănăstirea lui, iar acolo fu repus în cinstea dinainte, de stareţ şi preot. Dar popularitatea îl tulbură din nou. Într-o zi plecă iarăşi. De data aceasta se îmbarcă pe o corabie şi plecă în Palestina, pe atunci provincie a Siriei. O lua de la capăt, ca frate, stătu o vreme acolo, dar virtuţile îl descoperiră din nou şi iarăşi fu condus în mănăstirea din Egipt.

În Palestina locuise într-o chilie cu Sfîntul Ioan Casian şi cu Gherman, care se aflau atunci în vizită acolo. Mai tîrziu aceştia îl căutară şi în Egipt, în mănăstirea lui şi, una din *Convorbirile* lor, însemnează tocmai pe cea avută cu Ava Pinufius (Conv. XX): *Despre scopul pocăinţei şi despre semnele iertării*. Ajuns la bătrîneţe, precum odinioară Ava Antonie, după ce se exersase îndelung în lupta cu sine, cu mîndria şi cu slava deşartă, Ava Pinufius era acum dincolo de ele şi-i putu povăţui pe cei doi dobrogeni cu competenţa pe care i-o dădeau nu numai vîrsta, ci mai ales înţelepciunea căpătată în lupta cu valurile ispitelor, cărora le rezistase cu bărbăţie, curaj şi smerenie.

Ava Pinufius îşi zicea totuşi, şi acum, *„cel mai umil dintre toţi creştinii"*, şi va fi zis-o fără îndoială, cu sinceritate. Iată cîteva din sentinţele lui care merită să fie reţinute: *„Cînd Dumnezeu e gata să ne pedepsească aşa cum meritäm, pocăinţa noastră îi ţine în loc, fără voia Lui, ca să spun aşa, braţul răzbunător"*. Interesant acest *„fără voia Lui"*! Pocăinţa îl obligă pe Dumnezeu să ierte!

Încercînd o definiţie a pocăinţei, Ava Pinufius spune: *„Să nu mai săvîrşim în nici un chip păcatele pentru care ne pocăim, sau pentru care conştiinţa noastră are remuşcări"*. Cînd ne-a fost primită pocăinţa? *„Cînd nu mai simţim acele păcate în sufletele noastre"*, după ce ne-am pocăit, căci scris este: *„Risipit-am păcatele tale ca pe un nor, şi fărădelegile tale ca pe o negură"*.

Să ştim însă că nu dreptatea noastră, ci dragostea lui Dumnezeu *„acoperă mulţimea păcatelor"*, şi *„milostenia stinge păcatul"* şi, bineînţeles, *mărturisirea* lor. Iată mărturisirea ca nevoinţă, ca luptă cu sine, ca predare vinovată în faţa lui Dumnezeu. Ava Pinufius citează cuvintele: *„Am zis: împotriva mea voi mărturisi Domnului nedreptăţile mele"*. Iarăşi să remarcăm: „împotriva mea"!

Multe căi de iertare a păcatelor descrie Ava. Ascultîndu-l, nimeni nu mai poate spune că pentru el nu este cale de mîntuire. Prin duhovnic, prin facerea de bine, prin osteneală pentru mîntuirea altora, prin dragoste de oameni, prin rugăciune şi, dincolo de toate, prin încrederea în bunătatea şi iertarea Domnului, căci faptele noastre *„nu vor fi deajuns pentru iertarea greşelilor noastre"*. Ava Pinufius recomanda ca, după pocăinţă dreaptă, să refuzăm chiar şi amintirea păcatelor, spre a nu ne răni ele din nou, căci zice Solomon că atunci cînd ne tulbură amintiri dăunătoare, să ne desprindem pe dată de contemplarea amintirii: *„Ieşi repede, nu rămîne în casa ei şi nu-ţi arunca ochii către ea"*.

Cei doi dobrogeni ai noştri au plecat, în secolul IV, întăriţi sufleteşte de la mănăstirea lui Ava Pinufius, iar Sfîntul Ioan Casian şi-a adus aminte de dînsul, în cartea *Convorbirilor*, cu evlavie şi recunoştinţă. Smerenia, înţelepciunea şi lupta acestui Avă împotriva ispitei mîndriei, i-a adus numele, iată, pînă în secolul XX. Şi-l va duce şi mai departe, adeverind cuvîntul că cel ce se smereşte pe sine se înalţă, iar cel ce se înalţă pe sine, e smerit de alţii! Cel dintîi intră în istorie, celălalt intră în uitare.

PRONIA ŞI VIAŢA OAMENILOR

Tot ce se întîmplă în această lume, se află sub ochiul proniator al lui Dumnezeu. Călăuzirea Lui, atît în necazuri cît şi în bucurii, ia forma unui dialog continuu cu omul. Un crîmpei din viaţa lui Ismael şi mama lui, Agar, este deosebit de grăitor.

1. Într-un moment sărbătoresc pentru casa patriarhului Avraam, Ismael manifestă o jenantă şi supărătoare lipsă de respect faţă de semeni. Deşi la vîrsta de 14 ani, îşi permite să rîdă de Isac, fiul Sarrei, prunc abia de un an. Faptul produce o amărăciune şi atrage cuvîntul greu şi pedepsitor al Sarrei! Urmarea: mama Agar şi nestăpînitul ei fiu, Ismael, pornesc în grea pribegie.

2. Pribegind în pustia Beer-Seba, ajung în primejdie de moarte. Resemnată, cu inima sfîşiată de durere, mama plînge şi aşteaptă moartea fiului în mari suspine. Dar Dumnezeu a văzut plînsul mamei şi a auzit şi suspinul implorator al fiului. In lucrarea Sa conservatoare Atotştiutorul deschide ochii mamei ca să vadă, în apropiere, o fîntînă cu apă limpede şi rece. Mersul lucrurilor se schimbă: sînt salvate, de la moartea prin sete, două vieţi. După aceea „Ismael a locuit în pustia Faran şi mama sa i-a luat soţie din ţara Egiptului" (Fac. 21, 21).

3. Drumul lui Agar şi Ismael prin pustie, simbolizează dificultăţile, lipsurile şi necazurile omului pe acest pămînt. Dar NECAZURILE IN MINA

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Gh. Răţulea

Cîntările bisericeşti şi interpreţii lor

(Continuare din pag. 1-a)
dea concursul la interpretarea în colectiv a cîntărilor. Observăm, de exemplu, la Vecernie, la *Doamne strigat-am...*, nerespectarea glasului de rînd, cînd acesta se întîmplă să fie unul mai greu de interpretat, situaţie în care fie că se schimbă glasul fie se citesc stihirile. Un moment foarte greu îl constituie transpunerea axioanelor, datorită dificultăţilor melodice, de ritm sau ambitus, situaţie în care în locul lor se cîntă *Cuvine-se cu adevărat*. Priceasna, de asemenea dă bătaie de cap cîntăreţilor. Pentru evitarea unui fiasco în interpretarea lor, în ultimii ani s-a renunţat la frumoasele pricesne aranjate pe note de către unii dintre compozitorii noştri care au avut reale preocupări în domeniul muzicii bisericeşti Gheorghe Dima, V. Petraşcu, G. Muzicescu, Dimitrie Cunţan, Celestin Cherebeţiu, A. Lipovan, etc. tipărite în volume ce circulau între cele două războaie mondiale, şi după aceea, apelîndu-se la unele cîntece facile, cu caracter strofic, de origine semicultă, ale căror ritmuri (tangou, vals, barcarolă, etc.) nu prea au nimic comun cu muzica bisericească. Chiar şi în ceea ce priveşte textele acestor cîntece, cel puţin în unele cazuri, se pot face observaţii pertinente: agramatisme, rime forţate, idei confuze, etc., acestea toate pe fondul unor melodii cu totul străine atmosferei de religiozitate impuse de prezenţa oamenilor într-un lăcaş de cult.

O situaţie mai inedită, singulară în felul ei, am întîlnti-o într-una din bisericile municipiului Sibiu în vara trecută. Am ascultat în interpretarea unui cîntăreţ dotat, de altfel, cu o voce frumoasă, atît ca timbru, ambitus şi lejeritate în execuţie, o priceasnă al cărui text se constituia într-un reuşit imn de laudă închinat Fecioarei Maria, bine constituit din punct de vedere literar, avînd însă ca fond muzical prima parte, *Andante flebile* din *Balada* de C. Porumbescu. Pentru cei care cunosc această veritabilă pagină instrumentală din literatura muzicală românească, încercarea interpretului de a încadra textul literar în tiparul melodic, forţîndu-l în multe situaţii pe acesta din urmă prin încercare disperată de a augumenta sau diminua formulele ritmice în funcţie de numărul de silabe impuse de text, a lăsat impresia unui artificiu, a unei lucrări reci care te scoate pe tine, auditor şi creştin totodată, participant la un act religios, din mediul de meditaţie pe care l-ai căutat intrînd în biserică, unde sperai să te poţi detaşa de impactul cu viaţa diurnă, cu problemele aride, concrete pe care viaţa ţi le pune în permanenţă. Nu trebuie scăpat din vedere faptul că în cîntările bisericeşti, deci şi în pricesne, textul constituie fondul lucrării iar melodia, haina sau îmbrăcămintea acesteia. În consecinţă, nu trebuie pierdut din vedere faptul că în funcţie de calitatea artistică a melodiei şi de bogăţia de idei transmise de textul literar se va produce un efect mai sensibil în captarea sentimentului religios al credincioşilor, predispunîndu-i pentru o cît mai adîncă participare la slujba religioasă, înălţîndu-i sufleteşte. Prea rar ascultăm astăzi, din păcate, pricesne care în urmă cu peste un sfert de veac se cîntau frecvent în bisericile noastre din Ardeal: *Lăudaţi pe Domnul* şi *Ochiul inimii mele* de Dimitrie Cunţan, *La rîul Vavilonului* de Gavriil Muzicescu, *Spune-mi Doamne sfîrşitul meu* de A. Lipovan, *Cerurile spun mărirea lui Dumnezeu* de I. Vorobchievici, *Pleacă Doamne urechea Ta* şi *Ridicat-am ochii mei la cer* de V. Petraşcu, *Paharul mîntuirii* de Gheorghe Dima, *Doamne unde vrei să fug* de I. Cart etc., lucrări de rezistenţă din literatura muzicală bisericească de gen, cu texte luate din Sfînta Scriptură sau din imnele cuprinse în cărţile rituale bisericeşti.

Pentru a aduce modificări de esenţă în acest atît de important sector al vieţii bisericeşti se impune, pe lîngă revizuirea cîntărilor bisericeşti şi punerea lor în consonanţă cu cerinţele acestui sfîrşit de secol şi mileniu, cît mai grabnica perfecţionare a cîntăreţilor bisericeşti, ridicarea ştachetei lor culturale şi artistice, transformarea lor din simpli diletanţi în adevăraţi profesionişti. Trebuie avut în vedere faptul că oamenii zilelor noastre sînt posesori ai unui volum mai mare de cunoştinţe — ştiinţifice, culturale, artistice etc. — dobîndite, fie prin şcoală, fie prin alte mijloace de instrucţie şi educaţie existente în societatea actuală — şi sînt mult mai sensibili la modul cum se transmit spre ei idei, sentimente sau alte elemente ale tezaurului nostru spiritual pe care le recepţionează dar le şi taxează ca atare, aşezîndu-le în mercurialul de valori la locul pe care îl merită. Este necesar, în acest sens, pentru formarea viitoarelor generaţii de cîntăreţi bisericeşti, înfiinţarea unor şcoli speciale, pe o perioadă determinată, unde să fie primiţi tineri cu aptitudini în domeniul muzical care, în urma unor teste riguros concepute, să fie pregătiţi special pentru a deveni cîntăreţi bisericeşti. Posesori ai unor calităţi native în domeniul muzicii, cu un bogat bagaj de cunoştinţe dobîndite pe parcursul şcolarizării, şi ulterior prin activitatea practică, cîntăreţii bisericesti astfel pregătiţi vor putea realiza o bună interpretare şi corectă executare a cîntărilor bisericeşti, vor fi apţi să-i angajeze, în final, pe credincioşi în cîntarea colectivă la Liturghie şi la alte slujbe oficiate în biserică.

Pentru generaţiile mai vechi de cîntăreţi este necesar a se organiza, periodic, cursuri de perfecţionare de scurtă durată, pe lîngă protopopiate sau episcopii, prin care să se încerce realizarea unor posibile retuşuri în pregătirea ce o demonstrează, urmărindu-se, în primul rînd, o punere de acord a lor cu nivelul de interpretare a cîntecului bisericesc în momentul de faţă.

În felul acesta, considerăm noi, vom reuşi să avem o interpretare unitară a cîntecului bisericesc, credincioşii vor putea participa la un serviciu religios care va decurge în condiţii optime şi se va avea în acest fel în bisericile noastre o atmosferă de profundă religiozitate, de adevărată înălţare sufletească.

Cateheză despre simbolul de credinţă

I. *Pregătirea aperceptivă*

Participînd la Sfînta Liturghie sau la oficierea unui Botez facem şi mărturisirea credinţei noastre spre a ne exprima adeziunea la mîntuirea pe care ne-o oferă Dumnezeu în cadrul Sfintei Euharistii, sau cu prilejul încreştinării unui copil, care prin Botez devine membru al Bisericii.

II. *Anunţarea temei*

Credinţa pe care o mărturisim este cuprinsă în Crez, sau în Simbolul de credinţă la care ne vom referi în cele ce urmează.

III. *Tratarea*

Simbolul de credinţă numit „Niceo-Constantinopolitan", compus din 12 articole reprezintă credinţa mărturisită de Biserică, pe baza formulării ei la primele două sinoade ecumenice, cel de la Nicea, din 325, unde s-au fixat primele 7 articole ale Crezului, şi cel de la Constantinopol, din anul 381, unde au fost formulate ultimele 5 articole.

Conţinutul Simbolului de credinţă este următorul:

1. Cred într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atotţiitorul, Făcătorul cerului şi al pămîntului, al tuturor celor văzute şi nevăzute.

2. Şi într-Unul Domn Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, Unul născut care din Tatăl s-a născut, mai înainte de toţi vecii; lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut, Cel de o fiinţă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut.

3. Care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mîntuire s-a pogorît din ceruri şi s-a întrupat de la Duhul Sfînt şi din Fecioara Maria şi s-a făcut om;

4. Şi s-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponţiu Pilat şi a pătimit şi s-a îngropat;

5. Şi a înviat a treia zi după Scripturi;

6. Şi s-a suit la ceruri şi şade de-a dreapta Tatălui;

7. Şi iarăşi va să vină cu mărire (slavă), să judece viii şi morţii, a Cărui împărăţie nu va avea sfîrşit;

8. Şi într-Unul Duhul Sfînt, Domnul de viaţă Făcătorul, Care din Tatăl purcede, Cela ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi mărit (slăvit), care a grăit prin prooroci;

9. Şi într-Una sfîntă, sobornicească şi apostolească Biserică;

10. Mărturisesc un Botez întru iertarea păcatelor;

11. Aştept învierea morţilor;

12. Şi viaţa veacului ce va să fie. Amin.

Ce a determinat formularea primelor 7 articole ale Simbolului de credinţă la primul sinod ecumenic? Faptul că preotul Arie din Alexandria susţinea învăţătura de credinţă greşită, spunînd că Dumnezeu fiind mai presus de lume, nu putea intra în contact cu lumea. De aceea, El a creat din nimic înainte de timp, nu din veşnicie, o fiinţă deosebită de El, prin care a creat lumea, universul. Acesta este Fiul, prima şi cea mai perfecţionată creatură a Tatălui. Dacă însă Fiul nu este de o fiinţă cu Tatăl, ci este o creatură înainte de timp şi nu din veşnicie, înseamnă că El nu este Dumnezeu şi atunci mîntuirea noastră este compromisă. Arie a fost combătut de către episcopul Alexandriei, Alexandru, care îl excomunică în anul 323. Arie se refugiase în Asia Mică, la Cezareea, unde avînd protector pe episcopul Eusebiu, prieten al împăratului, poate să-şi difuzeze mai departe erezia. Pentru acest motiv, primele şapte articole ale Simbolului de credinţă stabilesc învăţătura credinţei de totdeauna a Bisericii, arătînd că Fiul este de o fiinţă cu Tatăl; născut din veci din Tatăl şi nu creat înainte de timp, cum spunea Arie.

Ce a determinat formularea celorlalte cinci articole ale Simbolului de credinţă? Faptul că un episcop din Constantinopol, pe nume Macedoniu a emis erezia că aşa cum Fiul este creatura Tatălui, Duhul Sfînt este creatura Fiului. Duhul Sfînt este subordonat şi slujitor Tatălui şi Fiului. Prin această erezie este negată dumnezeirea Duhului Sfînt. Sinodul al doilea ecumenic din Constantinopol stabileşte la anul 381 că Duhul Sfînt este „Domnul de viaţă făcătorul", adică este Dumnezeu adevărat, care purcede de la Tatăl şi căruia i se cuvine aceeaşi mărire ca Tatălui şi Fiului.

IV. *Recapitularea-Aprecierea*

În primele şapte articole ale Crezului în cine mărturisim cre-

(Continuare în pag. a 4-a)

Preot profesor Sorin Cosma

„Unul pas în cunoaştere să-i urmeze trei în trăire"

(Continuare din pag. I-a)
este în funcţie de starea lăuntrică a fiecăruia. Nu poţi fi liber în exterior cînd eşti rob păcatului în sufletul tău. Mîntuitorul spune clar că „orcine săvîrşeşte păcatul este rob păcatului" şi că numai cel ce păzeşte cuvîntul Său şi rămîne întru El este cu adevărat liber (Ioan 8, 31). Această libertate interioară este proprie celui ce trăieşte în Duhul Sfînt căci „acolo unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea" (II Cor. 3, 17). Viaţa şi istoria ne arată că libertatea exterioară de manifestare fără libertatea interioară poate fi mai rea decît lipsa de libertate. Lucrul acesta este valabil atît pentru fiecare ins în parte cît şi pentru colectivitate, fie ea Biserică, stat sau societate. Înţelegem de ce Origen deplîngea starea Bisericii şi a creştinilor din momentele de pace, care era mai jalnică decît în perioadele de persecuţie. De aceea cineva spunea că „condiţia Bisericii în această lume este de a fi persecutată"! Parecă îl auzim pe Sfîntul Apostol Pavel zicînd: „Mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strîmtorări pentru Hristos căci *cînd sînt slab atunci sînt tare*" (II Cor 12, 10). De aceea „să ne silim să trăim ca oameni liberi, dar nu ca şi cum am avea libertatea drept acoperămînt răutăţii, ci ca robi ai lui Dumnezeu" (I Petru 2, 16).

Condiţia noastră de oameni liberi, ostenitori în acest Aşezămînt de înaltă ştiinţă teologică, este studiul şi rugăciunea, izvorîte din conştiinţa responsabilităţii pe care o avem înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor. Nu trebuie să uităm niciodată — şi spun aceasta mai ales pentru cei ce încep acum studiul Teologiei — că Teologia este în acelaşi timp ştiinţă şi viaţă, cunoaştere şi experienţă în Duhul lui Dumnezeu. Dacă orice ştiinţă presupune identificarea cercetătorului cu obiectul ei, cu atît mai mult ştiinţa teologică al cărui obiect este Dumnezeu însuşi, cu care tot omul trebuie să fie în raport de comuniune. Teologul este prin excelenţă omul unit cu Dumnezeu. De altfel acesta este înţelesul patristic al cuvîntului „teolog". „Dacă eşti teolog, zice Evagrie Ponticul, roagă-te cu adevărat; şi dacă te rogi cu adevărat eşti teolog". Este imposibil, este chiar o împietate — zic Părinţii — să vorbeşti despre Dumnezeu dacă nu trăieşti în El, dacă nu-L cunoşti din experienţa personală. Teologia fără rugăciune şi fără evlavie este un non sens. Căci Teologia nu-i decît expresia rugăciunii, a Liturghiei, a experienţei şi a evlaviei, deci a trăirii în Dumnezeu. Un mare teolog contemporan mărturisea că nu şi-a făcut niciodată cursul său la facultate fără ca în ziua respectivă să nu fi slujit Sf. Liturghie. Căci, spunea el, „cursul nu-i decît continuarea şi expresia a ceea ce trăim în Liturghie". Aşadar, fundamentul Teologiei este rugăciunea; şi numai *pe* şi *prin* rugăciune putem clădi o ştiinţă teologică solidă, mîntuitoare, capabilă să ne transforme pe noi înşine şi pe cei cărora le vorbim. În Teologie ca şi în toate celelalte domenii ale cunoaşterii — pe care ea le îmbrăţişează şi le dă sensul ultim — există pericolul divorţului între cunoaştere şi trăire, cînd aceasta din urmă nu secondează pe cea dintîi. Atunci Teologia devine o ştiinţă abstractă, lipsită de contactul cu realitatea, o ştiinţă pură care nu foloseşte nimănui, nici măcar celui care o posedă, ci dimpotrivă dăunează căci îngîmfă şi sminteşte (cf. I Cor. 8, 1). De aceea un proverb spune: *„Unui pas în cunoaştere să-i urmeze trei în trăire"*.

Aş dori din toată inima ca viaţa noastră în acest Institut să fie un imn de laudă lui Dumnezeu prin rugăciune ferventă, prin studiu asidu, prin angajarea în toate activităţile care ţintesc ajutorarea semenilor în nevoinţă şi înviorarea credinţei în rîndurile tineretului şi a credincioşilor noştri. Mă voi strădui ca eu însumi să fiu cît mai prezent în mijlocul dumneavoastră, nu numai la cursul pe care îl voi face, ci mai cu seamă la rugăciunea de seară şi de dimineaţă, ca şi în organizarea a cît mai multe acţiuni cu caracter duhovnicesc şi filantropic.

Ne bucurăm de prezenţa tinerelor studente care încep anul acesta studiul Teologiei pentru a deveni profesoare de religie şi nădăjduim că ele vor fi pentru studenţi, ca oarecînd femeile mironosiţe pentru apostoli, pilde de evlavie şi de rugăciune ca şi de bărbăţie şi de curaj în mărturisirea şi propovăduirea credinţei noastre ortodoxe.

Vă urez din toată inima succes în lucrarea sfîntă pe care o începeţi astăzi, iar binecuvîntarea Domnului să fie de-a pururea peste noi toţi. AMIN.

SFÎNTA TRADIŢIE II

Sinodul al III-lea (Efes, 431) s-a ţinut contra lui Nestorie, episcop de Constantinopol, care învăţa că în Hristos există două persoane corespunzătoare cu cele două firi ale Sale, umană şi divină. Sinodul a stabilit învăţătura că există numai o singură persoană a Fiului, preexistentă întrupării, în care s-au unit cele două firi, divină şi umană fără de păcat, şi Maica Domnului nu este Maica trupului sau Născătoare de Hristos, cum susţinea Nestorie, ci *„Născătoare de Dumnezeu"*, fiindcă a născut un singur ipostas sau o singură persoană în două firi, umană şi divină şi a rămas *„Pururea Fecioară"*.

Sinodul al IV-lea (Calcedon, 451) a condamnat monofizitismul, erezie care susţinea că Domnul Hristos nu are decît o singură fire sau o singură natură, cea dumnezeiască, pe cînd trupul Său uman a fost luat în aparenţă. Sinodul a stabilit că în Domnul Iisus Hristos există două firi sau două naturi depline, cea dumnezeiască şi cea omenească, unite într-o singură persoană sau într-un singur ipostas. Persoana sau ipostasul în care sînt unite cele două firi este Cuvîntul veşnic, Domnul Iisus Hristos. Cele două firi sînt unite într-o singură persoană; neîmpărţite şi nedespărţite, neschimbate şi neamestecate.

Sinodul al V-lea (Constantinopol, 553) a condamnat afirmaţiile unor teologi influenţaţi de monofizitism şi de nestorianism, afirmînd că Domnul Hristos păstrează cele două firi şi după ce a avut loc unirea acestora într-un singur ipostas.

Sinodul al VI-lea (Constantinopol, 680—681) a condamnat erezia monotelitismului, care afirma existenţa unei singure voinţe în Mîntuitorul şi a stabilit existenţa a două voinţe naturale şi două lucrări, corespunzătoare celor două firi, însă voinţa Sa umană conlucrează în mod perfect cu cea dumnezeiască, fiind pe deplin îndumnezeită.

Sinodul al VII-lea (Niceea, 787) a condamnat erezia iconoclasmului, care respinge cinstirea icoanelor, pe motivul că ar fi idolatrie. Sinodul a arătat că icoana nu este o imagine a lui Dumnezeu cel nevăzut, ci a lui Dumnezeu întrupat, care confirmă realitatea istorică a întrupării lui Dumnezeu şi recunoaşte cinstirea umanităţii îndumnezeite a Fiului lui Dumnezeu. În cultul icoanelor nu materialul lor este cinstit sau venerat, ci persoana pe care o reprezintă.

După anul 787 nu s-au mai ţinut sinoade ecumenice ale Bisericii întregi universale, din cauza stăruinţelor vitrege ale Bisericii Ortodoxe. În secolul al XVII-lea intensificîndu-se controversele confesionale au apărut *Mărturisirile de credinţă* pentru a feri pe creştinii ortodocşi de rătăcirile eretice, alcătuite de: Mitrofan Kritopulos (1625), de Petru Movilă, numită *Mărturisirea Ortodoxă*, formulată definitiv la Sinodul de la Iaşi în 1642, de patriarhul Dositei al Ierusalimului, numită *Pavăza Ortodoxiei*, cunoscută şi cu numele de *Mărturisirea Patriarhilor Ortodocşi*, fiind lucrarea Sinodului de la Ierusalim din 1672. O Mărturisire de credinţă este şi *Enciclopedia Patriarhilor Ortodocşi* de la 1848 (în româneşte, textul şi traducerea de Prof. Teodor M. Popescu, Bucureşti, 1935). Aceste *Mărturisiri de credinţă ortodoxă* se bazează pe Tradiţia apostolică preluată şi transmisă de bărbaţii apostolici, de Sfinţii Părinţi şi de scriitorii bisericeşti şi ea este învăţătura Bisericii sub îndrumarea şi acoperămîntul Duhului Sfînt. Sfînta Tradiţie se află cuprinsă şi în cărţile de slujbă şi de ritual ale Bisericii. Biserica lui Hristos este cea care a statornicit adevărurile de credinţă prin învăţăturile şi canoanele Sfinţilor Sinoade ecumenice, ale sinoadelor locale, prin mărturisirile de credinţă şi în cărţile ei simbolice şi de cult bisericesc.

4. Din cele expuse, reţinem ca idei principale:

a) Dumnezeu a descoperit învăţătura Sa mîntuitoare oamenilor prin viu grai, spre a fi însemnată şi primită. Numai o parte din Descoperirea lui Dumnezeu sau din Revelaţia divină a fost cuprinsă în Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament. Înainte de Sfînta Scriptură, învăţătura descoperită de Dumnezeu oamenilor s-a păstrat „din auzite" prin viu grai în *Sfînta Tradiţie* sau *Sfînta Predanie*, cum spune Sfîntul Apostol Pavel: *„Credinţa este din auzire, iar auzirea, prin cuvîntul lui Hristos* (Rom. 10, 17).

b) Desăvîrşirea Descoperirii sau Revelaţiei lui Dumnezeu s-a făcut „la plinirea vremii" prin Fiul lui Dumnezeu, făcut om fără de păcat, pentru a noastră mîntuire, Domnul Iisus Hristos, care a învăţat pe oameni în timpul petrecerii Sale pe pămînt numai prin viu grai şi a poruncit Sfinţilor Apostoli să înveţe la rîndul lor tot prin viu grai cele ce au auzit, cele ce au văzut şi cele ce ei au trăit împreună cu Domnul Iisus Hristos: *„Mergînd, învăţaţi toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, învăţîndu-i să păzească toate cîte v-am poruncit vouă, şi iată Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrşitul veacului"* (Mt. 28, 19—20).

c) *Sfînta Tradiţie* sau *Sfînta Predanie* este deci al doilea izvor sau tezaur al Descoperirii lui Dumnezeu sau al Revelaţiei divine trebuitoare mîntuirii noastre, egală şi cu nimic mai prejos decît *Sfînta Scriptură*. *Sfînta Tradiţie* a fost de la început şi este preţuită de întreaga Biserică Ortodoxă în aceeaşi măsură ca şi *Sfînta Scriptură* şi formează o unitate deplină.

d) *Sfînta Tradiţie* primită de la Mîntuitorul de Sfinţii Apostoli, numită *Tradiţie apostolică*, şi transmisă mai departe prin urmaşii lor, episcopii şi preoţii, hirotoniţi să conducă bisericile comunităţilor creştine în toată lumea, a fost fixată în parte şi în scris de timpuriu şi s-a păstrat fără schimbare pînă astăzi, în hotărîrile şi canoanele sinoadelor ecumenice şi locale, în simbolurile de credinţă, în scrierile Sfinţilor Părinţi, în cărţile de slujbă ale Sfintei Biserici, în Sfînta Liturghie, în Mărturisirile de Credinţă, şi se numeşte *Tradiţie bisericească*.

5. Trebuie avut în vedere însă că nu orice tradiţii sau tradiţie în Biserică este şi *Sfîntă Tradiţie*. Pentru a deosebi *Sfînta Tradiţie* în Biserică de ce sînt tradiţii sau tradiţie etnică, cultural-bisericească sau de altă natură, *Sfînta Tradiţie* trebuie să îndeplinească următoarele condiţii:

a) Tradiţia să fi fost ţinută de Bisericile apostolice, adică să vină din timpul Sfinţilor Apostoli, şi să aibă continuitate neîntreruptă pînă astăzi;

b) Să fi fost recunoscută şi urmată întotdeauna de întreaga Biserică ecumenică;

c) Să nu cuprindă în sine învăţătură care ar veni în contrazicere cu Sfînta Scriptură, cu Tradiţia apostolică sau cu scrierile Sfinţilor Părinţi ai Bisericii.

d) Adevărul de credinţă trebuie să fie cuprins în Sfînta Scriptură şi în Sfînta Tradiţie şi să aibă consimţirea tuturor Bisericilor Ortodoxe.

6. Confesiunile protestante şi denominaţiunile lor susţin suficienţa Sfintei Scripturi pentru autoritatea cuvîntului lui Dumnezeu şi consideră că nu există un alt criteriu al Revelaţiei divine decît Biblia, ea fiind suficientă pentru mîntuire. Numai ce este consemnat şi scris în Biblie este valabil pentru credinţă. Biblia este mediul prin care Hristos vorbeşte credincioşilor şi mijlocul de transmitere a harului lui Dumnezeu pentru mîntuire. *Tradiţia* este considerată numai un mijloc secundar pentru credinţă. Nu se poate însă nega realitatea că Biserica este aceea care a ales cărţile biblice şi a fixat canonul lor. Biserica le-a păstrat autoritatea divină şi le interpretează întelesul fără greşeală, iar această lucrare în cadrul Bisericii vorbeşte despre prezenţa *Sfintei Tradiţii*. A nega rolul *Sfintei Tradiţii* în sînul Bisericii înseamnă a nega rolul Sfîntului Duh „de viaţă dătător" în Biserică, şi aceasta echivalează cu a nega viaţa însăşi a Bisericii şi a te expune să ieşi din matca ei ca peştele din matca unei ape curgătoare pe mal, expus să moară.

Se invocă unele texte scripturistice ca justificare a suficienţei Bibliei pentru autoritatea cuvîntului lui Dumnezeu, căutînd să se înfirme rolul Sfintei Tradiţii, ca deţinătoare împreună cu Sfînta Scriptură a Revelaţiei supranaturale, cum sînt: *„Cercetaţi Scripturile, că socotiţi că în ele aveţi viaţă veşnică. Şi acelea sînt care mărturisesc despre Mine"* (Ioan 5, 39). Se afirmă că Mîntuitorul a cerut să cercetăm *Scripturile* şi nu *Sfînta Tradiţie*. Textul este greşit interpretat, fiindcă atunci cînd vorbea Mîntuitorul, *Noul Testament* încă nu era scris şi nu făcea parte din Sfînta Scriptură. Aici este vorba despre mărturiile mesianice din Vechiul Testament care se refereau la venirea Mîntuitorului în lume. Sfînta Scriptură o formează şi Vechiul şi Noul Testament laolaltă. În acelaşi sens greşit se interpretează cuvintele Mîntuitorului şi din parabola *„Bogatul nemilostiv şi săracul Lazăr": „Şi i-a zis Avraam: Dacă nu ascultă de Moise şi de prooroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morţi"* (Luca 16, 31). Pe baza acestui text scripturistic se poate respinge *Sfînta Tradiţie*, cînd se vorbeşte în mod clar numai de Vechiul Testament? Un alt text scripturistic adus în discuţie: *„Iar acestea s-au scris, ca să credeţi că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, şi, crezînd, să aveţi viaţă în numele Lui"* (Ioan 20, 31). Textul este invocat în sprijinul înlăturării *Sfintei Tradiţii*. Orice interpretare scripturistică trebuie să ţină seama de textele paralele şi de contextul textului discutat. Acelaşi Sfînt Apostol şi Evanghelist Ioan nu se cuntrazice cînd afirmă că: *„Multe avînd a vă scrie, n-am voit să le scriu pe hîrtie şi cu cerneală, ci nădăjduiesc să vin la voi şi să vorbesc gură către gură, ca bucuria noastră să fie deplină"* (II Ioan 12). Din textul respectiv rezultă în mod clar folosirea celor două căi, şi *scrisul* şi *predania prin viu grai*. Dar şi mai convingător text scripturistic pentru adeverirea *Sfintei Tradiţii* îl avem tot de la Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan, deja citat: *„Dar sînt şi alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus şi care dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărţile ce s-ar fi scris. Amin."* (Ioan 21, 25). Sfîntul Apostol Pavel le scria Tesalonicenilor: *„Deci, dar, fraţilor, staţi neclintiţi şi ţineţi predaniile pe care le-aţi învăţat, fie prin cuvînt, fie prin epistola noastră"* (II Tes. 2, 15). Textul dovedeşte folosirea *Tradiţiei* sau a *Predaniei apostolice* prin viu grai, de la începutul Bisericii, ca şi folosirea scrisului, a *Scripturii sfinte, care*, completîndu-se, cuprind cuvîntul lui Dumnezeu adresat oamenilor pentru mîntuire, şi între ele nu se poate face o separare sau o diminuare.

O atitudine contrară poziţiei protestante o prezintă teologia catolică mai veche, care consideră *Tradiţia* ca un izvor independent al Revelaţiei divine, ce cuprinde adevăruri de credinţă care nu se găsesc şi în Sfînta Scriptură. De aici a decurs atitudinea papală că pentru formularea de dogme noi nu este necesară confirmarea explicită a Sfintei Scripturi. Biserica Ortodoxă învaţă că o învăţătură de credinţă nu se află exclusiv în Sfînta Scriptură sau exclusiv în Sfînta Tradiţie. Orice învăţătură dogmatică trebuie să aibă temei atît în Sfînta Tradiţie, cît şi în Sfînta Scriptură.

7. Din cele prezentate reţinem următoarea învăţătură de credinţă: *Sfînta Tradiţie* sau *Sfînta Predanie* este Descoperirea sau Revelaţia supranaturală făcută din iubire de Dumnezeu prin viu grai oamenilor pentru mîntuirea lor, care, mai tîrziu, o parte s-a fixat şi în scris. Ea este egală cu Sfînta Scriptură, aceasta fiind o parte a Sfinetei Traditii, si împreună alcătuiesc o unitate nedespărţită, întregîndu-se reciproc.

8. Biserica Ortodoxă păstrează nealterat izvorul Descoperirii dumnezeieşti al credinţei noastre creştine cuprins în Sfînta Tradiţie şi în Sfînta Scriptură. Să primim şi noi îndemnul sfatului Apostol Pavel adresat Tesalonicienilor şi să-l urmăm cu credinţă: *„Staţi neclintiţi şi ţineţi predaniile pe care le-aţi învăţat"* (II Tesal. 2, 15), avînd nădejdea mîntuirii noastre, Amin!

Pr. I. Ionescu

„Lăsaţi copiii să vină la mine!" (Luca 18, 16)

Încercînd să închegăm aceste cîteva gînduri, acum la început de toamnă, cînd ultimele stîni se sparg iar oile pleacă şi „se duc şi nu mai vin pîn-la Sf. Constantin", cînd pe cîmp se strîng de zor cartofii, şi porumbul, şi ultimele legume, cînd pe uliţele satelor gîştele devin mai gălăgioase şi cînd, mai ales, încep şcolile, ne vin în minte cei peste 40 de ani, în care şcolile începeau nu cu rugăciunea nu cu gînd de mulţumire lui Dumnezeu pentru toate binefacerile Sale ştiute şi neştiute revărsate peste noi, ci cu imne de preamărire a celui ce începuse să se creadă un fel de zeu, cerînd supuşilor săi să i se închine, ca împăraţii romani de odinioară.

Ne vin în minte aceşti ani, în care copiii şi tineretul nostru în general, au respirat din punct de vedere spiritual şi al formării lor intelectuale numai cu un plămîn, dacă se poate spune astfel, căci lor li se vorbea numai într-un anumit fel, iar în bibliotecile publice nu aveau acces decît numai la o anumită categorie de cărţi, cele mai de valoare de obicei, care puteau să ajute tinerilor spre a-şi forma un orizont cît mai larg asupra lumii şi asupra vieţii, asupra modului de gîndire a oamenilor din totdeauna şi de pretutindeni, fiind puse sub cheie, dacă nu eliminate cu totul.

Ne vin în minte acesti ani, în care, în gazeta noastră de pildă, în Telegraful Român, o mare perioadă de timp nu am avut voie să vorbim de copii, de tineri, ca şi cînd ei ar fi fost inexistenţi, ca să nu mai spunem că ne era cu totul interzis să apărem cu vreun clişeu în care să fie şi copii. Dureroasă stare de lucruri!

Cu totul altfel a fost în această toamnă, la acest început de an şcolar, cînd, în majoritatea şcolilor, munca elevilor şi a cadrelor didactice a început cu Dumnezeu, Ocrotitorul vădit al neamului nostru, pe tot parcursul istoriei sale. Ne-am reamintit, aşadar, şi la şcoală de acel românesc: „Doamne ajută!" de faptul că „totdeauna lucrul tău să-l începi cu Dumnezeu", ceea ce ştiam cu toţii pînă în anul 1948.

Stări sufleteşti emoţionante, cu totul mişcătoare, înălţătoare s-au creat în sufletele copiilor cînd s-a spus „Tatăl nostru", Unicul şi adevăratul nostru Tată, cînd s-au rostit stăruitoare rugăciuni, „pentru ca să se trimită şcolarilor acestora duhul înţelepciunii şi al înţelegerii şi să le deschidă mintea şi cugetul şi să le lumineze inima lor spre primirea învăţăturilor celor bune...; pentru ca să sădească în inima lor începutul înţelepciunii, frica Sa cea dumnezeiască şi prin ea să se izgonească din inimile lor uşurătăţile tinereţii şi să lumineze mintea lor ca să se abată de la rău şi să facă binele...; pentru ca să deschidă mintea lor spre a pricepe şi a ţine minte toate învăţăturile cele bune şi folositoare...; pentru ca Domnul Dumnezeu să insufle acestor şcolari duhul cel bun, care povăţuieşte pe calea cea dreaptă şi aduce spor de înţelepciune şi de ştiinţă..., să le dăruiască sănătate şi zile îndelungate spre întărirea Bisericii Sale şi a ţării lor".

De acum deci toţi copiii din ţara noastră vor lua cunoştinţă de faptul că Iisus-Domnul nostru îi cheamă la Sine şi pe ei, uneori în chip special, poruncind şi astăzi tuturor celor ce, cu ştiinţă sau neştiinţă, li s-ar pune de-a curmezişul: *„Lăsaţi copiii să vină la mine şi nu-i opriţi...!"* (Luca 18, 16), aşa cum spunea pe vremea petrecerii Sale în chip văzut printre noi. Şi, trebuie să reţinem, că copiii veneau, Îl urmau pe de-a rîndul şi El „îşi punea mîinile peste ei" (Matei 19, 15). Reţinem din Sfintele Evanghelii că la înmulţirea celor cinci pîini şi doi peşti între cei ce s-au săturat, peste cinci mii la număr, erau şi mulţi copii (Matei 14, 21), că cele cinci pîini şi doi peşti au fost luate de la un tinerel (Ioan 6, 9) mai prevăzător, plecat de acasă să asculte şi el pe acest Om extraordinar care le vorbeşte aşa de frumos şi face atîtea minuni, că în Duminica Floriilor, la intrarea în Ierusalim, între cei ce îl întîmpinau pe Iisus erau şi foarte mulţi copii, aşa cum ne arată Sf. Evanghelist Matei cînd zice: „Iar arhiereii şi cărturarii văzînd minunile pe care le făcea şi *copiii strigînd* în templu şi zicînd: Osana, Fiul lui David! — s-au mîniat" (Matei 21, 15), împlinindu-se astfel ceea ce preväzuse Psalmistul: „Din gura copiilor şi a celor ce sug ai săvîrşit lauda" (Ps. 8, 2).

Nu este de mirare deci că, încă în sec. II al erei noastre creştine, *Clement Alexandrinul* — „bărbat virtuos şi strălucit", cum îl recomanda prin anul 211 episcopul Alexandru la Cesareei Capadociei — a scris o carte intitulată: *„Pedagogul"*. Învăţătorul, Dascălul prin excelenţă şi al copiilor, Pedagogul, era Iisus-Domnul nostru. Dar să-l lăsăm pe Clement Alexandrinul să ne spună şi să nu uităm că ceea ce ne spune era în plină perioadă de persecuţii a Bisericii de către puterea romană păgînă: „Acum este timpul să urmărim, după planul expunerii, şi pe Pedagogul nos-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Gh. Papuc

PRONIA ŞI VIAŢA OAMENILOR

(Continuare din pag. a 2-a)

PROVIDENŢEI SÎNT ŞCOALA. Ele au un rost educativ, spre modestie şi înţelepciune.

În acţiunea Sa proniatoare, Dumnezeu se foloseşte atît de faptele rele cît şi de cele bune pentru a conduce lumea pe trepte înnoitoare. Acest adevăr este, în istorie, mai presus de orice îndoială. Puternica împărăţie romană, mîndrul imperiu turcesc sînt dovezi mai mult decît convingătoare. Potrivit înţelegerii omeneşti aceste imperii trebuia să dăinuiască veşnic. Şi totuşi, s-a întîmplat ceea ce pentru mintea omului, era imposibil: au dispărut nu cele slabe ci cele ce, se considerau, nebiruite. Popoare mici însă, apreciate slabe, iar pentru aceasta neluate în seamă, se vor afirma libere şi demne în istorie.

Un alt exemplu. Aprinşi de vii, arşi cu smoală, alungaţi în gura fiarelor sălbatice de către prigonitorii împăraţi romani, creştinii aveau o singură armă: iubirea de Mîntuitorul Hristos întărită de sfînta rugăciune! Şi totuşi, au izbutit tocmai ei, cei defăimaţi, batjocoriţi, asupriţi şi nedreptăţiţi. Dimpotrivă, tiranii au fost biruiţi în toată ura lor. Creştinii însă, ucişi fiind, au supravieţuit prin credinţa şi eroismul lor moral, umplînd pămîntul. Şi biruinţa aceasta dovedeşte că cele bune şi adevărate biruiesc arzînd pe cele rele şi mincinoase.

4. Lucrarea proniatoare a lui Dumnezeu în istorie şi în viaţa fiecărui om este prezentă şi în actualul şi dificilul moment istoric pe care-l traversează lumea. Ea este legată, îndeosebi, de efortul spre înnoire.

În zbuciumul şi frămîntările de azi, Mîntuitorul Hristos spune tuturor: „IATĂ EU LE FAC PE TOATE NOI" (Apoc. 21, 5). Dar pentru ca toate să devină noi, OAMENII ÎNŞIŞI AU DATORIA SĂ UMBLE ÎNTRU ÎNNOIREA VIEŢII". (Cf. Rom. 6, 4). Căci „noul" spre care ne cheamă Dumnezeu, constă NU ÎN SPORIREA EGOISMULUI absurd şi fără inimă. O astfel de înţelegere a noului echivalează cu o tristă răstălmăcire a ceea ce vrea şi aşteaptă Dumnezeu de la om în strădania spre mai bine. Şi nu există pe lume o tristeţe mai dureroasă decît aceea de a constata că, nu reuşim să ne depăşim pe noi înşine, pentru a înainta DINCOLO DE SINELE EGOIST DINLAUNTRUL NOSTRU. Numai prin transformarea pustiului lăuntric spre solidaritatea în bine şi cu binele celui de lîngă noi, eforturile fizice şi spirituale de acum vor deveni o adevărată binecuvîntare. Fie ca, evoluţia lumii contemporane, aspiraţiile poporului român în totalitatea lui, să se realizeze în concordanţă cu voinţa înnoitoare a lui Dumnezeu şi sub făclia de taină garantată de Providenţa Sa.

ZIUA DE ODIHNĂ — SÎMBĂTĂ SAU DUMINICĂ

Între învăţăturile de credinţă creştină ortodoxă contestate de unele culte neoprotestante, este şi cel în legătură cu ziua de odihnă. Întemeindu-ne învăţătura pe scrierile scripturistice, patristice şi canonice, argumentăm serbarea Duminicii; alţi creştini însă bazîndu-se, ceea ce este curios, tot pe aceleaşi temeiuri, dar interpretate după a lor părere, susţin că ziua de odihnă este cea dată de Dumnezeu lui Moise, pe muntele Sinai prin porunca a IV-a din Decalog, iar pentru cei ce credem în Mîntuitorul Hristos cel înviat a treia zi, Duminica a înlocuit sîmbăta.

În cartea cea dintîi a Facerii, la capitolul II versetul 3, citim: „Şi a binecuvîntat Dumnezeu ziua a şaptea şi a sfinţit-o, pentru că într-însa s-a odihnit de toate lucrările Sale pe care le-a făcut şi le-a pus în rînduială". Acesta este cel dintîi argument pe care îl citează cei ce vor să arate că în adevăr Biblia vorbeşte de sîmbătă ca zi de odihnă. Spre deosebire de celelalte şase zile ale creaţiei, aceasta din urmă, fără a mai fi „seară şi dimineaţă" a fost „sfinţită şi binecuvîntată". Odihna din citatul de mai sus se referă numai la Dumnezeu. Nicăieri nu se afirmă că şi omul s-ar fi odihnit. De fapt, şi de drept, Adam şi Eva nici n-aveau după ce să se odihnească, întrucît ei fuseseră creaţi în ziua a şasea, deci numai cu o zi înainte. Nevoia de odihnă s-a simţit şi a intervenit abia după căderea omului în păcat cînd, creatorul le spune: „Cu sudoarea feţei îţi vei cîştiga pîinea" (Facere 3, 19). Mai departe, tot în Cartea Facerii la cap. 26, 5, ni se spune despre Avraam că a păzit poruncile, poveţele, îndreptările şi legile Domnului, fără a face referiri directe la ziua de odihnă. Pînă acum aşadar, Dumnezeu n-a cerut şi nici n-a recomandat măcar cuiva să ţină ziua de odihnă. Ea apare expres odată cu ieşirea poporului din robia Egiptului, pe vremea lui Moise. Pe de altă parte, unii exegeţi biblici apreciază că de fapt, odihna aceasta despre care vorbeşte Dumnezeu în ziua a şaptea, reprezintă o încheiere a Creaţiei. Dumnezeu nu poate fi stăpînit de afecte: „Nu ştii tu sau n-ai aflat tu că Domnul este Dumnezeu veşnic..., care nu oboseşte şi nici nu-şi slăieşte puterea" (Ieşire 40, 28). După ieşirea poporului evreu din Egipt, întîlnim scris: „Adu-ţi aminte de ziua odihnei ca s-o sfinţeşti. Lucrează şase zile şi-şi fă în acelea toate treburile tale, iar ziua a şaptea este ziua odihnei Domnului Dumnezeului tău; să nu faci în acea zi nici un lucru, nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sluga ta... nici străinul care rămîne la tine" (Ieşire 20, 8—11). Alte texte referitoare la ziua de odihnă întîlnim şi la: (Ieşire 31, 13—15 şi 35—26; Deut. 5, 15; Iezechil 20, 10—12; Neemia 9, 13—14; etc. Dar din cele expuse pînă aici ca şi din citatele din textele de mai sus putem conchide în prima parte că în ziua a şaptea s-a odihnit Dumnezeu şi nu omul şi că pînă la Moise serbarea zilei de odihnă n-a fost obligatorie, nici chiar pentru evrei.

În ce priveşte atitudinea Mîntuitorului Hristos, faţă de ziua de odihnă, deşi El a spus că „N-am venit să stric, ci să împlinesc legea", totuşi, fără a se contrazice, în zi de sîmbătă a vindecat pe omul cu mîna uscată (Mt. 12, 10—13); în zi de sîmbătă a vindecat pe slăbănogul de la scăldătoarea Vitezda (Ioan 5, 1—17) şi tot în zi de sîmbătă, a redat vederea orbului din naştere (Ioan 9, 1—16), iar cînd fariseii au reproşat că ucenicii săi rup spice sîmbăta, Mîntuitorul le-a spus că „sîmbăta a fost făcută pentru om şi nu omul pentru sîmbăta" (Marcu 2, 27—28) sau altă dată tot ca răspuns dat fariseilor, Mîntuitorul Hristos concluziona că „se cade a face bine sîmbăta" (Mt. 12, 13).

În timpul activităţii sale mesianice, Mîntuitorul Hristos, dimpreună cu Sfinţii Săi Apostoli, au cercetat deseori sinagogile în zi de sîmbătă. Aceasta n-ar trebui să ne ducă la concluzia că ei ţineau sîmbăta, ci intrau sîmbăta în sinagogă, pentru că aici şi acum întîlneau pe iudei adunaţi la un loc, pentru a le vorbi despre Mesia cel prezis de prooroci. Este cunoscut faptul că iudeii în ţinerea evidenţelor calendaristice, considerau atît ziua cu care începea socoteala sau numărătoarea ca şi cea cu care se sfîrşea. Acest lucru rezultă şi din faptul că Iisus a fost răstignit vineri şi înviind a treia zi, această zi nu putea fi decît Duminica, numărîndu-se în întregime zilele de vineri, sîmbătă şi Duminică. Şi tot în zi de Duminică se arată Mîntuitorul Hristos sfinţilor Săi ucenici şi apostoli, lipsind Toma (Ioan, 20, 19). Apoi în Duminica următoare fiind prezent şi Toma (Ioan 20, 26). Tot Duminică, era şi ziua cînd Mîntuitorul Hristos s-a făcut cunoscut lui Luca şi Cleopa la frîngerea pîinii.

Sf. Ap. Pavel a adunat pe creştinii din Troa pentru „frîngerea pîinii", în zi de Duminică (Fapte 20, 7). şi tot el se adresa colosenilor (II, 16—17) „nimeni să nu vă judece pentru mîncare sau băutură sau cu privire la vreo sărbătoare sau lună nouă sau la sîmbete, care sînt umbre celor viitoare". Şi ceilalţi apostoli serbau de asemenea prima zi a săptămînii, ziua în care înviase Domnul, se arătase ucenicilor după Înviere şi le trimisese precum făgăduise pe Sfîntul Duh, pentru a nu-i lăsa singuri (Fapte II, 1—40).

Femeile mironosiţe şi ele, fuseseră întîmpinate prin cuvintele: „Bucuraţi-vă" (Mt. 29, 9), tot în zi de Duminică. Dacă în textul de la Luca 23, 55, 56 ni se spune că femeile mironosiţe s-au odihnit sîmbăta, trebuie înţeles prin aceasta că Hristos încă nu înviase din morţi, fiind vorba de sîmbăta cea mare, dinaintea Învierii. În Noul Testament, cu excepţia poruncii a IV-a sînt amintite toate celelalte porunci; astfel porunca I-a la Marcu 12—29; a II-a la Fapte 15—29 şi Ioan 5—21; a III-a la Ioan 5—12; a V-a, la Matei 15—4; a VI-a la Matei 5—21; a VII-a la Matei 5—27; a VIII-a la Matei 19—18; a IX-a Matei 5—33 şi a X-a Romani 13—9. Explicaţia constă în aceea că sîmbăta urma să fie înlocuită cu Duminica. Mîntuitorul ce-i drept a cercetat sinagoga, dar a fost şi un reformator al cultului iudaic, iniţiind trecerea lină de la ţinerea sabatului la serbarea Duminicii. Textul de la Matei 24—20: „Rugaţi-vă ca fuga voastră să nu fie iarna sau sîmbăta" — nu se referă la ţinerea sîmbetei, ci aminteşte de faptul că sîmbăta porţile cetăţii Ierusalimului erau închise pentru a nu intra negustorii străini, care ar fi putut împieta sfinţenia sîmbetei (Neemia 13, 15—22). Dacă s-ar fi întîmplat ceva în această zi, cei din interior n-ar fi avut nici o şansă de scăpare, porţile fiind încuiate.

La Sinodul apostolic de la Ierusalim, Sfinţii Apostoli au stabilit patru puncte obligatorii pentru primirea la creştinism a celor ce veneau dintre păgîni, fără a aminti ceva de ţinerea sîmbetei, ceea ce duce la concluzia fermă că nu mai era obligatorie.

Despre serbarea Duminicii, în locul sîmbetei vorbesc şi scrierile patristice din primele trei secole, între care: Învăţătura celor 12 apostoli (cap. IV); epistola către Magnezieni a Sf. Ignatie Teoforul (cap. IX); epistola lui Barnaba; Sf. Iustin Martirul şi Filosoful, Meliton de Sardes, Tertulian + 220; etc. Guvernatorul necreştin Pliniu ce Tînăr, mort în 113, într-o scrisoare adresată împăratului Traian în anul 109 e.n. asupra situaţiei din provincia Bitinia, a arătat cum „creştinii obişnuiesc să se adune în ziua soarelui (duminica), înainte de răsăritul soarelui şi să cînte imne lui Hristos, ca unui Dumnezeu". Începînd cu secolele III—IV, dovezile despre serbarea Duminicii se înmulţesc tot mai mult, întîlnind menţiuni clare la: Sf. Clement Alexandrinul, Irineu de Lungdunum, Eusebiu de Cezareea în Istoria Bisericii (cap. 3, 27) Leon cel Mare, Teofil al Alexandriei ,Origen, Sf. Grigorie de Nazians, Sf. Vasile cel Mare, Sf. Ioan Gură de Aur etc. Totodată reguli care statornicesc serbarea Duminicii din secolul IV încoace întîlnim şi în hotărîrile canonice ale unor sinoade locale sau ecumenice cum ar fi: Canonul 64 Apostolic, Canonul 29 al Sinodului V local din Laodiceea din anul 364; Canonul 18 al Sinodului Gangra; Canoanele 19, 56 şi 18 ale Sinodului Trulan; Canonul 1 al Sinodului din Sardica, Canonul II al Sf. Dionisie al Alexandriei; Canonul 39 al Sf. Nichifor Mărturisitorul etc. din toate acestea desprinzîndu-se clar că Duminica este rînduită preocupărilor de ordin duhovnicesc.

Împăratul Constantin cel Mare prin edictul de la Milan decretează Duminica ca sărbătoare oficială în tot Imperiul Roman, zi în care nu se redacta nici un act administrativ, afară de eliberarea sclavilor.

Toate cele de mai sus conduc la concluzia fermă şi pun în lumină adevărul că sabatul a fost legămîntul veşnic al lui Iacve cu poporul israelit, care cu mînă tare şi cu braţ înalt a scos pe poporul său din robia Egiptului, iar Duminica este şi rămîne sărbătoarea creştinilor pentru că „Aceasta este ziua care a făcut-o Domnul să ne bucurăm şi să ne veselim întrînsa".

Protos. Ştefan Guşă

Cateheză despre simbolul de credinţă

(Continuare din pag. a 2-a)

dinţa noastră creştină? (In articolul 1 mărturisim credinţa în Dumnezeu Tatăl, iar începînd cu articolul 2 şi pînă la articolul 7 mărturisim credinţa în Dumnezeu Fiul. Ce mărturisim despre Dumnezeu Tatăl? (Că este creatorul cerului şi al pămîntului, al lumii văzute şi nevăzute). Dar despre Dumnezeu Fiul? (Că este Fiul lui Dumnezeu, că s-a născut din Tatăl înainte de veci; că este Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat; că este de o fiinţă cu Tatăl; că împreună cu Tatăl este creatorul lumii. Apoi mărturisim că s-a pogorît din ceruri, s-a întrupat de la Duhul Sfînt şi din Fecioara Maria s-a făcut om, asemenea nouă, pentru a ne mîntui prin moartea, învierea şi înălţarea Sa la cer). Ce mai spunem despre Fiul? (Că va reveni întru mărire ca judecător drept al celor vii şi al celor morţi şi că va întemeia o împărăţie spirituală veşnică). Despre Duhul Sfînt ce mărturisim în articolul opt? (Mărturisim că este „Domn", adică Dumnezeu căruia i se cuvine aceiaşi mărire ca şi Tatălui şi Fiului. Mai mărturisim că Duhul purcede de la Tatăl şi că este de viaţă Făcătorul). In articolul 9 formulat de sinodul II ecumenic din Constantinopol, în ce mărturisim în continuare credinţa? (Într-o singură Biserică sfîntă, sobornicească şi apostolească). Dar în articolul zece? (Despre Taina Botezului, şi prin aceasta despre Sfintele Taine). Dar în ultimele două articole? (Credinţa în învirea morţilor şi în viaţa veşnică.

Autoritatea Crezului este dată de faptul că, el fiind formulat de către două sinoade ecumenice, la care au participat toţi episcopii Bisericii celei Una, reprezintă prin mărturisirea lor, credinţa de totdeauna a Bisericii, credinţa care pretutindeni a fost aceeaşi. El intră în tezaurul Bisericii ca un document al Sfintei Tradiţii, reprezentînd „memoria vie a Bisericii", „viaţa Duhului Sfînt în Biserică".

Pe de altă parte, fiind formulat într-un sinod ecumenic Biserica întreagă, cea nedespărţită asistată de Duhul Sfînt s-a pronunţat, formulînd adevărul de credinţă cuprins în Crez. De aceea, spunem că învăţătura pe care o mărturisim în Simbolul de credinţă constituie un îndreptar al credinţei noastre şi în acelaşi timp o dogmă, adică o Lege a credinţei, un adevăr de credinţă ce nu poate fi tăgăduit, ci trebuie crezut şi trăit în viaţa duhovnicească a fiecărui creştin. Astfel, oricine ar formula o învăţătură de credinţă, săvîrşeşte o erezie, adică o abatere de la învăţătura descoperită de Dumnezeu spre mîntuirea noastră.

V. *Asocierea*

Reprezentînd învăţătura de pretutindeni şi de totdeauna a Bisericii, Crezul îşi are originea în mărturisirea dreptei credinţe de la Mîntuitorul şi Sfinţii Apostoli. Astfel, mărturisirea credinţei în Sfînta Treime şi în Botez o avem ca o poruncă a Domnului lăsată înainte de înălţarea Sa la cer: „Mergînd învăţaţi toate neamurile botezîndu-le în numele Tatălui, al Fiului şi al Sfîntului Duh" (Matei 28, 19). La fel, Sfîntul Apostol Pavel mărturiseşte adevărata credinţă în mîntuirea ce ne-a venit prin Taina întrupării Fiului lui Dumnezeu: „Cu adevărat mare este taina dreptei credinţe (creştinătăţii): „Dumnezeu s-a arătat în trup, s-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, a fost propovăduit între neamuri, a fost crezut în lume, s-a înălţat întru mărire" (1 Timotei 3, 16). Nu lipseşte în mărturisirea Apostolilor nici învăţătura despre Biserică, ca „Trup al lui Hristos" (1 Corinteni 12, 27) şi despre credincioşi ca mădulare în parte, participînd fiecare la sfinţenia vieţii duhovniceşti prin harul divin. La fel şi învăţătura despre viaţa viitoare îşi are originea în descoperirea făcută de Mîntuitorul şi Sfinţii Apostoli.

VI. *Generalizarea*

Din cele pînă aici tratate vedem că Simbolul de credinţă reprezintă învăţătura de credinţă descoperită de Dumnezeu şi formulată de către Biserică sub asistenţa Duhului Sfînt, învăţătură cu privire la Sfînta Treime şi la mîntuirea noastră în Hristos şi în Biserică prin harul Sfintelor Taine.

VII. *Aplicarea*

1. Văzînd importanţa pe care o prezintă Simbolul de credinţă, ca sinteză a învăţăturii descoperită de Dumnezeu şi formulată de Biserică sub asistenţa Duhului Sfînt, se impune datoria fiecărui creştin de a cunoaşte atît conţinutul Crezului, spre a putea mărturisi credinţa cu voce tare în cadrul Sfintei Liturghii, sau cînd cineva este chemat ca naş, în numele fiului său duhovnicesc; cît şi adîncirea întregii învăţături de credinţă cuprinsă în Crez, spre a fi „totdeauna gata de răspuns oricui cere socoteală de credinţa noastră" (1 Petru 3, 15).

2. Pe lîngă cunoaşterea credinţei sale, credinciosul este dator, să o şi trăiască, împlinind-o prin fapte. „Fără fapte credinţa este moartă" (Iacob 2, 19—20), asemenea pomului care nu aduce roade. Nu este suficient, adică, să mărturisim numai credinţa mîntuirii în Biserică prin harul Sfintelor Taine, ci se impune să şi conlucrăm neîntrerupt cu harul divin, spre curăţia de păcat şi înnoirea continuă în bine. „Nu oricine îmi zice mie: Doamne! Doamne! — arată Mîntuitorul — va intra în împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui meu cel ce este în ceruri" (Matei 7, 21).

PUTEREA RUGĂCIUNII

Cînd Domnul Hristos ne spune: „Cereţi şi se va da vouă, căutaţi şi veţi afla, bateţi şi vi se va deschide". (Luca XI, 9), nevrînd ne întrebăm: Dar ce să cerem? Ce să căutăm? La ce uşă să batem?

La aceste întrebări, Mîntuitorul ne răspunde: „Nu duceţi grijă spunînd: Ce vom mînca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca? Că după toate acestea se străduiesc păgînii; ştie doar Tatăl vostru cel ceresc că aveţi nevoie de ele. *Căutaţi mai întîi împărăţia şi dreptatea Lui, şi acestea toate se vor adăuga vouă*" (Matei VI, 31—33). „Dacă voi, care sînteţi răi, ştiţi să daţi fiilor voştri lucruri bune, cu cît mai vîrtos Tatăl vostru cel din ceruri *da-va Duhul Sfînt acelor care cer*". (Luca XI, 13). Căci dacă un tată pămîntesc nu-i dă fiului său piatră în loc de pîine, şarpe în loc de peşte sau scorpie în loc de ou, atunci cu cît mai mult Tatăl ceresc nu ne va da ceea ce ne vatămă şi ne omoară, ci numai ceea ce ne dă viaţă şi fericire.

Într-una din pildele sale, sfîntul Ioan Gură de Aur spune că un împărat avea un prieten iubit, căruia i-a spus: „Ţin la tine atît de mult încît sînt gata să-ţi dau cele mai scumpe daruri pe care le vei cere de la mine. Ce vrei să-ţi dau?" Prietenul i-a răspuns: „Eu, împărate, aş dori să-mi dai nişte gunoaie". Împăratul, care se pregătea să-i dea aur, argint, pietre scumpe şi mătăsuri, a rămas tare întristat cînd prietenul iubit i-a cerut nişte gunoaie netrebnice. Tot aşa, scrie sfîntul Părinte, rămîne Tatăl ceresc întristat cînd El vrea să ne dea daruri cereşti, Împărăţia lui Dumnezeu, mîntuirea sufletului, fericirea Raiului, Duhul Sfînt, iar noi cerem gunoaie pămînteşti.

Cineva ar putea spune: „La ce-mi foloseşte Duhul Sfînt, cînd eu am nevoie de sănătate, fiindcă sînt bolnav; am nevoie de mijloace materiale, findcă sînt sărac; am nevoie de luminarea minţii, ca să pot învăţa. La toate acestea, Împăratul ceresc ne răspunde că de vom cere Duhul Sfînt vom avea de toate. Vom avea sănătate, fiindcă El este „dătător de viaţă"; vom avea mijloace materiale şi spirituale, fiindcă El este „vistierul bunătăţilor". El ne va lumina mintea şi ne va mîngîia în necazuri, fiindcă El este „Duhul adevărului" şi „Mîngîietorul", care ne spală de întinăciunea păcatelor şi ne mîntuieşte sufletele noastre. Pe El, deci, să-L cerem în rugăciunile noastre, pe El să-L căutăm zi şi noapte, la uşa Lui să batem. Iar Mîntuitorul ne asigură că cel ce cere ia, cel ce caută află şi celui ce bate i se deschide.

„Hristos se botează înainte de moartea Sa pe cruce, scrie Pr. Prof. Dumitru Stăniloae — pentru a introduce în ape pe Duhul Sfînt, prin Care va crea din nou pe oameni". („Chipul nemuritor al lui Dumnezeu" p. 175, Ed. Mitr. Olteniei, Craiova). De aceea, sfîntul Serafim de Sarov spune că scopul vieţii noastre, scopul rugăciunii, scopul postului şi al tuturor nevoinţelor este redobîndirea Duhului Sfînt pe care L-au pierdut strămoşii noştri Adam şi Eva.

Cînd sfîntul Serafim îi explica ucenicului său care sînt roadele Duhului Sfînt: „dragostea, bucuria, pacea"... (Gal. V, 22), ucenicul nu pricepea nimic. Dar cînd sfîntul Serafim s-a rugat lui Dumnezeu să coboare şi asupra lui lucrarea Duhului Sfînt, ca să simtă lucrările Lui prin propria sa experienţă, atunci ucenicul i-a spus că a simţit atîta bucurie, pace şi fericire cum n-a simţit niciodată în viaţa lui. Acestea sînt mărgăritarele, aurul şi argintul pe care Împăratul din pilda sfîntului Ioan Gură de Aur voia să le dăruiască prietenului său iubit.

Sfîntul Apostol Pavel ne spune: „Bucuraţi-vă pururea", „Rugaţi-vă neîncetat", „Duhul să nu-L stingeţi" (I Tes. V, 16, 17, 19).

Dacă ne vom ruga neîncetat, se va revărsa asupra noastră neîncetat harul Duhului Sfînt, iar acest har ne va face să ne bucurăm pururea, chiar şi în necazurile noastre.

„Eu te-am pus astăzi peste popoare şi peste împărăţii, îi spune Domnul proorocului Ieremia — ca să smulgi şi să arunci la pămînt, să prăpădeşti şi să dărîmi, să zideşti şi să sădeşti!" (I, 10).

Cînd pătrunde energia electrică în aparatul de sudură acesta arde şi topeşte tot ce întîmpină în cale, iar cînd pătrunde Duhul Sfînt în sufletul omului el devine împărat peste patimile şi poftele lui, el smulge şi aruncă la pămînt pe vrăjmaşii văzuţi şi nevăzuţi el prăpădeşte şi sfărîmă întăriturile diavolului şi tot el zideşte şi sădeşte omul nou cu toate virtuţile lui dumnezeieşti.

Şi aşa cum nu aparatul de sudură arde şi topeşte tot ce întîlneşte în cale, ci energia electrică pe care o primeşte, tot astfel nu omul biruie vrăjmăşiile, ci Duhul Sfînt, adică harul Dumnezeiesc pe care îl dobîndeşte prin puterea rugăciunii.

Arhim. Paulin Lecca

„LĂSAŢI COPIII SĂ VINĂ LA MINE!"

(Continuare din pag. a 3-a)

tru ca să cunoaştem cine este. El se numeşte Iisus. Uneori El însuşi se numeşte şi „păstor" şi zice: „Eu sînt păstorul cel bun". Prin comparaţie cu păstorii care duc oile, se înţelege, El este Pedagogul care conduce copiii; El poartă grijă de prunci ca un păstor de oile sale...

Pedagogul nostru, Iisus-Dumnezeu, Cuvîntul sfătuitor al întregii omeniri ca unul ce este Dumnezeu iubitor de oameni, este adevăratul Pedagog".

„Pedagogul nostru este, dragi copii — ţine să sublinieze Clement Alexandrinul — ca şi Dumnezeu — Tatăl Său, al cărui Fiu fără păcat este, nepătat şi cu suflet nesupus patimei, Dumnezeu neîntinat în chip de om".

„El este Pedagogul îndemnător la fapte — arată de asemenea Clement — nu Pedagogul metodei, deoarece scopul Lui este să înnobileze sufletul, nu numai să-l înveţe, ci să-l călăuzească spre o vieţuire înţeleaptă, iar nu spre ştiinţa stearpă". El „Pedagogul omenirii — ne spune Clement Alexandrinul — dumnezeeiscul nostru Cuvînt, caută cu tot dinadinsul să mîntuiască pe copii, folosindu-se de toată arta înţelepciunii: El ceartă, mustră, ruşinează, vindecă, făgăduieşte, răsplăteşte şi înstruneşte în hăţuri multe instincte neraţionale ale omenirii".

De aceea „se cuvine să răspundem cu dragoste faţă de Cel ce ne îndeamnă cu dragoste spre vieţuirea cea mai aleasă; se mai cuvine să trăim după rînduielile hotărîrii Lui, nu numai împlinindu-i poruncile sau ferindu-ne de cele oprite, dar să şi desăvîrşim chipurile noastre, fie îndreptîndu-le, fie, mai ales, imitîndu-L după putere, ca să ne asemănăm cu El, cu faptele Pedagogului, ca să se împlinească porunca: „După chipul şi asemănarea Lui". (Texte luate din: Clement Alexandrinul: Pedagogul, colecţia: Izvoarele Ortodoxiei, trad. Dumitru Fecioru şi Ol. N. Căciulă, Bucureşti, 1939).

Iată deci, dragi copii şi iubiţi tineri, cine este acest Dascăl al nostru al tuturor, acest Pedagog prin excelenţă, cine este Cel ce vă cheamă la Sine, cu toată dragostea Sa dumnezeiască, acum la început de toamnă, acum la început de an şcolar, asigurîndu-vă că cei ce se vor împărtăşi din luminile Sale „fii ai Luminii" se vor chema şi de întuneric nu vor mai avea parte.

„Omul drept — ne spune Sf. Scriptură — umblă pe calea lui fără prihană, fericiţi sînt copiii care vin după el" (Pilde 20, 7).

Tirania bogăţiei

(Continuare din pag. 1)

văd aurul şi spun glumind că le face bine la ochi vederea monezilor de aur. Dar nu glumi, omule, cu nişte lucruri ca acestea! Că nimic nu vatămă atîta ochii, şi cei trupeşti şi cei sufleteşti, ca pofta monezilor de aur! Vederea aurului, care, după cum spui, face bine la ochi, nu l-a lăsat pe ticălosul Iuda să audă glasul Domnului, ci i-a pus streangul de gît, i-a frînt în două trupul, iar apoi l-a trimis în iad. Poate fi ceva mai nelegiuit, poate fi ceva mai înfricoşător? Nu vorbesc de aur, ci de pofta deşartă şi nebună după aur! Pofta aceasta scoate picătură cu picătură sîngele din oameni, ucide şi-i mai cumplită ca o fiară, sfîşiind pe cei ce-i cad în ghiare; şi ceea ce-i mai rău e că nu-i lasă pe cei sfîşiaţi să simtă sfîşierea. Ar trebui ca cei care îndură nişte suferinţe ca acestea să întindă mîna la cei ce trec pe lîngă ei şi să-i cheme-n ajutor; dar ei dimpotrivă se bucură de aceste sfîşieri.

Din nou despre OASTEA DOMNULUI şi despre Şcoala de Duminică

(Continuare din pag. 1-a)

Trebuei acordată o atenţie deosebită programului catehetic din după mesele duminicilor. Cel puţin în această zi biserica să fie deschisă toată ziua, iar în posturile mari şi miercurea şi vinerea. In eparhia Aradului a existat pe vremuri *Şcoala de duminica* cu un program unic alcătuit de episcopul de vie memorie Andrei Magieru, din citiri şi tîlcuiri biblice, explicarea textului Evangheliei şi Apostolului zilei, lecturi din Vechiul Testament, cîntări liturgice şi din folclorul religios al Oastei Domnului, poezii religioase declamate de şcolari, etc. Era un program mult apreciat de credincioşi. Oastea şi Şcoala de duminica, conduse cu rîvnă şi pricepere, cu dragoste de popor, ne pot aduce un ajutor de nepreţuit în lucrarea misionară pastorală. Trebuiesc părăsite toate prejudecăţile în legătură cu Oastea Domnului, precum şi ostaşii trebuie să se apropie cu încredere şi dragoste faţă de păstorii lor sufleteşti, sprijinindu-i în alcătuirea programului Şcolii duminicale şi în întreaga operă misionară, filantropică şi culturală a Bisericii. Au fost unii care au socotit Şcoala duminicală ca o influenţă „anglicană" (precum şi Drumul Crucii, influenţă catolică), deşi socotim că nimic nu îndreptăţeşte astfel de aprecieri. Şcolile catehetice nu fac parte oare din Tradiţia patristică a Bisericii? Sfinţi Părinţi, ca Atanasie cel Mare şi alţii, n-au combătut imnele eretice ale lui Arie şi ale altor eretici, cu imne ortodoxe cîntat de popor?

Trăim timpuri de puternică efervescenţă a unor secte şi curente creştine sau pretins creştine. Credincioşii noştri şi nu numai ai noştri, sînt literalmente asaltaţi şi interpelaţi asupra unor adevăruri de credinţă. Avem datoria de a-i înarma cu răspunsul cuvenit. Oastea Domnului prin programul Şcolii duminicale pot fi auxiliare preţioase în această lucrare sfîntă.

Zi de mare praznic la parohia Vurpăr, prot. Sibiu

În viaţa unor parohii de-ale noastre sînt evenimente care nu pot fi cuprinse şi redate în toate dimensiunile lor. Un asemenea eveniment a fost şi la parohia Vurpăr, prot. Sibiu, şi anume Duminică, 23 septembrie 1990, cînd toată suflarea din această parohie, din împrejurimi, cît şi cei plecaţi pe alte meleaguri s-au regăsit în straie de sărbătoare pentru o prăznuire deosebită şi anume sfinţirea noii lor biserici.

Este meritul vurpărenilor în frunte cu vrednicul lor preot, Eugen Marin, că în anii dictaturii şi-au asumat riscul zidirii unei noi biserici pe locul alteia mai vechi, care devenise neîncăpătoare, biserică nouă pe care au împodobit-o apoi cu mobilier corespunzător, precum şi cu o foarte reuşită pictură în frescă, executată de pictorul Marin Gogea din Bucureşti, lucrări care s-au ridicat la o mare sumă de bani, suportată aproape în totalitate numai de credincioşi.

Sfinţirea a fost săvîrşită de către Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, căruia credincioşii i-au făcut o negrăit de caldă primire.

Înconjurat de un mare sobor de preoţi şi diaconi, după slujba de sfinţire a bisericii, avînd hramul „Sf. Nicolae", Înalt Prea Sfinţia Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească sub cerul liber, în faţa bisericii, într-un potrivit amfiteatru natural şi sub razele unui soare strălucitor, parcă pe potriva măreţiei 'praznicului. Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor teologi din Sibiu şi de obştea mare a credincioşilor.

La sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit:

P. C. prot. *D. Luca* (Sibiu), care a fericit pe cei ce „au îndrăznit şi au biruit", subliniind unitatea dintre preot şi credincioşii din Vurpăr.

C. pr. *Eugen Marin*, parohul local, care, copleşit de o sfîntă emoţie, a făcut o prezentare a parohiei şi a lucrărilor de zidire şi pictare a noii biserici, cît şi a înnoirilor care au avut loc la casa parohială, toate realizate prin „dragostea şi jertfelnicia acestor buni credincioşi", cum a subliniat C. Sa, mulţumiri aducînd lui Dumnezeu pentru purtarea Sa de grijă şi tuturor celor care i-au stat în ajutor.

Un bogat cuvînt de învăţătură a rostit apoi I. P. S. Mitropolit *Antonie*, în care a felicitat pe preot şi credincioşii din Vurpăr, pentru ceea ce au realizat „în vremuri de oprelişti, mai ales în ce priveşte construcţiile de biserici", arătîndu-le că „zidind această biserică aţi mai aprins o candelă pe pămîntul Transilvaniei, ca Dumnezeu să ţină vie şi credinţa şi unitatea poporului nostru".

În contiunuare, Î. P. S. Sa, plecînd de la Evanghelia zilei, a zăbovit asupra rugăciunii, prin care „ne punem în priză cu Dumnezeu", primind astfel „căldura şi lumina Lui", aducînd în atenţie cele trei feluri, mai importante, de rugăciune: de preamărire, de mulţumire şi de cerere, ilustrînd toate aceste aspecte cu o seamă de istorioare.

Î. P. Sa a acordat apoi C. pr. E. Marin un act special de preţuire şi apreciere pentru frumoasa, stăruitoarea şi ziditoarea sa activitate pe plan pastoral şi gospodăresc, act de apreciere înmînîndu-se şi Consiliului parohial.

În sala căminului cultural, altă dată închis şi el pentru nevoile parohiei, a avut loc o agapă la care au toastat: P. C. cons. *Gh. Papuc*, dl. *Ilie Banea*, primarul comunei, dl. *Georg Schirkonyer*, epitropul bisericii evanghelice din localitate, dl. *Ioan Hampu*, epitrop II, dl. *Ilie Banu*, epitrop I, dl. *Şerb Mircea*, fost director al şcolii din Vurpăr, dl. *Ioan Banea*, dl. *N. Tatu* de la direcţia muncii din Sibiu şi C. pr. *E. Marin*.

În final, a luat cuvîntul Î. P. S. Mitropolit *Antonie*, care a îndemnat la întărirea legăturilor cu vetrele noastre de obîrşie, satul, aducînd în atenţie cuvintele lui L. Blaga, că „veşnicia s-a născut la sat".

Menţionînd o seamă de aspecte legate de reintroducerea învăţămîntului religios în şcoală, I. P. S. Sa a mulţumit încă o dată obştei din Vurpăr pentru dragostea de biserică şi pentru larga ospitalitate de care a dat dovadă.

Pr. Gh. Papuc

Sfinţirea troiţei-monument pentru eroii parohiei Topîrcea

Duminică, 23 septembrie 1990, într-o zi de toamnă, obştea credincioşilor parohiei Topîrcea, prot. Sibiu, îmbrăcaţi în frumosul costum naţional, a trăit clipe de mare înălţare sufletească, prilejuite de dezvelirea şi sfinţirea unei troiţe-monument, ridicat în memoria celor 101 eroi ai satului căzuţi în cele două războaie mondiale.

La festivitate au participat reprezentanţi ai Prefecturii jud. Sibiu în frunte cu Dl. subprefect ing. Romeo Trifu, un grup de ofiţeri militari conduşi de Dl. general maior Vasile Apostol, comandantul garnizoanei Sibiu, reprezentanţi ai unor asociaţii culturale, umanitare şi sociale, ziarişti, veterani de război şi fii ai satului Topîrcea din diferite localităţi ale ţării.

Programul a început cu Sf. Liturghie săvîrşită în biserica-monument istoric, din Topîrcea, de către P. Cuv. arhim. T. Părăian de la Mănăstirea Brîncoveanu, fiu al satului, P. C. prof. Ilie Moldovan de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu şi C. pr. Vasile Vecerdea, preotul local.

După săvîrşirea Sf. Liturghii, pe platoul din faţa bisericii, o gardă militară a prezentat onorul. Dl. subprefect a rostit o scurtă alocuţiune, dezvelind monumentul în acordurile Imnului naţional intonat de fanfara militară. S-au depus coroane de flori.

Soborul preoţilor a oficiat slujba parastasului pentru făuritorul Unirii de la 1600, a voievodului Mihai, care, în drumul spre Alba Iulia, după victoria de la Şelimbăr, a avut tabăra pe hotarul localităţii Topîrcea şi al cărui chip se află dăltuit pe una din cele patru table de marmură albă ale monumentului, cît şi pentru cei 101 eroi căzuţi pentru patrie: 50 în primul război, 51 în cel de-al doilea război mondial. A urmat apoi rînduială sfinţirii crucii, potrivit rînduielilor tipiconale.

Transmiţînd binecuvîntarea Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, P. C. prof. Ilie Moldovan a rostit o însufleţitoare cuvîntare adecvată momentului; P. Cuv. arhim. Teofil Părăian a subliniat, printre altele, că toate cele 101 nume ale eroilor sînt creştine. Noi cinstim pe oamenii lui Dumnezeu, pe sfinţi — a spus între altele P. Cuv. Sa, cu căldura inimii care îl caracterizează — dar nu numai pe aceştia, ci şi pe eroi şi pe toţi aceia prin care am ajuns la vreo binefacere sau la vreo înlesnire. Din partea Comitetului de organizare a vorbit dl. Viorel Mosora, din partea autorităţilor locale a vorbit dl. primar al oraşului Ocna Sibiului de care aparţine satul Topîrcea.

S-au rostit versuri mişcătoare de către elevii militari şi credincioasa Maria Teleoacă.

În încheiere preotul paroh a mulţumit tuturor celor prezenţi.

Participant

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Diacon *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu
44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
1 noiembrie
1990
Nr. 41—42

BISERICA ŞI ŞCOALA

două instituţii în slujba neamnlui românesc, ieri şi azi

După aproape o jumătate de secol, în care instrucţia şi educaţia religioasă au fost eliminate din şcoala românească, a dat Bunul Dumnezeu ca din nou Biserica să-şi poată aduce contribuţia la înnoirea spirituală a poporului român. Anul şcolar a început, ca pe vremuri, cu rugăciune în miros de tămîie şi cu stropire de apă sfinţită din busuiocul preotului.

Faptul acesta a surprins societatea românească, pe unii cu satisfacţie deplină şi nădejdi de mai bine, pe alţii cu nedumerire, indiferenţă şi, în cîteva cazuri, cu împotrivire. Nu e de mirare. Decenii de-a rîndul a fost propovăduită ura împotriva Bisericii şi combătută învăţătura ei. A fost dată uitării, cu bună ştiinţă, contribuţia Bisericii la formarea limbii, păstrarea unităţii şi cîştigarea libertăţii poporului nostru. Un „manual" de istorie a românilor scosese din paginile sale numele unor ierarhi cărturari, ctitori de limbă şi cultură. Uneori, pentru ochii străinilor mai ales, se făcea paradă din expunerea bisericilor şi mănăstirilor, nu ca lăcaşuri de cult, ci ca „muzee" de artă, ca monumente de arhitectură. Toată această mentalitate mai persistă încă în minţile generaţiilor formate în perioada de tristă amintire care se voia „epocă de aur". Repetăm, faptul nu trebuie să ne mire şi cu atît mai puţin să ne tulbure. Avem de îndeplinit o operă de mari proporţii, de mare răspundere şi de lungă durată, aceea a luminării minţilor şi înnoirii conştiinţelor, spre a contribui la crearea acelui adevărat om nou, după chipul lui Hristos. Desigur, această sarcină şi-o propun şi alte religii, şi nu numai acestea.

Trebuie să arătăm generaţiilor mai noi care a fost, în trecut, raportul dintre Biserică şi Şcoală în viaţa poporului român; cum a evoluat acest raport şi care sînt perspectivele lui de viitor. Istoria atestă că formarea poporului român — etnogeneza lui — a mers mînă în mînă cu ceea ce am putea numi hristogeneza, adică naşterea şi creşterea lui întru Hristos; că atunci cînd se vorbeşte în istorie de un popor român pe deplin format, el apare ca un popor creştin după rînduiala Bisericii creştine a Răsăritului.

Trecem peste toate acestea spre a ne opri la timpurile mai noi, cu deosebire în Transilvania —

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Dr. Gheorghe Liţiu

ADEVĂRURI RĂSTIGNITE*

În ziarul „Adevărul în libertate", nr. 97/15 aprilie 1990, citim în articolul: „Biserica răstignită" de sub semnătura d-lui Viorel C.: „Biserica unită este aceea care a apărat şi legiferat prin unirea cu Roma originea latină a limbii noastre"; iar cu o frază mai jos: „Unul din slujitorii ei, diaconul Gh. Lazăr, a trecut munţii şi a pus bazele învăţămîntului, în limba română, trezind conştiinţa naţională a celor de acolo".

În aceste afirmaţii, ca şi în altele din articol, pana înaripată a d-lui Viorel C. zboară pe deasupra adevărului, dacă nu cumva îl răstigneşte cu bună ştiinţă sau din deformare confesională, făcînd mult joc de citate biblice, dar mai puţină istorie.

1. Marele Gheorghe Lazăr (n. aprox. 1779—1823) nu era nici pe departe cleric al Bisericii Unite, ci ortodox, care a studiat la Sibiu şi Cluj, apoi la Viena, dreptul, Teologia şi ştiinţele fizico-matematice, iar la Carlovitz (Teologia şi dogmatica ortodoxă), ca bursier al Episcopiei Sibiului, fiind profesor la Seminarul din Sibiu şi unul din candidaţii propuşi ca episcop ortodox de Arad. De reţinut că acordarea bursei de către Episcopia Sibiului se făcea în vederea instruirii candidaţilor la preoţie de la Sibiu (v. Gh. Pănuţă: Gh. Lazăr, Bucureşti, 1975). Nasc şi în Ortodoxie oameni mari!

A susţine că Gh. Lazăr, trecînd Carpaţii (în 1816), „a trezit conştiinţa naţională a celor de acolo" este prea mult spus; a zice că a adus un mare aport la adîncirea, consolidarea şi activarea acestei conştiinţe, validînd între altele, limba română ca limbă de instruire, ni se pare mai corect şi adevărat. Conştiinţa naţională ca şi ideea originii şi a unităţii de neam o aveau cei de dincolo din vechime, n-a apărut odată cu Gh. Lazăr. Este destul să amintim pentru aceasta războaiele duse pentru neam şi Lege, Unirea sub Mihai Viteazul, traducerile şi tipăriturile de dincolo, unele cu destinaţie pentru întreg neamul românesc, multe cu circulaţie în toate provinciile ţării, afirmaţiile categorice ale cronicarilor asupra originii, a latinităţii limbii şi a unităţii neamului, precum şi operele unui Dimitrie Cantemir (1673—1723), a Stolnicului C. Cantacuzino (1640—1714), a spătarului N. Milescu (1636—1708). Toate acestea să fie expresii ale unei conştiinţe adormite a celor de dincolo de Carpaţi?

2. Dacă este mai greu de înţeles cum a apărut Biserica Unită şi mai ales cum a „legiferat" originea latină a limbii noastre „prin unirea cu Roma", ceea ce spune d-l Viorel C. în ultimul aliniat, este clar dar total neadevărat: Biserica Unită (la dînsul cu literă mică) a făcut „să avem o limbă, o credinţă şi o Ţară". Chiar aşa!

În această „logică", cum Unirea a început de pe la 1700 rezultă că cei dinaintea acestei date n-au avut nici limbă, nici credinţă, nici Ţară! Şi aceasta e valabil, desigur, şi pentru cei de dincolo de Carpaţi, care neavînd Biserică Unită trebuie că şi asemenea sarcină şi-o propun.

* Articol preluat din „Renaşterea", publicaţie a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, nr. 7/iulie 1990, p. 3.

(Continuare în pag. a 3-a)

Sever Buzan

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

† PĂRINTELE PAISIE

A trecut la Domnul Părintele Paisie (Olaru), la Mănăstirea Sihăstria din munţii Neamţului, în vîrstă de peste nouăzeci de ani. Cînd l-am cunoscut, exact acum patruzeci de ani, la Mănăstirea Slatina din părţile Sucevei, bucovinenii pelerini la mănăstirea zidită de Alexandru Lăpuşneanu, îi ziceau *„Părintele Pusnicu"*, aşa cum, cu aproape cinci sute de ani înainte, mai botezaseră pe un monah, *„Daniil Sihastrul"*, duhovnicul lui Ştefan cel Mare.

Părintele Paisie era pusnic într-o obşte de aproape o sută de călugări şi fraţi. O taină a ortodoxiei, a monahismului ortodox, în care poţi fi singur în mijlocul unei mari mulţimi, şi poţi fi ca în mijlocul unei mari mulţimi, în cea mai desăvîrşită singurătate, dacă gîndurile te poartă prin lume, în loc să te adune în meditaţie şi rugăciune.

Părintele Paisie era un om al chemării minţii în inimă, şi a inimii în minte, al retragerii în sine, în acea sine în care, prin rugăciune neîncetată, poate fi adus să sălăşluiască Dumnezeu. Era un isihast desăvîrşit. Era duhovinicul întregii obşti de la Mînăstirea Slatina. Şi al stareţului Cleopa de a cărui preţuire şi iubire s-a bucurat pînă în ultima clipă a vieţii. Cînd s-au mutat amîndoi de la Mînăstirea Slatina, în părţile Neamţului, Părintele Paisie mai întîi la Schitul Sihla, apoi amîndoi la Mănăstirea Sihăstria, Părintele Cleopa tot pe Părintele Paisie l-a avut duhovnic.

Generaţii întregi de călugări şi călugăriţe s-au bucurat de îndrumările lui duhovniceşti. Era înţelept, bun şi iertător. Era plin de har, de o imensă iubire de oameni şi de o căldură a inimii prin care răzbătea ca un izvor lin sfinţenia şi înţelegerea pentru toate slăbiciunile omeneşti, pe care le ierta asumîndu-şi-le şi expiindu-le el, prin post, canon de rugăciune şi nevoinţă jertfitoare.

Bucovina şi Moldova erau familia lui duhovnicească. Dar şi călugării şi călugăriţele din Transilvania i s-au înfiat. Rîmeţii erau ca la un pas duhovnicesc de Sihăstria. Şi cîţi încă şi din alte părţi ale ţării. Şi nu numai călugării. A fost unul din marii duhovnici ai neamului nostru, şi o făclie nestinsă în ultima jumătate de secol pentru mîntuirea oamenilor căruia, căzuţi sub povara stăpînirii atee, s-a rugat ca nimeni altul.

N-a fost un predicator pentru mulţimi cum e Părintele Cleopa. A predicat însă în scaunul spovedaniei, fiecăruia în parte. Acesta a fost harul, darul, misiunea şi vocaţia lui. Şi poporul credincios l-a simţit.

N-a mers către nimeni. Toţi au venit către el. Pînă în ultima zi a vieţii, prin chilia sa s-au perindat zi şi noapte pelerini, care şi-au lăsat acolo păcatele, pe care Părintele Paisie le ardea în focul rugăciunii sale fierbinţi. De la dînsul ieşeau toţi curaţi, înnoiţi, purificaţi. A fost sfîntul neprihănit al neamului nostru, ascuns într-o smerenie firească, simplă, adevărată, de nimeni bănuită că ar fi prefăcută.

Mare duhovnic, a crescut în jurul său mari duhovnici. A fost un adevărat profesor de spiritualitate ortodoxă, cuvîntul lui întrupîndu-se din faptă şi dintr-o simţire creştină nebîntuită de nici o îndoială, şi neîntinată de nici o abatere de la conştiinţa prezenţei permanente a lui Dumnezeu în lume, în sufletul lui şi în misiunea lui, cu care s-a simţit îndatorat ca dintr-o poruncă anume. Şi a avut această poruncă anume, şi s-a ţinut de ea toată viaţa, anume aceea de a-i încredinţa pe oameni că Dumnezeu îi iubeşte, că le poartă de grijă, că ia aminte la tot gîndul lor de căinţă şi de întoarcere pe calea cea bună.

Părintele Paisie chema şi biruia prin bunătate, prin certitudinea pe care o insufla tuturor că îi întîlneşte cu Dumnezeu cel bun şi iubitor. Aşa le muia inimile oamenilor şi îi întorcea la Dumnezeu.

În ultimii ani parcă rămăsese din el numai sufletul. Se împuţinase la trup, stătea pe marginea patului cu epitrahirul pe piept şi cu o cruce de lemn în mînă, şi penitenţii treceau prin faţa lui cu răbdare, unii aşteptîndu-şi rîndul zile şi nopţi întregi. Credincioşi de pe tot cuprinsul ţării, călugări, maici, stareţi, stareţe, episcopi şi mitropoliţi. Dar răbdarea cea mai mare o avea el.

Ca să-l mai cruţe de vizitatori, călugării din Sihăstria mai spuneau că nu prea aude, că nu prea vede. Dar lumea nu lua aminte. Iar el îi primea pe toţi, şi pentru toţi avea cuvînt de mîngîiere. Cînd se odihnea şi simţea că i s-a deschis uşa, spunea celui venit: *„Dă-mi de aici din dreapta epitrahirul. Şi vezi că în stînga, prinsă într-un cui, de paretar* (un covoraş pe perete, în dreptul patului de scîndură), *e o cruce. Dă-mi-o în mînă"*. Şi se ridica, şi începea ceea ce am putea numi cu un cuvînt poate nepotrivit, terapeutica vindecării. Spovedania. Apoi sfatul. Sfatul pe larg. Fără grabă. Dejghiocarea faptelor, aruncarea cojilor rele, scoaterea miezului bun, spălarea, pieptănarea, reînfrumuseţarea sufletului. Asta făcea. Şi apoi dezlegarea. Cea din *Molitfelnic*, spusă, bine înţeles, pe de rost. Dar nu făcea numai atît. Ceea ce urma cred că era darul lui deosebit. Urma o îndelungă rugăciune rostită cursiv, cu ton de infinită bunătate, şi credinţă, şi speranţă.

(Continuare în pag. a 4-a)

Mitropolitul Antonie

BISERICA

— Una, sfîntă, sobornicească (universală), apostolească —

1. *Una.* Domnul Iisus Hristos prin întruparea, patimile, moartea Sa pe cruce şi învierea din morţi S-a adus pe Sine jertfă de bună voie „ca un miel nevinovat" lui Dumnezeu-Tatăl, ca să ne răscumpere din robia păcatului strămoşesc şi a morţii veşnice. Prin jertfa pe cruce ne-a împăcat din nou după har ca fii adoptivi ai lui Dumnezeu. Fiul, Unul născut din veci din Tatăl, S-a făcut om fără de păcat, ca din trupul Său să extindă mîntuirea ca viaţă dumnezeiască în noi oamenii, născuţi în păcat. Această viaţă dumnezeiască extinsă din trupul Domnului Iisus Hristos în credincioşi este acţiunea de mîntuire începută prin întrupare şi finalizată în Biserica Sa, prin care mîntuirea oamenilor se continuă pînă la sfîrşitul veacurilor. Mîntuirea noastră se realizează astfel prin sălăşluirea în noi a lui Iisus Hristos cu trupul purtat de El, înviat şi înălţat la cer, unde şade de-a dreapta Tatălui ,după cum El ne-a încredinţat: *„Cel ce mănîncă Trupul Meu şi bea Sîngele Meu are viaţă veşnică, şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi"* (Ioan VI, 54). Această sălăşluire a Domnului Iisus Hristos în noi prin Duhul Sfînt a născut *Biserica creştină.* Prin întruparea, răstignirea şi înălţarea la cer, Domnul Iisus Hristos a pus temelia *Bisericii* în trupul Său şi prin aceasta *Biserica* a luat fiinţă virtual. *Biserica* aflată virtual în trupul Domnului Iisus Hristos a fost actualizată prin căldura iubirii Duhului Sfînt în oameni, acţiune care a început la Duminica Rusaliilor, cînd Duhul Sfînt a coborît peste Sfinţii Apostoli şi i-a făcut creştini în care se extinde de acum puterea trupului lui Hristos plin de Duhul Sfînt.

Coborîrea Sfîntului Duh a dat existenţă reală *Bisericii* pe pămînt, punînd începutul sălăşluirii Trupului îndumnezeit al lui Hristos în celelalte fiinţe umane, şi cu aceasta a avut loc începutul *Bisericii,* începutul mîntuirii noastre, începutul împărăţiei lui Dumnezeu pe pămînt.

Opera Fiului lui Dumnezeu de refacere a lumii, de mîntuire a ei, se realizează prin Biserică, fiindcă Dumnezeu-Tatăl: *„Toate le-a supus sub picioarele Lui şi pe El L-a dat peste toate cap Bisericii, care este trupul Lui, plinirea Celui ce plineşte toate în toţi"* (Efeseni 1, 22—23).

În Simbolul de Credinţă, în art. 9, despre *Sfînta Biserică* mărturisim: „(Cred) *şi într-una, sfîntă, sobornicească şi apostolească Biserică".* Aceste patru dimensiuni sau însuşiri ale Bisericii decurg din natura teandrică a *Bisericii* ca trup al lui Hristos.

Biserica este una, fiindcă unul este Iisus Hristos extins cu trupul Lui îndumnezeit în umanitate şi umanitatea unită cu Hristos are imprimat în ea pe Hristos cu trupul Lui îndumnezeit. Cei doi factori, Hristos şi umanitatea, formează o unitate, „încît în Biserică nu poate fi văzut unul fără altul şi nu se poate

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. I. Ionescu

COMUNICAT

În zilele de 25—28 septembrie 1990, Biserica Ortodoxă Română a trăit momente de adevărată însemnătate istorică.

În ziua de 25 septembrie a.c., Sfîntul Sinod, întrunit în şedinţa de lucru, a luat în dezbatere şi a elaborat un proiect privind eliminarea din Statutul şi Regulamentele Bisericii Ortodoxe Române a tuturor prevederilor impuse, în mod abuziv, de regimul comunist ateu, prin care acesta şi-a luat, cu de la sine putere, dreptul de control asupra Bisericii şi de imixtiune în viaţa şi activitatea ei.

În ziua de 26 septembrie a.c., Adunarea Naţională Bisericească a aprobat, în unanimitate, proiectul Sfîntului Sinod. Prin această hotărîre Biserica Ortodoxă Română îşi recîştigă autonomia ei plenară, punîndu-se astfel bazele unor relaţii noi între Biserică şi Stat: de respect reciproc şi de slujire liberă a aceluiaşi popor. In continuare, Adunarea Naţională Bisericească a luat act, cu deosebită bucurie, de marele eveniment al reintroducerii orei de educaţie moral-religioasă în învăţămîntul de stat primar şi gimnazial, Biserica aducîndu-şi astfel contribuţia la renaşterea moral-spirituală a societăţii româneşti. În după amiaza aceleiaşi zi, Colegiul Electoral Bisericesc a ales în scaunul de episcop al reînfiinţatei Episcopii a Maramureşului pe Prea Sfinţitul Iustinian Chira Maramureşanul.

În ziua de 27 septembrie a.c., Colegiul Electoral Bisericesc s-a întrunit, din nou, pentru alegerea de titulari în scaunele vacante a altor două eparhii nou reînfiinţate. Astfel, în scaunul de Arhiepiscop al Tomisului a fost ales Prea Sfinţia Sa Episcop Lucian Tomitanul iar în după amiaza aceleiaşi zile, în scaunul de episcop al Episcopiei Argeşului a fost ales Prea Sfinţia Sa Episcop Calinic Argatu Argeşanul.

În ziua de 28 septembrie a.c., Sfîntul Sinod şi-a continuat lucrările şi a luat în dezbatere alte probleme curente din viaţa Bisericii. Astfel, pe lîngă cele şase seminarii teologice de la Bucureşti, Buzău, Mănăstirea Neamţ, Cluj-Napoca, Craiova şi Caransebeş existente înainte de Revoluţia din Decembrie 1989 şi cel de la Galaţi înfiinţat după Revoluţie, Sfîntul Sinod a aprobat înfiinţarea a încă două seminarii teologice la Roman şi Rîmnicu Vîlcea şi a unui seminar teologic monahal la Mănăstirea Agapia. În continuarea lucrărilor, Sfîntul Sinod a analizat şi a aprobat statutele „Asociaţiei Studenţilor Creştini Ortodocşi din România", „Ligii Tineretului Ortodox Român", „Societăţii Naţionale a Femeilor Ortodoxe din România" şi „Asociaţiei Oastea Domnului din cadrul Bisericii Ortodoxe Române" şi a ridicat caterisirea Preotului Iosif Trifa, întemeietorul „Oastei Domnului". Sfîntul Sinod a elaborat şi a dat publicităţii un Apel către slujitorii sfintelor altare şi credincioşii ortodocşi români de pretutindeni pentru ajutorarea copiilor handicapaţi, orfani, abandonaţi şi a tuturor celor lipsiţi şi suferinzi.

Lucrările Sfîntului Sinod, ale Adunării Naţionale Bisericeşti şi ale Colegiului Electoral Bisericesc pentru alegerile de ierarhi de la Tomis şi Argeş s-au desfăşurat sub preşedinţia Prea Fericitului Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, iar pentru alegerea de la Maramureş de Î. P. S. Antonie, Mitropolitul Ardealului.

BIROUL DE PRESĂ ŞI COMUNICAŢII
AL PATRIARHIEI ROMANE

COMUNICAT

Marţi, 16 octombrie 1990, la Institutul Teologic Universitar „Andrei Şaguna" din Sibiu, a avut loc o primă întrunire de consultare a Bisericilor creştine din România, membre ale Consiliului Mondial al Bisericilor şi ale Conferinţei Bisericilor Europene: Biserica Ortodoxă Română, Biserica Reformată şi Biserica Evanghelică Luterană.

Evocîndu-se relaţiile tradiţionale, ecumenice, frăţeşti şi de bună colaborare existente între Bisericile istorice din ţara noastră chiar şi în perioada dictaturii ateist-comunistă, s-a hotărît, în unanimitate, concretizarea instituţionalizată a acestor relaţii prin înfiinţarea, în principiu, a unui Consiliu Ecumenic al Bisericilor din România în componenţa căruia vor fi invitate să facă parte toate cultele creştine care acceptă baza mişcării ecumenice. Pentru întocmirea Statutului acestui organism urmează a se constitui o comisie interconfesională. În acest scop, Bisericile vor lua în dezbatere această iniţiativă în forurile lor competente şi cu credincioşii.

S-a hotărît, de asemenea, înfiinţarea Societăţii Biblice din România care se va afilia Societăţilor Biblice Unite, avînd ca principal scop traducerea, tipărirea, difuzarea şi studierea Sfintei Scripturi pentru toate Bisericile membre şi în limbile credincioşilor acestora. Se are în vedere realizarea unei traduceri ecumenice a Bibliei pentru România.

În cadrul dezbaterilor s-au abordat şi unele probleme de interes comun precum predarea educaţiei moral-religioase în învăţămîntul de stat şi pregătirea personalului didactic necesar acestei activităţi; restituirea bunurilor bisericeşti confiscate în mod abuziv de către regimul totalitar comunist ateu şi anularea restricţiilor privind utilizarea fondurilor băneşti din unităţile bancare şi ale Caselor de Economii depuse de către Biserici.

Un reviriment al studiilor patristice

AL VII-lea COLOCVIU INTERNAŢIONAL GRIGORIE DE NYSSA

Cînd ne gîndim că anul trecut (1989) a apărut volumul al XXII-lea de „Studii patristice" aşa cum au fost ele prezentate de congresele internaţionale de la Oxford putem deduce că cercetările privind viaţa şi scrierile Sfinţilor Părinţi au făcut mari progrese în ultimii ani. De fapt, „Studiile patristice" sînt numai o parte din publicaţiile de specialitate. Multe alte volume cuprinzînd lucrările colocvii deosebite închinate cîte unuia din părinţii şi scriitorii bisericeşti au adîncit sectoarele mai puţin cunoscute ale multora dintre ei. Intre preferinţele arătate de cercetătorii acestor lucrări speciale locul prim se pare că-l deţine tot Sfîntul Ioan Gură de Aur din opera căruia încă nu s-a terminat nici munca de inventariere a fondurilor manuscrise aflate prin bibliotecile şi arhivele mondiale. Se ştie că în ultimele decenii au fost descoperite şi publicate mai multe cateheze baptismale inedite, necunoscute pînă acum. Tot aşa, din scrierile lui Origen, au fost tipărite unele lucrări inedite aflate pe papirusuri în Egipt iar colocviul al VII-lea dedicat acestui prolific scriitor s-a încheiat abia lunile trecute. Şi mai recente (între 5—10 septembrie 1990) au avut loc lucrările celui de al VII-lea clocviu privind cele opt omilii ale Sf. Grigorie de Nyssa la Eclesiast, la care a participat şi semnatarul acestor rînduri.

Lucrările acestea s-au desfăşurat în Scoţia, la cea mai veche unitate din nordul acestei ţări, la Andrews. Au participat între 45—60 de cercetători. Pentru a decurge lucrările cît mai operativ organizatorul întîlnirii, prof. St. Hall (Londra), a pus la îndemîna tuturor celor prezenţi un copios rezumat al celor 8 omilii dublat în multe locuri de traducerea textului însuşi. In ce priveşte delegaţia română lucrările au fost devansate cu aproape un an înainte, întrucît traducerea şi comentariul textului au fost prezentate spre publicare la Institutul Biblic încă din anul trecut. Primele 4 omilii au fost traduse de regretata maică Teodosia Latcu, iar ultimele au fost traduse de subsemnatul.

Ie felul acesta, pentru prezentarea şi explicarea mai îndea-

(Continuare în pag. a 2-a)

Prof. T. Bodogae

Către fraţii noştri români dintre Prut şi Nistru

„Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român — ASTRA", reînviată la Sibiu în februarie 1990, credincioasă tradiţiilor moştenite de la cei care i-au dat viaţă la 1861 — deci acum aproape 130 de ani — între care Şaguna, Bariţiu, Cipariu, Bărnuţiu, Puşcariu, Şuluţiu, Mureşanu, Axente Sever sau Ilie Măcelariu precum şi ale tuturor celor care le-au urmat, îşi declară din nou, cu tărie şi deschis, scopul activităţii sale cultural-patriotice, care nu poate fi decît acela al unităţii de gînd şi faptă românească, în deplinătatea puterilor fizice şi frăţietatea spiritelor, pe tot cuprinsul pămîntului străbun.

Ne-am luat ca deviză cuvintele lui Iosif Sterca Şuluţiu — prieten şi biograf al lui Avram Iancu — fost preşedinte al „Astrei": „Noi nici că intrăm în raiu, dacă nu putem intra ca români, cu limba şi legea noastră strămoşească", accentuînd astfel crezul predecesorului său la conducerea venerabieli grupări culturale, Alexandru Mocsony: „La opera cea mare a emancipării unui popor trebuie să conlucreze generaţii întregi, dar mai curînd sau mai tîrziu, victoria cauzei drepte este inevitabilă".

Credinţa aceasta în Dumnezeu şi „victoria cauzei drepte" a jalonat şi bătătorit drumul „Astrei" spre cea mai măreaţă a sa ctitorie": Marea Unire de la 1 Decembrie 1918.

Românii basarabeni n-au fost nicicînd străini de idealurile, de scopurile şi împlinirile ardelenilor astrişti, alăturîndu-se din tot sufletul fraţilor lor, prin oameni de talia unui Vasile Stroescu, iar apoi constituindu-se şi ei în „ASTRA BASARABEANĂ", imediat după Unire.

Toate acestea ne fac să fim acum, cînd treceţi prin grele încercări, ce pot duce la fărîmiţarea Republicii Moldova, alături de eforturile voastre, de truda voastră fără odihnă pentru a rămîne români în acel colţ de ţară binecuvîntată şi lăsată nouă moştenire de ctitori şi binefăcători, numiţi Basarabi şi Muşatini.

Sîntem alături de voi cu cuvîntul care zideşte limba românească şi cu fapta, dacă şi unde va fi nevoie, pentru că numai aşa împreună, umăr la umăr vom putea să împlinim şi să consolidăm ceea ce a năzuit totdeauna acest curat şi sfînt popor: Unirea, libertatea şi neatîrnarea, înscrise cu sînge pe roşul, galbenul şi pe albastrul Tricolorului Românesc.

Consiliul Central de Conducere al ASTREI şi Despărţămîntul Sibiu

28 octombrie 1990

Simpozionul naţional „SPAŢIUL ECLESIAL CA LOC INTERIOR ŞI EXPRESIE A TRADIŢIEI"

În zilele de 6—8 octombrie 1990 a avut loc la Brăila, sub egida Ministerului Culturii, Patriarhiei Române şi a Prefecturii Judeţului Brăila, un simpozion naţional cu tema: *„Spaţiul eclezial ca loc interior şi expresie a tradiţiei"*. Ideea unui asemenea simpozion, la care au participat arhitecţi, oameni de artă şi teologi, a luat naştere în urma concursului naţional de arhitectură pentru construirea unei catedrale în Brăila, iar iniţiativa convocării lui au avut-o P. S. Arhiereu-vicar Casian Gălăţeanul şi domnii Sorin Dumitrescu şi Teodor Baconsky de la Ministerul Culturii. Din partea Patriarhiei Române au participat: Î. P. S. Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, Î. P. S. Sa Antonie, Mitropolitul Ardealului, P. S. Casian Gălăţeanul, P. C. Cons. patriarhal Gheorghe Bogdan, P. Cuv. arhim. Bartolomeu Anania, P. C. pr. rector Dumtiru Popescu, P. C. pr. prof. C. Galeriu, P. C. pr. prof. N. Necula de la Institutul Teologic din Bucureşti, P. C. pr. prof. Ilie Moldovan şi P. C. pr. prof. Liviu Streza de la Institutul Teologic din Sibiu.

Deschiderea festivă a simpozionului a avut loc sîmbătă, 6 octombrie a.c., ora 10, în sala de spectacole a Teatrului dramatic „Maria Filotti", după un scurt serviciu religios oficiat de P. S. Arhiereu-vicar Casian şi un sobor de preoţi. Cuvîntul de deschidere a fost rostit de prefectul Brăilei, după care au vorbit: P. S. Casian Gălăţeanul, Dl. Andrei Pleşu, Ministrul Culturii, Dl. Ioan Ungureanu, Ministrul Culturii şi Cultelor din Republica Moldova (U.R.S.S.), Î. P. S. Mitropolit Daniel, P. C. arhim. B. Anania, P. C. prof. C. Galeriu şi alţii.

Duminică 7 octombrie, după oficierea Sf. Liturghii la biserica „Buna Vestire" de către I. P. S. Daniel şi P. S. Casian, înconjuraţi de un sobor de preoţi, în cadrul căreia Î. P. S. Sa Mitropolit Antonie a rostit un cuvînt de învăţătură, a avut loc binecuvîntarea bustului lui Eminescu, în grădina publică a oraşului.

Comunicările şi discuţiile au continuat Duminică după-amiază şi luni dimineaţa.

Înalţii ierarhi, Î. P. S. Sa Antonie şi I. P. S. Sa Daniel au prezentat în partea finală a simpozionului unele constatări şi concluzii deosebit de importante la care s-a ajuns în acest dialog maraton între arhitecţi, constructori de biserici ortodoxe şi teologi. S-a stabilit de comun acord ca bisericile proiectate să fie biserici ortodoxe româneşti, atît prin planul, cît şi prin arhitectura lor. Pentru realizarea acestui deziderat s-a făcut propunerea ca din Comisia centrală de urbanistică care avizează proiectele de biserici să participe şi reprezentanţi ai Bisericii. Dialogul dintre arhitecţi şi teologi trebuie continuat prin simpozioane locale şi naţionale, iar în Institutele de specialitate să fie introdusă istoria artei bisericeşti încadrată în spiritualitatea ortodoxă.

În încheiere, gazdele au mulţumit participanţilor pentru contribuţia lor la acest bun început de drum.

Pr. prof. Liviu Streza

Al VII-lea colocviu internaţional Grigorie de Nyssa

(Continuare din pag. 1-a)

proape a problemelor întîlnite în decursul celor 8 omilii din tematica colocviului s-a stabilit de mai înainte care dintre participanţi şi-au luat sarcina de a veni în sprijinul explicării textului. În ce priveşte contribuţia noastră ea a căutat să sublinieze îndeosebi două lucruri din scrisul Sf. Grigorie de Nyssa: 1. Întrucît cunoaştea cel mai bine cugetarea filosofilor, şi a altor scriitori antici, el este cel care recurge cel mai adeseori la clasici, dar, în acelaşi timp 2. Sf. Grigorie reuşeşte să ne prezinte în tot scrisul său limbajul cel mai îmbisericit şi aceasta pentru că şi citatele luate din filosofii şi gînditorii clasici au fost împrumutate numai cu scopul de a apăra învăţătura Bisericii punînd adevăr creştin în clişeele sau imaginile clasice.

Dintre participanţii mai remarcabili la colocviul VII privitor la Sf. Grigorie de Nyssa (în afară de prof. Hall), amintim doar pe cîţiva: prof. A. M. Ritter din Heidelberg, care este şi Preşedintele Asociaţiei Internaţionale de Studii patristice, Prof. A. Spira din Mainz, organizatorul colocviului din 1976, prof. B. Studer din Roma, M. Van Paris de la Chevetogne (Belgia), prof. E. Müllenberg de la Götingen (autor al cîtorva studii ecumenice despre Gr. de Nyssa), prof. E. Montsulas din Atena şi alţii. Ca unii care au dovedit pasiune pentru munca de cercetare, cîţiva tineri au prezentat referate serioase, ceea ce constituie o dovadă elocventă că această muncă se va cantinua şi în viitor. Astfel Dr. M. Parmentier a învăţat limba siriacă pentru a putea publica studii privind unele opere ale Sfîntului Grigorie de Nyssa traduse în secolul VI în limba siriacă. Profesorul T. Kobusch de la universtiatea din Bochum a prezentat un temeinic referat în legătură cu critica adusă de Sfîntul Grigorie filosofiei stoice.

În general, referatele şi discuţiile provocate de ele au produs o bună impresie.

În acelaşi timp, cînd a fost vorba de traducerea în româneşte a scrierilor patristice, lucrare care se apropie, credem, la un număr destul de impresionant (30 de volume în decurs de 10 ani) participanţii au exprimat cuvinte de caldă apreciere faţă de Biserica Română cu atît mai vîrtos cu cît o astfel de lucrare nu-şi are pereche în zilele noastre în nici o altă instituţie bisericească, exceptînd cunoscuta serie franţuzească „Sources chrétiennes", care la cei 50 de ani de activitate de cînd lucrează au trecut recent de numărul de 350 de volume.

În orice caz, pentru orice om care doreşte să se apropie de cuvîntul viu şi adînc al scrisului patristic, există destule izvoare şi poate găsi mare mîngîiere în ele.

Biserica

(Continuare din pag. I-a)

vorbi despre unul fără celălalt. (Pr. Prof. D. Stăniloae). Din iubirea Sa, Hristos S-a făcut de o fiinţă cu noi, după umanitate. Cum spune Sfîntul Apostol Pavel, Hristos *„este capul trupului Bisericii"* (Coloseni 1, 18—20). In iconomia divină nu există şi nu poate exista pentru această raţiune decît o singură *Biserică*. Hristos nu poate avea doar mai multe trupuri. Iisus Hristos S-a întrupat, a fost răstignit şi a înviat ca om ca să adune în Sine pe toţi cei dezbinaţi în infinitatea iubirii Sale faţă de Tatăl şi a Tatălui faţă de Fiul. Această unire în iubire a tuturor în Hristos constituie însăşi esenţa mîntuirii în *Biserică*, fiindcă în afară de Hristos nu este cu putinţă mîntuirea noastră, „Căci *printr-Însul (a binevoit) să le împace pe toate cu Sine, fie cele de pe pămînt, fie cele din ceruri, făcînd pace printr-Insul, prin sîngele crucii Lui"* (Coloseni 1, 20). Untiatea între Biserică şi Hristos şi unitatea în interiorul Bisericii decurge din unitatea între Fiul şi Tatăl: *„Ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, ca şi ei să fie întru Noi"* (Ioan XVII, 24). Dar, unitatea Bisericii nu trebuie înţeleasă ca o untiate de ordin instituţional-administrativ şi nici considerată divizată sau fărămiţată în numeroasele confesiuni, secte şi indivizi cu atitudini şi credinţe deosebite. *Biserica* este o untiate de viaţă ontologic-pnevmatică în Hristos şi în Sfîntul Duh, mai presus de fire. In Ortodoxie, temelia unităţii Bisericii este de sus, din Hristos, şi ea luminează tuturor unitatea credinţei în dogme, în săvîrşirea Sfintelor Taine fără diferenţieri, în organizarea şi comuniunea ierarhică săvîrşitoare a Sfintelor Taine. În mod văzut, *Biserica* este locaşul sfinţit, Casa Domnului, în care Iisus Hristos Se aduce pe Sine în tot timpul pe Sfînta masă în altar jertfă de bună mireasmă Tatălui, şi prin El şi noi, credincioşii, prin faptul că din jertfa euharistică ne împărtăşim cu El. Sfîntul Ignatie din Antiohia spune *„Unul* este trupul Domnului Iisus şi *unul* sîngele Lui vărsat pentru noi; *una* şi pîinea îmbiată tuturor şi *unul* paharul împărţit tuturor" (P.G., 69, col. 517). Din acest motiv, *una* este şi *Biserica*, trupul tainic al lui Hristos, căci Hristos cu trupul Său jertfit şi înviat ca om, înfăţişat Tatălui ca o pîrgă neprihănită, ne cuprinde în Sine pe toţi cei ce credem în El şi ne împărtăşim cu Sfînt Trupul şi cu Sfînt Sîngele Lui. Pentru aceasta, Domnul Hristos, care este prezent în Biserică, dar este şi mai presus de Biserică, ne îndeamnă şi ne cere: *„Rămîneţi în Mine şi Eu în voi. Precum mlădiţa nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămîne în viţă, tot aşa nici voi, dacă nu rămîneţi în Mine. Eu sînt viţa, voi sînteţi mlădiţele, Cel ce rămîne în Mine şi Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără de Mine nu puteţi face nimic. Dacă cineva nu rămîne în Mine, se aruncă afară ca mlădiţa şi se usucă"* (Ioan, XV, 4—6). Aceasta este drama vieţii celui ce se desparte de *Sfînta Biserică Una*, conştient sau inconştient, el moare sufleteşte ca şi mlădiţa ruptă de viţă, fiindcă nu se mai hrăneşte din trupul tainic al lui Hristos. Din sentimentul de solidaritate creştină ne rugăm cu toţii în *Biserică* „pentru unirea tuturor", pînă cînd *„toţi vom ajunge la unitatea credinţei şi cunoştinţei Fiului lui Dumnezeu, la bărbatul desăvîrşit, la măsura vîrstei plinătăţii lui Hristos..., ca adeverindu-ne în iubire să creştem întru toate, în El, Care este capul, Hristos"* (Efeseni IV, 13—15).

(Va urma)

BISERICA ŞI ŞCOALA

două instituţii în slujba neamului românesc, ieri şi azi

(Continuare din pag. 1-a)

aflată de secole sub stăpînire străină — unde şcoala românească, ocrotită şi susţinută de Biserică cu sacrificii enorme, era mereu pîndită de stăpînire pentru lucrarea ei de formare a ideii de naţionalitate română, de pregătire a poporului pentru marele ceas al eliberării şi formării statului naţional român unitar, în graniţele lui fireşti.

În concepţia statelor europene, în secolele XVIII—XIX, instrucţia şi educaţia religioasă era lăsată mai mult în grija Bisericilor, Statul intervenind cu dreptul său de inspecţie şi cu unele subsidii materiale. Era firesc ca şi Biserica ortodoxă să facă acelaşi lucru întemeind şi susţinînd şcolile sale confesionale. Dar, ce deosebire! În timp ce alte Biserici dispuneau de resurse materiale însemnate (fonduri băneşti, moşii, etc.), Biserica ortodoxă nu dispunea decît de modesta „cantribuţie şcolară" din partea credincioşilor, săraci şi ei, pentru susţinerea şcolii. Această contribuţie pentru şcoală se adăuga la numeroasele şi grelele sarcini în favoarea statului şi a moşierilor. Această situaţie era exploatată de stăpînire care adeseori desfiinţa şcoala românească pentru lipsuri, reale sau imaginare, în dotare şi salarizare a învăţătorului. Alteori, îmbia statificarea şcolii cu promisiuni ademenitoare pentru bieţii dascăli confesionali, dar mai ales pentru contribuabilii săraciţi cărora li se flutura perspectiva scăpării de o contribuţie, din celelalte multe pe care aveau să le plătească. Cine şi-ar lua sarcina — şi trebuie să şi-o ia cineva vreodată — de a răsfoi arhivele bisericeşti şi de stat în domeniul învăţămîntului ar da de pagini splendide de luptă eroică pentru păstrarea şcolii confesionale româneşti.

La Arad exista o *Preparandie* (din 1812), alături de un *Institut teologic* (din 1822) în care se pregăteau învăţători şi preoţi pentru toată partea de vest a pămîntului românesc. Intre preparanzi şi teologi era o convieţuire şi o colaborare frăţească, aşa cum trebuia să fie şi în satele unde aveau să meargă. Cartea episcopului de pie memorie, fost ani mulţi director şi profesor al Institutului teologic-pedagogic din Arad, Roman Ciorogariu, *Zile Trăite*, oglindeşte în paginile sale de epopee naţională felul în care se pregăteau tinerii români, viitori învăţători şi preoţi, pentru apostolatul acelor zile. Dar cel care a ilustrat mai bine şi mai frumos această epocă de glorie din istoria neamului nostru a fost Vasile Mangra, fost profesor al şcolilor de la Arad şi mai tîrziu mitropolit al Ardealului. În 1877, ca redactor al primei reviste de viaţă mai lungă de la Arad (după alte două premergătoare, *Speranţa* (1869) şi *Lumina*, 1873), a dat revistei sale numele de *Biserica şi Şcoala* (1877—1948), nume cu adînci semnificaţii. În articolul de fond al primului număr, el a scris între altele *„Biserica şi Şcoala — in hoc signe vinces* (=sub acest semn vei învinge)". Era deviza împăratului creştin Constantin cel Mare înscrisă, alături de o cruce, pe stindardele, scuturile, căştile şi armele ostaşilor săi, în războiul purtat împotriva lui Maxenţiu, în anul 312. El voia să arate prin acest titlu însemnătatea colaborării dintre cele două instituţii pentru promovarea intereselor superioare ale neamului nostru.

În 1922, în România întregită, Statul român a venit cu propunerea ca şcoala confesională ortodoxă să treacă cu întregul ei patrimoniu în proprietatea statului. Au fost dezbateri furtunoase în presă, în întruniri publice şi în parlamentul ţării pe această temă. Pînă la urmă Biserica noastră a cedat. Neuitată va rămîne splendida metaforă a marelui Roman Ciorogariu, care spunea cu un prilej: „Biserica românească din Ardeal a avut de demult o singură fiică, şcoala ei confesională, pe care o iubea mult şi pentru care a adus sacrificii însemnate. Cînd a venit Făt-Frumosul drag, România Mare, să i-o ceară, i-a dat-o, nu cu inimă uşoară, dar cu gîndul că nu i se va refuza niciodată intrarea în casa comună a ficei sale şi a Făt-Frumosului mult aşteptat". Nu s-a întîmplat aşa. Pesimiştii din 1922 şi-au văzut îndreptăţită temerea. N-au trecut mulţi ani şi rostul Bisericii strămoşeşti în învăţămîntul românesc a fost pus la îndoială, treptat eliminat, pînă în 1948 cînd a fost total eliminat. Nu tot aşa au procedat alte Biserici. Stăpîne pe bogate resurse materiale, pînă cînd le-au posedat, moştenite de la vechea monarhie, recunoscute cu mare şi uneori suspectă generozitate, de guvernele române ce s-au succedat între cele două războaie mondiale, ele şi-au menţinut şcolile proprii pînă cînd a venit tăvălugul epocii amintite şi le-au desfiinţat pe toate.

Trăim zile de nouă aşezare în viaţa poporului nostru şi, poate, a lumii întregi. Biserica a fost admisă să reintre în şcoală, e adevărat (încă) destul de timid şi cu perspective greu de prevăzut de pe acum. Cum am spus la început, anul şcolar curent a demarat în condiţii noi favorabile unei atît de necesare colaborări între cele două instituţii în cadrul procesului de reînnoire început în ţara noastră. S-au iscat totuşi dispute pe tema dacă educaţia religioasă este oportună în vremea noastră. Unii au susţinut că aceasta ar însemna o reîntoarcere cu mulţi ani în urmă pe calea progresului (probabil al celui multilateral dezvoltat, care ne-a adus acolo unde sîntem). Se fac comparaţii între ţara noastră şi alte ţări în care nu există religia ca obiect de învăţămînt. Un cadru didactic scria cu emfază (şi neascunsă plăcere) că „învăţămîntul în România este deocamdată *laic* şi *de stat*". Nu dorim să intrăm cu nimeni în polemică pe această temă, nici nu dorim să se impună forţat o credinţă neacceptată de alţii. Ar fi să cădem în greşala făcută mai înainte de a impune o ideologie fără a se permite ascultarea şi a părţii adverse, a acelui *„audiatur et altera pars"* despre care spuneau străbunii noştri că este condiţia stabilirii adevărului. Cu toate acestea, comparaţia cu alte ţări ni se pare lipsită de temei. Acolo, confesiunile creştine au suficiente resurse pentru a întemeia şi susţine şcoli de toate gradele. În România, nici azi, nici într-un viitor previzibil, Biserica ortodoxă nu va putea susţine şcoli proprii confesionale, în timp ce alţii sînt şi vor fi tot mai mult ajutaţi de confraţii de credinţă de peste hotare. Românii ortodocşi n-au alt ajutor decît pe Bunul Dumnezeu şi dragostea poporului care susţine traiul modest dar cinstit al Bisericii lor.

Nu ni se va lua în nume de rău dacă vom reaminti tuturor cuvintele lui Vasile Mangra: *„Popor român, Biserica şi Şcoala, în hoc signo vinces"* — în acest semn vei învinge — Acest popor, trecut prin înfricoşătoarea pustiire — omnilaterală — a dictaturii atee, are nevoie de colaborarea celor două instituţii pentru promovarea adevăratelor interese superioare ale neamului nostru. Toţi cei care iubesc acest popor şi au în inimă un viitor fericit pentru el, au datoria să-i dea tot sprijinul Bisericii pentru a-şi putea da întreaga măsură a lucrării ei duhovniceşti.

Istoricul austriac Carl Patsch şi cronicarul sas Johann Tröster mărturisesc continuitatea daco-romană în Transilvania

Fiindcă istoriografia reviziosistă nu aduce nici o mărturie convingătoare spre a ne infirma continuitatea şi drepturile noastre istorice asupra Transilvaniei, în septembrie 1943, aflîndu-mă în biroul său de la Berna, eminentul romanist Karl Jaberg mi-a mărturisit că mulţimea de broşuri de pe poliţele bibliotecii seminarului său stau necitite fiindcă este convins de dreptatea cauzei noastre. Această convorbire va constitui pentru mine un îndreptar în munca mea de istoric spre a prezenta veridic şi just cititorilor problema tratată.

Folosind argumentele invocate de istoricul austriac Carl Patsch şi cronicarul sas Johann Tröster intenţia mea este de a convinge pe cei interesaţi să cunoască adevărul că Traian, după cucerirea Daciei, n-a exterminat populaţia şi că prezenţa permanent majoritară românească în Transilvania nu se datorează presupusei imigrări din Principate.

Carl Patsch în şapte monografii (vezi teza mea de doctorat *„Die Deutschen über die Herkunft der Rumänen"*, pag. 214) afirmă că, încă în primul război, dacii din Banat s-au supus de bunăvoie, iar după ce Dacia va deveni provincie romană inscripţiile rămase vor menţiona că de aici Roma va recruta o „ala" şi cinci „cohortes dacorum" spre a le folosi în alte părţi ale imperiului (op. cit., p. 111—112). Întrucît în lucrările lor istoricii unguri Ládislau Gáldi şi Emmerich Lukinich susţineau că dacii ar fi fost exterminaţi de către romani m-am dus la Budapesta şi, la 4 august 1943, am avut o discuţie cu dînşii. La întrebarea mea dacă în broşurile trimise la Breslau (le-am găsit în vara anului 1945 şi în biblioteca oraşului Bologna după eliberarea mea din lagărul de la Mariapfaar) este convingerea lor ştiinţifică sau este propagandă. E. Lukinich, indignat, mi-a răspuns: „Mein Herr, was wir schreiben und geschrieben haben ist nur die reine Wahrheit!"; cu alte cuvinte nici vorba de descendenţă dacică şi că n-am fi decît nişte bieţi ciobani care s-au infiltrat (Gáldi şi Makkai în voluminosul volum *„Geschichte der Rumänen"*, Budapest 1942, folosesc termenul de „einsickern" = a se furişa, a se infiltra hoţeşte) abia în secolele XI—XII în nordul Dunării deoarece după a lor părere, past 271—275, din Dacia orice urmă de populaţie romanică ar fi dispărut (pagina 20: „spurlos verschwunden"), iar Likinich în a sa *„Die siebenbürgische Frage"* (ediţia I-a Budapesta 1940 şi a II-a Zürich, 1968) spre a-şi convinge cititorii că am fi venetici, este şi mai îndîrjit împotriva continuităţii noastre afirmînd că „die barbarischen Horden und die raucheden Trümer allen romanischen Resten unmöglich gemacht hätten in Dazien zu verbleiben!" Dacă Robert Roesler ar mai fi trăit ar fi fost încîntat că teoria sa, speculată din motive politice, a rămas ca lozincă a revizioniştilor de la Budapesta. Aceştia practicînd aforismul lui Nicolae Milescu-Spătarul că „speranţa care nu-şi pierde speranţa, măreşte dorinţa" (vezi introducere la Enchiridionul său, tipărit la Paris în limba latină în în anul 1669) încearcă de a ne înrobi iarăşi în propria noastră vatră strămoşească. Este regretabil că astfel de deformări sînt puse, prin manualele şcolare şi prin paginile unor ziare, la îndemîna tineretului şi a cetăţenilor maghiari spre a-i incita împotriva românilor, cînd mai normal ar fi, ca vecini, încercuiţi de o mare de slavi, să trăim în bună înţelegere.

O altă deformare prezentă în istoriografia maghiară informează pe cine vrea să-i asculte că pînă în vremea fanarioţilor, adică secolul al XVIII-lea, ungurii ar fi fost populaţia majoritară în Transilvania. O astfel de afirmaţie am putut-o citi în septembrie 1943 la Geneva în cartea mercenarului istoric Herbert van Leisen, *Le problème transilvain, Genève, MCMXLIII*, apărută tocmai atunci. Editorul mi-a mijlocit o întrevedere cu dînsul şi fiind foarte sincer mi-a mărturisit: „n-am făcut decît să stilizez lucrarea, toată documentaţia mi s-a trimis din Budapesta". Metoda se practică şi azi. Romanistul bernez Karl Jaberg avea dreptate arătîndu-mi broşurile de propagandă: „cu acestea v-au luat ungurii Ardealul de Nord!".

Realitatea este însă cu totul alta. Convins că aduce un folos neamului, în 1988, la Sibiu, istoricul mitropolit *dr. Antonie Plămădeală* a scris o importantă lucrare pornind de la cronica lui Johannes Tröster, *„Das Alt und Neu-Teutsche Dacia"*, tipărită la Nürnberg în 1666. Autorul născut între români, cunoscîndu-le bine şi graiul, cu mult înainte de epoca fanarioţilor, (1711—1821) afirma, bine documentat: „Aşadar, valahii de azi (1666 n.n.), cei din Moldova, din Valahia şi *cei care trăiesc în munţii Transilvaniei*, nu sînt altceva decît poporul rămas din legiunile romane de graniţă după retragerea lor în sudul Dunării (Deţinătorul premiului Nobel pentru istorie în 1902, Theodor Mommsen, în volumul V al operei sale *„Römische Geschichte"*, Berlin, 1885, pagina 20, va face aceeaşi afirmaţie)... Ei nu se numesc în limba lor valahi, nici Blooch, ci *Romunos sau Romani* (pagina 322). Chiar în Alten Mörös (Maramureş) şi în TRANSILVANIA, *sînt atît de mulţi ca număr, că întrec şi pe unguri şi pe germani"* (pagina 338).

Atît originalul din Nürnberg, 1666, cît şi cartea mitropolitului Antonie Plămădeală, *Unitate, romanitate, continuitate*, Sibiu, 1988, nu sînt decît poduri de prietenie între două naţiuni, cărora destinul le-a hărăzit a trăi împreună în spaţiul panono-carpatic. In tot acest timp, începînd de la venirea ungurilor în Ardeal (1100), mulţi cnezi români s-au catolicizat spre a-şi menţine rangul social şi bunurile ca de pildă neamul Corvineştilor şi marele umanist Nicolae Olahus, Matei Corvin purtînd coroana Sf. Stefan, iar ultimul deţinînd la un moment dat şi rangul de regent al Ungariei.

9 iulie 1990
C. Lung-Muscel

Dr. Ion Hurdubeţiu

Adevăruri răstignite

(Continuare din pag. I-a)

tăzi sînt fără limbă, fără credinţă şi fără Ţară! Cum s-or fi înţeles înainte de 1700 bieţii noştri strămoşi fără o limbă, cum de-au ridicat mănăstiri şi lăcaşuri de cult fără o credinţă, cum de s-au războit atîta pentru glie şi lege românească fără o Ţară, dacă toate acestea există numai din 1700 încoace graţie „binefăcătorilor" Unirii, este imposibil de înţeles.

Amintesc d-lui Viorel C. ceea ce spune unul din fruntaşii Şcolii ardelene, protopopul unit Petru Maior: „... se află uni şi prin părţile noastre, cari ... socotesc că numai acelea sînt adevărate care le-au auzit la Roma ... cari ... de spun ceva de la Roma să taci, să înlînceşti, să căşti gura" (Procanon, Nr. 68).

Totuşi n-ar fi nevoie de oarecare bun simţ şi de simţul proporţiilor, recunoscînd cinstit realitatea şi contribuţia tuturor, indiferent de confesiune, la marea lucrare de zidire naţională?! Amîndouă Bisericile îşi au partea lor de contribuţie, diferită, în epoci diferite şi de valoare diferită, în perspectiva istorică, care îmbrăţişează neamul de la origini şi aşa cum au conlucrat în trecut în momente grele, ar fi de dorit să conlucreze şi în continuare pentru binele neamului, deoarece pentru ardeleni momentele grele nu s-au terminat.

3. Afirmaţia „căci lăcaşurile ei (ale Bisericii Unite) de cult sînt în mîini străine" ar putea sugera că în concepţia d-lui Viorel C., poate şi-a altora ca dînsul, ortodocşii, care deţin acum aceste lăcaşuri de cult, sînt nişte străini, nu fraţi de acelaşi neam. Dacă acest fel de a gîndi este real, s-ar putea da trist înţeles faptului că slujbele unităţilor se fac sub statuia lui Matei Corvin (din Cluj-Napoca), rege ungur, catolic deznaţionalizat, şi nu se preferă piaţa şi statuia lui Mihai Viteazul, domn român, ortodox (ce-i drept!) şi unificator de ţară, dacă la acestea adăugăm şi ceea ce se spune într-un articol al altui „frate", în care „paralelele" abundă: „...maghiarii catolici ... ne-au acordat asistenţă spirituală în bisericile lor ... în numele catolicismului" şi (se putea altfel!) ortodocşii „ne-au luat dreptul la credinţă" (Adevărul în libertate nr. 79/25 martie 1990). Sigur „fratele" — încă cu dr. înaintea numelui — nu spune că „în numele catolicismului" asitenţa spirituală acordată a fost de rit latin şi în limba maghiară. Da, în numele catolicismului, ce nu se poate face?!

Dincolo de o opţiune de credinţă, care trebuie respectată, chiar dacă este discutabilă din punct de vedere istoric şi naţional, dincolo de stima pe care o merită uni uniţi de bună credinţă, trebuie ştiut că la 1700 lăcaşurile de cult au fost luate de la ortodocşi prin forţă, cu ajutorul armatei şi a perceptorului, la instigaţia clerului unit, chiar dacă numărul optanţilor uniţi era extrem de mic (V. Silviu Dragomir: Istoria dezrobirii religioase). Nu trebuie respectată şi acum o asemenea procedură, nefirească şi nedreaptă, căci dacă lăcaşurile du cult aparţin credincioşilor (şi cui altcineva ar putea să aparţină?!) este logic şi democratic ca ele să urmeze credincioşii în alegerea pe care aceştia ar face-o între ortodocşi şi uniţi, ca să nu se ajungă iarăşi să se scoată masa de credincioşi ortodocşi din lăcaşuri pentru cîţiva uniţi şi nici invers. Ne întrebăm, de ce se opune atunci conducerea Bisericii Unite unui recensămînt confesional aşa cum s-a propus în 24 ianuarie 1990?

Slujbele în aer liber practicate de uniţi nu sînt o necesitate, ci o demonstraţie, pentru că li s-au oferit lăcaşurile de cult ortodoxe pentru a sluji în ele la ore diferite de ale ortodocşilor, dar n-au acceptat (v. România liberă nr. 79/25 martie 1990), deşi acestea ar putea duce la o apropiere între confesiuni, pînă la împlinirea punctului doi al hotărîrii Adunării Naţionale de la Blaj din 1848 (v. M. Mateiu: Problema unităţii religioase, în Rev. din 1848).

Pare greu de crezut că uniţii s-au simţit mai aproape faţă de maghiarii catolici, ale căror lăcaşuri de cult le-au folosit totuşi, decît faţă de ortodocşi, cu care nu vreau să colaboreze nici provizoriu, pînă la rezolvarea problemei.

Dacă la îndemnul episcopului Hossu, uniţii mergeau la Catedrala ortodoxă şi participau la slujbele ortodoxe, aşa cum au afirmat uni uniţi chiar în ziarul Adevărul în libertate, cum de acum uniţii, Episcopul Todea, nu acceptă să-şi facă slujbele lor proprii într-o biserică ortodoxă, indiferent de aceştia? Nu mai sîntem acelaşi neam, nu mai e acelaşi Dumnezeu ca în vremea episcopilor Hossu şi Colan sau acum „frăţietatea" se stabileşte tot în numele „catolicismului"? Folosind cuvintele D-lui Viorel C. aş zice că Dumnezeu ştie în care tabără „iubirea aproapelui este o luminare de mult înghe-ţată". În nici un caz nu s-ar putea spune că la ortodocşi!

PREOTUL IEREMIA B. GHITA — 50 de ani de preoţie

De-a lungul anilor numele părintelui Ieremia B. Ghita a devenit familiar celor care citesc revistele noastre bisericeşti şi culturale. Cu toate acestea despre părnitele Ghita s-a scris prea puţin sau aproape deloc. Împlinirea, în acest an, a 50 de ani de preoţie ne prilejuieşte un moment prielnic să însemnăm cîteva date privind viaţa şi activtiatea sfinţiei sale. Este un act de respect pentru cel sărbătorit, cît şi pentru cititorii revistelor la care colaborează.

Părintele Ieremia B. Ghita s-a născut la 22 octombrie 1914, în comuna Doclin judeţul Caraş-Severin, fiu al lui Belu şi Maria Ghita. După absolvirea cursului primar a urmat liceul din Oraviţa bacalaureatul susţinîndu-şi-l la Timişoara. După absolvirea Academiei Teologice de la Caransebeş, şi-a continuat studiile de licenţă la Facultatea de Teologie din Cernăuţi, pe care a terminat-o în 1939. În paralel a urmat şi seminarul Pedagobic Universitar. Licenţa şi-a luat-o la Bucureşti, cu calificativul „excepţional". A fost preoţit în 1940 pe seama Parohiei Doclin, unde a funcţionat pînă în 1967, cînd a fost transferat la Parohia Băile Herculane, unde funcţionează şi în prezent. La cele două parohii deservite a depus toată stăruinţa în activitatea pastoral-misionară şi administrativă. A fost preocupat permanent de starea religioasă a credincioşilor săi, cît şi de starea bisericilor pe care le-a slujit. Pentru meritele sale a fost distins de către organele superioare bisericeşti cu mai multe titluri onorifice.

Părintele Ieremia B. Ghita a desfăşurat şi o susţinută activitate publicistică. Aceasta se concretizează în peste 100 de studii teologice şi istorice, predici, recenzii, articole aniversare etc. publicate în revistele „Mitropolia Banatului", „Îndrumătorul pastoral-misionar al Mitropoliei Banatului", „Telegraful Român", „Mitropolia Ardealului", „Biserica Ortodoxă Română", „Orizont", „Flamura" ş.a.

Studiile de istorie ale părintelui Ghita sînt legate în special de trecutul Banatului, realizarea unei monografii a Băilor Herculane fiind o preocupare majoră. Materialele publicate au fost apreciate şi citate de istorici de prestigiu, ceea ce, de fapt, a constituit răsplata adevărată pentru strădania depusă.

Părintele Ieremia B. Ghita reprezintă chipul preotului cărturar, care, pe lîngă activitatea profesională propriu-zisă, reuşeşte să contribuie la îmbogăţirea culturii şi literaturii teologice. Este un exemplu demn şi un îndemn concret pentru oricare preot, ca, în calitatea sa de păstor sufletesc şi de intelectual, să nu precupeţească nici un efort de a-şi valorifica la maximum toţi talanţii cu care a venit în lume.

La acest moment aniversar, şi a împlinirii vîrstei de 76 de ani, urăm părintelui Ieremia B. Ghita un călduros şi sincer „La mulţi ani!".

Pr. Al. Stănciulescu-Bîrda

APEL

Parohia ortodoxă română „Adormirea Maicii Domnului" Sibiu-Azil face un cald apel la sentimentul de jertfelnicie creştină al cititorilor gazetei pentru a ajuta financiar sau sub altă formă această parohie, spre redarea cît mai grabnic în folosinţă a celui mai vechi edificiu de cult şi spital (secolul XIII), cunoscut sub denumirea: „Biserica de la Azil".

Sumele se pot vira în contul nr. 45.11.08.70. — Sucursala C.E.C. Sibiu — pentru parohia: „Adormirea Maicii Domnului" Sibiu-Azil.

Informaţii tel. 4 72 13, preot paroh Ioan Trifan.

Mulţumim cu recunoştinţă tuturor celor ce ne vor sta în ajutor.

Organele parohiale

*

„Păzeşte, fiule povaţa tatălui tău şi nu lepăda îndemnul maicii tale.

Leagă-le la inima ta, pururea atîrnă-le de gîtul tău".

(Pilde 6, 20—21)

Antonie Plămădeală: Tîlcuiri noi la texte vechi şi Cuvinte la zile mari, Sibiu, 1989

În editura Arhiepiscopiei Sibiului, au văzut lumina tiparului primele două volume ale Mitropolitului Ardealului Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, în care este înregistrată o parte însemnată din activitatea de propovăduire a I. P. S. Sale desfăşurată ca păstor de suflete al acestei Arhiepiscopii.

Primul volum intitulat: *Tîlcuiri noi la texte vechi* însumează predici rostite, în marea lor majoritate, în catedrala din Sibiu şi culese după înregistrare. Ele se axează pe teme alese din pericopele scripturistice duminicale.

Volumul al doilea: *Cuvinte la zile mari* redă „Scrisorile pastorale" adresate de I. P. S. Sa păstoriţilor săi cu prilejul celor două mari praznice creştine: Naşterea şi Învierea Mîntuitorului (Crăciun şi Paşti). Ele pot fi considerate, pe drept cuvînt, predici tematice, fiindcă au în centrul lor cîte o singură temă privind credinţa noastră, prezentată şi argumentată în chip viu, atrăgător şi convingător. Aceste Pastorale sînt însoţite de un număr de cuvîntări la sărbătorile Maicii Domnului, la unii dintre sfinţi, la Izvorul Tămăduirii, Anul Nou, Cincizecime etc.

În afară de „Scrisorile pastorale" din volumul al doilea, toate cuvîntările sînt rezultatul improvizaţiei, în urma unei adînci meditaţii. În acest sens, autorul mărturiseşte: „Predicile vin dintr-o experienţă personală de predicator. N-au fost scrise, prin urmare nici învăţate pe de rost. N-au fost nici schiţate în adevăratul sens al cuvîntului, adică organizate anterior, după un plan clasic de predică ... Fiecare predică a fost totuşi gîndită înainte de a fi rostită. Jaloanele ei i-au fost fixate în mintea mea. Odată avute jaloanele, mi-a fost uşor să improvizez, pe loc, din scaunul arhieresc, în funcţie de percepţia pe care o aveam, privindu-mi ascultătorii, dacă mai aveau sau nu nevoie de explicaţii suplimentare ...".

Aceste două volume sînt destinate în primul rînd preoţilor, nu ca să le citească în biserică, pentru că sînt prea lungi, ci să culeagă din ele material pentru predicile lor personale. „Cu puţin efort însă, predicile vor putea fi accesibile şi credincioşilor fără prea multă cultură teologică ... Am gîndit aceste predici şi ca pe un tratat teologic despre adevărurile fundamentale de credinţă şi nu fără intenţia de a-l folosi ca pe un catehism care să-i ajute pe cititori, aşa cum i-a ajutat şi pe ascultători, să se înarmeze cu argumente pentru apărarea credinţei lor ortodoxe, în faţa celor care ar încerca să-i ademenească spre alte credinţe şi grupe sectare".

Într-adevăr, cuvîntările din aceste două volume *informează, catehizează* şi *propovăduiesc* Evanghelia mîntuirii spre zidirea sufletească a ascultătorilor şi cititorilor lor. Informaţiile sînt bogate şi variate, ceea ce dovedeşte că autorul lor stăpîneşte un larg cîmp de informaţii, din multiple domenii, pe care îl utilizează cu abilitate în vederea facerii cît mai accesibile a învăţăturii creştine şi pentru cei care manifestă rezerve faţă de Biserică şi doctrina ei.

Aceste predici catehizează pentru că temele tratate fac parte din învăţăturile fundamentale ale Bisericii, pe care trebuie să le cunoască fiecare creştin. „Multe dintre predici sînt intenţionate şi ca fragmente ale *Vieţii lui Iisus*". Ele propovăduiesc conţinutul Evangheliei şi zidesc sufleteşte pe credincioşi. Aceste afirmaţii nu sînt fără acoperire. Cine a văzut şi trăit aglomeraţia credincioşilor din catedrala din Sibiu, care stăteau cu ochii aţintiţi spre scaunul mitropolitan, sorbind de pe buzele păstorului lor cuvintele de învăţătură, de cele mai multe ori timp de peste o oră, fără să le obosească atenţia şi interesul, acela poate trage concluzia că acei credincioşi se întorceau de fiecare dată *mai îndreptaţi* la casele lor.

Fără să consider că voi cădea în exagerare, personal aş asemăna cuvîntările din aceste volume cu predicile marilor predicatori ai Bisericii creştine (Sf. Vasile, Fer. Augustin) prin actualizarea învăţăturii Evangheliei.

Preoţii vor găsi în aceste cuvîntări material informativ şi o expunere clară a unor învăţături de credinţă, la care se adaugă o mulţime mare de istorioare şi chiar fabule cu care îşi vor putea ilustra predicile lor.

Dar nu numai cu privire la conţinutul predicii vor găsi material preţios, ci şi în ce priveşte forma cuvîntărilor. Stilul oral, cursiv, plin de sevă, tehnica argumentării logice, fineţea şi eleganţa răspunsurilor la problemele ridicate etc., toate acestea vor ajuta preoţilor să-şi îmbunătăţească propriul lor stil de propovăduire.

Cuvîntările îşi justifică pe deplin genericul: *Tîlcuri noi la texte vechi*, pentru că autorul lor interpretează textele Evangheliei într-o manieră nouă şi personală, fără să se depărteze de la norma de credinţă a Bisericii Ortodoxe, şi într-o haină aleasă şi populară pe măsura aşteptărilor păstoriţilor şi în acord cu exigenţele literare ale eminentului lor autor.

Prezentarea grafică face deosebită cinste editurii.

Volumele se recomandă prin personalitatea autorului lor şi prin ele însele. Ele vor fi o comoară omiletică pentru fiecare preot.

Pr. prof. Sebastian Şebu

COMEMORÎND SFINŢIREA MĂNĂSTIRII PUTNA

3 SEPTEMBRIE 1470 — 3 SEPTEMBRIE 1990

Vlăstar al Muşatinilor, Ştefan cel Mare „Fost-a om trimis de Dumnezeu" (Ioan 1, 6), cu alte cuvinte un dar pe care Pronia Divină, l-a făcut Moldovei şi neamului nostru românesc, la timpul potrivit, pentru ca acest neam prin dîrzenia şi mintea sa să-şi asigure locul de cinste cuvenit între popoarele lumii.

A fost crescut şi educat în duhul credinţei ortodoxe a pămîntenilor, în lunca şi sub cetina Borzeştilor de pe Valea Trotuşului, de buna şi evlavioasa sa mamă „Doamna Oltea", pe care a aşezat-o spre veşnică odihnă în Mănăstirea Probota, la 4 noiembrie 1465, în cel de al VIII-lea an de domnie a Măriei Sale.

Nu în deşert, în antichitate se spunea că: „minunate mame au creştinii". Prin faptele sale de mai tîrziu, n-a dezmînţit cu nimic această latură creştinească deprinsă din copilărie. Roadele se pot vedea peste timp, căci toţi istoricii au trebuit să i-o sublinieze.

Convins fiind că toate se fac cu bună rînduială, prin efort omenesc şi harul lui Dumnezeu, şi-a sprijinit domnia pe cinste şi omenie, împărţind dreptatea potrivit cu simţămnitele celor mulţi. Nu trecea la fapte decît după un consult cu dregătorii şi sfetnicii săi, care formau Sfatul Ţării. Ales de Dumnezeu şi întărit de Ţară, s-a făcut una cu vrerile şi năzuinţele neamului său. Nu a căutat să cucerească lauri prin cotropirea altor popoare, iar războaiele lui au fost impuse de apărarea şi păstrarea neştirbită a gliei străbune.

Credinţa neclintită în Dumnezeu şi dragostea nemărginită de glia străbună, nu l-au părăsit nici după moarte, căci atunci cînd e vorba de ţară, sînt vii şi morţii din morminte. Nu pleca la război fără să ceară ajutor de Sus. În tradiţia orală a poporului nostru, se spune că în bătălie totdeauna de-a dreapta lui era un arhanghel, cu sabie de foc care îl apăra şi de aceea zidea biserici şi mănăstiri, iar Dumnezeu era mereu în ajutorul lui şi nu-l părăsea. Readucerea în sînul Moldovei a vestitelor bastioane militare Chilia şi Cetatea Albă (1465), îl determină să ridice Mănăstirea Putna, drept mulţumire lui Dumnezeu, Stăpînul biruinţelor şi Domnul oştirilor, care să întreacă pe toate celelalte, care împodobeau pămîntul Moldovei.

La alegerea locului pentru zidire, după obiceiul vremii, chemase sfestnicii săi, pe Mitropolitul Teoctist I al Moldovei (1452—1477), pe egumenii mănăstirilor existente, la sfat şi ieşise cu ei în poienile Ţării de Sus. Ajungînd în frumoasa vale a Putnei, au poposit pe Dealul Crucii, din faţa chiliei lui Daniil Sihastrul, unde s-a desfăşurat îndătinata ceremonie a tragerii cu arcul, care dirijat de Dumnezeu s-a frînt într-un paltin, în locul căruia s-a aşezat altarul mănăstirii.

Loc paşnic de ţară, unde rugăciunea se înalţă către ceruri, odată cu crestele munţilor bogaţi împăduriţi. Jur împrejur o pace adîncă a codrilor şi şoapta neobosită a pîrîiaşelor ca o binecuvîntare cerească, predispun sufletul la meditaţie. Aici puse voievodul învingător temeliile Putnei, la 10 iulie 1466 şi poruncise lui Ion vistiernicul să sloboadă cheltuielile zidirii, pe care o va numi: „mănăstirea noastră" în toate hrisoavele domneşti. Zidirea Mănăstirii Putna, se spune în popor, că i-a fost poruncită de îngeri cu care stătea de vorbă cum stau de vorbă oamenii buni între ei.

Învăluită în legendă, care nu-i decît un adevăr, păstrat în adîncurile sufletului românesc, Mănăstirea Putna este o podoabă a vieţii noastre religioase şi a evlaviei înaintaşilor noştri, întegrată odată cu ctitorul ei la înădirea veşniciei noastre pe firul istoriei naţionale. Din fire foare evlavios Domnul Moldovei, se obişnuise ca „după fiecare biruinţă să aducă prinos de mulţumire lui Dumnezeu". Evlavia ce-l însufleţea s-a concretizat şi de data aceasta, adică după izbînda din 20 august 1470 de la Lipnic, aproape de Nistru, prin sfinţirea ctitoriei sale, închinată Prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu.

Pregătirile au ţinut 14 zile, pînă la 3 septembrie 1470, cînd sub munte la Putna s-a strîns mulţime de moldoveni. Între timp Măria Sa a pus rînduială în ţinutul Soroca şi Orhei, apoi şi-a curăţit cugetul înfierbîntat de luptă prin închinare la Sfinţi în Paraclisul din Cetatea de Scaun de la Suceava, unde slujea zilnic Arhimandritul Amfilofie Sendrea şi prin mărturisire la duhovnicul său de taină Daniil Sihastrul de la Putna.

Astfel pregătit sufleteşte a ţinut să stea de faţă, la cea mai mare serbare bisericească din toată vremea stăpînirii sale, la Sfînta Slujbă de tîrnosire, cu toată curtea sa. Moldova întreagă era prezentă. Popor nenumărat, cum se poate vedea şi astăzi la sfinţiri de biserici: oaste, dregători, cler şi credincioşi.

Aici la Putna, acum 520 ani în urmă se încununa o muncă care durase 4 ani la ridicarea frumoasei mănăstiri. Se cheltuiseră pricepere şi mulţi bani domneşti.

Biserica îmbrăcată cu frescă pe fond de aur „pre dinlăuntru şi pre denafară şi acoperită cu plumbu", cum scrie cronicarul, arăta ca o bijuterie de mare preţ.

La momentul potrivit, aceeaşi mînă a Mitropolitului Teoctist I, care l-a „pomăzuit" pe Măria Sa ca Domn pe Cîmpia Direptăţii la 12 aprilie 1457, a ridicat-o şi acum cu Sfîntul şi Marele Mir, să o sfinţească pentru eternitate. După Analele Putnene, Sfînta Slujbă a tîrnosirii a fost săvîrşită de un impunător sobor de 64 clerici la Sfîntul Altar, ce nu mai văzuse Moldova pînă atunci, care au invocat Harul Sfinţitor al Prea Sfîntului Duh, peste ctitoria voievodală de la Putna.

Primului egumen al Mănăstirii Putna, Arhimandritul Ioasaf, transferat de la Mănăstirea Neamţ la Mănăstirea Putna, probabil odată cu Slujba de sfinţire a pietrei fundamentale, în vara anului 1466, i-a trebuit mult tact, efort şi pricepere de gazdă.

Datorită acestui vrednic egumen şi în special cu sprijinul mărinimos al voievodului, lucrările continuă, cu ziduri înalte de incintă, cu turnuri de apărare pe colţuri, turnul de intrare în incintă cu pază şi turnul tezaurului, după planul de început, să fie posterităţii spre veşnică aducere aminte. Sub acest aspect, i-a fost dat să creieze şi să se apere marile valori, ce se vor realiza de aici încolo în sînul ei, prin şcoală, ateliere, spital şi prin viaţa înaltă duhovnicească, trăită sub îndrumarea nemijlocită a marilor povăţuitori din obştea putneană.

Deventiă panteon naţional, focar de cultură şi izvor nesecat de simţire românească, Putna a fost martoră de-a lungul veacurilor a nenumărate evenimente spirituale şi evocări ale urmaşilor Măriei Sale, pe care timpul în scurgerea lui nu le-a şters şi nu le va întuneca niciodată. Zona care înconjoară Sfînta mănăstire este pămînt bogat, frămîntat cu sînge şi sudoare, presărat cu osemintele sfinte ale martirilor, eroilor şi strămoşilor noştri, peste care călcăm astăzi de la un capăt la altul al frumoaselor noastre plaiuri de baladă, carpato-danubian-pontice.

Fiecare secol încărcat de istorie a înădit verigă cu verigă la trăinicia veşniciei noastre, ca o permanentă legătură dintre trecut şi prezent spre viitor, prin simţirea românească a tuturor generaţiilor de urmaşi.

Dacă o jumătate de veac, Moldova şi-a cunoscut şi urmat Stăpînul, acelaşi lucru s-a întîmplat şi după ce el a apus în cripta de la Putna, şi el continuă să o conducă şi azi prin conştiinţă şi simţire, cu acelaşi elan şi forţă a imensului său prestigiu. Veacuri după veacuri de istorie îl vor pomeni cu respect, preamărindu-l.

Sfinţirea Mănăstirii Putna din 3 septembrie 1470, rămîne pentru noi cei de astăzi şi de mîine, un far luminos, un exemplu viu de urmat, de a fi buni creştini şi români, aşa cum au fost înaintaşii noştri, cărora le datorăm un cald prinos de recunoştinţă, pentru tot ceea ce ne-au lăsat. Cu alte cuvinte constituie un bun prilej de evocare a trecutului nostru glorios, care împreună cu alte evenimente strîns legate de marile personalităţi istorice ale neamului nostru, contribuie la ridicarea şi menţinerea moralului religios şi patriotic, din generaţie în generaţie.

Ierodiacon Ciobîcă Teofilact

Resfinţirea bisericii din parohia Suciu de Sus Judeţul Maramureş

La depărtare de 15 km de oraşul Tîrgu Lăpuş e situată localitatea Suciu de Sus cu un număr de circa 800 familii. Oameni harnici şi credincioşi buni, care în ultimii 2 ani şi jumătate, sub îndrumarea preotului paroh Burzo Gavril au renovat biserica în exterior şi au adăugat la intrare un balcon frumos pentru oficierea sfintelor slujbe afară. In turnul bisericii s-a montat un ceas mare cu patru cadrane, vizibil din toate părţile, care din oră în oră cîntă melodia „Deşteaptă-te Române" şi „Cu noi este Dumnezeu". Se aude de la o distanţă mare şi pe drept cuvînt credincioşii se mîndresc cu el.

Toate fiind pregătite, a fost invitat P. S. Sa IUSTINIAN Maramureşanul pentru resfinţirea bisericii. În ziua de 2 septembrie 1990, însoţit de P. C. stareţ IUSTIN Hodea de la Sf. Mănăstire Rohia, Prea Sfinţia Sa Iustinian Maramureşanul a sosit la Suciu de Sus fiind întîmpinat de mulţimea credincioşilor şi a soborului de preoţi (24) în frunte cu P. C. prot. Ioan Ciceu de la Tîrgu Lăpuş. A urmat resfinţirea bisericii şi înconjurarea ei de trei ori şi în continuare s-a oficiat slujba Sfintei Liturghii afară pe balcon. Răspunsurile la Sfînta Liturghie au fost date de către corul din parohia Suciu de Sus şi corul din parohia Măcicaş, jud. Cluj.

La sfîrşitul slujbei a vorbit P. C. părinte prot. Ioan Ciceu, apoi P. S. Iustinian Maramureşanul care şi de data aceasta a încălzit duhovniceşte pe toţi cei prezenţi cu frumoasele cuvinte adresate credincioşilor şi preoţilor. Au fost momente de aleasă bucurie duhovnicească. După predica P. S. Sale a urmat o scurtă dare de seamă făcută de preotul paroh Burzo Gavril care a arătat că în decurs de doi ani şi jumătate s-a lucrat la biserică şi la împrejmuirea cimitirului în valoare de aproape un milion de lei. Toate cheltuielile au fost suportate de către credincioşi.

A urmat deplasarea la monumentul eroilor, care este aproape de biserică, unde P. S. Sa Iustinian Maramureşanul înconjurat de preoţi, a slujit parastasul pentru eroii neamului, căzuţi în primul şi al doilea război mondial. Pentru activitatea depusă preotul paroh a fost distins cu dreptul de a purta cruce. La agapa frăţească care a urmat a toastat preotul Pop Romulus, fiu al satului şi P. S. Sa Iustinian Maramureşanul care a mulţumit gazdelor pentru buna desfăşurare a distinsului eveniment. Mulţumim lui Dumnezeu pentru momentele deosebite pe care le-am trăit deopotrivă cler şi credincioşi cu ocazia acestui important eveniment din parohia noastră.

Preot Burzo Gavril

ITINERAR PASTORAL

— Duminică, 14 octombrie a.c., zi în care Biserica Ortodoxă Română prăznuieşte pe Prea Cuvioasa Maica Parascheva, credincioşii ortodocşi din parohia Noua, prot. Braşov, au trăit nu numai bucuria praznicului, ci şi bucuria prilejuită de venirea în mijlocul lor a Î. P. S. Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, Mitropolitul Ardealului, pentru punerea pietrei fundamentale la noua biserică din parohia lor.

După participarea la Sf. Liturghie la aşezămîntul monahal de la Predeal, unde a rostit un bogat cuvînt de învăţătură creştinească, în legătură cu viaţa şi nevoinţele Sf. Parascheva, I. P. S. Sa, însoţit de P. Cuv. arhid. Visarion Bălţat, secretar eparhial, a poposit la biserica parohiei Noua, unde, după apolisul Sf. Liturghii, soborul preoţilor şi mulţimea credincioşilor s-au îndreptat în procesiune spre locul viitorului locaş de cult, unde s-a oficiat slujba punerii pietrei de temelie la noua biserică ce se va zidi întru cinstea şi pomenirea „Naşterii Sf. Ioan Botezătorul", precum şi în amintirea eroilor braşoveni căzuţi în Revoluţia din Decembrie 1989.

După terminarea slujbei, au vorbit P. C. pr. I. Popiţa, fostul paroh din Noua, care în numele actualului paroh S. Cibian şi al credincioşilor a salutat prezenţa Î. P. S. Sale în mijlocul enoriaşilor, dînd glas bucuriei pe care întreaga comunitate o simte în aceste clipe măreţe.

În cuvîntul său, Î. P. S. Sa Mitropolit Antonie a tîlcuit mulţimii credincioşilor înţelesurile cuvîntului de biserică, arătînd în cuvinte potrivite rugăciunea pe care trebuie să o facem în tot ceasul şi locul către Dumnezeu Părintele nostru.

Î. P. S. Sa a îndrumat pe cei prezenţi la o viaţă curată, paşnică şi împodobită cu alese virtuţi, contribuind în acest fel şi la zidirea bisericii interioare, cea din suflete care este bineplăcută lui Dumnezeu.

Au fost de faţă Dl. Dr. Nicolae Stoicescu, ambasadorul României la Atena, dl. Radu Constantinescu, director în Secretariatul de Stat pentru Culte, autorităţi civile şi militare ale oraşului Braşov.

— Duminică 28 octombrie a.c., Î. P. S. Sa Dr. Antonie, Mitropolitul Ardealului, a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un înălţător cuvînt de învăţătură în care a tîlcuit credincioşilor pericopa evanghelică a zilei.

Înainte de otpustul Sf. Liturghii Î. P. S. Sa a rostit cîteva cuvinte de încurajare şi o rugăciune specială pentru fraţii români din Basarabia aflaţi în aceste zile în grele încercări.

Î. P. S. Sa a îndemnat pe credincioşi la rugăciune stăruitoare pentru fraţii de dincolo de Prut şi a asigurat pe toţi că Transilvania este alături de Basarabia în simţire şi rugăciune.

În aceeaşi zi Î. P. S. Sa în numele său şi al credincioşilor a adresat o telegramă de solidaritate d-lui Ion Ungureanu, Ministrul Culturii şi Cultelor din Republica Moldova.

Ierod. drd. Visarion Bălţat

— Parohia Retiş, păstorită cu multă dăruire şi pricepere de C. pr. I. Scutea, se află în partea de răsărit a prot. Agnita. Biserica, ridicată în 1811, a fost reparată capital şi îmbrăcată într-o frumoasă haină picturală. Astfel înnoită, ea a fost sfinţită, din încredinţarea I. P. S. Sale Mitropolit Antonie al Ardealului, de către P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, Duminică, 23 septembrie 1990, înconjurat fiind de un sobor de preoţi şi diaconi.

Răspunsurile au fost date de corul de copii al parohiei Albeşti, prot. Sighişoara, condus de C. pr. A. Aroneasa, fiu al Retişului, şi teologul Postoi Ioan.

La sfîrşit au vorbit: C. pr. *F. Costea*, fostul paroh, C. pr. *I. Scutea*, actualul paroh, un cald cuvînt de învăţătură rostind apoi P. S. Episcop-vicar *Serafim Făgărăşanul*.

Pentru ziditoarea activitate desfăşurată pe plan pastoral şi gospodăresc, C. pr. I. Scutea a fost distins şi hirotesit „iconom".

— Sîmbătă, 13 octombrie 1990, la Centru mitropolitan din Sibiu a avut loc o şedinţă de lucru a Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Sibiului.

Desfăşurată sub conducerea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, consiliul a rezolvat o seamă de probleme curente ale Arhiepiscopiei, ca de exemplu: Numiri şi transferări de personal, aprobări de ajutoare pentru construcţii noi de biserici, pentru parohii cu posibilităţi financiare reduse, aprobări de documentaţii, de burse, de noi tipărituri etc.

În cuvîntul de deschidere, Î. P. S. Sa Mitropolit Antonie a făcut o informare privitoare la raporturile dintre Biserică şi stat, la ultimele hotărîri ale Sf. Sinod, dintre care reţinem înfiinţarea de noi seminarii teologice la: Roman şi Rm. Vîlcea, referitoare la Simpozionul de la Brăila avînd ca obiectiv stilul noilor biserici etc.

— Duminică, 14 octombrie 1990, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a sfinţit biserica-monument istoric din parohia Bran-Simon, biserica veche, păstorită de harnicul preot Gh. Puchi, biserică la care s-au făcut reparaţii capitale, fiind apoi împodobită cu o reuşită pictură în tehnica „fresco".

La priceasnă a predicat P. C. pr. prof. *Ilie Moldovan* de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit: P.C. prot *Z. Moşoiu* (Braşov), C. pr. *Gh. Puchi* după care cuvînt de învăţătură a rostit P. S. Episcop-vicar *Serafim*.

Pentru munca depusă pe plan pastoral şi gospodăresc, C. pr. Gh. Puchi i s-a înmînat din partea Î. P. S. Mitropolit Antonie un act special de apreciere şi preţuire.

În seara aceleiaşi zile P. S. a săvîrşit slujba vecerniei la parohia Sînpetru, prot. Braşov.

† PĂRINTELE PAISIE

(Continuare din pag. 1-a)

Am mai cunoscut duhovnici mari, buni psihologi, excelenţi terapeuţi, oameni duhovniceşti, buni şi ei, excepţional de buni şi nu neapărat oameni ai cărţii de ritual, ci doctori de suflete, şi voi scrie, poate, vreodată, şi despre dînşii, pentru că au fost mari şi au îndrumat pe calea mîntuirii largi teritorii geografice de credincioşi, precum Cineva pe cei din Ţara Făgăraşului şi din toată Transilvania, şi de dincolo de munţi. Dar fiecare duhovnic îşi are duhul şi cuvîntul şi inima lui. Astăzi, cînd Părintele Paisie a trecut Dincolo, un drept trecut în Ţara dreptilor, în Împărăţia Tatălui, vreau să ne amintim de dînsul.

Aşadar, după ce îndeplinea ritualul cărţii, şi după ce epuiza curăţirea sufletului pînă în cele mai ascunse cotloane ale lui, începea o lungă litanie pe care îmi pare rău că nu i-a înregistrat-o cineva. (Poate că totuşi a înregistrat-o, sau a memorat-o cineva!). Voi reproduce numai cîteva din cuvintele începutului şi, desigur, nu le voi putea reproduce în aceeaşi ordine în care le-am auzit şi eu, cuprins de emoţie şi zdrobit de bunătatea celui ce le rostea:

„Domnul să te ierte. Domnul să te audă. Domnul să te vadă. Domnul să te iubească. Domnul să te însoţească. Domnul să te apere. Domnul să te călăuzească. Domnul să te mîngîie. Domnul să te ajute. Domnul să te apere de vrăjmaşi. Domnul să-i îmblînzească. Domnul să te îmblînzească. Domnul să-ţi moaie inima. Domnul să te facă să nu ţii minte rău. Domnul să te ajute să nu faci rău. Domnul să te călăuzească să faci binele. Domnul să te facă milostiv. Domnul să-ţi dea puterea să ierţi. Domnul să-ţi lumineze mintea ca să înţelegi bunătatea Lui. Domnul să-ţi îndrumeze paşii pe căile Lui. Domnul să-ţi dea duhul răbdării. Domnul să te ajute să te smereşti. Domnul să te facă să vezi în alţii partea cea bună. Domnul să te ferească de gîndul răzbunării. Domnul să te apere de invidie..."

Şi tot aşa, toată Evanghelia şi toate preceptele moralei creştine le rostea sub formă de rugăciune, dar şi de învăţătură şi, prin mîna cu care îţi acoperea capul, simţeai căldura cuvintelor şi puterea lor, intrîndu-ţi în inimă şi în minte, întîlnindu-te cu Dumnezeu într-o experienţă directă, simţită, neîndoielnică, puternică prin simplitate, răzbătătoare pînă în adîncul sufletului prin credinţă şi iubire. Căci prin toate străbătea acea iubire care numai de la Dumnezeu putea veni.

Acestea le ştiu de la mulţi care au trecut pe sub epitrahirul dragostei şi înţelepciunii Părintelui Paisie, omul lui Dumnezeu.

Unii ziceau, cum am mai spus, că acum, la adînca bătrîneţe de peste nouăzeci de ani, nu mai vedea. Poate că nu mai vedea la fel de bine ca la optzeci, sau patruzeci de ani. Dar eu ştiu că vedea.

Cineva care s-a aflat în faţa lui, om din ierarhia de mai sus, care s-a dus la dînsul nu de mult, cu strîngere de inimă pentru că era încolţit de necazuri, dar şi cu hotărîrea de a se supune doctorului de suflet şi de a-i cere îndrumarea lui sfîntă, mi-a povestit un episod care m-a cutremurat şi mi-a luminat povestea cu nevederea lui. Vedea. Dacă nu cu ochii trupului, vedea tot atît de bine cu cei ai sufletului. Dar vedea la propriu, nu la modul figurat, cum ar putea înţelege cineva.

Ascultase mărturisirea celui care mi-a destăinuit întîmplarea. Stătuseră de vorbă. Citise dezlegarea, cu acele inflexiuni ale vocii care erau numai ale lui. Şi numai ale lui. Căci izvorau din sufletul lui de duhovnic mare, de inimă mare, de înţelegere mare. Şi apoi şi-a început litania cea lungă de încheiere, ca pe o ultimă rugăciune, ca pe o sinceră participare la viaţa celui pe care îl spovedise:

„Domnul să te ierte. Domnul să te iubească. Domnul să te mîngîie..." Şi, în momentul acela, el, nevăzătorul, s-a oprit o clipă şi a mai rostit o rugăciune dar, de data aceasta, nu cu cuvîntul, ci cu degetul arătător de la mîna dreaptă.

Şi-a întins degetul şi, cu o delicateţe plină de o grijă maternă, dar şi de mare exactitate, fără să dibuie, şi l-a apropiat de ochii penitentului îngenunchiat lîngă patul de lemn şi i-a şters de pe amîndoi ochii lacrimile care îi curgeau din izvorul căinţei, din emoţia acestei întîlniri eliberatoare cu omul lui Dumnezeu, cu Harul dumnezeiesc, printr-un om sfînt ca acesta, Har împărtăşit cu dăruire, cu compătimire sfîntă, cu iubire, cu iertare.

Şi-a dus apoi degetul ud la ochii lui. Ca să şi-i şteargă şi pe ai lui? Ca să şi-i bucure de lacrima căinţei? Ca să mulţumească pentru darul vederii care i s-a dat poate anume în acel moment, mai mult ca altădată?

Cel care a fost subiectul acestei sfinte iubiri, n-a putut să-şi tîlcuiască de ce şi cum. În clipa următoare Părintele Paisie şi-a reluat litania repetînd ultimele cuvinte: *„Domnul să te mîngîie..."* şi apoi a continuat încă multe minute, poate zeci, poate mai mult, poate mai puţin, căci mîngîierea care i-a inundat sufletul celui care a trăit acele momente, n-a mai simţit curgerea timpului, ci s-a aflat într-un inifinit de bunătate, de reconfort, de mîngîiere.

Cine va mai mîngîia de acum încolo sufletul omenesc cel necăjit şi dosădit, care va merge pe potecile munţilor în căutarea duhovnicului?

Ucenicii. Cred că ucenicii. Cred în ucenici. Căci Părintele Paisie şi-a făcut ucenici. A fost un pom care a dat roade. Pe unul mare îl ştim toţi!

Dumnezeu să-l ierte pe Părintele Paisie dacă va fi avînd pentru ce, şi să-l odihnească în pace! Şi de acolo de unde e acum, să vegheze asupra sufletelor şi vieţilor noastre, ale celor ce l-am cunoscut sau nu l-am cunoscut. Să ne mîngîie. Să ne şteargă lacrima. Să mijlocească şi de acolo, cum a făcut-o în viaţa de aici, pentru noi, la Dumnezeu.

Poporul îi va spune mereu „Părintele Pusnicu". Şi mereu îşi va aminti de dînsul.

În calendarul sufletelor celor cărora le-a adus mîngîiere, el a şi intrat, din momentul în care s-a născut în cer. Căci moartea lui e doar o naştere în cer, cum se numeşte moartea pe alocurea, atît de frumos.

Avea Părnitele Paisie o vorbă pe care o spunea, la despărţire, tuturor celor care îl vizitau: *„Să ne întîlnim la uşa Raiului!"* Putem spera că, fiind el acolo, la uşă, va face totul ca să ne-o deschidă şi nouă. Dacă ne vom aminti şi vom împlini sfaturile lui. Căci toată întîlnirea cu el, la spovedanie, asta era: o potecă deschisă spre Rai.

18 octombrie 1990.

PROFESORUL ALEXANDRU ELIAN — octogenar —

Deşi recunoaştem, împreună cu nemuritorul W. Shakespeare, că „Viaţa fiecărui om este o istorie", în medalionul de faţă vom renunţa aproape total la detaliile biografice (pentru care a se vedea Enciclopedia istoriografiei româneşti, Bucureşti 1978, sub voce ST: 1—2/1982, p. 108—109; 9—10/1985, p. 737—740 şi 2/1986, p. 113—120; RRH, 3/1985, p. 177 sq.; Romanian Orthodox Church News, 1/1986, p. 26—29), limitîndu-ne la a reţine numai cîteva jaloane privind biografia respectabilului dascăl. In final, întrucît nu s-a dat pînă în prezent un tabel bibliografic cvasiexhaustiv, semnatarul acestor rînduri va încerca să prezinte titlurile cele mai reprezentative — în înşiruire cronologică sau după data apariţiei —, spre folosul în primul rînd al specialiştilor.

Născut la Bucureşti în 27 octombrie 1910, în urma unor studii strălucite tînărul Elian Alexandru obţine în 1932 licenţele în Filosofie şi Istorie; dînsul „a reprezentat, în generaţia mea (a lui Constantin Noica, fost coleg de liceu), conştiinţa critică de ultimă severitate pentru noi toţi" (scrisoare adresată subsemnatului în 22.I. 1986). Membru al Şcolii române din Franţa (1932—1934), îndeosebi după 1938 — anul susţinerii doctoratului în cadrul Facultăţii de Filosofie şi Istorie bucureştene, specialitatea Bizantinologie, şi pînă la pensionare (1 septembrie 1975), dar şi după aceea, profesorul Alexandru Elian a depus a stăruitoare activitate didactico-ştiinţifică, publicînd lucrări conform principiului mereu valabil: „non multa, sed multum".

De la Nicolae Iorga — căruia îi va analiza în mod exemplar concepţia istorică — a preluat orizontul enciclopedic, pe cînd de la Demostene Russo, acrivia împinsă pînă la ultimele ei limite. Cum se ştie, două sînt perspectivele principale ale operei Prof. Al. Elian: chestiunea raporturilor româno-bizantine şi însăşi problema culturii noastre autohtone, cu precădere a celei medievale. De pildă, lucrările *Moldova şi Bizanţul în secolul al XV-lea* (1964), sau „Fontes historiae Daco-Romanae", III. *Scriitori bizantini (sec. XI—XIV)* (Bucureşti 1975) rămîn mostre ale genului. „Bizanţul marilor adîncuri" e studiat comprehensiv, însă şi cu remarcabil discernămînt în ce priveşte impactul asupra spiritualităţii româneşti: „Bizanţul a înrîurit mult mai puţin spaţiul carpato-dunărean cînd graniţele Imperiului erau în nemijloctia lui apropiere, decît mai tîrziu, cînd Bizanţul decăzuse sau chiar dispăruse ca stat, dar elementele unei culturi bizantine încă vii erau solicitate de tînăra cultură a statelor române, care se ridica pe o bază social-economică mai înaintată". „Influenţe pot fi descoperite în multe sectoare ale vieţii publice — constată finul analist — în instituţii, în cultură şi în spiritualitate, dar nu este vorba, aproape niciodată, de o acceptare pasivă a lor. Factorul românesc îşi spune din ce în ce mai mult cuvîntul şi — treptat — ies la lumină creaţii în care spiritul bizantin vine să împlinească şi să întegreze la un nivel mai înalt, mai ales în cultură şi artă, virtualităţi proprii etosului românesc". Incidenţa bizantină şi neogreacă în civilizaţia carpato-dunăreană este determinată riguros, în toate conexiunile şi implicaţiile ei. Demersul pluridisciplinar al investigaţiei îl conduce pe autor spre încheieri deosebit de solide şi convingătoare.

Magistrul Al. Elian, prin scrierile tipărite mai ales, demonstrează faptul că este nu numai un reputat bizantinolog şi neoelenist de la noi — apreciat şi pe plan internaţional —, ci şi un excelent eminescolog. Într-o carte recentă (V. Vintilescu, *Eminescu şi literatura înaintaşilor*, Timişoara 1983, p. 6 şi passim) numele lui e citat la loc de frunte. De asemenea specialistul elen L. Vranoussis *(Rigas — un patriot grec din Principate*, trad. Bucureşti 1980) îi menţionează contribuţiile fundamentale şi în acest domeniu, spre exemplu, găsirea la Bucureşti a manuscrisului unui renumit poem revoluţionar aparţinînd lui Rigas, se datoreşte Profesorului Elian care a descoperit şi ceea ce s-a numit opera necunoscută a vestitului cărturar din Moldova secolului XVII, Dosoftei. Tot în „admirabilul veac al XVII-lea românesc" învăţatul sărbătorit plasează începuturile influenţei baroce în Ţara Românească (vezi şi Dan-Horia Mazilu, *Barocul în literatura română în sec. XVII*, Buc. 1976), aportul său la progresul epigrafiei, codicologiei şi al bibliografiei româneşti fiind capital. În cele de mai sus, evident am punctat doar aspectele cele mai semnificative din creaţia celui ce a fost şi a rămas un cercetător de o rară probitate profesională, om de aleasă sensibilitate pentru care — după propria-i mărturie — „fidelitatea este un punct de sprijin în viaţa noastră". Numeroase generaţii de studenţi şi doctoranzi l-au ascultat cu admiraţie, s-au împărtăşit din erudiţia recunoscută a maestrului Elian şi chiar azi, la această etate venerabilă, nu puţini ucenici se bucură în continuare de sprijinul generos, de îndrumările competente ale dascălului vrednic de cinstire. Lista bibliografică ce o vom ataşa acestei prezentări sperăm să întregească imaginea despre o muncă — ştiinţificeşte — pilduitoare.

Cu prilejul acestui popas aniversar, îi aducem un binemeritat omagiu, dorindu-i din inimă noi sporuri în activitatea ştiinţifică ce o desfăşoară pentru dezvoltarea istoriografiei naţionale, în sfera căreia a ctitorit o adevărată şcoală. „Marele nume de referinţă" în bizantinistica românească actuală — cum îl numeşte Alain Ducellier într-un tom apărut la Paris în 1988 *(Les Byzantins. Histoire et culture)* — credem că merită, cum s-a sugerat în ultimii ani, dacă nu o reeditare integrală a operei, măcar imprimarea unui volum antologic din întreaga sa creaţie. Nădăjduim ca într-un viitor apropiat să încredinţăm tiparului cel puţin antologia menţionată, ca o modestă dovadă de gratitudine oferită maestrului nostru.

V. V. Muntean

BIBLIOGRAFIE

Conspiratori greci în Principate şi un favorit mavrogheneşc: Turnavitu, în „Revista Istorică", 21 (1935), p. 337—372;

Ioan Vilaras şi aromânii din Siraco, în „RIR", 7 (1937), p. 170—179;

Un dicţionar neogrec-românesc manuscris şi modelul său grecesc, în „RIR", 7 (1937), p. 180—184;

Demostene Russo, Notiţă bio-bibliografică, în „CL", 71 (1938), p. 390—394;

Notă asupra Proschinitariilor greceşti ale Ierusalimului din Biblioteca Academiei Române, în „Anal. Acad. Rom. — Dezbaterile", 59 (1938—39), p. 65—67;

Cu privire la traducerile franceze ale poeziilor lui Eminescu, în „CL", 72 (1939), p. 1469—1537;

[Cronică], în „CL", 73 (1940), p. 1118—1120;

Între critică şi mistificare, în „CL", 74 (1941), p. 865—873;

Iulian Ştefănescu, în „Hrisovul", 1 (1941), p. 476—481;

PRESCURTĂRI FOLOSITE:

Bal. = Balcani
BOR = Biserica Ortodoxă Română
BS = Byzantinoslavica
CL = Convorbiri Literare
GB = Glasul Bisericii
Ort. = Ortodoxia
RIR = Revista Istorică Română
RRH = Revue Roumaine d'Histoire
ST = Studii Teologice

Contribuţia grecească la „Mărturisirea Ortodoxă", în „Bal.", 5 (1946), p. 79—138;

Die byz. Studien in Rumänien, în „Bal.", 5, (1946), p. 33—78);

Les études byzantines en Roumanie, în „BS", 9 (1948), p. 393—505;

[Notiţe bibliografice asupra publicaţiilor româneşti de Byzantinologie], în „BS", anii 1949 şi urm.;

Eminescu şi vechiul scris românesc, în „Studii şi cercetări de bibliologie", (1955), p. 129—160;

Elemente de paleografie greco-română, în „Documente privind istoria României", vol. I, Bucureşti 1956, p. 359—381;

Epigrame funerare greceşti în epoca fanariotă, în „Studii şi materiale de istorie medie", Bucureşti 1956, p. 9;

Primul manual de paleografie chirilică românească, în „Prima sesiune ştiinţifică de Bibliografie şi documentare", Buc., 1957, p. 181—190;

Les rapports byzantino-roumains. Phases principales et traits caractéristiques, în „BS", 19 (1958), 2, p. 212—225;

Legăturile Mitropoliei Ungrovlahiei cu Patriarhia de Constantinopol şi cu celelalte biserici ortodoxe, de la întemeiere pînă la 1800, în „BOR", 77 (1959), p. 904—935;

Din legăturile mitropolitului Moscovei Platon cu clericii români, în „Ort", 12 (1960), p. 179—196;

Recenzia la „Byzantinoturcica", ed. II, de Gy Monavesik, în „Studia et Acta Orientalia", III (1960/61), p. 235—242;

Sur la circulation manuscrite des écrits politiques de Rhigas en Moldavie, în „RRH", 1 (1962), p. 487—497;

Dezvoltarea culturală în perioada destrămării feudalismului în „Istoria României", III, Ed. Acad., Bucureşti 1964, p. 1038—1090 (în colaborare);

Moldova şi Bizanţul în secolul al XV-lea, în „Cultura moldovenească în timpul lui Ştefan cel Mare" (sub red. M. Berza), Bucureşti 1964, p. 97—179;

[Ienăchiţă Văcărescu la Viena], în „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena" (1964).

Inscripţiile medievale ale României. I. Oraşul Bucureşti (sub redacţia lui... plus Introducerea, p. 11—44), Bucureşti 1965, 935 p.;

Pribegia mitropolitului Ignatie al Ungrovlahiei la Viena, în „Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena/1965", p. 55—63;

Histoire et sociologie d'après Nicolae Iorga, în „RRH", 4 (1965), p. 1091—1100;

Nicolae Iorga şi istoria universală, în „Studii", 18 (1965), p. 1261—1274;

Antim Ivireanu — apărător al prerogativelor scaunului mitropolitan al Ungrovlahiei, în „ST", 18 (1966), p. 519—530;

Byzance et les Roumains à la fin du Moyen Age, în Proceedings of the XIIIth Int. Congress of Byz. Studies", Oxford 1967, p. 195—203;

Manuscrisele greceşti din Biblioteca Academiei, în „Studii şi cercetări de documentare şi bibliologie", 2—3/1967, p. 271—276;

Biserica Moldovei şi Muntele Athos la începutul veacului al XIX-lea, în „ST", 29 (1967), p. 391—402;

Dosoftei — poet laic, în „Contemporanul", 21 (1967), p. 3;

Ceva despre iconografia bizantină şi cea românească, în „Calendarul ortodox Credinţa"/1967, p. 78 sq.;

Antim Ivireanu ca luptător împotriva agresiunii otomane, în „GB", 28 (1968), p. 1165—1169;

Stolnicul Cantacuzino, în „Contemporanul", 24 (1969), p. 11;

Clerul ortodox român şi răscoala lui Tudor Vladimirescu, în „GB", 29 (1970), p. 734—748;

Atitudinea Bisericii Vechi-Catolice faţă de sinoadele ecumenice, în „Ort.", 22 (1970), p. 373—381;

Nicolae Iorga et le Sud-Est européen, în „Bulletin de l'Association Intern. d'Etudes du Sud-Est européen", 9 (1971), p. 12—21;

St. Runciman. Căderea Constantinopolului — 1453, traducere, note, postfaţă (p. 269—307) şi îngrijirea ştiinţifică a ediţiei româneşti de..., Bucureşti, 1971, 334 p.

Români despre bizantini, bizantini despre români, în vol. „Lumea Bizanţului", Bucureşti 1972, p. 144—152;

Studiul muzicii eclesiastice în Grecia de azi, în „Mitropolia Banatului", 23 (1973), p. 257—265;

Mitropolitul Dosoftei şi literatura patristică, în „BOR", 92 (1974), p. 1350—1375;

Date noi despre Constantin Vardalahos, în „BOR", 92 (1974), p. 536—538;

Iulian Ştefănescu (1880—1937), în „ST", 26 (1974), p. 582—591;

La byzantinologie dans les préoccupations de la théologie roumaine, în vol. „De la théologie orthodoxe roumaine dès origines à nous jours", Bucureşti 1974, p. 195—210;

Fontes historiae Daco-Romanae, III. Scriitori bizantini (sec. XI—XIV), publicate de Al. Elian şi N.-Ş. Tanaşeca, Introducere (p. VII—XXVIII), de prof. Elian, Bucureşti, 1975, 570 p.;

Coordonator al vol. *Sfintul Vasile cel Mare*, Bucureşti 1980;

Mărturisirea de credinţă a Bisericii Ortodoxe — 1642, Cuvînt înainte (p. 5—22) şi traducere de..., Bucureşti 1981, p. 184.

Postfaţă la teza lui V.V. Muntean, *Organizarea mănăstirilor româneşti în comparaţie cu cele bizantine (pînă la 1600)*, Bucureşti 1984, p. 137—148;

Sfintul Nicodim Aghioritul. Carte foarte folositoare de suflet, traducere din greceşte şi postfaţă de... Timişoara 1986, 184 p.

Cultura teologică în epoca brîncovenească, în „BOR", 106 (1988), p. 104—115. La acestea se pot adăuga unele articole, comunicări, interviuri din diferite reviste, pe care nu le-am mai consemnat. Totuşi, în încheiere, specificăm principalele:

LUCRĂRI ÎN MANUSCRIS
(depuse la Instituţii)

Doi umanişti greci în Italia: Mihail Sofianos şi Theodor Rentios — 1938 (la Inst. Sud-Est European);

(Traduceri din istoriografia greco-română: Stavrinos, Palamedes, Matei al Mirelor, Const. Ches. Daponte, Mitrofan Grigoras, Chiparissa, Mihai Cantacuzino-Banul) (la Inst de Istorie „N. Iorga"), 1963;

Sophocles, Oedip Rege, traducere din l. elină, 1957 (la Teatrul Naţional, Bucureşti);

Catalogul manuscriselor greceşti, vol. III (Biblioteca Acad. Române);

Dosoftei (un capitol din viitorul Tratat de Istoria literaturii române vechi) (la Inst. „G. Călinescu").

În atenţia cititorilor Telegrafului Român

Stimaţii citiori ai *Telegrafului Român* sînt rugaţi a-şi achita abonamentul pe anul 1991 pînă la data de *15 decembrie 1990* cel mai tîrziu.

Costul abonamentului anual este de 150 lei şi se expediază pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu, cont virament nr. 45.10.4.09.2. B.N.R., filiala Sibiu.

Pentru cititorii din străinătate costul unui abonament anual este de 10 dolari S.U.A. sau echivalentul acestora în altă valută.

Rugăm insistent pe stimaţii noştri abonaţi ca să-şi scrie citeţ şi complet adresa unde doresc să li se trimită ziarul.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Diacon *Achim Băcilă*, corector.

ABONAMENTUL pe un an: 150 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2. B.N.R. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu
44 206

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
15 noiembrie
1990
Nr. 43—44

CUVINTE DUHOVNICEŞTI

Osteneala folositoare — osteneala nefolositoare

Mulţi creştini se supun unor osteneli trupeşti vrednice de toată lauda, şi pornesc pe drumul cel bun al dobîndirii Împărăţiei Cerurilor. Fie călugări, fie mireni, toţi ştim că multe păcate se răscumpără prin astfel de osteneli, precum postul şi rugăciunea, şi alte nevoinţe care ne curăţă sufletele şi ne îndrumă spre o viaţă mai plăcută lui Dumnezeu. Toţi cei care îşi rînduiesc astfel viaţa dovedesc o deosebită simţire duhovnicească, o credinţă puternică şi bună intenţie în a-şi reface legăturile cu Dumnezeu şi a reintra în atenţia Lui. A dobîndi adică iertare, milă şi, desigur, şi mai multă purtare de grijă faţă de noi şi de nevoile noastre, de destinul nostru pămîntesc şi de cel etern, ceresc.

Ce-ar mai trebui totuşi să ştim în legătură cu ostenelile trupeşti, pe care le punem în slujba reîmpăcării noastre cu Dumnezeu, şi pe care le oferim ca semne ale reconvertirii noastre şi ca dorinţe sincere ale reintrării noastre în spaţiul iubirii lui Dumnezeu? Acest spaţiu e, bine înţeles, peste tot şi nimănui nu-i este retras, şi nimeni nu e alungat din el. Ceea ce trebuie să ştim, înainte de orice, după cum spune un teolog, e că Dumnezeu ne iubeşte, înainte chiar de a şti că şi noi trebuie să-L iubim, şi înainte de a-L iubi noi. Dar dacă noi înşine ne ţinem în afara acestui spaţiu al iubirii Sale, fie ignorîndu-l, fie refuzîndu-l prin faptele şi gîndurile noastre rele, vina de a nu profita de iubirea Sa e în întregime a noastră. Dacă ne ascundem de razele soarelui, ele nu ne încălzesc şi nu ne luminează. Şi nu soarele e de vină.

În legătură cu ostenelile, cu nevoinţele pe care le oferim lui Dumnezeu ca semne ale căinţei noastre sau ca mijloace ale păzirii de păcat, ca prevenire a căderii în mrejele păcatului, trebuie totuşi să mai ştim cîteva lucruri. Părinţii duhovniceşti din vechime, pornind de la învăţăturile Sfintei Scripturi, dar şi de la propriile lor meditaţii pe marginea Sfintei Scripturi, şi de la propriile lor experienţe îndelungate de viaţă duhovnicească, au descoperit multe amănunte pe care, dacă nevoitorul nu le are în vedere, riscă să-şi compromită toată osteneala şi buna intenţie. Riscă, adică, să facă totul în zadar, fără folos, şi postul, şi rugăciunea, şi orice altceva. Şi dacă e aşa, e de foarte mare importanţă să cunoaştem aceste „taine" care deosebesc *osteneala folositoare, de cea nefolositoare.* Căci ar fi într-adevăr dramatic să afli, după o cazană de ani de zile, timp în care te-ai lipsit pînă şi de cele mai elementare daruri ale vieţii, precum hrana cea de toate zilele, că totul a fost în zadar, că n-ai obţinut în schimb absolut nimic! Căci trebuie să recunoaştem: toate nevoinţele urmăresc ceva. Să ne cureţe de patimi, să ne facă apţi pentru mîntuire.

Iată din viaţa Bătrînilor înţelepţi de altă dată o întîmplare mai mult decît grăitoare, şi plină de învăţăminte cu privire la cele despre care am vorbit mai sus, întîmplare care se află într-un manuscris de la Sinai (nr. 448): Ne-a povestit nouă Avva Mina odată, scrie autorul manuscrisului:

Cum mă aflam într-o zi în chilia mea, un frate venit de undeva de departe, a intrat la mine şi mi-a zis: *„Du-mă, rogu-te, pînă la*

(Continuare în pag. a 2-a)

Mitropolitul Antonie

SFÎNTA MUCENIŢĂ ECATERINA — 25 noiembrie

În primele veacuri creştine, avut multe de suferit. Au fost apînă pe vremea împăratului Constantin cel Mare, creştinismul a tunci prigoane şi urgii nemaiîntîlnite în istoria acestei religii. Peste zece milioane de martiri au plătit cu preţul vieţii convingerile lor religioase, preferînd mai bine să fie maltrataţi, chinuiţi şi schingiuiţi, decît să-şi lepede credinţa cea adevărată. De aceea, unul dintre scriitorii bisericeşti preciza că „sămînţa creştinismului este sîngele martirilor". Între aceştia deşi mai mulţi au fost bărbaţi, întîlnim totuşi şi femei între care, la 25 noiembrie a fiecărui an, serbăm pe Sfînta Mare Muceniţă Ecaterina, — fecioara şi preaînţeleaptă. Aceasta trăieşte pe vremea împăratului Maximian (286—305), fiind fiica împăratului roman Constans — anterior lui Maximian. De mic copil în palatele împărăteşti micuţa şi singura fiică a păginului stăpînitor, strălucea cu frumuseţea şi înţelepciunea. În taină, împărăteasa la îndemnul unui cuvios monah o adapă pe Ecaterina cu înţelepciunea şi frumuseţea cea negrăită, insuflîndu-i dragostea către Cel ce din dragoste pentru om a luat chip de rob, pentru ca pe om să-l îndumnezeiască. Astfel, odată cu vîrsta, Ecaterina creştea şi în cunoaşterea dumnezeieştilor Scripturi şi a învăţăturii celei nepieritoare. După moartea tatălui ei, tronul fiind ocupat de un alt mare prigonitor al creştinilor: Maximian — acesta porneşte o şi mai aprigă prigoană împotriva celor ce nu voiau să jertfească idolilor. Văzînd aceasta, prea înţeleapta Ecaterina se înfăţişează în faţa împăratului şi cu demnitate şi curaj, ce a uimit pe toţi cei de faţă îl înfruntă, spunîndu-i printre altele: „Împărate, noi te dorim şi te vrem înţelept. Pentru ce dar te arăţi aşa de simplu? De ce admiri şi te închini acestor idoli din piatră? Cred că mai firesc ar fi să admiri cerul şi pămîntul, marea şi toate cele din ea, soarele, luna şi stelele, căci toate acestea sînt opera Dumnezeului nostru; El e Domnul Domnilor şi Dumnezeul Dumnezeilor". Împăratul ocupat cu aducerea jertfelor îi cere să-l lase acum în pace, dar o invită pentru a-i da răspuns, peste cîteva zile la curtea sa. Între timp, acesta cheamă şi se consultă, cu cei peste 50 de învăţaţi şi înţelepţi din preajma curţii sale, pregătind întrebări cu care să încuie mintea tinerei şi îndrăzneţei Ecaterina, ameninţîndu-i totodată că dacă-l vor face de ruşine şi nu vor putea să înfrunte pe acea creştină, toţi vor fi trecuţi prin ascuţişul sabiei. Cînd totul era gata şi filosofii întregului imperiu veniseră în sprijinul celor de la curtea împăratului, fu chemată şi Ecaterina, care veni imediat cu fruntea senină şi faţa veselă, arătîndu-se bucuroasă pentru astfel de confruntare. În Areopag, în prezenţa împăratului şi a întregii curţi imperiale, prea înţeleapta Ecaterina nu numai că i-a lăsat pe filosofi şi înţelepţi fără de răspuns, dar a uimit pe toţi cei prezenţi prin curajul, isteţimea, luciditatea şi uşurinţa cu care a încuiat pe filosofi. Atît de explicită şi de fermă a fost Ecaterina în faţa întregului aeropag, încît i-a făcut pe mulţi din cei de faţă, să accepte credinţa creştină şi să ceară botezul în numele lui Hristos, începînd chiar cu împărăteasa, cu mai marele oştilor împărăteşti şi cu toţi acei înţelepţi şi învăţaţi care s-au străduit să afle răspuns întrebărilor puse de Ecaterina, dar au rămas fără de glas. Singurul Maximian, păginul şi tiranul a rămas rece, împietrit şi întunecat la minte, poruncind ca rînd pe rînd, ostaşii şi călăii să taie capetele Sfintei Ecaterina, al împărătesei, al lui Porfirie, mai marele oştirilor şi al tuturor filosofilor care au mărturisit că „singurul Dumnezeu adevărat este Dumnezeul creştinilor". Sfînta Ecaterina îşi dă astfel sufletul, în zorii zilei de 25 noiembrie. Moaştele sale au fost ascunse de creştini pînă în secolul al VIII-lea, cînd au fost descoperite şi aduse în mănăstirea Sf. Ecaterina de pe Muntele Sinai, ctitoria împăratului bizantin Justinian dintre anii 542—551, una dintre cele mai vechi şi mai rezistente cetăţi ale ortodoxiei şi spiritualităţii patristice şi filocalice, care adăposteşte peste 3 500 icoane vechi, bizantine şi o bibliotecă cu peste zece mii volume, între care multe manuscrise din secolul IV—XVIII.

Multe biserici din ţara noastră sînt închinate Sf. Mucenite Ecaterina, iar unele dintre mamele şi surorile noastre îi poartă cu cinste numele.

Protos. Ştefan Guşă

BISERICA (II)

2. Biserica lui Hristos este *sfîntă,* fiindcă sfinţenia Bisericii şi a membrilor ei decurge din unirea cu trupul sfinţit al Domnului Iisus Hristos, „*Sfîntul lui Dumnezeu*" (Mt. 1, 24) „*Hristos a iubit Biserica Sa şi S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfinţească pe ea, curăţind-o în baia apei prin cuvînt, ca s-o înfăţişeze Sieşi Biserică slăvită, neavînd pata sau sbîrcitură sau altceva din acestea, ci ca să fie sfîntă şi fără prihană*" (Efeseni V, 25—27). Prezenţa Domnului Iisus Hristos în Biserică o face să fie sfîntă şi sfinţitoare, fiindcă Domnul Iisus Hristos este izvorul ultim al sfinţeniei şi al iubirii, iar în rugăciunile ei este prezent Duhul Sfînt „care sfinţeşte toate". Duhul Sfînt lucrează la sfinţirea credincioşilor înlăuntrul Bisericii, a cărei viaţă intimă este imprimată de trupul sfinţit al lui Hristos, pe care îl poartă în sînul ei şi din care iradiază Duhul Sfînt. Cei ce intră în Biserică sînt sfinţiţi de Hristos, întrucît îi integrează prin Botez, sau prin Duhul Său lucrător în Botez, în corpul celor uniţi cu Sine, pe care îi uneşte cu Sine şi ei capătă prin aceasta calitatea de „sfinţi", fiind spălaţi şi curăţiţi de păcatul strămoşesc şi de păcatele lor pînă în acel moment, iar sfinţii poartă chipul lui Hristos ca Cel ce ne comunică prin umanitatea Sa sfinţenia şi strălucirea Sfintei Treimi, sau iubirea desăvîrşită din sînul ei (cf. Pr. Prof. D. Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă,* vol. 2, Bucureşti, 1978, p. 275).

3. Sfînta Biserică este *sobornicească* sau *universală,* fiindcă chemarea ei la mîntuire este adresată în mod universal tuturor popoarelor şi cuprinde pe credincioşii din toate locurile, din toate timpurile şi de la toate popoarele, ca toţi să fie uniţi în Iisus Hristos. „*Mergînd învăţaţi toate neamurile...*" (Mt. XXVIII, 19), le-a poruncit Mîntuitorul Apostolilor după Înviere. Această adunare a tuturor în iubirea lui Iisus Hristos, fără deosebire de neam între credincioşi, cum spune Sfîntul Apostol Pavel: „*Nu este elin şi iudeu, tăiere împrejur şi netăiere împrejur, barbar, scit, rob şi slobod, ci toate şi întru toţi Hristos*" (Coloseni III, 11), formează o „sobornicitate", o adunare, o unire a tuturor cu totul. Fiecare credincos şi toţi la un loc stau în unire cu *Biserica* întreagă şi *Biserica* la rîndul ei stă în unire cu fiecare credincios. *Biserica* se mai numeşte *sobornicească* şi pentru că Sinoadele ecumenice sau Soborele a toată lumea, cum sînt numite cele 7 Sinoade ecumenice, sînt autoritatea cea mai înaltă în materie de credinţă şi viaţă creştină în Biserică. Din acest motiv, traducerea românească a adoptat pentru termenul grecesc „catholiki" (=universală) termenul slavon „*sobornuiu*", fiind mai cuprinzător. Prin acest termen se exprimă mai clar modul sinodal de păstrare a învăţăturii Bisericii la nivel episcopal, toată Biserica fiind considerată un Sinod permanent, o comuniune, o conlucrare permanentă a tuturor membrilor ei sub asistenţa Sfîntului Duh. Sfîntul Chiril al Ierusalimului explică însuşirea de „sobornicitate" a Bisericii în felul următor: „Biserica se numeşte sobornicească pentru că ea este în toată lumea, de la o margine a pămîntului la alta; pentru că ea învaţă sobornicește (=sinodal) şi fără greşeală toate dogmele, care trebuiesc să ajungă la cunoştinţa oamenilor despre lucrurile văzute şi nevăzute, cereşti şi pămînteşti; pentru că ea supune la adevărata evlavie tot neamul omenesc, conducător şi conduşi, învăţaţi şi neînvăţaţi, pentru că ea tratează sobornicește şi vindecă tot felul de păcate săvîrşite de suflet şi de trup; în fine, pentru că ea posedă tot felul de virtuţi, ori cum s-ar numi, în fapte, în cuvinte şi în tot felul de daruri duhovniceşti" (Cateheza 18 şi 23), din *Învăţătura de credinţă creştină ortodoxă,* Bucureşti, 1952, p. 145—146).

Pr. I. Ionescu

Cateheză despre existenţa lui Dumnezeu

I. *Pregătirea aperceptivă*

Privind viaţa în desfăşurarea ei, ca şi ordinea şi armonia din univers şi din noi înşine, omul dotat cu libertatea de a-şi pune continuu întrebări, în mod firesc şi-a pus şi îşi pune problema cauzei care le-a determinat pe toate şi a scopului pentru care au apărut. Şi astfel ajunge inevitabil la cauza lor primă, la Stăpînul vieţii şi al universului. Dar cum acest Stăpîn este altceva decît noi, sau decît universul; şi cum nu-L poate sesiza empiric cu simţurile; şi cum raţiunea nu este totdeauna luminată de credinţă, omul şi-a pus şi îşi pune întrebarea dacă există într-adevăr această Fiinţă supremă, fără de început şi fără de sfîrşit, Creatorul a tot ce există, încît

II. *Anunţarea temei*

în cele ce urmează vom arăta că într-adevăr există o Fiinţă supremă căreia îi spunem Dumnezeu, ca Stăpîn a tot ce are un început şi un rost în lume.

III. *Tratarea*

Pe lîngă oamenii care cred în Dumnezeu, sînt mulţi care nu admit existenţa Lui. Ei se numesc atei, şi spun că în lume există legi după care ea se conduce, şi nu mai e nevoie de altceva. Totul merge automat, de la sine. Viaţa însăşi se prezintă într-o mişcare şi evoluţie, materia dezvoltîndu-se de la simplu la complex, tnide mereu spre perfecţiune. Astfel s-a dezvoltat de la anorganic la organic, şi aşa a ajuns să apară omul, ca fiinţă raţională, capabilă să o domine şi să o transforme prin forţele lui proprii şi să facă din ea ce vrea şi ce poate, fără a da socoteala cuiva de aceasta... Nu le este însă uşor celor ce neagă existenţa lui Dumnezeu să-şi susţină părerile sau convingerile lor pînă la capăt... Ei nu pot, de pildă, explica cine anume a pus legile în materie, spre a-i determina mişcarea şi evoluţia?... Cum a apărut frumuseţea materiei?... Cum a putut materia evolua de la anorganic pînă la om?... Cum a apărut viaţa?...

Şi fiindcă ne-am referit la om, e suficient să aruncăm şi numai o privire la noi înşine, ca să ne întrebăm în mod firesc cum s-au putut forma organele corpului o-

(Continuare în pag. a 3-a)

Preot profesor Sorin Cosma

Consultaţia reprezentanţilor unor Biserici din România şi Ungaria

(Novi-Sad, 5—6 noiembrie 1990)

La iniţiativa Conferinţei Bisericilor Europene (C.B.E.) şi în cooperare cu Consiliul Ecumenic al Bisericilor (C.E.B.), a avut loc la Novi-Sad, în Jugoslavia, între 5—6 noiembrie a.c., o consultaţie între reprezentanţi ai unor Biserici din România şi Ungaria.

Consultaţia a fost găzduită de către Consiliul Ecumenic al Bisericilor din Jugoslavia.

Bisericile din România au fost reprezentate prin următorii participanţi:

a) Biserica Ortodoxă Română:
— I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului;
— P. S. Nifon Ploieşteanul, episcop-vicar patriarhal;
— Pr. prof. Alexandru Moraru, rectorul Institutului Teologic Universitar din Cluj-Napoca;
— Pr. prof. Dumitru Abrudan, prorectorul Institutului Teologic Universitar din Sibiu.
b) Biserica Evanghelică C.A. din România:
— Episcop Dr. Christoph Klein — Sibiu;
c) Biserica Evanghelică Sinodo-Presbiteriană din România:
— Pastor Alexandru Feyer din Timişoara;
d) Biserica Reformată din România:
— Episcop Kálmán Csiha din Cluj-Napoca;
— Pastor Attila Kovacs — vicar episcopesc din Oradea.

Din Ungaria au participat reprezentanţi ai următoarelor Biserici:
a) Biserica Evanghelică-Luterană;
b) Uniunea Baptistă Ungară;
c) Biserica Reformată.

Participanţii au fost salutaţi, la deschiderea consfătuirii, de către mitropolitul Jovan de Novi-Sad (Biserica Ortodoxă Sîrbă), de către Episcopul Berdi al Bisericii Evanghelice C.A. din Jugoslavia şi pastorul Horvan din partea Bisericii Metodiste.

Au fost prezenţi observatori din partea Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva şi din partea Conferinţei Bisericilor Europene.

În cadrul Studiului biblic, desfăşurat luni, 5 noiembrie 1990, rev. Adam Kuczma (C.E.B.) a prezentat o exegeză asupra textului din II Cor. 5, 17—20. Participanţii, împărţiţi apoi în trei grupe lingvistice (engleză-franceză; engleză; germană), au aprofundat textul, punînd accentul pe necesitatea înnoirii raporturilor inter-umane, a înlăturării obstacolelor din calea bunei înţelegeri şi cooperării.

Reuniţi în sesiunea plenară, participanţii au prezentat viaţa, preocupările, provocările şi posibilităţile Bisericilor lor în noul context european şi naţional.

Fără a fi ignorate gravele moşteniri ale trecutului dominaţiei totalitariste comuniste, care generează stări de tensiune şi azi, discuţiile s-au purtat pe un ton irenic, avansîndu-se propuneri şi preocupări, vizînd îmbunătăţirea climatului interetnic şi o mai strînsă colaborare între Bisericile şi popoarele din cele două ţări vecine.

S-a accentuat responsabilitatea creştină ce incumbă tuturor celor care Îl mărturisesc pe Iisus Hristos ca Domn şi Mîntuitor şi se închină Treimii Sfinte şi Nedespărţite faţă de pacea lumii şi înfăptuirea dezideratului comun: o Europă unită, în care să primeze egalitatea, libertatea, dreptatea, prosperitatea şi frăţietatea.

În cea de-a doua zi a lucrărilor s-au purtat discuţii asupra modalităţii de o mai eficientă colaborare a Bisericilor din cele două ţări cu comunitatea ecumenică europeană (Conferinţa Bisericilor Europene) şi a pregătirii pentru cele două mari evenimente ecumenice ce vor avea loc: a IX-a Adunare generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor din februarie 1991, la Canebrra, în Australia, şi cea de a X-a Adunare generală a Conferinţei Bisericilor Europene de la Praga, din 1992.

A fost adoptată apoi o Declaraţie comună, şi s-a expediat cîte o scrisoare cu conţinut identic pentru preşedinţii Ion Iliescu al României şi Arpad Göncz al Ungariei, în care se exprimă speranţa că vor fi încurajate şi sprijinite eforturile pentru făurirea unei noi ere a responsabilităţii morale şi renaşterii spirituale în viaţa celor două popoare şi în special pentru constituirea unei case comune europene.

Lucrările Consultaţiei s-au încheiat printr-o slujbă ecumenică oficiată în biserica unei parohii ortodoxe din apropiere de Novi-Sad.

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Bun venit în casa fratelui vostru

Am ajuns în Basarabia, mînat de probleme strict profesionale, la începutul lunii octombrie 1990, într-un moment în care acţiunile separatiste ale populaţiei minoritare găgăuze şi nistrene au început să se contureze, încercînd să pună în pericol integritatea tertorială a ţării. Este adevărat că, în zona pe care am cercetat-o, raionul Ştefan-Vodă, asemenea confruntări nu aveau loc încă, aşa cum îmi mărturisea domnul Vasile Vartic, primarul raionului, „evenimentele pe fond naţional care se desfăşoară în ultimul timp în republică creează atmosferă neplăcută şi ne distrag atenţia de la problemele de bază ale ţării, cele economice". În Ştefan-Vodă, Ermoclia, Olăneşti, Volintiri, Cloburciu, Tudora, Talmaz, Slobozia sau Antoneşti, localităţi în care am poposit mai mult, trăiesc şi muncesc oameni harnici şi primitori care, fără a fi indiferenţi la problemele politice, ce vizează în principal destabilizarea ţării, pentru a-i pune în pericol însăşi existenţa, smulg pămîntului, prin eforturi conjugate, roade bogate, încearcă să înveţe din nou să scrie cu literele strămoşului Traian şi să rostească atunci cînd intră în biserică, *Tatăl nostru.* Spun toate acestea pentru că, din constatările proprii şi din mărturisirile unor oameni vrednici de luat în seamă, moldovenii dintre Prut şi Nistru au avut mult de suferit în plan spiritual după cel de al doilea război mondial, ca de altfel în multe alte perioade din zbuciumata lor istorie. Citim cu adîncă mîhnire în suflet în săptămînanul *Literatură şi artă* din 4 octombrie 1990, din Declaraţia Uniunii Scriitorilor din Chişinău: „Astăzi situaţia social-politică a devenit extrem de încordată. Generată de forţe reacţionare, care ne-au călcat şi ne calcă în picioare ce avem mai sfînt — istoria neamului, graiul, tricolorul — care ne-au răsplătit bunătatea cu valuri de greve contra limbii de stat şi a grafiei latine şi acum încearcă să ne împartă şi pămîntul strămoşesc. De altfel, pămîntul nostru a fost împărţit nu numai o singură dată de aceste forţe. Să ne amintim de anul 1775 cînd, din trupul ţării, a fost smulsă Bucovina de către Imperiul austriac, să ne amintim de anul 1812, cînd Rusia ţaristă a ocupat Basarabia şi să ne amintim de anii 1940 cînd, sub acelaşi pretext de „eliberare", a fost din nou ocupată Basarabia, jefuindu-i-se o parte din pămînturile de la Sud şi de la Nord şi anexîndu-le Ucrainei". Aşa s-a petrecut peste veacuri Basarabia, pămînt cu adevărat românesc, care-şi ascunde în umbra crucilor martirii istoriei, pămînt care-şi adapă copiii cu lacrimile durerii şi vicisitudinile timpului. Mereu cei mari şi puternici au rîvnit la roadele acestui bogat pămînt, răgazul de linişte şi pace, visat şi dorit de Ştefan cel Mare, domnul cel bun şi sfînt, fiind aici, între Prut şi Nistru, de foarte scurtă durată. Urmele acestor suferinţe se citesc şi astăzi pe feţele oamenilor din oraşele şi satele fraţilor noştri moldoveni şi se regăsesc încă în structurile vieţii normale, să ştergi întregul colb

(Continuare în pag. a 2-a)

Nicolae Scutea

Călăuza în citirea Sfintei Scripturi

Mulţi citesc Sf. Scriptură, dar puţini o înţeleg şi neînţelegînd-o cum se cuvine ajung la sectarism şi erezie.

Cei ce nu înţeleg Sf. Scriptură să întrebe pe cei ce o înţeleg, precum a făcut famenul „mare dregător al Candachei, regina Etiopiei" (Fa. Ap. 8, 27). Famenul citea din proorocul Isaia. Diaconul Filip îl întreabă: „Înţelegi oare ce citeşti? Iar el a zis: Cum aş putea să înţeleg, dacă nu mă va călăuzi cineva? Iar Filip, deschizînd gura şi începînd de la scriptura aceasta, i-a binevestit de Iisus" (Fa. Ap. 8, 35). Deci în citirea Sf. Scripturi este nevoie de o călăuză. Această călăuză în parohie este preotul. Lui i s-a dat de Dumnezeu de a călăuzi pe oameni pe calea mîntuirii.

Afirmaţia unor creştini că Sf. Scriptură este pe înţelesul tuturor nu corespunde adevărului, căci dacă ar fi aşa Sf. Ap. Petru n-ar spune că „în epistolele sale (ale Sf. Ap. Pavel, n.n.) sînt unele lucruri cu anevoie de înţeles pe care cei neştiutori şi neîntăriţi le răstălmăcesc, ca şi pe celelate Scripturi, spre a lor pierzare" (II Petru 3, 16).

„Sf. Scriptură se înţelege greu, întîi din pricina vechimii, a mulţimii scriitorilor şi a deosebirii de timp şi de cuprins a cărţilor ei, apoi din pricina felului mai presus de fire al Descoperirii ei" (Învăţătura de credinţă creştină ortodoxă, 1952, Bucureşti, p. 35).

Călăuza în citirea Sf. Scripturi este absolut necesară.

Protos. Ipolit Ciubotaru

Osteneala folositoare — osteneala nefolositoare

(Continuare din pag. 1-a)

Avva Macarie". M-am ridicat şi l-am condus pînă la Bătrînul Macarie. Ajunşi acolo, am făcut o rugăciune şi apoi ne-am aşezat. A zis fratele către Avva Macarie: *„Părinte, vor fi treizeci de ani de cînd nu mai mănînc carne, şi totuşi mai sînt încă ispitit de mîncarea de carne"*.

Iată aşadar cu ce întrebare venise fratele. Şi nu era un oarecare. E de presupus că trecuse de vîrsta de cincizeci de ani, dacă treizeci de ani nu mîncase carne, aflîndu-se probabil în mănăstire din primii ani de maturitate. Şi încă nu putuse scăpa de ispita mîncării de carne. El va fi voit să afle de ce nu scăpa de ispită şi ce era de făcut.

Bătrînul îi va da un răspuns care îl va descumpăni, pentru că îi va decoperi o latură a ostenelii lui care, ca să dea roadele duhovniceşti şi, probabil ca să-l facă să scape şi de a mai fi ispitit, mai trebuia conjugată cu ceva. Fără acea conjugare, adică fără acea împreună lucrare, osteneala ascetică rămîne întotdeauna zadarnică. Şi nu numai cu privire la ispita mîncării de carne de care e vorba în cazul de faţă, ci, în general, cu privire la progresul duhovnicesc. Făcînd doar asceza materială, fratele nu se clintise din loc. Nu înaintase pe calea urcuşului duhovnicesc. Rămăsese tot la început. Se ostenise în zadar treizeci de ani. Căci iată ce îi spuse Bătrînul: *„Fiule, nu-mi spune că ai petrecut treizeci de ani fără a gusta carne, ci te rog, spune-mi mie adevărul: cîte zile ai petrecut fără a spune vreun cuvînt de rău despre fratele tău, şi fără a-ţi judeca aproapele, şi fără a lăsa să-ţi iasă din gură o vorbă deşartă?"*

Lipsirea de carne ar fi avut valoare dacă, odată cu ea, fratele s-ar fi înfrînat şi de la aceste păcate ale minţii. El însă, pe acestea nu le-a avut în vedere, ci s-a încrezut doar în osteneala materială. Şi iată că nici măcar de ispita materială n-a scăpat, dacă pe celelalte virtuţi ale sufletului nu le-a avut în vedere. Fratele nu era pe calea cea bună şi Bătrînul l-a sesizat repede. Ba poate că chiar se şi mîndrise în sinea lui cu osteneala nemîncării de carne.

Virtutea lui cea mai mare, în cele din urmă, a fost aceea de a veni să se verifice printr-un mare duhovnic. E de presupus că îşi luase singur canonul nemîncării de carne, fără sfat şi fără să ştie că acesta nu-i ajuta la nimic dacă, odată cu el, nu-şi schimba şi sufletul, dacă nu se abţinea şi de la vorbirea de rău, şi de la judecata aproapelui, şi de la a vorbi adesea fără rost. Căci, la urma urmelor, acestea erau cele care îl puteau îndrepta în faţa lui Dumnezeu şi îi puteau aduce mîntuirea, potrivit cuvîntului Scripturii că nu ceea ce intră în om îl spurcă, ci ceea ce iese, adică vorbele şi gîndurile rele.

Nu trebuie să înţelegem de aici că n-ar fi bună osteneala nemîncării de carne şi a postului în general. Nu aceasta a spus Bătrînul. Trebuie să înţelegem că ea e fără folos, numai dacă odată cu dînsa nu ne abţinem şi de la păcatele minţii. Dacă ştim că acestea contează, de fapt, cel mai mult, atunci nemîncarea de carne trebuie să fie considerată doar exerciţiul ascetic care să ajute pe postitor să scape de gîndurile rele, să-şi potolească mînia, mîndria, judecata aproapelui şi cele asemenea cu acestea.

Fratele care s-a dus la Avva Macarie s-a dovedit însă înţelept în cele din urmă. Se va fi întristat, dar a înţeles repede pe ce trebuia pus accentul, lucru pe care nu-l învăţase pînă atunci, pentrucă se crezuse în stare să-şi dea singur măsura devenirii lui duhovniceşti. Fără sfat şi fără supravegherea printr-un duhovnic. Cînd, în sfîrşit, a înţeles acest lucru şi a venit la un duhovnic, a aflat ceea ce ar fi fost bine să fi ştiut de la început. N-ar fi irosit în zadar o osteneală de treizeci de ani. În viaţa duhovnicească lucrurile nu sînt chiar atît de simple, pe cît le cred unii. Exemplul acesta e cît se poate de grăitor. Şi nu i-ar fi trebuit fratelui, decît să-şi afle la vreme îndrumătorul.

Sfinţii Pustiei avertizează adesea că totul trebuie făcut cu socoteală, şi cu bună chibzuială, şi avînd cunoaşterea atît a scopurilor, cît şi a metodelor de realizare a lor:

„Zis-a Avva Antonie: cel ce bate bucata de fier, întîi socoteşte cu mintea ce va să facă: secere, cuţit sau topor? Aşa şi noi trebuie să socotim, care faptă bună uneltim, *ca să nu ne ostenim în deşert*". Pericolul ostenelii în deşert le era aşadar bine cunoscut Părinţilor, şi constituia una din piedicile care nu trebuiau scăpate din vedere de nevoitorii către desăvîrşire, piedică pe care fratele nostru în vizită acum la Avva Macarie o ignorase.

Am spus că el s-a dovedit totuşi înţelept chiar după acest eşec la care nu se gîndise. S-a dovedit înţelept pentru că a înţeles unde şi prin ce a greşit. A înţeles şi nu s-a descurajat, cum ar fi fost, poate, ispitit s-o facă. A făcut metanie în faţa Bătrînului şi, fără alte comentarii, fără să se lamenteze, în graiul scurt al celor din pustie, plin de înţeles şi de hotărîre, i-a spus Bătrînului:

„Roagă-te pentru mine Părinte, ca să pot începe din nou".

Printr-o singură şi simplă frază lăsa în urmă, fără ezitare, un eşec de treizeci de ani şi, abia acum, transforma eşecul în virtute. În virtutea hotărîrii de a începe totul de la capăt, cu răbdare şi, fără îndoială, într-o nouă lumină. Căci şi-a dat seama că postise de carne, dar ignorase postul de vorba cea rea, de judecata aproapelui şi de vorbirea în deşert. Dacă l-ar fi citit măcar pe profetul Isaia, ar fi putut afla de la dînsul care e postul cel adevărat! El va fi făcut post şi de cititl Zice Sfîntul Serafim: „dacă nu găseşti un duhovnic care să te conducă la viaţa contemplativă, trebuie să te conduci după Sfînta Scriptură, căci Dumnezeu însuşi ne-a poruncit: *Cercetaţi Scripturile*, căci ele dau mărturie" (Ioan 5, 39; vezi şi Isaia 58).

Virtuţile adevărate se cuceresc greu. La înţelepciunea duhovnicească nu se ajunge uşor. Dar se ajunge. Cei care persistă, ajung. Şi fratele va fi ajuns pînă la urmă şi, va fi fost, după aceea, el însuşi un Bătrîn la care vor fi venit mulţi după cuvînt. Cîţi vor fi ştiut însă cu cît şi-a plătit el înţelepciunea cea din urmă! Dar el va fi mărturisit tuturor drumul greşit pe care l-a parcurs şi reluarea lui de la început, ca să nu mai plătească şi alţii atîta preţ de osteneală care să se dovedească inutilă.

Să luăm aminte!

Cluj, 21 nov. 1990.

Moment festiv în memoria lui Aron Cotruş

Revoluţia din decembrie 1989 a deschis orizonturi, dînd alte dimensiuni evenimentelor. Aşa de pildă aniversarea poetului Aron Cotruş a prilejuit zilele acestea festivităţi ce n-ar fi putut avea loc cu un an în urmă. Iată de ce bucuria trăită cu aceste ocazii a fost cu atît mai intensă.

În pregătirea centenarului naşterii poetului Aron Cotruş oficiul parohial din Haşag, satul de baştină al poetului, în colaborare cu *„Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporului român"* au ţinut să marcheze acest eveniment prin două manifestaţii: un simpozion Aron Cotruş, care a avut loc sîmbătă 13 oct. la Sibiu în aula A. Iancu a Universităţii şi un moment festiv la Haşag cu dezvelirea plăcii memoriale şi parastas pentru pomenirea poetului, a doua zi, duminică 14 oct. 1989.

La Simpozionul Aron Cotruş de la Sibiu, care a reunit într-un cadru potrivit importante personalităţi ale culturii şi literaturii noastre, s-au prezentat comunicări deosebit de interesante care au ţinut să scoată în evidenţă şi au reuşit, „momentul Aron Cotruş" din literatura română, strălucirea şi importanţa lui pentru cultura noastră naţională.

Şedinţa a fost deschisă de P.C. pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan, care, în calitate de Preşedinte al ASTREI a exprimat bucuria Asociaţiunii de a-şi reîncepe activitatea culturală, întreruptă de regimul comunist, tocmai cu comemorarea lui Aron Cotruş. În cuvinte alese a mulţumit conducerii Universităţii care şi-a deschis porţile să primească şi să găzduiască acest simpozion.

Ne-a pregătit apoi sufleteşte dl. Borţan Dumitu prin comunicarea sa în care a reliefat atît istoricul Haşagului — bogat în evenimente — cît şi importanţa lui pentru formaţia intelectual-morală a poetului. Cuvintele domnici sale răsăreau pline de căldura pe care doar un fiu al satului ar fi putut-o înmagazina în ele. D-na prof. Petian Mihaela a prezentat o scurtă biografie a poetului.

A urmat apoi o amplă incursiune în istoria literaturii române pe care ne-a prilejuit-o dl. Mircea Tomuş, rectorul Universităţii sibiene. Excursul său care ne-a îmbogăţit şi ne-a delectat a scos în evidenţă nu atît particularităţile literaturii transilvănene, cît mai ales integrarea ei cu momentele specifice în cadrul literaturii naţionale. Unul dintre aceste momente, şi nu unul de margine a fost „Momentul Aron Cotruş".

Ca o ilustrare a acestui „moment" a venit apoi cuvîntul înaripat al D-lui Ioan Mircea poet şi redactor la revista „Transilvania"..

D-na prof. Mariana Cheroiu din Bucureşti a prezentat aspecte ale operei poetice a lui Aron Cotruş, iar dl. Corneliu Stan, din San Francisco, U.S.A., fiul profesorului de Teologie Liviu Stan, a încercat să ne sugereze aprecierea de care se bucură opera poetului dincolo de graniţe, socotit fiind pentru opera sa drept un „bard al latinităţii".

Dar bucuria acestui simpozion a fost cu atît mai deosebită, cu cît auditorii au avut plăcuta ocazie s-o aibă în mijlocul lor pe d-na Silvia Boiu, sora poetului care a prezentat noi aspecte din biografia poetului, ca una care i-a fost apropiată şi a trăit evenimentele cunoscînd cel mai bine realităţile petrecute în acele timpuri.

Emoţia Domniei Sale de a-şi vedea fratele şi opera acestuia din nou în atenţia publicului i-a încălzit şi pe ascultători.

La sfîrşit un recital din poezia cotruşiană ne-a delectat şi ne-a emoţionat pînă la lacrimi. Actorul Constantin Chiriac a făcut să răsune în sală în toată strălucirea de fulger şi splendida-i putere de evocare vocea lui Aron Cotruş plină de patos şi încărcată de toate suferinţele neamului său din poemul „Horia", iar „Rugăciunea" lui s-a ridicat şi ne-a ridicat împreună şi pe noi ascultătorii emoţionaţi spre sfere în care nu e loc de nimic care ar putea întuneca bucuria curată, spre sfere în care Sfînta Fecioară Maria cu liniştita-i candoare potoleşte suferinţele, patimile şi dorurile noastre.

După cum menţionam la început, a doua zi, la Haşag, s-a continuat programul cultural artistic, fiind îmbinat cu cel religios.

Oaspeţii au fost întîmpinaţi cu bucurie la intrarea în sat de călăraşi, prezentîndu-se colacul tradiţional haşegan. S-au deplasat cu toţii apoi spre sfînta biserică parohială unde erau aşteptaţi de preotul paroh, împreună cu fostul paroh I. Trifan, care a ţinut să-şi exprime bucuria participării alături de invitaţi.

S-a oficiat într-un cadru natural minunat Sf. Liturghie. Soborul de preoţi în frunte cu păr. prof. dr. Dumitru Abrudan a fost alcătuit de preoţii: P.C. Grăjdean Vasile, asistent la I.T.U.S., pr. Trifan Ioan din Sibiu şi predtul paroh Petian Mihai.

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor de la Teologie. La priceasnă păr. prof. Abrudan a ţinut un bogat cuvînt de învăţătură, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii preotul paroh a rostit un scurt cuvînt de bun venit şi de mulţumire lui Dumnezeu şi oaspeţilor care au făcut să sporească bucuria zilei şi să onorăm aşa cum se cuvine memoria poetului Aron Cotruş, fiu al satului Haşag.

Soborul, împreună cu credincioşii, s-a deplasat apoi tot la fosta casă parohială din Haşag, unde a fost pusă placa memorială spre a o dezveli şi a se sluji aici slujba parastasului întru pomenirea poetului Aron Cotruş şi a părinţilor săi.

Părnitele prof. Dumitru Abrudan a rostit aici o scurtă cuvîntare în care a îmbinat armonios religiosul cu naţionalul.

D-na profesoară de istorie din Haşag, Dana R. a prezentat un un scurt istoric al satului, iar D-na Silvia Boiu a venit cu noi date din biografia poetului.

Actorul Constantin Chiriac a emoţionat din nou toată asistenţa cu recitalul *Horia*, contribuind astfel la îmbogăţirea sentimentelor sătenilor faţă de Aron Cotruş. O nuntă ţărănească tradiţională i-a condus pe participanţi la Căminul cultural unde s-a continuat programul cultural-artistic regizat de studenţii de la Universitatea din Sibiu şi copiii de la Şcoala generală din Haşag.

În încheiere oaspeţii au fost invitaţi la o agapă frăţească pregătită de săteni sub îndrumarea preotului paroh, în timpul căreia studenţii teologi au cîntat cîntece religioase şi patriotice, iar dl. actor Chiriac C-tin a recitat cîteva piese de divertisment.

La toate aceste festivităţi a participat şi un grup de studenţi români din Basarabia care şi-au exprimat bucuria şi mulţumirea sufletească prilejuite de aceste evenimente şi care au legat prietenii cu sătenii Haşagului, făgăduind continuarea vizitelor în Haşag, de care s-au legat sufleteşte.

Aceste festivităţi sînt un preludiu la Centenarul naşterii poetului care urmează să fie sărbătorit în anul viitor.

Pr. M. Petian

Bun venit în casa fratelui vostru

(Continuare din pag. 1-a)

al indiferenţei şi abuzurilor aşezat în viaţa şi sufletul oamenilor de-a lungul atîtor zeci de ani.

„Biserica noastră este veche, are peste o sută de ani, ne mărturiseşte Andrei Ciobanu, primarul satului Ermoclia. Unele biserici din satele din jur au fost distruse, închise, transformate în muzeu sau discoteci. Pe propria noastră răspundere am menţinut biserica iar părintele Dimitrie Teodor, trecînd prin multe greutăţi şi neajunsuri, şi-a făcut datoria de păstor al sufletelor noastre oropsite. De un an de zile îl avem pe tînărul preot Gheorghe care, în urma libertăţilor oferite de noua conducere a ţării, a reluat toate vechile obiceiuri religioase: sfinţirea fîntînilor, a izvoarelor şi pajiştilor, a locuinţelor etc. Am renovat biserica şi încercăm să strîngem cît mai mulţi oameni în jurul ei. Avem şi un cor bisericesc dar este format mai mult din oameni vîrstnici. Ne propunem, din fondurile satului, să plătim pe cei care vor veni în acest cor, în felul acesta reuşind să creăm un colectiv de oameni mai tineri şi mai bine dotaţi artistic".

În satul Olăneşti — o localitate cu peste şapte mii de locuitori, dată după războiul al doilea mondial s-a simţit o acută lipsă de dintre care majoritatea moldoveni — am avut plăcerea să-l cunosc pe învăţătorul pensionar Mihail Ciobanu. De la el am aflat că încarte românească. Destul de greu puteai găsi operele lui Alecsandri, Eminescu, Coşbuc sau Creangă. Foarte puţin se studia în şcoală despre ei. Neîndestulător s-a tipărit şi din creaţia scriitorilor contemporani basarabeni: Bogdan Istru, Nicolae Costenco, Emilian Bucov, Andrei Lupan şi, destul de tîrziu, Ion Druţă şi Grigorie Vieru, cel mai iubit poet al fraţilor moldoveni de dincolo de Prut. „Predomină literatura rusă, ne spune Mihail Ciobanu, literatura română, pînă nu de mult, nici nu era cuprinsă în sistemul de învăţămînt. Biserica ne-a fost distrusă în anul 1974, de atunci serviciul religios nemaiavînd cine şi unde să fie făcut. Din acest an am întocmit un colectiv de iniţiativă care se ocupă cu strîngerea fondurilor pentru construcţia unei biserici noi. Datorită faptului că nu am mai avut biserică şi nici preot, a început să cîştige mult teren cultul baptist care la ora actuală numără în jur de 200 de adepţi".

Gheorghe Roşca este primarul satului Talmaz, cel mai mare din raionul Ştefan-Vodă. Localitatea, care are aproape zece mii de locuitori, se întinde pe o lungime de 14 km. în lunca Nistrului şi are o vechime de patru sute de ani. Este un centru economic foarte puternic, cu suprafeţe mari de viţă de vie, legume şi fructe etc. a căror producţie ajunge la aproape treizeci de milioane ruble anual. Dar biserica, distrusă încă în timpul războiului, nu a fost refăcută iar în limba română, în sat, nu intră nici măcar un ziar. „In momentul de faţă, ne asigură domnul Gheorghe Roşca, proiectul noii biserici este gata şi în curînd ne vom apuca de lucru. Locuitorii Talmazului vor avea cea mai frumoasă biserică din raion".

Multe lucruri din viaţa bisericească de azi din Republica Moldova am aflat de la preotul Dumitru Teodor Croitoru, din Slobozia, singurul preot pe care l-am putut întîlni pe parcursul periplului meu de două săptămîni dincolo de Prut. Este absolvent al Seminarului teologic din Leningrad — unde a studiat, desigur, în limba rusă — şi slujeşte la biserica din Slobozia din anul 1981. Din discuţiile avute a reieşit faptul că în ultimul timp viaţa bisericească din ţară a cîştigat mult în liberalizare. În raionul Ştefan-Vodă s-au deschis încă trei biserici pe lîngă cele cinci existente — desigur foarte puţine pentru cele 32 localităţi din raion —, se pot oficia toate slujbele religioase prevăzute de tipic, s-a aprobat în parlament efectuarea orelor de religie pentru copii etc. „Prin dărîmarea bisericilor — ne mărturisea părintele Dumitru Teodor Croitoru — s-a urmărit, desigur, stingerea ultimei scîntei de viaţă spirituală a românilor dintre Prut şi Nistru.

Inexistenţa unei şcoli de pregătire a preoţilor şi a unei tipografii pentru tipărirea cărţilor de cult în limba română, ne-a obligat să studiem în şcolile ruseşti, la Moscova, Leningrad sau Odesa, să folosim cărţile ruseşti, să facem slujba în limba rusă. De aceea, în bisericile noastre, inclusiv cîntarea la strană este influenţată de cîntecele ruseşti, nimeni nemaiştiind să cînte după modelul psaltic. Actualul reviriment al vieţii noastre bisericeşti se concretizează în existenţa unei arhiepiscopii la Chişinău, a două episcopii, la Bălţi şi Tighina, a cîte unui protopopiat la 2—3 raioane, în înfiinţarea unei şcoli de cîntăreţi bisericeşti la mănăstirea Căpriana, în cuprinderea a şase preoţi în parlamentul ţării etc. Două probleme, greu de rezolvat, le avem acum în atenţie: cărţile de cult în limba română şi creşterea viitoarelor cadre preoţeşti. La rezolvarea acestor probleme aşteptăm un ajutor grabnic din partea României".

Acest ajutor, desigur, a fost şi acordat deja. Spre Chişinău au pornit în ultima perioadă multe transporturi de carte în limba română, dintre care şi multă carte bisericească, iar în cadrul recent înfiinţatului Institut Teologic de la Iaşi vor studia, încă din acest an, 74 studenţi din Moldova soră. Alţi studenţi vor învăţa la institutele similare de la Sibiu şi Bucureşti. De altfel, în România, învaţă începînd cu acest an şcolar, studenţi la foarte multe facultăţi şi elevi în învăţămîntul liceal. În timp ce forţele dornice de a leza integritatea ţării, de a fărîmiţa teritoriul dintre Prut şi Nistru acţionează, învrăjbind minoritatea găgăuză şi transnistreană împotriva populaţiei moldovene din zona Tiraspolului, România a întins o mînă caldă fraţilor săi, ocrotindu-le tinerele vlăstare dornice să se perfecţioneze în şcolile din patria mamă. La 28 septembrie 1990, tinerilor care plecau la studii în România, primul ministru al Republicii Moldova s-a adresat astfel: „Dumneavoastră vă duceţi să vă căutaţi rădăcinile; dumneavoastră sînteţi dacii liberi care-şi mai caută şi astăzi rădăcinile... Dacă vă duceţi acum acasă, vă rog frumos să nu observaţi doar neajunsuri. Vă duceţi în casa fratelui vostru ca să observaţi tot ce este mai frumos, tot ce s-a păstrat din fiinţa naţională a urmaşilor dacilor liberi şi romanilor... Sperăm că veţi fi o răzbunare pentru toate generaţiile pierdute. Visul, idealul nostru, dragi copii, este să vă reintegraţi în Europa şi, din zi în zi, să audă o lume întreagă de existenţa noastră".

Este firesc să fim alături de fraţii noştri din Basarabia, cum este firesc să ne gîndim şi să-i simţim aproape pe românii de pretutindeni. Pentru că aparţinem unei seminţii, unui neam cu rădăcini adînci în istoria noastră planetară. Anume nedreptăţi promovate de tot felul de interese potrivnice unităţii noastre ne-a scindat, situaţie pe care o atribuim doar unor conjuncturi istorice. Românii adevăraţi au rămas însă români, indiferent unde s-ar afla, un monolit indestructibil, pe care nici o vrere ostilă voinţei noastre nu-l vor putea distruge.

SFINTELE ICOANE

— Temeiuri pentru venerarea lor —

În cultul ortodox sf. icoane se bucură de o cinstire deosebită. Dumnezeu se adoră, sf. icoane se venerează. Această venerare are temeiuri scripturistice, tradiţionale şi raţionale. La acestea voi adăuga şi temeiul taumaturgic, potrivit căruia, prin sf. icoane, se arată puterea făcătoare de minuni a lui Dumnezeu.

Minunile sînt acte de atotputernicie dumnezeiască. Puterea lui Dumnezeu, una din perfecţiunile Lui (Geneză 17, 1), descrisă ca mare (Iov 37, 23), supremă (Deuteronom 32, 33), neînvinsă (2 Paralipemna 20, 6) şi activă (Iov 11,10), se monifestă prin „lucruri mari şi nepătrunse şi minuni fără număr" (Iov. 9, 10).

*

În Vechiul Testament existau la Templu figuri, chipuri cu aceiaşi semnificaţie ca şi icoanele noastre. Dumnezeu a poruncit lui Moise să facă Cort Sfînt (Ieşire cap. 36), în care au fost aşezate „chipuri de Heruvimi" (vers 8) şi Chivotul (37, 1). Cortul Sfînt „purta în el icoane şi tipul celor cereşti" (Sf. Ioan Damaschin). Evreii se închinau Heruvimilor şi Chivotului (Iosua 7, 6). Peste Cortul cu icoanele Heruvimilor se arăta slava lui Dumnezeu (Ieşire 40, 34—35; III Regi 8, 11; 2 Paralipomena 5, 14).

În cartea lui Iosua se vorbeşte de trecerea Iordanului: „Preoţii care duceau Chivotul stăteau ca pe uscat în mijlocul Iordanului, cu picioarele neudate, iar fiii lui Israel au mers ca pe uscat, pînă ce tot poporul a trecut prin Iordan" (3, 17).

Chivotul cu icoanele Heruvimilor era purtat de Israeliţi în călătorii (Numeri 10, 33) şi în războaie (Iosua cap. 6; I Regi 4, 3) pentru dobîndirea ajutorului dumnezeiesc.

Înaintea Chivotului cu icoane sfinte idolii se prăbuşeau la pămînt. Filistenii au luat Chivotul Domnului şi l-au aşezat în capişteea zeului Dagon. A doua zi acesta zăcea cu faţa la pămînt înaintea Chivotului, cu capul, mîinile şi picioarele tăiate (I Regi 5, 1—5).

Cei ce au privit fără evlavie la Chivotul Sfînt şi la icoanele de pe el au fost pedepsiţi cu urgie mare. 50 070 de oameni din Bet-Semeş au fost greu loviţi de Domnul pentru acest păcat (I Regi 6, 19).

Cine se atingea fără evlavie de închipuirile sfinte ale Heruvimilor şi Chivotul Sfînt era pedepsit cu moarte. „Atunci s-a mîniat Domnul pe Uza şi l-a lovit pentru că şi-a întnis mîna spre Chivot; şi el a murit pe loc înaintea lui Dumnezeu (I Paralipomena 13, 10); Numeri 4, 15, II Regi 6, 6).

Păgînii care răpeau sf. icoane şi le ţineau la dînşii erau pedepsiţi cu răni dureroase şi alte calamităţi. „Şi a apăsat mîna Domnului asupra Asdodenilor şi i-a lovit şi i-a pedepsit cu bube usturătoare... iar înlăuntrul ţării s-au înmulţit şoarecii şi s-a lăţit in cetate deznădejde mare" (I Regi 5, 6, 9).

Cei ce se închinau lui Dumnezeu înaintea sf. icoane erau izbăviţi de furia răzvrătiţilor şi vrăjmaşilor, care au fost pedepsiţi (Numerii 12, 10; 16, 20, 26; 20, 1).

Pe cei ce considerau sfinţenia icoanelor, le primeau şi le păstrau în casele lor cu evlavie, Domnul i-a binecuvîntat cu toată casa lor. „Şi n-a voit Domnul să ducă Chivotul în cetatea lui David, ci l-a intors in casa lui Obed-Edom Gateanul, in care a rămas trei luni şi a binecuvîntat Domnul pe Ebed-Edom şi toată casa lui" (II Regi 6, 10—12).

Chipurile Testamentului Vechi au fost cinstite de Mîntuitorul Iisus Hristos şi de Sf. Apostoli. Mîntuitorul şi ucenicii Săi s-au închinat înaintea chipurilor de heruvimi, care se bucurau de mare cinste pe atunci.

În Noul Testament Dumnezeu S-a arătat oamenilor în persoana Fiului Său, după cum mărturisesc Sf. Evanghelii şi Sf. Apostoli. A treia persoană a Sf. Treimi, Sfîntul Duh, S-a arătat oamenilor în chip de porumbel la Botezul lui Iisus (Matei 3, 16), la Schimbarea la Faţă în chip de nor luminos (Matei 17, 5), iar în ziua Rusaliilor, în chip de limbi de foc deasupra capetelor Sf. Apostoli (Fapte 2, 1—4).

*

Pentru faptul că sf. icoane împărtăşesc — prin funcţia lor de mijlocire — puterea nevăzută a persoanelor zugrăvite, ele îşi justifică existenţa şi se bucură de venerare deosebită.

Credincioşii cinsteau sf. icoane aprinzînd înaintea lor candele şi lumînări (Levitic 24, 2—4; Fapte 20, 8; Apocalipsă 11, 4); le tămîiau (Ieşire 30, 1, 6, 8; Maleahi 1 11; Apocalipsă 5, 8) şi se închinau lor (Psalm 5, 7; 72, 17; II Paralipomena 20, 5, 19); se plecau înaintea lor cu feţele la pămînt (Iosua 7, 6; Numeri 16, 19). Împăratul David, îmbrăcat în haină de sărbătoare, făcea mătănii înaintea Chivotului şi icoanelor sfinte. (II Regi 12, 20). De asemenea aduceau jertfe lui Dumnezeu înaintea lor şi a obiectelor sfinte (Ps. 138, 1—2; I Regi 3, 15).

Sf. icoane se cinstesc în mod deosebit şi pentru puterea făcătoare de minuni a multora din ele.

Harul icoanelor făcătoare de minuni rămîne învăluit. Fie că au fost pictate de oameni cu viaţă sfîntă, fie din cauza credinţei puternice a celui ce le cinsteşte, fie că au fost alese ca instrumente în iconomia dumnezeiască, aceste icoane sînt patrimoniul cel mai de preţ al evlaviei ortodoxe (Pr Prof. Dr. Ioan Bria, Dicţionar de teologie Ortodoxă, Bucureşti, 1981 p. 202—203).

Icoanele în general, cele făcătoare de minuni în special, exprimă o putere dumnezeiască care dovedeşte tuturor iconoclaştilor că ele trebuie cinstite după cuviinţă. În Ortodoxie cinstirea lor s-a bucurat de la început de o adîncă preţuire. Bisericii Ortodoxe îi revine îndatorirea, ei şi slujitorilor ei, de a păstra autenticitatea învăţăturii despre icoane şi de a apăra această învăţătură cu mare folos duhovnicesc împotriva „învăţătorilor mincinoşi" care urmăresc înlăturarea icoanelor din cultul, credinţa şi evlavia creştină.

Prot. Ieremia B. Ghiţă

SFÎNTUL IOAN GURĂ DE AUR

„Mai vîrtos mă spală de fărădelegea mea"...

Mulți dintre credincioși nu citesc cu plăcere cuvîntări lungi, unii sînt comozi din fire, alții sînt luați cu multă sîrguință de preocupările acestei vieți. N-aș putea să spun că unii ar fi cuprinși de neînvățătură, cînd avem atîtea școli. Totuși socotesc de lipsă să scurtez osteneala voastră cea din vorbă lungă, prin grăirea pe scurt. De la început mă voi lupta împotriva păcatului. Căci de ce zice psalmistul: „Mai vîrtos mă spală de fărădelegea mea și de păcatul meu mă curățește" (50, 3). Ai păcătuit? Pocăiește-te! Ai păcătuit de mai multe ori? Potolește aprinderea ta, pentru că știu cît de mărginită este cinstea păcătoșilor, știu cît de mare este disperarea. Diavolul stă în preajma lor ascuțind sabia și grăind aceste cuvinte: Ți-ai întinat toate tinerețele, ți-ai pîngărit toată viața. Ai fost desfrînat mai întîi, după aceea ai furat, ai jucat strîmb, ai hulit. Ce nădejde de mîntuire mai ai? Desfățează-te măcar în viața aceasta. Acestea sînt îndemnurile diavolului... Eu dimpotrivă zic: Ai desfrînat? Te poți înfrîna. Ai păcătuit prea des? Poți dobîndi totuși mîntuirea. Ai căzut? Poți să te ridici. Căința ta este mică dar iubirea de oameni a lui Dumnezeu este mare. Ai ucis? Căiește-te. Ai jefuit? Căiește-te. Ai desfrînat? Căiește-te. Te-ai rănit? Tămăduiește-te. Pocăiește-te pînă mai răsufli, mai înainte de ziua cea mai de pe urmă, mai înainte de a trage de moarte, mai înainte de a părăsi această viață.

Povara vieții nu oprește iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Să nu-mi zici: Cum și în ce chip? Sînt plin de rane și de bube, mai pot eu nădăjdui iertare în ziua cea mai de pe urmă? Poți! Într-adevăr poți! Roagă-te. Fă milostenie! Pomenește în testamentul tău pe săraci. Tu pleci dincolo dar lucrul tău rămîne aici. Și să nu-mi mai vorbești de credința deșartă a ereticilor care nu se întreabă cum să se mîntuiască. Cînd lucrează Dumnezeu să nu te iei după vorbele lor deșarte, cînd te vindecă Dumnezeu să nu-ți pierzi nădejdea, cînd doctorul pune doctorii ca să te vindece nu-l întreba: Cum vindeci? Ci, lasă pe seama meșteșugului său tămăduirea. Adică cum? Pe mîna meșteșugului celui ce este rob împreună cu tine te lași, iar pe mîna iubirii de oameni a lui Dumnezeu nu te lași?

Să nu zici: Cum? Ci tu rușinează-te, minunează-te, înnoiește-te.

Te-aș întreba și eu: Cum s-a mîntuit tîlharul care și-a petrecut viața întreagă în onoruri, în junghieri, a spart ziduri, a furat avuții, nu s-a căit, nu s-a pocăit, cît timp era în viață a fost osîndit de oameni. Și iată Dumnezeu l-a iubit. N-a fost stăpîn pe viața lui, pe pămînt și a dobîndit o viață nouă în împărăția lui Dumnezeu. A pierdut pe cele de aici și a dobîndit pe cele de dincolo. Cum? Printr-un cuvînt, căci ce a zis: „Pomenește-mă, Doamne, în împărăția Ta!" (Luca 23, 42). Și cuvîntul acesta a avut putere. Dar nu numai cuvîntul singur a avut puterea aceea, ci iubirea de oameni a lui Dumnezeu amestecîndu-se cu pocăință, a prefăcut pe tîlhar în cetățeanul raiului. Cum? Nu știm cum. Nu-mi cere chipul cum. Nu vreau decît să mă mîntuiesc. Nu cercetez chipul sănătății. La doctor te rogi: Vindecă-mă de boală și cutezi să-l întrebi: Cum? Iar cînd Dumnezeu te mîntuiește îndrăznești să întrebi: Cum? Cîți desfrînați, infractori, încălcări ai ordinei sociale, răsculați împotriva conducerii locuiesc în temnițele țării și e destul să se plece împăratul să-i ierte și sînt iertați. Împăratul, care este om ca și mine, ce-i dacă poartă coroană? Nu este după ființă mai mult decît mine. Este de un neam ca și mine. Împăratul zice, se îndură numai și ei sînt iertați. Fă un apel călduros și cel osîndit se eliberează. Nu se află nici un boier să se răstească împotriva împăratului și el clevetitorul împăratului, se face izbăvire celui deținut. Dacă va voi și se va îndura și Dumnezeu, stăpînul duhurilor și îngerilor și al Arhanghelilor, va putea să mîntuiască. Împăratul poate ierta o pedeapsă, dar nu un păcat. Stăpînul nostru, Dumnezeu însă, iartă păcatul. El zice: Nu voiesc ca preadesfrînatul să mai fie preadesfrînat și cuvîntul Lui a schimbat năravul aceluia, a produs bucurie, a făcut, adică pe desfrînat să nu mai fie desfrînat a stîrpit păcatul, și ca să te convingi despre aceasta ascultă: El a zis: „Voiesc să se facă cer și s-a făcut cerul, voiesc să se facă pămînt și s-a făcut pămîntul, cele care nu aveau ființă, au fost aduse întru ființă. Doresc să se facă îngeri și s-a făcut mulțimea îngerilor, ființe și trupuri ce nu erau, poate, deci, să lucreze cuvîntul Lui și păcate să nu poată deslega? Ce este păcatul față de iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Păcatul se dezleagă. Spun acestea nu ca să vă fac mai nepăsători ci pentru a vă aduce la credință, la o mai mare așteptare, de mai bună nădejde. Nu desnădăjdui niciodată, o, omule! Numai de acela să te desnădăjduiești care se desnădăjduiește pe sine. Socotește pe acest mare prooroc, pe David, că după glasul Duhului, după îndrăzneala cea către Dumnezeu, după mulțimea isprăvilor, după atîtea succese, învață și zice: „Miluiește-mă Dumnezeule după mare mila Ta".

Vezi ce caută? Ce? Oare nu s-a șters? Ce mai voiești? „Mai vîrtos mă spală de fărădelegea mea". Ce ai făcut ca să se întîmple aceasta? Ia aminte cu dinadinsul, la cele ce se întîmplă, ia aminte și ascutește-ți și cugetul. Mila lui Dumnezeu este nespus de mare, netîlcuită, nu se poate înțelege, covîrșește mintea, biruiește gîndul. Însă deși este astfel, are trebuință și de cele din partea noastră, pentru ca să nu se facă mai netrebnici oamenii. cînd se miluiesc. Ia aminte la cele ce grăiesc. Dumnezeu miluiește, dar nu miluiește la întîmplare, ci zice omului: Dă și tu ceva. Adică, ai poveri nenumărate de păcate, ai greșeli multe. Iată! Eu vreau să te ușurez de ele. Întinde și tu mîna. Nu pentrucă eu am trebuință de tine, ci pentrucă vreau să contribui și tu cu ceva, la mîntuirea ta.

Și cum voi întinde mîna? Îți voi spune. Tîlharul s-a mîntuit, atîtea păcate fiindu-i dezlegate, dar nu numai cu mila lui Dumnezeu, ci și prin credința sa. Căci ce zice? „Pomenește-mă Doamne, în împărăția Ta". Ce a adus Dumnezeu la mîntuirea aceluia? Dezlegarea păcatelor, și ce a adus tîlharul la mîntuirea sa? Credință. Ce fel de credință? Mare, înaltă, care se atinge de cer. Cum? Eu voi spune: Mulți dintre evrei au văzut morți sculîndu-se, leproși sculîndu-se, draci izgonindu-se, oceanul înfrîngîndu-se, pămîntul izvorînd, apă, am văzut steaua aducînd pe magi, lumea de sus și cea de jos aducînd daruri și totuși l-au răstignit pe El, stăpînul lor și al tuturor. Tîlharul n-a văzut nimic din acestea, ci l-a văzu (pe Iisus) scuipat, ocărît, batjocorit și l-a mărturisit a fi împărat. Vezi că nu a fost miluit la întîmplare, ci a adus și el ceva. Pentru că cel miluit trebuie să aducă și el ceva la mîntuirea sa.

Apoi, vameșul, cel acaparator și asupritor, cum s-a mîntuit? „Trecînd Iisus pe lîngă vamă, a văzut un om și a zis: „Vino după mine!" Și acela sculîndu-se a mers după El" (Mt. 9, 9). Deci așa cum a adus tîlharul cuvîntul acela așa a dat și vameșul, mergerea după El. Dacă va intra doctorul la cei ce pătimesc cuprinși de boală nevindecat și va zice: trebuiesc multe feluri de doctorii, iar cel bolnav va răspunde: Nu pot da atîta fiind cuprins de sărăcie, și va răspunde, apoi, doctorul: Dă-mi numai cutare și cutare iar pe celelalte le pun eu de la mine, va tămădui astfel pe bolnav. Așa face și Dumnezeu. El zice: Dă și tu mărturisire, lacrimi și pocăință, iar pe celelalte ți le dăruiesc eu din iubirea mea de oameni.

De aceea se roagă și David, zicînd: „Miluiește-mă și mai vîrtos spală-mă de fărădelegea mea și de păcatul meu mă curățește, căci zice el: mi-ai dăruit iertarea prin proorocul Natan, dar mai am multe dorințe și nevoi, mai am trebuință de curățiri, fiindcă am avut parte de multă putreziciune prin păcat. Deci, spală-mă iarăși, Doamne, și șterge-mi toată întinarea păcatului".

Pr. prof. Nicolae Neaga

Instalarea noului episcop al reînființatei Episcopii a Maramureșului

În ședința sa de lucru din 12 februarie a.c. Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărît reînființarea vechii Episcopii a Maramureșului, Episcopie ce a fost desființată abuziv în anul 1948 de către dictatura comunistă ateistă. Scaunul istoric, onorat de ierarhi iluștri cu dragoste de neam și Biserica străbună, între care amintim pe Iosif Stoica, Serghie, Dosoftei, Gavriil de Bîrsana și Sebastian Rusan și-a reînodat existența în condițiile de deplină libertate cîștigată prin jertfa curată a tinerilor căzuți în revoluția din Decembrie 1989.

După ce la 26 septembrie a.c., Colegiul Electoral Bisericesc a ales în scaunul de episcop al reînființatei Episcopii a Maramureșului pe P.S. Iustinian Chira-Maramureșanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Duminică, 11 noiembrie 1990 în catedrala episcopală din Baia-Mare a avut loc instalarea oficială a noului episcop de Maramureș.

La această măreață prăznuire au luat parte membrii ai Sf. Sinod în frunte cu I.P.S. Sa Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA, Mitropolitul Ardealului, reprezentanți ai Guvernului și ai armatei.

Sf. Liturghie arhierească a fost săvîrșită pe esplanada Catedralei episcopale de către un sobor de arhierei, preoți și diaconi. Din sobor au făcut parte:

Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, I.P.S. Teofil Herineanu, arhiepiscopul Clujului, P.S. Episcop Iustinian Chira al Maramureșului, P.S. Timotei Seviciu, episcopul Aradului, P.S. Eftimie Luca al Romanului, P.S. Damaschin Severineanul, P.S. Emilian Birdaș, P.S. Serafim Făgărășanul, P.S. Ioachim Vasluianul, P.S. Nifon Ploieșteanul, vicar patriarhal și secretarul Sf. Sinod, P.C. Arhid. Dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic Sibiu, protopopi, stareți, preoți și diaconi.

Răspunsurile au fost date de către corurile reunite ale Institutului Teologic din Sibiu și Cluj, precum și de corul Catedralei episcopale din Baia-Mare.

După otpustul Sf. Liturghii, P.C. Arhid. Dr. Constantin Voicu a dat citire gramatei mitropolitane prin care se face cunoscut tuturor alegerea în scaunul de episcop al Maramureșului a P.S. Iustinian Chira.

P.S. Nifon, episcop vicar patriarhal, a dat citire scrisorii pastorale trimise noului arhipăstor și credincioșilor maramureșeni de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Dl. Gelu Voican-Voiculescu, senator de Buzău, a dat citire Decretului prezidențial de recunoaștere a P.S. Iustinian ca episcop de Maramureș.

După înmînarea cîrjei arhierești de către Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, cu îndătinata recomandare, corul și mulțimea credincioșilor întonează „Vrednic este...".

A luat cuvîntul Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală care și-a exprimat bucuria de a se afla în mijlocul credincioșilor din Baia Mare și din Maramureș și mai ales pentru că a participat la un act istoric, acela al reînodării existenței unei eparhii străvechi cu un trecut atît de zbuciumat.

Î.P.S. Sa a făcut apoi o amplă incursiune în istoria bisericească a românilor din Țara Maramureșului, evocînd cu pietate nume de locuri istorice, de episcopi, preoți și credincioși care au slujit cu devotament Biserica străbună și neamul românesc.

Plecînd de la pericopa evanghelică a zilei, Î.P.S. Sa a tîlcuit apoi marea poruncă a iubirii față de Dumnezeu și față de aproapele și a îndemnat pe cei prezenți să trăiască în pace și armonie, în muncă și cinste, așa cum se cuvine unor creștini adevărați și unor buni români, să păzească cu scumpătate ca pe un nesecat izvor credința moșilor și strămoșilor pentru a ne dovedi cu adevărat urmași vrednici ai înaintașilor. Cuvinte de suflet, pline de dragoste și prețuire a adresat Î.P.S. Sa și noului episcop al Maramureșului pe care l-a asigurat de toată dragostea și sprijinul atît al său personal cît și al Sf. Sinod.

Au mai luat cuvîntul reprezentanți ai cultelor religioase din Baia Mare: romano-catolic și reformat. Tuturor le-a răspuns P.S. Justinian Chira care într-o emoționantă „mărturisire de inimă" s-a adresat celor prezenți, făcîndu-și o trecere în revistă a vieții închinate lui Dumnezeu și oamenilor, mai întîi ca monah, apoi ca stareț la Rohia și episcop-vicar la Cluj timp de 17 ani. Mulțumind pentru încrederea acordată, P.S. Sa a asigurat pe toți de rugăciunea și dragostea P.S. Sale și de faptul că își va pune toată strădania și toată puterea să slujească tuturor, să fie cu adevărat păstorul cel bun.

La agapa oficială oferită de Consiliul Eparhial al noii eparhii, au luat cuvîntul: I.P.S. Antonie, Î.P.S. Teofil, Dl. Vasile Moiș, vicepreședinte al Parlamentului, Dl. Gelu Voican-Voiculescu, senator de Buzău, Dl. Ioan Andone, primarul municipiului Baia-Mare, P.S. Eftimie al Romanului, P.S. Damaschin Severineanul, P.C. Pr. Ioan Pițura, protopop ucrainian și alți invitați.

În cuvîntul de răspuns P.S. Justinian Chira a mulțumit tuturor pentru participare și a rugat pe Bunul Dumnezeu să ne întărească pe toți, spre slujirea cea adevărată a Lui și Bisericii Sale, precum și a poporului credincios.

Urăm din toată inima noului arhipăstor al Maramureșului, P.S. Iustinian Chira „Intru mulți și fericiți ani"!

Drd. Ierod. Visarion Bălțat

NICOLAE IORGA ȘI SIBIUL

În istoria învățămîntului românesc Nicolae Iorga este unicul care a izbutit să absolve facultatea (latină și greacă) într-un singur an la Iași, iar după aceea și-a susținut doctoratul în mod strălucit la Leipzig, devenind profesor universitar la numai 26 de ani la Universitatea din București. Ca o consecință a unei prodigioase activități științifice în domeniul istoriei a fost ales în 1897 membru corespondent al Academiei ,deci academician la 28 de ani. Dacă pînă la acea dată cercetase numeroase arhive europene, în vederea culegerii de date cu privire la istoria românilor, din 1898 își îndreaptă atenția spre românii de dincoace de Carpați din Imperiul austro-ungar, cu scopul de a edita lucrări (volume de documente, studii), iar în final ,pe baza unei ample documentări, să elaboreze sinteze, din numărul cărora ne oprim asupra cîtorva titluri: Sate și preoți din Ardeal; Neamul Românesc în Ardeal și Țara Ungurească; Istoria românilor din Ardeal și Ungaria și altele.

Cu prilejul documentărilor efectuate în mai multe rînduri dincoace de munți, Sibiului i-a revenit un loc aparte, așa după cum reiese din lucrarea sa autobiografică intitulată *O viață de om așa cum a fost*, din cuprinsul căreia redăm un scurt fragment. „... Astfel, o dată, la Sibiu, am aflat că se păstrează la Protopopiat corespondența Companiei grecești de comerț: am stat multe zile, aproape nemîncat, și cu o luminărică lîngă mine, în lungi ceasuri ale nopții, culegînd atîta material grecesc și românesc, de cel mai mare folos pentru reconstituirea unei vieți a neamului în acele părți.... In alt rînd... Ilie Cristea (n.n. viitorul patriarh) îmi vorbise de nu știu ce vechi maldăr de scrisori care se păstrează la Biserica din groapă, și mare mi-a fost uimirea și bucuria cînd am găsit acolo întreaga corespondență, purtată atîtea decenii, de pe la 1760 înainte, cu atîta lume, mai ales boieri, clerici, negustori de peste munți a bogatului negustor sibian Hagi Constantin Pop, înrudit prin căsătorie cu nobilimea olteană".

În anul următor a cercetat Arhivele săsești din Sibiu, publicînd în Analele Academiei Române (Memoriile secțiunii istorice) Socotelile Sibiului. Deși acestea nu aveau valoarea celor din Brașov, totuși în ele se aflau date extrem de însemnate referitoare la relațiile Țării Românești cu Ardealul sudic. Tot cu acea ocazie tînărul istoric a investigat și fondul arhivistic al Muzeului Brukenthal,

(Continuare în pag. a 4-a)

Mihai Sofronie

Cateheză despre existența lui Dumnezeu

(Continuare din pag. 1-a)

menesc atît de complexe și de perfecte, încît necesită o specializare de o viață ca să le poți pătrunde tainele existenței și funcționării lor?!... Cum s-au aranjat apoi organele într-o așa interdependență, încît să asigure funcționalitatea atît de variată a organismului uman?!... Cum a putut celula microscopică, care îndeplinește funcția unei uzine, să se combine cu alte celule pentru a forma anumite țesuturi și apoi organele?!... Cine le-a imprimat memoria funcției lor, știut fiind că dacă la un moment dat își pierd această memorie de legătură și funcționalitate, formează țesuturi maladive, ce duc viața la pieire?!... Cum ochiul, ficatul, inima, plămînii etc. asemenea unor fabrici, încep în locuri așa de mici, se leagă între ele și asigură buna desfășurare a vieții organismului omenesc?!... Tot întrebări fără răspuns rămîn cu atît mai mult cele referitoare la suflet, sau la întregul univers... Și cum în mod firesc cînd privim un ceasornic, ne gîndim că nu a putut apărea fără să-și fi avut ceasornicarul său; sau cînd privim o simplă mașină nu putem admite că a ajuns la forma pe care o vedem prin evoluția din sine însăși, ci că a fost creată de o inteligență omenească, purtînd chiar numele firmei care a creat-o, tot așa nu putem admite că atît de complicata „mașină" formată din suflet și trup să apară din întîmplare, sau printr-o simplă evoluție, fără ca la baza ei să nu existe o rațiune, sau o inteligență supremă. Dacă un robot, sau un calculator au fost create cu „inteligență" de către om, se impune prin asociație de idei că și inteligența umană trebuie să-și aibe o cauză care a produs-o, sau o inteligență supremă care a creat-o. Văzînd această izbitoare și convingătoare realitate, s-a făcut chiar paradoxala afirmație că „dacă Dumnezeu nu există, trebuie să-L inventăm!..."

Dar cum viața și lumea cu tot ce este în ea există, tot astfel există și Creatorul ei. Și pentru a demonstra acest fapt vom căuta să aducem mai multe dovezi sau argumente.

1. *Argumentul istoric.* Pe drept cuvînt spunea un înțelept al lumii vechi că „ceea ce toți oamenii țin în chip instinctiv ca adevărat, este un adevăr natural" (Aristotel). Credința în divinitate, indiferent de modul în care a fost conceputâ, este prezentă la toate popoarele și în toate timpurile. „Nu este nici un popor așa de sălbatic ca să nu creadă într-un Dumnezeu, chiar dacă această credință nu este cea adevărată" (Cicero). „Priviți la fața pămîntului și veți vedea probabil cetăți fără ziduri, fără legi, veți găsi popoare care nu cunosc scrierea și folosirea banilor, dar un popor fără Dumnezeu n-a văzut încă nimeni" (Plutarh).

2. *Argumentul cosmologic* se referă la lumea și legile care stau la baza fenomenelor din univers. Este oricui cunoscut faptul că orice lucru, orice acțiune are o cauză a existenței sale. Această cauză a lucrurilor din lume nu se află în ele însele, ci în afara lor. Ea nu poate fi întîmplătoare, fiindcă întîmplarea nu crează ordinea. Și atunci spunem că această cauză este absolută, eternă, neschimbătoare, spirituală și personală.

Referindu-ne apoi la materie, este știut faptul că în sine ea este inertă, adică nu se poate pune în mișcare de la sine. Mișcarea materiei presupune neapărat existența unui Mișcător nemișcat... În sfîrșit, viața pe pămînt nu a putut să apară din materia moartă. Ori cîte cercetări și încercări s-ar fi făcut în laborator, nu s-a putut ajunge la crearea vieții, ci la formularea principiului că „viața nu se poate naște decît din viață" (Omne vivum ex vivo" — Pasteur). De aici rezultă că există un principiu, un început al vieții; și mai presus de toate un izvor al vieții, care are viața în sine însuși.

3. *Argumentul teologic,* privește scopul bine determinat al existenței universului. Frumusețea, ordinea, armonia nu pot fi decît opera unei inteligențe supreme, care a făcut lumea după un anumit plan și cu un scop bine determinat. Orice lucru care există nu poate fi produsul hazardului ,sau al întîmplării. El are un scop precis pentru care există, precum și o lege fundamentală a existenței. Iar aceasta presupune în chip necesar existența unei inteligențe, a unei voințe supreme, sau a unei Ființe personală, atotputernică și bună. Dacă materia are în sine un impuls spre organizare și o finalitate inconștientă, ne întrebăm: cine i-a imprimat-o?!... Care este originea legilor după care ea se coformează?!...

4. *Argumentul moral* se referă la sufletul omenesc, care dispune de acel judecător interior numit conștiința morală, ca o capacitate de a deosebi binele de rău; ceea ce este drept, de ceea ce este nedrept; meritul de vină; răsplata de pedeapsă. Ne întrebăm: cine a pus în sufletul omului aceste noțiuni? Există apoi în sufletul omului și un impuls al ordinei morale, un „ordin" venit din străfundurile firii, care îl obligă să urmeze binele și să evite răul. Aceasta este legea morală naturală, încît așa cum constată Apostolul, „popoarele care nu au lege, din fire fac cele ale legii; neavînd lege, își sînt ei singuri lege" (Romani 2, 14). Dacă în sufletul omului există legiuitorul care îl îndeamnă să săvîrșească binele, ca și judecătorul care îl mustră cînd nu săvîrșește binele, acest fapt ne obligă să admitem că există un Izvor al binelui, că există un Legiuitor și Judecător suprem care a pus în sufletul omului noțiunea binelui și obligația de a-L urma.

5. Pe lîngă aceste argumente mai există și cel *antropologic,* cu referire specială la om, mai ales la sufletul lui nemuritor. Spre deosebire de lumea înconjurătoare care este materială, omul are și suflet. Toți știm aceasta, dar ce este sufletul și conștiința în sine rămîn taine adînci. E adevărat că materia sau creierul este pentru suflet asemenea instrumentului pentru cîntăreț. Dar instrumentul nu e tot una cu cîntărețul. Nu derivă unul din altul. Se condiționează reciproc, dar există independent. Și alte viețuitoare au creier, dar nu au și suflet. Omul are deci sufletul ca și viața însăși din sfera lui. E o suflare după chipul Persoanei care i l-a dat; și care fiind deosebită de orice realitate materială, este Ființa supremă spirituală.

IV. *Recapitularea-Aprecierea*

Din cele de mai sus vedem că existența lui Dumnezeu poate fi dovedită pe cale rațională, bazîndu-ne pe mai multe argumente, începînd cu cel istoric, potrivit căruia credința într-o Ființă supremă (divinitate) a fost pretutindenea și de toate neamurile admisă și cultivată în variate forme. Iar ceea ce toți oamenii țin în chip instinctiv ca adevărat, este un adevăr natural. La aceasta adăugăm argumentul cosmologic, privind lumea și legile care stau la baza fenomenelor din univers, care au o cauză a existenței lor, iar materia inertă în ea însăși este pusă în mișcare de un Mișcător nemișcat. La fel și viața, nu putea să apară din materia moartă, ci din Ființa care are viața în Sine. Aceasta înseamnă că întreaga existență nu poate fi produsul hazardului, sau al întîmplării. Ea prezintă o armonie, o ordine, o frumusețe, care implică existența unei inteligențe, a unei voințe supreme existentă într-o Ființă personală și atotputernică, care a adus toate la existență după un plan și cu o finalitate.

Privind apoi la noi înșine, ușor putem înțelege că omul este singura ființă care are suflet ce nu poate fi produsul materiei, ci își are originea într-o altă realitate din afara lui. Aceasta este Ființa spirituală care i l-a dat. Pe lîngă aceasta omul posedă în structura lui spirituală impulsul de a urma binele, cît și judecătorul care îl mustră dacă nu-l urmează. Nici acestea nu sînt produse ale materiei. Ele presupun astfel în chip necesar existența unui Legiuitor și Judecător suprem.

V. *Asocierea*

Un cercetător care toată viața și-a dedicat-o studierii credințelor religioase, remarcă într-o lucrare monumentală că două realități sînt întîlnite în toate credințele, la toate popoarele lumii. Și anume, ideea unei divinități, a unei Ființe supreme și cea a sufletului nemuritor. Toate practicile de la înmormîntare, ca și cultul morților confirmă la toate popoarele credința în viața de dincolo de mormînt și implicit cea în nemurirea sufletului. Iar credința în divinitate, ca și cea în nemurirea sufletului reprezintă posibilitatea definirii omului ca ființă religioasă, pe măsură să stabilească în mod conștient și liber legătura sau relația cu Ființa supremă, pe care o adoră și de care depinde viața și destinul său veșnic.

VI. *Generalizarea*

Din cele pînă aici tratate vedem că Dumnezeu este Ființa supremă personală și atotputernică care a adus întreaga existență din neființă la ființă, după un anume plan al Său și cu o finalitate (scop) bine determinată.

VII. *Aplicarea*

Auzim adesea pe mulți spunînd că L-au căutat pe Dumnezeu, dar că nu L-au găsit, nu L-au văzut, nici pipăit, nici simțit... Probabil că așa este. Dar Dumnezeu este atît de mare încît nu încape în întreaga lume, și atît de mic încît încape în inima oricui. Caută-L în inima ta, în adîncul sufletului tău și-L vei găsi cu siguranță!... Privește apoi armonia cerului înstelat, frumusețea naturii, viața care pune în mișcare întreaga fire înconjurătoare, spre a-și îndeplini menirea sa, și vei constata alături de un mare om de știință că „chipul lui Dumnezeu îl văd într-o floare!" Nu că floarea l-ar conține pe Dumnezeu, ci pentru că opera, sau lucrarea ne duce totdeauna cu gîndul și cu inima la Autorul ei.

ÎN AMINTIREA PR. PROF. GHEORGHE ŞOIMA

„Tu eşti sluga mea întru care eu mă voi preamări"
(Isaia 49, 3)

Se împlinesc în această lună a lui noiembrie cinci ani de cînd a trecut pe tărîmurile veşniciei mereu vrednicul de pomenire preot *Gheorghe Şoima*, fost profesor la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, dirijor şi compozitor talentat şi de puternică vibraţie sufletească, precum vibrantă i-a fost întreaga sa viaţă petrecută în această lume.

Readucîndu-l în chip special în atenţia privirilor noastre sufleteşti, cu acest prilej comemorativ, cei ce l-am cunoscut, trăind mai mulţi ani în preajma sa, putem reafirma cu toată convingerea că părintele profesor Gheorghe Şoima şi-a trăit întreaga sa viaţă pămîntească ca un adevărat slujitor al lui Dumnezeu, astfel încît cu adevărat şi prin el Dumnezeu a fost preamărit aşa cum se preamăreşte prin orice vrednic slujitor al Său, după cuvîntul adresat profetului Isaia: *„Tu eşti sluga mea, întru care eu mă voi preamări"* (Isaia 49, 3).

Aşa se explică, credem, faptul că părintele Şoima a fost un om de-o mare bogăţie lăuntrică şi de-o rară fineţe şi sensibilitate sufletească, încît socotim că ocolea chiar şi o gîză numai să n-o calce şi s-o ucidă.

L-am cunoscut în toamna lui '49, cînd la noi în ţară începuseră marile confruntări spirituale, sociale ,economice etc., şi cînd, între altele, din nefericire erau nu puţini intelectuali care credeau că, de pildă, în 10—15 ani este gata cu Biserica şi, desigur, cu orice credinţă religioasă. Şi din această pricină frămîntările noastre lăuntrice ,ale tinerilor studenţi teologi, erau destul de puternice, iar dorinţa de modele pozitive, firească la toţi tinerii, era mai vădită. Aveam un corp profesoral venerabil: Dumitru Belu, Nicolae Mladin, Grigorie Marcu, Milan Şesan, Sofron Vlad, Ştefan Lupşa, Nicolae Neaga, Teodor Bodogae, Simion Radu ş.a., de la care aveam cu adevărat de învăţat nu numai ştiinţă de carte, ci şi alte multe lucruri bune. Aş ruga însă să mi se permită să mărturisesc cu un astfel de prilej, că, personal, m-am folosit foarte mult ca liniştire lăuntrică de sinceritatea, de smerenia, de inima mereu caldă, de dragostea de slujbă şi de biserică a părintelui profesor Gheorghe Şoima. L-am surprins nu o dată, în acele zile de început de studenţie, seara tîrziu după programul de rugăciune al studenţilor, singur în capela Institutului, îngenunchiat la rugăciune, ceea ce, pentru mulţi tineri de atunci, a fost determinant în fermitatea cu care trebuia să păşim în misiunea pentru care optasem.

Modul deschis în care se prezenta uneori la cursuri, cerînd iertare pentru faptul că din pricini binecuvîntate n-a reuşit să se pregătească cum ar fi dorit pentru cursul pe care îl avea, a lăsat de asemenea dîre luminoase în sufletele sutelor de studenţi teologi pe care i-a avut. Aceasta şi pentru că orele de tipic ale profesorului Şoima nu erau simple scheme ale multelor noastre rînduieli de slujbe, care, desigur, trebuiau ştiute, ci el zăbovea mult asupra înţelesului textelor liturgice, asupra textelor cîntărilor şi melodiilor muzicii bisericeşti pe care o preda, venind cu exegeze adesea foarte subtile, ceea ce dădea cursurilor sale nu numai o notă captivantă ,ci şi un caracter misionar, lucru care contribuia negrăit de mult în a face mai conştient pe viitorul preot de uriaşele valori spirituale ale Bisericii noastre, pe care viitorul slujitor urma să le mînuiască.

De asemenea, la orele sale profesorul Şoima insista foarte mult asupra recitativului liturgic, subliniind permanent că este bine şi necesar ca preotul să aibă şi voce, dar că el nu este artist de operă, ci rugător şi îndemnător la rugăciune. Asemenea venerabilului profesor de muzică bisericească de la Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, Nicolae Lungu, preotul profesor Gh. Şoima combătea cu tărie curentul teatralizării serviciului divin, al accentuării exagerate a calităţilor vocale, al urcării sau coborîrii pe zenitul şi nadirul vocii, curent care, din păcate, se face tot mai simţit la unii slujitori bisericeşti. Oare Mîntuitorul Iisus Hristos — spunea adesea preotul-profesor Gh. Şoima, ca şi colegul dînsului de la Bucureşti, N. Lungu — a rostit cîntînd la Cina cea de Taină din Joia Mare: „Luaţi, mîncaţi..." şi: „Beţi dintru acestea toţi...", aşa cum îşi permit unii slujitori s-o facă, accentuînd mereu ideea că preotul şi diaconul mai ales sînt purtătorii de cuvînt ai obştei pentru care şi împreună cu care se roagă, abşte care nu se regăseşte în modul teatralizant de slujire al unor clerici. Dacă ai voce, s-o încălzeşti — spunea profesorul Şoima, să vibrezi, căci vibrînd tu ca slujitor vei face şi pe cei ce te ascultă să vibreze, venind în acest sens cu exemplul a două diapazoane cu acelaşi număr de vibraţii pe secundă care se pun reciproc în mişcare.

Nu putem încheia aceste modeste gînduri comemorative fără a readuce în atenţie faptul că părintele profesor Gh. Şoima a fost şi un dirijor de vocaţie şi, aşa cum arată un ucenic şi urmaş al său la catedră, „cel mai productiv şi mai valoros compozitor sibian din vremea noastră".

Părintele Şoima dirija mai mult cu degetele palmelor care, de obicei, nu se dezlipeau de pieptul său, dar şi cu privirea şi întreaga sa fiinţă, încît transmitea corului tot focul său lăuntric. In felul acesta, corul nu putea să nu răspundă chemărilor sale printr-o interpretare cît mai superioară.

Din compoziţiile sale, de-o paletă foarte variată; compoziţii corale, religioase şi nereligioase, colinde, simfonii etc., nu putem uita. Liturghia în La major; Podoaba casei Tale; În biserica măririi Tale; Rugăciune, pe versuri de Eminescu; Fluierul cel păstoresc; Odă în memoria lui Gheorghe Lazăr; Octoihul de la Sibiu; In Munţii Cibinului; Simfonia „Alpii Transilvaniei" şi încă atîtea şi atîtea lucrări, în care sufletul său bogat se revarsă în acorduri şi imagini muzicale de-o rară frumuseţe artistică. Pentru astfel de motive Sibiul recunoscător a atribuit de curînd unei străzi numele preotului profesor Gheorghe Şoima.

„Înţelepciunea creştinului — scria undeva prin anul 1983 părintele Şoima — se cuvine să se manifeste în tot ce făptuieşte el, în însăşi comportarea sa zilnică", iar Sf. Scriptură ne învaţă că „pentru cel înţelept cărarea vieţii duce totdeauna în sus" (Proverbe 15, 24), iar cărarea vieţii celui pe care îl rememorăm aşa a fost, a fost cărarea unui om adevărat, a unui preot ales, a unui om al lui Dumnezeu, a unui om a cărui prezenţă o simţim mereu vie printre noi.

De aceea, şi prin preotul profesor Gheorghe Şoima, pentru noi cei ce l-am cunoscut mai îndeaproape, Dumnezeu s-a „preamărit", aşa cum se preamăreşte prin toţi cei ce se străduiesc să trăiască în lumina Sa cea neapusă.

Pr. Gh. Papuc

Nicolae Iorga şi Sibiul

(Continuare din pag. a 3-a)

din care a scos alte informaţii importante, ce-au fost înserate în opera sa.

În 1905 s-au desfăşurat la Sibiu serbările Astrei prilejuite de inaugurarea Casei naţionale şi a Muzeului Asociaţiunii. Cu această ocazie s-a organizat o mare expoziţie etnografică şi istorico-culturală, unde Nicolae Iorga numai în sectorul bisericesc a petrecut o zi întreagă, făcînd descoperiri importante ,întrucît erau adunate din toată Transilvania cărţi şi manuscrise în slavonă, greacă şi alfabetul chirilic. Expoziţia din 1905, cu manifestările care au încadrat-o, a cimentat şi mai mult legăturile dintre români, despărţindu-se cu conştiinţa întărită şi încrederea în forţele lor.

În mai 1906 a avut loc tot la Sibiu un alt mare eveniment cu rezonanţe puternice dincoace şi dincolo de Carpaţi, ce l-a constituit sfinţirea noii Catedrale ortodoxe, construită în stil bizantin şi pictată de renumitul artist Octavian Smigelschi. La banchet după ce-au vorbit mai mulţi invitaţi, tînărul ziarist Sebastian Stanca l-a prezentat celor de faţă pe Nicolae Iorga. După cum relatează „Telegraful Român", „la dorinţa întregii mese s-a ridicat apoi domnul Iorga şi într-un grai dulce românesc cu lacrimi în ochi a adus prinos de dragoste fără hotară poporului românesc. Cuvintele acestea au produs o însufleţire entuziastă, care a răspuns d-lui Iorga cu aplauze nesfîrşite."

Pînă la desăvîrşirea unităţii statale — 1 Decembrie 1918 — N. Iorga a ţinut legătura cu Astra, ce-şi avea sediul la Sibiu, cea mai importantă asociaţie culturală de dincoace de Carpaţi. In toamna anului 1909, N. Iorga, secretarul „Ligii culturale", trimitea Asociaţiunii 900 exemplare din *Faptele strămbunilor* şi o carte de citire. Mai ales din cauza unui pasaj ce ataca dominaţia statului maghiar în Transilvania, I. Şt. Şuluţiu, preşedintele aşezămîntului se vede nevoit să-i scrie lui Iorga despre imposibilitatea răspîndirii volumelor trimise în rîndurile membrilor Astrei, întrucît aceasta ar periclita existenţa asociaţiei şi îl roagă să le primească. Datorită apariţiei unei asemenea situaţii, N. Iorga răspunde la 17 noimebrie 1909. „Ea — Liga culturală — credea să aducă astfel un mare folos conştinţei naţionale a românilor de dincolo, fără a bănui că poate face rău, prin aceasta Asociaţiunii. Conform invitaţiunii d-voastră de a se ridica volumele, vă rog să le înaintaţi ziarului „Tribuna" din Arad. Costul expedierii ne priveşte pe noi."

După 1918 legăturile savantului şi omului politic Nicolae Iorga cu Sibiul nu mai cunosc aceeaşi intensitate. În anul 1940, după ce asistă neputincios la răpirea unor vechi teritorii româneşti — Basarabia, Bucovina nordică, Ardealul de Nord şi Cadrilaterul — după ce-şi vede idealul sfărîmat pentru care militase o viaţă întreagă, la 27 noiembrie este victima unui asasinat bestial, ce-a îndurerat nu numai pe români, dar şi milioane de admiratori din lumea întreagă.

DIN AVATARURILE LUI NICHIFOR CRAINIC

După 23 August 1944, din cauza prigoanei la care era supus de regimul comunist, ùrma lui Nichifor Crainic — mare demnitar în trecutele guvernări, ziarist, conducător al revistei Gândirea — se pierduse cu desăvîrşire. Nimeni nu ştia nimic privitor la destinul său. Mai trăieşte? E mort? Peste cîţiva ani, presa timpului anunţa că Nichifor Crainic a fost prins, ascuns fiind la un preot din Transilvania. Numele acelui preot, abia acum se cunoaşte: Ion Sămărghiţan. Dorind să fiu în posesia unor amănunte lămuritoare, am cerut şi obţinut o adresă: *Lucian Sămărghiţan*, satul Petea, comuna Band, cod 4344, judeţul Mureş.

Am scris pe adresa aceasta, intenţionînd consemnarea unui interviu. În scurt timp mi-a sosit răspuns. Un document inedit, de la sursă sigură, de inestimabilă valoare biografică.

Iată integral, textul scrisorii:

— Domnule Petre Pascu, deşi nici eu nu vă cunosc, vă acord de la început toată stima şi am să vă relatez aici cîte ceva din ce ştiu referitor la ce mi-aţi cerut. Dar mai întîi ţin să vă precizez că preotul Ion Sămărghiţan, mi-a fost frate, nu tată.

Aşa dar, cît timp era ascuns am contribuit şi eu în oarecare măsură la protejarea lui, fiind pe atunci primar în satul Petea, membru fiind şi în comitetul judeţean. Nichifor Crainic a fost ascuns 1 an la preotul Matei Moruşca din Icland. Umbla îmbrăcat normal şi se recomanda în sat ca unchi al preotului. În timpul acesta el umbla şi printre oameni, scria, citea, şi vorbea cu oricine venea pe la preot. După cum ştiu, era aprovizionat de *Regele şi Maică-sa* (s.n.) şi de Bunaciu (minstru). Preotul îl aproviziona cu mîncare, iar sătenii nu ştiau că se ascunde. La Biserică mergea regulat şi chiar cînta. De la preotul Moruşca a fost dus cu căruţa de doctorul Şortan din Cluj (teolog) la Cerghid. Aici a locuit tot timpul la preotul Sămărghiţan, pînă a fost prins. La Cerghid se ocupa cu scrieri şi poezii, iar în timpul liber, de pepenişte. Şi aici mergea la biserică în continuu. Sfătuia oamenii numai la lucruri bune. Aici era cunoscut ca unchi al preotului. Preotul era foarte respectat de oameni şi era cunoscut ca văr dulce cu episcopul Policarp Moruşca, al Americii. După mai mult timp de activitate (nu ştiu exact cît) văzînd că este urmărit tot mai des, s-a predat el însuşi la jandarmi, la Căpitanul Bosînceanu, care era comandant de jandarmi ai jud. Mureş. Preotul Sămărghiţan a fost tot timpul la proces, fiind luat şi ca complice. Au fost arestaţi şi duşi la Bucureşti, unde s-a ţinut pe parcurs procesul. Au avut avocat pe Alexandrescu, dar tot au fost arestaţi. După 4 ani, preotul Sămărghiţan s-a întors acasă, iar Crainic a rămas în continuare închis (nu ştiu cît).

Cam atît am avut de scris referitor la ce mi-aţi cerut. Acum, mă scuzaţi că nu am scris întrebare şi răspuns, dar aici dumneavoastră o să extrageţi mai bine esenţialul. Despre mine atîta puteţi şti că sînt pensionar, invalid de război şi cînt la biserică, ca diac. Preotul Sămărghiţan, adică fratele meu, este decedat şi este înmormîntat la Sibiu. Ultima activitate în domeniul preoţiei a avut-o la Tîrnăveni, unde a şi decedat la vîrsta de 74 (infarct) acum 5 ani.

Dacă doriţi mai putem coresponda, adresa mea o ştiţi.

Cu stimă:

Sămărghiţan Lucian
(71 de ani)

Pe plic ştampila poştei Tg. Mureş 18.9.1990.
Cea din Bucureşti 20.9.1990.

*

Exprim vibrantele mulţumiri vrednicului, bine informatului „diac" pentru atît de promptul răspuns la scrisoarea ce i-am adresat. Măsuri imediate am luat să i se trimită, lui, şi sătenilor cele două volume: Nichifor Crainic, *Poezii alese 1914—1944* şi *Şoim peste prăpastie*, Ed. Roza Vînturilor, 1990.

Drept materializare a sentimentului de gratitudine.

Petre Pascu

Sfinţirea bisericii din Ludişor, prot. Făgăraş

O zicală românească spune că „omul sfinţeşte locul". Acest lucru este vădit şi în parohia Ludişor, unde o mînă de oameni în frunte cu vrednicul epitrop şi deputat eparhial Ioan Bica au reparat capital biserica „Adormirea Maicii Domnului", au înzestrat-o cu mobilier nou şi au împodobit-o cu o plăcută haină picturală, toate cheltuielile ridicîndu-se la aproape o jumătate de milion.

Astfel rînduite lucrurile, din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie, biserica mai sus arătată a fost sfinţită Duminică, 4 noiembrie 1990, de către P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, înconjurat fiind de un sobor de preoţi şi diaconi. Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenţilor teologi din Sibiu şi de obştea credincioşilor care a umplut pînă la refuz biserica.

După slujba de sfinţire, s-a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia C. diacon Sucaciu Matei a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Homorod, prot. Rupea.

La priceasnă, predica zilei a fost rostită de P. C. pr. prof. *Ilie Moldovan*, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii au vorbit: P. C. prot. *R. Zaharie* (Făgăraş), C. pr. *V. Dîmboiu*, preot pensionar care administrează parohia Ludişor, şi dl. epitrop *I. Bica*. Cuvînt de învăţătură a rostit apoi P. S. Episcop-vicar *Serafim Făgărăşanul* ,după care s-a oficiat un parastas.

Pentru ataşamentul său faţă de Biserică, pentru jertfa şi munca deosebită depusă pentru repararea şi pictarea bisericii, d-lui epitrop Ioan Bica i s-a înmînat din partea I. P. S. Mitropolit Antonie un act special de apreciere, mulţumiri aducîndu-i-se şi fostului paroh, Ştefan Ioan, retras la pensie de boală.

La agapa care a urmat au toastat: P. C. pr. *N. Streza* (Tg. Mureş), fiu al parohiei, C. pr. I. *Naftanailă* (Breaza), dl. epitrop *I. Bica*, P. C. cons. *Gh. Papuc*, iar la sfîrşit P. S. Episcop-vicar *Serafim Făgărăşanul*.

În după masa aceleiaşi zile, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul şi însoţitorii au săvîrşit slujba vecerniei la parohia *Voievodenii Mici*, prot. Făgăraş.

Au vorbit P. C. pr. prof. I. Moldovan, P. S. Episcop-vicar Serafim şi C. pr. Gh. Moga, parohul local. În aceeaşi seară, slujba vecerniei s-a săvîrşit şi în biserica din *Luţa*, filie la *Ludişor*. Au vorbit: P. C. cons. Gh. Papuc şi P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul.

În atenţia cititorilor Telegrafului Român

Revenim, stimaţi cititori ai publicaţiei noastre şaguniene, asupra informaţiei privitoare la abonamentul pe anul 1991, aducîndu-vă în atenţie faptul că, scumpindu-se hîrtia, tiparul etc., începînd cu 1 ianuarie 1991 costul unui abonament anual la Telegraful Român este de 250 lei.

Rugăm deci pe cei ce au expediat deja abonamentul pe 1991 de 150 lei să trimită şi diferenţa de 100 lei. În caz contrar, abonamentul va fi sistat începînd cu 1 septembrie 1991.

Banii se vor trimite pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu, cont virament nr. 45.10.09.2, B.N.R., filiala Sibiu, specificîndu-se ce reprezintă suma ca şi adresa exactă a abonatului.

Pentru cititorii din străinătate costul unui abonament anual este de 15 dolari S.U.A. sau echivalentul acestora în altă valută.

Un pastor luminat: Helmut Klima din Turnişor

Acum 5 ani, cînd era sărbătorit de credincioşii săi cu ocazia împlinirii a 70 de ani de viaţă, acest distins slujitor al Bisericii Evanghelice Lutherane de la noi din ţară declara că niciodată el n-a sperat să ajungă această vîrstă întrucît, ca fiu al războiului prim mondial şi ca unul care rămăsese orfan de tată încă de la 7 ani, nu-şi făcuse planuri prea îndrăzneţe pentru viaţă din pricină că moştenise şi un organism prea puţin atletic faţă de furtunoasele încercări prin care ne-a fost dat tuturora, în anii care au urmat, să trecem. Şi totuşi, Dumnezeu i-a mai dăruit încă 5 ani poate pentru ca să ne lase şi un mesaj deosebit, aşa cum i-a fost viaţa. Şi acest mesaj credem că a fost în chip programatic şi simbolic exprimat de dînsul în 1985, cînd în curtea casei parohiale, fixa pe un panou trei date memorabile, pe care dînsul le-a slujit cu tot devotamentul. Ele au fost legate de anii 1324 — 1734 — 1985. Primul an ne duce cu gîndul la data cînd Turnişorul era amintit pentru prima oară ca avînd organizaţie, o comunitate săsească alături de una românească. Cea de a doua dată istorică marchează aşezarea (peste saşi) a celui de al doilea strat de populaţie germană, aşa numiţii „landleri" care au fost siliţi din motive religioase să-şi părăsească avutul şi căminele de pe întinsul teritoriu german refugiindu-se în sud-estul Europei. Despre cea de a treia cifră nu mai pomenim, deşi drama pe care a trăit-o şi încă o trăieşte din plin Biserica Evanghelică Lutherană ar fi multe de spus. Din punct de vedere social, dar şi religios, un pastor aşa cum a fost şi Helmut Klima trebuia să ţină seamă în pastoraţie, făcîndu-se „tuturor toate", cum zice Apostolul, spre a împăca atît pe saşi cît şi pe landleri. Şi trebuie spus că răposatul coleg Klima a ştiut să fie păstorul ambelor grupări vreme de 40 de ani.

O altă calitate a sa a fost harisma omului cult, a pastorului luminat, care a străbătut aproape toate comunităţile săseşti din Transilvania culegînd date istorice privitoare la trecutul compatrioţilor săi, material pe care l-a clasat pe fişe în ordine alfabetică, lăsat în păstrare într-un dulap la parohie. Nu trebuie să uităm că drept urmare a anilor de studii universitare sub îndrumarea profesorului de la Cluj, Ioan Lupaş, regretatul H. Klima îşi pecetluia pasiunea de cercetare doctorală cu un studiu remarcabil despre „Guvernatorii Transilvaniei". Drept urmare a studiilor ulterioare la universităţile din Viena şi Lipsca s-ar fi aşteptat cineva ca tînărul istoric de atunci să-şi continue munca de cercetare şi de specializare istorică. Probabil că motive de ordin sanitar să fi hotărît altfel, aşa încît în 1940, pe cînd avea numai 25 de ani, episcopul V. Glondys îl rînduia pastor la comunitatea din Turnişor. Cu excepţia anilor 1950—1951, pastorul H. Klima a cultivat mereu sectorul de explicări biblice („Bibelstunden"), a rostit peste 2260 predici, a confirmat 2405 tineri şi tinere, a botezat 1244 de prunci, a cununat peste 830 de familii din Turnişor.

Pentru noi românii, răposatul a nutrit sentimente de prietenie şi de umanism.

Dumnezeu să-l odihnească cu aleşii Săi!

Prof. T. Bodogae

Itinerar pastoral

Joi, 8 noiembrie a.c., ziua de prăznuire a Sf. Arhanghelii Mihail şi Gavriil, I. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a poposit în mijlocul credincioşilor din parohia „Sf. Arhanghelii Mihail şi Gavriil" din Sibiu, cartierul Trei-Stejari, păstorită de P. C. pr. Nichifor Todor, P. C. pr. Filimon Silviu şi P. C. pr. Muntean Vasile.

I. P. S. Sa a asistat la Sf. Liturghie oficiată în noua şi frumoasa biserică parohială ridicată din temelii în ultimii ani, iar la momentul cuvenit din cadrul sf. slujbe a rostit un cuvînt de învăţătură în legătură cu Sf. Arhanghelii Mihail şi Gavriil, mai marii voievozi ai oştilor celor fără de trup, patronii bisericii parohiale.

După terminarea Sf. Liturghii a urmat slujba de sfinţire a troiţei, ridicată de credincioşii parohiei, în frunte cu păstorii lor sufleteşti, în memoria eroilor căzuţi în Revoluţia din decembrie 1989.

Slujba a fost oficiată de I. P. S. Sa, care şi cu acest prilej a adresat felicitări credincioşilor pentru realizarea acestui monument. El va constitui pentru toţi cei ce se vor ruga în această biserică un îndemn de pioasă aducere aminte de cei care şi-au jertfit viaţa pentru libertatea şi demnitatea poporului român.

P. C. pr. Nichifor Todor, în numele tuturor, a mulţumit I. P. S. Sale pentru prezenţa în mijlocul credincioşilor şi l-a asigurat pe I. P. S. Sa de devotamentul şi fidelitatea credincioşilor faţă de Biserica noastră străbună.

V. B.

INFORMAŢII

— În şedinţa sa din 25 septembrie 1990, Sf. Sinod al Bisericii noastre a aprobat propunerea privitoare la ridicarea caterisirii aplicate în 28 februarie 1950 mitropolitului Visarion Puiu şi reabilitarea memoriei sale.

În memoria acestui mitropolit s-a păstrat un moment de reculegere.

— Tot în aceeaşi şedinţă a Sf. Sinod s-a aprobat organizarea şi funcţionarea Semniarului teologic monahal pentru călugăriţe la Mănăstirea Agapia, jud. Neamţ, începînd cu anul de învăţămînt 1990—1991.

— Între 20—25 octombrie 1990, I. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei a participat la lucrările Comitetului financiar al Conferinţei Bisericilor Europene, care s-au ţinut la Geneva (Elveţia).

— Între 31 octombrie — 4 noiembrie 1990 Înalt Prea Sfinţia Sa s-a aflat la Moscova, unde a luat parte la lucrările Prezidiului Conferinţei Bisericilor Europene.

— Marţi 13 noiembrie 1990, I. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la primirea de către P. F. Părinte Patriarh Teoctist, la Bucureşti, a însărcinatului cu afaceri al Vaticanului şi a Mons. rom. cat. de Bucureşti, Ioan Robu.

— Din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie, vineri, 26 octombrie 1990, Sf. Dumitru, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Moeciul de Jos, prot. Braşov, păstorită cu multă rîvnă de P. C. pr. I. Giurgiu. Cu acest prilej, tînărul teolog Gh. Colţ a fost hirotonit întru diacon.

În după amiaza aceleiaşi zile, P. S. Sa a pus piatra de temelie pentru biserica nouă din Bran-Peştera, păstorită de C. pr. Lucian Puşcariu.

— Tot din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie, Duminică, 28 octombrie 1990, P. S. Episcop-vicar a săvîrşit resfinţirea bisericii din Vama Buzăului, prot. Braşov, căreia i s-au făcut reparaţii şi s-a restaurat pictura.

După Sf. Liturghie, au vorbit: P. C. prot. Z. Moşoiu (Braşov), C. pr. V. Zărnescu, fost paroh împreună cu P. C. pr. I. Butufei, iar la sfîrşit cuvînt de învăţătură a rostit P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul.

— Între 13—18 noiembrie 1990, I. P. S. Mitropolit Antonie a luat parte la lucrările Comitetului de pregătire a Sfîntului şi Marelui Sinod Ortodox, la care au participat delegaţi din toate Bisericile Ortodoxe din lume. Lucrările s-au desfăşurat la Centrul Patriarhiei Ecumenice de la Chambesy din Elveţia.

— Bisericii Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil din parohia Calbor, prot. Făgăraş, i s-au făcut reparaţii capitale, în valoare de peste 300 mii lei. Din încredinţarea I. P. S. Mitropolit Antonie, biserica a fost sfinţită de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, joi, 8 noiembrie 1990, chiar de hramul bisericii. La momentul cuvenit din Sf. Liturghie, teologul Liviu Bărbat a fost hirotonit întru diacon.

La priceasnă, cuvînt de învăţătură a rostit P. S. Episcop-vicar Serafim. Au mai vorbit: P. C. prot. R. Zaharie şi P. C. pr. Gh. Barbaza, parohul local, căruia i s-a înmînat din partea I. P. S. Mitropolit Antonie un act special de apreciere şi preţuire.

În după masa aceleiaşi zile, P. S. Sa a săvîrşit slujba vecerniei în parohia Boholţ, satul natal al P. S. Sale.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*; Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor; Diacon *Achim Băcilă*, corector.

Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu
44 206

BIBL "A" SIBIU

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 138
SIBIU
1 decembrie 1990
Nr. 45—46

Darul libertăţii ne cheamă la unitate

Darul libertăţii pecetluit de jertfele multor martiri, îndeosebi tineri, în preajma sărbătorii Naşterii Domnului din 1989 cheamă în mod semnificativ poporul român la unitate naţională. Şi aceasta cu atît mai mult în aceste clipe cînd în sufletele noastre se revarsă vredniciile celor ce acum 72 de ani au săvîrşit unirea tuturor provinciilor româneşti.

Încă din momentul eliberării poporului român de sub dictatura comunistă şi ateistă în luna decembrie anul trecut, imnul de libertate care s-a impus imediat a fost «Deşteaptă-te, române!» Acest fapt a contribuit în mare măsură ca aspiraţia după libertate a poporului român să fie legată spiritual şi de aspiraţia sa la unitate naţională, căci, după cuvîntul întîiului Patriarh al României, vrednicul de pomenire *Miron Cristea*, participant activ la istoricul act de la 1 Decembrie 1918: «Idealul suprem al fiecărui popor, care locuieşte pe un teritoriu compact, trebuie să fie unitatea sa naţională şi politică».

Această strînsă legătură între aspiraţia poporului nostru, în acelaşi timp, după libertate spirituală, pe care Biserica nu numai că o constată, ci a şi plămădit-o, cultivat-o şi apărat-o de-a lungul secolelor, fiindcă, atît darul libertăţii cît şi al unităţii, sînt oferite de Dumnezeu oamenilor pentru ca viaţa lor şi a popoarelor să devină comuniune. Dumnezeu nu se preamăreşte nici acolo unde există oprimare şi nici acolo unde este dezbinare, iar viaţa şi demnitatea umană pot fi promovate cu adevărat numai în libertate şi în comuniune de iubire sau în unitate spirituală. Potrivit Evangheliei Domnului nostru Iisus Hristos şi a experienţei Sfinţilor Părinţi ai Bisericii, numai Adevărul şi Iubirea fac pe oameni cu adevărat liberi (Ioan 8, 32), iar «iubirea nu cade niciodată» (I Corinteni 13, 8).

Dar, în lumea noastră umană căzută, marcată de păcat, adică de egoism, de ură, de răutate şi de violenţă, darul libertăţii şi darul unităţii sau al armoniei între oameni şi popoare este mereu ameninţat, mereu răstignit. De aceea, aceste daruri trebuie continuu cerute de la Dumnezeu, păstrate şi cultivate cu multă rîvnă şi osteneală. În această privinţă, Sfîntul Pavel, Apostolul neamurilor, ne învaţă că «acolo unde este Duhul lui Dumnezeu, acolo este libertatea» (II Corinteni 3, 17), iar în altă parte spune că adevărata «iubire nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr» (I Corinteni 13, 6). *Aşadar, adevărul şi dreptatea sînt temelia libertăţii, după cum libertatea şi iubirea sînt încununarea adevărului şi a dreptăţii.*

De-a lungul istoriei sale, poporul român, încreştinat pe cînd se forma ca popor nou din daci şi romani, a experimentat faptul că, atît darul libertăţii, cît şi al unităţii sale, se dobîndesc şi se păstrează creştineşte prin credinţă puternică în Dumnezeu, prin răbdare şi jertfă. Drept aceea, sărbătoarea noastră naţională este înţeleasă de către Biserica Ortodoxă — «Mama spirituală a poporului român» — *ca binecuvîntat şi deosebit prilej de a mulţumi mai întîi lui Dumnezeu pentru toate darurile*, cu care El a înzestrat poporul român şi pămîntul nostru strămoşesc; de a-I mulţumi pentru toate: pentru bucurii şi pentru încercări, dar mai ales pentru ajutorul pe care l-a simţit în momentele de grea cumpănă ale istoriei sale.

În această zi a întregirii neamului nostru, se cuvine să facem pomenire şi pentru toţi eroii ce s-au jertfit de-a lungul veacurilor spre a apăra credinţa, fiinţa şi întregirea neamului, adevărul şi dreptatea, libertatea şi unitatea naţională a poporului nostru, pentru integritatea pămîntului strămoşesc şi identitatea noastră spirituală. În dangăt de clopot să le împodobim mormintele şi monumentele lor cu flori, rugăciuni şi cu veşnica noastră recunoştinţă. De aceea, în toate bisericile şi mănăstirile, în toate instituţiile unde lucrează fiii şi fiicele Bisericii noastre se cuvine să aducem rugăciuni şi cîntări de mulţumire lui Dumnezeu pentru toate binefacerile Sale.

În acelaşi timp însă, sărbatoarea naţională este prilej deosebit de a implora pe Dumnezeu să reverse harul Său şi iubirea Sa peste toţi fraţii noştri români de pretutindeni şi pentru locuitorii patriei noastre, indiferent de naţionalitate şi de credinţă religioasă, pentru ca împreună să locuim în pace şi înţelegere, să sfinţim şi să înfrumuseţăm împreună toate plaiurile vieţuirii noastre prin credinţă şi cultură, prin muncă şi prosperitate. Cunoaştem din Sfînta Scriptură că Dumnezeu dăruieşte oamenilor şi popoarelor daruri diferite nu pentru a se respinge reciproc, a se urî şi dezbina, ci pentru ca mulţimea darurilor diferite să fie o bogăţie comună a tuturor.

De creşterea noastră duhovnicească, morală şi culturală depinde astăzi în mare măsură felul cum vom păstra şi promova atît libertatea cît şi unitatea noastră naţională. Iată de ce, renaşterea noastră spiritual-morală trebuie să fie temelia unităţii noastre naţionale şi a trecerii noastre de la dictatură la libertate şi pluralism sănătos, de la privaţiuni la prosperitate.

Unitatea noastră naţională fiind nu numai o unitate între provincii, ci şi o uniate în timp sau între generaţii, este mare nevoie acum ca tinerii noştri, iubiţi mereu de Biserică, ca şi odinioară de Mîntuitorul Hristos, să cunoască credinţa şi cultura poporului român, zestrea sa spirituală, care, în acelaşi timp, le dă identitate între popoarele lumii şi le asigură o sursă de inspiraţie creatoare într-un dialog fecund cu celelalte popoare ale Europei şi ale lumii întregi. Drept aceea, este nevoie să îngemînăm în şcoli şi în toate instituţiile noastre credinţa şi cultura, tradiţia şi înnoirea, cunoaşterea specificului naţional cu deschiderea spre alte popoare.

Bunul Dumnezeu să ne ajute ca fiecare *Zi Naţională* să fie un popas spiritual în care să gîndim împreună, ca popor, la toate acestea, să fie un urcuş spre a spori şi mai mult atît darul libertăţii, cît şi cel al unităţii naţionale. Să ne rugăm cu credinţă şi smerenie ca «Domnul şi Dumnezeul nostru să fie cu noi, cum a fost cu părinţii noştri, să nu ne lase pe noi, nici să ne părăsească, să îndrepte inimile noastre spre El, ca să umblăm în toate căile Lui şi să păzim toate poruncile şi legile Lui» (III Regi 8, 57—58).

«Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfîntului Duh să fie cu noi cu toţi» (II Corinteni 13, 13).

† *TEOCTIST*
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Biserica Ortodoxă condamnă comunismul

Deşi pluralismul democratic este condiţie primordială a progresului societăţii umane, Biserica Ortodoxă Română este preocupată şi îngrijorată de apariţia sub diverse forme a comunismului care încearcă să se reorganizeze, ameninţînd astfel cuceririle revoluţiei româneşti din decembrie 1989 precum şi mersul României spre libertate autentică şi renaştere moral spirituală.

Experienţa amară şi tragică a ţării noastre, a ţărilor Europei Răsăritene şi a altor ţări din lume au cunoscut rănile adînci din suflete şi conştiinţe, precum şi dezastrul social şi economic pe care le-a creat comunismul ateu, timp de mai multe decenii, au aratat în mod clar că ideologia şi sistemul comunist au fost deodată împotriva credinţei în Dumnezeu şi împotriva demnităţii umane.

Biserica lui Hristos, care prin însăşi raţiunea sa de a fi în istorie, are vocaţia şi îndatorirea de a promova credinţa în Dumnezeu şi a apăra valoarea unică şi veşnică a fiecărei fiinţe umane creată după chipul lui Dumnezeu, condamna comunismul ateist ca fiind străin şi dusman fiinţei neamului românesc încreştinat încă de la naşterea sa în istorie.

PATRIARHIA ROMANA

„ASTRA", moment de întemeiere

Festivităţile inaugurale, îndeobşte şi firesc emoţionale artistic, reuşesc, uneori, să fie mult mai mult decît atît: cînd, prin şi dincolo de tensiunea emotivă, trăieşti conştiinţa propriei tale implicări în actul artistic, ele devin „eveniment cultural".

Un eveniment cultural au trăit participanţii la manifestarea inaugurală a secţiunii muzicale a Astrei, în 22 noiembrie a.c., desfăşurată, îndreptăţit, în spaţiul de vie memorie artistică al sălii festive din palatul Asociaţiunii.

Printr-o atentă gîndire şi alegere a faptelor artistice pentru această inaugurare, programul alcătuit s-a dovedit a fi, prin complexitate şi profunzime, generator de idei şi sugestii creatoare, valoroase pentru secţiunea

(Continuare în pag. a 2-a)

Maria Bratei

ZIUA CEA MARE

După o îndelungată noapte istorică, petrecută în cătuşe şi gemete, în lacrimi şi răbufniri năprasnice, mîngîiate şi călăuzite însă necontenit de steaua speranţei, împilaţii veacurilor izbutiseră să ajungă ziua cea mare a înlăturării lanţurilor şi a proclamării libertăţii visate de înaintaşi. „Măreaţă zi, înălţătoare zi de 1 decembrie — exclamă cu entuziasm trimisul special al ziarului *„Românul"* — în sfîrşit ai sosit... ca să pui capăt robiei şi să începi ziua istoriei românilor liberi".

1 Decembrie 1918. Alba Iulia îmbracă pentru eternitate veşmîntul bucuriei. Lăcaş al culturii româneşti, capitala speranţei redevenea simbol al împlinirii pentru întreaga suflare pămînteană, atît din „Ţara" secătuită de sînge întru dreptate cît şi din provinciile surori cărora succesivele furtuni ale istoriei nu reuşiseră să le smulgă rădăcinile.

Anticul *Apulon* al dacilor „celor puternici", bastion central al Transilvaniei — ea însăşi inimă a spaţiului românesc —, leagăn al civilizaţiei burebistane şi al renaşterii dace sub Decebal — citadelă a sintezei daco-romane, era unul dintre centrele civilizate ale lumii, municipiu şi colonie în epoca în care pentru mulţi dintre cei ce i-au cerut „pămînt şi apă" zorii istoriei încă nu se iviseră. „Alba cetate" (Bălgrad) a secolelor IX—X a rezistenţei românilor transilvăneni împotriva trufaşului cuceritor ungur Valk, viitorul rege „Sfîntul Ştefan", Alba Iulia devenea peste secole simbolul renaşterii româneşti sub marele voievod Mihai Viteazul — 1599—1600 — deschizîndu-şi porţile mult aşteptatului „restitutor Daciae". În sunetul trîmbiţelor, duruitul tobelor, salvelor artileriei estompate de „vox populi, vox Dei", domnul care a consfinţit izbînda unui mileniu de speranţe şi trudnică faptă, eroul în care trăiau şi Mircea şi Ştefan şi Iancu, Rareş şi Lăpuşneanul şi Despot şi Mircea Ciobanul şi Ioan şi Cercel i-a păşit pragul, sub mantia-i albă oraşul sfinţindu-se în inima „Ţării" întregite prin „Io Mihail Voievod şi domn a toată Ţara Românească şi al Ardealului şi a toată Ţara Moldovei".

Depozitară a nădejdilor românilor prin armele — simbol al dezrobirii — pe care *„horenii"* i le cereau la 1784, mormînt al căpitanului Crişan, Alba Iulia a plîns apoi martiriul lui Horea şi Cloşca, s-a cutremurat la zăngănitul lanţurilor lui Iancu, a asistat încrîncenată la crimele de la Mihalţ din 2 iunie 1848, s-a luminat la cîntecul izbînzii fraţilor de peste munţi ce au înfăptuit Unirea Moldovei şi a Munteniei la 1859 şi independenţa României la 1877, ridicîndu-se din nou ca citadelă a dreptăţii în toamna descătuşării — amurg al imperiilor multinaţionale.

Oraş al păcii şi al bucuriei muncii, privit de departe, cu evlavie, de luptătorii neamului îngenunchiaţi la poalele străbunilor Carpaţi, frîngîndu-şi spada odată cu dreapta mînie pentru a da un exemplu lumii, „cetatea istorică a neamului nostru" chema la 20 noiembrie 1918, prin glasul Marelui Sfat, „în numele dreptăţii eterne" la „Mărita Mare Adunare Naţională" pe fiii săi de pretutindeni, pe toţi iubitorii de adevăr. Îi chema „cu miile, cu zecile de mii, în număr vrednic de cauza mare şi sfîntă", iar Blajul Libertăţii şi Lugojul, Aradul, Sibiul şi Braşovul şi Oradea şi întreg Maramureşul i-au purtat chemarea îndemnînd: „Veniţi la Alba Iulia!" Şi s-au pornit zăpoarele neamului zdrobind orice stavilă. Întreaga suflare românească, din ţara „codrilor de fag", unde „elocvent vorbeau lacrimile ce se prelingeau pe faţa celor mulţi", pînă la „Marea cea Mare" şi Maica-Dunăre bătrînă a răspuns împletindu-şi glasul în cîntul celor peste 130 000 de fii ai săi prezenţi pe „Cîmpul lui Horea" — „Deşteaptă-te române!"

„Bine aţi venit în sfînta cetate de durere şi de slavă a neamului românesc" le-a urat *„Foaia"* Albei Iulii pe care, din acea zi de 30 noiembrie, 40 000 de ţărani au păstrat-o ca pe o icoană. *„Bine aţi venit!"* în numele dreptăţii. „Cînd un întreg popor are un singur gînd şi inima milioanelor de oameni bate pentru o singură idee, ce putere omenească ar putea să se opună? Şi dacă ar exista o asemenea putere duşmană va trebui să se încline în faţa voinţei suverane a milioanelor de suflete unite într-un singur gînd şi un singur ideal". Şi, într-adevăr, voinţa suverană a unei întregi naţiuni libere şi mîndre a triumfat, „visul măreţ de al cărui dor au murit moşii şi părinţii" noştri s-a întrupat. În aclamaţiile mulţimii, prin glasul lui Vasile Goldiş, „Adunarea Naţională a tuturor românilor din Transilvania, Banat şi Ţara ungurească, adunaţi prin reprezentanţii lor îndreptăţiţi la Alba Iulia în ziua de 18 noiembrie/1 decembrie 1918, decretează Unirea acestor români şi a teritoriilor locuite de dînşii cu România". 1 Decembrie 1918, Alba Iulia — leagăn al Marii Românii! Odată cu alipirea sa la patria mamă, scăpată de jugul servituţii străine, Transilvania a intrat într-o perioadă de mare avînt creator în toate domeniile; energiile poporului român, încătuşate timp de secole izbutind să se concretizeze într-o vastă operă social-culturală.

Prof. dr. Gheorghe Şora

1918 — 1 DECEMBRIE — 1990

Biserica Ortodoxă şi rolul ei în pregătirea Marii Uniri din 1918

Biserica Ortodoxă Română, de la începutul existenţei noastre ca popor creştin ortodox — adică de la naşterea noastră din Daci şi din Romani — şi-a împletit istoria sa cu cea a poporului român, slujind deopotrivă unitatea noastră spirituală şi cea naţională.

Am moştenit de la strămoşi acelaşi sînge — acel sînge care uneşte o familie — acelaşi spaţiu geografic, spaţiul Daciei Felix, aceeaşi limbă, aceeaşi credinţă, aceleaşi datini şi obiceiuri. Căci ne-am creştinat odată cu naşterea ca popor. De aceea, ideea păstrării tuturor acestora, ca şi a unităţii naţional-statale, a constituit de-a lungul istoriei, pentru toţi românii de pretutindeni, o permanentă şi sfîntă datorie şi năzuinţă a lor şi a Bisericii lor.

Mijloacele prin care Biserica şi-a manifestat în mod permanent acest Simbol al credinţei lor au fost multe şi diferite şi ar fi greu să le cuprindem pe toate într-o scurtă comunicare ca aceasta. Voi fi nevoit să mă limitez doar la cîteva domenii în care ea, Biserica, s-a străduit veac după veac să fie o prezenţă vie şi un imbold de suflet, de minte şi de inimă în viaţa poporului român, cu misiunea sfîntă de a păstra şi a transmite din generaţie în generaţie conştiinţa unităţii românilor de pretutindeni şi, acolo unde a fost în chip silnic pierdută, să păstreze vie dorinţa permanentă a refacerii acestei unităţi.

1. Românii şi-au apărat identitatea mai ales prin Biserica Ortodoxă. Iată o declaraţie şi un adevăr care ar fi greu de refuzat.

Biserica a ţinut trează ideea şi idealul unităţii românilor prin păstrarea de către ea, prin cult şi propovăduire, prin spovedanie şi mediere a legăturilor cu Dumnezeu, a unităţii de limbă şi de credinţă, care au asigurat unitatea de simţire şi de neam.

Istoricul P. P. Panaitescu referindu-se la Transilvania scria: *„Nu trebuie să trecem cu vederea faptul istoric de primă importanţă că Biserica şi mănăstirile au ţinut neamul românesc în faţa încercărilor de deznărmare ale stăpînirii străine din Transilvania. Biserica Ortodoxă Română din Transilvania... a păstrat coeziunea românilor faţă de străini"*.

Dar nu numai în Transilvania a jucat Biserica Ortodoxă acest rol. Tot P. P. Panaitescu scrie: *„Ortodoxia nu a fost numai o doctrină teologică, ci şi semnul unei unităţi culturale... Ea a reprezentat şi din punct de vedere popular o solidaritate de luptă împotriva cotropirii „păgînilor" turci şi tătari"*.

Astăzi nu mai există aceleaşi primejdii, dar travestiţi în altceva, mai avem încă şi acum „turcii şi tătarii" noştri. Şi nu cred că Biserica şi-a pierdut vigoarea şi calitatea de apărătoare a unităţii. Ea îşi simte în continuare această vocaţie sfîntă.

Cei care au vrut să ne deznaţionalizeze, ne-au atacat în primul rînd credinţa. E deajuns să ne amintim de sec. al 17-lea cînd principii calvini din Transilvania au vrut să ne calvinizeze.

Cei mai mulţi ortodocşi au rezistat. În frunte cu Biserica. Mitropoliţii Ilie Iorest şi Sava Brancovici sînt azi în calendarul orodox ca martiri pentru apărarea credinţei. Dar şi ai neamului. Vom vedea îndată cum.

Cei care n-au rezistat, cei care au acceptat calvinizarea, au dispărut ca români. Nu avem astăzi români calvini. Unde sînt? Au fost! Mai ales din cei bogaţi, ca să-şi apere averile, s-au maghiarizat. Un patriarh răsăritean, Ciril Lukaris, scria în sec. 17 principelui calvin: românii nu vor accepta calvinismul, pentru că aceasta ar însemna să se despartă de fraţii lor de peste munţi care sînt ortodocşi. Iată cum credinţa comună însemna păstrarea conştiinţei comune de neam şi unitate.

Românii din Transilvania prin credinţa lor ortodoxă se apărau de ocupanţii străini care erau de alte confesiuni. În Biserică — numai în Biserică — aceştia nu intrau, fiind neortodocşi. Acolo, românii erau între ei. Acolo vorbeau numai româneşte, se tînguiau, îşi aduceau aminte de strămoşi, îşi făceau planuri. De aceea străinii au vrut mereu să-i treacă la religia lor. Să-i scoată din bisericile şi credinţa lor. Dar Ortodoxia a fost tare, şi a fost tare şi fiindcă s-a ştiut element de coeziune naţională. Au fost un tot: credinţa şi conştiinţa de neam, adunate în limbă într-un singur cuvînt: lege. Legea românească şi legea ortodoxă. De ce lege eşti, însemna şi român, şi ortodox.

Aşa se explică de ce românii şi-au apărat cu atîta dîrzenie credinţa. Aşa se explică martirajul lui Ilie Iorest şi Sava Brancovici, răscoalele conduse de Sofronie de la Cioara, Visarion Sarai, Popa Tunsu (de fapt Ioan Molnar din Sadu, Sibiu) şi mulţi, mulţi alţii.

2. Biserica a păstrat şi a cultivat, în afară de credinţa unificatoare, *limba unificatoare*, limba română.

(Continuare în pag. a 2-a)

Mitropolitul Antonie al Ardealului

Dialog teologic Ortodox-Reformat

Cea de a doua întrunire a dialogului oficial dintre Biserica Ortodoxă şi Alianţa Mondială a Bisericilor Reformate a avut loc, la invitaţia Î. P. S. Mitropolit Filaret al Minskului, la reşedinţa Exarhatului Patriarhiei Moscovei din capitala R.S.S. Bieloruse între 2—5 octombrie 1990. Cei douăzeci şi şase de participanţi, în frunte cu cei doi co-preşedinţi: Î. P. S. Mitropolit Panteleimon Rodopoulos de Tiroloi şi Serention (Patriarhia Ecumenică) şi Pastorul Dr. Lukas Fischer (Alianţa Reformată) au reprezentat, din partea ortodoxă, Patriarhiile Constantinopolului, Alexandriei, Antiohiei, Moscovei, României, Bulgariei precum şi Bisericile Ciprului, Greciei şi Cehoslovaciei, iar din partea reformată Biserici din India, Germania, Marea Britanie, Elveţia, Australia şi Statele Unite ale Americii. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de Diacon prof. dr. Aurel Jivi de la Institutul Teologic din Sibiu şi Pr. prof. dr. Constantin Galeriu de la Institutul Teologic din Bucureşti.

Continuîndu-se discuţiile pe tema Sfintei Treimi, începute în martie 1988 la prima întrunire din Elveţia, la Minsk a fost prezentat mai întîi un document de lucru intitulat „Spre un consens teologic în legătură cu doctrina despre Sfînta Treime". Au urmat două referate intitulate „Învăţătura biblică şi patristică despre Sfînta Treime" alcătuite de Prof. dr. Christos Voulgaria (Grecia) şi Prof. dr. Christopher Kaiser (S.U.A.). Ambele referate au formulat concluzia potrivit căreia învăţătura Părinţilor despre Sfînta Treime este conformă cu Sfînta Scriptură. Răspunsurile la cele două referate au fost alcătuite de Î. P. S. Dr. Daniel Ciobotea, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei (răspuns citit în cadrul întrunirii de către unul din delegaţii români) şi de Prof. dr. Eric Osborn din Australia.

La tema „Sfînta Treime şi cultul Bisericii" au prezentat referate Î. P. S. Simeon, Arhiepiscop al Riazanului (U.R.S.S.) şi Prof. dr. V. Bruce Rigdon (S.U.A.) iar răspunsurile au fost date de Prof. dr. O.V. Jathanna (India) şi Prof. dr. B. Anagnostopoulos (Grecia). Cu toată înţelegerea diferită a cultului şi a spiritualităţii în cele două tradiţii, referatele şi răspunsurile au subliniat prezenţa continuă a Cuvîntului întrupat în experienţa vie a Bisericii.

A fost evidenţiat în cadrul acestei întruniri acordul care există între ortodocşi şi reformaţi privitor la învăţătura despre Sfînta Treime şi acceptarea Simbolului niceo-constantinopolitan cu accentul său trinitar, recomandîndu-se ca acest simbol să fie păstrat în forma sa originală din 381.

S-a mai arătat că realitatea credinţei în Sfînta Treime — a cărei taină nu poate fi cuprinsă de mintea omenească — este mai importantă decît terminologia teologică specifică. Tema raportului dintre natura dumnezeiască şi energiile necreate urmează să fie abordată la una din întrunirile viitoare ale dialogului.

Fiecare zi a dialogului ortodox-reformat de la Minsk a început cu un serviciu religios în capela Exarhatului. În timpul şederii acolo delegaţii au vizitat cîteva biserici din oraş precum şi mănăstirea „Adormirea Maicii Domnului" din Jiroviţe unde funcţionează din nou un seminar teologic pentru Biserica din Bielorusia.

La 4 octombrie participanţii la dialog au fost primiţi de către Dl. Stanislav S. Suşkevici, prim adjunct al preşedintelui Sovietului Suprem al R.S.S. Bieloruse şi de către alţi reprezentanţi ai acestui organism. Aceştia au prezentat activitatea Sovietului Suprem insistînd asupra noii legislaţii a Republicii privitoare la culte precum şi asupra spiritului nou care caracterizează raporturile dintre Biserică şi Stat. În seara aceleiaşi zile Î. P. S. Mitropolit Filaret a oferit o recepţie la sediul Exarhatului în cinstea participanţilor la dialog. Au mai fost invitaţi reprezentanţi ai autorităţilor locale, ai altor culte şi organizaţii din Minsk.

Întrunirea de dialog dintre Biserica Ortodoxă şi Alianţa Mondială a Bisericilor Reformate a oferit celor mai mulţi dintre participanţi posibilitatea de a asista la prăznuirea la 8 octombrie a Sfîntului Serghie de la mănăstirea „Sfînta Treime" din Zagorsk, la care a fost prezent şi Sanctitatea Sa Alexei II, Patriarhul Moscovei şi al întregii Rusii.

Diac. prof. Aurel Jivi

Biserica Ortodoxă şi rolul ei în pregătirea Marii Uniri din 1918

(Continuare din pag. 1-a)

Primele texte scrise au fost traduceri din Noul Testament. Manuscrisele maramureşene asta erau. A venit apoi Coresi la Braşov cu textele lui „pe înţeles" — în româneşte, apoi *Palia de la Orăştie*, apoi *Noul Testament* de la Alba Iulia, 1648, apoi *Biblia de la Blaj*, apoi cea *de la Bucureşti*, 1688, care a fost monumentul prin excelenţă al definitivării *limbii* române. În componenţa *Bibliei de la Bucureşti* a intrat probabil *Vechiul Testament* tradus de moldoveanul N. Milescu şi *Noul Testament* al lui Simion Ştefan din Alba Iulia Ardealului, Psaltirea lui Coresi, Psaltirea şi Parimiile lui Dosoftei ş.a. *Biblia de la Bucureşti* a pus temeliile limbii române moderne, limbii literare. V-aş citi numai cîteva versete din Psalmul 50, poate cel mai cunoscut din toată Psaltirea, ca să vedeţi cît de aproape e textul de azi, de cel din 1688. Nu s-a putut găsi o limbă mai frumoasă decît aceea:

1. Miluieşte-mă Doamne după mare mila Ta
2. Şi după mulţimea îndurărilor Tale stinge fără de legea mea.
3. Mai mult mă spală de fără de legile meale şi de păcatul mieu curăţeşte-mă.
4. Căci fără de legea mea eu cunosc şi păcatul mieu înaintea mea iaste pururea.
8. Stropi-mă-vei cu isop şi mă voi curăţi, spăla-mă-vei şi mai vîrtos decît zăpada mă voi albi.

Am putea cita tot psalmul. E într-o limbă de mare frumuseţe, în care metaforele de atunci n-au putut fi înlocuite cu altele şi nu vor putea fi înlocuite niciodată. Ele egalează versul ebraic, sintetic, în cuvintele căruia era ascuns Dumnezeu însuşi, Sehina.

În afară de *Biblia de la Bucureşti* ca element de coeziune românească prin limbă, să ne amintim şi de *Bucvare*, de *Bucoavnele* şi *Abecedarele* tot de Biserică scoase, şi cu texte din Scriptură ca exemple de limbă.

Cît de mult s-a întrepătruns ortodoxia cu simţirea românească, se vede şi din titlul dat de Mitropolitul Varlaam al Moldovei cărţii sale de predici. N-a zis: *Predici*. Nici *Carte de învăţătură ortodoxă*, ci: *Carte românească de învăţătură*. Frumos şi grăitor titlu! Românesc însemna ortodox. Şi invers.

Prin tot ce s-a scris cîteva secole, prin cartea bisericească s-a păstrat limba. De aceea Mateevici o numeşte *„limba vechilor cazanii"*. Iar limba a păstrat conştiinţa unităţii. De aceea *Biblia de la Bucureşti* „se dăruia" nu creştinilor, ci, ca şi predicile lui Varlaam, „neamului românesc". Aşa scrie în titlu. Iar Dositei, patriarhul prefaţator, menţionează precis: moldovenilor, muntenilor şi transilvănenilor. Căci una erau şi una trebuiau să se simtă.

3. Cînd a fost posibil, Biserica şi-a organizat şi *Instituţii* menite să apere conştiinţa unităţii.

Să ne aducem aminte de Mitropolitul Andrei Şaguna.

În 1864 a reîntemeiat Mitropolia Transilvaniei.

I-a dat un *Congres* alcătuit din două treimi laici şi o treime clerici, pentru ca să angajeze *pe toţi* românii în păstrarea credinţei, şi să-i cuprindă pe toţi în organizarea naţiunii. Căci numai prin Biserică se mai putea organiza *atunci* naţiunea. Şi tot Şaguna a dat naţiunii o *Constituţie* care, deşi în formă era bisericească, în fapt era naţională: *Statutul Organic şagunian*. Mintea lui Şaguna a imaginat aceste instituţii pentru că, dacă nu se puteau românii organiza politic, s-o poată face prin Biserică, pe calea aceasta. De aceea Eminescu l-a numit pe Şaguna *cap politic prin excelenţă!*

Şaguna a organizat apoi *Şcolile confesionale româneşti*. Patru sute au fost înfiinţate de el. Cu toate, la sfîrşitul vieţii lui erau peste 800. Ele au fost instrumentul de educaţie în masă a românilor, *în limba lor*. Le-a dat şi manuale, aproape 25, a făcut din preoţi directori şi din protopopi inspectori. Transilvaniei i-a dat şi o *Biblie* (1856—1858) în care nu include, dintr-o suspiciune remarcabilă pentru vremea aceea, tratatul *Despre singurul ţiitorul gînd* sau *Despre raţiunea dominantă*, care îi va fi sugerat o alunecare într-un umanism lipsit de credinţă şi redus la raţiune.

Nu putem să nu amintim aici măcar în fugă Gimnaziile întemeiate de el, la 1850 cel din Braşov şi la 1868 cel din Brad. În 1850 a întemeiat Institutul Teologic-Pedagogic din Sibiu care astăzi îi poartă din nou numele. Să ne amintim şi de clericii basarabeni dintre care sînt obligatoriu de pomenit Mitropolitul Gurie Grosu şi episcopul Dionisie Erhan, mari luptători pentru unirea din 1918.

Cînd, mai tîrziu, Budapesta va încerca maghiarizarea numelor, a şcolilor, tot Biserica se va opune. Rămîn nemuritori în această privinţă Mitropolitul Miron Romanul şi Miron Cristea, viitorul patriarh. Circularul Milenar al lui Miron Romanul, din 10 aprilie 1896, e un moment de atitudine naţională de veşnică valoare şi amintire.

Nu trebuie să uităm desigiur, în sec. XVIII şi XIX nici marea operă a cărturarilor Şcolii Ardelene, toţi oameni ai Bisericilor româneşti. In deosebi Inocenţiu Micu trebuie să rămînă o prezenţă vie în memoria tuturor generaţiilor. Avea numai 32 de ani (1732) cînd, ca tînăr episcop, s-a dus la Viena să ceară recunoaşterea românilor ca a patra naţiune din Transilvania. El îi va scrie Mariei Tereza în 1744 că poporul cinsteşte clerul *„nu numai în cele ale credinţei, ci şi în alte treburi care privesc întreaga naţiune din această ţară"*. Ştim cît a suferit şi din partea autorităţii civile de la Viena, ca şi din partea celei bisericeşti de la Roma, pentru lupta sa naţională. Ameninţase că se va pune în faţa clerului şi a poporului şi va trece munţii în România, dacă nu se recunosc drepturile poporului român. Urmarea a fost că a fost reţinut la Viena, apoi la Roma pînă la moarte. Acestora nu le trebuiau episcopi ca să-i apere pe români, ci au crezut că o vor obţine prin religie, prin ruperea românilor, a unei părţi a lor, de Ortodoxie, deci şi de fraţii de peste munţi.

4. În afară de apărarea unităţii prin credinţă, prin menţinerea limbii, prin oameni, la care am putea adăuga încă mulţi alţii, din vremea Unirii din 1918, pe Miron Cristea, pe atunci episcop de Caransebeş şi pe Nicolae Bălan, viitorul Mitropolit al Ardealului, am mai putea adăuga şi opera de menţinere a conştiinţei româneşti prin *presa religioasă*. Nu avem acum timpul să ne referim la toate publicaţiile, de la Caransebeş, şi din alte locuri, dar dacă cineva ar răsfoi numai *Telegraful român* şi *Calendarul*, ambele şaguniene, care au apărut sub toţi mitropoliţii pînă la unire şi după unirea din 1918, am găsi în ele poezii, nuvele, povestiri de autori de dincolo de munţi — Eminescu, Alexandri, Bolintineanu, şi mulţi alţii, şi tot opere cu conţinut *naţional*, menite să readucă în conştiinţa transilvănenilor pe fraţii de pretutindeni, şi să le ţină trează speranţa că într-o zi vor fi una. Prin toate străbătea speranţa în unitatea ce va să vie.

În ele se amintea de Mihai Viteazul cel de la anul 1600, de unirea din 1859, de Tudor Vladimirescu, la 1821.

Nu trebuie aşadar să uităm nici *presa* ca instrument al Bisericii pentru pregătirea Unirii. Nu trebuie să uităm *Memorandum*-ul din 1892, în procesul din 1894 fiind şi mulţi preoţi: Vasile Lucaciu, Gherasim Domide, Nicolae Cristea şi profesorii de teologie Daniil Popovici-Barcianu şi Dimitrie Comşa din Sibiu. Şi cum să nu amintim de ASTRA pentru care Şaguna, primul preşedinte în 1861, a dat asaltul definitiv pentru aprobarea înfiinţării ei.

Fiecare biserică a fost secol după secol un altar şi o cetate în care s-a oficiat Taina Cuminecării cu Hristos, dar şi a cuminecării întru unitatea de neam. De aceea Eminescu a spus că Biserica Ortodoxă a fost *„mama neamului românesc"*. Şi de aceea Bucow a distrus aproape 200 de biserici în Transilvania. Fiecare carte tipărită de Biserică a fost o Bună Vestire a credinţei, dar şi o Evanghelie a speranţei în unitatea tuturor românilor, întru o credinţă şi o limbă. De aceea Varlaam în *Răspunsul la Catehismul Calvinesc* se adresa ca un frate către cei din Transilvania „cu noi de un neam român", întinzîndu-le, în primejdie, o mînă de ajutor. Să nu-şi piardă credinţa, ca să nu se piardă ca neam.

Fiecare şcoală bisericească a fost o memorie a trecutului trezită în conştiinţă şi o speranţă a unirii tuturor românilor.

Fiecare episcop şi preot, fiecare episcopie şi parohie au fost martori şi propovăduitori ai lui Hristos, dar şi dascăli de patriotism.

Constantin Brîncoveanu scria într-un Hrisov din 25 mai 1698 prin care dădea ajutor Mitropoliei din Ardeal că o ştia *„pe această Sfîntă Mitropolie că se învăluieşte ca o corabie în mijlocul valurilor mării, fiind între multe feluri de eretici necredincioşi şi se năpăstuieşte de dînşii în multe chipuri"*. Înţelegînd bine situaţia ardelenilor, Nicolae Iorga scria în *Sate şi preoţi din Ardeal* (1902), că: *„o istorie de sate şi de preoţi e istoria Ardealului românesc"*. Aceşti preoţi şi Biserica lor au făcut istoria, au ţinut trează conştiinţa unităţii cu toţi românii de pretutindeni. O sută treizeci de preoţi au fost închişi în războiul 1916—1918 în închisorile de la Cluj, Tg. Mureş, Odorhei, Timişoara, Seghedin şi Vaţ, iar alţi 200 au fost deportaţi pentru *„spionaj în favoarea României"*, pentru iubire de ţara lor!

Erau toţi urmaşii celor ce suspinaseră aproape 2000 de ani după unitate, urmaşii celor care în 1848 strigaseră la Blaj, unde Şaguna a fost unul din cei doi preşedinţi: *„Noi vrem să ne unim cu ţara"*.

Şi unirea a venit. Românii au hotărît-o în Basarabia, în Bucovina şi la 1 decembrie 1918, la Alba Iulia în Transilvania.

La 1 Decembrie — în fiecare an, de acum înainte, cînd această zi va fi ziua noastră naţională, să ne aducem aminte şi de Biserica strămoşească, aceea care clipă de clipă, în toată istoria ei, a propovăduit pe Dumnezeu, dar şi unitatea neamului românesc, în aceeaşi măsură, prin păstrarea credinţei, a limbii, a conştiinţei de neam, prin cuvînt şi prin scris, prin iubire de baştină, de glie, de moşia pe care ne-au lăsat-o moşii şi strămoşii noştri.

Un spirit întreprinzător şi o ctitorie notabilă la Săliştea

— Elie Măgeanu (1890—1934) şi ziarul „Cuvîntul Poporului" (1919—1934) —

„Să ne ştim jertfi totul pentru patrie şi neam".

—

„Şi chiar cînd nădejdea-i cu aripa ruptă
Iubeşte viaţa, iubeşte-o şi luptă".

E. Măgeanu

Descendent dintr-o onorabilă familie de mărgineni, care l-au crescut în tradiţia cunoscută a vechilor datini familiale ţărăneşti („de credinţă şi cinste"), Elie Măgeanu a văzut lumina zilei la Săliştea Sibiului, în anul 1890, 15 august. Urmează aici clasele primare, urmînd apoi (şi încheind) 4 clase liceale la Bucureşti, unde s-a bucurat de solicitudinea cărturarului Gh. Munteanu-Murgoci.[1]

La 18 ani întrerupe deci studiile, învăţînd stenografia şi meşteşugul tiparului, după care revine în Mărginimea Sibiului (după anul 1908).

Mobilizat în primul război mondial*, îl găsim pe tînărul Măgeanu — în curînd — în „trenul istoric" care ducea delegaţii Sibiului la Marea Adunare de la Alba Iulia (1 Decembrie 1918).

„Atunci cînd soarele libertăţii naţionale era răsărit, — nota unul dintre colaboratorii de mai tîrziu ai gazetei „Cuvîntul Poporului", — atunci s-a născut ideea ziarului „Cuvîntul Poporului". Şi prin tenacitatea lui Elie Măgeanu ziarul a pornit la drum, întîi în Sălişte în ziua de 24 august 1919, ca mai tîrziu, la 12 februarie 1922 să reapară din nou în Sibiu, după ce între timp a suferit ciuntirea coloanelor sale de către cenzura anului 1920".[2]

E. Măgeanu înfiinţează în comuna de baştină prima tipografie (mai tîrziu, „Casa Stireci") şi o librărie atît de necesare Săliştii culturale, precum şi Mărginimii.

Ziarul amintit, cu apariţie săptămînală (duminicală), a fost „expansiunea unui patriotism înfocat, a unui naţionalism curat şi a unei sinceităţi netăgăduite. În slova coloanelor sale, cei ce s-au strîns dezinteresaţi în jurul lui Elie Măgeanu încercau să împrăştie lumină românească în umilele sate ale ţării, ziarul fiind scris anume pentru ţărănime."[3]

În coloanele gazetei, E. Măgeanu şi-a pus mult suflet, iar pentru „viaţa" ei şi-a dat toată agoniseala sa, vreme de 15 ani. „Cine cunoaşte tainele, greutăţile acestei îndeletniciri de ordin cultural, fără ajutoare băneşti şi subvenţii convenţionale, acela va putea aprecia după merit strădania directorului Măgeanu, care dorind să fie folositor pentru alţii s-a mistuit pe sine, avînd înaintea noastră un om care s-a jertfit pe sine pentru binele altora".[4]

Truda ctitorului gazetei „Cuvîntul Poporului" a fost admirată de figuri marcante ale scrisului românesc interbelic, care i-au devenit colaboratori: Ioan Lupaş, Oct. Goga, N. Colan, D. D. Roşca, Ilie Beu, N. Tolu, Horia Petra-Petrescu Ax. Banciu etc.

„Foaie culturală, economică, industrială şi politică", cum se subintitula, „Cuvîntul Poporului" a înserat în paginile sale mare parte din problematica perioadei interbelice cu privire deosebită la Mărginime.

Un loc însemnat în paginile foii săptămînale — în contextul vieţii social-economice — l-au ocupat „Casa de păstrare"[5] şi firma românească „I. Comşa şi fiul" din Sălişte,[6] roade ale unor „vrednicii româneşti" cu binefăcătoare repercursiuni asupra dezvoltării economice a Mărginimii, a Ţării Româneşti în general.

Oierilor mărginimii, din „viţă de oameni de ispravă", ciobanilor care „făceau legătura între fraţi, mai înainte de a avea unirea politică, fiind de multe ori purtători de cuvînt şi de cărţi în dulcea limbă românească la fraţii lor... din ţară", oamenilor acestora „iubitori şi respectuoşi", „Cuvîntul Poporului" le-a consacrat pagini de neuitat.[7]

Oglindind problematica politică a vremii (şi afectînd spaţiul larg activităţii Partidului Naţional ardelean, mai apoi Partidului Naţional-Agrar), „Cuvîntul Poporului" reliefa într-o sumă de articole (ex. „Datoria noastră de azi şi de mîine", „Învăţăminte", „Răvaş politic", „Cronica săptămînii" ş.a.) idei ca: „vitejia şi dragostea de neam a soldaţilor români" (1916—1918), „bucuria libertăţii naţionale" (aniversarea zilei de 15 mai 1848), „trăinicia zidită pe temeiul dreptăţii în lumina cinstei", „izbînda vremilor de faţă nu e decît suma năzuinţelor, încordărilor, sudorilor, jertfelor din trecut" etc. Evenimentele politice internaţionale (ex. alegerile prezidenţiale din Franţa, 1920 şi din Germania, 1925; evenimentele din Belgia — „criza de guvern", 1925; conferinţa „Micii Înţelegeri", 1925 etc.) erau comentate cu competenţă de redactorii gazetei mărginene. Ponderea lor era însă mai redusă în comparaţie cu viaţa po-

(Continuare în pag. a 4-a)

Dumitru Peligrad,
Carol N. Comşa

Aniversarea unui monument ştiinţific şi tehnic

Se împlinesc anul acesta trei sferturi de veac de la apariţia unei cărţi care a rămas în bună măsură pînă azi — cu atît mai mult la apariţia ei în 1915 — un adevărat monument ştiinţific şi tehnic: *Monografia comunei Răşinari* de *Victor Păcală*. Citim în subsolul paginei un titlu: *Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, 1915*, iar sub numele autorului: *profesor la Seminarul Andreian din Sibiu.*

Marcarea acestui eveniment trebuie neapărat făcută şi — cum se va vedea — nu numai în plan etnografic, cel care o face aici are cîteva privilegii: este răşinărean, cu ascendenţi printre colaboratorii locali amintiţi în prefaţă, l-a cunoscut pe autor în ultimii lui ani de viaţă şi a făcut parte din fostele echipe regale studenţeşti ale lui D. Gusti, cunoscînd opiniile profesorului despre monografii în general şi despre a lui Păcală în special.

Cine a fost Victor Păcală? S-a născut la 1874 în Dealul Frumos, lîngă Agnita. După şcoala din sat, a urmat Gimnaziul evanghelic din Sighişoara şi între 1893—1896, Institutul seminarial din Sibiu. Rămîne un an funcţionar la Consistoriu, după care primeşte o bursă şi se înscrie la Universitatea din Budapesta, devenind în 1901 profesor de istorie şi geografie. În vacanţe a călătorit prin Italia, Africa de Nord, Balcani şi Asia Mică, publicîndu-şi notele în periodicele sibiene ale timpului. Va fi mai întîi profesor la Şcoala civilă de fete a ASTREI. Intre 1902—1905 va avea ore şi la Institut, unde din 1909 va fi profesor titular. După realizarea unităţii naţionale va fi numit inspector general al învăţămîntului secundar, funcţie din care se va şi pensiona. În 1944 se va refugia la Sibiu, unde va rămîne pînă la moarte, la sfîrşitul lui noiembrie 1955. Omagiindu-i munca dedicată satului lor, un grup masiv de răşinerăni condus de preotul Ioan Brote îl va urma pe ultimul drum. I-au rămas în manuscris o lucrare mai amplă despre mărgineni şi alta despre românii macedoneni. Mi-a arătat aceste caiete, care azi s-ar putea găsi la nepoţii lui de frate, pentru că el n-a avut familie.

Mărturiseşte în prefaţă că lucrul la monografie l-a început prin 1903—1904. L-am întrebat de ce a optat pentru Răşinari? Mi-a răspuns că din mai multe motive, printre care: cel mai des nume de sat românesc întîlnit în arhivele din Budapesta; era sat reprezentativ ca forţă şi frumuseţe românească („eram atunci toţi robi ai unui ideal politic şi naţional"); era sat de frontieră vestit pentru călăuzele şi contrabandele lui; se întreba de ce idolul lui, Şaguna, l-a ales ca loc de veşnică odihnă? În sfîrşit pentru că era uşor accesibil şi drumul pînă la el, „era o adevărată bucurie". Mi-a adăugat că toate acestea poate nu l-ar fi hotărît dacă n-ar fi intervenit cuvîntul profesorului şi memorandistului Daniil Popovici Barcianu, „unul dintre cei mai minunaţi oameni din cîţi mi-a fost dat să cunosc în viaţă", pe care l-a cunoscut atît ca student, cît şi în cancelarii. „Cu acest răşinărean înţelept şi luminat m-am consultat înainte de a mă înscrie la doctorat".

Monografia comunei (pe copertă „satului") Răşinari i-a fost teza lui de doctorat, respinsă însă de comisie ca naţionalistă, cu tot referatul foarte favorabil al profesorului Cholnoky. De teama aceasta s-a oprit cu istoria satului la 1786. „Aş fi ajuns la adăpostirea unor cete de panduri de-ai lui Tudor, la masiva participare răşinăreană din 1848, la listele părintelui Lungu cu voluntarii răşinăreni de la 1877—1878 (aţi avut şi un erou) la Memorand şi la altele." I-am spus că acum îmi explic de ce nu are nici un rînd despre Goga. „Aveam o jumătate de pagină, dar el s-a refugiat în Ţară cu două, trei săptămîni înainte de a depune lucrarea. A trebuit să refac pagina la repezeală. Dar fotografia casei natale am uitat s-o scot. Ţi-o aminteşti? Eram cu mama poetului pe piatra din faţa portiţei de din sus. A pus şi fotografia asta umărul la respingerea lucrării". Mi-a spus apoi de ce mare ajutor i-a fost mama poetului în înţelegerea specificului etnogra-

(Continuare în pag. a 4-a)

Corneliu Dragoman

TEXTE DIN SF. SCRIPTURĂ:

— Dumnezeu nu vrea să piardă sufletul şi se gîndeşte cum ar face să nu lepede de la sine nici pe cel înlăturat.
(II Regi 14, 14)

— Tu eşti lumina mea, Doamne! Doamne, luminează întunericul meu.
(II Regi 22, 29)

— În ce chip doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa te doreşte sufletul meu, Dumnezeule.
(Ps. 41, 1)

„ASTRA", moment de întemeiere

(Continuare din pag. 1-a)

în cauză, dar şi pentru celelalte secţiuni, în demersul reluării, în condiţie de libertate şi la cotele exigenţelor prezentului, a misiunii de instituţie dinamizatoare de cultură a Asociaţiunii. Interzisă peste patru decenii, Astra renaşte azi într-un proces de afirmare de sine în peisajul contemporan, construindu-şi structurile în respectul tradiţiilor ei biruitoare şi în firească dezvoltare pe principiul libertăţii. Ideea a fost exprimată în cuvîntul rostit de preşedintele Asociaţiunii, părintele profesor dr. Dumitru Abrudan, la deschiderea secţiunii muzicale: „Astra începe să grăiască despre sine ca semn al reactivării misiunii ei, după o lungă perioadă de tăcere impusă".

Programul inaugurării a cuprins un cuvînt despre tradiţiile activităţii muzicale în cadrul Astrei, urmărind şi firul afirmării în timp a unei forme de organizare a ei (iniţial ca parte a secţiunii literare, la Braşov şi Sibiu, pînă la înfiinţarea, odată cu reorganizarea Astrei, a unei secţiuni muzicale), cuvînt rostit de preşedinta noii secţiuni înfiinţate, distinsa profesoară şi muzicolog, Mioara Tipuriţă. Sînt evocaţi compozitorii astrişti, Gheorghe Dima, Timotei Popovici, Augustin Bena, Gheorghe Şoima, a căror omagiere constituie axa programului inaugural al secţiunii, şi este motivată includerea medalionului Augustin Bena, ca gest comemorativ la 110 ani de la trecerea sa la cele veşnice. O succintă prezentare a proiectelor de activitate a noii secţiuni a dezvăluit preocupări: pentru cunoaşterea şi valorificarea patrimoniului muzical transilvănean în diverse sfere de interes şi în variate forme de manifestare modernă, pentru restituirea valorilor muzicale culte şi populare, pentru realizarea muzicală în şcoală, la sate, în mediile intelectuale, pentru interpretare şi creaţie muzicală, pentru colaborare în sferă largă naţională şi internaţională.

Simpozionul, onorat de prezenţa profesorului universitar dr. muzicolog Octavian Lazăr Cosma (Bucureşti), a dr. muzicolog Gheorghe Sbîrcea, a dr. Radu Cărpinişan, nepot al compozitorului Augustin Bena, evocă strălucirea mişcării muzicale sibiene şi transilvane şi omagiază marile sale personalităţi, pe compozitorii Gh. Dima, Timotei Popovici, Augustin Bena şi Gh. Şoima. Comunicările aduc informaţii şi puncte de vedere noi despre viaţa şi creaţia acestora.

Partea artistică a serii inaugurale se constituie într-o vibrantă sărbătoare pe care ne-o dăruiesc soprana Emilia Petrescu (Buc.), Corul studenţilor teologi din Sibiu, condus de părintele Vasile Grăjdean, asistent la catedra de muzică bisericească a a Institutului teologic universitar din Sibiu, Orchestra de coarde a Filarmonicii din Sibiu, condusă de concertmaistrul Nicolae Popovici. Vocea maestrei Emilia Petrescu ne-a redescoperit farmecul şi vibraţia profundă a cîntecelor de o curată, simplă alcătuire, „Păsărica-n timpul iernii" şi „Rodica" de T. Popovici, reînviind în sufletul multora din cei prezenţi amintiri din bogata sa prezenţă muzicală la Sibiu; Orchestra de coarde a interpretat emoţionant firul melodic — filtrare creatoare din vechi cîntece de vitejie şi doine — din care se alcătuieşte complexitatea componistică a acestui poem pentru cor şi orchestră, în care plînge destinul Craiului Munţilor.

Selecţia unor lucrări ca „Mureş, Mureş, apă lină", „Toarce lele", „Cărăruşa de pe deal", creaţii muzicale de sorginte folclorică, interpretate de Emilia Petrescu, „Serenada", compoziţie orchestrală, interpretată de Orchestra de coarde a Filarmonicii, „Imn religios", interpretat de Corul teologilor, au ilustrat varietatea de forme şi de formule de creaţie ale compozitorului Augustin Bena. Corul teologilor a încheiat programul cu colinde de Gh. Dima şi Gh. Şoima. Selecţia şi interpretarea pieselor din creaţia acestor patru compozitori echivalează cu un act de redescoperire pe care-l datorăm interpreţilor, iniţiatoarei şi organizatoarei programului, doamna profesoară Mioara Tipuriţă.

Sugestiile ce se desprind din manifestările inaugurale legitimează pretenţii şi îndreptăţesc aşteptări de suflet. Între ele, dorinţa de a se restitui integral, spre cunoaşterea deplină, în interpretări noi, a tezaurului componistic al muzicienilor astrişti şi cercetarea de specialitate a tuturor laturilor contribuţiei lor în sfera muzicii, pentru cuvenita, dreapta aşezare în scara valorilor naţionale: a lui Augustin Bena, ca personalitate complexă a muzicii noastre, a lui Timotei Popovici, îndeosebi în realizarea muzicală pedagogică şi didactică, laturi insuficient studiate; a lui Gh. Şoima, unul din cei mai reprezentativi compozitori de muzică religioasă, apropiat de zilele noastre.

Tradiţia conlucrării cu personalităţi artistice din întreaga ţară, ilustrată şi cu ocazia şedinţei inaugurale a secţiei muzicale, are, astăzi, noi posibilităţi de afirmare rodnică, prin extinderea pe arii geografice mult mai largi, pentru apropierea şi cunoaşterea creaţiei muzicale româneşti de pretutindeni.

Serbările din trecut ale Astrei, ne spun cei care le-au trăit, au vibrat de un anume inedit, de un anume fior. Seara inaugurală a secţiunii muzicale a Astrei celei noi a stat, ea însăşi, sub fior şi vibraţie de sărbătoare, din clipa începutului, cînd s-a revărsat din balconul sălii, peste întreaga asistenţă, firesc, ca dintotdeauna, rugăciunea „Tatăl nostru", cîntată de corul teologilor. Răsuna, după patruzeci de ani, de oprelişte, în sala Astrei, neaşteptat şi totuşi... firesc. Cu liniştea în suflete, sub taina rugăciunii, s-au desfăşurat apoi toate, curat şi temeinic, sub puterea rugăciunii „Tatăl nostru", cea dată nouă, tuturor creştinilor de însuşi Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, şi pe care o zicem în cuvinte aproape toate de origine latină, cum cu înţelepciune ne-a reamintit părintele profesor Dumitru Abrudan, preşedintele Astrei, în cuvîntul introductiv.

Sibiu, 30 nov. 1990

Teologia unei expresii româneşti

Dumnezeu bate cu anul, nu cu ceasul!

Este expresia pe care o rostesc nedreptăţiţi, oamenii pe care judecăţile omeneşti i-au lăsat nemulţumiţi. Dumnezeu rămîne ultima instanţă de apel, dreptate desăvîrşită, bazată pe atotştiinţă şi imparţialitate. Judecătorii lumeşti nu ajung întotdeauna la adevărata dreptate; fie că nu cunosc întreg adevărul din lipsă de probe, fie că nu vreau să-l cunoască datorită unor interese ori manevre de culise, fie că sînt neputincioşi din motive mai mult sau mai puţin cunoscute omului de rînd. Peste judecători şi peste judecaţi, peste reclamanţi şi peste avocaţi este Dumnezeu, care ştie şi vede toate, iar cu a Sa putere, mai devreme sau mai tîrziu, face dreptatea de care cei mai mulţi au atîta nevoie. Cîţi nu şoptesc în gînd sau printre dinţi, ori urlă-n dînşii nedreptatea ce li se face şi spun năpăstuitorilor sau judecătorilor lor, asemenea Sfîntului Pavel: „Te va bate Dumnezeu, părete văruit!" *(Fa. Ap.* 23, 3).

Aşadar, Dumnezeu în atotştiinţa şi atotputernicia Sa nu lasă nepedepsit răul şi nerăsplătit binele. Tocmai prin aceasta îşi arată unul dintre cele mai de seamă atribute ale fiinţei Sale: dreptatea. Aici apare însă un alt aspect al problemei: cînd intervine Dumnezeu să facă dreptate, să pedepsească sau să răsplătească? Pentru omul sfîrşitului de secol XX este de neînţeles proverbul în discuţie. El este omul vitezei, al calculului matematic, cibernetic chiar. Ar vrea ca totul să fie ca la telefon, ca la aparatul de radio sau la televizor: ai băgat moneda, trebuie să vină tonul; ai apăsat pe buton ori l-ai rotit, trebuie să audă sau să vadă ceva. Între cauză şi efect drumul trebuie să fie cît mai scurt, iar timpul, dacă se poate, cît mai condensat! Pentru creatorul proverbului şi nu numai pentru el, ci şi pentru cei ce l-au acceptat, l-au preluat şi transmis prin generaţii, altul era modul de gîndire. Totul era socotit prin prisma şi în perspectiva eternităţii. Nu degeaba a spus Lucian Blaga că veşnicia s-a născut la sat! Existenţa noastră aici pe pămînt este vremelnică. Noi trăim şi ne pregătim pentru viaţa cealaltă prin tot ceea ce facem, ce zicem, ce gîndim. Dumnezeu este Dumnezeul viilor şi al morţilor, este Dumnezeul veşniciei. Omul zilelor noastre nu vrea să aştepte, este sătul de cozi şi de aşteptare, vrea, cel puţin în cele spirituale, o soluţionare promptă. Pentru el, dacă s-ar putea, Dumnezeu ar trebui să „bată" cu secunda, nu cu ceasul. De cîte ori nu vin la preot credincioşi, care au necazuri în familie sau în societate şi-i cer să se roage. Unii înţeleg rostul adevărat al rugăciunii şi-i cer să se roage ca Dumnezeu să pedepsească urgent pe răufăcători. Dacă rezultatul nu este prompt, dacă bănuiţii infractori nu au nimic de suferit imediat după ce păgubaşul sau nedreptăţitul a comandat rugăciunea, acesta cade în disperare şi trage repede concluzia: ori preotul nu e bun, ori rugăciunea Bisericii nu e calea cea mai bună. Aleargă atunci la vraci şi la ghicitoare, ori în alte locuri unde crede că-şi va găsi dreptatea, iar cel mai adesea că va fi răzbunat. În fond, răzbunarea este ţinta ce-o urmăresc astfel de pseudo-credincioşi, care nu ştiu că Biserica nu are şi nu face rugăciuni de răzbuzare.

Planurile lui Dumnezeu nu întotdeauna se potrivesc cu ale noastre omeneşti, logica Sa nu este întotdeauna identică cu logica noastră. El nu „bate" cu ceasul! Uneori „ceasul" de care vorbeşte proverbul poate să fie o oră, o zi, o lună, un an, o viaţă, după cum şi „anul" din proverb poate să fie cîteva decenii, o viaţă, ori cîteva generaţii. Cu toţii ne amintim de cuvintele Domnului: „Dumnezeu este plin de îndurare şi milostiv, încet la mînie" *(Ieşire,* 34, 6). El pedepseşte pe păcătos şi se milosteveşte pînă la al şaptelea neam de cel drept. El este cel care „va face dreptate nenorociţilor poporului" (Ps. 72, 4). Întrebarea, — justificată într-un fel —, pe care şi-o pune omul de rînd este aceasta: de ce dreptatea lui Dumnezeu, în cele mai multe cazuri, vine cu oarecare întîrziere. Răspunsul este în spiritul celor spuse mai sus. Dumnezeu „bate cu anul, nu cu ceasul", tocmai pentru a lăsa apele să se limpezească şi fiecare să-şi dea rodul său. Pentru cel ce face un rău poate prilejul respectiv a fost un accident, o întîmplare nefericită, poate acel păcat sau infracţiune nu intra în firea lui. Dumnezeu cîntăreşte omul şi faptele sale în contextul întregii existenţe a acelui om. Poate după înfăptuirea răului respectiv omul se căieşte şi se pocăieşte. Tocmai asta vrea şi Dumnezeu, îndreptarea păcătosului, nu moartea lui *(Iez.* 18, 23; 33, 11). Numai pentru sinucigaş nu mai este posibilitate de îndreptare, de mîntuire. Dumnezeu este drept, dar este şi bun şi în spiritul acestei bunătăţi ne judecă pe fiecare. Noi ne grăbim, El nu se grăbeşte; noi vrem clipa, ceasul, El ne oferă veşnicia.

Să avem încredere deplină în dreptatea lui Dumnezeu, să lăsăm în grija Lui dacă acea dreptate dumnezeiască o face asupra duşmanilor noştri şi asupra răufăcătorilor noştri peste un ceas, peste un an, peste un veac, dacă pedeapsa lui Dumnezeu cade pe făptaş sau pe urmaşii lui, iar noi să ne rugăm ca să fim următori ai poruncilor Lui, iar răsplata lui Dumnezeu să ne revină în viaţa aceasta şi în cea viitoare, amin.

Pr. Al. Stănciulescu-Bîrda

Iubite Părinte Arsenie*

A fast o vreme cînd te-am ştiut pictor de suflete după modelul Domnului nostru Iisus Hristos. Ce vreme înălţătoare cînd toată ţara lui Avram Iancu se mişca în pelerinaj, cîntînd cu zăpada pînă la piept, spre Sîmbăta de Sus ctitoria voievodului martir! O fi fost aşa de la Dumnezeu ca toată acea bulboană spirituală uriaşă să se dezumfle la comandă ca şi cum n-ar fi fost?

Ceea ce am admirat la Sfinţia Ta e că nu te-ai lăsat. Din zugrav de suflete, fericite să se modeleze după Domnul tuturor, iată-te zugrav de biserici, adică al celor ce poartă pe chipurile cuvioase reflexul desăvîrşirii Fiului lui Dumnezeu. E o mare mîngîiere, acum cînd nu mai ai prilejul să desăvîrşeşti pe aspiranţi, să poţi mîngîia cu penelul pe cei desăvîrşiţi pentru a-i da pildă pe zidurile sacre.

Mica biserică de la Drăgănescu are norocul să simtă pe zidurile ei zugrăvite predicile fierbinţi, pe care miile de oameni le ascultau la Sîmbăta de Sus.

E o picătură nouă ca şi predica de-atunci.

Nimic întunecat în această primăvară care îmbracă cu plai înflorit bolţile bisericii. E o lumină de tonuri deschise către lume ca spiritul şi chipul Mîntuitorului coborît să ne aducă lumina de sus, ce iradiază din pictura Sfinţiei Tale. E un stil nou, e o pictură nouă, după versiunea nouă pe care o porţi în suflet.

Pictura sacră e istoria în imagini a vieţii Mîntuitorului şi a celor transfiguraţi de el. Adică imaginea raiului. Sfinţia Ta ai înţeles să faci o pictură transfigurată în nuanţe clare şi deschise, paradiziace pentru a sugera lumea feerică de dincolo. Biserica de la Drăgănescu iradiază lumina raiului. Ceea ce domină în ea pînă acum e imaginea Maicii Domnului. Cea care ocroteşte biserica din bolta altarului e pur şi simplu magnifică în milostivirea ei de mijlocitoare a lumii către dumnezeescul ei Fiu. Cea care pluteşte vizionar peste Sinodul de la Efes e făcută din atîtea nuanţe şi numai din nuanţe încît nici nu pare pictură, ci o apariţie vaporoasă şi diafană care, cu cerescul Prunc în braţe, apare să întărească pe sinodali că ea e într-adevăr Maica lui Dumnezeu.

Toamna lui 1971

Nichifor Crainic

* Fragment dintr-o scrisoare adresată de Nichifor Crainic părintelui Arsenie Boca, în urma unei vizite a scriitorului la biserica de la Drăgănescu, a cărei pictură este opera părintelui Arsenie.

Pe Muntele Sinai

Evreii prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, au fost scoşi din rabia lui Faraon, au trecut prin Marea Roşie, au peregrinat în pustie timp de 40 de ani. În drumul lor spre Canaan, ţara făgăduită de Dumnezeu „ţară în care curge miere şi lapte" conform promisiunii lui Dumnezeu, au trecut pe lîngă Muntele Sinai. Aici pe acest munte Dumnezeu a dat lui Moise, proorocul său, tablele cu cele 10 porunci dumnezeieşti. Acestea au fost şi vor fi actuale întotdeauna. Încă nu s-a ridicat nici un legiuitor să le abroge. Nu s-a găsit să se pună altceva în locul lor mai bun. Aceste porunci sînt expresia voinţei lui Dumnezeu care le-a dat. Evreii erau îndemnaţi să împlinească aceste porunci şi după aceea să intre în „ţara făgăduită de El, Canaanul". Împlinirea făgăduinţei era condiţionată de respectarea acestor 10 porunci dumnezeieşti.

Poporul român a stat în robia dictaturii timp de 44 de ani. Această dictatură a scos din viaţa poporului nostru „Sinaiul", adică cele 10 porunci date de Dumnezeu, din inima tinerilor nevinovaţi şi ai altor categorii de compatrioţi ai noştri. În timpul serviciilor divine tineretul era antrenat oriunde numai la biserică nu. Activităţi de tot felul erau intenţionat programate pentru îndepărtarea tineretului de legea lui Dumnezeu. A fost alungat Dumnezeu din şcoală din armată şi din celelalte instituţii de stat. S-a încercat introducerea unei noi morale, care nu a avut consistenţă, fiindcă nu avea un suport religios, nu era fundamentată pe frica de Dumnezeu „care este începutul înţelepciunii" şi nici pe viaţa viitoare în împărăţia lui Dumnezeu, care nu are sfîrşit. Fiindu-i răpit bunul cel mai de preţ: libertatea, poporul nu s-a putut bucura de adevărata fericire şi emancipare la care avea dreptul.

Prin vrerea lui Dumnezeu şi prin multe jertfe umane şi materiale ne-am eliberat din mîinile dictaturii — Să ne îndreptăm privirile spre Muntele Sinai — Acolo unde s-a dat legea lui Dumnezeu. Să nu furi. Să nu desfrînezi. Să nu fii mărturie mincinoasă. Cinsteşte pe tatăl şi pe mama ta ca [illegible] să-ţi fie şi mulţi ani să trăieşti pe pămînt. Adu-ţi aminte de ziua Domnului şi o cinsteşte pe ea.

Dacă s-ar fi respectat aceste porunci, atunci nu am auzi de fel de fel de furturi din avutul obştesc, de atîta speculă, de ucideri, crime, violuri etc.

A dat Bunul Dumnezeu din nou libertate poporului nostru. S-a revenit la învăţămîntul religios în şcoală. Să ne facem datoria ca preoţi în mod special şi cu multă răbdare să educăm generaţiile tinere, care vor constitui societatea de mîine. Roadele nu se vor vedea imediat. Se vor arăta în timp. Să cultivăm în rîndul tineretului respectul faţă de părinţi, de cei mai în vîrstă, faţă de muncă cinstită şi bine înţeles dragostea faţă de patrie.

Cu timp şi fără timp, cum spune apostolul, să punem tot sufletul, iubiţi fraţi preoţi, învăţători şi profesori pentru luminarea tineretului nostru, pentru îndrumarea lui pe calea cinstei şi respectului faţă de tot ce este bun, frumos şi adevărat, conştienţi fiind că făcînd aşa împlinim cuvîntul Mîntuitorului Hristos care a zis „Lăsaţi copiii să vină la Mine".

Prot. stavr. Burzo Gavril
Parohia Suciu de Sus

TRIPTIC BIZANTIN

În ansamblul „Zilelor muzicii de cameră" desfăşurate în toamna acestui an (1—7 octombrie) prezenţa corului *Madrigal* a înnobilat sufletele uneia din cele mai impunătoare audienţe ce s-a înregistrat în acele zile.

Din buchetul de partituri muzicale semnate de T. Ludovica da Vittoria, Jacobus Gallus, G. P. Palestrina, J. Benet, A. Scarlatti, Gh. Cucu s-a detaşat, în mod evident, cîntările: I. D. Chirescu — *Cămara ta Mîntuitorule,* Nicolae Lungu — *Mărire-ntru cele-nalte,* Anonimus — *Iubite-voi Doamne* (solist Lucian Bonifaciu) pe care, noi, le-am socotit a fi alcătuit un triptic excelent împodobit cu cele mai fine trăsături ale cîntării ce s-a cultivat la noi, secole de-a rîndul, în jurul stranelor şi şcolilor mănăstireşti şi bisericeşti din Ţara Românească, Moldova şi Transilvania. Numai şi pomenirea cîtorva nume precum cel al lui Eustatie de la Putna, Filotei Monahul, Iovaşcu Vlad, Sărban Protopsaltul, Ioan sin Radului Duma Braşovean, Ieromonahul Macarie, Naum Rîmniceanu, Ghelasie Basarabeanul, Anton Pann poate vorbi, spre bucuria sufletelor noastre, despre izbînda tradiţiei muzicale româneşti unită prin rădăcini adînci de faptele de cultură şi artă săvîrşite în istoria Bisericii noastre strămoşeşti.

Interpretarea artistică fără grad de comparaţie, unică, în care modalitatea de a „ţine isonul" sau a lucra cu gorgoane şi ehuri încărcate de drumuri melodice, greu accesibile vocilor obişnuite, a produs celor prezenţi în jurul corului *Madrigal* momente de o autentică înălţare sufletească.

Am marcat în desfăşurarea tripticului amintit, şi apoi am şi citit în lucrările dirijorului Marin Constantin, că stăpînirea tainelor cîntecului izvorît la lumina vechilor noastre cazanii s-a putut obţine printr-o îndelungată cercetare şi exerciţiu, fără a dezarma, dar şi consultînd, cu interes, pe venerabilii noştri interpreţi şi profund cunoscători ai cîntului bizantin precum I. D. Petrescu (1884—1970), Grigore Panţîru, Nicolae Lungu, Gheorghe Ciobanu, Titus Moisescu, Sebastian Barbu-Bucur.

Concluzionînd asupra drumului parcurs pentru însuşirea acestui gen de interpretare artistică profesorul, compozitorul şi dirijorul Marin Constantin preciza că, este necesar a se avea în vedere: studierea, familiarizarea şi însuşirea ehurilor; asimilarea prin exersări constante a particularităţilor proprii cîntecului bizantin (învăluiri, portamente, gorgoane, intonaţii netemperate, formule melismatice); stăpînirea corectă a raportului celui mai adecvat dintre unison, ison, monodie, eterofonie; cercetarea şi trierea materialului de patrimoniu, pentru alegerea cîntărilor a căror formă şi valoare estetică le conferă profil şi statut concertistic *(Constelaţia Madrigal,* Bucureşti, Editura Muzicală, 1988, p. 81).

Dintr-un ansamblu de asemenea preocupări şi studii îndelungate, a unei simţiri artistice superioare Marin Constantin a săvîrşit, cu ceva timp în urmă, cea mai concludentă participare la reuniunea internaţională, *Musica Antqua Europae Orientalis,* Bydgoszez (Polonia) unde, împreună cu *Madrigalul* românesc, a interpretat importante monumente de cînt bizantin precum: Anonimus — *Ia de pre noi tu Doamne,* sec. XVI;Eustatie Protopsaltul — *Imn kalophonic,* sec. XVI; Anonimus — *La nunta Cana Galileii,* sec. XVII; Dosoftei — Psalmul 94 adnotat de Anton Pann — *Veniţi cu toţii dimpreună,* sec. XVIII; Filotei Sîn Agăi Jipei — *Condacul Naşterii,* sec. XVII—XVIII; Anonimus — *Nu pricep curată,* sec. XVIII (armonizată de Gh. Cucu) dar şi cîteva perle din genul colindelor religioase prelucrate de Sigismund Toduţă, Emil Monţia, I. D. Chirescu, N. Lungu, T. Popovici, I. Borgovan, M. Bîrcă.

Vocaţia de a descoperi în taine medievale şi renascentiste cuvîntul şi muzica ce a reprezentat de-a lungul veacurilor icoana fiinţei noastre strămoşeşti va situa şi pe mai departe corul *Madrigal,* şi pe dirijorul său Marin Constantin, în rîndul celor care au dat înălţare merituoasă muzicii bizantine, cultivată cu ştiinţă şi înţelepciune, la strana Bisericii Ortodoxe Române.

Constantin Catrina

La efigia preotului profesor Ioan Bunea

Teologia clujeană a avut triumviratul ei, pe profesorii: Pr. dr. Isidor Todoran, Diac. dr. Ioan Zăgrean şi Pr. Ioan Bunea. Cel dintîi a plecat acum cinci ani iar anul acesta, la 9 iulie, şi-a legat corabia de ţărmul cel mare părintele Ioan Bunea. A mai rămas părintele Zăgrean, meditîndu-şi viaţa cu fruntea coborîtă în amintiri.

Biografiile pline nu necesită înnobilare oratorică, ele plutind în smalţurile proprii. Biografia părintelui Bunea îmbină o pluralitate de flăcări pîlpîitoare, ca ale unui ctitor de biserici, de preoţi şi de cărţi.

Poposind la efigia profesorului care şi-a încheiat drumul la poarta salcîmilor, nu vom urmări atît detaliul biografic (asta s-a făcut în numărul de pe august), cît surprinderea Omului din om şi a Preotului din preot. Am plecat de la amintirile blonde din anii de şcoală — consultantul nostru intim.

Părintele profesor Ioan Bunea a dus o viaţă austeră, consacrată catedrei, muncii intelectuale pe care le îmbrăţişa ritualic, ţinînd cartea în mîini ca pe o a doua evanghelie. Osîrdia cărturărească l-a pus pe drumul doctoratului în teologie, elaborînd teza: „Fenomenologia conştiinţei morale". Vitregia vremurilor i-a smuls bucuria examenului şi aura titlului academic, fapt care l-a durut, dar nu ca pe unul care ar fi făcut din acest titlu nucleul orgoliilor sale. Neşansa, interpretată major ca un examen al consecvenţei, nu i-a clătinat acrivia. Urmărindu-i atent activitatea, te punea parcă într-o relaţie specială cu legile timpului. Lupta cu timpul pare cea mai grea: să-l cîştigi de partea ta, să-l domini, să nu-l laşi să îmbătrînească, tu pe el. Nu ştiu să-şi fi acordat vreo recreaţie, vreun respiro, nici chiar la vîrsta octogenară, ilustrînd pînă în ultima clipă adevărul că studiul face parte din marea ierarhie a sufletului, disciplinînd, organizînd şi rotunjind înzestrările noastre mereu.

Ca vătaf al sufletelor noastre, era în jurul lui numai creştere şi transfigurare, creînd ambianţa în care să te afirmi şi să te-adevereşti. Cînd te descoperea că-i mergi pe urme, te trezeai înşurubat în inima lui spontan, fără ceremonii şi declaraţii.

Un adevărat dascăl lasă în persoana elevului urme indelebile, îi crează deprinderi de gîndire şi îi formează criterii de conduită şi etică profesională. Graficul alcătuirilor noastre poartă astfel de urme lăsate de părintele Bunea. Ele se vor păstra ori de cîte ori şuvoaie de vreme se vor prelinge între noi.

Truda de la catedră n-a fost pentru părintele Bunea o simplă profesiune, ci un mod de existenţă. Catedra presupune consacraţii ca cel mai famelic dintre zei. În setea de-a vedea în noi atingerea minţii, părintele Bunea a onorat miestatea catedrei cu cele mai lămurite şi eficiente gînduri. Simţim parcă şi acum marea lui grije boltită peste noi cu patimă sublimă. Flacăra din ochii lui ne-a fost întotdeauna dragă. Dacă profesorul nu face parte din familia sufletului tău, rămîne un străin şi un inoportun.

Pe lîngă lecţiile miezoase, expuse cu patos, părintelui Bunea îi mai revine un mare merit: el ne-a descuiat pofta cititului, împrumutîndu-ne cărţi din biblioteca proprie, bibliotecile publice fiind pe acea vreme dacă nu arse, epurate pînă la sînge. Mistuiţi de setea neofitului, s-a trezit la uşă cu un aflux de cititori care duceau brazda pînă după miezul nopţii. Parcă îl văd pe părintele profesor Constantin Bradea, elev în anul III, cu o jumătate de bibliotecă în bancă, din care îşi ospăta cu nesaţ recreaţiile şi timpul liber. De aşa manieră ne-a înfierbîntat pofta cititului că nici astăzi nu-şi lasă temperatura în declin. Nu numai că citeam, dar ne cerea referate pe care le discutam îndelung, pînă la cheia înţelesului. Fiecare carte are o cheie; cheia înţelesului, pe care autorul o ascunde undeva: într-o peşteră, într-o pajişte înflorită, pe malul unui izvor sau în sufletul unui personaj. Cînd am ajuns la cheia aceasta înseamnă că am intrat în carte şi, de acum, ea aparţine şi sufletului nostru. Fără să instituie teorii pedagogice, părintele Bunea deosebea net informaţia acumulată de cea asimilată, învăţîndu-ne cum să citim cu folos şi să cugetăm cu adevărat, cum să asimilăm informaţia pentru ca ea să devină o monedă de aur în marele nostru tezaur. Cîtă similitudine între procesul de învăţămînt şi asimilaţia clorofiliană!

Părnitele Bunea era tolerant cu exuberanţa vîrstei noastre, iar cînd ne roiau sufletele ştia să ne lasă înainte cu o creangă de măr, aşa cum arată ea primăvara. Eram preveniţi insistent de-a nu lua avînturi false şi drumuri fără perspectivă. Ne-a învăţat să prezidăm lumina zilei străcurînd-o prin rugăciuni, prin studiu şi fapte de durată, făcînd mereu acordul preferinţelor intime cu misiunea preoţească. Cînd ne încovoiau momente de dezordine sufletească, de tangaj, de blazare morală, cînd ne zvîrcoleam în setea de existenţă, fugeam la părintele Bunea. Sub incidenţa ochilor săi scăpăm de stările deconcertante, restaurîndu-ne în efluviile de vigoare, dinamism şi fermitate ce porneau din personalitatea lui. Sfaturile lui erau ca iarba de leac.

Părintele Bunea a fost un temperament etic, prin fire, formaţia teologică fixînd doar liniile reliefului. Structura sa morală părea dăltuită din bazaltul Apusenilor de unde îşi trage şi originea (Lunca Arieşului — Alba). Caracterul său neclintit a înfruntat precum o stîncă şi nopţile destinului (1959—1964 — închisoarea pentru elaborarea, în colaborare cu pr. prof. dr. G. L. Munteanu, a programei de catehizaţie în parohii), conştient că viaţa întotdeauna cîştigă în urma nenorocirilor pe care le străpunge. „Durerea pe stejar nu-l înfioară" (N. Labiş). Nu l-au înfiorat nici Gherla, nici Balta Brăilei, dar a umplut cerul lor de rugăciuni şi speranţe. De un echilibru clasic şi cu o pulsaţie etică, era un adevărat nucleu de energie iradiantă. Gîndea, vorbea şi zîmbea etic, acasă cu lumina vieţii. Drept şi cinstit, el a trecut prin lume discret; avea un adevărat talent al discreţiei. Nu s-a înfipt nici în funcţii nici în oameni, lăsînd pilda unei rectitudini sufletesti peste care nici adversităţile, nici vîrsta n-au pus peceţi ştiminore. Cenzura puternic apucăturile rele. Stigmatiza delăsarea, individualismul, indolenţa, mînuind abil nuiaua satirei pedagogice în expresii ca aceasta: „Nu rupe jugul". Renitenţa şi crusta vanităţii aveau şi ele acul lor. Detesta paliativele şi ipostazele proteice, iar pentru obrazul întrat în spectacolul culorilor şanjante nutrea un oprobiu suveran. Cît despre conştiinţa reptiliană, nici nu avea calificative.

Opera sa de profesor, de preot şi om al scrisului reflectă şi atmosfera căminului său fericit în care şi-a turnat tot sufletul doamna Mărioara (n. Runcu), soţia sa cu însuşiri de vestală, şi o învăţătoare pentru care termenul „emerit" ni se pare prea mic.

La iesirea din registrul temporalităţii părintele Bunea ne-a lăsat nu o simplă asumpţie, ci pilda preotului adevărat, cu o scrupuloasă rînduială a vieţii, fără expediente, fără instinctul agonisirii, destoinic a înfrunta ameninţarea zilei de mîine fie şi cu mîinile goale; stoicismul fiind unul din secretele de fond ale eroismului. Preoţimea a tapat puternic întotdeauna pe această claviatură ilustrată dumnezeieşte de Mîntuitorul Hristos. Corabia preotului trebuie echipată pentru furtuni; e grija majoră din ansamblul prevederilor şi prudenţelor sale. Această trăsătură compunea evident caracterul granitic al părintelui Bunea, viaţa lui fiind binecuvîntată ca un vas plin de mir.

Fie-i sfîntă pacea limanului de sus!

Pr. Simion Cristea

† PREOTUL PROFESOR Dr. SPIRIDON CÂNDEA

În seara zilei de 15 noiembrie 1990 şi-a sfîrşit drumul acestei vieţi în Sibiu, la venerabila vîrstă de 88 de ani, cel care a fost preotul, profesorul, teologul, omul de cultură, patriotul luminat şi ctitorul de sfinte lăcaşuri Spiridon Cândea. Este greu să prezinţi în cîteva rînduri viaţa şi mai ales strădaniile ilustrului dispărut, căci a fost un om care nu s-a limitat numai la problemele strict bisericeşti, ci a fost implicat şi în multe probleme de ordin cultural, social şi chiar politic ale vremii lui.

S-a născut o dată cu secolul nostru, la 18 iulie 1902, într-o familie de ţărani din satul Bogata Olteană — jud. Braşov; a cunoscut astfel toate bucuriile, dar şi toate vitregiile, frămîntările şi durerile pe care le-am trăit toţi aceia cărora Dumnezeu ne-a rînduit să vieţuim în acest secol atît de zbuciumat. A trecut prin tragedia a două războaie nimicitoare, a cunoscut vremurile de mare înălţare sufletească pe care le-a adus întregului neam românesc actul de la 1 Decembrie 1918, a trăit şi vremurile de restriste prin care a trecut ţara noastră timp de aproape o jumătate de veac, dar a avut şi bucuria ca acum, spre apusul vieţii, să mai trăiască şi clipele izbăvirii din robia în care era ţinut un popor întreg.

A făcut şcoala primară în satul natal, continuînd la Şcoala normală „Andrei Şaguna" din Sibiu (abs. 1923), cu diferenţă de liceu şi bacalaureat în Sibiu, apoi la Academia teologică „Andreiană" din Sibiu (1923—1927). Remarcat de marele mitropolit Nicolae Bălan, după ce l-a hirotonit preot, l-a trimis la studii de specializare pentru Liturgică, Pastorală şi Artă creştină, la Facultăţile de Teologie din Atena (1930—1933), unde obţine licenţa, apoi la München (1933—1934); Facultatea de Teologie din Bucureşti îi va conferi doctoratul în 1939. Rînd pe rînd i s-au încredinţat slujbe de mare răspundere în cadrul Bisericii. A fost profesor suplinitor de Religie la Liceul „Gheorghe Lazăr" din Sibiu (1927—1928), duhovnic la Academia teologică „Andreiană" (1929—1930), preot-paroh în Bogata Olteană (1934—1936), profesor suplinitor de Pastorală, Omiletică şi Patrologie la Academia „Andreiană" (1936—1938), apoi numai de Pastorală (1938—1945), consilier arhiepiscopesc la Sibiu (1938—1945), profesor titular la catedra de Liturgică şi Pastorală, la Academia teologică (din 1945), devenită Istitut teologic universitar în 1948, la care a funcţionat pînă în octombrie 1968, prorector al Institutului (1949—1960), Consilier tehnic în Ministerul Cultelor (1945—1948), protopop, apoi iconom stavrofor, membru în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului. În octombrie 1968 a fost arestat, judecat şi condamnat pentru „uneltire împotriva statului" şi după o detenţie de peste un an, silit să-şi ceară pensionarea.

În calitate de profesor a tipărit numeroase lucrări şi articole din domeniul specialităţii sale, în-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Mircea Păcurariu

La aniversarea unui venerabil lăcaş de cultură românească

La punctul 13 de pe lista revendicărilor românilor transilvăneni, adunaţi în 1848 pe Cîmpia Libertăţii din Blaj, se arăta că „naţiunea română cere înfiinţarea şcolilor române pe la toate satele şi oraşele ...", ceea ce, precum se ştie, mitropolitul Andrei Şaguna a urmărit cu tenacitate. Încă în primăvara anului 1848, marele mitropolit de la Sibiu cerea pe seama românilor din Transilvania şi 6 gimnazii mari, din care s-au aprobat doar două.

Într-un astfel de context istoric s-a născut „Liceul Andrei Şaguna" din Braşov.

Problema deschiderii unui gimnaziu la Braşov, „în care să se adune toţi tinerii români", a fost pusă cu nădejde de inimosul protopop al Braşovului, ajuns mai tîrziu episcop, Ioan Popazu, în şedinţa consiliului parohial al bisericii Sf. Nicolae din Şchei, ţinută în 19 aprilie 1850, motivînd-o cu cuvinte ca acestea: „Singura garanţie a tuturor drepturilor naţionale sînt şi vor fi bărbaţii naţiunii române, credincioşi, desăvîrşiţi prin şcoli şi înzestraţi cu ştiinţe sociale, care numai în şcoli se pot forma după lipsele ei".

Răspunzînd acestei iniţiative, viiorul mitropolit de la Sibiu arăta între altele, cu actul nr. 796/1850: „Deci eu, împărtăşind arhiereasca-mi binecuvîntare acestei întreprinderi mari, care dea Dumnezeu să fie încoronată de cel mai bun sfîrşit, vă promit şi din parte-mi tot ajutorul şi sprijineala, cît îmi va fi cu putinţă".

În toamna anului 1850 noul gimnaziu românesc din Braşov îşi începea astfel cursurile, „în aripa dreaptă a caselor Băcanului", avînd la conducere pe prof. Gavril Munteanu, care funcţionase la Seminarul teologic din Buzău, iar între alţii şi pe Ioan Meşotă, Titu Maiorescu ş.a.

În 17 septembrie 1851 Andrei Şaguna punea piatra fundamentală la clădirea actuală a liceului, construcţie monumentală, aşezată la poarta Şcheilor.

În colendarul Bisericii noastre în 17 sept., sînt pomenite Sf. Mc. *Sofia,* cu fiicele sale: *Pistis, Agapis* şi *Elpis,* aşadar patru virtuţi de bază: Înţelepciunea, Credinţa, Dragostea şi Speranţa, coincidenţă pe care luminatul ierarh a valorificat-o se pare într-un mod excepţional, prin cunoştinţele şi darul oratoric pe care îl avea, încît, aşa cum este consemnat undeva, mulţimea care l-a ascultat a rămas profund impresionată, între ascultători aflîndu-se şi profesorul de desen, Friedrich Giesel, de la liceul german din Braşov, care i-a zugrăvit portretul, portret pe care l-a dăruit apoi gimnaziului românesc „ca amintire pentru posteritate de acest bărbat deosebit de mare".

S-au împlinit, aşadar, în această toamnă 140 de ani de la înfiinţarea acestui venerabil lăcaş de cultură românească, aniversare care a fost subliniată la Braşov pe parcursul mai multor zile, încheiată joi, 29 noiembrie 1990, cînd a fost prezent şi Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, însoţit de la Sibiu de P. C. arhid. C. Voicu, rectorul Institutului Teologic din Sibiu, P. C. pr. prof. M. Păcurariu, P. C. cons. Gh. Papuc şi P. Cuv. V. Bălţat, secretar eparhial.

Primit cu multă căldură, încă pe treptele intrării la liceu I. P. S. Mitropolit Antonie a rostit un scurt cuvînt adresat elevilor şi celorlalţi fii ai Braşovului, care l-au întîmpinat.

Programul s-a desfăşurat în sala festivă a liceului Andrei Şaguna, După oficierea unui Te-Deum de către trei preoţi din Braşov, V. Chiţu, M. Manolache şi Fl. Gârlonţa — programul a fost deschis de dl. prof. onor. C. Cuza. Au vorbit:

Î. P. S. Mitropolit *Antonie,* care a susţinut tema: „Rolul Bisericii Ortodoxe Române în pregătirea Marii Uniri din 1918", pregătire care, după cum a arătat vorbitorul, a început odată cu dezmembrarea celor trei provincii româneşti componente ale vechii Dacii.

Pe parcursul a peste o oră, Î. P. S. Sa a adus în atenţia participanţilor faptele grăitoare din permanenta şi strînsa împletire care a existat, de la formarea şi apariţia sa, între istoria Bisericii noastre şi istoria poporului român, realităţi care nu pot fi desprinse una de alta, ceea ce a dus la noţiunea de „Lege românească", cum mai este denumită Biserica Ortodoxă Română.

Prin credinţă comună, prin clerul său, „dascăli de cuget şi simţire românească", prin cărţile de cult, prin presa bisericească etc., Inalt Prea Sfinţia Sa a pus în lumină adevărul că Biserica a fost „prezenţă vie în viaţa poporului român", cultivînd şi ţinînd mereu trează dorinţa de refacere a unităţii noastre politice, românii păstrîndu-şi mereu identitatea „mai ales prin Biserica lor".

Subliniind faptul că Biserica îşi înţelege şi astăzi misiunea pe care o are în lume, Î. P. S. Sa a îndemnat în partea finală a cuvîntării pe elevi şi pe toţi tinerii, ca la cunoştinţele pe care le dobîndesc în şcoală să adauge şi cunoştinţele religioase, să se împărtăşească şi din bogăţia sipirituală a Bisericii, pentru ca în felul acesta să depăşească starea de mutilare în care i-a ţinut dictatura atee şi să devină oameni cît mai deplini.

P. C. pr. prof. *M. Păcurariu* a vorbit despre personalitatea mitropolitului Andrei Şaguna. Prezentat altă dată de către unii „istorici" ca „duşman al poporului", vorbitorul a făcut o prezentare sintetică a vieţii şi activităţii nemuritorului mitropolit de la Sibiu, insistînd mai ales asupra activităţii sale culturale, reliefînd desigur grija sa specială faţă de liceul din Braşov, „coroana învăţămîntului românesc din Transilvania", după spusa ierarhului prezentat.

Au mai luat cuvîntul: P. C. prot. *Z. Moşoiu* (Braşov), dl. prof. onor. *C. Cuza* şi dl. prof. *I. Ţuţuianu,* actualul director al liceului Andrei Şaguna din Braşov.

Un cor restrîns al studenţilor teologi din Sibiu, condus de C. pr. asist. V. Grăjdean, a susţinut apoi un mult gustat buchet de colinde şi alte compoziţii religioase şi patriotice.

În încheierea programului, Î. P. S. Mitropolit Antonie a oferit pentru biblioteca liceului sărbătorit cîte un exemplar din cele 24 de cărţi ale Î. P. S. Sale. *Gh. P.*

APEL

Noi, credincioşii parohiei ortodoxe române misionare din Aita Medie, jud. Covasna, împreună cu preotul nostru, TĂMAŞ IOAN, facem un călduros apel la parohii şi la oamenii de bine, pentru a ne ajuta, după posibilităţi, să ne reparăm capital modesta noastră biserică şi să ridicăm un monument închinat eroilor căzuţi pentru reîntregirea Patriei noastre, România.

Menţionăm că noi sîntem un număr de 59 credincioşi şi, singuri, nu putem face faţă acestor cheltuieli.

Sumele pot fi trimise pe adresa: Cooperativa de credit Baraolt, cont nr. 312.08.30., Parohia Aita Medie, jud. Covasna, cod. 4023, sau, Pr. Tămaş Ioan, loc. Aita Medie, jud. Covasna — 4010, iar noi vom elibera chitanţele cuvenite.

În atenţia cititorilor Telegrafului Român

Revenim, stimaţi cititori ai publicaţiei noastre şaguniene, asupra informaţiei privitoare la abonamentul pe anul 1991, aducîndu-vă în atenţie faptul că, scumpindu-se hîrtia, tiparul etc., începînd cu 1 ianuarie 1991 costul unui abonament anual la Telegraful Român este de 250 lei.

Rugăm deci pe cei ce au expediat deja abonamentul pe 1991 de 150 lei să trimită şi diferenţa de 100 lei. În caz contrar, abonamentul va fi sistat începînd cu 1 septembrie 1991.

Banii se vor trimite pe adresa: Arhiepiscopia Sibiului, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu, cont virament nr. 45.10.09.2, B.N.R., filiala Sibiu, specificîndu-se ce reprezintă suma ca şi adresa exactă a abonatului.

Pentru cititorii din străinătate costul unui abonament anual este de 15 dolari S.U.A. sau echivalentul acestora în altă valută.

Un spirit întreprinzător şi o ctitorie notabilă la Sălişte

(Continuare din pag. a 2-a)

litică internă. Munca şi jertfa românilor trebuie să susţină edificiul statului naţional, să-i sporească prestigiul: „Puterea şi vaza României întregite tot numai munca neobosită a cetăţeanului român le va putea creia şi asigura".[8]

Problemele culturale au ocupat un spaţiu larg în coloanele gazetei „Cuvîntul Poporului". Încă de la primul număr, redacţia „pornea la drum" şi cu intenţia mărturisită astfel: „Să prindem dragoste de slovă, să ne creştem copiii cum se cade şi poveştile noastre să nu se ciocnească cu paharele din făgădău".

În acest cadru, evenimentele „vieţii" şcolare (din Sălişte şi din Mărginime) aveau o mare pondere, căci în „ogorul şcoalei româneşti", „holdele săliştene" nu erau printre cele fără rod, dimpotrivă![10]

De asemenea, proza (scurtă) şi poezia (patriotică, epigrama etc.) cuprinse la rubrica „Foişoară" făceau „casă bună" în paginile ziarului, mai ales că „constructorul" a fost multă vreme Petrea Dascălul (Olaru).[11]

„Cronica săptămînii" nu uita să însereze: şedinţe literare, festivaluri (muzicale), comemorări, expoziţii, jubilee, concerte, teatre etc., multe desfăşurate sub auspiciile „bătrînei Astre" sau ale „Reuniunii Culturale Naţionale a Meseriaşilor Români din Sibiu."

Sub pseudonime ca: Gruia, Mircea, Sfredeluş, Spadă, Măgură, P. Navrea etc., Elie Măgeanu a publicat articole şi versuri în gazeta pe care a condus-o, sensibilizînd cititorii spre „o lume de azur şi de frumos, lumea scrisului".

Din scrierile mai importante publicate de Elie Măgeanu amintim povestirile şi articolele: Gînduri răzleţe, Sandu (în „Telegraful Român"), Marin pădurarul, Lelea Ioana (în „Foaia Poporului"), apoi poeziile: Strofe, Suflet, În ţintirim (în „Foaia Poporului"), Frumoasa, Fragment (în „Foaia interesantă). A mai publicat două broşuri: Epigrame şi Calicograme (semnate Tepeluş), o feerie muzicală: Floare de cicoare (muzică: N. Oancea), lăsînd în manuscris un volum de satire (Cinematograful vieţii) şi o piesă în versuri (Două lumi).

La fel, a redactat şi tipărit calendare populare: Calendarul Calicului (1920—1931), Calendarul pentru toţi (1922—1931), Calendarul plugarului român (1931), Calendarul săteanului etc. toate veritabile almanahuri populare cu rol important în culturalizarea poporului român.

„Discret ca o şoaptă, aşa s-a mutat dintre noi Elie Măgeanu" —, astfel consemna trecerea sa în împărăţia umbrelor ziarul „Cuvîntul Poporului" (din 18 martie 1934).* „Ai biruit ca om — aprecia în continuare ziarul cu chenar negru —, cîştigîndu-ţi cea mai valoroasă bogăţie morală: un nume bun şi scump, aducînd alături de sutele de mii de eroi, cari au luptat pentru unitatea neamului, în marginile puterilor tale sufleteşti şi intelectuale — aceeaşi muncă şi jertfă, aceeaşi cinste şi laudă patriei tale iubite. Ai biruit ca ziarist şi propagandist cultural, naţional, politic lăsînd dreaptă moştenire cele mai curate amintiri ce le poate lăsa un asemenea apostol".[12]

Elie Măgeanu a rămas în conştiinţa contemporanilor ca un „martir al literelor", fiind pentru Transilvania ceia ce a fost Petre Ispirescu pentru Patria-mumă. Generaţiile tinere pot găsi în personalitatea lui un „exemplu tipic al lucrătorului neobosit pentru a netezi calea culturii pe ogoarele înţelenite ale Românimiei" de ieri.[13]

Frumoasa tradiţie a vechilor mărgineni de a cinsti şi ţine în toate împrejurările la fiii lor eminenţi a împodobit şi va împodobi atît de curat şi pe Elie Măgeanu — stejar neclintit, alături de alţi vrednici mărgineni, la temelia vieţii social-culturale româneşti din această străbună vatră de istorie şi cultură.

Aniversarea unui monument ştiinţific şi tehnic

(Continuare din pag. a 2-a)

fic local, cîte drumuri în trăsură sau căruţă a făcut cu „Tavi" de la Sibiu la Răşinari, ce propagandă i-a făcut printre consăteni ca să-l sprijine şi o serie de alte amănunte pe care spaţiul nu ne îngăduie să le relatăm. Pentru că Păcală — cinstindu-şi numele — era o fire veselă, un om care amuza şi se amuza povestind. Despre Gusti îmi spunea că-l întîlnea des pe coridoarele ministerului şi de fiecare dată îl întreba: „Cum ai putut face, domnule, minunea aia de monografie?"

Se ştie că lucrarea lui a făcut pionierat în domeniu. N-a avut la dispoziţie nici un model, nici un îndrumător, „nici un tratat complet şi la înălţimea ştiinţei", cum spune în prefaţă. Chiar sociologia ca ştiinţă se constituise doar de cîţiva ani (1894), iar întemeietorul ei, Durkheim, considera monografia ca neştiinţifică şi imposibilă ca metodă de cercetare sociologică. Lé Play întocmise unele monografii profesionale, dar de aşezări nu existau nici aiurea şi cu atît mai puţin la noi. Broşurele sentimentale declarate fără acoperire ştiinţifică „monografii" erau destule, chiar şi la noi, toate scrise de diletanţi. De cîte ori îl întrebam cum a reuşit, dădea din cap şi zîmbea. Înţelegeam cîtă muncă şi cît studiu, cîtă perseverenţă, înţelepciune, spirit organizatoric şi luciditate, cîtă voinţă şi cîtă inspiraţie sugerau acest zîmbet. Neşansa a fost că a apărut în plin război, lipsind lucrarea de recenzii şi cronici, mai largi. Doar Iorga în *Revista istorică* (martie—iunie 1916) şi N. Togan în *Transilvania* (mai 1920), au cuvinte de apreciere. S. Mehedinţi în raportul de premiere către Academia Română (Anale, seria II, tom XXXVIII, 1915—1916) o propune pentru premiul Adamachi scriind: „Faţă de atîtea lucrări fără spirit ştiinţific, monografia asupra Răşinarilor e o fericită excepţie". Şi e premiată.

Cu trecerea anilor şi consolidarea sociologiei ca ştiinţă, recunoaşterile au început să abunde. Dacă D. Gusti o considera „minune", T. Herseni, H. H. Stahl, Al. Dima, O. Bădina, I. Vlăduţin şi mulţi alţii o socotesc pînă azi „cea mai reuşită monografie de sat din literatura română de specialitate, slujind ca model multor altora, fără ca vreuna să se ridice la nivelul acesteia", ca să citäm pe ultimul (în *Etnografia românească,* 1973).

Rămasă monument ştiinţific şi acum după 75 de ani, lucrarea lui Păcală este în acelaşi timp — sau a fost în 1915 — şi un monument al tehnicii şi artei tipografice. După monografia Şaguna, cea a Răşinariului este a doua tipăritură care a ridicat prestigiul Tipografiei Arhidiecezane din Sibiu, consacrînd-o chiar dincolo de hotarele Transilvaniei. Cu cele 528 pagini ale ei şi aproape 150 de fotografii în text, cu o serie de planşe — din care 6 în culori — cu reproduceri foto ale unor documente, cu hărţi, schiţe, diagrame, tabele, partituri muzicale şi întreg aparatul de sprijin ştiinţific, cu coperte de carton colorate şi formatul 25×16 cu o erată neglijabilă, lucrarea a fost un adevărat triumf tehnic pentru lucrătorii acestei tipografii. Evident, culegerea a fost manuală, imprimarea tipar înalt pe cea mai bună hîrtie a timpului, cu zincografii şi cromozincografii. Meşteri ca Poponea, Ştefan Duca, Dumtiru Axente şi alţii s-au întrecut pe ei în finisarea acestei cărţi. Legarea a făcut-o acelaşi renumit Neuzil care legase şi monografia Şaguna. Pusă în casete de carton Monografia comunei Răşinari era acum o adevărată bijuterie.

Pentru valoarea ei ca argument românesc în perimetrul Transilvaniei, dar şi pentru calităţile tehnice, în 1919 guvernul din Bucureşti a achiziţionat 200 de exemplare pe care delegaţia română la Conferinţa de pace de la Paris le-a distribuit printre reprezentanţii Puterilor Aliate. Monografia comunei Răşinari devenea astfel argument şi simbol al Transilvaniei româneşti.

Iată de ce la împlinirea a 75 de ani de la apariţia lucrării şi a 35 de ani de la trecerea în eternitate a autorului ei, se cuvine să evocăm cu recunoştiinţă numele profesorului Victor Păcală şi să cinstim memoria tipografilor români care au finisat-o tehnic. Este ceea ce facem aici şi vom face creştineşte şi la Răşinari.

† PREOTUL PROFESOR Dr. SPIRIDON CÂNDEA

(Continuare din pag. a 3-a)

tre care: *Pedeapsa depunerii din cler* (Sibiu, 1934, 40 p.), *Pastoraţia familiei* (1938, 46 p., extras din Anuarul XIV al Academiei teologice „Andreiene"), *Secta baptistă din România* (1939, 32 p.), *Hristos şi mîntuirea sufletească a orăşenilor* (teză de doctorat, 1939, 302 p.), *Din activitatea pastorală a Î. P. S. Sale Mitropolitul Nicolae Bălan* (1940, 62 p.), *Botezul din necesitate* (1940, 36 p.), *Apostolul laic* (1944, 146 p.), un volum de predici cu titlul *Bune vestiri* (1944, 510 p., în colaborare cu pr. Zosim Oancea).

După 1948, a publicat mai multe studii de Liturgică şi Pastorală în revistele bisericeşti, din care notăm doar cîteva: *Agneţul şi mirodele în cadrul Sfintei Liturghii* (ST, nr. 7—8, 1953, p. 482—494), *Mărturisirea păcatelor* (MO, 9—10, 1954, p. 456—477), *Modul şi timpul prefacerii cinstitelor daruri în Trupul şi Sîngele Mîntuitorului* (MA, nr. 1—2, 1956, p. 103—123), *Îngrijirea pastorală a credincioşilor bolnavi* (MA, nr. 1—2, 1957, p. 87—100), *Mijloace pastorale în faţa acţiunilor eterodoxe* (MMS, nr. 1—2, 1957, p. 87—100), *Parohia ca teren de activitate pastorală a preotului* (MO, nr. 5—6, 1960, p. 283—290), *Chipul preotului după Sfînta Scriptură şi Sfinţii Părinţi* (MA, nr. 1—3, 1961, p. 97—106), *Prezentarea Sfintei Treimi în arta creştină* (MA, nr. 7—8, 1961, p. 446—472), *Preoţi căsătoriţi sau celibatari?* (MA, nr. 9—10, 1961, p. 580—599), *Cultul creştin şi unitatea Bisericii lui Hristos* (Ortodoxia, nr. 3—4, 1963, p. 473—488), *Despre uniformitatea cultului în Biserica Ortodoxă Română* (MA, nr. 9—10, 1964, p. 595—605), *Necesitatea unităţii pascale creştine* (MA, nr. 4—6, 1965, p. 371—418), *Întrebări şi răspunsuri referitoare la uniformitatea cultului Bisericii Ortodoxe Române* (MA, nr. 9—10, 1967, p. 843—858), *Cultul divin şi pastoraţia creştină, factori de promovare a vieţii religioase în Ortodoxie* (BOR, nr. 11—12, 1967, p. 1194—1207).

A fost preocupat de vechea limbă liturgică la români şi de activitatea diaconului Coresi din Braşov. Stau mărturie studiile: *Limba veche liturgică şi inovaţiile introduse în ea de fosta Biserică unită* (ST, nr. 9—10, 1952, p. 531—560 şi extras, 32 p.), *Limba noastră veche bisericească, factor de unitate naţională şi religioasă* (MA, nr. 9—10, 1957, p. 680—698), *Primul Liturghier românesc tipărit* (MA, nr. 9—10, 1959, p. 722—771), *Textul Liturghierului românesc publicat de diaconul Coresi* (MA, nr. 1—2, 1960, p. 70—92), *Braşovul, cea mai „minunată cetate" pentru activitatea diaconului Coresi* (MA, nr. 1—2, 1962, p. 116—132), *Diaconul Coresi, simplu tipograf sau şi traducător al cărţilor tipărite de el?* (MA, nr. 3—6, 1962, p. 325—344).

Se adaugă la acestea şi alte studii, articole, recenzii, note, predici, medalioane închinate unor preoţi de altădată, luptători pentru drepturile neamului românesc sau pentru eliberarea de sub asuprirea altor state. A rostit numeroase predici în catedrala din Sibiu sau în alte biserici, dar cele mai multe au rămas în manuscris. Înzestrat cu un remarcabil talent literar, mînuind o minunată limbă românească, a scris chiar şi poezii (nepublicate, însă), precum şi interesante memorii, în care descria evenimentele petrecute în decurs de aproape o jumătate de veac şi în care fusese implicat el însuşi.

A fost un profesor de vocaţie, cu dragoste faţă de studenţii săi şi de Institutul teologic din Sibiu, în care şi-a desfăşurat activitatea timp de 32 de ani şi pe care l-a salvat de la desfiinţare într-un moment de grea cumpănă pentru acest străvechi aşezămînt de cultură românească. Era un însufleţit patriot, inspirînd şi studenţilor săi dragostea de pămîntul strămoşesc şi de marile creaţii cultural-artistice ale înaintaşilor noştri.

Din dragostea sa nemărginită faţă de locurile natale şi de oamenii acestora, a purces şi gîndul zidirii unui lăcaş de închinare în satul în care a văzut lumina zilei. Într-o perioadă în care se ducea o politică sistematică de înlăturare a oricărui sentiment religios, în care se construiau numai fabrici şi se demolau biserici, profesorul Spiridon Cândea, cu tenacitatea care îl caracteriza, a lucrat ani în şir la ridicarea unei minunate biserici parohiale, într-un loc pitoresc, la marginea satului Bogata. Este o realizare arhitectonică şi sculpturală de excepţie, în plan treflat, cu o turlă pe naos, cu un pridvor deschis, cu stîlpi masivi, asemănătoare marilor creaţii artistice ale veacului al XVI-lea din Moldova lui Petru Rareş. Pentru înălţarea acestei biserici a lucrat ani îndelungaţi, luptînd cu piedicile care i se puneau de atîtea ori în cale, solicitînd sprijin moral şi material de la oamenii de bine din ţară şi de peste hotare. Prin tot ce a făcut pentru această biserică, poate fi socotit ca un adevărat „ctitor şi binefăcător" al ei.

Părintele profesor Spiridon Cândea pleacă acum dintre noi, împovărat de ani şi de suferinţe fizice şi morale, dar cu mulţumirea că „şi-a făcut slujba deplin", că a înmulţit cu prisosinţă „talanţii" cu care l-a înzestrat Dumnezeu şi pe care i-a pus în slujba neamului său, pe care l-a iubit atît de mult şi a Bisericii noastre dreptmăritoare, pe care a slujit-o cu un devotament nemărginit.

*

Slujba prohodirii adormitului în Domnul s-a oficiat în catedrala mitropolitană din Sibiu, luni 19 noiembrie, de către un sobor de 12 preoţi şi diaconi, în frunte cu Prea Sfinţitul Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul. Au rostit cuvîntări P. C. prof. Liviu Streza, în calitate de urmaş la catedră, P. C. vicar Aurel Răduleţ, ca preot-paroh şi fost student, iar P. S. Episcop Serafim a dat citire scrisorii de compasiune trimisă familiei de Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop şi Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală. Sicriul cu trupul său neînsufleţit a fost dus apoi în satul natal, Bogata Olteană. În biserica ridicată prin osîrdia lui, în faţa credincioşilor veniţi să conducă pe ultimul drum al vieţii pe cel mai distins fiu al satului lor, au mai rostit cuvîntări P. C. prot. Gheorghe Opriş din Rupea, P. C. preot paroh Ioan Neacşu şi P. C. pr. prof. Mircea Păcurariu, din partea Institutului Teologic din Sibiu. În dangătul clopotelor, însoţite de rugăciunile preoţilor din împrejurimi, şi de lacrimile celor două fiice, ale ginerilor şi nepoţilor şi altor rudenii, a fost aşezat în mormîntul pregătit mai de mult, în faţa bisericii, alături de vrednica sa soţie, preoteasa Elvira, originară tot din Bogata, trecută la cele veşnice cu trei ani în urmă.

Dumnezeu să-l ierte şi să-l aşeze în ceata aleşilor Săi!

1 Ilie Haşeganu, Figuri din Mărginime, vol. II, Bucureşti, 1976, p. 128; „Sibiul Literar", anul I, nr. 3—6, martie—iunie 1934, p. 1 şi urm.

* La data de 29 iulie 1914, chiar la începutul primului război mondial, E. Măgeanu s-a căsătorit în Sibiu şi, puţin după aceea, a fost înrolat în serviciul auxiliar al armatei austro-ungare, întîi la Sibiu şi apoi la Cluj. Fiind bănuit de sentimente româneşti, fu trimis, spre mai multă siguranţă, la graniţa vestică a Ungariei, la Pojon (Bratislava).

2 Ioan Berghea, La moartea lui Elie Măgeanu, în „Cuvîntul Poporului" nr. 8—9 din 18 martie 1934.

3 Ibidem.

4 Em. Cioran, Înmormîntarea ziaristului Elie Măgeanu, în „Cuvîntul Poporului", nr. 8—9 din 18 martie 1934.

5 „Cuvîntul Poporului", nr. 2, din 17 ianuarie 1920; vezi şi I. Haşeganu, Mărginenii în viaţa economică a Transilvaniei şi a Vechiului Regat, Braşov, 1941, p. 99; la fel I. Lupaş, Casa de păstrare din Sălişte, Sibiu, 1909 (passim).

6 „Cuvîntul Poporului" nr. 46 din 23 noiembrie 1924; vezi şi I. Haşeganu, Figuri din Mărginime, vol. I, Braşov, 1943, p. 25—32.

7 „Cuvîntul Poporului", nr. 11 din 29 martie 1925 etc.

8 „Cuvîntul Poporului", nr. 1 din 24 august 1919.

9 Ibidem

10 Vezi Dumitru Peligrad, Un capitol în istoria presei româneşti interbelice: „Cuvîntul Poporului" (Sălişte — Sibiu), mss. La fel Nicolae Albu, Istoria învăţămîntului românesc din Transilvania pînă la 1800, Blaj, 1944, p. 41—43.

11 Vezi I. Haşeganu, Figuri din Mărginime, vol. II, Bucureşti, 1976, p. 69—72; „Sibiul Literar", anul I, nr. 3—6, martie—iunie 1934, p. 2—4.

* E. Măgeanu a murit în 9 martie 1934, fiind înmormîntat în Sibiu.

12 „Cuvîntul Poporului", nr. 8—9 din 18 martie 1934.

13 Ibidem.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul,* Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi,* redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea,* tehnoredactor; Diacon *Achim Băcilă,* corector.

Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu
44 206